

กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย

นาย ปราโมทย์ ระวิน

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

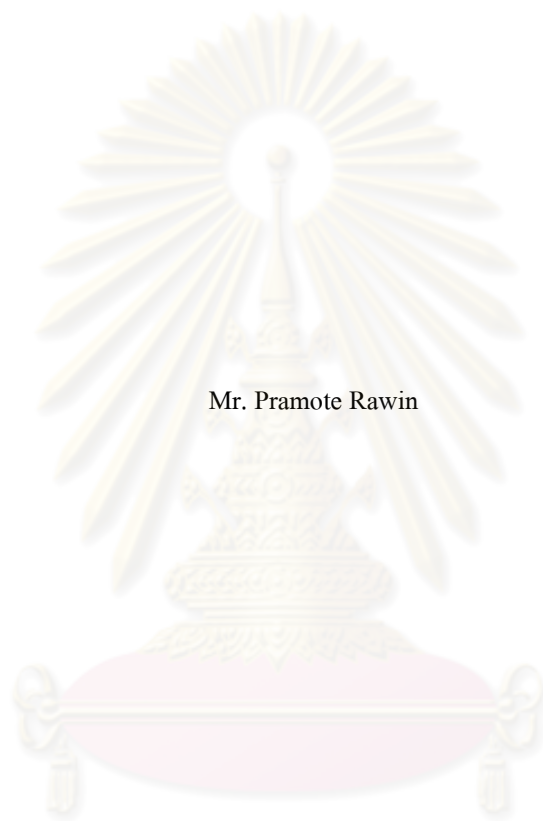
สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

MATAPOETRY IN CONTEMPORARY THAI POETRY

Mr. Pramote Rawin

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Comparative Literature
Department of Comparative Literature

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย

โดย

นาย ปราโมทย์ ระวัง

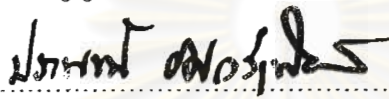
สาขาวิชา

วรรณคดีเปรียบเทียบ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศรีศิลป์ บุญขจร

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

คณบดีคณะอักษรศาสตร์

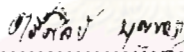
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประพนธ์ อัสววิรุฬหการ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

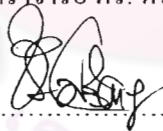
ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรเดช โชติอุดมพันธ์)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศรีศิลป์ บุญขจร)

กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชเนศ เวศร์ภาดา)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปราโมทย์ ธรวิณ : กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย.

(METAPOETRY IN CONTEMPORARY THAI POETRY) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

หลัก : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ตรีศิลป์ บุญขจร, 373 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษา กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 ถึงปัจจุบัน จำนวน 210 บท โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะและแนวคิดของกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ และเพื่อวิเคราะห์ลักษณะสำคัญของกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย

จากการศึกษาพบว่า กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ เป็นประเภทของกวีนิพนธ์ที่กวีสร้างขึ้น เพื่อแสดงออกถึงแนวคิดทฤษฎีสำคัญอันเป็นแนวคิดในการพิจารณาคุณลักษณะ บทบาทหน้าที่ ปรัชญา และหลักการอื่น ๆ ทางวรรณศิลป์ ซึ่งเป็นกระแสสำคัญในกวีนิพนธ์ร่วมสมัย ทั้งในต่างประเทศและในไทย ในกวีนิพนธ์ไทย กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์เริ่มปรากฏชัดในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นช่วงกวีนิพนธ์ไทยเปลี่ยนแปลงทั้งด้านวิธีการนำเสนอและเนื้อหา ส่งผลให้กวีไทยร่วมสมัยสร้างกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ขึ้นเพื่อนิยามความหมายของกวีกับกวีนิพนธ์ ทบทวนบทบาทและสถานภาพของตน คุณค่าของกวีนิพนธ์ และกระบวนการเขียน

กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์มีลักษณะสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ คุณลักษณะของกวีพันธกิจของกวี คุณค่าของกวีนิพนธ์ และกระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์

ภาควิชา วรรณคดีเปรียบเทียบ ลายมือชื่อนิสิต.....
 สาขาวิชา วรรณคดีเปรียบเทียบ ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
 ปีการศึกษา 2553

5080170522 : MAJOR COMPARATIVE LITERATURE

KEYWORDS : METAPOETRY / CONTEMPORARY THAI POETRY / THAI POETICS /
POET'S MANIFESTO

PRAMOTE RAWIN : METAPOETRY IN CONTEMPORARY THAI POETRY.

ADVISOR : ASSISTANT PROFESSOR TRISILPA BOONKHACHORN, Ph.D.,

373 pp.

This thesis is an analytical study of 210 metapoetry in contemporary Thai poetry from 1957 to the present time. It aims to find out the forms and themes in metapoetry and to analyze the key characteristics of metapoetry in contemporary Thai poetry.

It can be concluded that metapoetry is a genre created to express the poetology; a concept to analyze the characteristics, functions, philosophy and other literary principles, which is the movement in contemporary poetry, both in national and international spheres. In Thai poetry, metapoetry has become outstandingly recognized since 1957, a period of changes in forms and contents of Thai poetry. Thai poets try creating metapoetry to define the meaning of poets and poetry, to reconsider their roles and status, the value of poetry and the process of writing.

There are 4 main characteristics of metapoetry; the characteristics of the poets, the commitment of the poets, the value of poetry and the process of composing poetry.

Department : Comparative Literature

Field of Study : Comparative Literature

Academic Year : 2010

Student's Signature *Pramote Rawin*

Advisor's Signature *Trisilpa Boonkhachorn*

กิตติกรรมประกาศ

ขอบคุณบทความชื่อ “‘ใส่แหง’ กับ ‘สมองตัน’ : ก๊ับคักกวีไทยสมัยใหม่”
ของ นพพร ประชากุล ที่เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่องนี้

ขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ตรีศิลป์ บุญขจร อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ช่วยเหลือ
ชี้แนะ วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วง

ขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรเดช โชติอุดมพันธ์ ประธานกรรมการ
ที่แนะนำ เพิ่มเติมวิทยานิพนธ์เล่มนี้

ขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธเนศ เวศร์ภักดา กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
ที่ให้คำวิจารณ์เป็นแบบอย่างและตรวจทานวิทยานิพนธ์เล่มนี้อย่างถี่ถ้วน

และขอบคุณคณาจารย์ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ให้โอกาสเรียนรู้วิถีคิด มุมมอง ตลอดจนความรู้ทางด้าน
วรรณกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวเคราะห์ด้วยท

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาของปัญหา.....	1
1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
1.3 วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	11
1.4 สมมติฐาน.....	11
1.5 ขอบเขตของการวิจัย.....	12
1.6 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	17
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	17
บทที่ 2 กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์กับการปรากฏขึ้นในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย.....	18
2.1 การปรับแต่งฉันทลักษณ์แบบฉบับกับการใช้ฉันทลักษณ์และกวีนิพนธ์ รูปแบบอื่น : วิธีการนำเสนอให้มีแค่ความไพเราะและถูกต้องตามกฎ ฉันทลักษณ์แบบฉบับ.....	20
2.1.1 การปรับแต่งฉันทลักษณ์แบบฉบับ.....	22
2.1.2 การใช้ฉันทลักษณ์และกวีนิพนธ์รูปแบบอื่น.....	25
2.1.2.1 ฉันทลักษณ์แบบชาวบ้านหรือพื้นบ้าน.....	26
2.1.2.2 กวีนิพนธ์รูปแบบอิสระหรือไร้ฉันทลักษณ์.....	27
2.1.2.3 กวีนิพนธ์รูปธรรมหรืออรรณรูป.....	28
2.2 ปรากฏการณ์ของกวีนิพนธ์ทางปัญญาและกวีนิพนธ์แนวसानเพื่อชีวิตและ พาฝัน : กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยให้มีแต่เนื้อหาพาฝันและเนื้อหาเพื่อชีวิต..	30
2.2.1 ปรากฏการณ์ของกวีนิพนธ์ทางปัญญา.....	33
2.2.2 ปรากฏการณ์ของกวีนิพนธ์แนวसानเพื่อชีวิตกับพาฝัน.....	35

บทที่ 3 คุณลักษณะของกวี : กวีพินิจตนและกวีวิพากษ์กวี.....	40
3.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวี.....	40
3.1.1 กวีมีธรรมชาติเป็นแม่แบบ.....	41
3.1.2 กวีมีหลักธรรมประจำใจ.....	44
3.1.3 กวีมีความสามารถทางวรรณศิลป์.....	49
3.1.4 กวีมีชีวิตเพื่อสร้างความคิดและจินตนาการ.....	53
3.1.5 กวีมีชีวิตเช่นคนธรรมดา.....	81
3.2 กวีพินิจตน.....	86
3.2.1 กวีกับธรรมชาติ.....	87
3.2.2 กวีกับหลักธรรม.....	89
3.2.3 กวีกับการสร้างสรรค์วรรณศิลป์.....	92
3.2.4 กวีกับการดำรงชีพ.....	95
3.2.5 กวีกับความเป็นคนธรรมดา.....	98
3.3 กวีวิพากษ์กวี.....	102
3.3.1 กวีควรร่วมกันสร้างสรรค์งาน.....	102
3.3.2 กวีไม่ควรหลงตัวเอง.....	103
3.3.3 กวีควรสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อสร้างสรรค์ชีวิต.....	104
3.3.4 กวีควรสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อสืบทอดมรดกวรรณศิลป์ไทย.....	104
3.3.5 กวีควรใช้ชีวิตเพื่อสร้างสรรค์กวีนิพนธ์.....	106
3.3.6 กวีควรมีน้ำใจต่อกัน.....	106
3.3.7 กวีควรตระหนักถึงสถานภาพทางสังคมกับบทบาทการสร้างสรรค์ กวีนิพนธ์.....	107
3.3.8 กวีควรสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ให้มีความเรียบง่าย เป็นตัวของตัวเอง.....	108
บทที่ 4 พันธกิจของกวี : การเน้นย้ำและปรับใช้แนวคิดในการสร้างสรรค์ วรรณศิลป์.....	110
4.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวี.....	111
4.1.1 พันธกิจในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อกลุ่มเกลาจิตวิญญาณ มนุษย์.....	112
4.1.1.1 พันธกิจแห่งการนำพาจิตใจพ้นจากความเฝื่อน.....	112

4.1.1.2 พันธกิจแห่งการสมานจิตใจที่แตกแยก.....	117
4.1.1.3 พันธกิจแห่งการมีใจมุ่งมั่นสร้างสรรค์งานเพื่อกลมกลืนจิตใจมนุษย์.....	120
4.1.2 พันธกิจของกวีต่อสังคม.....	127
4.1.2.1 พันธกิจเพื่อหลุดพ้นจากพฤติกรรมหมกมุ่นแต่เรื่องตนเอง.....	127
4.1.2.2 พันธกิจเพื่อหลุดพ้นจากพฤติกรรมไร้ความรับผิดชอบ.....	132
4.1.2.3 พันธกิจเพื่อยึดมั่นพฤติกรรมพลีชีพผู้เพื่อสังคม.....	135
4.2 การเน้นย้ำและปรับใช้แนวคิดในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์.....	141
4.2.1 การเน้นย้ำและปรับใช้แนวคิดกฤตยาการแห่งกล.....	141
4.2.2 การเน้นย้ำและปรับใช้แนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง สักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์.....	145
4.2.3 การเน้นย้ำและปรับใช้แนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต.....	148
บทที่ 5 คุณค่าของกวีนิพนธ์ : การทบทวนประเมินค่าอันหลักเกณฑ์และแนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง สักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์.....	152
5.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์.....	152
5.1.1 คุณค่าของกวีนิพนธ์อยู่ที่วรรณศิลป์หรือศิลปะการใช้ภาษา.....	153
5.1.1.1 การเป็นคุณค่าที่ต้องเน้นย้ำ.....	153
5.1.1.2 การเป็นคุณค่าที่ควรปรับปรุง.....	157
5.1.2 คุณค่าของกวีนิพนธ์อยู่ที่การแสดงอารมณ์และความรู้สึกของกวี.....	160
5.1.3 คุณค่าของกวีนิพนธ์อยู่ที่การรับใช้สังคม (คนท้องและ โคมฉาย).....	163
5.1.4 คุณค่าทางจิตวิญญาณของมนุษยชาติ.....	165
5.1.4.1 คุณค่าแห่งจิตใจดีงามของกวีผู้สร้าง.....	165
5.1.4.2 คุณค่าแห่งจินตนาการ ความรื่นเริงใจ และความงาม.....	169
5.1.4.2 คุณค่าแห่งการก่อเกิดสติและปัญญา.....	173
5.2 การทบทวนประเมินค่าอันหลักเกณฑ์.....	177
5.2.1 คุณค่าวรรณศิลป์ของไทย.....	177
5.2.2 คุณค่าการสื่อสาร.....	181
5.2.3 คุณค่าความเสมอภาค.....	182
5.3 การทบทวนประเมินค่าแนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง สักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์.....	184

5.3.1	คุณค่าที่มาจากจิตใจดีงาม.....	184
5.3.2	คุณค่าที่ส่งผลให้จิตใจดีงาม.....	186
5.3.3	คุณค่าที่ใช้ได้กับชีวิตจริง.....	186
บทที่ 6 บททวิว่าด้วยกระบวนการเขียนบททวิ :		
	กระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ของกวีไทยร่วมสมัย.....	189
6.1	ความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเขียนบททวิ.....	190
6.1.1	ใช้จินตนาการส่วนตัว.....	190
6.1.1.1	การเขียนบททวิเป็นความสามารถพิเศษเฉพาะตัว.....	190
6.1.1.2	การเขียนบททวิเป็นลีลาส่วนบุคคล.....	192
6.1.1.3	การเขียนบททวิขึ้นอยู่กับความรู้สึคนึกคิดของตน.....	194
6.1.2	สร้างสรรค์จากประสบการณ์ทางสังคม.....	198
6.1.2.1	การเขียนบททวิเป็นการเรียนรู้สั่งสมจากสังคมทั้งทางตรง และทางอ้อม.....	198
6.1.2.2	การเขียนบททวิไม่อาจตัดขาดจากการเลี้ยงชีพในสังคม.....	200
6.1.2.3	การเขียนบททวิขึ้นอยู่กับค่านิยมและการประเมินค่าของสังคม..	202
6.1.3	ธรรมชาติเป็นบ่อเกิด.....	206
6.1.3.1	การเขียนบททวิเป็นการดำเนินความเรียบง่ายตามธรรมชาติ....	207
6.1.3.2	การเขียนบททวิมีอำนาจธรรมชาติบันดาล.....	208
6.1.4	อ้างอิงองค์ความรู้ของอดีต.....	210
6.1.4.1	การเขียนบททวิมีครุ.....	210
6.1.4.2	การเขียนบททวิมีหลักกติกา.....	211
6.2	กระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ของกวีไทยร่วมสมัย.....	214
6.2.1	กระบวนการจรจรโลงจิตใจ.....	214
6.2.2	กระบวนการรู้ทันเท่าเข้าใจตน.....	215
6.2.3	กระบวนการขับเคลื่อนสังคม.....	218
6.2.4	กระบวนการนฤมิตความงามตามธรรมชาติ.....	220
6.2.5	กระบวนการสร้างสมความเป็นไทย.....	222
บทที่ 7	สรุปผลและเสนอแนะ.....	224

รายการอ้างอิง.....	230
ภาคผนวก.....	234
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	373

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.ความเป็นมาของปัญหา

ตั้งแต่ปลายสมัยรัชกาลที่ 5 หรือราว พ.ศ. 2446 หนังสือ *ศุลวิภาคพจนกิจ* (พ.ศ. 2446-2449) และ *ศิริพจนภาค* (พ.ศ. 2451) ของเทียนวรรณ หรือ ต.ว.ส. วรรณโณ แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของกวีนิพนธ์ไทย จากบทร้อยกรองแบบเล่าเรื่องยาว ทำนองนิทานหรือนิยาย และบทพรรณนา มาเป็นบทร้อยกรองขนาดสั้น ประมาณ 6-12 บท แสดงความคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียงเรื่องเดียว¹ เป็นการปรับเปลี่ยนบทบาทของกวีนิพนธ์ไทยที่มุ่งให้ความบันเทิงรื่นเริงใจมาเป็น “พาหะของความคิดนึก” (poems of idea)² หรือการใช้บทร้อยกรองเป็นสื่อนำเสนอความคิด ทั้งนี้ เป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยที่มีการปฏิรูประบบการผลิตหนังสือจากการจารึกมาเป็นการพิมพ์และการปฏิรูประบบการศึกษา ทำให้วรรณกรรมร้อยแก้วประเภทเรื่องสั้น นวนิยาย และบทความสารคดี ที่ได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมตะวันตกเผยแพร่สู่ผู้อ่านอย่างกว้างขวาง และรวดเร็ว วรรณกรรมร้อยกรองหรือกวีนิพนธ์ของไทยได้รับความนิยมน้อยลง วรรณกรรมร้อยแก้วประเภทเรื่องสั้น นวนิยายและบทความสารคดีเป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย วรรณกรรมประเภทร้อยกรองจึงปรับเปลี่ยนงานร้อยกรองให้มีขนาดสั้นลงและมุ่งเป็น “พาหะแห่งความคิดนึก”มากกว่าการเล่าเรื่องและพรรณนาอารมณ์ความรู้สึก

“เทียนวรรณ” นักหนังสือพิมพ์และนักเขียน ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวริเริ่มการแต่งร้อยกรองขนาดสั้นที่เป็นพาหะแห่งความนึกคิด ใน *ศุลวิภาคพจนกิจ* และ *ศิริพจนภาค* ต่อมา “ครูเทพ”หรือเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี เป็นกวีคนสำคัญที่ดำเนินรอยตามแนวทางนี้ งานร้อยกรองของทั้งสองท่านล้วนแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อสังคม มีลักษณะเป็น “ศิลปะเพื่อชีวิต” ที่เรียกว่า “บทร้อยกรองก้าวหน้า”³ และได้กลายเป็นที่นิยมในยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 โดยเฉพาะในช่วง พ.ศ. 2492-2496 ในขณะที่กวีอีกกลุ่มร่วมรุ่นกับครูเทพ ไม่ว่าจะเป็น น.ม.ส. หรือพระราชวรรังสรรค์เอกรมหนึ่นพิทยาลงกรณ และชิต บุรทัต

¹อวยพร มิลินทางกูร, “ลักษณะคำประพันธ์ร้อยกรองของไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๕๐๑,” (วิทยานิพนธ์

ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 27.

²ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, “หัวใจของวรรณคดีไทย,” ใน *วรรณไวทยากร (วรรณคดี)*, (โครงการตำราสมาคมสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2514), หน้า 63.

³อวยพร มิลินทางกูร, “ลักษณะคำประพันธ์ร้อยกรองของไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๕๐๑,” หน้า 146-147.

ยังคงแต่งร้อยกรองแนวสืบต่อจากวรรณคดีโบราณ เป็นต้นว่า *พระนลคำฉันท์* (พ.ศ. 2456-2458) *กนกนคร* (พ.ศ. 2458-2465) *สามกรุง* (พ.ศ. 2486-2487) *สามัคคีเภทคำฉันท์* (พ.ศ. 2457) กวีกลุ่มนี้ยังใช้ร้อยกรองเป็นเครื่องมือสื่อเนื้อหาแบบนิทานหรือนิยาย แต่เมื่อไม่ได้รับความนิยมนเท่าวรรณกรรมร้อยแก้ว อีกทั้งบทร้อยกรองของกวีกลุ่มก้าวหน้าได้ปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นพาหะแห่งความคิดนึกมุ่งสะท้อนสังคม นำทางไปสู่สังคมที่ดีกว่าแล้ว บทร้อยกรองแนวสืบต่อจากวรรณคดีโบราณที่เป็นเรื่องของอารมณ์สะเทือนใจ ความสวยงามของธรรมชาติ ไม่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นจริงทางสังคมและการเมือง มุ่งพรรณนาอารมณ์รักตามลักษณะของกลอนนิราศหรือกลอนเพลงยาว ซึ่งเรียกว่า “บทร้อยกรองพาฝัน”⁴ ก็ได้ตื่นตัวเข้ามามีบทบาทในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน คือตั้งแต่ พ.ศ. 2495 เป็นต้นมา เพื่อเป็นทางเลือกให้กับผู้ต้องการหลีกเลี่ยงไปจากสังคมการเมืองที่มีความขัดแย้งสูงในเวลานั้น จนสามารถต่อรองกับบทร้อยกรองก้าวหน้าที่กำลังเสื่อมความนิยมลงในช่วง พ.ศ. 2498-2501⁵

ภายหลังบทร้อยกรองก้าวหน้าหรือกวีนิพนธ์เพื่อชีวิตเสื่อมถอยและถูกปิดกั้นจากรัฐบาลท่ามกลางกวีนิพนธ์พาฝันและรัฐให้การสนับสนุน พ.ศ. 2506 กวีนิพนธ์ชื่อ “วิกทะเล” ของ อังคาร กัลยาณพงศ์ ตีพิมพ์ในหนังสือ *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* ฉบับปฐมฤกษ์ แสดงให้เห็นถึงการใช้นัยทลัษณ์อย่างอิสระ มีความยืดหยุ่น มีโวหารภาพพจน์แปลกใหม่ ให้สำนึกถึงคุณค่าของธรรมชาติและศิลปะ รวมทั้งมีปรัชญาความคิดลึกซึ้ง⁶ ได้ก่อความคิดเห็นขัดแย้งกันขึ้นในกลุ่มนักอ่านเกี่ยวกับคุณค่าความหมายของกวีนิพนธ์ว่าแบบใด ของใคร จึงเรียกได้ว่า เป็นบทกวี และใครคือกวี⁷ ทั้งนี้ เนื่องจากงานของอังคาร ได้แหวกออกจากการประพันธ์ร้อยกรองที่เคยชิน ทั้งในแบบเดิมที่กวีกลุ่มพาฝันสืบต่อและแบบเพื่อชีวิตที่กวีกลุ่มก้าวหน้านำมาใช้ ได้แก่ ความไม่เคร่งครัดในกฎเกณฑ์ลัษณ์ และมุ่งเน้นไปที่การใช้ความคิดพร้อมกับเร้าอารมณ์ประณีต⁸ ในขณะที่กวีกลุ่มพาฝันให้ความสำคัญกับลัษณ์อย่างยิ่ง โดยมุ่งเร้าอารมณ์เป็นสำคัญ ส่วนกวีกลุ่มก้าวหน้ามุ่งไปที่การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตและสังคม กระตุ้นให้ขบคิดถึงปัญหาและทางออกเป็น

⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 170.

⁵เรื่องเดียวกัน, หน้า 233.

⁶рінฤทัย สัจจพันธุ์, “บริบททางการเมือง สังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ เท่าที่มีผลกระทบต่อกวีนิพนธ์ร่วมสมัยของไทย,” ใน *กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย: บทวิเคราะห์และสรณิพนธ์*, (กรุงเทพฯ: ศยาม, 2544), หน้า 15.

⁷ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, “หัวใจของวรรณคดีไทย,” ใน *วรรณไวทยากร (วรรณคดี)*, (โครงการตำราสมาคมสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2514), หน้า 125.

⁸เรื่องเดียวกัน, หน้า 126.

อันดับแรก นอกจากนี้ ในช่วงเดียวกัน การรื้อกรองของไทยได้เกิดความนิยมแต่ง “กลอนเปล่า” หรือ “กลอนไร้ฉันทลักษณ์” เช่น งานของราช รักรอง ได้สร้างแรงบันดาลใจให้คนรุ่นใหม่ที่ไม่นิยมแต่งรื้อกรองตามขนบฉันทลักษณ์เดิม ยิ่งกว่านั้น งานกลอนเปล่าของจ่าง แซ่ตั้ง ที่สะท้อนความเชื่อในปรัชญาเต๋า อิทธิพลจากกวีนิพนธ์จีน และการเป็นกวีที่มีความสามารถทางจิตรกรรม ทำให้งานกลอนเปล่าของจ่าง นอกจากจะใช้คำน้อยแต่กินความมากแล้ว ยังมีหลายผลงานมีลักษณะเป็นกวีนิพนธ์แบบรูปธรรม หรือ concrete poetry¹⁰ ที่มองว่า ภาษา ไม่ใช่มีเพียงความหมายหรือไว้ตัวตน แต่ภาษา นอกจากจะมีเสียงแล้วยังมีรูป กวีนิพนธ์แบบรูปธรรม จึงมีรูปแบบการเขียนที่ช่วยให้ตาแลเห็นภาพ ก่อให้เกิดความนึกคิดตามภาพที่เห็นนั้นด้วย

การปรากฏขึ้นของงานแบบอังคาร งานแบบราช รักรอง และงานแบบจ่างนั้น ได้ทำให้การรื้อกรองของไทยมีความหลากหลายและมีทางเลือกมากขึ้นกว่าการให้เลือกระหว่างกวีนิพนธ์รูปแบบที่เน้นฉันทลักษณ์และการสนองอารมณ์ความรู้สึกส่วนตัว ซึ่งสืบทอดมาจากขนบวรรณศิลป์เดิม¹¹ หรือที่เรียกว่า กวีนิพนธ์พาฝัน กับกวีนิพนธ์เนื้อหา ที่เน้นการกระตุ้นความคิดให้ตระหนักถึงปัญหาและความเป็นไปทางสังคมและการเมือง ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากแนวความคิดศิลปะเพื่อชีวิต¹² หรือที่เรียกว่า กวีนิพนธ์เพื่อชีวิต

อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางความหลากหลายและทางเลือกมากขึ้น กวีนิพนธ์ทั้งสองแนวนี้อย่างเป็นที่ยอมรับ ดังช่วง พ.ศ. 2512-2516 มีความนิยมแต่งกวีนิพนธ์ฉันทลักษณ์หรือแนวพาฝันไม่ด้อยไปกว่ากลอนเปล่า ขณะที่การสืบทอดกวีนิพนธ์เพื่อชีวิตมีแนวทางชัดเจน ด้วยการศึกษาวรรณกรรมเพื่อชีวิตในทศวรรษ 2490 และนำมาตีพิมพ์เผยแพร่ใหม่ เป็นต้นว่างานของศรีบูรพา เสนีย์ เสาวพงศ์ นายผี จิตร ภูมิศักดิ์ อุซเซณี¹³ และช่วงต่อมา คือ พ.ศ. 2516-2519 บทบาทของ

⁹ รินฤทัย สัจจพันธุ์, “บริบททางการเมือง สังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ เท่าที่มีผลกระทบต่อกวีนิพนธ์ร่วมสมัยของไทย,” ใน *กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย: บทวิเคราะห์และสรณิพนธ์*, (กรุงเทพฯ: ศยาม, 2544), หน้า 15.

¹⁰ ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, “หัวใจของวรรณคดีไทย,” ใน *วรรณไวทยากร (วรรณคดี)*, หน้า 148.

¹¹ อวยพร มิลินทางกูร, “ลักษณะคำประพันธ์รื้อกรองของไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๕-๒๕๐๐,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 169.

¹² รินฤทัย สัจจพันธุ์, “วรรณกรรมเพื่อชีวิตยุคแรก(พ.ศ. ๒๔๙๐-๒๕๐๐),” ใน *25 ปี 14 ตุลา มองผ่านวรรณกรรมเพื่อชีวิต*, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ: โครงการ 25 ปี 14 ตุลา, 2541), หน้า 11.

¹³ _____, “บริบททางการเมือง สังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ เท่าที่มีผลกระทบต่อกวีนิพนธ์ร่วมสมัยของไทย,” ใน *กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย: บทวิเคราะห์และสรณิพนธ์*, (กรุงเทพฯ: ศยาม, 2544), หน้า 16.

กวีนิพนธ์เพื่อชีวิตโดดเด่นขึ้นมาเหนือกวีนิพนธ์พาฝันด้วยการทำหน้าที่เป็นอาวุธหรือเครื่องมือต่อสู้ทางความคิดและเผยแพร่อุดมการณ์ทางการเมือง แต่หลังจากเหตุการณ์ทางการเมือง 6 ตุลาคม 2519 นักคิดนักเขียนแนวเพื่อชีวิตแตกพ่ายหนีเข้าป่า วรรณกรรมแนวเพื่อชีวิตจึงถูกนำมาทบทวนตั้งคำถามใหม่ เกิดมาตรฐานทางวรรณกรรมชุดใหม่ขึ้น คือ มีการยอมรับแนวคิดของวรรณกรรมเพื่อชีวิตที่วรรณกรรมต้องทำหน้าที่สะท้อนชีวิตและสังคมพร้อมกับยอมรับแนวคิดของวรรณกรรมพาฝันว่าต้องมีความงามความวิจิตรอลังการของภาษาด้วย¹⁴ ในช่วงนี้ จึงปรากฏมีกวีนิพนธ์ที่พยายามประสานกวีนิพนธ์เพื่อชีวิตกับกวีนิพนธ์พาฝัน ดังใน *เพียงความเคลื่อนไหว* ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์¹⁵ อย่างไรก็ตาม ช่วงทศวรรษที่ 2530 เกิดวีรুনใหม่ เช่น เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์ ศิริวรรณ แก้วกาญจน์ มนต์รี ศรีรงค์ ที่ถูกตัดขาดจากกระแสเพื่อชีวิต สร้างงานมีลักษณะสะท้อนตัวตนกวีในฐานะเป็นศูนย์กลางมากขึ้น และมีเนื้อหาเชิงปรัชญาที่มองผ่านตัวตนของกวีเอง¹⁶ ขณะเดียวกันนี้ กวีนิพนธ์ไทยรูปแบบกลอนเปล่าหรือกลอนไร้ฉันทลักษณ์ ก็เป็นที่นิยมเขียนกันมาก โดยมีการนำคำที่ใช้ในชีวิตประจำวันมาใช้ในบทกวี มีการใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 คือ “ฉัน” ให้อยู่ในฐานะเป็นผู้สังเกตการณ์ มีการใช้คำให้แปลกออกไป เช่น การ “เล่น” กับคำนามธรรม คำว่า “ว่างเปล่า” – *บรรจุความว่างเปล่าอยู่ภายใน* หรือ *หล่อนซื้อความว่างเปล่า*¹⁷ ปรากฏการณ์เหล่านี้แสดงให้เห็นว่า กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย มีการใช้มุมมองใหม่ และไม่ได้มีแค่ฉันทลักษณ์กับการใช้ศัพท์สูงส่งขริบขลัด สะท้อนถึง “ความหลากหลาย” และ “ทางเลือก” มากขึ้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า นับตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา กวีนิพนธ์ไทยเกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเนื้อหาและวิธีการนำเสนอ ที่ปรากฏออกมาให้เห็นในลักษณะการไม่เคร่งครัดในกฎเกณฑ์ฉันทลักษณ์ การมุ่งเน้นใช้ความคิดพร้อมกับเร้าอารมณ์ประณีต การนิยมแต่ง “กลอนเปล่า” หรือ “กลอนไร้ฉันทลักษณ์” การใช้คำน้อยแต่กินความมาก การใช้รูปแบบการเขียนที่ช่วยให้ตาแลเห็นภาพ ก่อให้เกิดความนึกคิดตามภาพที่เห็นนั้น การจับเกี่ยวกับของร้อยกรองเน้นฉันทลักษณ์และสนองอารมณ์ความรู้สึกส่วนตัวกับร้อยกรองเน้นเนื้อหาที่กระตุ้นความคิดให้ตระหนักถึงปัญหา

¹⁴ ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์, “บทบาทของรางวัลวรรณกรรม ต่อการสร้างและเสพวรรณกรรม,” ใน *อ่าน(ไม่)เอาเรื่อง*, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2548), หน้า 34-35.

¹⁵ พิเชฐ แสงทอง, “สามสิบปี กวีสองสายธาร การปะทะประสานกันของความหมายและคุณค่า กว่าจะเป็นปัจเจกนิยมพาฝัน,” *วารสารหนังสือใต้ดิน* 1.3 (มกราคม-มีนาคม 2548): 21-22.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 33.

¹⁷ ธเนศ เวศร์ภาดา, “กวีรูนใหม่กับการสรรคำใช้ในบทกวี,” *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์* (6 มกราคม-มีนาคม 2548):

และความเป็นไปทางสังคมและการเมือง จนนำไปสู่การทำหน้าที่สะท้อนชีวิตและสังคมพร้อมกับเรื่องความงามความวิจิตรอลังการของภาษาด้วย การสร้างงานมีลักษณะสะท้อนตัวตนกวีในฐานะเป็นศูนย์กลางมากขึ้น และมีเนื้อหาเชิงปรัชญาที่มองผ่านตัวตนของกวีเอง การใช้รูปแบบกลอนเปล่าหรือกลอนไร้ฉันทลักษณ์ ที่มีการนำคำที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวันมาใช้ มีการใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 ให้อยู่ในฐานะเป็นผู้สังเกตการณ์ มีการใช้คำให้แปลออกไป เหล่านี้ล้วนก่อให้เกิด “ความหลากหลาย” และ “ทางเลือก” มากขึ้น จนเล็งไม่ได้ที่จะเกิดการปะทะกันของทางเลือกและความหลากหลายเหล่านี้ ทำให้กลุ่มผู้อ่านต้องทบทวนและพิจารณาเกี่ยวกับสถานะและบทบาทของกวีและกวีนิพนธ์ ไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาว่าใครคือกวี อะไรคือกวีนิพนธ์ การทบทวนว่ากวีนิพนธ์ต้องสะท้อนชีวิตและสังคมโดยไม่ละทิ้งความงามความวิจิตรอลังการของภาษา ในกลุ่มกวีก็ปรากฏว่ากวีร่วมสมัยได้สร้างงานที่มีลักษณะทบทวนและพิจารณาเกี่ยวกับสถานะและบทบาทของกวีและกวีนิพนธ์ พร้อมกับประกาศความคิดความเชื่อในทางที่ตนเลือก เป็นต้นว่า อังคาร กัลยาณพงศ์ ได้ผสานอหังการของกวีแบบไทยเข้ากับแนวคิดตะวันตกที่ว่าด้วยการยกย่องศิลปะจนถึงระดับของเทพ (apotheosis of the arts)¹⁸ โดยแสดงออกให้เห็นด้วยกวีนิพนธ์ชื่อ “ปณิธานกวี” เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ได้ผสานแนวคิดเพื่อชีวิตเข้ากับแนวคิดพาฝัน โดยสะท้อนผ่านกวีนิพนธ์บทที่ 25 ใน *เพลงขลุ่ยผิว* และในสภาพที่สื่อเทคโนโลยีทันสมัยต่าง ๆ ได้แย่งจํานวนคนอ่านไป ยิ่งกระตุ้นให้กวีร่วมสมัยของไทยต้องหันกลับมาทบทวน มองตัวเองและผลงานใหม่ การหันกลับมาทบทวน มองตัวเองและผลงานเช่นนี้ เรียกว่า “กวีศาสตร์สำนึก (poetology)”¹⁹

กวีศาสตร์สำนึก หรือ poetology เกี่ยวข้องกับ กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ หรือ metapoetry อย่างแยกไม่ออก จนอาจมองได้ว่าทั้งสองเป็นสิ่งเดียวกัน แต่หากพิจารณาความหมายของคำทั้งคู่แล้ว ก็จะพบความแตกต่าง กวีศาสตร์สำนึก เป็นเรื่องของการพิจารณาคูณลักษณะ บทบาทหน้าที่ที่ปรัชญาและหลักการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับวรรณศิลป์²⁰ ส่วนกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ เป็นเรื่องของกวีนิพนธ์ประเภทหนึ่ง มีลักษณะบรรยายถึงหลักการ แรงบันดาลใจเป้าหมาย และกระบวนการของการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์²¹ โดยมีนิยามความหมายว่า กวีนิพนธ์เกี่ยวกับกวีนิพนธ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทกวีที่แสดงถึงความสำนึกรู้สึกตัว ซึ่งเล่นอยู่กับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหาเกี่ยวกับการเขียนและ

¹⁸เจตนา นาควัชระ, “แนวทางการสร้างทฤษฎีศิลปะจากแผ่นดินแม่,” ใน *ศิลป์ส่องทาง*, (กรุงเทพฯ: คมบาง, 2546), หน้า 104-105.

¹⁹สุมาลี วีระวงศ์ กับเจตนา นาควัชระ, “พลังปัญญาในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย,” ใน *กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย: บทวิเคราะห์และสรณิพนธ์*, (กรุงเทพฯ: สยาม, 2544), หน้า 86.

²⁰เจตนา นาควัชระ และคนอื่นๆ, *กวีนิพนธ์เยอรมัน : บทวิเคราะห์และสรณิพนธ์ : รายงานการวิจัย* (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2541), หน้า 70.

²¹นพพร ประชากุล, “‘ใส่แห้ง’ กับ ‘สมองคืน’ : กับดักกวีไทยสมัยใหม่,” *สารคดี* 15.180 (2543): 152.

การสร้างสรรคกวีนิพนธ์ (Poetry about poetry, especially self-conscious poems that pun on objects or items associated with writing or creating poetry)²² ฉะนั้น การพิจารณาลักษณะ บทบาทหน้าที่ ปรัชญาและหลักการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับวรรณศิลป์ หรือที่เรียกว่า กวีศาสตร์สำนึก (poetology) นั้น จะไม่มีความหมายอะไร หากไม่ถูกทำให้ปรากฏออกมาให้เห็นหรือรับรู้ได้ในรูปใดรูปหนึ่ง เช่น กวีศาสตร์สำนึกถูกทำให้ปรากฏออกมาในรูปของบทเพลง ดังกรณีเพลงไทยสากล เป็นต้นว่า “ในโลกฝัน” ของ ชาตรี ที่ทำหน้าที่ปลุกกระแส “กวีศาสตร์สำนึก”²³

กวีศาสตร์สำนึก เป็นกระแสสำคัญ²⁴ อย่างหนึ่งในกวีนิพนธ์ร่วมสมัยของประเทศตะวันตก เช่น อเมริกา กวีร่วมสมัยต้องการสร้างงานใหม่ไม่ให้เป็นไปตามขนบเดิม จึงมีการนิยามความหมายของกวีนิพนธ์ แสดงให้เห็นพลังภาษา พลังของกวีนิพนธ์และอธิบายกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ตนริเริ่มนำมาใช้เพื่อให้ได้รับการยอมรับ²⁵ หรือในฝรั่งเศสที่แต่เดิมก็มีประเพณีการเขียนบทกวีว่าด้วย “ศิลปะวรรณศิลป์” (l'art poétique) เพื่อแสดงให้เห็นถึงหลักเกณฑ์แนวคิดในการสร้างงาน กวีนิพนธ์ร่วมสมัยของฝรั่งเศสจึงคับคั่งไปด้วยบทกวีแนวนี้ เพื่อแสดงถึงสำนึกของกวีที่มีต่อการสร้างงานวรรณศิลป์²⁶ สำหรับในกวีนิพนธ์ของไทย แต่เดิมนั้น ไซ้ว่าจะไม่มีกวีนิพนธ์ที่กล่าวถึงหรือว่าด้วยเรื่องของตนเอง เพียงแต่ปรากฏอยู่ในลักษณะ “แฝง” ไว้ในตัวบทอื่น เช่น *ลิลิตยวนพ่าย* ก็มีโคลงจำนวนหนึ่งที่กล่าวถึงกวีนิพนธ์ว่าสูงส่งเป็นอมตะ (*เป็นสร้อยโสภิตพัน อุประมา... หายแผ่นดินฟ้าไหม้ อย่าหาย*) เพื่อยกย่องเชิดชูกวีนิพนธ์ตามแนวคิดที่เชื่อว่ากวีนิพนธ์เป็นสิ่งสูงส่งศักดิ์สิทธิ์ และเป็นนิรันดร์ โดยกวีเองไม่ได้รู้สึกตัวว่าการยกย่องกวีนิพนธ์ของตนให้สูงส่งเป็นอมตะนั้น จะขัดกับกฎอนิจจังของพุทธศาสนา²⁷ ซึ่งก็คือ กวีไม่ได้ใช้กวีนิพนธ์แสดงถึงกวีศาสตร์สำนึก ที่บ่งชี้ถึงกวีรู้สึกตัวหันกลับมาสร้างงานแห่งการใคร่ครวญพิจารณากวีนิพนธ์และความเป็นกวีของตน กวีศาสตร์สำนึกที่ถูกแสดงออกในรูปของกวีนิพนธ์ไทยนั้น สามารถพบได้ชัดเจนที่สุด

²² *Literary Terms and Definitions: M* (Online), 20 July 2008. Available from:

http://web.cn.edu/kwheeler/lit_tem_M.html

²³ สุมาลี วีระวงศ์ กับเจตนา นาควัชร, “พลังปัญญาในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย,” ใน *กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย: บทวิเคราะห์และสรณิพนธ์*, (กรุงเทพฯ: ศยาม, 2544), หน้า 87.

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 86.

²⁵ นิตยา มาคะวิสุทธิ์ และคนอื่นๆ, *กวีนิพนธ์อเมริกันร่วมสมัย : บทวิเคราะห์และสรณิพนธ์*, หน้า 38.

²⁶ อัจฉรา วรรณเชษฐ์ และคนอื่นๆ, *กวีนิพนธ์ฝรั่งเศสร่วมสมัย : บทวิเคราะห์และสรณิพนธ์*, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ: ศยาม, 2545), หน้า 35.

²⁷ Boonkhachon, Trisilpa, “Intertextuality in Thai Literary and Social Contexts : A study of contemporary poets,” (Doctoral dissertation, Department of Comparative Literature The University of Michigan, Ann Arbor, 1992), p.127.

ในผลงานของกวีร่วมสมัย ได้แก่ อังคาร กัลยาณพงศ์ ผู้เขียนงานแนวนี้ไว้หลายชิ้นและในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย มีจำนวนไม่น้อยที่กวีได้สร้างกวีนิพนธ์สะท้อนแนวคิดและกระแส “กวีศาสตร์สำนัก” นั่นคือ กวีนิพนธ์ประเภท “กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์”

กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ (metapoetry) เป็นประเภทของกวีนิพนธ์กลุ่มหนึ่ง ที่กวีสร้างขึ้นในลักษณะ “กล่าวถึง” หรือ “ว่าด้วย” เรื่องของตัวเอง ได้แก่ การนิยามความหมายของกวีและกวีนิพนธ์ กระบวนการเขียนและการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ อันเป็นวิธีการแสดงออกถึงการพิจารณาคุณลักษณะ บทบาทหน้าที่ ปรัชญาและหลักการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับวรรณศิลป์ หรือที่เรียกว่า “กวีศาสตร์สำนัก” ซึ่งเป็นแนวคิดหลักและเป็นกระแสสำคัญอย่างหนึ่งในกวีนิพนธ์ร่วมสมัยทั้งของไทยและต่างชาติ การศึกษากวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย จึงเป็นเรื่องของการศึกษา “ความคิดเห็น” หรือ “มุมมอง” ของผู้สร้างตัวบท ที่ได้นิยามความหมายของกวีและกวีนิพนธ์ ตลอดจนแสดงให้เห็นกระบวนการเขียนและการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ ฉะนั้น เพื่อให้ได้ความรู้และความเข้าใจในความคิดเห็นหรือมุมมองเหล่านี้ การศึกษานี้ จึงได้มุ่งวิเคราะห์ลักษณะสำคัญของกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย จากจำนวน 210 ตัวบท พบว่ามีลักษณะสำคัญอยู่ 4 ประการ ได้แก่ คุณลักษณะของกวี พันธกิจของกวี คุณค่าของกวีนิพนธ์ และกระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. คุณลักษณะของกวี : กวีพินิจตนและกวีวิพากษ์กวี
2. พันธกิจของกวี : การเน้นย้ำและปรับใช้แนวคิดในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์
3. คุณค่าของกวีนิพนธ์ : การทบทวนประเมินค่าจันตลักษณ์และแนวคิดกวีนิพนธ์ สูงส่ง สักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์
4. บทกวีว่าด้วยกระบวนการเขียนบทกวี : กระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ของกวีไทยร่วมสมัย

1. คุณลักษณะของกวี : กวีพินิจตนและกวีวิพากษ์กวี

กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีไว้ 5 ประการ ได้แก่ กวีมีธรรมชาติเป็นแม่แบบ กวีมีหลักธรรมประจำใจ กวีมีความสามารถทางวรรณศิลป์ กวีมีชีวิตเพื่อสร้างความคิดและจินตนาการ และกวีมีชีวิตเจกสามัญชน ความคิดเห็นเหล่านี้ทำให้เห็นว่ากวีได้พินิจตนและวิพากษ์กวี เช่น ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีว่ากวีมีธรรมชาติเป็นแม่แบบ ในบท “เป็นกวี” ของพนม นันทพฤกษ์ แสดงให้เห็นถึงการพินิจตนของกวีในด้านความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับธรรมชาติ โดยได้นำธรรมชาติมาเป็นแบบอย่างในการแสดงบทบาทเหมือนผู้อื่นด้วยสำนึกตระหนักถึงสถานภาพของตนว่าได้ดำรงอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสอดคล้องกลมกลืน ในเครือข่ายความสัมพันธ์ของชีวิตในธรรมชาติ ในบท “ดอกกวี” ของพรุคำ

พรุพี นอกจากแสดงให้เห็นการพินิจตนเกี่ยวกับธรรมชาติ “การเป็นดอกไม้ชื่อ ดอกกวี” แล้ว ยังได้แสดงให้เห็นว่ากวีได้วิพากษ์กวี ในประเด็นว่า “กวีควรร่วมกันสร้างสรรค์งาน” ด้วย

2. พันธกิจของกวี : การเน้นย้ำและปรับใช้แนวคิดในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์

กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวีไว้ 2 ประการ คือ พันธกิจของกวีในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อกล่อมเกลาจิตวิญญาณมนุษย์ และพันธกิจของกวีต่อสังคม โดยได้แสดงให้เห็นในลักษณะเป็นการเน้นย้ำและปรับใช้แนวคิดในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ เช่น “ร้อยกรองอักษร” ของจ่าง แซ่ตั้ง นำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวีในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อกล่อมเกลาจิตวิญญาณมนุษย์ ได้แสดงให้เห็นถึงการปรับใช้แนวคิดกฤตยาการแห่งกล คือ มีการปรับใช้การสร้างสรรค์วรรณศิลป์ไทยที่เป็นศิลปะการร้อยเรียงเลือกสรรถ้อยคำอย่างประณีตบรรจง มุ่งความไพเราะ มีระเบียบแบบแผนตามกฎฉันทลักษณ์ มาสู่การร้อยเรียงอักษรที่ได้บรรจงคัดสรรมาเพื่อสร้างความหมาย สื่อสารสติปัญญา ไม่เบียดเบียนผู้อื่น “มังสวิรัต” และอุทิศร่างกายเพื่อผู้อื่น “กายขันธอาบเหงื่อ” ทำให้การสร้างวรรณศิลป์ไทย ไม่ใช่แค่การเลือกสรรใช้คำในรูปแบบฉันทลักษณ์มุ่งความไพเราะและสนองอารมณ์ แต่ยังมี การเลือกสรรใช้คำเพื่อสื่อสร้างความหมายกระตุ้นความคิด ก่อเกิดสติปัญญา เพื่อนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติชอบ ถ้อยคำที่ถูกเลือกสรรเรียงร้อยขึ้นอย่างประณีตบรรจงเป็นพวงมาลัยเพื่อสร้างความงามความวิจิตรอลังการ ถูกปรับใช้เป็นถ้อยคำที่ถูกคัดสรรกรองร้อยขึ้นด้วยความหมายของคำ เป็น “พวงมาลาธรรม” สื่อสร้างการมีสติอยู่กับขณะปัจจุบัน และมีปัญญาในการเลือกใช้ชีวิตไม่เบียดเบียนผู้อื่น ใช้ชีวิตอุทิศทำงานเพื่อผู้อื่น เป็นพวงมาลัยแห่งสติปัญญาและน้ำใจเกื้อกูล

3. คุณค่าของกวีนิพนธ์ : การทบทวนประเมินค่าฉันทลักษณ์และแนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์

กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์ไว้ 5 ประการ ได้แก่ คุณค่าของกวีนิพนธ์อยู่ที่วรรณศิลป์หรือศิลปะการใช้ภาษา คุณค่าของกวีนิพนธ์อยู่ที่การแสดงอารมณ์และความรู้สึกของกวี คุณค่าของกวีนิพนธ์อยู่ที่การรับใช้สังคม และคุณค่าทางจิตวิญญาณของมนุษยชาติ ความคิดเห็นเหล่านี้ ได้แสดงให้เห็นถึงการทบทวนประเมินค่าฉันทลักษณ์และการทบทวนประเมินค่าแนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์ เช่น “กวีนิพนธ์ของฉัน” ของ ปุณฺณ นำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์ว่าอยู่ที่การแสดงอารมณ์และความรู้สึกของกวี แสดงให้เห็นถึงการทบทวนประเมินค่าฉันทลักษณ์ คือ การสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ไทยที่ผูกติดอยู่กับกฎเกณฑ์ฉันทลักษณ์ได้ทำให้กวีนิพนธ์เป็นเพียงถ้อยคำที่เรียงร้อยกันอย่างไร้ความหมาย โดยเฉพาะความหมายทางด้านอารมณ์ความรู้สึก เขาจึงนิยามคุณค่าของกวีนิพนธ์ให้อยู่ที่การ

แสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกของกวีผู้สร้าง เพื่อปฏิเสธขนบวรรณศิลป์ไทยที่มักผูกขาดคุณค่าของกวีนิพนธ์ไว้ที่การแสดงออกทางกฎเกณฑ์ฉันทลักษณ์

4. บทกวีว่าด้วยกระบวนการเขียนบทกวี : กระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ของกวีไทยร่วมสมัย

กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเขียนบทกวี หรือได้เขียนบทกวีว่าด้วยกระบวนการเขียนบทกวีขึ้นเพื่อเปิดเผยให้เห็นถึงกระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ของกวีไทยร่วมสมัยไว้ 4 ประการ ได้แก่ การใช้จินตนาการส่วนตัว การสร้างสรรค์จากประสบการณ์ทางสังคม การมีธรรมชาติเป็นบ่อเกิด และการอ้างอิงองค์ความรู้ของอดีต เช่น วิชาคัญทัพ แต่งบทกวีกล่าวถึงกระบวนการเขียนบทกวีของตน ชื่อ “กระสันกวี” เผยให้เห็นขณะการเขียนบทกวี มีเสียงสั่งและส่งถ้อยคำเรียงไหลมาให้เขียนตาม เป็นเสียงจากรากลึก (ลึกซึ้ง) ภายในเกินกว่าใจธรรมดาของคนทั่วไป (คนไม่มีภูมิปัญญา ความรู้ลึกซึ้ง) จะเข้าใจได้ เขียนได้ทุกเวลาที่อยากเขียน และเวลาอยากเขียนก็จะเขียนได้ไหลลั่งเป็นน้ำเตา และไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน ขอเพียงมีปากกาหรือดินสอก็เขียนได้เสมอ วิชา คัญทัพ เรียกความอยากเขียนว่า “เงี่ยน” และประกาศลักษณะการเขียนงานของตนแบบนี้ว่าเป็นการเขียนขึ้นจาก “จุดกระสันกวี” ที่เป็นจุดเฉพาะ เป็นเรื่องส่วนตัวของกวี กระบวนการเขียนบทกวีจึงเป็นเรื่องเดียวกันกับกระบวนการเกิดอารมณ์ความต้องการทางเพศ ที่สามารถเกิดได้ทุกเวลาและทุกที่ แต่กระบวนการนี้ไม่ว่าจะเกิดขึ้นได้พร้อมกันหรือเหมือนกันทุกคน เพราะขึ้นอยู่กับจุดกระสันของแต่ละคนที่มีแตกต่างกัน จุดกระสันกวีของวิชา คัญทัพ เป็นจุดที่กวีบ่งบอกถึงจินตนาการของกวีว่ามีเสียงลึกรากจากภายในตนสั่งส่งคำมาให้เขียนตาม เป็นการเขียนขึ้นจากความอยากเขียนเต็มที่อยู่ภายในใจของกวีเอง นั่นคือ กระบวนการเขียนบทกวีของวิชา คัญทัพ เป็นกระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ขึ้นจากการใช้จินตนาการส่วนตัวอันมีลักษณะเป็นความสามารถพิเศษเฉพาะตัวของกวี (ที่ไม่ใช่แค่ห้ามลอกเลียนแบบ แต่ยังคงไม่มีใครสามารถลอกเลียนแบบได้)

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทความชื่อ “กวีร่วมสมัย : ผู้ครุ่นคิดอย่างลุ่มลึกหรือเพียงผู้มีใจไหวรู้สึก” ของ สายวรุณ น้อยนิมิต ตีพิมพ์ในวารสาร *ภาษาและหนังสือ* ฉบับที่ 36 พ.ศ. 2548²⁸ เป็นการศึกษาตัวบทกวีนิพนธ์ปัจจุบันที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการประกาศความเป็นกวีและกวีนิพนธ์ ซึ่งก็คือ ตัวบท

²⁸ สายวรุณ น้อยนิมิต, “กวีร่วมสมัย : ผู้ครุ่นคิดอย่างลุ่มลึกหรือเพียงผู้มีใจไหวรู้สึก,” *ภาษาและหนังสือ* 36 (2548):

กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับความหมายของกวีและคุณค่าของกวีนิพนธ์ร่วมสมัยที่ผู้เขียนมองว่าต่างจากโบราณ และกวีในปัจจุบันให้ความหมายของกวีและกวีนิพนธ์ในเชิงอุดมคติแตกต่างกัน

การศึกษานี้ สายวรุณ น้อยนิมิต ได้ตั้งเกณฑ์การศึกษาหาความหมายของกวีและคุณค่าของกวีนิพนธ์ร่วมสมัยไว้ในลักษณะเทียบเคียงกับความหมายและคุณค่าในสมัยโบราณ จึงมีการยกตัวบทคัดตอนจากวรรณคดี *ยวนพ่ายโคลงฉันท์* และ *ลิลิตพระลอ* มาแสดงให้เห็นถึง “ศักดิ์และสิทธิ์ของกวีโบราณ” ว่ากวีโบราณมีความคิดเชิงอุดมคติต่อผลงานวรรณศิลป์ว่าเป็นการรจนาขึ้นจากถ้อยคำวิจิตรบรรจง สามารถถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก สื่อสารข้ามมิติเวลาและสังกมวัฒนธรรมได้ มีการนำกวีนิพนธ์ของ อังคาร กัลยาณพงศ์ มาแสดงให้เห็นถึง “การสืบทอดขนบมโนทัศน์ความเป็นกวีและความสำคัญของกวีนิพนธ์” ในแง่ว่าอังคาร กัลยาณพงศ์ เป็นกวีร่วมสมัยที่ประกาศอุดมการณ์ของกวีอย่างชัดเจน และได้สถาปนากวีนิพนธ์ขึ้นเป็น “วิชากวี” เป็นการให้คุณค่าและความหมายของกวีและกวีนิพนธ์ไว้สูงส่งและศักดิ์สิทธิ์ ไม่ต่างจากกวีโบราณ

ผู้เขียนได้ยกตัวบทคัดตอนจากพระราชนิพนธ์ *รามเกียรติ์* มาแสดงให้เห็นลักษณะของงานวรรณศิลป์ชั้นสูงที่เขียนขึ้นเพื่อ “น้อมนำใจสู่พุทธปรัชญา” โดยให้เหตุผลว่าเป็นเช่นนี้ได้ เพราะกวีมีความมุ่งมั่นสร้างสรรค์งานได้เต็มที่ภายใต้การสนับสนุนของสถาบันพระมหากษัตริย์ และนำกวีนิพนธ์ชื่อ “สาทรนาคารกับกวีหนุ่ม” ของกวีร่วมสมัยชื่อ วลัยฟ้า สิวาเร มาเทียบแสดงให้เห็นถึงลักษณะงานที่สะท้อนการขาดความภาคภูมิใจและความเชื่อมั่นในตัวเองของกวีร่วมสมัย ผู้ต้องดิ้นรนต่อสู้โดยลำพังในโลกกระแสทุนนิยม ทั้งนี้ เพื่อบ่งบอก “มโนทัศน์ใหม่ของกวีและกวีนิพนธ์ในกระแสสังคมนิยม” ว่ากวีร่วมสมัยไม่มีความรู้สึกถึงซึ่งกบงานของตนและผลตามมาก็คือ กวีนิพนธ์มีความตื่นเงิน ถ่ายทอดแต่อารมณ์ความรู้สึกที่คนร่วมสมัยรับรู้และเข้าใจได้ ผู้เขียนจึงนิยามเชิงตั้งคำถามว่า “กวีร่วมสมัย : ผู้ดื่มคำธรรมชาดิหรือผู้ขาดสำนึกทางปรัชญา” โดยนำกวีนิพนธ์ชื่อ “ครอบครัวดวงตะวัน” ของ ศิวกานท์ ปทุมสูติ มาบ่งชี้ถึงการขาดอารมณ์สะท้อนใจและมีความคิดในลักษณะ “มิใช่การไขว่คว้าปรัชญาวิจิตร” นำกวีนิพนธ์ชื่อ “บางเขาเหล่านั้น” ของ กังวาน ไพร นามฯ มาระบุถึงการมีอารมณ์สะท้อนใจ แต่ก็ไม่อาจสานต่อถึงพุทธปรัชญา นำกวีนิพนธ์ชื่อ “หน้าสุดท้าย” ของ อัญชัน มาชี้ให้เห็นว่ากวียังสร้างงานที่ไม่อาจเป็นการสร้างชีวิตทั้งชีวิตตนเองและเพื่อนมนุษย์ และนำกวีนิพนธ์คัดตอนมาจาก *ลำนภาฎกระดิ่ง* ของ อังคาร กัลยาณพงศ์ มาแสดงให้เห็นถึงการก้าวข้ามความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมของตนไปสู่การดำรงอยู่ด้วยปรัชญาลึกลับ ซึ่ง นั่นคือ กวีร่วมสมัยเช่นอังคาร กัลยาณพงศ์ แม้จะตกอยู่ภายในสภาพแวดล้อมของสังคมนิยมที่ไม่เป็นมิตรต่อความเป็นกวี แต่เขาก็สามารถ “มองข้าม” และสามารถสร้างงานมีปรัชญาลึกลับซึ่งได้ ทั้งนี้เป็นเพราะเขาคือกวีร่วมสมัยผู้ได้สืบทอดขนบมโนทัศน์ความเป็นกวีและความสำคัญของกวีนิพนธ์ ซึ่งก็คือ ศักดิ์และสิทธิ์ของกวีโบราณ ได้แก่ ความคิดเชิงอุดมคติต่อ

ผลงานวรรณศิลป์ที่เป็นการรจนาขึ้นจากถ้อยคำวิจิตรบรรจง สามารถถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและสื่อสารข้ามมิติเวลาและสังคมวัฒนธรรมได้

ผู้เขียนได้สรุปผลการศึกษาว่า กวีร่วมสมัยในปัจจุบัน ขาดช่วงการสังสมประสบการณ์ การอ่านวรรณคดี ขาดโอกาสแสวงหาประสบการณ์ตรงในชีวิต ขาดการเดินทางท่องเที่ยวไปในโลกกว้าง ขาดการสังเกตโลกด้วยสายตาที่แตกต่างจากคนทั่วไป และสุดท้าย คือ ขาดความหยั่งรู้ พุทธิปรัชญา

ส่วนวิทยานิพนธ์นี้ ผู้ศึกษาได้นำตัวบทกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ร่วมสมัยมาศึกษาเช่นกัน แต่มีความแตกต่างในด้านจุดมุ่งหมาย การตั้งเกณฑ์การศึกษา และการคัดเลือกตัวบท ในด้านจุดมุ่งหมาย เป็นไปเพื่อวิเคราะห์หลักเกณฑ์สำคัญของกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยประเภทที่เรียกว่า “กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์” อันเป็นประเภทกวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหากล่าวถึงตัวเองและผลงานของผู้สร้างตัวบท ในด้านการตั้งเกณฑ์การศึกษา ได้มุ่งมองมาที่คุณค่าความหมายของกวีและกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยมากกว่าจะนำไปเทียบเคียงกับกวีนิพนธ์ไทยในอดีตหรือวรรณคดีไทย คือนั้นวิเคราะห์ตัวบทกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้ ในด้านการคัดเลือกตัวบท จึงได้นำตัวบทกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์มาศึกษาวิเคราะห์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำให้ทราบถึงลักษณะสำคัญของกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยประเภท “กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์”

3. วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาลักษณะและแนวคิดของกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ (metapoetry)
2. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะสำคัญของกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 ถึงปัจจุบัน

4. สมมติฐาน

กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ (metapoetry) หมายถึง กวีนิพนธ์ที่ว่าด้วยนิยามความหมายของกวีและกวีนิพนธ์ กระบวนการเขียนและการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ อันเป็นวิธีการแสดงออกถึงกวีศาสตร์สำนึกที่เป็นแนวคิดและกระแสสำคัญหนึ่งในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย นับตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นช่วงที่กวีนิพนธ์ไทยมีความเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเนื้อหาและวิธีการนำเสนอ ทำให้กวีต้องทบทวนคุณค่าและบทบาทของกวีนิพนธ์ รวมทั้งประกาศแถลงการณ์ความคิด ความเชื่อในการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ของตน ตลอดถึงให้ความสำคัญกับกระบวนการสร้างสรรค์

กวีนิพนธ์ กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ของไทย (เท่าที่รวบรวมได้จำนวน 210 บท) ประกอบด้วย
ลักษณะสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ คุณลักษณะของกวี พันธกิจของกวี คุณค่าของกวีนิพนธ์ และ
กระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์

5.ขอบเขตของการวิจัย

ในวิทยานิพนธ์นี้ ตัวบทที่นำมาศึกษา คือ กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยที่เป็นประเภทกวีนิพนธ์
ว่าด้วยกวีนิพนธ์ รวมทั้งสิ้น 210 บท โดยได้แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ตามลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ที่นำเสนอคุณลักษณะของกวี จำนวน 55 บท ดังนี้	
1) “กวี” ของ ไพศาล สุริยา	2) “กวี” ของ มุฮัมมัด สำเหล็ม
3) “กวี” ของ ศักดิ์ศิริ มีสมสืบ	4) “กวีขึ้นมา” ของ ไพฑูรย์ พรหมวิจิตร
5) “กวีชื่อทอง” ของ กานติ ณ ศรีธธา	6) “กวีถูกลงโทษให้ถอดตาย” ของ คำกอย มหาสารคาม
7) “กวี : ผู้ส่งข่าวจากแดนไกล” ของ ไพรินทร์ ขาวงาม	8) “กวียังอยู่ว้อยยย...” ของ กร ศิริวัฒน์ โณ
9) “กวีรีแลกซ์” ของ มนตรี ศรียงค์	10) “กวีหนึ่งผู้สร้างโลกนฤมิต” ของ มนตรี ศรียงค์
11) “กวีหลับ” ของ รมณา โรชา	12) “กวีหายไปไหน” ของ คำเมือง เอกอ้อย
13) “กวีหายไปไหน (หมายเหตุครั้งเดียวของ ความตาย-กวี)” ของ พิทักษ์ ใจบุญ จส.๑	14) “กวีแห่งโลก” ของ ‘พระไม้’
15) “กวีใหญ่” ของ อังคาร กวี	16) “ก็เห็นเป็นกวี” ของ กอนนุก
17) “กูไม่ใช่กวี” ของ แคน ไกล_ไลบีเรีย	18) “ขอโทษครับ...กวี” ของ ก่องแก้ว กวีวรรณ
19) “คนขายฝัน” ของ เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์	20) “คนเรียงคำ (ฉันไม่ใช่กวี)” ของ น้ำพี
21) “ความจริง...คือกวีตายแล้ว” ของ ปิ่นนรี ราพัน	22) “คืนนี้กวีหลับ” ของ กานติ ณ ศรีธธา
23) “คือ “กวี”” ของ เทพย์ สิทธานี	24) “คือกวี” ของ พิชญ์
25) “คือเขา ผู้กวีที่แท้จริง” ของ วรทิน ฉาย	26) “คือบทเพลงคาเฟ่อันอบอุ่น” ของ นฤมิตร ประพันธ์
27) “คุณเป็นกวีได้” ของ ใจกานท์ รัศมีศิลป์	28) “แค่ความฝัน” ของ ชัชพล จรกิ้น
29) “ฉันจึงมิใช่กวี” ของ อัญญา ทรศนะ	30) “ฉันไม่ใช่กวี” ของ เชษฐภัทร วิสัยจร

31) “ฉันยังอยู่ที่นี้” ของ ศิริวร แก้วกาญจน์	32) “ณ แดนประหาร” ของ ฐัญญู ระโนด
33) “ด้วยน้ำตาและอาลัย” ของ พจนานถ พจนานพิทักษ์	34) “ดอกกวี” ของ พรุก้า พรุพี
35) “แต่...กวีหนุ่ม” ของ ประกาย ปรัชญา	36) “ทำไมเขาไม่ได้เป็นกวี” ของ ธรรมิสรา
37) “นักเขียนไส้แห้ง” ของ ไพฑูรย์ พรหมวิจิตร	38) “ในบางคืนของลูก...แม่ครับ” ของ อุทยาน เขตวิจารณ์
39) “เป็นกวี” ของ พนม นันทพฤกษ์	40) “เปลี่ยนแปลง” ของ ก่องแก้ว กวีวรรณ
41) “ผู้ชาย กับผ้าฝืนที่ถักทอลายข้อมสีฝืน” ของ ธีฎา	42) “ฝืน” ของ เลน ทักษิณ
43) “พันธุ์กวี” ของ ไชยา วรรณศรี	44) “พี่ (กวี) กลับมาแล้ว” ของ พราย พันธกานท์
45) “เพลงขลุ่ยผิว บทที่ 25” ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	46) “ภาวะ (ตัวตน)” ของ ก่องแก้ว กวีวรรณ
47) “ไม่ใช่กวี” ของ อ. อินทวิเชียร	48) “ร้าว-ร่าน” ของ ก่องแก้ว กวีวรรณ
49) “เรื่องเก่าของกวีหนุ่ม” ของ ลูกแม่ของ คลองแดน	50) “ล้มหมอนนอนเสื่อ” ของ อังคาร กัลยาณพงศ์
51) “วิถีกวี-อนาคะตะ พุทธะปัจเจกะบุคคะโล (เรามีปรารถนาการเกิด-ดับ:นั้น เราชาติพันธุ์กวี)” ของ ก่องแก้ว กวีวรรณ	52) “สงครามแห่งความรัก (๑),(๒)” ของ เพ็ญ ภัคตะ
53) “หยุดพัก” ของ สุวิทย์ โสনারถ	54) “อย่าเป็นกวีเลยที่รัก” ของ นนทนันท์ ไชยประโคน
55) “เอื่อยเอื่อย...วันนี้กวีป่วยไข้-ในสายลมหนาว” ของ พิทักษ์ ใจบุญ จส.๑	

2. กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ที่นำเสนอพันธกิจของกวี

จำนวน 38 บท ดังนี้

1) “กลับมาเถิดดวงใจข้า” ของ อิศรา นวรัถย์	2) “กวีกับนักกลอน” ของ เพ็ญ ภัคตะ
3) “กวีเพียรเขียนคำ เขียนทำไม” ของ ประมวล มณีโรจน์	4) “กวีร่วมสมัย” ของ อหังการ์ กวี
5) “การเริ่มต้น” ของ กัลยาณี จักรชุม	6) “เขากำลังทำงาน” ของ ปรีชา ปรีชาญ
7) “เขียนกวีเพื่ออะไรหรือที่รัก...” ของ แขคำ ปันณะศักดิ์	8) “เขียนถึงฉันบ้างสิ” ของ “ปี่ชา”
9) “คำคืนที่ฉันเขียนบทกวี” ของ	10) “คำบอกเล่าของผีเสื้อ” ของ เต๋นชัย น้อยนาง

<p>พจนานถ พจนานพิกัษย์</p> <p>11) “คำสาบาน” ของ ʼรุญ ระโนด</p> <p>13) “ด้วยลมหายใจ” ของ เทพย์-สิทธานี</p> <p>15) “แต่...กวีหนุ่ม” ของ แก้ว ลายทอง</p> <p>17) “ถึงกวี” ของ จงกล วีระสพประสงค์</p> <p>19) “นักล่าพรหมจารี” ของ วิทยา เศรษฐวงศ์</p> <p>21) “ปณิธานกวี” ของ เศรษฐภัทร วิสัยจร</p> <p>23) “ปณิธานของกวี” ของ อังคาร กัลยาณพงศ์</p> <p>25) “ปลอบกวี” ของ ภัสมะ</p> <p>27) “เฝ้าสวน” ของ ...แสงขรรค์ เดือนอ้าย...</p> <p>29) “เพียงฝากหล้า” ของ เทพระวี</p> <p>31) “เมืองที่ถูกสาปแช่ง” ของ วัฒนา ธรรมกุล</p> <p>33) “ล่าน้ำไพร่” ของ ภราดร ลูติประเสริฐ</p> <p>35) “เสียงครวญจากสวนดอกไม้” ของ ปราศ ราหุล</p> <p>37) “อย่าเมินเลย..กวี (หากยังคร่ำครวญ)” ของ ก่องแก้ว กวีวรรณ</p>	<p>12) “จาก...ดวงใจกวี” ของ จิตวิวัฒน์ ธนทิพากร</p> <p>14) “ดอกรุ่ง” ของ อภิชาติ จันทรแดง</p> <p>16) “ถามกวี” ของ วสุนธรา นาคะวิถี</p> <p>18) “นักกลอนเกะกะ” ของ ทนงศักดิ์ พักกระโทก</p> <p>20) “บทกวี-วิถีข้า” ของ พจน์ พันธา</p> <p>22) “ปณิธานกวี” ของ อังคาร กัลยาณพงศ์</p> <p>24) “ปรารถนา” ของ ลักษณ์ ประโลมใจ</p> <p>26) “ฝากถ้อย ถึง “คมทวน”” ของ ʼรุญ ระโนด</p> <p>28) “พวกเขา กวี (อชชุระอ้อ) (และแท้จริง พวกเขาพูดในสิ่งที่พวกเขาไม่กระทำ) (อัล กุรอาน : ซูเราะฮ์ที่ 26 อายะฮ์ที่ 226)” ของ ฟาฎิม่าห์ บิน อัลคุลราห์มาน</p> <p>30) “ไฟหวังยังไม่สิ้น” ของ เดือนแรม ประกายเรือง</p> <p>32) “ร้อยกรองอักษระ” ของ จ่าง แซ่ตั้ง</p> <p>34) “แล้วจะเก็บดอกไม้ไปฝากโลก” ของ พิเชฐ แสงทอง</p> <p>36) “เสียงเห่าหอนแห่งกวี” ของ ไพบรินทร์ ขาวงาม</p> <p>38) “อารมณ์” ของ ดวงแก้ว กัลยาณ</p>
---	--

<p>3. กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ที่นำเสนอคุณค่าของกวีนิพนธ์ จำนวน 34 บท ดังนี้</p>	
<p>1) “กลอนของกวี” ของ ไพบรินทร์ ขาวงาม</p> <p>3) “กวีนิพนธ์” ของ อังคาร จันทาทิพย์</p> <p>5) “ก่อนที่เธอจะเลิกอ่านบทกวี” ของ นฤมิตร ประพันธ์</p> <p>7) “คำสรวลกวีนิพนธ์” ของ ไพบรินทร์ ขาวงาม</p> <p>9) “เขียนจากใจให้คุณอ่าน” ของ</p>	<p>2) “กวีนิพนธ์” ของ ไม้หนึ่ง ก. กุณที</p> <p>4) “กวีนิพนธ์ของฉัน” ของ ปุณชาน</p> <p>6) “กาพย์กลอน” ของ อังคาร กัลยาณพงศ์</p> <p>8) “ขอร้องอีกแรง” ของ อ้อมจิต ชนสุภาพ</p> <p>10) “ค้นหา” ของ “บุหงา ยาวี”</p>

<p>เชษฐภัทร วิสัยจร</p> <p>11) “ความพอใจกับฉันทลักษณ์” ของ เชษฐภัทร วิสัยจร</p> <p>13) “แค้นหากวี” ของ ยุทธวรา</p> <p>15) “เธอ : ผู้ไม่มีบทกวีในหัวใจ” ของ พจน์ พันธนา</p> <p>17) “บทกวีคือชีวิต” ของ ศิรินทรา แก่นแก้ว</p> <p>19) “เพียงบทหนึ่งซึ่งช่านธารกวี” ของ ปรีดา บุตรสา</p> <p>21) “เมื่อคำตาย-” ของ เชษฐภัทร วิสัยจร</p> <p>23) “รักแท้ในยามยาก” ของ ไพวรินทร์ ขาวงาม</p> <p>25) “แสงวรรณคดี” ของ อังคาร กัลยาณพงศ์</p> <p>27) “วรรณศิลป์มีสีนสาย” ของ สุรกิจ กรณียกิจ</p> <p>29) “วิญญาณโคลง” ของ เพ็ญ ภัคตะ</p> <p>31) “สองกาพย์สองกล” ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์</p> <p>33) “สัมผัสกลอน” ของ ดำรงค์ศักดิ์ บุญสุ</p>	<p>12) “เชษฐชวน (โคลงสี่)” ของ เจน</p> <p>14) “อุปารหัตถุ” ของ ปริญญา อินทร์อุดม</p> <p>16) “บทกวีกับคนบ้า” ของ รัก พงไพโร</p> <p>18) “ปลุกป่าช้า” ของ ทนงศักดิ์ พักกระโทก</p> <p>20) “มณีสมัย” ของ ศิริวร แก้วกาญจน์</p> <p>22) “ระหว่างบรรทัด” ของ ประกาย ปรัชญา</p> <p>24) “ลิ้มฉันทลักษณ์บ้างก็ได้” ของ สุจิตต์ วงษ์เทศ</p> <p>26) “วรรณคดีกึ่งพุทธกาล” ของ สุกุมพจน์ คำสุขุม</p> <p>28) “ว่าด้วยบทกวี” ของ อภิต อติภพ</p> <p>30) “ศิษย์กู-อยู่ค่ายข้า” ของ นาวา วายุ</p> <p>32) “สะพานกวี” ของ จุฑามาศ กาญจนยศ</p> <p>34) “หน้าต่างกวี” ของ อัญทิพย์ ธารทอง</p>
---	--

4. กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ที่นำเสนอกระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ จำนวน 83 บท ดังนี้	
<p>1) “กระดาษแผ่นเดียว” ของ ท่อม ทางใต้</p> <p>3) “กราบสุนทรภู์เป็นครูกวี” ของ ทิพย์ธาร นภสินธุ์</p> <p>5) “กวีเธอหวานดี” ของ อังการ กกล้า</p> <p>7) “ก่อนนอนตอนอยากเขียน” ของ โชคชัย บัณฑิต</p> <p>9) “ก็คราก็หน้าเดิม” ของ “อินทปุดโต”</p> <p>11) “ขอต่อลมหายใจ” ของ คำเมือง เอกอ้อย</p> <p>13) “เขียนบทกวีไปทำไม” ของ</p>	<p>2) “กระสันกวี” ของ วิสา คัญทัพ</p> <p>4) “กวีกระวาด” ของ ลำภา มัคศรีพงษ์</p> <p>6) “กองไฟในทางเปลี่ยว” ของ บุญญศักดิ์ ทองน้อย</p> <p>8) “กาแฟถ้วยที่สี่” ของ อรุณ อโรคยา</p> <p>10) “เกี่ยว” ของ เรวัตร์ พันธุ์พัฒนา</p> <p>12) “เขียนคำเมื่อยามจน” ของ นฤมิตร ประพันธ์</p> <p>14) “ค้นหา” ของ ท่อม ทางใต้</p>

<p>สัจจร อิศรา</p> <p>15) “ครู” ของ วาณิช จรุงกิจอนันต์</p> <p>17) “สิ้นเปลี่ยว” ของ ฤทธิรงค์ พิทยา</p> <p>19) “จักถนอมอมรักสักนิรันคร” ของ ปรีดา บุตรสา</p> <p>21) “จากหาดรำถึงคำกวี” ของ ท่อม ทางใต้</p> <p>23) “ซีไรต์ สีอะไรก็ไม่ทราบ” ของ เจน จรรโลง</p> <p>25) “คลใจ” ของ สาคร ชิตังกรณ</p> <p>27) “ค่าทอกันในวันหิว” ของ เยฟิมอฟ ฟอน วีร์ ฟ้าฟาง</p> <p>29) “ดื่มน้ำตาได้แสงจันทร์” ของ เดือนแรม ประกายเรือง</p> <p>31) “แต่...กวีน้อยใหญ่” ของ วีระ สดสังข์</p> <p>33) “ผู้เซฟ” ของ สมเกียรติ สุขโข</p> <p>35) “ธารคำแห่งศรัทธา” ของ ลำภา มัคศรีพงษ์</p> <p>37) “นั่งเขียนกวีแล้วพบว่าเขียนชีวิต” ของ โกศล กลมกล่อม</p> <p>39) “บทกวีสวรรค์จากสามัญมนุษย์” ของ อภิชาติ จันทรแดง</p> <p>41) “บันไดดาว” ของ ประกายพฤษย์ จิตกาธาน</p> <p>43) “บันทึกขบถ” ของ เพ็ญ ภัคตะ</p> <p>45) “เบิกฟ้าหยาตภพ” ของ ฌ์ฐกานต์ ลิ้มสถาพร</p> <p>47) “ปฐมบทของกวี และภารกิจแห่งชะตากรรม ของท่านองคำ” ของ พิทักษ์ ใจบุญ จส.๑</p> <p>49) “เป็นกวีเมื่อมีรัก” ของ ชเลพร</p> <p>51) “ผู้ถูกเลิกคบ” ของ อนันต์ เกษตรสินสมบัติ</p> <p>53) “ฝันดับกับกวี” ของ วัชรพล ผลสวัสดิ์</p> <p>55) “พาดหัวข่าววันนี้; กวีปล้นธนาคาร” ของ เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์</p>	<p>16) “คืนนี้ไม่มีบทกวี” ของ วิชาดา ศ.มอรรีสัน</p> <p>18) “เคราะห์รักพันปี” ของ ชีรยุทธ บุษบงค์</p> <p>20) “จากนอนถึงนอน” ของ ก่องแก้ว กวีวรรณ</p> <p>22) “ฉันจึงเขียนบทกวีว่า” ของ พาราอายุ</p> <p>24) “ณ ทูสมัย” ของ ศิริวิธ แก้วกาญจน์</p> <p>26) “ดอกไม้” ของ “ละอองจันทร์”</p> <p>28) “ดีกหนึ่งในคืนวสันต์” ของ รมณา โรชา</p> <p>30) “เดินตามตำราหมาไม่กัด” ของ เชษฐภัทร วิสัยจร</p> <p>32) “ตกผลึกพรึบพรายในห้วงคำ” ของ ปรายฝน ผกาพนานต์</p> <p>34) “ทางฝัน” ของ ณรงค์ยุทธ โคตรคำ</p> <p>36) “นกเลื่อน” ของ เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์</p> <p>38) “บทกวีราคาถูก” ของ ปุณชน</p> <p>40) “บริบทแห่งการทบทวน” ของ ลอง จ้องรวี</p> <p>42) “บันทึก” ของ อังคาร กัลยาณพงศ์</p> <p>44) “บันทึกบนซากปรักของความตาย” ของ ปีศาจ อัจฉริยะ</p> <p>46) “ใบไม้ร่วง” ของ บรรณกร กลั่นขจร</p> <p>48) “เป็นกวี” ของ สมพงษ์ กรวด</p> <p>50) “ผีกวี” ของ ไม้หนึ่ง ก. กุณี</p> <p>52) “ฝัน” ของ กานติ ณ ศรัทธา</p> <p>54) “พ่อค้า” ของ อรุณรุ่ง สัตย์สวี</p> <p>56) “เพลงกวี ความหวัง และบาดแผล” ของ พุ่มไพร พฤษยา</p>
---	---

57) “เพียงความเข้าใจ” ของ นवलแสงจันทร์ ฉาย	58) “ไปฟกวี” ของ เทพย์ สิทธิธานี
59) “ภาพฝัน” ของ กิ่งแก้ว แห้วสุโน	60) “ภาพฝัน” ของ ชัชพล จรกลิน
61) “... (มึงจะ) เขียนกลอนไปทำไม?” ของ พลั้ง เพียงพิรุพห้	62) “มูมมอม บางบาง” ของ สุชิน พลเสน
63) “แม้ประเทศจะปฏิเสธ” ของ ปราศ ราหุล	64) “...ไม่มีชื่อ...” ของ ลาย จำแลง
65) “ไม่มีแล้วกวีศรี” ของ สัมพันธ์ ลัคนาวิเชียร	66) “ร้อยกรอง “ลมหายใจของบทกวี”” ของ สีดิน กลิ่นฟาง
67) “ร้อยคมคำกวี” ของ จักรินทร์ เอียดทอง	68) “รักอักษรไทย” ของ อังคาร กัลยาณพงศ์
69) “รำพึงกับฝันโลก” ของ ศิริวร แก้วกาญจน์	70) “ฤาจะไร่วาที...กวีใหม่” ของ นาตรี
71) “ลือกวี” ของ เหววรรณ บรรจู่ฟ้า	72) “ลูกชายของฉันกลายเป็นเงา” ของ สมพงษ์ ทวี
73) “วอกแวกกวีนิพนธ์” ของ กานติ ฅ ศรีทธา	74) “สายทาง” ของ อภิชาติ จันท์แดง
75) “สำคัญกวี!” ของ พรุคำ พรุพี	76) “เสียงกวี” ของ มะเนาะ ยูเด็น
77) “เสียงคราง” ของ ถาวร บุญวัฒน์	78) “หยากใยในบ้านกวี” ของ สิทธิชัย ทองสา
79) “หิ้งห้อย” ของ อหังการ์ กวี	80) “อ่อนล้า” ของ ฟอน ฟ้าฟาง
81) “อังคารรบพม่า” ของ สุจิตต์ วงษ์เทศ	82) “อันเป็นใจความ” ของ สานิตย์ สีนาค
83) “อุปสรรค” ของ สมพงษ์ กรวด	

6.วิธีการดำเนินการวิจัย

1. สํารวจและรวบรวมกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยที่เป็นประเภทกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ ทั้งที่ตีพิมพ์รวมเล่มและตีพิมพ์ในนิตยสาร หนังสือพิมพ์ ช่วงปี พ.ศ. 2500 ถึงปัจจุบัน
2. สํารวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. ศึกษาวิเคราะห์และจำแนกข้อมูล
4. นำเสนอข้อมูลเป็นวิทยานิพนธ์

7.ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย
2. เป็นแนวทางในการศึกษาเปรียบเทียบกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ของไทย กับของชาติอื่น ๆ ต่อไป

บทที่ 2

กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์กับการปรากฏขึ้นในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย

กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ หรือ METAPOETRY เป็นประเภทกวีนิพนธ์กลุ่มหนึ่งที่สร้างขึ้นเพื่อนิยามความหมายของกวีนิพนธ์ กระบวนการเขียน และการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ เป็นวิธีการแสดงออกถึงการพิจารณาเกี่ยวกับคุณลักษณะ บทบาทหน้าที่ ปรัชญา และหลักการอื่นทางวรรณศิลป์ หรือที่เรียกว่า กวีศาสตร์สำนัก อันเป็นแนวคิดหลักและกระแสำคัญในกวีนิพนธ์ร่วมสมัย ทั้งในต่างประเทศและในไทย เช่น ในอเมริกา กวีร่วมสมัยต้องการสร้างงานใหม่ ปฏิเสธขนบเดิม จึงสร้างงานนิยามความหมายของกวีนิพนธ์ แสดงพลังภาษา พลังกวีนิพนธ์ อธิบายกลวิธีวรรณศิลป์ที่ตนนำมาใช้ เพื่อให้ได้รับการยอมรับ ส่วนในไทย เกี่ยวข้องกับความเปลี่ยนแปลงของกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยที่วิธีการนำเสนอไม่ได้มีแค่ความไพเราะกับความถูกต้องตามกฎเกณฑ์ลักษณะแบบฉบับและเนื้อหาไม่ได้มีเพียงพาฝันกับเพื่อชีวิต ส่งผลให้กวีไทยร่วมสมัยสร้างกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ขึ้นแสดงมุมมองความคิดเห็นของตนในลักษณะเป็นการนิยามความหมายของกวีกับกวีนิพนธ์ แสดงการใคร่ครวญพิจารณาบทบาท สถานภาพของตน คุณค่าของกวีนิพนธ์ และกระบวนการเขียน เป็นการกล่าวถึงตนเองที่แสดงออกถึงแนวคิดกวีศาสตร์สำนัก ทั้งที่ในกวีนิพนธ์ไทยหรือวรรณคดีไทย การกล่าวถึงหรือว่าด้วยเรื่องตัวเอง ไม่ได้แปลกใหม่ที่เดียว เพราะในเนื้อหาของตอนของวรรณคดีไทย อาทิ บทปณามพจน์ บทปัจฉิมวจนะ ล้วนมีลักษณะกล่าวถึงหรือว่าด้วยเรื่องตนเอง เพียงแต่เป็นการกล่าวถึงหรือว่าด้วยเรื่องตนเองในลักษณะ “แฝงไว้” ในตัวบทอื่น ภายใต้หลักเกณฑ์ความถูกต้องและไพเราะของฉันทลักษณ์ และภายในบทบาทและสถานภาพของกวีในราชสำนัก กวีไม่ได้กล่าวถึงตนเองเพื่อพิจารณาบทบาทและสถานภาพของกวีและกวีนิพนธ์ที่บังซึ่งถึงการแสดงออกทางแนวคิดกวีศาสตร์สำนัก

กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ (metapoetry) ที่มีความเป็นเอกเทศและแสดงออกถึงกวีศาสตร์สำนักของไทย เป็นผลกระทบโดยตรงจากความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านวิธีการนำเสนอและด้านเนื้อหาในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา เมื่อปรากฏว่า ด้านวิธีการนำเสนอมีการปรับแต่งฉันทลักษณ์แบบฉบับกับการใช้ฉันทลักษณ์และกวีนิพนธ์รูปแบบอื่นทำให้การนำเสนอกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยไม่ได้มีแค่การนำเสนอความไพเราะและถูกต้องตามกฎเกณฑ์ลักษณะแบบฉบับเท่านั้น และเนื้อหาที่เป็นกวีนิพนธ์ทางปัญญาและกวีนิพนธ์แนวพหุสถานเพื่อชีวิตและพาฝัน ทำให้กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยไม่ได้มีเพียงเนื้อหาพาฝันกับเนื้อหาเพื่อชีวิตเท่านั้น ปรากฏการณ์ความเปลี่ยนแปลงนี้ ได้ทำให้หลักเกณฑ์ความไพเราะกับความถูกต้องไม่ได้ผูกขาดไว้ด้วยกฎเกณฑ์ฉันทลักษณ์แบบฉบับ และทำให้เนื้อหาไม่ได้มีเพียงสองขั้วช่วงชิงพื้นที่ในการครอบครองอาณาจักรกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย

การปะทะกันของมุมมองความคิดความเชื่อและการประเมินค่าเกี่ยวกับเรื่องหลักเกณฑ์ในการแต่งและวิธีการนำเสนอ เนื้อหากวีนิพนธ์ ตลอดจนผู้สร้างคือกวี ย่อมเกิดขึ้นอย่างเลี่ยงไม่ได้ ดังปรากฏว่ามีการถกเถียงประเมินค่ากวีและกวีนิพนธ์ในกลุ่มนักอ่านเมื่อกวีนิพนธ์ “วัฏทะเล” ของอังคาร กัลยาณพงศ์ปรากฏขึ้น และดังปรากฏในตัวบทกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ที่นำมาศึกษาวิเคราะห์ เช่น “กวีนิพนธ์ของฉัน” ของปुरुชน ที่แสดงให้เห็นถึงการประเมินค่า แสดงมุมมองความคิดเห็นของคนของกวีขึ้นปะทะกับกวีนิพนธ์แนวฉันทลักษณ์

กวีนิพนธ์ของฉัน

ไม่อาศัยความงามทางฉันทลักษณ์

ไม่มีแม่ก้นอายของฉันทลักษณ์

หรือเหมือนงานปรับฉันทลักษณ์

แต่ฉันสาบานได้ว่าไม่ใช่ความเรียง

กวีนิพนธ์ในทัศนะของเธอคืออะไร

ในทัศนะของฉัน กวีนิพนธ์หาใช่

การเรียงร้อยถ้อยคำ ให้ถูกฉันทลักษณ์

การเรียงร้อยถ้อยคำ ให้ถูกฉันทลักษณ์

เป็นเพียงแต่ร้อยกรอง ยังไม่ใช่กวีนิพนธ์

ถ้าจะให้ถึงขีดกวีนิพนธ์ ผู้ประพันธ์

จะต้องแสดงความรู้สึก อย่างลึกซึ้ง

การปรากฏขึ้นของกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย จึงไม่ใช่เรื่องบังเอิญหรือไม่มีที่มา ไม่มีเหตุผลรองรับในการเกิดขึ้น ไม่ใช่เพียงเรื่องการนำเข้าแนวคิดและกระแสตะวันตกหรือไม่ใช่แค่เรื่องเทคโนโลยีสมัยใหม่แย่งคนอ่านไปแล้วทำให้กวีหันมามองตัวเอง หากแต่เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเกี่ยวเนื่องหรือเป็นผลกระทบโดยตรงจากความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านวิธีการนำเสนอและเนื้อหาของกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย ในเมื่อหลักเกณฑ์ความถูกต้องไปเพราะไม่ได้มีหนึ่งเดียวชี้ขาด และเนื้อหาไม่ได้อัดแน่นครองไว้เพียงสองชั่ว ย่อมทำให้กวีไทยร่วมสมัยต้องสร้างกวีนิพนธ์แสดงการใคร่ครวญพิจารณาตนเองและผลงาน แสดงมุมมองความคิดเห็น ประกาศแถลงการณ์ความคิดความเชื่อเกี่ยวกับคุณค่าของตนและผลงาน หลักการแต่ง วิธีการนำเสนอ เป้าหมาย และเปิดเผยกระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ของตนขึ้นมา ในรูปของบทกวีที่เรียกว่า กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์

2.1 การปรับแต่งฉันทลักษณ์แบบฉบับกับการใช้ฉันทลักษณ์และกวีนิพนธ์รูปแบบอื่น : วิธีการนำเสนอให้มีแค่ความไพเราะและถูกต้องตามกฎฉันทลักษณ์แบบฉบับ

ในวรรณคดีไทยมีการกล่าวถึงหรือว่าด้วยเรื่องตนเองในลักษณะแฝงไว้ในตัวบทอื่น เช่น ใน *ลิลิตยวนพ่าย* ว่า

โคศคเชอญช่วยรื้อ	รอนเสียว
โคชอบกาลเชอญเกลลา	กล่าวเข้า
พวงพระระพีเพ็ญ	สบสาธุ
จุงพระยศพระเจ้าเรื่อง	ร่อยกัลปี่ฯ
สารสยามภาคพร้อม	กลกานท์ นีฎา
คือคู่มาลาสวรรค	ช่อช้อย
เบญญาพิศาลแสดง	เดอมกยริติ พระฤา
คือคู่อ้อมแสร้งรื้อ	กึ่งกลางฯ
เปนสร้อยโศกิตพื้น	อุปรมา
โศรมสรวมศิริรางค	เว้าไว้
จงคงคู่กัลปา	ยื่นโยค
หายแผ่นดินฟ้าไหม้	อย่าหายฯ

นี่เป็นการกล่าวถึงด้วยทำที่อ่อนน้อมถ่อมตนแต่ก็ได้เชิดชูคุณค่างานของตนตามแนวคิดเรื่องกวีนิพนธ์เป็นสิ่งสูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ และเป็นนิรันดร์ ให้ความสำคัญกับการตกแต่งถ้อยคำให้ไพเราะและมีความถูกต้องตามกฎฉันทลักษณ์ โดยไม่ได้มุ่งพิจารณาวิพากษ์วิจารณ์งานของตน ทั้งนี้เพราะกวีหมายยกย่องกวีนิพนธ์ฉันทลักษณ์ที่มีความถูกต้องตามหลักและมีความไพเราะด้วยเสียงให้เป็นสิ่งสูงส่งล้ำค่า ตามคตินิยมในการสร้างงานกวีนิพนธ์ฉันทลักษณ์ที่ปรากฏเป็นตำราต่าง ๆ เช่น *กาพย์สารวิลาสิณี* *กาพย์คันถะ* *จินดามณี* *คัมภีร์วุฒโตทัย* ซึ่งตำราเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้แต่งกวีนิพนธ์ถูกต้องและไพเราะ¹ เมื่อความถูกต้องและไพเราะของกวีนิพนธ์ฉันทลักษณ์ถูกสถาปนาให้เป็นสิ่งสูงส่งล้ำค่า และได้รับการอุปถัมภ์จากราชสำนักที่ได้ชำระและประเมินค่าวรรณคดีโดยยึดคตินิยมนี้มาอย่างต่อเนื่อง การแต่งกวีนิพนธ์ของไทยจึงเป็นเรื่องของการนำเสนอความถูกต้องและความไพเราะตามกฎฉันทลักษณ์ ความถูกต้องและความไพเราะตามกฎฉันทลักษณ์จึงผูกขาดเป็นวิธีการนำเสนอของกวีนิพนธ์ของไทยตลอดมา

¹ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต และคนอื่น ๆ, *ทอไหมในสายน้ำ*, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น, 2541), หน้า

ในช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ 5 กวีนิพนธ์ไทยได้รับผลกระทบจากวรรณกรรมร้อยแก้วประเภทเรื่องสั้น นวนิยาย และบทความสารคดีที่เป็นอิทธิพลของอารยธรรมตะวันตก จึงต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากการเล่าเรื่องยาวแบบนิทานหรือนิยายให้สั้นลงเป็นสื่อแนะนำความคิด ใดความคิดหนึ่งเป็นเฉพาะ วิธีการนำเสนอบทบาทใหม่นี้จึงไม่ให้ความสำคัญกับความไพเราะ² แต่ก็ยังใช้ฉันทลักษณ์แบบเดิม เช่น โคลง ฉันท์ เป็นหลักในการแต่ง อย่างไรก็ตาม ได้มีการนำฉันทลักษณ์ใหม่ ได้แก่ รูปแบบเพลงพื้นบ้านไทย มาประยุกต์ใช้ในการนำเสนอความคิดเห็นแบบชาวบ้านเพื่อประโยชน์ของชาวบ้านตามแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต³ ในช่วงนี้ กวีนิพนธ์ไทยแม้จะเกิดความเปลี่ยนแปลงด้านเนื้อหาที่เน้นให้ความรู้ความคิดและด้านวิธีการนำเสนอที่มีการนำฉันทลักษณ์เพลงพื้นบ้านเข้ามาใช้ร่วมด้วย แต่ก็ยังเป็นเพียงการแตกออกไปอีกทางสู่การเป็นบทร้อยกรองหรือกวีนิพนธ์แนวก้าวหน้า ที่เรียกว่า “กวีนิพนธ์เพื่อชีวิต” ขณะที่ทางหนึ่ง ยังคงดำเนินต่อไปในเส้นทางของการให้ค่ากับความถูกต้องและไพเราะตามกฎฉันทลักษณ์ ดังปรากฏมีกวีร่วมยุคครูเทพคือ น.ม.ส. หรือพระราชวรวงศ์เชอกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ และชิต นุรทัตยังคงแต่งกวีนิพนธ์ฉันทลักษณ์เล่าเรื่องยาวให้ความบันเทิงรื่นเริงใจแบบวรรณคดีโบราณอยู่

ต่อมาในช่วงเกิดความขัดแย้งทางการเมืองที่ส่งผลต่อววรรณกรรม พ.ศ. 2492-2495 กวีนิพนธ์ไทยแนวสืบต่อจากวรรณคดีโบราณที่ให้ความสำคัญกับอารมณ์สะเทือนใจ ความรัก ความงามของธรรมชาติ พรรณนาอารมณ์ตามลักษณะกลอนนิราศหรือเพลงยาว เน้นการเล่นคำ เล่นสัมผัส มุ่งความไพเราะของเสียง ที่เรียกว่า “กวีนิพนธ์พาฝัน” ก็ได้เข้ามาเป็นทางเลือกให้ผู้ต้องการหลีกเลี่ยงหนีออกจากเนื้อหาทางสังคมและการเมืองที่กวีนิพนธ์เพื่อชีวิตนำเสนอ⁴ กระทั่งมีพลังต่อรองหรือได้รับความนิยมไม่ด้อยไปกว่ากวีนิพนธ์เพื่อชีวิตในเวลาต่อมา คือ พ.ศ. 2498-2501⁵ หลังจากนั้น กวีนิพนธ์พาฝันก็ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางเหนือกวีนิพนธ์เพื่อชีวิต วิธีการนำเสนอ กวีนิพนธ์ของไทย จึงยังคงดำรงหลักเกณฑ์ความถูกต้องและไพเราะของฉันทลักษณ์ได้โดดเด่นอยู่แต่ในขณะเดียวกัน คือ ช่วงพ.ศ. 2500 นั้นเอง กฎเกณฑ์ความถูกต้องและไพเราะของฉันทลักษณ์ก็ถูกท้าทายและไม่อาจผูกขาดเป็นวิธีการนำเสนอ กวีนิพนธ์ไทยอีกต่อไป

นับตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา วิธีการนำเสนอ กวีนิพนธ์ของไทย เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้น โดยมีการปรับแต่งฉันทลักษณ์แบบฉบับรวมทั้งการใช้ฉันทลักษณ์และกวีนิพนธ์รูปแบบอื่น

² อวยพร มิลินทางกูร, “ลักษณะคำประพันธ์ร้อยกรองของไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๕-๒๕๐๑,” (วิทยานิพนธ์

ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 37.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 43-44.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 170-171.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 233.

นำเสนอความไพเราะแบบอื่นที่ไม่ใช่แค่ความไพเราะทางเสียงร้อยเรียงขึ้นสัมผัสกันเป็นระบบตามแบบแผนฉันทลักษณ์แบบฉบับ แสดงถึงการร้อยเรียงหรือสร้างคำขึ้นนำเสนอกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย ไม่ได้เคร่งครัดกับความถูกต้องและไพเราะตามแบบแผนเดิม นั่นก็คือ หลักเกณฑ์ความถูกต้องและความไพเราะในการนำเสนอกวีนิพนธ์ไทยได้หลุดลอบไร้ผู้ควบคุม ความคิดความเชื่อหรือมุมมองความคิดเห็น ตลอดจนการประเมินค่ากวีและกวีนิพนธ์จึงเกิดขึ้นท่ามกลางสภาพไร้เสาหลักความถูกต้องและไพเราะ สภาพที่กวีทุกคนสามารถประกาศได้ว่า ความคิดความเชื่อ มุมมองความคิดเห็น และการประเมินค่าของตนเป็นสิ่งถูกต้อง เป็นสิ่งเหมาะสม กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์จึงเป็นประเภทบทกวีที่กวีไทยร่วมสมัยสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นพื้นที่หรือเครื่องมือในการพิจารณาใคร่ครวญ ประเมินค่า แสดงความคิดเห็น และประกาศแถลงการณ์ขึ้น

2.1.1 การปรับแต่งฉันทลักษณ์แบบฉบับ

ฉันทลักษณ์แบบฉบับ ได้แก่ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ร่าย เป็นมรดกวรรณศิลป์ที่กวีไทยร่วมสมัยได้นำมาใช้ในการนำเสนอกวีนิพนธ์ในลักษณะเป็นการรักษาลีลาและจังหวะอย่างเคร่งครัด ดังได้มีการศึกษาเกี่ยวกับขนบวรรณศิลป์ในกวีนิพนธ์ซีไรต์ของไทย⁶ ที่ยืนยันแสดงให้เห็นว่ากวีไทยร่วมสมัยนำเสนอกวีนิพนธ์มุ่งความไพเราะและถูกต้องตามกฎฉันทลักษณ์แบบฉบับ เช่น กลอน ใน *เพียงความเคลื่อนไหว* ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ มีลีลากลอนสุนทรภู่⁷ ที่แบ่งจังหวะ ๓-๒-๓ หรือ ๓-๓-๓ และเล่นสัมผัสใน ฉันท์ ใน *นาฏกรรมบนลานกว้าง* ของคมทวน คันธนู⁸ ที่ใช้คำกรุ หลุ ตามแนวคิดเรื่องเสียงหนักเบาของฉันทโบราณ⁹ อย่างไรก็ตาม กลอน เป็นฉันทลักษณ์แบบฉบับที่กวีนิพนธ์นำมาใช้นำเสนอกวีนิพนธ์มากที่สุด และปรากฏว่ามีอิทธิพลสูงต่อการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ไทยในช่วง พ.ศ. 2486-2506 จนนำไปสู่การยึดติดลีลาจังหวะสัมผัสแบบสุนทรภู่ ทำให้กลอนที่มีลีลาจังหวะแบบอื่น เช่น กลอนของอังคาร กัลยาณพงศ์ ถูกปฏิเสธ¹⁰ ปรากฏการณ์กวีนิพนธ์ลีลาจังหวะอื่นของอังคารถูกปฏิเสธนี้ แสดงให้เห็นว่าวิธีการนำเสนอ กวีนิพนธ์ไทยที่มุ่งความไพเราะและถูกต้องตามแบบแผนฉันทลักษณ์ถูกท้าทายขึ้น อันที่จริง

⁶ ฐเนศ เวศร์ภักดา, “ขนบวรรณศิลป์ในกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทย,” ใน *25 ปีซีไรต์ รวมบทวิจารณ์และคัดสรร*, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ: สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2547), หน้า 61. เรื่องเดียวกัน.

⁷ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์, *ศาสตร์และศิลป์แห่งวรรณคดี*, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น, 2544), หน้า 150-

กวีนิพนธ์ลีลาจังหวะของอังคาร ไม่ได้ละทิ้งแบบแผนหรือไม่ได้ละทิ้งความไพเราะตามฉันทลักษณ์แบบฉบับไปห่างไกล เพียงแต่ลีลาจังหวะที่อังคารใช้มีความเป็นตัวของตัวเองสูง คือ อังคารได้ปรับแต่งใช้ลีลาจังหวะของฉันทลักษณ์มาเป็นแบบฉบับของตน

กวีนิพนธ์ของอังคาร ถัดจากพงศ์ แรกปรากฏขึ้นในช่วงการสร้างสรรคกวีนิพนธ์แนวพาฝันที่ยึดกรอบฉันทลักษณ์แบบฉบับอย่างเคร่งครัดกำลังเป็นที่นิยม คือ กวีนิพนธ์ชื่อ “วัททะเล” ตีพิมพ์พ.ศ. 2506 ทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์โต้แย้งกันเกี่ยวกับคุณค่า ความหมายของ กวีและกวีนิพนธ์ในแง่ว่าใครควรเรียกว่ากวี งานร้อยกรองแบบใดได้ชื่อว่าเป็นกวีนิพนธ์ เพราะงานของอังคารได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะโดดเด่นเฉพาะตนในด้านการใช้ลีลาจังหวะฉันทลักษณ์แบบฉบับตามความต้องการของตน ไม่ติดอยู่กับจำนวนคำหรือเสียงตายตัวของกรอบฉันทลักษณ์ แบ่งจังหวะตามกลุ่มคำที่สื่อความหมาย ในแต่ละวรรคจึงออกเสียงไม่เท่ากัน และมีลักษณะเหมือนเป็นภาพผสมกับกลอน⁹

วัททะเลเตโช่จ่าน	รับประทานกับข้าวขาว
เอื้อมเก็บบางดวงดาว	ไว้คลุกเคล้าชาวเกลือกิน
คูปุหยอยเรียงระบำ	เดินรำทำเพลงวังเวงสิ้น
กึ่งก่ากึ่งถือบิน	ไปกินตะวันและจันทร์

บางส่วนของบทกวี “วัททะเล” นี้ คือตัวอย่างลีลาจังหวะการใช้คำของอังคารที่ไม่ได้ใช้คำตามระเบียบแบบแผน เป็นกภาพยานี้ก็ไม่ใช่ กลอนก็ไม่เชิง เพราะคำในแต่ละวรรคมีจำนวนไม่เท่ากัน อีกทั้งเสียงสัมผัสก็ไม่สม่ำเสมอ เช่น กึ่งก่ากึ่งถือบิน ไปกินตะวันและจันทร์ ตัวที่เน้นเสียงคือเสียงสัมผัสระหว่างวรรค หากมีความสม่ำเสมอ คำว่า กิน ต้องอยู่ในตำแหน่งที่สามของวรรค เพราะวรรคอื่นก่อนนี้ ล้วนอยู่ในตำแหน่งที่สามของวรรคทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น ทาน เกล้า และทำ เป็นต้น นี่แสดงให้เห็นถึงการใช้ลีลาจังหวะคำและเสียงเป็นไปตามความต้องการสื่อสารหรือความหมายของคำที่อังคารต้องการเน้นมากกว่า แสดงถึงการปรับแต่งลีลาจังหวะของฉันทลักษณ์แบบฉบับมาเป็นลีลาเฉพาะ แบบฉบับของตน ที่ไม่ใช่ทั้งภาพย์และกลอน แต่เป็นกลอนหรือกวีนิพนธ์ของอังคาร กล่าวคือ อังคารยังสร้างสรรค์กวีนิพนธ์โดยยึดฉันทลักษณ์แบบฉบับอยู่

⁹สุภาพร มากแจ้ง, *กวีนิพนธ์ไทย* ๑ (กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2532), หน้า 31, อ้างถึงใน ชัยภกร แสงกระจ่าง, “วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ของกวีนิพนธ์ไทย,” ใน *กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย: บทวิเคราะห์และสรณนิพนธ์* (กรุงเทพฯ: ศยาม, 2544), หน้า 38.

เพียงแต่เป็นการยึดในลักษณะใช้ลีลาและจังหวะอย่างเป็นทางการของตัวเอง ใช้ความคิดและความรู้สึกที่ตนเห็นว่าเหมาะสมในการสื่อความหมายมากกว่าจะนำคำไปอยู่ในท่วงทำนองลีลาของกาพย์หรือกลอนแบบฉบับ

ช่วงทศวรรษ 2500 หลังจากกวีนิพนธ์แนวเพื่อชีวิตถูกปิดกั้นจากปัญหาทางการเมือง กวีนิพนธ์แนวพาฝันโดดเด่นขึ้นมามีบทบาทเป็นกระแสหลัก ได้ยึดมั่นหลักเกณฑ์ความถูกต้องและไพเราะของฉันทลักษณ์ไว้อย่างเคร่งครัด ลีลาและจังหวะของฉันทลักษณ์แบบฉบับ โดยเฉพาะกลอนแปดแบบสุนทรภู่ ได้กลายเป็นหลักเกณฑ์ความถูกต้องและไพเราะเพียงหนึ่งเดียวของการสร้างสรรค์เพื่อนำเสนอกวีนิพนธ์ไทย แต่เมื่อมีการปรับแต่งฉันทลักษณ์แบบฉบับอย่างเช่นงานกวีนิพนธ์ของอังคารเกิดขึ้น ก็ได้สั่นคลอนหลักเกณฑ์ความถูกต้องและไพเราะที่ฉันทลักษณ์แบบฉบับตั้งไว้ ความถูกต้องและไพเราะของกวีนิพนธ์ไทย ไม่ได้มีแต่ในลีลาและจังหวะของฉันทลักษณ์แบบฉบับ หากยังมีในลีลาและจังหวะฉันทลักษณ์ที่เป็นไปในลักษณะการปรับแต่งให้เป็นแบบฉบับของตน จึงปรากฏว่ามีการสร้างสรรค์นำเสนอกวีนิพนธ์ไทยในลักษณะแสดงให้เห็นถึงการไม่เคร่งครัดกฎเกณฑ์ฉันทลักษณ์ การใช้คำ การสร้างลีลาจังหวะแปลกแตกต่างจากฉันทลักษณ์แบบฉบับที่คุ้นเคยกัน เช่น การใช้ลีลาเหมือนร้อยแก้ว นำคำที่ใช้ในภาษาพูดประจำวันมาใช้คล้ายกลอนเปล่า แต่มีสัมผัสระหว่างวรรคและบท¹⁰

คุณเคยเป็นเช่นนี้ไหม
 เหนงลึกลึกในหัวใจ ให้...ระโย
 ทุกอย่างคล้าย ร่วงโรย
 โดยมีรู้สาเหตุใด
 และ...บางครั้งนะ
 คุณอยากจะ...ร้องให้
 แม้กระทั่งลมหายใจ
 ก็อยากหยุดไว้เพียงเท่านี้

¹⁰ รุ่งฤทัย ตั้งจันท์, “การประพันธ์รูปแบบใหม่ : หน่วยที่ 9,” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 2 (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2527), หน้า 549-553, อ้างถึงใน เจียรนัย ศิริสวัสดิ์, “การศึกษา รูปแบบและแนวคิดของร้อยกรองรูปแบบใหม่ ช่วง 1 ตุลาคม 2529 ถึง 31 มีนาคม 2530,” (รายงานการวิจัยเสริมหลักสูตรคณะศิลปศาสตรมหาวิทาลัยธรรมศาสตร์, มิถุนายน 2530), หน้า 18.

การใช้คำวรรคละประมาณ 10 คำ บทหนึ่งมี 2 วรรค คำสุดท้ายของวรรคในแต่ละบทสัมผัสกัน ทุกบทเป็นอิสระ ไม่มีสัมผัสระหว่างบท ช่วงจังหวะการอ่านไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับใจความ¹¹

อำนาจเป็นความใฝ่ฝันของผู้ชาย	สำหรับผู้หญิงความจริงที่สวสสบาย
ใครมีอำนาจคนนั้นก็มีความสุข	ส่วนใครที่สบายคนนั้นก็หายทุกข์
ทั้งชายหญิงในความจริงของทุกวันนี้	ต่างก็เปล่าเปลี่ยวเหลือวที่หวังก็ไม่มี
ผู้ชายสูบบุหรี่กินเหล้าเมากันหงำเหงอะ	ผู้หญิงเอาแต่แต่งหน้าทาปากเลอะเทอะ

กวีนิพนธ์ชื่อ “วิกทะเล” ของอังคาร กัลยาณพงศ์ และทั้งสองตัวอย่างข้างต้นนี้ ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะของการปรับแต่งฉันทลักษณ์ที่เป็นประจักษ์พยานยืนยันว่า หลักเกณฑ์ความไพเราะและความถูกต้องของฉันทลักษณ์แบบฉบับไม่ได้ผูกขาดเป็นวิธีการหนึ่งเดียวในการนำเสนอ กวีนิพนธ์ไทยอีกต่อไป

2.1.2 การใช้ฉันทลักษณ์และกวีนิพนธ์รูปแบบอื่น

ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย ปรากฏว่ากวีได้มีการนำฉันทลักษณ์และกวีนิพนธ์รูปแบบอื่นมาใช้ในการนำเสนอ กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย ได้แก่ ฉันทลักษณ์แบบชาวบ้านหรือพื้นบ้าน กวีนิพนธ์รูปแบบอิสระหรือกวีนิพนธ์ไร้ฉันทลักษณ์ และกวีนิพนธ์วรรณรูป แสดงให้เห็นว่า หลักเกณฑ์ความถูกต้องและไพเราะของฉันทลักษณ์ ไม่ได้เป็นหลักวิธีเดียวของการนำเสนอ กวีนิพนธ์ไทย ฉันทลักษณ์แบบพื้นบ้าน ได้เปิดเผยให้เห็นชัดยิ่งขึ้นถึงวิธีการนำเสนอ กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยว่าลีลาจังหวะการใช้คำและเสียงไม่ใช่แค่ไม่เหมือนฉันทลักษณ์แบบฉบับที่ได้รับการปรับแต่งเท่านั้น แต่ยังคงไม่ได้มีอยู่ในลีลาจังหวะฉันทลักษณ์แบบฉบับ เพราะเป็นลีลาจังหวะของฉันทลักษณ์อื่น เป็นลีลาจังหวะของฉันทลักษณ์พื้นบ้าน กวีนิพนธ์รูปแบบอิสระหรือไร้ฉันทลักษณ์ ได้เปิดมิติใหม่ในการนำเสนอ กวีนิพนธ์ไทยด้วยการใช้คำไม่จำเป็นว่าจะต้องมีลีลาเป็นระเบียบแบบแผนและเสียงสัมผัสคล้องจองกัน ในขณะที่กวีนิพนธ์รูปธรรมหรือวรรณรูป ก็ได้สร้างการนำเสนอที่ไม่ได้ยึดอยู่กับเสียงของคำอย่างเดียว แต่ยังสามารถนำเอาภาพมาแสดงให้เห็นพร้อมไปด้วย

¹¹วิชา วงศ์ดีไทย, “รูปแบบใหม่ของร้อยกรองไทย,” *วารสารมนุษยศาสตร์ ฉบับวรรณกรรม* 9.2 (เมษายน-มิถุนายน 2522): 50-62, อ้างถึงใน เจียรนัย ศิริสวัสดิ์, “การศึกษา รูปแบบและแนวคิดของร้อยกรองรูปแบบใหม่ ช่วง 1 ตุลาคม 2529 ถึง 31 มีนาคม 2530,” (รายงานการวิจัยเสริมหลักสูตรคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, มิถุนายน 2530), หน้า 22.

2.1.2.1 ฉันทลักษณ์แบบชาวบ้านหรือพื้นบ้าน

ในอดีต มีการนำฉันทลักษณ์แบบชาวบ้านหรือพื้นบ้านมาใช้นำเสนอ กวีนิพนธ์ ในลักษณะแทรกไว้ คือ รัชกาลที่ 5 ได้นำเพลงพื้นบ้าน เช่น เพลงยาวแหบ เพลงกระบอก เพลงแขกไพร มาแทรกไว้ในบทละครเรื่อง *เวระป่า*¹² และผู้ได้ชื่อว่าเป็นกวีคนแรกที่ได้นำ ฉันทลักษณ์แบบพื้นบ้านนี้มาใช้นำเสนอ กวีนิพนธ์ในลักษณะเป็นเอกเทศ คือ ครูเทพ ผู้ได้นำเพลง พื้นบ้าน เช่น เพลงขลุ่ยฉาย เพลงพวงมาลัย มาสร้างเป็นบทกวีนำเสนอความคิดความรู้แก่สังคมที่เป็น การแสดงออกถึงแนวความคิดปะเพื่อชีวิต¹³ ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย กวีนิพนธ์นำฉันทลักษณ์แบบ พื้นบ้านมาสร้างสรรค์นำเสนอ กวีนิพนธ์ขึ้น เช่น ท่วงทำนองลีลาและถ้อยคำของเพลงกล่อมเด็กชื่อ “วัดโบสถ์”

วัดเอี้ยววัด โบสถ์ มีต้นข้าว โปดสาถิ
ลูกเขยตกยาก แม่ยายก็พรากเอาตัวหนี
ข้าว โปดสาถิ ต่อแต่นี้จะโรยรา

สุจิตต์ วงษ์เทศ ได้นำมาแต่งแสดงความรักความอาลัยและสวดศิวิรชนที่ ต่อสู้เรียกร้องประชาธิปไตยในช่วง 14 ตุลาคม 2516 ในบทกวีชื่อ “เจ้าขุนทอง”

วัดเอี้ยววัด โบสถ์	ตาล โตนดเจ็ดต้น
ขุนทองเจ้า ไปปล้น	บ้านฉะนี้ไม่เห็นมา
คดข้าวใส่ห่อ	ถ่อเรือไปตามหา
เขาก็รำลือมา	ว่าเจ้าขุนทองตายแล้ว

ลีลาจังหวะของกวีนิพนธ์บทนี้มีความแตกต่างจากการแต่งขึ้นด้วย แบบแผนกลอนฉันทลักษณ์แบบฉบับ เพราะเมื่ออ่านจะมีจังหวะเป็นท่วงทำนองเพลงกล่อมเด็ก “วัดโบสถ์” มากำกับ ลักษณะเช่นนี้ บ่งชี้ว่า กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย มีวิธีการนำเสนอด้วยเสียงและ ท่วงทำนองแตกต่างออกไปจากเสียงและท่วงทำนองของฉันทลักษณ์แบบฉบับ นั่นคือ เสียงไพเราะ

¹²กัลยา กุลสุวรรณ, “กวีนิพนธ์รูปแบบอิสระของไทย พ.ศ. 2519 ถึง พ.ศ. 2537,” (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2540), หน้า 79.

¹³อวยพร มิลินทางกูร, “ลักษณะคำประพันธ์ร้อยกรองของไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๕๐๑,” (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 44.

ของฉันทลักษณ์แบบฉบับ ถูกเสียงจากท่วงทำนองของเพลงกล่อมเด็กมาสร้างแรงบันดาลใจแทน หมายความว่า หลักเกณฑ์ความไพเราะตามฉันทลักษณ์แบบฉบับ ไม่ได้ผูกขาดเป็นวิธีการนำเสนอ กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยอีกต่อไป เพราะกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย เช่น “เจ้าขุนทอง” นี้ได้เข้ามามี ส่วนแบ่งด้วย

2.1.2.2 กวีนิพนธ์รูปแบบอิสระหรือไร้ฉันทลักษณ์

การสร้างสรรค์กวีนิพนธ์รูปแบบอิสระหรือไร้ฉันทลักษณ์ มีลักษณะ สำคัญคือ ไม่มีกรอบกฎข้อบังคับใด ๆ ในการเขียน ไม่ว่าจะป็นจำนวนคำ คณะ สัมผัส เสียง กวีสามารถสร้างได้ตามความพอใจของตน ไม่เป็นความเรียง ขึ้นต้นวรรคใหม่ได้ตามจังหวะที่ตน เห็นสมควร ไม่อาศัยความงามทางฉันทลักษณ์ แต่อาศัยความเจียบคมทางความคิด ความลึกซึ้งของ ความรู้สึก และความสามารถในการเลือกใช้คำของกวีเป็นหลัก¹⁴ วิธีการนำเสนอ กวีนิพนธ์ไทยที่ เป็นคำประพันธ์ไม่มีลักษณะบังคับ กวีสามารถสร้างรูปแบบของตนได้อย่างอิสระ ปรากฏในบท “แต่ความสวยและสิ่งที่ลื่นไป” ของราช รักรอง หรือรัตนะ ยาวะประภาย ในคอลัมน์ขอบกรุง หนังสือชาวกรุง ฉบับเดือนเมษายน พ.ศ. 2502 และได้ก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมาก รวมทั้ง ถูกกล่าวหาว่าเป็นกวีนอกคอก¹⁵

เมื่อนาทีใหม่มาถึง นาทีที่เราอยู่ก็ผ่านไป
เมื่อชั่วโมงใหม่มาถึง ชั่วโมงที่เรากำลังทุกข์ทนกระวนกระวายอยู่ก็หมดไป
เมื่อวันใหม่มาถึง วันซึ่งเรากำลังเกษมสำราญอยู่ก็ลื่นไป

ในบทนี้ จะเห็นได้ว่า การเรียงร้อยถ้อยคำไม่ได้เป็นไปอย่างมีระเบียบ กฎเกณฑ์ เรียงไปตามความหมายหรือสารที่ต้องการนำเสนอจนจบสิ้นกระบวนการความ เช่นใน บรรทัดที่สอง มีจำนวนคำมากไปตามกระแสความต้องการสื่อในเรื่องของชั่วโมงแห่งความทุกข์ที่ หมดไป เหมือนกระแสความของบรรทัดแรกซึ่งพูดถึงนาทีที่ดำรงอยู่ได้ผ่านไป และเหมือนบรรทัด สามที่กล่าวถึงวันแห่งความสุขได้ลื่นไป เพียงแต่บรรทัดสอง ใช้คำพรรณนาความทุกข์ที่มีทั้งทนทั้ง ความกระวนกระวายอยู่ด้วย จึงมากกว่าบรรทัดอื่น นี่คือการนำเสนอที่ทำให้กวีนิพนธ์ไทยร่วม สมัยไม่ได้มีวิธีการนำเสนอโดยมุ่งความไพเราะและถูกต้องตามกฎฉันทลักษณ์เท่านั้น

¹⁴ ษัฒยกร แสงกระจ่าง, “วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ของกวีนิพนธ์ไทย,” ใน *กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย: บทวิเคราะห์ และสรรนิพนธ์*, หน้า 41.

¹⁵ กัลยา กุลสุวรรณ, “กวีนิพนธ์รูปแบบอิสระของไทย พ.ศ. 2519 ถึง พ.ศ. 2537,” (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2540), หน้า 56.

2.1.2.3 กวีนิพนธ์รูปธรรมหรือวรรณรูป

คำว่า กวีนิพนธ์รูปธรรม เป็นศัพท์ที่แปลมาจาก concrete poetry โดยเทียบเคียงกับความนิยมทางศิลปะแบบ abstract ที่แปลว่า นามธรรม เมื่อ abstract คือนามธรรม concrete จึงคือรูปธรรม กวีนิพนธ์รูปธรรม หรือ concrete poetry เป็นกวีนิพนธ์ที่เกิดขึ้นจากแนวคิดที่ถือว่าภาษามีตัวตน ไม่ได้มีเพียงความหมาย ภาษานอกจากมีเสียงแล้วยังมีรูป ได้แก่ รูปที่เขียนลงบนกระดาษหรือวัตถุใดวัตถุหนึ่ง จึงนิยมเขียนบทกวีที่มีรูปแบบช่วยให้ตาแลเห็นภาพ พร้อมกับก่อให้เกิดความนึกคิดตามไปด้วยในแนวทางของผู้แต่งคิดหรือผู้อ่านจะตีความเอง¹⁶ ในค.ศ. 1908 เออร์เนสต์ เฟเบลโลซา (Ernest Febellosa) เป็นคนแรกที่ใช้ concrete poetry เรียกบทกวีที่มีลักษณะใช้คำน้อย อาจเป็นคำเดียวมาเรียงเป็นภาพเชิงสัญลักษณ์สื่อความหมายสัมพันธ์กับความหมายของคำ เป็นบทกวีที่เป็นจิตรศิลป์ด้วยในเวลาเดียวกัน แต่ที่เป็นกระแสนิยมและยอมรับในยุโรปอเมริกาเหนือและใต้ เม็กซิโก และญี่ปุ่น คือในทศวรรษ 1910-1920¹⁷

ในไทย นอกจากจะเรียกว่า กวีนิพนธ์รูปธรรมแล้ว ยังมีเรียกว่า กวีนิพนธ์วรรณรูป และกวีนิพนธ์วรรณลักษณะ¹⁸ จ่าง แซ่ตั้ง คือกวีผู้ได้รับการยอมรับว่าเป็น “บิดาแห่งวรรณรูปไทยสมัยใหม่”¹⁹ เป็นคนสร้างกวีนิพนธ์วรรณรูปได้อย่างโดดเด่นควบคู่มาพร้อมกับกลอนเปล่าที่ลึกซึ้ง กวีนิพนธ์วรรณรูปหรือกวีนิพนธ์รูปธรรมของจ่าง ไม่อาจลงความเห็นได้ชัดว่ารับอิทธิพลมาจาก concrete poetry ของตะวันตก เพราะจากการกล่าวถึงจ่าง แซ่ตั้ง²⁰ ว่าไม่มีความรู้ภาษาอังกฤษ จึงไม่มีความเคลื่อนไหวของวรรณกรรมชาติตะวันตก เขาสร้างสรรค์ศิลปะจากความรู้สึกภายในของเขาเอง และจากคำบอกเล่าของจ่างถึงการเขียนบทกวีเป็นภาพ²¹ ว่าเคยเห็นบทกวีภาพของจีนและภาพถ่ายสักของไทย ที่สักทั้งตัวเลขและตัวอักษรกำกับรูปภาพ จึงเกิดการสรุปเชิงสันนิษฐานว่าจ่าง

¹⁶ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, “หัวใจของวรรณคดีไทย,” ใน *วรรณไวทยากร (วรรณคดี)*, (โครงการตำราสมาคมสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2514), หน้า 148-149.

¹⁷ตรีศิลป์ บุญขจร, *วรรณคดีเปรียบเทียบ : กระบวนทัศน์และวิธีการ* (อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ (กรณีพิเศษ) นางทองสุข บุญขจร, 20 ธันวาคม 2549), หน้า 94-96.

¹⁸กัลยา กุลสุวรรณ, “กวีนิพนธ์รูปแบบอิสระของไทย พ.ศ. 2519 ถึง พ.ศ. 2537,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2540), หน้า 66.

¹⁹วินัย สุโกไส, “ปรัชญาเต๋าในงานกวีของ จ่าง แซ่ตั้ง” *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์* (26 พฤศจิกายน-2 ธันวาคม 2543): 66.

²⁰กัลยา กุลสุวรรณ, “กวีนิพนธ์รูปแบบอิสระของไทย พ.ศ. 2519 ถึง พ.ศ. 2537,” หน้า 70.

²¹วินัย สุโกไส, “ปรัชญาเต๋าในงานกวีของ จ่าง แซ่ตั้ง,” หน้า 66.

น่าจะได้รับอิทธิพลมาจากจีนมากกว่าตะวันตก เพราะช่างมีความสนใจในกวีนิพนธ์จีนและมีความรู้ความสามารถทางภาษาจีน

วิธีการนำเสนอ กวีนิพนธ์ด้วยรูปแบบกวีนิพนธ์รูปธรรมหรือวรรณรูปของช่าง แซ่ตั้ง เช่น กวีนิพนธ์ชื่อ “คน”

คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน
 คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน
 คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน
 คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน
 คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน
 คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน
 คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน
 คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน คน
 คอยรถเมล์โดยสารประจำทาง.....ที่กรุงเทพฯ

เห็นได้ว่า ในบทนี้ การใช้คำว่า “คน” คำเดียวซ้ำกันในตำแหน่งเรียงต่อกันเป็นจำนวนมากก่อกลุ่มก้อนขึ้น ทำให้เห็นภาพคนเป็นจำนวนมาก โดยมีประโยคในบรรทัดสุดท้ายของบทว่า “คอยรถเมล์โดยสารประจำทางที่กรุงเทพฯ” ทำให้ทราบต่อไปถึงความหมายของบทกวีคือ คนกำลังรอรถเมล์อยู่เป็นจำนวนมาก และอย่างแอด เพราะรอกันเป็นกลุ่มก้อน และรออย่างยาวนานจากจุด ที่เว้นว่างทอดระยะห่างระหว่างคำว่า “คอยรถเมล์โดยสารประจำทาง” กับ “ที่กรุงเทพฯ” นี้คือวิธีการนำเสนอ กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย ในรูปแบบของกวีนิพนธ์วรรณรูปหรือรูปธรรม ที่ทำให้ผู้อ่านได้เห็นภาพพร้อมไปกับความหมายของถ้อยคำ โดยไม่จำเป็นต้องสนใจในเรื่องความไพเราะทางเสียงหรือระบบแบบแผนการใช้คำ เป็นอีกวิธีการนำเสนอหนึ่งที่ทำให้ฉันทลักษณ์แบบฉบับ ไม่อาจผูกขาดเป็นวิธีการนำเสนอในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย ซึ่งส่งผลต่อไปถึงการปะทะกันทางความคิดความเชื่อในเรื่องกฎเกณฑ์ความไพเราะและถูกต้องในเรื่องการประเมินค่าเกี่ยวกับวิธีการนำเสนอแบบใดเป็นกวีนิพนธ์ และผู้ใช้วิธีการนำเสนอแบบใดถึงจะเรียกได้ว่าเป็นกวี ส่งผลต่อไปอีกถึงกวีไทยร่วมสมัยผู้ตกอยู่ในสภาพนี้ต้องสร้างบทกวีแสดงมุมมองการพิจารณา ไคร่ครวญ การนิยาม และประกาศแถลงการณ์ขึ้น ในรูปของบทกวีที่ว่าด้วยเรื่องของตนเอง คือ กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์

2.2 ปรากฏการณ์ของกวีนิพนธ์ทางปัญญาและกวีนิพนธ์แนวसानเพื่อชีวิตและพาฝัน : กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยไข่มุ่แต่เนื้อหาพาฝันและเนื้อหาเพื่อชีวิต

เนื้อหาของกวีนิพนธ์ไทยแต่เดิม แบ่งตามสาระสำคัญได้ 5 ประเภท²² ดังนี้

1. วรรณกรรมการเมือง แต่งขึ้นโดยแฝงจุดมุ่งหมายทางการเมือง ได้แก่ การบริหารปกครองคนในสังคมเมือง เพื่อให้เมืองและผู้ปกครองตั้งมั่นอยู่ได้ เช่น *ลิลิต โองการแข่งน้ำ*
2. วรรณกรรมเผยแพร่พุทธศาสนา แต่งขึ้นเพื่อเผยแพร่ความคิดความเชื่อทางพุทธศาสนา เช่น *มหาชาติคำหลวง*
3. วรรณกรรมสนองอารมณ์ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ
 - วรรณกรรมเพื่อการแสดง แต่งขึ้นเพื่อนำไปใช้กับการแสดง สอนองอารมณ์ทั้งผู้แต่ง ผู้แสดง และผู้ชมหรือผู้อ่าน เช่น กลอนบทละครต่าง ๆ
 - วรรณกรรมเพื่อสนองความรู้สึกส่วนตัว แต่งขึ้นเพื่อถ่ายทอดหรือปลดปล่อยความรู้สึกต่าง ๆ เป็นต้นว่าความรัก ความคิดถึง ความรู้สึกเหล่านี้แม้สนองความรู้สึกส่วนตัวของกวี แต่เพราะเป็นอารมณ์ร่วมของปวงชนทั่วไป จึงส่งผลสนองความรู้สึกส่วนรวมของคนทั่วไปด้วย เช่น *กำสรวล โคลงคั่น*
4. วรรณกรรมเผยแพร่ความรู้ แต่งขึ้นเพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการต่าง ๆ (ส่วนมากเป็นร้อยแก้ว มีร้อยกรองประกอบ) เช่น *ตำราภาพยสารวิลาสินี จินดามณี*
5. วรรณกรรมสั่งสอน แต่งขึ้นเพื่อสั่งสอน เน้นแนวคิดในการดำรงชีพ การคิด การปฏิบัติตน หรือค่านิยมบางอย่างของสังคม เช่น *โคลงโลกนิติ*

เนื้อหาทั้ง 5 ประเภทนี้ เป็นเนื้อหาของกวีนิพนธ์ลายลักษณ์ ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นไปเพื่อสนองสังคมชนชั้นปกครองหรือกษัตริย์ ชนชั้นสูง ข้าราชการในราชสำนัก เพราะกวีนิพนธ์ของไทยประเภทนี้ผูกพันอยู่กับสถาบันการปกครอง ไม่เป็นเอกเทศ ผู้สร้างหรือผู้ผลิตส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชนชั้นสูง เมื่อสังคมไม่เปลี่ยน ผู้สร้างผู้ผลิตกวีนิพนธ์ยังคงเป็นกลุ่มเดิม เนื้อหาของกวีนิพนธ์ไทยก็ยังคงเป็นไปในลักษณะเดิม ปัญหาเรื่องการประเมินค่ากวีนิพนธ์ จึงยังไม่เกิด เพราะไม่ว่าเนื้อหาจะ

²²กุหลาบ มลลิกะมาส, “ความหมายและขอบเขตของวรรณกรรมไทยปัจจุบัน,” ใน *วรรณกรรมไทยปัจจุบัน*

(รายงานการสัมมนาการสอนวรรณกรรมไทยปัจจุบัน ระดับอุดมศึกษาของคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, โรงแรมรถไฟเชียงใหม่, 3-5 พฤษภาคม 2516), หน้า 5, อ้างถึงใน อวยกรมิลินทางกูร, “ลักษณะคำประพันธ์ร้อยกรองของไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๕๐๑,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 10-11.

เป็นข้อคิดทางการเมือง คำสั่งสอนทางศาสนา การละเล่นการบันเทิงล้วนเป็นไปเพื่อสนองสังคม เดียว คือ สังคมราชสำนัก

จนกระทั่งรัชกาลที่ 3 ได้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคมขึ้น คือ สังคมไทยเปิดรับ อารยธรรมตะวันตก เกิดการปฏิรูประบบการผลิตหนังสือ จากการจารึกลงบนใบลานสมุดไทยหรือ สมุดข่อย เป็นการพิมพ์ตัวหนังสือลงบนกระดาษ ทำให้หนังสือมีปริมาณมาก รวมทั้งอิทธิพลความรู้ ความคิดของอารยธรรมตะวันตกได้แพร่หลายสู่ผู้อ่านอย่างกว้างขวางและรวดเร็วขึ้น ในรัชกาลที่ 5 เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาทั้งภายในประเทศที่เริ่มให้การศึกษาแก่เยาวชน ตั้งโรงเรียน เพื่อการศึกษาโดยตรง (Formal Education) และการศึกษาภายนอกประเทศที่เริ่มส่งพระราชโอรส ข้าราชการบริวารไปศึกษาต่อต่างประเทศ ทำให้มีผู้อ่านและผู้เขียนหนังสือมากขึ้น โดยเฉพาะเจ้านาย หรือผู้ได้ไปศึกษาต่อต่างประเทศ ได้นำวิทยาการ ความรู้ใหม่เข้ามา ริเริ่มออกหนังสือพิมพ์ เป็นเวทีให้นักเขียนใหม่ และเผยแพร่วรรณกรรมต่างชาติ เช่น เรื่องสั้น เรื่องแปล นวนิยาย ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในช่วงรัชกาลที่ 3 ถึงรัชกาลที่ 5 นี้จึงเป็นช่วงเริ่มต้นของการเสื่อมความ นิยมในร้อยกรองไทย ที่ถูกระทบจากเรื่องเล่าร้อยแก้วแนวใหม่ในรูปของเรื่องสั้นและนวนิยาย ซึ่งเป็นอิทธิพลของตะวันตก กวีนิพนธ์ไทยตกอยู่ในสถานะเป็นเพียง “งานระบายอารมณ์ หรืองาน เพื่อแสวงหาอรรถรสทางการประพันธ์”²³ ในขณะที่ช่วงปลายรัชกาลที่ 5 ปราบกว่ากวีนิพนธ์ไทยได้ ปรับเปลี่ยนเป็น “พาหะแห่งความคิดนึก” ในหนังสือของเทียนวรรณ นั่นคือ กวีนิพนธ์ไทยได้แตก ออกไปเป็นสองส่วน ได้แก่ ส่วนหนึ่ง กลายเป็นงานสื่อสารแสดงออกทางอารมณ์ส่วนตัวของกวี โดยให้ความสำคัญกับรูปแบบการแต่งหรือความไพเราะเสนาะหูมากกว่าการนำเสนอเนื้อหาแบบ เรื่องเล่าหรือนิทานเหมือนแต่ก่อน อีกส่วน ได้กลายเป็นการสื่อสารแสดงออกทางความคิดนึกของ กวีที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างสูง

เมื่ออย่างเข้าสู่ “ยุครุ่งเรืองแห่งวรรณกรรมร้อยกรอง พ.ศ. 2490-2501”²⁴ ท่ามกลางความ ขัดแย้งทางการเมืองที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในวงการกวีนิพนธ์ด้วย งานระบายอารมณ์หรือเพื่อ แสวงหาอรรถรสทางการประพันธ์ ถูกเรียกชื่อว่า “กวีนิพนธ์พาฝัน” มีเนื้อหามุ่งสนองอารมณ์ สะเทือนใจ ให้จินตภาพความสวยงามของธรรมชาติและสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับสภาพเป็นจริง ของสังคม ส่วนงานแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างสูง ถูกเรียกชื่อว่า “ร้อยกรองแนวก้าวหน้า” หรือ “กวีนิพนธ์เพื่อชีวิต” มุ่งสะท้อนสังคมตามความเป็นจริง กระตุ้น ปลุกเร้าให้เห็นปัญหาและให้

²³ อวยพร มิลินทางกูร, “ลักษณะคำประพันธ์ร้อยกรองของไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๕๐๑,” (วิทยานิพนธ์

ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 23.

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 144.

คิดสร้างสรรค์สังคม กวีนิพนธ์ทั้งคู่จึงแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ชนิดตรงข้าม คือ กวีนิพนธ์พาฝัน ได้กลายเป็นกวีนิพนธ์เน้นรูปแบบการใช้คำวิจิตร เรียงร้อยอย่างเป็นระบบ มีแบบแผนมุ่งความไพเราะ การสัมผัสทางเสียงตามกฎเกณฑ์ลักษณะ เพื่อแสดงออกถึงเนื้อหาทางอารมณ์ความรู้สึกส่วนตัวของ กวี ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสังคม ส่วนกวีนิพนธ์เพื่อชีวิต ได้กลายเป็นกวีนิพนธ์เน้นเนื้อหาห่วงสะท้อนสภาพความเป็นจริงของสังคมและชี้แนะแนวทางแก้ปัญหาสร้างสรรค์สังคมให้ดียิ่งขึ้น แสดงความรับผิดชอบของกวีต่อสังคม การประเมินค่ากวีนิพนธ์จึงเกิดขึ้น ระหว่างกวีนิพนธ์พาฝันกับ กวีนิพนธ์เพื่อชีวิต กวีนิพนธ์ชนิดใดมีคุณค่ามากกว่ากัน และนับแต่นั้นกวีนิพนธ์ทั้งคู่ต่างได้กลายเป็นกระแสนิยมที่ต่างก็ช่วงชิงกันขึ้นมาเป็นกระแสหลัก ตามปัจจัยความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

ช่วงทศวรรษ 2500 ในขณะที่กวีนิพนธ์พาฝันได้รับความนิยม กลายเป็นกระแสหลัก ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล กวีนิพนธ์เพื่อชีวิตถูกปิดกั้นปราบปราม มีปรากฏการณ์กวีนิพนธ์เนื้อหาแนวใหม่เกิดขึ้น คือ กวีนิพนธ์ทางปัญญา ที่ไม่ได้มุ่งสนองอารมณ์ความรู้สึกสะท้อนใจส่วนตัว เหมือนกวีนิพนธ์พาฝัน และก็ไม่ได้นับสะท้อนความเป็นจริงทางสังคม เปิดโปง ตีแผ่ ชี้ให้เห็นปัญหาสังคมเพื่อนำไปสู่การแก้ไขเหมือนกวีนิพนธ์เพื่อชีวิต กวีนิพนธ์แนวนี้นั้น แม้จะไม่ได้เบียดแทรกขึ้นมาโดดเด่นเป็นกระแสนิยมหลักเหนือกวีนิพนธ์ทั้งพาฝันและเพื่อชีวิต แต่ก็ได้เปิดพื้นที่ใหม่ให้กับเนื้อหาของกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย ให้ขยายกว้างมีความหลากหลายมากขึ้นกว่าเรื่องของ การเน้นรูปแบบสร้างเนื้อหาสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกส่วนตัวกับการเน้นเนื้อหาสะท้อนปัญหาตีแผ่ความเป็นจริงทางสังคม

เมื่อการต่อสู้เรียกร้องประชาธิปไตยของนักศึกษาและประชาชนได้รับชัยชนะ ในช่วง พ.ศ. 2516-2519 กวีนิพนธ์เพื่อชีวิต ได้กลับขึ้นมาเป็นความนิยมกระแสหลักเหนือกวีนิพนธ์พาฝัน แต่หลังจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมือง 6 ตุลาคม 2519 อุดมการณ์ทางการเมืองฝ่ายซ้าย พังทลายลง กวีนิพนธ์เพื่อชีวิตที่นำเสนออุดมการณ์ทางการเมืองฝ่ายซ้ายนี้ จึงถูกนำมาทบทวน และมีกระแสนิยมให้มีการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ผลงานทั้งสองแนว คือ พาฝันกับเพื่อชีวิต กวีนิพนธ์แนวผลงานนี้ ได้เปิดพื้นที่กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยให้มีเนื้อหาหลุดพ้นออกจากแรงเหวี่ยงระหว่างสองขั้วความแตกต่าง

ปรากฏการณ์ของกวีนิพนธ์ทางปัญญากับปรากฏการณ์ของกวีนิพนธ์แนวผลงานเพื่อชีวิต และพาฝัน ได้ยืนยันถึงความหลากหลายของเนื้อหาที่กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยไม่ได้มีเพียงเรื่องของ การสนองอารมณ์ความรู้สึกส่วนตัวกับเรื่องสะท้อนความเป็นจริงของสังคม และย่อมส่งผลต่อการ ประเมินค่ากวีนิพนธ์ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยว่าไม่ได้อยู่ที่การตัดสินค่าระหว่างกวีนิพนธ์สองขั้ว แนวทางอีกต่อไป ในการประเมินค่ากวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยจึงต้องคำนึงถึงคุณค่าทางปัญญาและคุณค่าอื่น ๆ ที่อาจเป็นทั้งทางความรู้สึกส่วนตัวและทางสะท้อนความเป็นจริงของสังคมหรือ

อาจไม่เป็นทั้งคู่ เช่น คุณค่าความเป็นมนุษย์ เป็นต้น กวีไทยร่วมสมัยในฐานะผู้สร้าง เมื่อตกอยู่ในสภาพคุณค่าของเนื้อหาบทกวีนิพนธ์ที่มีความซับซ้อนหลากหลายยิ่งขึ้น ย่อมส่งผลต่อความคิดความเชื่อในการสร้างงานขึ้นว่าจะต้องนำเสนอเนื้อหาแนวไหน จึงจะมีคุณค่า มีความเป็นกวีนิพนธ์ที่มีค่าอย่างแท้จริง ดังปรากฏให้เห็นในตัวของกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ที่นำมาศึกษาวิเคราะห์ว่าได้มีการแสดงออกถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยแตกต่างกันหลากหลายแง่มุมในลักษณะเป็นทั้งการทบทวนและประเมินค่าอันลึกลับรวมทั้งประเมินค่าแนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์ ปรากฏการณ์ของกวีนิพนธ์ทางปัญญาและกวีนิพนธ์แนวพหุสัจจะเพื่อชีวิตและพาฝันนี้ ได้ส่งผลต่อการประเมินค่ากวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย และได้ส่งผลต่อความคิดความเชื่อของกวีไทยร่วมสมัยในการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ขึ้น กวีไทยร่วมสมัยจึงสร้างงานแสดงการพิจารณาใคร่ครวญ แสดงมุมมองความคิดเห็น ประกาศแถลงการณ์ความคิดความเชื่อของตนขึ้นในรูปของกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์

2.2.1 ปรากฏการณ์ของกวีนิพนธ์ทางปัญญา

พ.ศ. 2506 กวีนิพนธ์ชื่อ “วัททะเล” ของอังคาร กัลยาณพงศ์ ตีพิมพ์ในหนังสือ *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* ฉบับปฐมฤกษ์ ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะส่วนตนของอังคารในการใช้ฉันทลักษณ์แบบฉบับ มีโวหารภาพพจน์แปลกใหม่ สะท้อนให้เห็นสภาพความสับสนวุ่นวายของสังคมที่คนไม่สามารถแยกแยะคุณค่าความดีงามทราบชัดได้ เนื้อหาเช่นนี้ คล้ายเป็นการสะท้อนภาพความเป็นจริงของสังคมตามแนวกวีนิพนธ์เพื่อชีวิต แต่ความสับสนวุ่นวายของสังคมเกิดขึ้นเพราะความโง่เขลาเบาปัญญาของคนที่ไม่รู้จักแยกแยะคุณค่าความดีงามออกจากความเลวทราม ไม่ใช่เกิดขึ้นเพราะการแก่งแย่งเอาเปรียบกันทางเศรษฐกิจหรือทางการเมือง จากความไม่เป็นธรรมทางโครงสร้างสังคม หรือจากการบริหารจัดการทางการเมืองที่แนวเพื่อชีวิตนั้นนำเสนอ เนื้อหาในบทกวีของอังคารนี้ จึงไม่อาจจัดให้อยู่ในแนวกวีนิพนธ์เพื่อชีวิตได้ ขณะเดียวกัน ธรรมชาติที่บิดเบี้ยว ไม่ใช่จินตภาพสวยงาม เต็มไปด้วยกึ่งกึ่งกึ่งค่าคงคก้องอ่างอาจม ย่อมไม่ใช่วิถีจินตภาพของกวีนิพนธ์แนวพาฝัน

วัททะเลเตใส่จาน	รับประทันกับข้าวขาว
เอี่ยมเก็บบางดวงดาว	ไว้คลุกเคล้าชาวเกลือกิน
ดูปุ่หอยเรียงระบำ	เดินรำทำเพลงวังเวงสิ้น
กึ่งกึ่งกึ่งกึ่งบิณ	ไปกินตะวันและจันทร์
คางคกขึ้นวอทอง	ลอยล่องท่องเที่ยวสวรรค์
อึ่งอ่างไปด้วยกัน	เทวดานั้นหนีเข้ากะลา
ใส่เดือนเที่ยวเกี่ยวสาว	ชาวอัปสรนอนชั้นฟ้า

ทุกจตุลันทรียะมิบ้ำ	เข็ดหน้าได้คิบ ได้ดี
เทพไท้เบือวิมาน	ทะยานลงดินมากินจี
ชมอาจมว่ามี	รสพิเศษสุดที่จะกล่าวคำ
ป่าสุมทุมพุ่มไม้	พูดได้ปรัชญาลึกล้ำ
จีเดี่ยวละเมอทำ	คำนวณน้ำหนักแห่งเงา
โครวิเศษเสวยฟ้า	โครอยู่หล้าเลวโง่เขลา
กาลสมัยมีนเมา	โลกเอาเถิดประเสริฐเอย

การวิพากษ์มนุษย์ในสังคม (โลก) ที่เต็มไปด้วยความวุ่นวายขาดสติปัญญาใน จินตภาพธรรมชาติบิดเบี้ยว นี่ก็คือ การใช้คำมาสร้างความหมายขึ้นเป็นกวีนิพนธ์มุ่งไปสู่การใช้ ความคิด ให้ผู้อ่านได้ใช้สมองขบคิดกับจินตภาพบิดเบี้ยว นั้น มากกว่าการใช้คำสร้างเป็นบทกวีขึ้น เพื่อความบันเทิงหย่อนใจด้วยเสียงไพเราะของถ้อยคำในกรอบฉันทลักษณ์และจินตภาพธรรมชาติ สวยงาม ที่เป็นการเน้นสนองต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่านมากกว่ามุ่งให้ผู้อ่านได้ใช้ความคิด ตามถ้อยคำที่สร้างขึ้น อย่างที่กวีนิพนธ์แนวพาฝันมุ่งเน้น ในขณะที่การแสดงทัศนะวิพากษ์วิจารณ์ ของกวี ก็ไม่เรื่องของการสะท้อนความเป็นจริง เปิดโปง ตีแผ่ ตามแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต หากแต่ เป็นทัศนะวิจารณ์ให้มนุษย์ได้หันกลับมาใช้ความคิด ใช้ปัญญาในการดำรงชีวิต “อย่าเลวโง่เขลา อย่าโลกเอาเถิด เพราะมันจะไม่ประเสริฐเลย”

ในยุคเดียวกัน คือ ปลายทศวรรษ 2500 ถึงต้นทศวรรษ 2510 งาม แชนต์ตั้ง เริ่มสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ขึ้น ผลงานในช่วงแรกของงามส่วนใหญ่มีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติ แต่ไม่ใช่ธรรมชาติที่เกิดจากจินตภาพเพื่อสนองอารมณ์ความรู้สึกฟุ้งฝัน ชวนเคลิบเคลิ้ม หรือให้ภาพสวยงามอย่างธรรมชาติของกวีนิพนธ์แนวพาฝัน หากแต่เป็นธรรมชาติบริสุทธิ์ของเด็ก ธรรมชาติความรักความผูกพันของแม่กับลูก ทำให้งานของงามก็ไม่อาจจัดเข้าพวกกับกวีนิพนธ์ พาฝันได้ ทั้งเรื่องราวธรรมชาติของเด็ก ความรักผูกพันระหว่างแม่กับลูก ก็ไม่ใช่เนื้อหาสะท้อน สภาพความเป็นจริงทางสังคมตามแนวกวีนิพนธ์เพื่อชีวิต เช่น ในกวีนิพนธ์ชื่อ “เป่าใบ” ที่แสดง จินตภาพธรรมชาติไม่ใช่ภาพฉากความสวยงามที่เกิดขึ้นจากถ้อยคำเรียงร้อยเป็นระบบสร้างเสียง ไพเราะ มุ่งสะท้อนสนองอารมณ์ความรู้สึกอย่างกวีนิพนธ์พาฝัน หากแต่เป็นจินตภาพธรรมชาติ งามซึ่ง มีคุณค่าทางปรัชญาชีวิตหรือหลักวิธีคิดในการใช้ชีวิต ที่เกิดขึ้นจากความหมายของถ้อยคำ มุ่งสร้างความหมายให้ผู้อ่านได้ขบคิด

เป่าใบ

ใบอ่อนผลิบในกายลูก

ใบอ่อนเป่าใบเพรียกหาละอองทองแสงแดด

ให้ทอดยาวมาเพื่อหาเงาร่มเย็นใต้ต้นไม้

ใบอ่อนผลิบานในกายลูก

ใบอ่อนเป่าใบ เรียกหานกให้โบกโบยบินมา

เพื่อวัดความสูงกว้างของท้องฟ้าในยามกลางวัน

ใบอ่อนผลิบานในกายลูก

ใบอ่อนเป่าใบเรียกหาสายน้ำให้ หลั่งไหลมา

เพื่อให้รู้ต้นทางสายน้ำมาจากไหน

ใบอ่อนผลิบานในกายลูก

ใบอ่อนเป่าใบ เรียกหา น้ำค้างบนใบไม้

เพื่อให้รู้ว่าจะมีรุ่งอรุณวันใหม่อีกไหม

ใบไม้ที่ถูกเป่า ไ่มใช่แค่ลมเป่าให้ใบไม้เคลื่อนไหว หากแต่เป็นความสัมพันธ์แบบ
เกื้อกูลกันของชีวิตในธรรมชาติ ที่สามารถขับเคลื่อนทุกชีวิตไปสู่ความดีงาม การก่อประโยชน์
เกื้อกูลให้แก่กันได้ “เพื่อให้รู้ว่าจะมีรุ่งอรุณวันใหม่อีกไหม” คือประโยชน์อันชัดเจนถึงการเขียนบทกวี
แนวนี้ขึ้น ไม่ใช่เพื่อสนองอารมณ์ความรู้สึก หากแต่เพื่อกระตุ้นให้ใช้ความคิด การไตร่ตรอง นี่คือ
กวีนิพนธ์ทางปัญญา ที่เกิดขึ้นเปิดพื้นที่กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยให้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้นจาก
สองขั้วความแตกต่างที่ดูเหมือนจะอยู่ร่วมฟ้าดินเดียวกันไม่ได้ เป็นกวีนิพนธ์ที่ก่อให้เกิดการ
ประเมินค่ากวีนิพนธ์ใหม่ว่าต้องมีการคำนึงถึงคุณค่าทางปัญญาด้วย นอกจากคุณค่าทางอารมณ์
ความรู้สึกและคุณค่าทางสังคม และเป็นกวีนิพนธ์ที่นำไปสู่การใคร่ครวญพิจารณาตนเองและ
ผลงาน ตลอดจนกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานของคนของกวีไทยร่วมสมัย ในรูปกวีนิพนธ์
ว่าด้วยกวีนิพนธ์

2.2.2 ปรากฏการณ์ของกวีนิพนธ์แนวผสวนเพื่อชีวิตและพาฝัน

หลังจากความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำรัฐประหาร
ยึดอำนาจจากจอมพล ป. พิบูลย์สงคราม ปกครองประเทศด้วยอำนาจเผด็จการ เร่งสร้าง พัฒนา
อุตสาหกรรม เศรษฐกิจทุนนิยมให้เติบโตทัดเทียมอารยประเทศ ในช่วง พ.ศ. 2501-2507 จึงเรียกว่า

ยุคพัฒนา แต่ก็มีเรียกอีกชื่อว่า ยุคมืดทางปัญญา²⁵ เพราะช่วงนี้มีการปราบปรามผู้คิดเห็นขัดแย้ง รัฐบาลอย่างรุนแรงเลียบขาด นักคิดนักเขียนกวีศิลปินแนวเพื่อชีวิตถูกคุมขัง ประกอบอาชีพอื่นและหนีเข้าป่า กวีนิพนธ์แนวพาฝันจึงโดดเด่นเติบโตเป็นกระแสหลัก ในช่วงนี้แม้เกิดปรากฏการณ์ กวีนิพนธ์ทางปัญญาที่ไม่อาจจัดให้เข้าพวกใดพวกหนึ่งในสองแนวนี้ได้ แต่ก็ไม่ได้เบียดแทรกขึ้นมาเป็นความนิยมกระแสหลัก เมื่อเข้าสู่ช่วง พ.ศ. 2516-2519 ที่บรรยากาศเต็มไปด้วยเสรีภาพและประชาธิปไตย เป็นผลมาจากชัยชนะเหนือเผด็จการของนักศึกษาและประชาชน กระบวนการนักศึกษาได้เติบโตขึ้นพร้อมกับแนวคิดสังคมนิยม ก่อเกิดความขัดแย้งแตกขั้วเป็น “ซ้ายจัด” กับ “ขวาจัด” ช่วงนี้วรรณกรรมเพื่อชีวิตกลายเป็นกระแสหลัก และเป็นกระแสเข้มข้นที่สุด โดยปรากฏว่ามีการจัดนิทรรศการฆ่าแหละหลักสูตร มีการวิพากษ์วิจารณ์ต่อต้านคุณค่าวรรณคดีโบราณที่เห็นว่าไม่รับใช้ชีวิตของประชาชนหรือไม่มีคุณค่าทางสังคม ถึงขั้นจะ “เผาวรรณคดี”²⁶

แต่หลังจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 กระบวนการนักศึกษาและพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยแตกพัง นักคิดนักเขียนแนวเพื่อชีวิตได้หนีเข้าป่าและกลับคืนเมืองตั้งแต่วาง พ.ศ. 2524²⁷ มีการทบทวนลักษณะวรรณกรรมเพื่อชีวิตใหม่ การจบสิ้นของอุดมการณ์ฝ่ายซ้าย ประสบการณ์ล้มเหลวในป่า วุฒิกวาทะนักเขียนนักอ่าน และบรรยากาศสังคมและการเมืองที่เปลี่ยนไปจากการเร่งพัฒนาเศรษฐกิจ²⁸ เกิดมาตรฐานทางวรรณกรรมชุดใหม่ที่มีลักษณะประนีประนอมความขัดแย้งระหว่างแนวเพื่อชีวิตกับแนวพาฝัน คือ วรรณกรรมจะต้องทำหน้าที่สะท้อนชีวิตและสังคม ให้คุณค่าต่อชีวิตและสังคมพร้อมกับต้องใช้ภาษาได้อย่างงดงามวิจิตรให้คุณค่าทางวรรณศิลป์ด้วย²⁹ จึงปรากฏว่ามีกวีสร้างงาน โดยใช้แนวคิดในการผสมผสานกวีนิพนธ์ทั้งสองแนวทาง ดังปรากฏใน *เพลงขลุ่ยผิว* (พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2526) บทที่ 25 ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

²⁵ รุ่งฤทัย สัจจพันธุ์, “บริบททางการเมือง สังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ เท่าที่มีผลกระทบต่อกวีนิพนธ์ร่วมสมัยของไทย,” ใน *กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย: บทวิเคราะห์และสรณิพนธ์*, (กรุงเทพฯ: สยาม, 2544), หน้า 13.

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 19.

²⁷ ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช, “บทบาทของรางวัลวรรณกรรม ต่อการสร้างและเสพวรรณกรรม,” ใน *อ่าน(ไม่)เอาเรื่อง*, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2548), หน้า 33-34.

²⁸ รุ่งฤทัย สัจจพันธุ์, “บริบททางการเมือง สังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ เท่าที่มีผลกระทบต่อกวีนิพนธ์ร่วมสมัยของไทย,” ใน *กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย: บทวิเคราะห์และสรณิพนธ์*, หน้า 24.

²⁹ ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช, “บทบาทของรางวัลวรรณกรรม ต่อการสร้างและเสพวรรณกรรม,” ใน *อ่าน(ไม่)เอาเรื่อง*, หน้า 34-35.

กวี	คือหน้าที่ของดอกไม้ใกล้จะผลิ
คือความใฝ่ความฝันอันเริ่มริ	ความชำนาญของนายช่างผู้สร้างคำ
คือภาษาที่สองของความรู้สึก	คือความลึกของอารมณ์ที่บ่มร่ำ
คือชีวิตชีวาของสังขธรรม	คือความจำรำลึกผลึกนาน
เธอคือกวี	เธอต้องมีความงามความประสาน
ความประสมกลมกลืนความขึ้นบาน	มีวิญญานหยั่งรู้มรรตัทสน์
เธอต้องเขียนชีวิตจากชีวิต	นฤมิตถ้อยคำด้วยสัมผัส
สัมผัสใจสู่ใจให้แจ่มชัด	ไม่จำกัดกวีไว้แต่ในคำ

ผู้จะได้ชื่อว่า “กวี” ต้องผ่านการฝึกฝนเป็นนายช่างชำนาญการใช้คำมาก่อน เพราะกวีคือผู้เขียนชีวิตจากชีวิต หมายความว่า คำที่กวีนำมาใช้เขียนชีวิตต้องเป็นคำที่มีชีวิต ซึ่งก็คือ คำมีชีวิตชีวา มีอารมณ์ความรู้สึกที่ผ่านการ “บ่มร่ำ” ฝึกฝนการใช้มาอย่างชำรองผ่านกฎสัมผัสคำ คือ กฎฉันทลักษณ์ อย่างกวีนิพนธ์แนวพาฝันเน้น ส่วนเรื่องการเขียนชีวิต ก็คือแนวคิดในการนำ ศิลปะ ได้แก่ วรรณศิลป์ มารับใช้ชีวิต ตามแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิตของกวีนิพนธ์เพื่อชีวิต แต่เนื่องจากการเขียนชีวิตเป็นการเขียนหรือ “นฤมิต” ถ้อยคำขึ้นด้วยสัมผัสในกรอบกฎฉันทลักษณ์ เป็นการให้ความสำคัญกับรูปแบบ กวีนิพนธ์แบบนี้ นำเสนอว่า ฉันทลักษณ์หรือสัมผัสมีใช้ลักษณะสำคัญที่สุดของกวีนิพนธ์ แต่ “การสัมผัสใจ” คือการสื่อสารคุณค่าทางจิตใจจากกวีถึงผู้อ่าน มีความสำคัญมากกว่าเสียงสัมผัสอันไพเราะ ฉันทลักษณ์หรือคำสัมผัสนั้น ต้องสามารถ “สัมผัสใจสู่ใจให้แจ่มชัด” คำว่า “ไม่จำกัดกวีไว้แต่ในคำ” จึงคือ กวีต้องเป็นนายของถ้อยคำ ต้องชำรองชำนาญการใช้คำ โดยเบื้องต้นคือ การใช้คำสัมผัส ฝึกฝนการใช้คำสัมผัสมาอย่างชำรอง อย่ายให้ความติดขัดกับ ถ้อยคำมาสร้างความเลือนมัวไม่สามารถกระทบ สะเทือน หรือสร้างความประทับใจได้³⁰ กล่าวคือ กวีจะต้องให้ความสำคัญกับการเขียนชีวิตจากชีวิต ได้แก่ การใช้ถ้อยคำสัมผัสนั้นสื่อใจของกวีให้ สัมผัสใจหรือกระทบใจของผู้รับหรือผู้อ่าน กวีนิพนธ์แบบนี้จึงไม่ใช่เนื้อหาสนับสนุนชี้แจงกวีนิพนธ์ แนวพาฝัน หากแต่ได้ผสมผสานความสำคัญของการสร้างคำสัมผัสในกรอบกฎฉันทลักษณ์เข้ากับการ ให้ความสำคัญกับเนื้อหาหรือสารที่สามารถส่งผลขับเคลื่อน กระทบจิตใจผู้รับหรือผู้อ่านได้ เป็นกวี นิพนธ์ที่งามทั้งคำและความ เป็น “ความงามความประสาน” ใจสู่ใจ เขียนชีวิตจากชีวิต

ในช่วงปลายทศวรรษ 2520 กวีนิพนธ์รูปแบบอิสระหรือไร้ฉันทลักษณ์เป็นที่นิยม แพร่หลาย ก็ปรากฏว่ามีงานเนื้อหาที่ไม่สนับสนุนชี้แจงตรงข้ามระหว่างพาฝันกับเพื่อชีวิตชัด

³⁰เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, “สัมผัสคำสัมผัสใจ,” ใน *เรียงร้อยถ้อยคำ*, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: บริษัทต้นอ้อ แกรมมี่ จำกัด, 2539), หน้า 37-40.

ข้าพเจ้า ตั้งในบทกวีชื่อ “ระบบไบไม่” ของพิบูลศักดิ์ ละครพล ที่แสดงถึงความเชื่อมั่นในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ว่าจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปสู่สิ่งที่ดีกว่าในภายภาคหน้า ผ่านการสังเกตธรรมชาติ “ระบบไบไม่” ที่ร่วงเพื่อผลิบาน หรือเพื่อก่อเกิด “ฤดูกาลใหม่” อันเป็นสัญลักษณ์ของความสุขสดชื่น ความสมหวัง

หลายฤดูกาลบนภูเขาแห่งชีวิต
ไบไม่ได้ออกกล่าวแก่กันว่า
จะไม่มีเวลาของไบไม่ร่วงอยู่ตลอดไปหรอก
ไบไม่ร่วง เพราะต้องการผลิบาน
พร้อมกับอีกในฤดูกาลใหม่
นั่นเป็นสัจจะแห่งระบบไบไม่

ธรรมชาติ ฤดูกาล ภูเขา ไบไม่ ไม่ได้เป็นไปเพื่อมุ่งสนองความรู้สึกส่วนตัว และแนวคิดเกี่ยวกับการสูญเสียหรือการตกอยู่ในความทุกข์เศร้า ความยุ่งยากลำบาก ในความเปรียบว่า “เวลาของไบไม่ร่วง” ก็ไม่ได้เป็นไปเพื่อมุ่งสะท้อนภาพความเป็นจริงทางสังคม หากแต่ได้มุ่งสร้างกำลังใจ ให้มนุษย์มีความเชื่อมั่น มองโลกในแง่ดี ด้วยความอดทนและอย่างเข้าใจว่าย่อมต้องมีสักวันภายหน้าแน่นอนที่ชีวิตมนุษย์จักต้องพบความสุข ชื่นบาน เพราะมันคือสัจจะหรือความจริงของชีวิตในธรรมชาติที่ไม่ได้มีแต่ด้านลบด้านเดียว เช่นเดียวกับไบไม่ที่มีระบบหรือธรรมชาติซึ่งไม่ได้ร่วงแล้วสูญเปล่า หากแต่ร่วงเพื่อคืนไบไม่ผลิบานในฤดูกาลใหม่

ในหนังสือชื่อ *เสียงเพรียกจากหัวใจ* ของพจนานันท์ จันทรสันติ ที่นำเสนอคุณค่าของความเป็นมนุษย์ คือ “ความละเอียดอ่อน” ผ่านการประจักษ์แจ้งถึงความกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ การอยู่อย่างสอดคล้องเกื้อกูลกันของชีวิตในธรรมชาติ แสงแดดส่องกระจ่างสร้างความปลอดภัยอบอุ่นอยู่ตลอดทั้งวัน ไบไม่ร่วงสัมผัสสัมพันธ์สร้างความห่วงหาอาทรอยู่ข้างถนน เมฆหมอกกำลังก่อตัวสร้างเมฆฝน ความสวยงามของชีวิตก็กำลังสร้างความเบิกบาน และความมืดก็ไม่ใช่สิ่งเลวร้ายอีกต่อไป คือ ปัญหาอุปสรรคความทุกข์เศร้าลำบากต่าง ๆ ในชีวิต ไม่ใช่สิ่งน่ากลัว สำหรับมนุษย์ผู้ “ละเอียดอ่อน” อีกแล้ว

ถ้าคุณละเอียดอ่อนขึ้น
คุณจะเป็นมนุษย์มากขึ้น
อย่าถามว่า ฉันละเอียดอ่อน
ได้อย่างไร

แสงแดดส่องฉายอยู่ทั้งวัน
 ใบไม้ร่วงหล่นอยู่ที่ข้างถนน
 เมฆหมอกต้องลอยไปในฟ้า
 ดอกไม้ก็ซิดเขียนบทกวีอยู่บนกิ่งก้าน
 ความมืดจับขานบทเพลง
 อยู่ทุกคำคืน

ถ้าคุณละเอียดอ่อนขึ้น
 คุณจะเป็นมนุษย์มากขึ้น
 ถ้าคุณแลเห็น หุคุณ ได้ยิน
 ดวงวิญญาณของคุณอาจสัมผัสรับรู้
 อย่าถามว่า ฉันจะละเอียดอ่อน
 ได้อย่างไร

ความละเอียดอ่อนเกี่ยวข้องกับความเป็นมนุษย์ ละเอียดอ่อนขึ้นก็เป็นมนุษย์มากขึ้น เป็นสารของกวีนิพนธ์บทนี้ ที่ให้ความสำคัญกับคุณค่าความเป็นมนุษย์ผู้มีความละเอียดอ่อน อยู่อย่างสอดคล้องเข้าใจและเกื้อกูลกับสิ่งรอบข้าง เป็นกวีนิพนธ์มีเนื้อหาเชิงแสดงคุณค่าความเป็นมนุษย์ ไม่ได้มุ่งสะท้อนความเป็นจริงทางสังคม และก็ไม่ได้มุ่งสนองอารมณ์ความรู้สึกส่วนตัว

กวีนิพนธ์บทที่ 25 ใน *เพลงขลุ่ยผิว* ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ กวีนิพนธ์ชื่อ “ระบบใบไม้” ของพิบูลศักดิ์ ละครพล และกวีนิพนธ์ใน *เสียงเพรียกจากหัวใจ* ของพจนานันทรสันติ เหล่านี้คือหลักฐานยืนยันว่ากวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยมีเนื้อหาไม่ใช่แนวทางของกวีนิพนธ์เพื่อชีวิตที่มุ่งสะท้อนความเป็นจริงทางสังคมตามแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิตและไม่ใช่แนวทางของกวีนิพนธ์พาฝันที่มุ่งสนองความรู้สึกส่วนตัว แสดงถึงความหลากหลายของเนื้อหา ซึ่งส่งผลต่อการประเมินค่ากวีนิพนธ์ และส่งผลต่อไปถึงการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ขึ้นในลักษณะว่าด้วยเรื่องตนเอง ที่เรียกว่า กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ นั่นเอง

บทที่ 3

คุณลักษณะของกวี : กวีพินิจตนและกวีวิพากษ์กวี

คุณลักษณะของกวี เป็นเครื่องหมายหรือสิ่งบ่งชี้ให้เห็นลักษณะประจำของกวี กวีไทยในอดีต ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับลักษณะประจำของตน เพราะในการแต่งวรรณคดี กวีมักจะอุทิศให้กับราชสำนักหรือบรรพบุรุษศาสนา จึงไม่จำเป็นต้องประกาศความมั่นใจในสถานภาพและบทบาทของตนไว้ลักษณะ “ปัจเจกบุคคล” แต่ในยุคครุฑเทพเป็นต้นมา ได้เกิดปัญหาในเรื่องการใช้สถานภาพตนเองที่เป็นข้าราชการ หรือข้าราชการสูงศักดิ์และหลักกรรมทางพุทธศาสนาในการอ้างอิงความน่าเชื่อถือในผลงานกวีนิพนธ์ของตน เพราะกวีไทยสมัยใหม่กลายเป็นบุคคลธรรมดา เป็นนักหนังสือพิมพ์ ศิลปิน นักศึกษา จึงต้องประกาศความมั่นใจแสดงความเป็นตัวเองออกมาเพื่อยืนยันถึงความน่าเชื่อถือต่อความคิดเห็นที่เสนอไว้ในกวีนิพนธ์ของตน¹ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสังคมไทยได้ก้าวสู่สังคมที่มีเทคโนโลยีก้าวหน้าทันสมัย กวีนิพนธ์กลายเป็นประเภทวรรณกรรมที่ได้รับความนิยมน้อยลง เพราะถูกสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ “แย่งพื้นที่” ไป ทำให้จำนวนคนอ่านลดลง² กวีไทยร่วมสมัยจึงจำเป็นต้องประกาศความคิดความเชื่อของตนในรูปแบบทวิแถลงการณ์ เพื่อนิยามความหมายความสำคัญของสถานภาพและบทบาทตน³ ทั้งนี้ก็คือการสร้างกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์นำเสนอหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีที่ทำให้เห็นว่ากวีได้พินิจตนและกวีวิพากษ์กวี

3.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวี

กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ที่นำมาวิเคราะห์จำนวน 55 บท ทำให้ทราบว่ากวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีไว้ 5 ประการ ดังนี้

3.1.1 กวีมีธรรมชาติเป็นแม่แบบ

3.1.2 กวีมีหลักกรรมประจำใจ

¹สายพิน ฐิติมาบรรณ, “ความเคลื่อนไหวของกวีนิพนธ์ไทย ในสายตานักวิชาการ (2) : ศักดิ์สิทธิ์เงินเสริม, เนชั่นสุดสัปดาห์ (25 พ.ย.- 1 ธ.ค. 2542): 49.

²สุมาลี วีระวงศ์ กับเจตนา นาควิริยะ, “พลังปัญญาในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย,” ใน *กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย: บทวิเคราะห์และสรณิพนธ์*, (กรุงเทพฯ: สยาม, 2544), หน้า 86.

³Boonkhachon, Trisilpa, “Intertextuality in Thai Literary and Social Contents : A study of contemporary poets,” (A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of philosophy (Comparative Literature) The University of Michigan, Ann Arbor, 1992), pp. 124-125.

3.1.3 กวีมีความสามารถทางวรรณศิลป์

3.1.4 กวีมีชีวิตเพื่อสร้างความคิดและจินตนาการ

3.1.5 กวีมีชีวิตเช่นคนธรรมดา

3.1.1 กวีมีธรรมชาติเป็นแม่แบบ

กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีว่ากวีมีธรรมชาติเป็นแม่แบบ ดังปรากฏในบท “เป็นกวี” ของพนม นันทพฤกษ์ “ดอกกวี” ของพรุคำ พรุพี “กวีแห่งโลก” ของพระไม้ และ “คือกวี” ของพิชญ์

บท “เป็นกวี” ของพนม นันทพฤกษ์ ได้นิยามให้กวีมีธรรมชาติเป็นแม่แบบความอ่อนน้อมถ่อมตน ความเข้าใจในสถานภาพที่ตนเป็นเพียงส่วนหนึ่งในการทำหน้าที่หรือมีบทบาทร่วม

เป็นเกิดดาวก้องฟ้า	ปีกษ์แรม
เพียงส่องเพียงทอฉาย	แก่พื้น
เป็นเกิดกลีบสุมาลย์แซม	สีสาด
เพียงแต่งโลกให้ขึ้น	แก่ตา

(ทะเลปาฐและเพิงพัก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มีมิตร, 2541, หน้า 25-37)

บทนี้ กวีได้นำเสนอบทบาทการทำหน้าที่ตามสถานภาพของสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติด้วยลักษณะเป็นผู้มีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักสถานภาพและทำหน้าที่หรือแสดงบทบาทตามที่ตนมีเป็น เช่น ดาวกับเดือนเมื่อนำมาเปรียบเทียบกัน ดาวอาจไม่โดดเด่นยิ่งใหญ่เท่ากับเดือนทั้งในเรื่องแสงและรูปลักษณ์ แต่ในแง่การทำหน้าที่หรือแสดงบทบาทแล้ว ดาวก็ทำหน้าที่ให้แสงสว่างแก่โลกได้เช่นเดียวกัน เมื่อโลกตกอยู่ในคืนข้างแรมที่เดือนอับแสงและเหลือเพียงเศษเสี้ยว ในคืนข้างขึ้นเดือนทำหน้าที่ให้แสงสว่าง ในคืนข้างแรมดาวทำหน้าที่ให้แสงสว่าง แม้ข้างแรมจะเต็มไปด้วยความมืดมัวไม่น่าปรารถนาเหมือนข้างขึ้นที่แจ่มกระจ่างก็ตาม เช่นเดียวกับ การให้กวีเป็นแค่กลีบดอกไม้ ไม่ใช่ดอกไม้ทั้งช่อหรือทั้งรวง แก่แซมและแก่แต่งโลกให้สวยงามเป็นที่รื่นรมย์ตามสถานภาพเป็นดอกไม้ นี่คือการเน้นย้ำให้กวีตระหนักรู้ถึงสถานภาพตามธรรมชาติที่ตนมีเป็น และให้แสดงบทบาททำหน้าที่ตามสถานภาพนั้น ด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน เห็นการเชื่อมโยงระหว่างชีวิตตนกับสรรพชีวิตรอบข้าง ธรรมชาติรอบตัว ในฐานะตนมีส่วนร่วม ตนเป็นเพียงส่วนหนึ่งในความสัมพันธ์ที่ล้วนทำหน้าที่หรือมีบทบาทตามสถานภาพแตกต่างกันไป แต่ก็ เป็นไปแบบเกื้อกูลกัน คือ ดาวรวมเดือนให้แสงสว่างแก่โลก กลีบดอกไม้ร่วมช่อหรือรวงดอกไม้ในการแต่งแต้มความรื่นรมย์เบิกบานใจให้มนุษย์ผู้ชื่นชม

บท “ดอกกวี” ของพรุคำ พรุพี แสดงถึงการนิยามให้กวีมีบทบาทตามสถานภาพในธรรมชาติ “การเป็นดอกไม้” ที่มีความแตกต่างเป็นแค่รูปลักษณ์กลิ่นสีหรือเปลือกนอก แก่นแท้หรือสาระสำคัญคือบทบาทการทำหน้าที่ล้วนเหมือนกัน

ดอกกวีสีอะไรอย่าไปสน	กลิ่นกวีอย่ากังวลจนไหวหวั่น
รูปกวีดีชั่วก็เท่านั้น	ไม่มีดอกไม้สำคัญไปกว่าใคร
ต่างก็เต็มสีสันให้โลกสวย	ต่างก็ช่วยชูจิตให้แจ่มใส
ต่างก็ปรุรงอายตนะนอกใน	ต่างก็ให้ความสุขทุกยุคมา

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 51 ฉบับที่ 52 วันที่ 20-26 พฤษภาคม 2548, หน้า 64)

ดอกไม้ชื่อ “ดอกกวี” มีสี กลิ่น รูปลักษณ์แตกต่างกันไป แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าจะมีดอกกวีรูปลักษณ์กลิ่นสีใดสำคัญไปกว่ากัน เพราะสิ่งสำคัญกว่าคือต่างก็มีสถานภาพเป็นดอกไม้ที่มีบทบาทการทำหน้าที่แต่งเต็มสีสัน ยกกระดับจิตใจให้สดชื่นแจ่มใสพ้นจากความเศร้าหมอง ล้วนเป็นบทบาทหน้าที่ของกวีแต่ละดอกหรือแต่ละคนต้องทำเหมือนกัน

บท “กวีแห่งโลก” ของ ‘พระไม้’ ได้นำนก ป่า ปลา น้ำ น้ำค้าง ดิน จิ้งหรีด เม็ดทราย สายลม แสงแดด เม็ดฝน และดอกไม้ มาแสดงให้เห็นถึงการมีบทบาทตามสถานภาพของตนในธรรมชาติหรือตามธรรมชาติของตน เพื่อนิยามคุณลักษณะของกวีให้เป็นผู้สร้างความงาม โดยมีธรรมชาติเป็นแรงบันดาลใจให้กวีสร้างงานขึ้นตามวิถีที่ธรรมชาติสร้าง

นกเป็นกวีแห่งลำเนาป่า	ปลาเป็นกวีแห่งสายสินธุ์
เพชรน้ำค้างเป็นกวีแห่งปฐพิน	ศิลปินจิ้งหรีดสังคีตไพโร

.....

บทกวีอยู่ที่เม็ดทราย	แทรกในสายลมแสงแดดเม็ดฝน
บุปผามาลีคือกวีนิพนธ์	บันดลบันดาลสุนทรีย์

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 45 ฉบับที่ 42 วันที่ 21-27 มีนาคม 2542, หน้า 49)

วิถีที่ธรรมชาติสร้างความงาม คือ การทำหน้าที่เอื้อหนุนกันตามสถานภาพที่ตนดำรงอยู่ นกทำหน้าที่ตนในฐานะผู้อาศัยอยู่ในป่า เช่น อาจส่งเสียงร้องเจื้อยแจ้ว โผผกหกเหินให้ป่ามีเสียงและภาพเปี่ยมด้วยชีวิตชีวา น้ำค้างทำหน้าที่ของตนที่ดำรงอยู่บนพื้นดิน เช่น อาจทำให้ผืนดินงดงามพร่างพราย เป็นการทำหน้าที่แสดงบทบาทตามสถานภาพของตนในความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันของชีวิตในธรรมชาติ

บท “ก๊อ กวี” ของพิชญ์ ได้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับสรรพสิ่งรอบตัวของกวีด้วยอารมณ์อ่อนไหวต่อความสัมพันธ์กันในธรรมชาติที่เป็นไปอย่างแผ่วเบา นุ่มนวล

สายลมแผ่วรวงข้าวไหวในทุ่งฝัน	แค้นสีสันสายลมห่มข้าวไหว
สายธารรินแควยรินเสียงมาไกลไกล	เมฆดำในฟ้าวันนี้มีฝนพรำ
.....	
เก็บความฝันผูกวลีถ้อยชีวิต	เก็บความคิดบ่มเพาะพอเหมาะสม
เก็บความหวานวันวานเหงาเศร้าระทม	เก็บโคลนตมเก็บบัวบานงานกวี
(สกุลไทย, ปีที่ 62 ฉบับที่ 2957 เดือนตุลาคม 2549, หน้า 51)	

กวีไม่ได้เป็นเพียงผู้สังเกตธรรมชาติจากภายนอกเท่านั้น แต่กวีได้นำตัวเองเข้าไปอยู่เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติด้วยการเป็นผู้ร่วมรับสัมผัส “แผ่ว” ของสายลม “แคว” ได้ยินเสียงของน้ำไหล และด้วยการตระหนักถึงสถานภาพของตนผู้เป็นกวีร่วมรับสัมผัสและยินเสียงกับธรรมชาติ กวีจึงแสดงบทบาทเก็บธรรมชาติรอบกายคนที่สัมผัสกันอย่างพลีแผ่ว ส่งเสียงแบบหวิวแคว มาผสมผสานกับความคิดความรู้สึกที่บ่มเพาะหรือมีการกลั่นกรองยับยั้งให้พอดีและอารมณ์เหงาเศร้าซึ่งกับความทรงจำแสนหวานหรือเปี่ยมสุข สร้างเป็นบทกวี “ถ้อยชีวิต” ขึ้น แสดงการเชื่อมโยงชีวิตตนเองของกวีกับธรรมชาติรอบกาย ให้เห็นถึงธรรมชาติมีความอ่อนโยนในการสัมผัสกัน กวีในฐานะมนุษย์ เป็นหนึ่งชีวิตที่ดำรงชีพในธรรมชาติ ในเครือข่ายสายใยสัมพันธ์นี้ จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทโดยการกลืนตัวเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ⁴ คือ มีอารมณ์ความคิดสัมผัสกับธรรมชาติอย่างอ่อนอ่อนผ่อนตาม แสดงความอ่อนน้อมต่อมตน ดำรงชีพให้สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติ หรือสรรพสิ่งรอบกาย คุณลักษณะของกวีจึงถูกกำหนดขึ้นให้เป็นผู้ทำหน้าที่หรือมีบทบาทร่วมเกี่ยวตามสถานภาพมนุษย์ผู้ดำรงตนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตในธรรมชาติอันมีเครือข่ายโยงใยสัมพันธ์แบบสอดคล้องกลมกลืนกัน

กวีนิพนธ์เหล่านี้ แสดงถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีว่ากวีมีธรรมชาติเป็นแม่แบบในการแสดงบทบาทหรือการทำหน้าที่ร่วมเกี่ยวกัน ในฐานะผู้ดำรงตนเป็นส่วนหนึ่งกับสรรพสิ่งรอบข้างที่มีความสัมพันธ์แบบสอดคล้องกลมกลืน

⁴ สุมาลี วีระวงศ์ กับเจตนา นาควัชระ, “พลังปัญญาในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย,” ใน *กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย: บทวิเคราะห์และสรณินพนธ์*, (กรุงเทพฯ: ศยาม, 2544), หน้า 66.

3.1.2 กวีมีลักษณะธรรมประจำใจ

กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีว่ากวีมีลักษณะธรรมประจำใจ ดังปรากฏในบท “กวี” ของศักดิ์ศิริ มีสมสืบ “คุณเป็นกวีได้” ของใจกานท์ รักรัศมีศิลป์ “คือเขา ผู้กวีที่แท้จริง” ของวรินทร์ ฉาย และบทกวีของก้องแก้ว กวีวรรณ ได้แก่ “เปลี่ยนแปลง”, “ภาระ (ตัวคน)” และ “วิถีกวี-อนาคตะ พุทธะปัจเจกปะกคะ โล (เรามีปรารถนาการเกิด-ดับ:นั่น เราชาติพันธุ์กวี)”

บท “กวี” ของศักดิ์ศิริ มีสมสืบ นำเสนอการนิยามคุณลักษณะของกวีว่ากวีเป็นภาวะทางจิตใจมนุษย์ ได้แก่ ภาวะแห่งปัญญา กำลังทำหน้าที่ขบคิดพิจารณาหาเหตุผลในอุบัติการณ์ต่าง ๆ และหาทางออกหรือหาสาเหตุของอุบัติการณ์ที่นำความคิดจิตใจมนุษย์ไปสู่ทางเสื่อมเสีย

กวีคือก้องแก้วมณีสมัย	คือผู้หว่านดอกไม้รายวิถี
คือผู้เบิกรุ่งอรุณแห่งสุนทรีย์	ผู้ทอรุ่งรมณีย์แห่งชีวา
คือพลังหยั่งรู้มิติลึก	ชอกหลืบแห่งสำนักมานุสสา
คือผู้เจียรนัยจินตนา	คือผู้จุดไฟปัญญาส่องวิญญาณ
คือผู้รู้เล่ห์แห่งเวลา	เห็นชาตะมรณาแห่งสังขาร
เห็นความตายในเกิดอุบัติกาล	เห็นแก่นสารได้เปลือกหุ้มหลากมมมม
คือผู้รักที่จะเรียนเพื่อจะรู้	เพื่อกอบกู้ใจพ้นอบายผอง

.....
ชงอุดมคติโบกสะบัดกล้า	คบไฟแห่งปัญญาสว่างไสว
กวีคือภาวะขณะใจ	คือพลังยิ่งใหญ่ในมโน
มโนมนุษย์สุดมนัสจรัสตระนี้	ภาวะกวีส่องสภาวะคร่ำอะโห
ประกายปราชญ์จากถ้ำกาลิโก	โยโสมนสิการญาณวิญญู
กวีคือกวี คือภาวะ	ภาระกวีคือภาระการกอบกู้
อา...กวีคือใครใช้ใจดู	หัวใจกวีจึงหยั่งรู้หัวใจกวี

(www.thaipoe.net/index.php?lay=show&ac=article&Id=424933)

การใช้ใจดูและการใช้ใจของกวีหยั่งรู้หัวใจกวี เพื่อบ่งชี้ถึงคุณลักษณะของกวีว่าเป็น “ภาวะขณะใจ” นี้ แสดงให้เห็นว่าเป็นกวีหรือคุณลักษณะของกวีไม่ได้อยู่ที่สถานภาพหรือตัวบุคคล แต่อยู่ที่การแสดงบทบาทหรือการกระทำทางปัญญาความคิดในการพินิจไตร่ตรองสถานภาพของกวีจึงไม่สำคัญหรือไม่ใช่สิ่งที่กวีจะต้องยึดติด กวีจะเป็นคนรูปร่างหน้าตาอย่างไร ฐานะความเป็นอยู่แบบใด ชื่อเสียงเรียงนามอะไรไม่สำคัญ เพราะบทบาทหรือภารกิจของกวีต่างหากที่จะกำหนดบ่งบอกได้ว่าใครเป็นกวี ในที่นี้ก็คือบทบาทหน้าที่ทางปัญญาความคิดในการ “กอบกู้” จิตใจมนุษย์ให้พ้นจากอบายมุขหรือหนทางเสื่อมเสียทั้งปวง คุณลักษณะของกวีจึงเป็น

เรื่องของใจ “เป็นกวีเป็นที่ใจ” คือ เป็นที่การมีหลักธรรมประจำใจ ได้แก่ ปัญญา ในการทำหน้าที่ นำพาใจมนุษย์ให้พ้นจากอำนาจความใฝ่ต่ำทั้งหลาย

บท “ภาวะ (ตัวตน)” ของก่องแก้ว กวีวรรณ ได้วาดภาพคุณลักษณะของกวีให้เป็น ผู้ปลดปล่อยพันธะทางรูปลักษณ์และเรื่องราวสิ่งร้อยรัดคุมขังจิตใจตนให้ฟุ้งซ่าน โสภะเศร้า อ่อนไหว และไร้สาระ อันเป็นภาวะแห่งตัวตนที่ทำให้กวีขังติดอยู่ในโลกย์ หรือในกิเลสโลกหลง

เขาค่อยค่อยปลดต่างหูจากกรูห้อย	ถอดสายสร้อยปลดประจำคำกำไลสวม
รูดวงแหวนหลากวงมาวางรวม	ทิ้งรู้สึกเคยร่วมเคสร้อยเรียง
ดึงเส้นผ้าบางขาวที่ผูกผม	ปาดใบมีดคมหันผมเกลี้ยง
เครางามหนดเงาแก่เงาเพียง	ที่หลอกล่อหล่อเลี้ยงเส้นทางเดิน
เสื่อยืดข้อมและขิ้นส์	รองเท้ารองดินเคยร่วมระเหิน
หนังสือตำราปากกาปากกิ้น	ถ้อยคำตื่นเงินเคยขีดครวญ
ไม่มีแล้วกวีวิถีที่ย่ำ	ฟุ้งซ่านเพื่อพรำ-กำสรวล
ไม่มีแล้วมายาคาราวนวล	จันทร์ก็ไม่อวลไม่อุจใจ
เท้าที่ย่ำเหยียดยาร้อยราวเรื่อง	ทิ้งรู้สึกสิ้นเปลืองโลกย์อ่อนไหว
ไม่เห็นงามแล้วดอกบานทุกไม้ใบ	ปีกผีเสื้อก็ไม่ไสวไม่ร้ายพลั่ว
สาวงามไร้แล้วเต็มแววรัก	ซากยืมเด็กน้อยปรักหักละลิว
นกงามเคยงามเนื้อเหนื่อทุ่งทิว	เมฆที่เสกควักโค้งฟ้า-ไร้สาระฯ

.....
 เขาค่อยค่อยปลดรื้อนรุ่มจากตุ้มร้อย ปลดพันธะที่ห้อยที่ร้อยเกี่ยว
 ปลดการระกระหวัดที่รัดเกลียว ไม่น้อมเหนี่ยวแล้วสำนึกในโลกย์นี้
 (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 48 ฉบับที่ 14 วันที่ 31 สิงหาคม – 6 กันยายน 2544, หน้า 64)

คุณลักษณะของกวี ถูกนิยามให้เป็นภาพของผู้มีสำนึกเป็นอิสระ หลุดพ้นจากการ ยึดติดอยู่กับภาระหรือตัวตนของกวี ที่เป็นส่วนเงาหรือมายาหลอกล่อ เป็นส่วนเกิน ไม่มีสาระ กวีจะต้องปลดปล่อย ละทิ้งส่วนตัวตนหรือภาระนี้ คือ กวีจะต้องไม่ยึดติดกับสถานภาพของตน ได้แก่ การไม่ยึดติดกับรูปลักษณ์สิ่งตกแต่งต่าง ๆ เช่น ต่างหู สร้อย กำไล แหวน ผ้าผูกผม หวดเครา ข้อม เสื่อยืด กางเกงขิ้นส์ เพื่อแสดงบทบาทการมีหลักธรรมประจำใจ ได้แก่ สำนึกของกวีที่หลุดพ้นจาก โลกย์ หรือกิเลสโลกหลงสิ่งร้อยรัดให้จิตใจหวั่นไหวฟุ้งซ่าน เศร้าหมอง และไม่เห็นสาระของชีวิต

บท “คุณเป็นกวีได้” ของใจกานท์ รัศมีศิลป์ มุ่งวิพากษ์ความอยากหรือความปรารถนา “เป็นกวี”

ถ้าคุณอยากเป็นกวี	คุณลืมโลกใบนี้ดีหรือไม่
เชิญเถิดถ้าคุณแน่ใจ	แต่มีใช่เพียงเน้นมโนสำนึก
คุณเป็นกวีได้	เพียงจินตนาการกว้างไกลตกลึก
คลื่นเคียวเป็นดาวรายประกายพรึก	ในยามคำคั่นคิกเปล่งแสงระยับ

(ไรเตอร์แมกกาซีน. ปีที่ 1 ฉบับที่ 6 เดือนเมษายน 2536, หน้า 103)

มโนสำนึก กับ จินตนาการ กวีนำมาเทียบให้เห็นความแตกต่าง โดยมโนสำนึก เป็นคำที่กวีปฏิเสธ เพื่อนำเสนอความอยากเป็นกวีไม่ได้ อยู่แค่การนึกคิดเอาเองอย่างคับแคบและ ฉาบฉวย คำว่า จินตนาการ กวีจึงนำมาใช้เสนอความเป็นกวี เป็นเรื่องของการใช้จินตนาการอย่าง กว้างไกลและลึกซึ้งตกลึก แต่การจะก้าวจากความอยากเป็นกวีที่เน้นมโนสำนึก ความนึกคิด คับแคบฉาบฉวยไปสู่ความเป็นกวีผู้มีจินตนาการกว้างไกลลึกซึ้งได้ ผู้อยากเป็นกวีจะต้อง “ฝ่าฟัน การหลงยึดมั่นแห่งอัตตา”

หากคุณยังอวดอ้างถึงความโส	หากคุณยังหั่นโลกไว้ศักดิ์ศรี
หากมีคุณคนเดียวเป็นคนดี	คุณมิใช่เป็นกวีอย่างแท้จริง
เพียงจิตได้สำนึกคุณแสวงหา	การหลอกลวงในมายาแห่งสรรพสิ่ง
คุณคว่ำฟางกลางทะเลเพื่อฟังฟัง	คุณกลัวการถูกละทิ้งเพียงเท่านั้น
คุณเป็นกวีได้	จินตนาการกว้างไกลไร้กรอบกั้น
เพียงสิ่งหนึ่งซึ่งคุณต้องฝ่าฟัน	คือการหลงยึดมั่นแห่งอัตตา

(ไรเตอร์แมกกาซีน. ปีที่ 1 ฉบับที่ 6 เดือนเมษายน 2536, หน้า 103)

การหลงยึดมั่นแห่งอัตตา เป็นเรื่องของจิตใจคับแคบ การสนองความต้องการทาง ใจอย่างฉาบฉวยหยาบกระด้าง เป็นความเห็นแก่ตัว “คุณคว่ำฟางกลางทะเลเพื่อฟังฟัง คุณกลัวการ ถูกละทิ้งเพียงเท่านั้น” ผู้อยากเป็นกวีจะไม่มีวันสมปรารถนาเป็นกวีได้ トラบยังมีจิตใจคับแคบ เห็นแก่ตัวเช่นนี้ นี่คือการกำหนดคุณลักษณะของกวีโดยให้กวีพิจารณาจิตใจของตน นำหลักธรรม แห่งการไม่ยึดมั่นถือมั่นในอัตตา “ตัวกูของกู” มาปรับเปลี่ยนจิตใจคับแคบ เห็นแก่ตัว ให้เป็นจิตใจ ใฝ่แผ่กว้างขวาง แสดงให้เห็นถึงการวิพากษ์สถานภาพของกวี ไม่ให้กวีหลงยึดมั่นกับสถานภาพว่า ตนเท่านั้นเป็นคนดี เพื่อก้าวไปสู่การเป็นกวีอย่างแท้จริง คือ การแสดงบทบาททางปัญญาความคิด ได้แก่ การมี “จินตนาการกว้างไกลไร้กรอบกั้น”

บท “เปลี่ยนแปลง” ของก่องแก้ว กวีวรรณ ได้นำเสนอคุณลักษณะของกวีผู้ไม่ชอบ ปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงจิตใจตนทั้งหมดตามความต้องการของคนรัก

ที่รัก

เธอจะเปลี่ยนแปลงฉัน ไปถึงไหน เปลี่ยนหมดทั้งหัวใจเลยเชียวนะหรือ
เปลี่ยนยึดมั่นเปลี่ยนฉันเป็นกระป๋อง เปลี่ยนให้สองมือ (ฉัน) คือผู้ทำลาย

.....
ที่รัก- ไม่มีใครเปลี่ยนแปลงใครได้ เปลี่ยนมีเปลี่ยนไว้ใช้คำถาม

เปลี่ยนมีเปลี่ยนภาพเปลี่ยนหยาบทราม จะให้เปลี่ยนแปลงตาม(เลว)หรืออย่างไร
(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 49 ฉบับที่ 41 วันที่ 7-13 มีนาคม 2546, หน้า 64)

ในบทนี้ กวีแสดงออกถึงจิตใจของกวีที่ยึดมั่นความดีงาม โดยได้นำมาเป็นประเด็นสำคัญในการสนทนาปรับความเข้าใจกับคนรัก ทั้งนี้คือการกำหนดคุณลักษณะของกวีให้เป็นผู้ยึดมั่นในบทบาทมากกว่าสถานภาพ หากคนรักต้องการให้กวีเปลี่ยนแปลงบทบาทเป็นหยาบช้ำเลวทราม ก็คงทำตามใจคนรักไม่ได้

ที่รัก

วันนี้ฉันสัญญาว่าเปลี่ยนแปลง แต่มืออาจคลบตะแลงไปทั่วที่
ฉันจะเปลี่ยน-เปลี่ยนงามไปตามดี เปลี่ยนเท่านั้นเท่าที่เห็นที่เป็นไป
ที่รัก-ถ้าจะรักฉัน อย่าเพียงเปลี่ยนปั้นฉันไปไหน
รักฉันรักที่เป็นกวีมีหัวใจ อย่ารักฉันเพียงหมายได้จะเปลี่ยนแปลง
(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 49 ฉบับที่ 41 วันที่ 7-13 มีนาคม 2546, หน้า 64)

กวีสามารถเปลี่ยนแปลงสถานภาพของตนเองได้เสมอ トラบเท่าที่กวียังสามารถแสดงบทบาทยึดมั่นในความดีงามได้ “รักฉันรักที่เป็นกวีมีหัวใจ” คือ การบ่งชี้ให้มุ่งมองว่ากวีเป็นผู้มีใจยึดมั่นในหลักธรรมแห่งการประพฤติดนเป็นคนดี ไม่มีทางประพฤติ “เลวทรามหยาบช้ำ” เด็ดขาด

บท “คือเขา ผู้กวีที่แท้จริง” ของวรทิน ฉาย ได้กำหนดคุณลักษณะของกวีให้เป็นคนสมถะ สามารถรับรู้เข้าใจในสิ่งพบเห็นและมีจิตใจเยือกเย็น เป็นเวไนยสัตว์ เลิศมนุษย์

สมถะทุกอย่างทุกอย่างก้าว	ดวงดาววาทานิ่งกับสิ่งเห็น
ทอประกายเข้าใจในสิ่งเป็น	ยะเยือกเย็นแก้ไขได้ทุกทาง
มีเมตตากรุณาทุกิตา	อุเบกขาครองใจไปทุกอย่าง
เป็นเวไนยสัตว์ในชาติปาง	กำเนิดอย่างเลิศมนุษย์สุคนธ์บรรยา
พบเห็นเขาทั่วไปในทุกที่	ได้สะพานบาทวิถีวิปีสย

เขาก้าวอย่างชอนแตรกชาแรกกาย ความสบายฉายช่วงในดวงตา
(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 45 ฉบับที่ 7 วันที่ 19-25 กรกฎาคม 2541, หน้า 49)

“เวไนยสัตว์” คือ สัตว์ผู้ควรแก่การแนะนำ เป็นบุคคลประเภทที่ 3 ในบุคคล 4 ประเภทที่เปรียบภูมิปัญญาของคนเหมือนบัว 4 เหล่า คือ เนยยะ ผู้มีกิเลสเบาบาง มีภูมิปัญญาสามารถบรรลุธรรมเมื่อได้ฟังธรรมบ่อย ๆ เหมือนดอกบัวที่อยู่ในน้ำ เมื่อได้รับแสงแดดหลายวันก็จะโผล่พ้นน้ำขึ้นมาเยี่ยมบานได้ กวีเป็น “เวไนยสัตว์ในชาติปาง” จึงคือ คนมีปัญญาความคิดที่พร้อมจะบรรลุธรรมของพระพุทธเจ้า หลุดพ้นจากกิเลสได้ด้วยการสั่งสมภูมิปัญญามานานตั้งแต่ชาติก่อน คุณลักษณะของกวี ถูกวินนำมาเชื่อมโยงกับคุณลักษณะของคนมีภูมิปัญญาทางพุทธศาสนา ทำให้สถานภาพและบทบาทของกวีสูงส่ง กวีเป็นผู้ดำรงตนอย่างผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน คือมี “ความสบายฉายช่วงในดวงตา” หรือดำรงตนมี “พรหมวิหาร 4” ครองใจ ปฏิบัติตนประเสริฐและบริสุทธิ์เหมือนพรหม⁵ ได้แก่ เมตตา ความปรารถนาอยากให้ผู้อื่นมีความสุข กรุณา ความปรารถนาอยากให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มุทิตา ความยินดีที่ผู้อื่นมีความสุขในทางที่เป็นกุศล และอุเบกขา การวางจิตเป็นกลาง นี้แสดงให้เห็นถึงการกำหนดคุณลักษณะของกวีว่าเป็นผู้มีหลักธรรมประจำใจในการประพฤติปฏิบัติตน

บท “วิถีกวี-อนาคตะ พุทธะปัจเจกะปุกะโล (เรามีปรารถนาการเกิด-ดับ-นั้น เราชาติพันธุ์กวี)” ของก่องแก้ว กวีวรรณ ได้กำหนดคุณลักษณะของกวีโดยการแสดงความมุ่งมั่นของกวีในการดำรงตนเป็นผู้ยึดมั่นคุณธรรม ไม่หลงยึดมั่นถือมั่นวัตถุ ลาภยศชื่อเสียง สิ่งพอกพูนกิเลส

เราเริ่มเคลื่อนวิถีชีวิต	ว่าเรามีเฝ้าคิดแต่สับสน
เรามีเราในเรามีตัวตน	และในตนตัวตนไม่มีเรา
เราไม่มุ่งแสวงตามแรงโทษ	เราอยู่โดยแสวงตามแรงเรา
เราจึงเริ่มมี(กวี)และไม่มีเรา	บนความขลาดเขลาเราไม่มี
เราจึงเริ่มทิ้งความจริงที่ปลอมเปลือก	แล้วต่างเราจึงเลือกดำเนินวิถีประกาศตนว่า
เราสามัญไม่ยึด-มี	เกียรติและกามกินเกินพอดี-ไม่ช่วงชิง
เราจึงต่างเติมข้ามเต็มสัมภาระ	ปลดวงขะวัตถุบ้า-และบางสิ่ง
เรามีได้มาประกาศตนว่ากวีมีอยู่จริง	แต่ซากที่เรามุ่งหึงคุณมุ่งทำฯ

⁵พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), คำวัด (ออนไลน์), 13 ตุลาคม 2553. แหล่งที่มา:

http://www.kalyanamitra.org/daily/dhamma/index.php?option=com_content&task=view&id=2682&Itemid=99999999

⁶วิกิพีเดีย, พรหมวิหาร ๔ (ออนไลน์), 13 ตุลาคม 2553. แหล่งที่มา: http://th.wikipedia.org/wiki/พรหมวิหาร_๔

(แต่ซากที่เรามิถึงนั้นคุณธรรม)

(www.thaipoe.net/index.php?lay=show&ac=article&Id=424933)

สถานภาพและบทบาทของกวีถูกยกขึ้นมีค่าเทียบเท่ากับสถานะและบทบาทของพระพุทธรูปเจกนุคคล ด้วยการระบุไว้ที่ชื่อบทว่าวิถีของกวีคือพระพุทธรูปเจกนุคคลในอนาคต “วิถีกวี-อนาคตะ พุทธะปัจเจกะปุคคะ โล” การประกาศเป็นกวีผู้ดำรงตนเพื่อกำจัดละทิ้งความหลงยึดมั่นถือมั่นในสิ่งพอกพูนกิเลส “ซากที่เรามุ่งหึ่งคุณมุ่งทำ” จึงคือการบ่งชี้ถึงคุณลักษณะของกวีว่า กวีประพฤติปฏิบัติตนเช่นเดียวกับพระพุทธรูปเจกนุคคลผู้บำเพ็ญตนเพื่อชำระจิตใจให้พ้นจากกิเลสตรัสรู้พ้นทุกข์เป็นส่วนบุคคล (ไม่ได้มุ่งตรัสรู้พ้นทุกข์เพื่อเป็นศาสดาเผยแพร่พระธรรมคำสอนให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ตามไปด้วย) และบำเพ็ญตนสั่งสมบุญบารมีเพื่อตรัสรู้พ้นทุกข์ได้ด้วยตนเอง นั่นคือการกำหนดนิยามคุณลักษณะของกวี ให้กวีเป็นผู้มีหลักธรรมประจำใจ ได้แก่ การเป็นผู้ดำรงตนเพื่อกำจัดละทิ้งความโลภหลงสิ่งพอกพูนกิเลสในส่วนตัวและด้วยตนเอง อันเป็นลักษณะเฉพาะและเป็นวิถีวิธีเดียวกันกับพระพุทธรูปเจกนุคคล

กวีนิพนธ์เหล่านี้ แสดงถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีว่ากวีมีหลักธรรมประจำใจ เพื่อกวีได้ดำรงสถานภาพสามารถแสดงบทบาทหน้าที่หรือภารกิจของกวี ได้แก่ การเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่ทางปัญญาความคิดในการยกระดับจิตใจมนุษย์ให้หลุดพ้นจากอำนาจกิเลส ความต่ำทรามต่าง ๆ

3.1.3 กวีมีความสามารถทางวรรณศิลป์

กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีว่ากวีมีความสามารถทางวรรณศิลป์ ดังปรากฏใน *เพลงขลุ่ยผิว* บทที่ 25 ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ “แค่ความฝัน” ของชัชพล จรกดิน “กวี” ของไพศาล สุริยา และ “ฝัน” ของเลน ทักษิณ

ใน *เพลงขลุ่ยผิว* บทที่ 25 ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ให้ความสำคัญกับการแต่งกวีนิพนธ์ที่มีการ “บ่มร่ำ” หรือฝึกฝนการแสดงความรู้สึกลึกซึ้งออกมาเป็นถ้อยคำสัมผัสกัน คือ ถ้อยคำในกรอบกฏฉันทลักษณ์ และให้ความสำคัญกับการสร้างคำสัมผัสกันในกรอบกฏฉันทลักษณ์นั้นต้องสร้างความ “สัมผัสใจ”⁷ คือ สามารถสร้างความสะท้อน กระทบหรือความประทับใจผู้รับได้ด้วย เพื่อเป็นการ “ไม่จำกัดกวีไว้แต่ในคำ”

⁷เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, “สัมผัสคำสัมผัสใจ,” ใน *เรียงร้อยถ้อยคำ*, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: บริษัทต้นอ่อนแกรมมี จำกัด, 2539), หน้า 37-40.

กวี	คือนาทีของดอกไม้ใกล้จะผลิ
คือความใฝ่ความฝันอันเริ่มริ	ความชำนาญของนายช่างผู้สร้างคำ
คือภาษาที่สองของความรู้สึก	คือความลึกของอารมณ์ที่บ่มร่ำ
คือชีวิตชีวาของสังขธรรม	คือความจำรำลึกผลึกนาน
เธอคือกวี	เธอต้องมีความงามความประสาน
ความประสมกลมกลืนความขึ้นบาน	มีวิญญูณหยั่งรู้มธุรสทัศน์
เธอต้องเขียนชีวิตจากชีวิต	นฤมิตถ้อยคำด้วยสัมผัส
สัมผัสใจสู่ใจให้แจ่มชัด	ไม่จำกัดกวีไว้แต่ในคำ

(เพลงขลุ่ยผิว. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: นิตยสาร 'สารคดี', 2526, หน้า 55)

ผู้ได้ชื่อว่าเป็นกวี ต้องเป็นผู้เขียนชีวิตจากชีวิต คือ ต้อง “นฤมิต” หรือเขียนบทกวีด้วยคำมีสัมผัส ที่สามารถสัมผัสใจหรือสร้างความกระทบสะเทือน ความประทับใจให้แก่ผู้รับหรือผู้อ่าน ได้แก่ ผู้เป็นกวีต้องเขียนบทกวีที่มีสัมผัสทั้งคำและความ ฉะนั้น เบื้องต้นกวีต้องฝึกฝนการใช้คำมีสัมผัสหรือคำตามกฎเกณฑ์นั้นลักษณะมาอย่างซ้ำของ “เป็นความชำนาญของนายช่างผู้สร้างคำ” มาก่อน เช่นเดียวช่วงเวลา “นาที” ของดอกไม้ใกล้จะผลิ (ยังไม่ผลิ) และเช่นเดียวกับความใฝ่ฝันที่ได้ริเริ่มขึ้น (ยังไม่บรรลุฝั่งฝัน) ทั้งนี้ก็คือการกำหนดคุณลักษณะของกวีว่าผู้จะได้ชื่อว่า “กวี” นั้นมีที่มา ได้แก่ มีการฝึกฝนสั่งสมความรู้ความชำนาญในการสร้างคำมาก่อน ไม่ใช่อยู่ดี ๆ หรือโผล่พรวดมาเป็นกวีได้ แต่ความชำนาญในการสร้างคำมีสัมผัสหรือคำมีฉันทลักษณ์นั้นยังไม่พอ ผู้ได้ชื่อว่าเป็นกวียังต้องคำนึงถึง “คำ” ที่ถูกสร้างขึ้นด้วยกรอบกฎฉันทลักษณ์นั้นต้องสร้าง “ความ” สัมผัสใจผู้รับหรือผู้อ่านด้วย คุณลักษณะของกวีจึงถูกกำหนดขึ้นให้กวีมีสถานภาพเป็นนายของถ้อยคำหรือเป็นผู้มีความสามารถทางวรรณศิลป์ กวีจะต้อง “ไม่จำกัดกวีไว้แต่ในคำ” คือ ต้องสามารถสร้างคำมีสัมผัสนั้นสัมผัสใจผู้รับหรือผู้อ่านได้

บท “แก่ความฝัน” ของชัชพล จรกึณ นำเสนอความปรารถนาเป็นกวีมีชื่อเสียงในนาม “ปราชญ์กวี” อย่างคาลิล ยิบราน ผู้มีสถานภาพเป็นนายของถ้อยคำ และผู้ได้แสดงบทบาทสร้างคำสัมผัสใจ

โอ้, ท่านทวยเทพอินทร์ผู้ยิ่งใหญ่	โปรดคล่อมฉันให้หลับใหลหลับฝันหวาน
ฝันเห็นนักปราชญา “คาลิล ยิบราน”	ร้อยวลีจับขาน “วิญญูณขบถ”
โอ้, ท่านมหากวีผู้ยิ่งใหญ่	เรื่องราวแสนสะเทือนใจ สันสลด
ละเอียดอ่อนหวานด้วยอรรถรส	ท่วงทำนองงามดั่งหยดน้ำ
ลีลาพลิ้วหิวหวนได้ ไหวรู้สึก	กระทบใจให้หนาวลึก ยะเยิบย่ำ
จึ่งหว่านหว่านเหมือนจะขำ	สัมผัสคำ-สัมผัสใจ ไหวอารมณ์
ดั่งดนตรีที่ไพเราะเสนาะพริ่ง	สะกดใจให้หยุดนิ่ง พักพิง, ห่ม

ทุกถ้อยคำเร็นลวดลายตามสายลม ทุกประโยคจึงกลืนกลมเกาะเกี่ยวกัน

-3-

ฉันหยุดพักการเดินทางอย่างผู้แพ้ ปราชญ์กวี, ความจริงแท้ แค่ความฝัน
เก็บคำถาม ความสับสนอยู่อย่างนั้น เพื่อรอวัน-วันที่ฉันเป็นกวี
(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 42 ฉบับที่ 24 วันที่ 12-18 พฤศจิกายน 2538, หน้า 59)

บทนี้ แม้ความปรารถนาเป็นกวี อิงอยู่กับการอ้างถึงกวีต่างชาติชื่อ คาลิล ยิบราน กับผลงาน “วิญญาณขบถ” ที่มีเนื้อหาหรืออรรถรสสะเทือนใจและท่วงทำนองหรือรูปแบบการใช้คำงดงาม แทนที่ท่วงทำนองดังกล่าวจะเป็นของภาษาต่างชาติหรือภาษาไทยแปล แต่กลับเป็นลีลาและจังหวะ “สัมผัสคำ” ที่ “กลืนกลมเกาะเกี่ยวกัน” คือ คำมีฉันทลักษณ์ เมื่อกวีหน้าใหม่หรือผู้ปรารถนาเป็นกวียังไม่สามารถสร้างคำสัมผัสหรืองานฉันทลักษณ์ได้เทียบเท่า ได้แค่ คำที่มีการสัมผัสคำและได้สัมผัสใจ ความปรารถนาเป็นกวีของเขาจึงเป็น “แค่ความฝัน” และต้องอยู่กับความพ่ายแพ้สับสนอย่างจำนนแต่ไม่จำยอม เพราะยังได้รอวันเป็นกวี คือ รอคอยวันสามารถใช้ถ้อยคำ “ลีลาพลิ้วหวีลูปได้ ไหวรู้สึก กระทบใจให้หนาวลึก ยะเยียบย่ำ จังหวะทบจังหวะเหมือนจะย่ำ สัมผัสคำ-สัมผัสใจ ไหวอารมณ์” ได้ตั้งใจปรารถนา คือวันเป็นนายของถ้อยคำ นี่เป็นการกำหนดคุณลักษณะของกวีว่า ผู้เป็นกวีต้องมีความสามารถทางวรรณศิลป์ สามารถสร้างคำสัมผัสใจได้

บท “กวี” ของไพศาล สุริยา นำเสนอการนิยามให้กวีเป็นผู้มีความสามารถในการนำเอาคำธรรมดามาเรียงร้อยให้มีความไพเราะ มีคุณค่าให้ปวงชน และธรรมะคำสอนของพระพุทธเจ้าหรือคำคมสุภาษิตมาคิดค้น แต่งแต่งเป็นกานท์กรองหรือเป็นกวีนิพนธ์ฉันทลักษณ์ รวมทั้งนิยามให้กวีเป็นผู้ขยันหมั่นเพียรเรียนรู้ศึกษาผลงานวรรณศิลป์ไทย คือ กาพย์กลอน โคลง ฉันท์ สืบทอดวัฒนธรรมภาษาไม่ให้สิ้นสูญ

ผู้เอาคำธรรมดามาเรียงร้อย	ผู้คิดถ้อยพจน์ที่เพราะหู
มาถักทอจนมีค่าน่าเชิดชู	เป็นบทกลอนเลิศหรูสู่ปวงชน
ผู้ที่มีความรักอักษร	นำคำสอนศาสดามาคิดค้น
ใช้คำคมภาษิตเก่าเอามาปน	แต่งแต่งจนเกิดคำหวานเป็นกานท์กรอง
ไม่ได้พรสวรรค์จากชั้นฟ้า	แต่ได้พรแสวงหาจากสมอง
ความขยันเป็นทุนหนุนสำรอง	หมั่นตรึงตรงตรวจตรามาเพิ่มพูน
ทั้งกาพย์กลอน โคลงฉันท์อันล้ำค่า	สืบทอดมาสืบทอดไปไม่สิ้นสูญ
วัฒนธรรมภาษาน่าเกื้อกูล	เจ็ดจัญญคงไว้ให้โลกู้

(สกุลไทย. ปีที่ 52 ฉบับที่ 2702 วันที่ 1 สิงหาคม 2539, หน้า 51)

ความสามารถในการนำคำธรรมดา หลักธรรมคำสอน คำคมสุภาษิตมาสร้างสรรค์ เรียงร้อยเป็นบทกวีมีฉันทลักษณ์ และความขยันหมั่นเพียรเรียนรู้กาพย์กลอนโคลงฉันท์ “สืบทอด มาสืบทอดไป” นี้เป็นการกำหนดคุณลักษณะของกวีให้เป็นผู้มีความสามารถทางวรรณศิลป์ โดยได้ เจาะจงว่าเป็นความสามารถทางวรรณศิลป์ไทย เพื่อบ่งบอกถึงความสามารถของกวีว่ามีคุณค่า ทางการสร้างและสืบทอดมรดกวรรณศิลป์ไทย

บท “ฝุ่น” ของเลน ทักษิณ นำเสนอการวิพากษ์กวีไทยร่วมสมัยผู้ไม่ให้ความสำคัญ กับฉันทลักษณ์และนิยมเขียนบทกวีไร้ฉันทลักษณ์หรืออบทกวีรูปแบบ “กลอนเปล่า” โดยเปรียบเทียบ ค่าแค่ “ฝุ่นเท้า” ของกวีโบราณชั้นครู

อ่านโคลงฉันท์กาพย์แก้ว	กวีเขียน
มีนมุ่นหัวหมุนเวียน	เวียเกล้า
ปรัชญาซ่อนจนเนียน	โคตรลึก สะฮา
อ่านอ่าน ไยกลิ่นเกล้า	กละเกล้าออกมา
ปัญญาเหี้ยนหดสั้น	สมองบาง
เขียนกร่างยกเมฆวาง	วาดตั้ง
เข้าใจทุกแนวทาง	พุทธะ
ธัมมะธัมโม่ม่่ง	ม่่วได้ดิบดี
เมธิจอมปราชญ์ผู้	ผจงกลอน
แบบเก่าถูกเขียนบอน	เบิกอ้าง
แบบใหม่ยุคบั่นทอน	ฉันทลักษณ์
กาพย์เปล่ากลอนเปลือยล้าง	ลวกเบาบดบัง
งมยางโง้งงแล้ว	ปัจจุบัน
เพ้นผ่านกวีชั้น	เขม่นหน้า
หลากนามมากประชัน	ประชด สะฮา
เทียบรุ่นโบราณเท้า	ฝุ่นเท้าครูกวี

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 50 ฉบับที่ 36 วันที่ 30 มกราคม-5 กุมภาพันธ์ 2547, หน้า 64)

การวิพากษ์ว่า กวีปัจจุบันนิยมเขียนบทกวีในลักษณะแสดงภูมิความรู้ทางปรัชญา หรืออวดภูมิธรรม อวดปัญญาความเฉลียวฉลาด และเขียนเป็นกลอนเปล่า เป็นการเขียน “เบิกอ้าง” “โม่ม่่ว” และ “เขียนบอน” หรือบั่นทอน “แบบเก่า” ด้วย “แบบใหม่” ได้แก่ การเขียนบทกวีโดย

ไม่ให้ความสำคัญกับกฎเกณฑ์ของฉันทลักษณ์ อันเป็นแบบแผนดั้งเดิมหรือเป็นมรดกทางวรรณศิลป์ของไทย โดยได้เปรียบเทียบให้การเขียนบทกวีของกวีปัจจุบันนี้เป็นการ “เทียบรุ่น” กับครูกวีโบราณได้แก่ “สุนทรภู่” การวิพากษ์เช่นนี้ก็คือการกำหนดคุณลักษณะของกวีให้เป็นผู้มีความสามารถทางวรรณศิลป์ไทย ได้แก่ ความสามารถสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ตามแบบแผนของฉันทลักษณ์

กวีนิพนธ์เหล่านี้ แสดงถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีว่าเป็นผู้มีความสามารถทางวรรณศิลป์ ในสองลักษณะ คือ กวีมีความสามารถทางวรรณศิลป์ ในฐานะเป็นนายของถ้อยคำ สามารถสร้างคำได้สัมผัสใจ และกวีมีความสามารถทางวรรณศิลป์ไทย ในฐานะเป็นผู้สร้างและสืบทอดมรดกวรรณศิลป์ไทย

3.1.4 กวีมีชีวิตเพื่อสร้างความคิดและจินตนาการ

กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีว่ากวีมีชีวิตเพื่อสร้างความคิดและจินตนาการ ในลักษณะเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต “การเป็นกวี” หรือการดำรงสถานภาพและแสดงบทบาทของกวี เป็นสิ่งพิเศษ เป็นเรื่องจริงจังและทุกข์ยาก เป็นชีวิตที่ไร้แรงสนับสนุน และมีความขัดแย้งในตัวเองของกวี ทั้งนี้เป็นการตีแผ่เปิดเผยแง่มุมและปัญหาในการดำรงสถานภาพและแสดงบทบาทของกวีเพื่อชี้ให้เห็นถึงชีวิตของกวีว่าได้เป็นไปหรือมีเพื่อสร้างสรรค์งานแห่งความคิดและจินตนาการ ได้แก่ งานกวีนิพนธ์

3.1.4.1 ชีวิตการดำรงสถานภาพและแสดงบทบาทของกวี เป็นสิ่งพิเศษ

บท “กวี” ของมุฮัมมัด ส่าเหล็ม แสดงให้เห็นถึง “ทั้งชีวิต” ของกวี ล้วนเป็นไปเพื่อการคิดและฝัน

กวี
ยามตื่น
คิดถึงความฝัน
ยามหลับ
ฝันถึงความคิด
กวี
ทั้งชีวิต
มีแต่ความคิด

มีแต่ความฝัน

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 42 ฉบับที่ 23 วันที่ 5-11 พฤศจิกายน 2538, หน้า 59)

ความคิดเป็นเรื่องของความฝันและความฝันเป็นเรื่องของความคิด แสดงถึงความคิดกับความฝันไม่อาจแยกออกจากกันได้ เป็นความคิดฝัน ซึ่งก็คือความคิดเปี่ยมด้วยจินตนาการ เป็นการนิยามให้กวีมีชีวิตทำงานคิดและจินตนาการตลอดเวลา ผ่านมุมมองในเรื่องเวลาตื่นและหลับ ซึ่งโดยปกติชีวิตมนุษย์เวลาตื่นคือการทำงาน เวลาหลับคือเวลาหยุดพักการทำงานเป็นเวลาพักผ่อน แต่ชีวิตกวีกลับทำงานตลอดทั้งยามหลับยามตื่น ชีวิตของกวีจึงไม่มีบทบาทอื่นใดนอกจากการคิดและจินตนาการ

บท “พันธุ์กวี” ของไชยา วรรณศรี ได้นิยามคุณลักษณะของกวี โดยเน้นการยื่นหยัดต่อผู้ “เดินทางจินตนาการ ไร้ความสิ้นสุด” ที่ “ได้จิตสามัญสำนึก”

หับห้วงของได้จิตสามัญสำนึก

แห่งเวลาการเดินทาง

ทอดยาวไปบนถนนหลากสาย

พร้อมจินตนาการที่ไร้ความสิ้นสุด

ของมนุษย์พันธุ์ประเสริฐ

ในคราบของคำว่า “กวี”

เวทีแห่งการประลองยุทธ

โดดเด่น...บ้างห่างหาย

พันธุ์แล้วพันธุ์เล่า

ของกลุ่มผู้มีลมหายใจเดียวกัน

กาลเวลากระสุนเตือน

กระซิบรำพันให้ยื่นหยัดต่อผู้

สักกระฝีกลิ้นในการสานฝัน

ก่อตัวในความเป็นสันดาน

พลังแห่งความอยาก...และใคร่

ด้วยดวงใจที่กำเริบเสิบสาน

ผยองหยิ่ง...

ได้จิตสามัญสำนึก

ไม่มีที่สิ้นสุดของการเดินทาง

ของพันธุ์ “วรรณกวี”

(ไรเตอร์แมกกาซีน. ปีที่ 3 ฉบับที่ 36 เดือนกันยายน - ตุลาคม 2538, หน้า 31)

ได้จิตสามัญสำนึก หรือจิตใต้สำนึก กวียังมีความปรารถนาแรงกล้าและมี
ใจทรนง มีใจมุ่งมั่นยืนหยัดในการทำงานสร้างจินตนาการ ถึงขั้นกลายเป็น “สันดาน” หรืออุปนิสัย
ฝังแน่นเป็นธรรมชาติของตนไปแล้ว แม้เวลาจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร กวีก็ยังคงใช้ชีวิตทำงาน
สร้างสรรค์จินตนาการเช่นเดิม เพราะมันคือสันดานหรือธรรมชาติของกวี

บท “นักเขียนไส้แห้ง” ของไพฑูรย์ พรหมวิจิตร เผยให้เห็นสภาพการใช้
ชีวิตของนักเขียนหรือกวีท่ามกลางธรรมชาติ ไม่โลกหลง ยึดมั่นการสร้างงาน “แต่งฤดี ดัดมนุษย์”

กินลมอิมแคดเช้า	ชิมตะวัน สะฮา
เสพรสรัฐพระจันทร์	แจ่มฟ้า
เงินทองไร้สำคัญ	คือกรวด ทรายเอย
คำถั่วกินผักหญ้า	หยิ่งรู้โลกวิถี
จนมิใช่แบ่งชั้น	ชนกวี
นักคิดบุรุษสตรี	ใหญ่น้อย
นักเขียนแต่งฤดี	ดัดมนุษย์ เอนนาย
รวยกว่าเศรษฐีร้อย	หมั่นล้านเงินสกุล

เดินฟ้าบินลมเบื้อง	บาดาล สะฮา
ยึดมั่นอุดมการณ์	แกร่งแท้
แห่งท้องจิตวิญญาณ	อิมเอิบ
ไฟลุกอหังการแล้	ลมม้วยประพันธ์เรือง

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. วันที่ 10-16 พฤษภาคม 2541, หน้า 49)

นี่เป็นการเผยให้เห็นถึงการดำรงสถานภาพและแสดงบทบาทของกวีว่ามี
ความพิเศษ กวีสามารถ “กินลมอิมแคด...เดินฟ้าบินลมเบื้องบาดาล” ได้แก่ การใช้ชีวิตอย่างรู้จัก
ปล่อยวาง อยู่เรียบง่าย โกล้ซิด สัมผัสธรรมชาติ ลม แดด แสงเดือน โดยตรง กินพืชผักธรรมชาติที่ไม่
ปรุงแต่งซับซ้อน มีใจไม่โลกหลงสะสมวัตถุเงินทองหมายปองความร่ำรวย และไม่แบ่งแยกชนชั้น
ฐานะรวยจน เพราะนักเขียนหรือกวีล้วนยึดมั่น “อุดมการณ์” คือ มุ่งมั่นแสดงบทบาทการ “แต่งฤดี
ดัดมนุษย์” ได้แก่ การสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ขัดเกลาหรือยกระดับจิตใจของมนุษย์

บท “กวีรีแลกซ์” ของมนตรี ศรีรงค์ สะท้อนพฤติกรรมการดื่มเหล้าของ กวีที่ไม่ใช่แค่การดื่มเหล้าสังสรรค์ในวันหยุดพักผ่อนกันธรรมดา หากแต่เป็นการดื่มเพื่อสร้างสรรค์ กวีนิพนธ์

มาเถิดเพื่อนคนทุกข์ทุกคน	มาเสาะค้นนิยามของความฝัน
โลกนี้หากแหล่งร้างที่ช่างมัน	ด้วยปัญหาสารพันเกินจรจรโลง
รินแล้วชนสีกแก้วเถิดกวี	รินถึงชนบ่อข-เมาตายโหง
และคูนันจันทร์แว้งลอยเตงโตง	มีกาพย์โคลงกลอนจันทให้บันทึก

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 43 ฉบับที่ 11 วันที่ 11-17 สิงหาคม 2539, หน้า 54)

การดื่มเหล้าในความเป็นจริง คนจะต้องเมาและไม่อาจครองสติได้มันคง เนื่องจากฤทธิ์ของแอลกอฮอล์ แต่สำหรับกวี กลับเป็นการเสาะค้นนิยามความฝันและบันทึกกาพย์ กลอน โคลงจันท์ ทั้งนี้ก็คือการแสดงให้เห็นว่าชีวิตของกวีแม้แต่ในยามว่างหรือเวลาพักผ่อน เวลา ดื่มเหล้าสังสรรค์กัน กวีก็ไม่ได้ว่างเว้นจากบทบาทการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์

บท “กวีขี้เมา” ของ ไพฑูรย์ พรหมวิจิตร แสดงให้เห็นถึงการใช้ชีวิตของ กวีที่ยึดมั่นในการสร้างงานตน แม้จะมีพฤติกรรมการกินดื่มไม่ชอบด้วยศีลธรรมทางพุทธศาสนา

ชีพพลีเพื่อสำเหล้า	นงราม ด้วยฤา
ไวน์วิสกี้สองสาม	หมิ่นแก้ว
เมาเปลล์ทุกโมงยาม	เยี่ยมบท กวีเวย
กายเปรดใจปราชญ์เฝ้า	ผ่องเนื่อมฉนิฉาย

สุดท้ายเป็นศพสิ้น	เสมอกัน
ไคเล่าเป็นนรินทร์	คู่ฟ้า
ร่ำถ้อยร่ำสุรามัน	หมิ่นขวด สะฮา
กลอนกาพย์ลือทั่วหล้า	โลกแจ้งจินตกวี

(ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 เดือนพฤศจิกายน 2541, หน้า 113)

พฤติกรรมการดื่มเหล้า ผิดศีลธรรม ผู้ดื่มย่อมถูกติเตียน ยิ่งกับผู้มีชีพพลี เพื่อเหล้า เมาเปลล์ทุกเวลาเช่นนี้ ยิ่งต้องถูกตำหนิ แต่กวีก็เชื่อมโยงให้เห็นต่อไปถึงการสร้างงานได้ และเป็นงานที่ดีเยี่ยมด้วย “กายเปรดใจปราชญ์” เป็นคำที่กวีแสดงให้เห็นถึงมุมมองความเข้าใจชีวิต และการทำงานของตนว่า ชีวิตประกอบด้วยสองส่วนคือ กายกับใจ เรื่องทางกายกับเรื่องของใจเป็น คนละส่วน ไม่เกี่ยวข้องกัน การกินเป็นเรื่องทางกาย แต่การสร้างสรรค์กวีนิพนธ์เป็นเรื่องของใจ

อ่อนเพลียมีดหน้าตาตาย แต่รอดตายมาเขียนกวีเอ๋ย
(กวีนิพนธ์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศีกษิตสยาม, 2506, หน้า 81)

สภาพชีวิตของกวีแม้แต่ในความป่วยไข้ กวียัง “หวง” ไม่อาจตัดใจละทิ้งงานของตนได้ การที่กวีสะท้อนสภาพชีวิตของตนออกมาให้เห็นถึงจิตใจที่ผ่านการเตรียมพร้อมเพื่ออุทิศสร้างงานนี้ แสดงถึงมุมมองในการกำหนดคุณลักษณะของกวีที่ให้ความสำคัญกับความมุ่งมั่นตั้งใจทำหน้าที่ของกวีหรือความมีจิตใจเข้มแข็งมั่นคงต่อหน้าที่ของกวีเป็นพิเศษ ไม่ว่าจะจะมีชีวิตอยู่ในสภาพใด กวีก็พร้อมแสดงบทบาทหน้าที่ของกวีคือการสร้างความคิดและจินตนาการหรือการสร้างสรรคกวีนิพนธ์ได้เสมอ

กวีนิพนธ์เหล่านี้ เป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีว่า กวีมีชีวิตเพื่อสร้างความคิดและจินตนาการ ในลักษณะสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตของกวีผู้ได้ดำรงสถานภาพและแสดงบทบาทของกวีอย่างไม่ปกติธรรมดา คือ กวีได้แสดงให้เห็นทั้งชีวิต จิตใจ และพฤติกรรมการกินอยู่ ดื่ม นอน หรือแม้แต่ในสภาพเจ็บไข้ของกวี ล้วนเป็นไปหรือไม่ปราศจากการแสดงบทบาทในการสร้างความคิดและจินตนาการ ได้แก่ บทบาทการสร้างสรรคกวีนิพนธ์

3.1.4.2 ชีวิตการดำรงสถานภาพและแสดงบทบาทของกวี เป็นเรื่องจริงจังและทุกซ่ยก

บท “กวีหายไปไหน” ของคำเมือง เอกอ้อย นำเสนอการไถ่ถามถึงสถานภาพและบทบาทของกวี เมื่อตนเห็นว่าเพื่อนกวีไม่สร้างงานให้ปรากฏออกมาเหมือนแต่ก่อน

ลมหายใจกวีฤชาดสิ้น	จึงไม่พากันถวิลยินดีค่า
เหมือนกับเดินทางเปลี่ยวเสียวูรา	ไม่เห็นหน้าพี่น้องร่วมท้องทาง
ฤชาเป็นทางผ่านของชีวิต	เหล่ามิ่งมิตรทดลองแล้วหมองหมาง
ด้วยไม่สมปรารถนาทุกท่าทาง	เลยเห็นห่างจากกันกระนั้นฤ
จึงหวนหาด้วยรักและคิดถึง	คืนวันซึ่งเคยหวานขับขานชื่อ
แต่วันนี้กวีหายไปคล้ายคือ	คำกวีที่ยึดถือจะเสื่อมคลาย

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 40 ฉบับที่ 38 วันที่ 20-26 กุมภาพันธ์ 2537, หน้า 51)

การทบทวนไถ่ถามถึงเพื่อนกวีที่ไม่นิยมสร้างงานเหมือนเดิม และมองว่าการเขียนบทกวีของเพื่อนที่ผ่านมาเป็นเพียง “งานทดลอง” รสนิยมในการใช้ชีวิตนี้ เป็นการย้ำถึงการมีชีวิตของกวี ต้องเป็นไปเพื่อการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ กวีต้องอุทิศชีวิตให้กับการทำหน้าที่ของ

คน ไม่ใช่แค่การทำเล่น ๆ เป็นทางผ่าน เป็นงานทดลองความชอบของตน หรือเมื่อพบว่าความเป็นกวี ไม่ใช่เรื่องถูกใจ ไม่สามารถทำให้สมปรารถนาได้ก็ทิ้งไป “แต่วันนี้กวีหายไปคล้ายคือ คำกวีที่ยึดถือ จะเสื่อมคลาย” จึงเป็นการกำหนดคุณลักษณะของกวีให้กวีต้องยืนหยัดมั่นคงหรือให้จริงจังกับ สถานภาพเป็นกวีและแสดงบทบาทการทำหน้าที่สร้างสรรค์กวีนิพนธ์

บท “อย่าเป็นกวีเลขที่รัก” ของนนทนันท์ ไชยประโคน นำเสนอว่าการ เป็นกวี ไม่ใช่เรื่องง่าย มีวิถีเฉพาะที่เต็มไปด้วยความทุกข์เศร้า เปลี่ยวเหงา

เพราะเธออยากเป็นกวี	วันนี้เธอจึงมีแต่เจ็บร้าว
ความหวังจึงรีบหรีดจแสงดาว	เก็บสายหมอกลีลาวแทนข้าวกิน
.....	
มันไม่ยักดอกการเป็นกวี	ฉันรู้ดีเพราะฉันก็เคยฝัน
ฉันเองเสพทั้งแสงดาว-แสงตะวัน	เสพจนฉันนั้นแทบบ้าตาย
.....	
อย่าเป็นกวีเลขที่รัก	เมื่อไม่รู้จักสร้างฝัน-ตะเกียงแก้ว
หากเธอไม่มีแสงอันเพริศแพรว	ส่องทางพราวแพรวให้ก้าวเดิน
อย่าเป็นกวีเลขที่รัก	จงปลักต่อไปไร้สรรเสริญ
ทางสายนี้ใครว่ามีความเพิดเพลิน	มีแต่เผชิญความหม่นหมอง-อ้างว้าง
อย่าเป็นกวีเลขที่รัก	วางความฝันลงพัก-เสียบ้าง
จะถักทอทำไมเมื่อมันเลือนราง	หากมันไม่กระจ่างใสในใจใคร
อย่าเป็นกวีเลขที่รัก	กวีใช่ว่าใครจักเป็นได้
ทางสายนี้ไม่มีดอกน้ำใจ	มีแต่จะเผาไหม้ให้ตายทั้งเป็น
อย่าเป็นกวีเลขที่รัก	ยังมีอาณาจักรใหม่ให้เรียงเล่น
อาณาจักรที่งามทั้งเข้าเย็น	ที่ไม่ขึ้นเชิญเช่นทางสายกวี

(ไรเตอร์แมกกาซีน ปีที่ 7 ฉบับที่ 4 (59) เดือนเมษายน 2541, หน้า 109)

การระบุดังการเป็นกวีไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะต้องเสพทั้งแสงดาวแสงตะวัน จนแทบบ้าตายนี้เป็นการชี้ให้เห็นว่าผู้เป็นกวีต้องใช้ชีวิตอยู่กับความคิดฝันหรือการคิดและจินตนาการตลอด หากกวี “ไม่รู้จักสร้างฝัน-ตะเกียงแก้ว” คือไม่สามารถคิดและจินตนาการในการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์แล้ว ก็ไม่ควรฝันทำต่อไป เพราะมันมีแต่ความเลือนราง ไม่สร้างความกระจ่างใสในใจใคร คือ ไม่สามารถกล่อมเกลารหรือให้แสงสว่างทางปัญญาความคิดแก่ใครได้ “อย่าเป็นกวีเลขที่รัก กวีใช่ว่าใครจักเป็นได้ ทางสายนี้ไม่มีดอกน้ำใจ มีแต่จะเผาไหม้ให้ตายทั้งเป็น” จึงเป็นการกำหนดคุณลักษณะของกวีให้กวีพร้อมเผชิญกับความทุกข์ยากในการเป็นกวี โดยเฉพาะการใช้ชีวิตอยู่เพื่อแสดงบทบาทการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ ได้แก่ การสร้างความคิดและจินตนาการให้ได้

ตลอดเวลา หากผู้อยากเป็นกวีไม่พร้อมเผชิญชีวิตเช่นนี้ ก็อย่าเป็นกวีเลย เพราะการดำรงสถานภาพ และแสดงบทบาทของกวีไม่ใช่เรื่องเร่ร่อน หากแต่เป็นเรื่องเต็มไปด้วยความขื่นเข็ญ “ยังมีอาณาจักรใหม่ให้เร่ร่อน อาณาจักรที่งามทั้งเช้าเย็น ที่ไม่ขื่นเข็ญเช่นทางสายกวี”

บท “ทำไมเขาไม่ได้เป็นกวี” ของธรรมิศรา แสดงการนิยามคุณลักษณะ ของกวีด้วยการตัดผู้ใช้ชีวิตแบบสุขสบาย ราบรื่นออกไปเพื่อขีดเส้นกำหนดให้กวีมีคุณลักษณะตรงข้าม คือ เป็นผู้ใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก ไม่ราบรื่น

เขาใฝ่ฝันว่าเขาจะเป็นกวี
 เขาคิดว่ากวีคือผู้บันทึกความฝัน
 แต่เขาไม่เคยฝัน เพราะเขานอนหลับสบาย
 ชีวิตช่างสุขสันต์ ราบรื่น มีความสุข
 คนเราไม่ฝันตอนนอนหลับสบาย
 เขาจึงไม่ได้เป็นกวี
 นั่นคือสิ่งเดียวที่ทำให้เขาเศร้าใจที่สุด
 (ไรเดอร์แมกกาซีน. ปีที่ 4 ฉบับที่ 45 เดือนกุมภาพันธ์ 2540, หน้า 116)

กวีคือผู้บันทึกความฝัน แต่คนทั่วไปจะไม่ฝันตอนนอนหลับสบาย ความฝันที่กวีบันทึกจึงไม่ใช่ความฝันที่มีความหมายทั่วไปในลักษณะเป็นภาวะต่อเนื่องมากับการนอนหลับพักผ่อนของคนปกติ เพราะคนปกติเมื่อนอนหลับสบาย ก็น่าจะฝันด้วยเป็นธรรมดา และการนอนหลับสบายที่ไม่ฝันของคนปกติ เป็นการใช้ชีวิตอย่างราบรื่น มีความสุข ความฝันของกวี จึงไม่ใช่เรื่องของ การนอนหลับสบายหรือเรื่องการใช้ชีวิตราบรื่น มีความสุข หากแต่เป็นเรื่องการ แสดงบทบาทสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ ได้แก่ การขบคิดและจินตนาการในสภาพการใช้ชีวิตเผชิญกับความทุกข์ยาก การดำรงสถานภาพและแสดงบทบาทของกวีจึงไม่ใช่เรื่องชีวิตราบรื่นมีความสุข นอนหลับสบาย

บท “ผู้ชาย : กับผ้าฝืนที่ฉีกทอลายข้อมสีฝืน” ของฉันทนา นำเสนอนิยาม ลักษณะการใช้ชีวิตของกวีที่ยึดมั่นในการเขียนบทกวีตลอดเวลา แม้จะตกอยู่ในสภาพโดดเดี่ยว เศร้าหมอง

ผู้ชาย : คนหนึ่งนั้น ผู้ยึดมั่นในกาพย์กานท์
 วันคืนคอยขบขัน เขียนคัดทานถ้อยวลี

.....

ผู้ชาย : เพียงคนเดียว ผู้เก็บเกี่ยวเศษข้าว
 ส่วนเหลือที่หม่นดำ นำมาคั้นกลั่นความหมาย
 (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 39 ฉบับที่ 38 วันที่ 21-27 กุมภาพันธ์ 2536, หน้า 51)

การนิยามลักษณะการใช้ชีวิตที่ยึดมั่นในการเขียนบทกวีแม้กวีจะตกอยู่ในสภาพชีวิตแรงแบบนี้ แสดงถึงชีวิตจิตใจที่ผ่านการเตรียมพร้อมเพื่ออุทิศสร้างงานของตน เป็นการกำหนดคุณลักษณะของกวีโดยแสดงให้เห็นว่ากวีมีวิถีการดำรงสถานภาพและแสดงบทบาทไม่ใช่เรื่องความสุขสนุกสนาน เพราะกวีต้องโดดเดี่ยวเป็น “เพียงคนเดียว คอยเก็บเกี่ยวเศษข้าวที่หม่นดำ เพื่อนำมาคั้นกลั่นความหมาย และกวีจะต้องใช้ชีวิตเช่นนี้ตลอดเวลา “วันคืนคอยจับขาน เขียนคัดทานถ้อยวลี”

บท “เรื่องเก่าของกวีหนุ่ม” ของลูกแม่ของ คลองแดน สะท้อนสถานภาพของกวีในสังคมที่ต้องดิ้นรนต่อสู้ทั้งกับความรู้สึคนึกคิดส่วนตน ความคิดความรู้สึกต่อชีวิตกับสังคม และบทบาทการทำหน้าที่ได้ไม่เต็มที่ เพราะกวีต้องทำหน้าที่เลี้ยงชีพ รวมทั้งสังคมก็ไม่ค่อยมีพื้นที่หรือเวทีให้แสดงออกเพียงพอ

เรื่องมันมีอยู่ว่า กวีหนุ่ม	กลัดกลุ้มหัวใจจนสิ้นปรี
กลุ่มทุกอย่างที่ขวางหน้าประดามี	กลุ่มทุกวันยันเดือนปีมีสร้างชา
กลุ่มเรื่องหญิงสาวเขาไม่รัก	กลุ่มหนักเรื่อง “ตัวเรา” ไม่เข้าท่า
กลุ่มเรื่องสังคมบ่มมามา	กลุ่มเรื่องภาพลวงตา-หน้าากามมนุษย์
กลุ่มว่าใจไหวง่ายคล้ายปุยนุ่น	กลุ่มจนวุ่นเป็นอาจิมไม่สิ้นสุด
เข่าขึ้นตื่นจากฝันก็ปลันทรุด	คล้ายโดนจุดให้ทรุดกายลงไปกอง
เรื่องที่น่ามาเล่าดูเหมือนตลก	แต่รู้ใหม่ในหัวอกเขากลัดหนอง
บางครั้งนั่งชบหน้าน้ำตานอง	และบางคราวราวต้องมนต์จมนิ่งงัน
นี่แหละเรื่องเขาละ-กวีหนุ่ม	อันที่จริงมีชุกชุมความเสบสันต์
เป็นต้นว่าค่าเช่าห้องตองไม่ทัน	ค่ากาแฟแต่ละวันก็ฝืดเคือง
ไหนจะสู้บทรกวีจนตัวโก่ง	ไม่ยอมลงให้สักที-สีหน้าแข็ง

.....
 นี่คือกวีหนุ่มกับเรื่องเก่า- ที่หยิบเอามาเล่ากันใหม่
 ถ้าฟังแล้วท่านขุนข้องหมองหทัย ก็ต้องกราบขออภัย “จากใจจริง”

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 42 ฉบับที่ 44 วันที่ 31 มีนาคม – 6 เมษายน 2539, หน้า 53)

กวีต้องดิ้นรนต่อสู้กับความรู้สึกนึกคิดส่วนตน คือ ความทุกข์กังวลเกี่ยวกับการใช้ชีวิตตนเองให้เหมาะสม ความคิดความรู้สึกต่อชีวิตและสังคม คือ ความทุกข์วิตกกังวล

ชีวิตคู่ กับความสัมพันธ์กับคนในสังคมที่เป็นไปอย่างฉาบฉวย สวมหน้ากากเข้าหากัน กับบทบาท การทำหน้าที่ได้ไม่เต็มที่ เพราะกวีต้องทำหน้าที่เลี้ยงชีพตน คือ ต้องทำงานหาเงินจ่ายค่าเช่าที่พัก อาศัย จ่ายค่ากินแค่ค่ากาแฟก็ยังไม่พอ สังคมไม่ค่อยมีพื้นที่หรือเวทีให้แสดงออกเพียงพอ คือ กวี ต้องส่งผลงาน ไปตามนิตยสารต่าง ๆ ซึ่งไม่ค่อยได้รับการตีพิมพ์ สถานภาพและบทบาทในการเป็น กวี จึงไม่ใช่เรื่องความสุขสนุกสนาน หรือเรื่องเล่น ๆ เพราะการเป็นกวี ผู้เป็นกวีจะต้องใช้ทั้งชีวิต เผชิญกับความกดดันหรือความทุกข์กังวลทั้งในเรื่องจิตใจส่วนตน จิตใจคนอื่น การเลี้ยงชีพใน สังคม “นี่คือกวีหนุ่มกับเรื่องเก่า-ที่หีบเอามาเล่ากันใหม่” นี้ จึงเป็นการกำหนดคุณลักษณะของกวี โดยสะท้อนให้เห็นถึงการดำรงสถานภาพเป็นคนมีชีวิต ที่ต้องอยู่กับเรื่องเก่าเล่าใหม่ ได้แก่ การดิ้นรนใช้ชีวิต “เป็นกวี” ที่เต็มไปด้วยความทุกข์กังวลทั้งในเรื่องส่วนตนและเรื่องของสังคม เพื่อแสดง บทบาทสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ที่ไม่ค่อยจะมีพื้นที่หรือโอกาสเปิดให้มากนัก

บท “ก็เห็นเป็นกวี” ของกอนกฤษ ตั้งคำถามแสดงถึงสถานภาพและบทบาท “การเป็นกวี” เป็นเรื่องยากเย็น ผู้เป็นกวีต้องผ่านการจับเคี้ยวทำงานกับเรื่องส่วนตน ได้แก่ ความคิด ความรู้สึก แรงบันดาลใจ และเรื่องส่วนสังคม ได้แก่ การนำเสนอผลงานผ่านระบบเทคโนโลยีสื่อ สิ่งพิมพ์

ก็หยดหมึกหยาดไหลใส่กระดาษ	ก็ดินสอป้อปาดวาดคำหวาน
ก็เปลวเทียนเปลี่ยนแสงแรงบันดาลใจ	ก็คอมพิวเตอร์ส่งผ่านกาลเวลา
ก็จุดหมายหลายอารมณ์ผสมสร้าง	ก็แนวทางหีบห่อกดปัญหา
ก็อ้อมอุ้งมือแอบแนบชีวา	ก็ปรัชญาคารมคิดคมคำ
ก็สตางค์ซื้อแสตมป์มาแต้มปิด	ก็จ่อมจิตจ่อจ้อพ้อเพื่อพรา
ก็ลับหายก็ให้เห็นเป็นประจำ	ก็ชอกช้ำก็สมหวังนั่งลุ้นรอ
ก็เรื่องและที่เลมว้างเต็มแผง	ก็ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแต่งเติมต่อ
ก็พิมพ์ซ้ำทำใหม่ไม่เพียงพอ	ก็ชุดห่อเก็บมัดจัดคลัง
ก็สิ่งเห็นสืบเส้นสายร้ายเสกสรร	ก็ร้อยวันพันปี...ก็ความหวัง
ก็คนใหม่ใครศรัทธาค่าจริง	ก็รุ่นหลังใครจารจด...บทกวี

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 49 ฉบับที่ 44 วันที่ 21-27 มิถุนายน 2545, หน้า 65)

การเป็นกวีที่ต้องทำงานอยู่กับความคิดความรู้สึก แรงบันดาลใจ กว่าจะได้ ผลงานออกมาไม่ใช่เรื่องง่ายดาย “ก็หยดหมึก ก็ดินสอ ก็แรงบันดาลใจ ก็วันเวลา ก็อารมณ์ความคิด ปรัชญา” คือ เป็นงานที่ต้องใช้ร่างกาย แรงใจ ใช้เวลา และเมื่อได้ผลงานที่ยากเย็นนี้ กวีก็ต้อง ยากเย็นต่อไป เมื่อต้องหาเงินมาซื้อแสตมป์ส่งงานนำเสนอตามสำนักพิมพ์ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ แล้วยังต้องมา “นั่งลุ้นรอ” อย่าง “จ่อมจิตจ่อจ้อพ้อเพื่อพรา” คือ ผลงานกวีนิพนธ์ที่ตนสร้างขึ้นอย่าง

ยากเย็น ยังต้องรอการประเมินค่าว่าควรได้รับการตีพิมพ์จากผู้อื่น จากสื่อเทคโนโลยีการพิมพ์อีก “ที่คนใหม่ใครศรัทธาค่าจริง ที่รุ่นหลังใครจารจด...บทกวี” จึงเป็นคำถามแสดงถึงคุณลักษณะของกวีในลักษณะสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตของกวีมีการดำรงสถานภาพและแสดงบทบาทไม่ใช่เรื่องง่ายดายหรือเรื่องสุขสบาย

กวีนิพนธ์เหล่านี้ แสดงถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีว่ากวีมีชีวิตเพื่อสร้างความคิดและจินตนาการ ในลักษณะสะท้อนให้เห็นการดำรงสถานภาพและแสดงบทบาทของกวีไม่ใช่เรื่องเล่นหรือเรื่องสนุกสนานสุขสบายในชีวิต คือ เป็นการบ่งบอกถึงสภาพชีวิตและการทำหน้าที่สร้างสรรค์กวีนิพนธ์ของกวีเต็มไปด้วยความทุกข์ยากลำบาก ที่กวีได้ใช้ชีวิตฝ่าฟันต่อสู้เนื่องจากชีวิตของกวีมีเพื่อสร้างความคิดและจินตนาการหรือมีเพื่อสร้างสรรค์กวีนิพนธ์เท่านั้น

3.1.4.3 ชีวิตการดำรงสถานภาพและแสดงบทบาทของกวี ไร้แรงสนับสนุน

บท “ณ แดนประหาร” ของ รุณ ระ โนด นำเสนอปัญหาการแสดงบทบาทของกวีในสถานภาพทางสังคม โดยได้ระบุถึงจุดมุ่งหมายในการเขียนไว้ท้ายบทว่าเป็นการเขียนตอบถ้อย “กวีเพียรเขียนคำ เขียนทำไม” ของประมวล มณีโรจน์ แสดงให้เห็นถึงการโต้แย้งกันในเรื่องเกี่ยวกับบทบาทการทำหน้าที่ของกวี

ข้างเป็นครูอยู่บ้านนอกน้อยวาสนา	ไม่เยี่ยมยุทธยอดปัญญาจึงถูกขัง
เพียงพากเพียรเขียนอ่านทุกสิ่งอัน	หมกมุ่นครุ่นคิดมันแล้วค้นมือ
คิดเขียนเวียนว่ายแต่ละวรรค	มากมีอุปสรรคในการสื่อ
ชั้นเชิงยังต่ำชั้นหมันฝึกปรือ	ด้วยศรัทธาประสาชื่อสื่อสำแดง
แต่สังคมคอยถ่มถุยและคุยทับ	กะเกณฑ์กำกับอย่างกำแหง
ให้ล้าลึกหลากหลายพรายพลิกแพลง	วงกวีจึงแห้งแล้งแหล่งน้ำใจ
ท่านวิพากษ์วิจารณ์พาลด่าว่า	ออกขำเข่นฆ่า-ขานไซ
ศาลเตี้ยรุมกระที่บทกวีไทย-	กวีพันธุ์ใหม่อย่างเมามัน
ขอแผ่นดินให้กวีมีที่เกิด	แม้จะไม่เลอเลิศเทียมสวรรค์
ขอเพียงเสียงเข้าใจรอวัยวัน	อย่าเหยียดหยันหยามหน้าฆ่ากวี
ขอเวลาให้กวีได้วาดหวัง	สร้างพลังเพื่อปล่อยปลดการกดขี่
เมื่อคนดังในสังคมทับถมกวี	แล้วคนดีที่ท่านว่ามาจากใด

(ไรเตอร์แมกกาซีน. ฉบับที่ 20 เดือนพฤษภาคม 2537, หน้า 79)

’รัฐ ระโนด มองบท “กวีเพียรเขียนคำ เขียนทำไม” ของประมวล มณีโรจน์ ว่าเป็นการกะเกณฑ์บทบาทของกวี (ให้เขียนงานมีความลึกลับและหลากหลายกว่าการเขียนเพื่อปลดกำหนดหรือแค่สะท้อนสนองอัตตา ดูในภาคผนวก หน้า 277-278) จึงได้แย้งแสดงสาเหตุของการเขียนงานออกมาได้ลักษณะนั้นเป็นเพราะกวีมีสถานภาพค่อนข้างลำบากในการทำมาหาเลี้ยงชีพและการศึกษา เป็นแค่ครูบ้านนอก การแสดงบทบาททำหน้าที่กวีจึงต้องหมั่นศึกษาเรียนรู้เขียนอ่านด้วยตัวเอง ผลงานที่ได้จึงอาจไม่ดีพอ แต่คนในวงการกวี ก็ควรแสดงน้ำใจต่อกัน ไม่ควรตำหนิตับถมกัน ทั้งนี้เป็นการกำหนดคุณลักษณะของกวีโดยแสดงให้เห็นว่ากวีมีสถานภาพทางสังคมที่ต้องแสดงบทบาททำมาหากินเลี้ยงชีพตนด้วยความยากลำบาก ทำให้กวีต้องหมั่นเพียรเขียนอ่านด้วยตนเอง “ตามศรัทธาประสาชื้อ” ผลงานที่ได้จึงอาจไม่ดีมีคุณภาพอย่างที่คุณคงในสังคมกวีต้องการ

บท “ร้าว-ร่าน” ของก่องแก้ว กวีวรรณ แสดงการกำหนดคุณลักษณะของกวีผ่านการนำเอาปัญหา “อกหัก” หรือผิดหวังในรักกับคนที่ไม่เข้าใจหรือเห็นค่าในบทบาทของกวีเช่นตน

เพราะรักร่านจึงเร้าร้าวจึงผ่าววม	เหน็บหนาวระบมท่ามไฟฝัน
เพราะรักมีรู้อิ่มจึงเพาะพันธุ์	ค้นหาใครกระสันอย่างมงาย

.....
ผิดที่ทำเพื่อมวลประชาฯ	จึงถูกความรักฆ่าเสียป็นปี
ผิดที่ทุกถ้อยร้อยห้วงคี	ถูกข้ายีเพราะเก็บงำความในใจ
เกิดความรักอย่าเกิดขึ้นอีก	ใจหลงเกินกว่าซึกเพราะเพียงไหว
เกิดความรัก ไม่เกิดขอร่ำไร	กวีไม่เหลือหัวใจให้ใครแล้ว

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 48 ฉบับที่ 36 วันที่ 1-7 กุมภาพันธ์ 2545, หน้า 64)

ในขณะที่รักของกวีมุ่งเผื่อแผ่คนอื่น รักของอีกฝ่ายกลับไม่รู้จักพอ มุ่งแต่กอบโกยเข้าตน ความรักความหวังดีของกวีจึงไม่อาจทำให้อีกฝ่ายเห็นค่าได้ เพราะอีกฝ่ายต้องการความรักความใคร่ที่สนองตนเท่านั้น สถานภาพของกวีคือการเป็น “คนรัก” ของผู้มีรักเพื่อสนองตน “รักมีรู้อิ่ม ค้นหาใครกระสันอย่างมงาย” จึงไม่เกื้อหนุนบทบาทของกวีที่รักเผื่อแผ่ผู้อื่น “ทำเพื่อมวลประชาฯ” “กวีไม่เหลือหัวใจให้ใครแล้ว” จึงเป็นการบ่งบอกคุณลักษณะของกวีในลักษณะสะท้อนถึงการดำรงสถานภาพและแสดงบทบาทของกวี “ทำเพื่อมวลประชาฯ” มีปัญหาขัดข้องหรือมีอุปสรรคเสียแล้ว เมื่อต้องมาใช้ชีวิต “รัก” กับคนที่ไม่เห็นค่า

บท “กวีหายไปไหน (หมายเหตุครั้งเดียวของความตาย-กวี)” ของพิทักษ์ ใจบุญ จส.๗ นำเสนอเหตุผลว่ากวีหายไปหรือไม่แสดงบทบาททำหน้าที่ “ความริเริ่ม” เพราะเพื่อ “การดิ้นรน” ทำมาหากินเลี้ยงปากท้อง “เพียงกระเพาะอาหารเท่านั้น-ที่กร้านชา”

กวียังคงอยู่ ณ หน้ากระดาษที่ว่างเปล่านี้
 เขาคงซ่อนตัวอยู่ในหีบห่อง
 หยอกล้ออยู่กับการเดินทางของแสงดาววัน และรูปเงาของตนเอง
 ความเหงาคงเฝ้าในราตรี, เสมอ
 เขายังจำความสุขจากการลิ้มรสน้ำค้างได้
 แม้กระทั่งบาดแผลจากคมใบหญ้า
 เพียงกระเพาะอาหารเท่านั้น-ที่กร้านชา
 เพื่อนรัก—
 มาหาได้ทำหน้าที่ระดับชีวิตของเขาแล้ว
 เพียงเขาขุดที่ความริเริ่ม-เพื่อการดิ้นรน
 พยายามสะกดความฟุ้งซ่านของครุ่นรู้สึก
 และความกระหายในรสของถ้อยคำ-ใจ
 เพื่อนรัก--
 เขาเพียงไร้แรงเรี่ยว ณ กาลหนึ่งของยุคสมัยเท่านั้น

 อีกไม่นานดอกเพื่อนเอ๋ย
 สำนึกของยุคสมัยจักกินชีพ, เพื่อค้นหาปรีศนีย์ในถ้อยคำของเหล่าเขา
 อีกไม่นาน-
 กว่าชีวิตนี้ดอก...สหายเอ๋ย
 (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 40 ฉบับที่ 45 วันที่ 10-16 เมษายน 2537, หน้า 51)

เหตุผลที่กวีเลือกละวางบทบาทของกวี เพื่อทำหน้าที่เลี้ยงชีพ ดิ้นรนทำมาหากินเลี้ยงปากท้องนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงการมีสถานภาพทางสังคม การดิ้นรนเลี้ยงปากท้องเพื่อเอาตัวรอดให้ได้ในสังคมที่ทำให้กวีต้อง “ขุดความริเริ่ม” กวีต้องเลือกแสดงบทบาทดิ้นรนเพื่อเสียวากระเพาะอาหารที่กร้านชา กลายเป็นคนมีมายาประดับชีวิต ได้แก่ ใช้ชีวิตในแบบไม่ใช่วิถีแท้จริงที่ตนเป็น แต่บทบาทของกวีก็ยังคงซ่อนตัวอยู่ในกระดาษ คือ กวีพร้อมที่จะเขียนบทกวีได้ทุกเมื่อ ในหีบห่องหรือโลกพักผ่อนส่วนตัวเมื่อว่างเว้นจากการงานเลี้ยงปากท้อง “เขาเพียงไร้เรี่ยวแรง ณ กาลหนึ่งของยุคสมัยเท่านั้น” จึงบ่งบอกถึงบทบาทการเขียนบทกวีหรือการสร้างความคิดและจินตนาการที่เป็นการริเริ่มสร้างสรรค์นั้น สามารถเกิดขึ้นได้อีกแน่นอน เพียงแต่ตอนนี้ กวี

จำเป็นต้องเลือกมีชีวิตเสี่ยงปากท้องเพื่อคืนรณให้อยู่รอดได้ กวีจึงหายไป ละวางบทบาทไว้ในที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการแสดงบทบาทของตน คือ กวีมี “มายาประดับชีวิต”

อีกบทของพิทักษ์ ใจบุญ จส.๑ คือ “เอื้อยเอื้อย...วันนี้ก็ป่วยไข้-ในสายลมหนาว” ได้สะท้อนคุณลักษณะของกวีให้เห็นเป็นภาพของผู้ดำรงสถานภาพเป็นคนแปลกแยก ทุกข์ทรมานในสังคมเมือง คือป่วยไข้อยู่ในหับห้อง “หยุดยั้งก้าวของจินตนาการ”

วันนี้ก็ป่วยไข้

สายลมหนาวกรายแผ่ว-แผ่วในเมือง

ชอกหลีบของบาทวิถีมีปรากฏรอยเท้าของข้า

ในหับห้อง

ข้าปล่อยให้สายลมแห่งฤดูกาลไหลลุ่มได้

ข้าหนาว, ทว่าเร่าร้อน

เอื้อยเอื้อย...

ณ เพลานี้-ข้ามีสายตาราวพร่าบอด

วิญญานข้านิ่งเฉย

หยุดยั้งก้าวของจินตนาการ

ข้าหยุดแล้วเอื้อยเอื้อย...

วันนี้ก็ป่วยไข้

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 40 ฉบับที่ 36 วันที่ 6-12 กุมภาพันธ์ 2537, หน้า 51)

กวีป่วยไข้ทุกข์ทรมาน โดดเดี่ยวอยู่ในห้องหับ “หยุดยั้งก้าวของจินตนาการ” คือ การดำรงชีพในสังคมเมือง ได้ทำให้บทบาทของกวีไม่อาจดำเนินไปปกติหรือตกอยู่ในสภาพ “ป่วยไข้” ได้แก่ กวีไม่สามารถแสดงบทบาทสร้างจินตนาการได้ เป็นการนำเสนอคุณลักษณะของกวีโดยสะท้อนสภาพชีวิตของกวีว่ามีการใช้ชีวิตอยู่ในสภาพไม่เอื้อหรือเกื้อหนุนให้กวีได้แสดงบทบาทการทำหน้าที่ของตน

บท “กวียังอยู่ว้อยขย...” ของกร ศิริวัฒน์ แสดงให้เห็นบทบาทการสร้างงานของกวีในสังคมทุนนิยมที่คนเสพหรืออ่านงานบทกวีน้อยลงและผู้สร้างหรือกวีจะต้องสื่อสารงานผ่านระบบเทคโนโลยีสื่อสิ่งพิมพ์

ด้วยคนเสพนับวันยิ่งน้อยนิด

ทุนนิยมไร้จริยธรรมไม่นำพา

กับสนามกวีที่มันน้อย

บทกวีที่เห็นความเป็นไป

เห็นกวีกระจัดและไร้ค่า

ดอกกวีจึงโรยรำน่าตกใจ

เหลือสี่เหลี่ยมกระช้อร่อยที่เขาให้

จะไม่สุนทรเหมือนก่อนกาล

กับสนามกวีมิให้เกร่อ เปิดด้วยเหตตามกันแข่งขันขาน
 เหมือนกับเห็ดหน้าฝนไม่ทนทาน ที่ขาดจิตวิญญาณการกวี
 (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 40 ฉบับที่ 33 วันที่ 16-22 มกราคม 2537, หน้า 57)

บทบาทการสร้างงานในสภาพที่มีคนนิยมอ่านงานน้อยลงและต้องสื่องานผ่านระบบเทคโนโลยีสิ่งพิมพ์นี้ ทำให้กวีกับกวีนิพนธ์คือยาค่าและไม่มีคุณภาพ คือ ส่งผลต่อบทบาทการสร้างงานของกวีที่ไม่อาจสร้างคุณค่าทางจริยธรรมให้สังคม เพราะสังคม “ทุนนิยมไร้จริยธรรมไม่นำพา” และไม่อาจสร้างงานมีคุณภาพ “ขาดจิตวิญญาณการกวี” นี่เป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีโดยสะท้อนให้เห็นสภาพชีวิตของกวีที่มากมีอุปสรรคในการดำรงสถานภาพกับแสดงบทบาทอยู่ในสังคมทุนนิยมไร้จริยธรรมและต้องสื่อสารงานผ่านสิ่งพิมพ์ที่ “เหลือสี่เหลี่ยมกระจ่ายร้อย” และที่ “มิให้เกร่อ เปิดด้วยเหตตามกัน”

บท “คือบทเพลงคาเฟ่อันอบอุ่น” ของนฤมิตร ประพันธ์ สะท้อนภาพกวีผู้ละทิ้งบทบาทตน ไปแสดงบทบาทเป็นนักเที่ยวกลางคืน เสียดคน ออกนอกกลุ่มนอกทาง เพราะความท้อแท้

เพื่อนซ่องใจตัวฉันในวันนี้	กับก้าวคั่นถนนกวีที่เคยกล้ำ
ยังหนุ่มแน่นไฟยังนองเต็มคลองตา	โยหยุกนึ่ง, ไม่นำพาช่างน่าคิด
มือเคยปลุกคอกไม้ได้โยไม่ปลุก	ฝันเคยผูกเคยทอโยขอปิด
เพลงกวีหายไปไหนในชีวิต	เพื่อนสะกิดความเก่าฉันเข้าแล้ว

เพื่อนเห็นฉันจนเต็มก็แถมต่อ	ว่า-, แท้ท้อเป็นสิทธิ์ไม่ผิดชั่ว
และบนทางมีดมนคนต้องกลัว	ทางสลัวก็จุดเพียงตะเกียงใจ
ข้างนอกมีคยुकสมัยใครก็เห็น	แต่หัวใจต้องเป็นเช่นยุคสมัย
“ศิลปะคือน้ำเนื้อต่อเชื้อไฟ”	เขาสรุปอย่างมั่นใจแล้วจิบเบียร์
หลังคาเพ็ชรร้านคือการแยก	แต่สิ่งแปลกเกิดขึ้นในใจละเหี่ย
กับคำเตือนเพื่อนยังแน่นแม่แสนเพรีย	“คุณสูญเสียโมงยามหลักหนักไปแล้ว”

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 38 ฉบับที่ 44 วันที่ 5-11 เมษายน 2535, หน้า 51)

การสะท้อนภาพกวีที่ท้อแท้ ไม่ทำหน้าที่หรือแสดงบทบาทของตนกลายเป็นคนไม่สร้างสรรค์ “มือเคยปลุกคอกไม้ได้โยไม่ปลุก ฝันเคยผูกเคยทอโยขอปิด” นี้บ่งบอกถึงสภาพชีวิต “กวีมีปัญหา” คือ มีอุปสรรคในการดำรงสถานภาพและแสดงบทบาทของกวี ได้แก่ การสร้างความคิดและจินตนาการ ท่ามกลางยุคสมัย “มีด” หรือยุคสมัยไม่เอื้อให้กวีได้ทำหน้าที่

ดังกล่าว กวีจึงหันเหใช้ชีวิตอยู่ในที่ไม่เหมาะสม ตกอยู่ใน “กาแฟ” สถานท้อ โศจร ทำตัวเสเพล “สูญเสียโหมงยามหลักหนักไปแล้ว”

บท “ฉันยังอยู่ที่นี้” ของศิริวร แก้วกาญจน์ สะท้อนภาพกวีต้อง “แอบ” แสดงบทบาททำหน้าที่ตน โดยแอบเปิดอ่านบทกวีในหนังสือที่ไม่ค่อยมีพื้นที่สำหรับบทกวีตามร้านหรือแผงขาย และยัง “ถักทอสายลายคำแม่ลำเค็ญ” ก็ยังเขียนกลอนอยู่แม้ตนจะมีชีวิตลำบากในสังคมเมืองที่ทำให้กวีตกอยู่ในสถานภาพเป็นคนจนผู้แปลกแยก เปลี่ยวเหงาเศร้าใจไปกับชีวิตสังคมเมืองที่ไร้แสงน้ำใจ

แอบเปิดอ่านงานฝืนอย่างห้วนหวาด เกรงคนขายเขาสาดถ้อยคำใส่
ค่อยค่อยเปิดแฉ้มฝืนหวาดห้วนใจ กวีโยไม่มีหน้าสารบัญ

.....
ฉันยังอยู่ที่นี้... กับวิถีโค้งกว้างกลางเมืองใหญ่
กับความจนหม่นหมองครอบครองใจ กับทุ่งรักที่ไร้น้ำใจป็น

.....
ฉันยังอยู่ที่นี้...นะที่รัก ยังจมปลักเคঁญขึ้นทุกคืนคำ
ยังจมปลักคักดานความมืดดำ ยังทอสายลายคำแม่ลำเค็ญ

(ไรเตอร์แมกกาซีน. ฉบับที่ 4 เดือนมกราคม 2536, หน้า 1)

การสะท้อนภาพกวีใช้ชีวิต “แอบ” หรือแปลกแยกเคঁญค้วงเปลี่ยวเหงา และ “ยังจมปลักคักดาน” กับความขึ้นเคঁญมืดดำในสังคมเมืองใหญ่ นี้เป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีว่ากวีเป็นผู้ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมเมืองที่ทำให้คนไม่มีน้ำใจไม่ตรีหรือมอบรักให้แก่กัน ต้องพบอุปสรรคต่อบทบาทการทำงาน “ทอสายลายคำ” หรือการสร้างสรรคักวินิพนธ์ “ยังทอสายลายคำแม่ลำเค็ญ” จึงเป็นการยืนยันแสดงให้เห็นถึงบทบาทการทำหน้าที่ของกวีเป็นไปอย่างยากลำบากเมื่อกวีต้องตกอยู่ในสังคมเมืองที่ไม่เกื้อหนุน

บท “หยุดพัก” ของสุวิทย์ โสনারถ สะท้อนภาพกวีต้องดำรงสถานภาพเป็นคนแปลกแยกในสังคมเมืองที่ผู้คนต่างใช้ชีวิตรีบเร่งวุ่นวาย ไม่ใส่ใจกัน เหมือนกำลังแข่งขันกัน

ใจกลางเมือง-กวีหนุ่มนั่งร่ำสุรา	พลาจพรำโหยหาความรัก
มนุษย์โลกโยเหมือนไม่รู้จัก	เดินสวนทางไม่ถามทัก-ท่านทำอะไร...
ผู้คนกลาดเคลื่อนกระวนกระวาย	คุ่มเดินรีบผันผายไปหนไหน
ไปหาประสงคักสิ่งใด	เดินไป-เดินไป ดูร้อนรน
หนทางข้างหน้ามันมีอะไร...	เป็นเกมแข่งขันกันหรือ โจน-ฉันสับสน
แข่งขันกันเพื่ออะไร-คนกับคน	มาพักหน่อยค่อยเริ่มต้น-กันเถอะ...

.....
 คนเดินผ่านไปกับความว่างเปล่า กวีหนุ่มขับเพลงเหงาพร่ำโหยหา
 หมดเมรัยยังไม่มีความรักมา กวีหนุ่มนั่งก้มหน้าพูดกับดิน...
 (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 40 ฉบับที่ 21 วันที่ 24-30 ตุลาคม 2536, หน้า 51)

สถานภาพของกวีผู้ตกอยู่ท่ามกลางชีวิตสังคมเมือง “มนุษย์โลกโง่เหมือนไม่รู้จัก” กันนี้ ทำให้บทบาทของกวีไร้ค่า ไม่มีใครใส่ใจเหลียวมอง “นั่งร่ำสุรา” ใจกลางเมือง กลัดกลุ้ม โหยหาความรัก บ่นเพ้อจิมเงาอยู่ลำพัง คือ บทบาทการทำหน้าที่ของกวี ได้แก่ การไล่ถามถึงความรักหรือความมีน้ำใจไม่ตรีต่อกัน ถูกการดำรงชีพในสังคมเมืองกลบกลืนให้เหลือเพียงบทบาทของคนอกหัก ช้ำรัก ร่ำสุราเดียวดาย

บท “กวีถูกลงโทษให้อดตาย” ของคำกอย มหาสารคาม นำเสนอคุณลักษณะของกวี โดยสะท้อนสภาพชีวิตของกวีที่ต้องดำรงสถานภาพทางสังคม คือ มีชีวิตทำมาหากินเลี้ยงปากท้อง เพื่อยังชีพให้อยู่ได้ใน “สังคมสินค้าน่าประหลาด”

อันว่าหน้าที่แห่งวีรภาพ	ของความหยาบช้ำอันบ้าบิ่น
คือมีชีวิตอยู่รู้หากิน	เปรียบนกเจ้าผกผินบินไปไกล
.....	
ถ้าจะเปรียบปีกยินกับจินตกวี	ไม่แตกต่างกันที่มีการศึก
ต้องกระทำกับธรรมชาติ-ประหลาดพิลึก,	ในสำนักนักกลอนสะท้อนใจ
ในสังคมสินค้าน่าประหลาด	ราคาความเป็นปราชญ์อุบาทว์ใหญ่
ทุนมนุษย์สุดแรงที่ลงไป	จะหมายมาหาได้มิได้เลย
(มติชนสุดสัปดาห์. ปีที่ 7 ฉบับที่ 326 วันที่ 30 พฤศจิกายน - 6 ตุลาคม 2529, หน้า22)	

บทบาทของกวีคือ การทำหน้าที่ “ความเป็นปราชญ์” เป็นบทบาทแห่งทุนแรงของมนุษย์แต่กลับไม่สามารถสร้างราคาเลี้ยงชีพให้อยู่ได้ในสังคม “สินค้าน่าประหลาด” กวีจึงต้องจำฝืนกลักกลืนแสดงบทบาท “หยาบช้ำอันบ้าบิ่น” ทำมาหากินเลี้ยงชีพเยี่ยงสัตว์ดิรัจฉาน คือ ละทิ้งบทบาทของความเป็นปราชญ์ ได้แก่ การเป็นจินตกวีสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ให้คุณค่าทางจิตใจ หรือการสร้างความคิดและจินตนาการ เพื่อมาใช้ชีวิตเหมือน “ปีกยิน” ทำมาหากินเลี้ยงกาย

บท “ด้วยน้ำตาและอาลัย” ของพจนานถ พจนานพิทักษ์ สะท้อนภาพกวีจำต้องละเว้นบทบาทของตนเพราะสถานภาพเป็นคนยากจนในสังคมนิยมวัตถุ ผู้ประกอบอาชีพกวีที่ไม่ค่อยสร้างรายได้เลี้ยงชีพ โดยได้นำเครื่องมือทำงานของตนคือเครื่องพิมพ์ดีดเข้าโรงจำนำเพื่อนำเงินมาใช้จ่ายประทังชีวิต

หากเพื่อนขออนุญาตเจ้า-งเล้าร้าย	ว่าเจ้าของคือชายผู้ชื่นชม
ตัวเล็กเล็กคาลึกลึกผอมเพรียวลม	เขียนกวีอวดคารมเหมือนงมฉาย
กินหนึ่งมืออดสองมืออยู่เนื่องนิจ	หากำตอบให้ชีวิตอยู่เช่าสาย
สังคมเหยียดผู้คนหยาม ตามสบาย	เขาเชื่อว่า ไม่เปล่ายาคายสิ่งที่ทำ
งเล้าตามความจริง อย่าอวดโอ้	ว่าเจ้านายคือชายโง่ผู้ด้อยต่ำ
เป็นชายทาสผู้แทบเท้าแก่ถ้อยคำ	เป็นชายทุกข์ผู้ปลุกกรรมด้วยถ้อยคน
คนผู้มีสิทธิ์เหนือวัตถุไหน	โรงจ่านำจึงจำได้ไม่สับสน
เพราะเขาคือลูกค้าผู้อดทน	หัวแม่โป้งด้านจนเกือบไร้ลาย

-สาม-

หากมีเงินวันใดจะไถ่ถอน	อย่าตรอมใจเสียก่อนนะสหาย
ไม่มีเจ้าฉันเองก็เขียนขาย	“ไร้กระบี่ย่อมอับอายทั้งยุทธภพ”
ด้วยอาลัยสุดซิด...พิมพ์ดีดรัก	ความจนยากมักถากหักไม่รู้จบ
เดิมก้มหน้าเข้าจ่านำตั้งค่านับ	วันนี้ขำมาสบทานอีกครั้ง

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 39 ฉบับที่ 24 วันที่ 15 -21 พฤศจิกายน 2535,หน้า 51)

สถานภาพเป็นผู้ประกอบอาชีพกวี “อวดคารมเหมือนงมฉาย” ที่ “สังคมเหยียดผู้คนหยาม” นี้ได้ทำให้กวีมองว่าเป็นอุปสรรคต่อการทำหน้าที่หรือแสดงบทบาทของกวี กวีจึงสะท้อนสภาพ “ความจ้านอย่างจำใจด้วยจำเป็น” คือ เพราะอาชีพกวีในสังคมนิยมวัตถุ แม้จะมีค่าเป็นการ “ปลุกกรรมด้วยถ้อยคนผู้มีสิทธิ์เหนือวัตถุ” แต่ในด้านการดำรงชีพไม่มีค่าราคา เพราะไม่อาจสร้างรายได้ให้กวีพอจ่ายเลี้ยงชีพได้ เป็นอาชีพที่สังคมหรือผู้คนในสังคมนิยมวัตถุนี้เหยียดหยามว่างมฉาย กวีจึงไม่มีค่า กวีจึงยากจนเป็นอาจิม และแม้แต่เครื่องมือการทำมาหากิน หรืออาวุธ “กระบี่” ของตนก็จำเป็นต้องจำนำ เมื่อรายได้ไม่พอใช้จ่ายเลี้ยงชีพ ซึ่งเท่ากับว่า บทบาทของกวีได้หยุดชะงักลง กวีไม่อาจแสดงบทบาททำหน้าที่ “ปลุกกรรมด้วยถ้อยคนผู้มีสิทธิ์เหนือวัตถุ” ได้

บท “คนขายฝัน” ของเรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์ สะท้อนภาพกวีดำรงสถานภาพทางสังคม ทำมาหากินเลี้ยงชีพด้วยอาชีพกวี โดยสถานภาพทางสังคมนี้อาจได้ทำให้กวีต้องนำผลงานที่สร้างขึ้นด้วยความคิดและจินตนาการ ที่มีค่าทางจิตใจ มาขายเพื่อได้เงินนำมาเป็นค่าใช้จ่ายเลี้ยงชีพ

เฝ้าเรียงร้อยถ้อยอักษรเป็นกลอนแปด	เก็บไอแดดดินเศษผสมฝัน
ยืมทักทายดอกหญ้าเฝ้ามองจันทร์	ปรารถนาสร้างสรรค์แทนสื่อใจ
ก็อดคอยอยากอยากลำบากอยู่	แต่ไม่รู้หน่ายแห่งเป็นไหน
ห้องเช่าร้างว่างเปล่าไม่มีอะไร	มีหนังสือมิคอมไฟมีปากกา

วันหนึ่งเห็นคน โชนั่งรำไห่ ช่างสั้นหิวดวงใจให้โหยหา
เห็นขอทานซุบผอมผ่าน ไปมา เพียงเบือนหน้าซ่อนเร้นความเห็นใจ

.....
โธ่ ! ไม่ใช่ดอกกระมังที่หวังไว้ โลกคินนี้เอนไหวคล้ายห้วงฝัน
นั่งปรับทุกข์กับเจ้าหนอน้ำจันทน์ คำห้อยก็ผ่องผันมันเรื่อยไป-๓
(บ้านแม่น้ำ, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คมบาง, 2538, หน้า 47-48)

บทบาทของกวี “เฝ้าเรียงร้อยถ้อยอักษรเป็นกลอนแปด เก็บไอแดดดินเศษ ผสมฝัน ยิ้มทักทายดอกหญ้าเฝ้ามองจันทร์ ประรณาสร้างสรรค์แทนสื่อใจ” คือการเขียนกลอน สร้างความคิดและจินตนาการที่เป็นคุณค่าทางจิตใจ กลับถูกสถานภาพทางสังคมลดทอนคุณค่าลง เป็นเพียงบทบาทของคณชายฝัน ซึ่งไม่ต่างจากการทำลายอภัยความฝันหรือความคิดและจินตนาการ ที่ตนมุ่งมั่นพากเพียรสร้าง และเมื่อกวีพบเห็นความไม่เป็นธรรมหรือชีวิตคนทุกข์ยากในสังคม “วันหนึ่งเห็นคน โชนั่งรำไห่ ช่างสั้นหิวดวงใจให้โหยหา เห็นขอทานซุบผอมผ่าน ไปมา” แทนที่กวีจะ ได้แสดงบทบาทของตน กวีกลับทำได้ “เพียงเบือนหน้าซ่อนเร้นความเห็นใจ” ชีวิตของกวีจึง นอกจากจะทุกข์ยากลำบากกายแล้วยังต้องทุกข์ใจอีกทบทวี ที่ไม่อาจทำหน้าที่แก้ปัญหให้กับชีวิต และสังคมได้ นี่คือสภาพชีวิตที่กวีนำมาสะท้อนให้เห็นถึงภาวะไร้แรงสนับสนุนหรือความมากมี อุปสรรคต่อการดำรงสถานภาพและแสดงบทบาทหน้าที่ของกวี ได้แก่ บทบาทการต่อสู้เรียกร้อง ความเป็นธรรมให้กับชีวิตในสังคมของคนยากจนหรือคนถูกเอาเปรียบ ตามแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต ที่เชื่อว่าศิลปะสัมพันธ์กับชีวิต ศิลปะจะมีคุณค่าได้ก็ด้วยการทำหน้าที่สะท้อนปัญหาหรือเปิดโปง ให้เห็นต้นตอของความเลวร้ายแห่งชีวิตทางสังคมของมนุษย์ พร้อมกับปลุกเร้าให้ลุกขึ้นต่อสู้กับความเลวร้ายนั้นเพื่อจุดหมายที่ดีกว่าของมวลมนุษย์หรือประชาชนส่วนรวม⁸ ซึ่งก็คือ การใช้ศิลปะ ส่องสะท้อนปัญหาชีวิตทางสังคมดุจกระจกหรือคั่นฉ่อง และฉายแสงชี้แนะให้สังคมลุกขึ้นสู้กับ ปัญหาเหมือนตะเกียงหรือโคมฉาย⁹

⁸ไพลิน รุ่งรัตน์, “ภาพโดยรวมของกวีนิพนธ์เพื่อชีวิต (ยุคที่สอง) ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖-๖ ตุลาคม ๒๕๑๕,” ใน 25 ปี 14 ตุลา มองผ่านวรรณกรรมเพื่อชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ : โครงการ 25 ปี 14 ตุลา, 2541), หน้า 86-87.

⁹Boonkhachon, Trisilpa, “Intertextuality in Thai Literary and Social Contexts : A study of contemporary poets,” (Doctoral dissertation, Department of Comparative Literature The University of Michigan, Ann Arbor, 1992), p.144.

กวีนิพนธ์เหล่านี้ ได้แสดงถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีว่ากวีมีชีวิตเพื่อสร้างความคิดและจินตนาการ ในลักษณะสะท้อนให้เห็นถึงการดำรงสถานภาพและแสดงบทบาทของกวีเต็มไปด้วยอุปสรรค ไร้แรงสนับสนุน เมื่อกวีต้องใช้ชีวิตอยู่ในสภาพหรือสถานที่ที่ไม่เหมาะสม ไม่เอื้อต่อการได้แสดงบทบาทการสร้างสรรคกวีนิพนธ์ สร้างความคิดและจินตนาการ บทบาทการสร้างคุณค่าทางจิตใจ บทบาทการทำงานเพื่อแผ่ส่วนรวมหรือสร้างสรรค์สังคม

3.1.4.4 ชีวิตการดำรงสถานภาพและแสดงบทบาทของกวีมีความขัดแย้งในตัวเอง

บท “กวี : ผู้ส่งข่าวจากแดนไกล” ของไพพรรินทร์ ขาวงาม ได้นิยามคุณลักษณะของกวี โดยแสดงให้เห็นว่ากวีมีการดำรงสถานภาพและแสดงบทบาทอยู่ในสองสภาพหรือสองสถานที่ที่แตกต่างห่างไกลกันมาก ระหว่าง “ภูเมฆฟ้าผาดวงดาว” ที่ทั้งไกลและสูง กับ “ริมถนน” ที่ทั้งต่ำและใกล้ แต่ทั้งสองล้วนทำให้ชีวิตกวีตกอยู่ในความ “ร้าวราน”

มาจากภูเมฆฟ้าผาดวงดาว	มาเห็นบนหนาว ณ ที่นี้ ที่ริมถนน
ณ ริมทางร้างรก กววน	ยามหยาดฝน โปรบปรายลือสายลม
.....
มาจากภูเมฆฟ้าผาดวงดาว	มากับยามสี่ขาและข่าวใหม่
เป็นข่าวสดข่าวเศร้าและข่าวไกล	ณ ที่นี้ ใครต่อใครจะได้ยิน...
ข่าวจากภูเมฆฟ้าผาดวงดาว	สถานการณ์เห็นบนหนาวร้าวราน
.....
มาจากภูเมฆฟ้าผาดวงดาว	มาหาข่าว ส่งข่าว อยู่เช้าสาย
ณ ต่างแดน โดดเดี่ยวยิ่งเดียวดาย	พบแต่ข่าวเลวร้ายไม่ต่างกัน
จะกลับภูเมฆฟ้าผาดวงดาว	ไปส่งข่าว ของที่นี่ แก่ที่นั่น
ช่างกระไร ร้าวราน ก็ปานนั้น	ผู้ส่งข่าว...เจ้ายังฝันอยู่นั้นแล้ว!

(ไรเตอร์แมกกาซีน. ฉบับที่ 28 เดือนมกราคม 2538, หน้า 109)

สองสภาพหรือสถานที่ที่แตกต่างกันมากนี้ ทำให้บทบาท “ส่งข่าว” เกิดความชะงักงันสับสนขึ้น เมื่อทั้งสองต่างกลายเป็นที่ “เลวร้ายไม่ต่างกัน” คือ กวีไม่ใช่เป็นเพียงผู้ส่งข่าวเท่านั้น กวียังเป็นผู้รับข่าวด้วย เพราะแทนที่จะเป็นเพียงการนำข่าวร้ายจากภูเมฆฟ้าผาดวงดาว มาเล่าให้ริมถนน เพื่อเกิดอุทราหรณ์นำไปสู่การป้องกันระวังไม่ให้เกิดความเลวร้ายขึ้นกับริมถนน กวีกลับยังต้องรับข่าวเลวร้ายจากริมถนนนำกลับไปเล่าให้ภูเมฆฟ้าผาดวงดาวที่ได้เกิดความเลวร้ายไปแล้วนั้นด้วย สุดท้ายแล้วต่างทำให้กวีต้องมีชีวิตอยู่ในความทุกข์เศร้า คือ ด้วยสภาพอยู่ในโลกไกล

ตัว ได้แก่ โลกความคิดและจินตนาการของกวี ที่มีภูมณฑลฟ้าผาดดวงดาวเป็นตัวแทน ซ้อนทับกับโลก
 โลกสัตว์ ได้แก่ โลกความเป็นจริง ที่มีริมถนนเป็นตัวแทน บทบาทของกวีที่น่าจะมุ่งสร้างสรรค์
 จินตนาการให้ดำรงอยู่ในโลกความเป็นจริง กวีกลับต้องนั่งจําานต่อโลกความเป็นจริงที่ได้สูญเสีย
 จินตนาการไปแล้ว สำนึกถึงความแตกต่างสิ้นเชิงระหว่างสภาพทั้งสองของกวีที่ด้านหนึ่งเป็นการ
 สร้างสรรค์ แต่อีกด้านกลับก่อนไปทางทำลายนี้ กวีจึงต้องนำเสนอความเป็นจริงของชีวิตตนออกมา
 ให้เห็นในลักษณะเป็นผู้แสดงบทบาทขัดแย้งในตัวเองหรือสะท้อนให้เห็นถึงภาวะไม่ลงรอยกันใน
 สองสภาพ ได้แก่ โลกความคิดและจินตนาการของกวีกับโลกความเป็นจริง ที่ทับซ้อนกันอยู่

บท “กวีหนึ่งผู้สร้าง โลกนฤมิต” ของมนตรี ศรีรงค์ ได้นำเสนอบทบาท
 ขัดแย้งกันของกวีในสองสภาพที่ทับซ้อนกัน คือ สภาพผู้ใช้ชีวิตสร้างธรรมชาติ สร้างชีวิต ด้วย
 ถ้อยคำที่งามทั้งคำและความ ขึ้นมาเป็นโลก “นฤมิต” ได้แก่ โลกที่สร้างสรรค์ขึ้นด้วยความคิดและ
 จินตนาการ ทับซ้อนกับสภาพผู้ใช้ชีวิตอยู่ในโลกความเป็นจริง

จากฉันคือดวงใจอาลัยเธอ	ที่งามคำล้าเลอเสมอเสนาะ
ท่วงทำนองของคำปราถนา	ฝนกวีหลังและเกาะเขาและซัด
ละเมาะชื่นระรินหญ้าระย้าห้อย	ทุกฝนฝอยขวยลมพรมระบัด
หยาดน้ำใสสร้างไม้เขียวธารเลี้ยวลัด	หนึ่งคำคิดเป็นกวีคือชีวิต
หมื่นคำจึงสร้างป่าอาณาจักร	มหานครที่แสนวรคเธอประคิษฐ์
ล้านความจึงคือ โลกนฤมิต	โกฏึกความคิดท่วงถ้อยรอร้อยคำ
หลับนิรันดร์แล้วหรือกวีหนุ่ม	หลับ ณ มรสุมเริ่มชุ่มฉ่ำ
มวลเมฆอิมคริมคูกริมดำ	ฝนฟาดซัดกระหน่ำปะราชีวิต
โลกหลับเธอกลับตื่นมาขึ้นไ้	โลกฟื้นใหม่เธอกลับหลับสนิท
ตื่นตามาพบภาพฉายาพิช	หลับตาก็มีมิดินจินวันคร
เปียกฝนชั่วชีวิตกวีหนุ่ม	เหน็บหนาวเร้ารุมจนเนื้อสั่น
ทางทอดที่เธอเดินเพียงครั้งนั้น	โลกมีเพียงความเงิบงำก้านลกี
.....
เกิดสงบ ณ ภพสัจหลับให้สนิท	โลกที่เธอ นฤมิตยังกระจ่าง
ปล่อยโลกมรสุมให้คลุม-คว้าง	เมื่อไม่เคยเข้าข้างก็ข้างมัน...

(ไรเตอร์แมกกาซีน ปีที่ 4 ฉบับที่ 39 เดือนมีนาคม 2539, หน้า 35)

ในขณะที่โลกหลับ กวีแสดงบทบาท “ตื่นมาขึ้นไ้” และขณะโลกตื่น กวีก็
 กลับหลับสนิท ทั้งนี้เป็นเพราะกวีอยู่ในอีกโลกหนึ่งที่แตกต่างสิ้นเชิงพร้อมกันหรือทับซ้อนกันอยู่
 คือ โลกนฤมิตหรือโลกความคิดและจินตนาการของกวี ที่กวีสร้างขึ้นเต็มไปด้วยความงามความ
 กระจ่าง

แต่โลกที่กวีไม่อนุมัติหรือสร้างขึ้น ได้แก่ โลกความจริงที่กวีใช้ชีวิตอยู่ กลับเป็นโลกที่ไม่เห็นคุณค่า ความสำคัญของกวีผู้ได้สร้างความงามทั้งคำและความคิดขึ้นเป็นโลกชีวิต บทบาทใน โลกความคิด และจินตนาการหรือ โลกอนุมัติของกวีนั้น เป็นบทบาทแห่งการสร้างสรรค์ความงดงาม การสร้างสรรค์ชีวิต แต่ในโลกความเป็นจริง กลับเป็นแค่บทบาทการ “ตื่นมาขึ้นไข่” และการ “กลับหลับสนิท” เป็นบทบาทไม่สอดคล้องสัมพันธ์หรือไม่มีความหมายต่อโลกความเป็นจริง

บท “แต่...กวีหนุ่ม” ของประกาย ปรัชญา นำเสนอคุณลักษณะของกวีในสภาพผู้ยึดมั่นการทำหน้าที่ในโลกฝันหรือโลกความคิดและจินตนาการของกวี แต่ต้องตกอยู่ในโลกความเป็นจริง ที่ความฝันถูกนำมาขาย เป็นโลกที่ทำให้กวีมีแต่ความหิวโหยอดอยากและไร้ค่า

เราคือเม็ดทราย น่องชาย	คือความเดียวดายชายฝัน
เราคือความเขลา-เท่ากัน	คือความดิ่งคั่นคั่นเดิน
ทุกข์แทบชีวิตปลิดปลิว	...ว่าโหยว่าหิวผิวดิน
หลอนจนเกินจะเผชิญ	...แค่โลกหยอกเินเกินควร
สักน้อยเนื่องนับกับยุคสมัย	ดั่งคอกน้ำใสในสวน
เธอหวัง คือหวัง ทั้งหมดทั้งมวล	ล้วนมีอาจไซ้-ไม่เคยจริง
กระนั้น เธอพระนาง	คงกว้างคมขวกยากยิ่ง-
เสาะรักสักรักพักพิง-	เนื้อสารและสิ่งพริ้งพราย
.....	
เรา รู้ ฉันทอาจพลาดผิด	จิตวิญญาณเธอเพื่อคลั่ง
เลือกใหม่ หมั่นสรร พันครั้ง	เลือกความพลาดพลั้งดั้งเดิม!

(ไรเตอร์แมกกาซีน. ปีที่ 4 ฉบับที่ 37 เดือนมิถุนายน 2540, หน้า 4)

กวีเป็นเม็ดทราย เป็นความเดียวดายชายฝัน เป็นความเขลา และเป็นความดิ่งคั่นคั่นเดิน คือ กวีมีคุณค่าหรือความหมายสำคัญน้อยมาก ในโลกที่กวีต้องนำความฝันมาขาย ได้แก่ โลกความเป็นจริงที่กวีดำรงชีพอยู่ แต่กวีก็ยังมุ่งมั่นฝ่าฟัน “ดิ่งคั่นคั่นเดิน” ในการดำรงสถานภาพและแสดงบทบาทของกวี ที่จะต้องพบกับความทุกข์ยาก ไม่ใช่แค่ความโหยหิวทางร่างกายเท่านั้น หากยังต้องพบว่าความหวังทั้งหมดของตน ไม่มีวันเป็นจริงได้ บทบาทของกวีในโลกฝันหรือโลกความคิดและจินตนาการของกวี เป็นบทบาทแห่งความตระหนง บากบันเสาะค้นหรือสร้างสรรค์ความรักความงดงามให้เกิดมีขึ้น แต่ในโลกความเป็นจริง กลับเป็นบทบาทแห่งความพลาดผิดเพื่อคลั่ง เป็นบทบาทขัดแย้งระหว่างความรักความงามกับความเป็นจริงของชีวิตที่กวีต้องพบว่าตนมีค่าหรือความสำคัญน้อยมาก

บท “คืนนี้กวีหลับ” ของกานติ ฌ ศรีธธา นำเสนอคุณลักษณะของกวีผู้
ดำรงสถานภาพอยู่ในโลกฝันใฝ่หรือโลกความคิดและจินตนาการของกวี กำลังแสดงบทบาทหลับ
ฝันหรือฝันใฝ่ถึงความสงบงาม อาหารที่พอได้ประทังชีวิตผ่านพ้นความอดอยาก และความหวัง
แต่สถานภาพในโลกความเป็นจริง กลับไม่เป็นอย่างที่ฝันใฝ่ เมื่อกวีตื่นขึ้นมาพบว่า เป็นเพียงแค่การ
นอนเพื่อละเมอ

หลับฝันถึงสิ่งใดหนอใจกวี	ถึงใบไม้หลากสีที่งามยิ่ง
ถึงหมู่เมฆทอดเงาสวยเพราะพริ้ง	ถึงไม้ทิ้งทอดใบในสวนร้าง
ฤาฝันถึงอาหารสักจานหนึ่ง	เป็นที่พึงท้องไส้พอได้บ้าง
ฝันถึงหวังสดใสในเส้นทาง	ของผู้คนอ้างว้างอย่างไรกัน
คืนนี้กวีหลับ	ดวงควานนับแสนล้านตระการฝัน
กวีละเมอเพื่อพักสะทกพลัน	ตื่นแล้วฤาจะกลับหยาดน้ำตา

(ที่ซึ่งขุนเขาทะเลลูเมฆ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สยามอินเตอร์บุ๊คส์, 2547, หน้า 70-71)

ในโลกหลับฝันหรือโลกความฝันใฝ่ ได้แก่ โลกความคิดและจินตนาการ
ของกวีนี้ กวีสามารถแสดงบทบาทสร้างสรรค์ความสงบงาม การดำรงชีพอยู่รอดปลอดภัย และ
ความหวัง แต่ในโลกที่กวีตื่นขึ้นมา คือ โลกความเป็นจริง กวีกลับต้องแสดงบทบาท “นั่งก้นหยาด
น้ำตา” เพราะบทบาทในโลกหลับฝันนั้น ในโลกความเป็นจริงเป็นไปได้เพียงบทบาทแห่งการละเมอ
เพื่อพักไปเอง นี่คือนิทรรศการขัดแย้งในตัวเองของกวีที่มีการดำรงสถานภาพและแสดงบทบาทของกวี
อยู่ในสองสภาพที่ทับซ้อนกัน

บท “ความจริง...คือกวีตายแล้ว” ของปิ่นฉวี ราพันธ์ ได้นำเสนอ
คุณลักษณะของกวีผู้ดำรงสถานภาพในโลกความคิดและจินตนาการหรือ โลกการสร้างสรรค์กวี
นิพนธ์ และแสดงบทบาทมุ่งมั่นเขียนบทกวีสร้างปัญญาไปเรื่อย ๆ ด้วยใจสงบ ไม่คิดหวังผลอะไร
ตอบแทนหรือยุ่งเกี่ยวกับใครให้วุ่นวายฟุ้งซ่าน

ความจริง
คือกวีตายแล้ว
พี่ชายของเราตายแล้ว
ตายไปหลายคน
ทยอยตายไปเรื่อยเรื่อย
.....
ชีวิตนิรันดร์นั้นไม่มี
บทกวีอันนิรันดร์นั้นไม่มี

สังสารวัฏระหว่างเส้นบรรทัดที่แคบ
ถูกพลิกหน้าอ่านไปเรื่อยเรื่อย
น้ำหมึกแห่งอุดมการณ์เล่า
ถูกลากไปยังหยดสุดท้ายของบทกวี

ฉันเขียนบทกวีสั้นโดย
เพื่อความเป็นนิรันดร์
ฉันไม่เขียนบทกวี
ด้วยความรู้สึกว่างเปล่า
เช่นอันชานแห่งขุนเขาเยะเยือก
เขียนไปเรื่อยเรื่อย
ตลอดรุ่งสางแห่งพุทธะ
จักปรากฏยังขอบฟ้าสีทอง
พร้อมแสงแห่งปัญญาที่ฉายสาด
ห่มหัวใจฉันและเหล่าพี่ชาย
ที่ตายล่วงหน้าไปก่อนนี้แล้ว

(www.oknation.net/blog/pinnari/2008/06/08/entry-2)

ในโลกความคิดและจินตนาการของกวีหรือโลกของการสร้างสรรค์กวี
นิพนธ์ บทบาทของกวีเป็นไปเพื่อความสั้น โดย ความเป็นนิรันดร์ ไร้ความสงบเยือกเย็นตลอดจน
สร้างปัญญาให้เกิดมีขึ้น กลับเป็นแค่ “สังสารวัฏระหว่างบรรทัดที่แคบ ถูกพลิกหน้าอ่านไปเรื่อย
เรื่อย” และ “น้ำหมึกแห่งอุดมการณ์ถูกลากไปยังหยดสุดท้ายของบทกวี” คือ เป็นการเขียนหรือ
สร้างสรรค์บทกวีที่สูญเปล่า เพราะในโลกความเป็นจริง ไม่มีใครรับรู้ เห็นคุณค่าทางปัญญาของบท
กวี กวีที่มุ่งมั่นแสดงบทบาทนี้ในโลกความเป็นจริง จึงเท่ากับกำลังฆ่าตัวตายหรือกำลังมุ่งสู่ความ
ตาย บทบาทของกวีจึงขัดแย้งกัน คือ บทบาทในโลกของการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์เป็นบทบาทมุ่ง
ไปสู่ความเป็นนิรันดร์หรือเป็นอมตะ แต่บทบาทในโลกความเป็นจริงกลับเป็นบทบาทมุ่งไปสู่ความ
ตาย

บท “ กวีซื้อทอง ” ของกานติ ฌ ศรีธธา สะท้อนสภาพที่กวีดำรง

สถานภาพและแสดงบทบาทของกวีพร้อมกันหรือทับซ้อนกับการดำรงสถานภาพและแสดงบทบาท
ของคนรัก การใช้ชีวิตคู่ของกวีในสังคมนิยมวัตถุ

กวีไปซื้อทองให้น้องหญิง
คล้องคอเจ้าเข่ารูปกันพอดี

สายสร้อยสวยจริงวิเศษดี
งามเหมือนทิพย์เทวีที่ชั้นฟ้า

(กวีเศร้าจ้งเลย	มนุญย์เยยหลงอะไร ณ ได้หล้า
เพชรกับขี้มอมให้คีมีราคา-	เท่ากัน ณ พสุธาค่าสมมุติ)
กวีถามราคาค่าสายสร้อย	งามหยดย้อยจ้ามองสิบริสุทธิ
เงินกระเป่าเทเกลี้ยงกัมเียงงุด	ก่อนจะผูกโบหน้าเร้งรำยืม
(กวีคิดถึงราคาค่าบทกวี	ขึ้นละสีห้าร้อยมค้อยอ้ม
อุตสาห์อ้อมถนอมไว้ให้เจ้าพิมพ์	นี่ก็ปืมใจขาดอนาจจ้ง)
กวีออกจากร้านเดินผ่านถนน	จับมือเจ้าสุขล้นบนความหวัง
ความรักคือดวงไฟหวานไหวพล้ง	สุกเปล่งปล้งเหมือนใจได้เพชรทอง
(ความรักคืออะไรก็ไม่รู้	ทำไมหนอต้องมากู้กับข้าวของ
รักคือลมได้ไหมในครรลอง	เพื่อป่าวพ้องถึงคุณค่าที่แท้จริง)

.....

กวีส่งน้องลับ-เดินกลับหลัง	โลกเหมือนดังสร้อยสี่ที่แสนหวง
วันแต่งงานคองหวานไกลใน โลกปวง	เราจะลวงคืนวันสู่ชั้นฟ้า
(แต่กวีร้องไห้ใครจะรู้	นั่นใบไม้ร่วงพรูอยู่ข้างหน้า
ไอ้ความรักหนักแล้วคงโรยรา	เมื่อหลงไหลคุณค่าอันจอมปลอม)

(ที่ซึ่งขุนเขาทะเลเมฆ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สยามอินเตอร์บุ๊คส์, 2547, หน้า 142-145)

การดำรงสถานภาพและแสดงบทบาทของกวี ได้แก่ สถานภาพและบทบาทใน โลกสมมุติหรือ โลกความคิดและจินตนาการของกวี ได้ขัดแย้งวิพากษ์กับการดำรงสถานภาพและแสดงบทบาททางสังคม คือ สถานภาพและบทบาทการเป็นคู่รักหรือการใช้ชีวิตอยู่ในโลกความเป็นจริงที่ให้ความสำคัญกับวัตถุหรือคุณค่าจอมปลอม ได้แก่ ค่าแห่งการสมมุติอุปโลกน์ขึ้น ไม่ใช่คุณค่าความรักอย่างแท้จริง แต่กวีก็จำเป็นต้องแสดงบทบาทแห่งคุณค่าจอมปลอมในโลกความเป็นจริงนี้ได้แก่ คำว่ากระเป่าเทเงินจนเกลี้ยงชื้อทองหมั้นสาว ทั้งที่ตนก็มีสถานะทางการเงินไม่ดี กวีจึงแสดงบทบาทขัดแย้งกันตลอด เนื่องจากกวีไม่ได้ดำรงสถานภาพอยู่ในโลกสมมุติหรือโลกความคิดและจินตนาการของตนเพื่อแสดงบทบาทของกวีเท่านั้น แต่กวียังได้ดำรงสถานภาพอยู่ในโลกความเป็นจริง หรือในสังคมที่กวีใช้ชีวิตอยู่เพื่อแสดงบทบาทตามสถานภาพทางสังคมหรือโลกความเป็นจริงนั้นด้วย ในบทนี้ ได้แก่ สถานภาพ “คู่รัก” ที่กวีจะต้องแสดงบทบาท “ชื้อทอง” หมั้นหมาย

บท “พี่ (กวี) กลับมาแล้ว” ของพราย พันธกานท์ สะท้อนภาพกวีแอบทิ้งสถานภาพทางสังคมคือสามีผู้ทำหน้าที่ “ทำงานหลัก” ได้แก่ การทำมาหากินโดยกรีดขาง เลี้ยงหมูปลูกพีชผัก ไปอยู่ในสถานภาพเป็นกวีสองสามวัน แสดงบทบาทเขียนบทกวีลึกลับซึ่งมาหนึ่งขึ้น

กลับมาขึ้นสงบอยู่ตรงหน้า	แววตาเก่าเก่า, เจ้านักฝัน
แอบไปหาเพื่อนพ้องสองสามวัน	บัดนี้มารับโทษทัณฑ์แล้ว ที่รัก...
อย่าโกรธซึ่งบึ้งไปเลย	อกเอ๋ย...ถ้ากร้านแต่งานหลัก
กริดยง เลี้ยงหมูอยู่นานนัก	แปลงผักพืชผล, ไม่บ่นสักคำ

.....

กลับมาแล้วแก้วตา ที่กลับมาแล้ว	สารภาพเสียงแผ่วอยู่ตรงหน้า
เถิด, สักคำเกรี้ยวกราดให้บาดชา	จักชื่นใจไปกว่าความเจีบบัง
ในยามได้พบทกวี ไม่เสียเวลา	ทั้งคิดว่าลึกซึ่งมาหนึ่งชั้น

(อุคประภายวรรณกรรม. ปีที่ 20 ฉบับที่ 6660 วันที่ 17 ธันวาคม 2549, หน้า 7)

บทบาทของกวีในโลกความคิดและจินตนาการหรือโลกการสร้างสรรค์ กวีนิพนธ์ของกวี เป็นบทบาทแห่งการ “แอบหนี” งานหลักของชีวิต จึงต้องสยบยอม “พร้อมน้อมรับโทษทัณฑ์” ต่อบทบาท “งานหลัก” ของชีวิต ในโลกความเป็นจริงหรือชีวิตในสถานภาพทางสังคมของกวี ได้แก่ ชีวิตการเป็นสามี แต่การสยบยอมพร้อมน้อมรับโทษทัณฑ์ฐานทำผิดที่แอบหนีงานหลักไปนี้ ไม่ได้เป็นโทษฐานความผิดสาหัสสากรรจ์ เพราะกวีในสถานภาพ “สามี” ได้ใช้โอกาสนี้แสดงบทบาทของกวีสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ขึ้น ได้อย่างดีเยี่ยมมีความลึกซึ้ง และกวีเองก็ได้กลับมาแสดงบทบาททำหน้าที่ “งานหลัก” ดำรงสถานภาพทางสังคม “เป็นสามี” อยู่ในโลกความเป็นจริงเช่นเดิมแล้ว เป็นการนำเสนอคุณลักษณะของกวีว่ากวีมีการแสดงบทบาทเป็นไปตามสองสถานภาพที่ทับซ้อนกัน คือ สถานภาพเป็นกวีผู้อยู่ในโลกของการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ทับซ้อนกับสถานภาพทางสังคม ได้แก่ การเป็นสามี ผู้อยู่ในโลกความเป็นจริง ใช้ชีวิตทำงานทำมาหากินเลี้ยงชีพ

บท “กวีใหญ่” ของอหังการ์ กวี แสดงสภาพการปะทะขัดแย้งกันเกี่ยวกับบทบาทของกวีที่ใช้ชีวิตดำรงอยู่ในสองสถานภาพ ได้แก่ สถานภาพเป็นสามีกับสถานภาพเป็นกวี

นั่งเขียนกวี	ผ่านวันเดือนปีเรื่อยไหล
บอกตัวเองว่าสุขใจ	เพราะคิดสิ่งที่ไม่ธรรมดา

.....

แต่เธอกลับไม่เข้าใจ	เอ็ดฉันอิงไปทุกที
บอกทำตัวไม่สมเป็นสามี	นั่งเขียนแต่กวีดังข้าบอบ
คำก็เมื่อสองคำก็บ่น	บอกเหลือทนจะอยู่ต่อ
คำใช้ง่ายในบ้านไม่เคยพอ	ไม่นานก็เอาวิกถูกข้าว-แกกัน

.....

สถานภาพในโลกทางสังคมหรือโลกความเป็นจริง กับอีกด้านกวีก็ได้แสดงบทบาทเป็น “กวี” ดำรงสถานภาพในโลกการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์หรือโลกความคิดและจินตนาการพร้อมกันไปด้วย

บท “ในบางคืนของลูก...แม่ครับ” ของอุษยาน เขตวิจารณ์ นำเสนอคุณลักษณะของกวี โดยสะท้อนภาวะความรู้สึกเศร้าเหงาของผู้ไม่อาจแสดงบทบาทตามสถานภาพ “ลูก” ได้ เพราะเขาต้องแสดงบทบาทตามสถานภาพเป็นกวี

ในคืนนี้

ยังเป็นคืนที่ร่ำราน

คิดถึงบ้านจนน้ำตาไหล

แต่ยากจะกลับไป

เพราะกลัวแม่จะเสียใจที่ไม่เรียนหนังสือ

เช่นเคย...

ในคืนนี้

ยังเป็นคืนที่อ่อนแอ

คิดถึงแม่จนน้ำตาไหล

แต่มันยากจะกลับไป

เพราะแม่หมดคนไว้

ไม่ใช่... ให้เจ้าเป็นกวี

ไม่ใช่... ให้เจ้าหลงไหลในบทกวี

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, ปีที่ 47 ฉบับที่ 16 วันที่ 17-23 กันยายน 2543, หน้า 56)

แทนที่กวีจะแสดงบทบาทตามสถานภาพทางสังคมหรือโลกความเป็นจริงได้แก่ การเป็นลูก ผู้มีบทบาทในการเรียนหนังสือ เพื่อมีความรู้ มีโอกาสได้ทำงานดี มีรายได้ เพื่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนยากจน “ชานาชาวไร” มีโอกาสลืมตาอ้าปากได้บ้าง กวีกลับเลือกแสดงบทบาท “หลงไหลในบทกวี” อยู่ในสถานภาพเป็นกวีหรืออยู่ในโลกความคิดและจินตนาการของกวีที่ไม่อาจมีโอกาสดำรงชีวิตที่ดี มีรายได้ ชีวิตชานาชาวไรสิ้นโอกาสลืมตาอ้าปาก บทบาทของลูกได้กลายเป็นสำนึกผิดต่อแม่ ต่อครอบครัว ต่อชีวิตชานาชาวไรผู้ยากจน จึงยังตามมา “หลงอน” หรือมาทำให้กวีต้องแสดงบทบาทเหงาเศร้าได้ทุกคืนเสมอ เพราะกวีดำรงอยู่ในสองสถานภาพที่ทับซ้อนกัน ได้แก่ สถานภาพเป็นกวีกับสถานภาพเป็นลูก

กวีนิพนธ์เหล่านี้ เป็นการแสดงถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีว่ากวีมีชีวิตเพื่อสร้างความคิดและจินตนาการ ในลักษณะสะท้อนภาพชีวิตของกวีผู้ได้ดำรง

สถานภาพและแสดงบทบาทของตนอยู่ในสภาพขัดแย้งกัน คือ ด้านหนึ่งกวีได้แสดงบทบาทการสร้างสรรคกวีนิพนธ์ดำรงสถานภาพอยู่ในโลกความคิดและจินตนาการหรือโลกของการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์พร้อมกับอีกด้านกวีก็ต้องแสดงบทบาทตามสถานภาพทางสังคมหรือสถานภาพที่กวีดำรงชีวิตในโลกความเป็นจริงด้วย

3.1.5 กวีมีชีวิตเช่นคนธรรมดา

กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีว่ากวีมีชีวิตเช่นคนธรรมดา ดังปรากฏในบท “คนเรียงคำ (ฉันไม่ใช่กวี)” ของน้ำพี้ “กูไม่ใช่กวี” ของแดนไกล ไลบีเรีย “ขอโทษครับ...กวี” ของก่องแก้ว กวีวรรณ “ฉันจึงไม่ใช่กวี” ของอัญญา วรรณนะ “ไม่ใช่กวี” ของอ. อินทรวชิระ “ฉัน ไม่ใช่กวี” ของเชษฐภักดิ์ วิสัยจร และ “คือ ‘กวี’” ของเทพย์ สิทธานี บท “คนเรียงคำ (ฉันไม่ใช่กวี)” ของน้ำพี้ นำเสนอคุณลักษณะของกวี โดยให้กวีเป็นเพียงคนเขียนบทกวีตามอารมณ์ความรู้สึก ตามใจตนต้องการ

ฉันเป็นแค่คนเขียนคำ	อาจไม่ลึกล้ำ...อ่อนด้อย
สัจจะ..สื่อแฝงอาจน้อย	แค่เพียงเรียงถ้อยเป็นลำนำ
ฉันเป็นแค่คนร้อยอักษร	ถ้อยคำอาจไม่ซับซ้อนดุ่มด้า
ความหมายอาจไม่ลึกล้ำ	เป็นแค่คนเรียงคำตามใจ
อย่าเรียกฉันว่า..กวี	เพียงแค่คนมีอารมณ์อ่อนไหว
เพียงประสบพบ"ความรู้สึก" ใจ	เรียงร้อยหลัง ไหลให้เห็นเป็น "งาน"

.....

ไม่อยากอยู่บนหิ้ง	ถูกทอดทิ้งอยู่กับความฝัน
เป็นปुरुชนคนหนึ่งเท่านั้น	โปรดอย่าเรียกฉันว่า "กวี"

(www.nampeewriter.blogspot.com/2007/08/blog-post_08.html)

การเขียนบทกวีตามอารมณ์ความรู้สึกหรือเน้นที่การแสดงอารมณ์ความรู้สึกตามใจตนนี้ กวีได้นำมาใช้ปฏิเสธคุณลักษณะของผู้ถูกเรียกว่า “กวี” ที่เขียนบทกวีด้วยการใช้คำแฝงสัจจะมีความหมายลึกล้ำซับซ้อน โดยระบุว่า “ไม่อยากอยู่บนหิ้ง ถูกทอดทิ้งอยู่กับความฝัน” คือคุณลักษณะของกวีดังกล่าว ทำให้กวีมีสถานภาพ “อยู่บนหิ้ง” หรือมีความสูงส่ง แต่ไม่มีประโยชน์ใช้สอย (สถานภาพเช่นเดียวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีไว้กราบไหว้บูชา ไม่ได้มีให้นำมาใช้ทำมาหากิน) ได้แก่ ไม่อาจแสดงบทบาททำหน้าที่สร้างประโยชน์ให้อ่านหรือผู้รับได้จริง “โปรดอย่าเรียกฉันว่ากวี” เนื่องจากเป็นแค่คนเรียงคำตามใจ คนมีอารมณ์อ่อนไหว สร้างงาน “เรียงร้อยหลังไหล” ขึ้นตามความรู้สึก นี่จึงเป็นการกำหนดคุณลักษณะของกวีขึ้นใหม่ให้ “แหวก” ออกจากคุณลักษณะของกวี

ผู้เขียนคำสื่อถึงสัจจะสร้างความหมายลึกล้ำซับซ้อน ขากต่อการเข้าถึง อยู่ในระดับสูงส่งเกินสามัญ มนุษย์รับรู้และเข้าใจได้โดยง่าย กวีควรสร้างงานเน้นอารมณ์ความรู้สึกเพื่อผู้รับหรือผู้อ่านสามารถ เข้าถึงงานได้ง่าย เพราะผู้อ่านหรือผู้รับเป็นมนุษย์ปุถุชนคนมีอารมณ์ความรู้สึก งานของกวีที่สร้าง ขึ้นจึงต้องมีความสอดคล้องเป็นระดับเดียวกัน นั่นก็คือ งานแห่งอารมณ์ความรู้สึก บทบาทของกวี ในการสร้างงานจึงต้องเป็นไปเพื่อแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกหรือเป็นบทบาททางอารมณ์ ความรู้สึก เน้นอารมณ์ความรู้สึกเป็นหลักในการเขียนบทกวี ตามความคิดเห็นว่า กวีมีชีวิตเช่นคน ธรรมดา เป็น “ปุถุชนคนหนึ่งเท่านั้น”

บท “กูไม่ใช่กวี” ของแคนไกล_โลบีเรีย นำเสนอคุณลักษณะของกวี โดยแสดง อารมณ์โกรธ กราดเกรี้ยวออกมา เพื่อปฏิเสธตัดขาดจากความเป็นกวีมี “เกียรติศักดิ์และภาวะแสดง ความเจ็บคมปัญญา”

กูไม่ใช่กวี	ใช่เรื่องที่กูขึ้นหิ้งสิงสถิต
มึงอย่ามาเสือกเนรมิต	ลิขิตให้กูเป็นกวี
กูบอกแล้วไง	ว่ากูไม่ใช่ เข้าใจไหมนี่
หรือมึงคิดอยากลองดี	สันตืนกูมี เอาไหมวะ
กูเมื่อไหร่จะเป็นกวี	เมื่อการมีเกียรติศักดิ์กักขะพะ
กูไม่ยอมมานั่งสร้างภาระ	เมื่อไหร่จะอวดตนให้คนชม
กูอยากเป็นอย่างกู	อยากอยู่แบบกูคิดว่าดีสม
มึงอย่ามาอวดอ้างคารม	ว่ากูเจ็บคมด้วยปัญญา
โว้ย กูไม่อยากเป็นกวี	กูขออยู่อย่างนี้ จะดีกว่า
อย่ายกย่องกูเลย เสียเวลา	กูก็แค่คนอยากบ้า เท่านั้นเอง

(www.oknation.net/blog/kuza)

การปฏิเสธเสียงกร้าว ด้วยถ้อยคำค่อนข้างยับเยิน เพื่อตัดขาดจากการเป็นกวี “ขึ้นหิ้งสิงสถิต” หรือกวีทรงภูมิปัญญาที่มีการกิจสูงส่ง “เป็นกวีมีเกียรติศักดิ์กักขะพะ นั่งสร้างภาระอวดตนให้คนชม” แท้แล้วก็เพื่อแสดงออกให้เห็นว่ากวีมีชีวิต มีอารมณ์ความรู้สึกเหมือนคนธรรมดาทั่วไป กวีไม่อาจดำรงสถานภาพแปลกแยกอยู่ต่างหรือห่างอยู่บนหิ้ง “กูก็แค่คนอยากบ้า เท่านั้นเอง” จึงเป็นการกำหนดคุณลักษณะของกวีด้วยการแสดงบทบาทตามสถานภาพเป็นคนธรรมดา คือมีอารมณ์ โกรธ หงุดหงิดรำคาญในการป่าวประกาศ “สลัดหลุด” คุณลักษณะของกวีผู้มีบทบาทภารกิจสูงส่งทางปัญญาและสถานภาพเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ขมขลัง “กูบอกแล้วไง ว่ากูไม่ใช่ เข้าใจไหมนี่ หรือมึงคิดอยากลองดี สันตืนกูมี เอาไหมวะ”

บท “ขอโทษครับ...กวี” ของก่องแก้ว กวีวรรณ แสดงถึงการปฏิเสธคุณลักษณะของกวีผู้สร้างงาน “หรรษา เสกสรรภาษาลึกซึ้ง ประชญาภาษาศิลป์จากถิ่นฟ้า คำวิจิตรจับจิตจับใจ”

กวีไขว่คว้าคว้าดาวประดับเรียง	จับสรรพเสียงนกกลามาร้อยร่าย
ถักทอดอกไม้สวยมาเรียงราย	เสริมสายรุ้งงามวามะวามดา
บรรจงจัดใส่ตะกร้าวรรณศิลป์	ตกแต่งจินตสำนึกอย่างหรรษา
เรียงคำ-เรียงใจ-เรียงนา	เสกสรรภาษาลึกซึ้ง-ถึงทรงวงใน
อ่านปรัชญาภาษาศิลป์จากถิ่นฟ้า	เทพเทวาร่อนมาหรือไฉน
คำวิจิตรจับจิตจึงจับใจ	อ่านเท่าไรก็เท่านั้นมันจันง
ภาษาเรียบง่ายไม่ใช่กวี...ใช่!ไหมครับ	ก่อนอ่านต้องโค้งคำนับ ด้วยความหลง
หรือลึกซึ้งกว่านั้นจึงดำรง	เป็นเผ่าพันธุ์พงษานานากวี

.....

ผมขอโทษอีกที...กวีครับ	ผมจะกลับบ้านนาป่าไพรสัณฑ์
ขีดเขียนบรรเลงบทเพลงอัน-	ซาบซึ่งกระสันฝันเพียงลำพัง
ให้ใฝ่เอน, ถ้าธารได้อ่านถ้อย	ให้ปลาตัวน้อยได้วาดหวัง
ให้สายลมแสงแดดแผดพลัง	เผาไหม้ความหวังกวีที่โง่งม

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 46 ฉบับที่ 21 วันที่ 24-30 ตุลาคม 2542, หน้า 49)

“ภาษาเรียบง่ายไม่ใช่กวี...ใช่!ไหมครับ” เป็นคำถามปฏิเสธบทบาทการสร้างงาน ตกแต่งคำวิจิตรอลังการสื่อความหมายเชิงปรัชญาลึกซึ้งสูงส่งซับซ้อนยากต่อการเข้าถึง “อ่านเท่าไรก็เท่านั้นมันจันง” เพื่อแสดงบทบาทของกวีตามสถานภาพผู้อยู่ “บ้านนาป่าไพรสัณฑ์” การหันหลังให้กับ “เผ่าพันธุ์พงษานานากวี” ด้วยความรู้สึกผิดหวัง เพื่อกลับบ้านขีดเขียนบทกวีให้ใฝ่ ล้ำธาร ปลา สายลมแสงแดดได้เอนอ่านวาดหวังและแผดพลัง นี่เป็นการนำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีว่า กวีควรเป็นผู้สร้างงานให้มีความเรียบง่าย แสดงความเป็นธรรมชาติของตนหรือความเป็นตัวของตัวเอง ในที่นี้ก็คือ ความเป็นคนธรรมดา (ผู้มีภูมิลำเนาอยู่ชนบท) ไม่ใช่ “เทพเทวาร่อนมา”

บท “ฉันจึงไม่ใช่กวี” ของอัญญา ทรรศนะ ได้ปฏิเสธคุณลักษณะของกวี “ผู้มีศักดิ์” โดยประกาศคุณลักษณะของกวีผู้มีบทบาทเขียนบทกวีเน้นการแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึก “เรียงถ้อยอักษรเพื่อผ่อนคลาย” ตามสถานภาพเป็น “เพื่อน” กับคนสามัญที่ต้องผจญสุขทุกข์

ฉันไม่ใช่กวีผู้มีศักดิ์	เพียงรู้รักสรวนลำธารอักษร
เพียงรู้ใช้ถ้อยคำพร้าอ่อนวอน	เพียงรู้ว่าหนาวร้อนนั้นอย่างไร
ฉันเป็นเพียงศาสดาผู้กล้าหาญ	ผู้มีจินตนาการอันยิ่งใหญ่

ผู้รู้ความคิดชั่วเต็มหัวใจ	ผู้มีอารมณ์อ่อนไหวอย่างง่ายดาย
ฉันเพียงผู้นิรมิตลิจิตฟ้า	และคือผู้วาดทามมทั้งหลาย
คือผู้ลากตี่รุ่งพรพรรณราย	คือผู้หว่านโปรยปรายสายฝนเย็น
ฉันเพียงผู้แต้มคาราบนฟ้าอัน	ฉันถักทอดวงจันทร์ให้ดูเด่น
เป็นเพื่อนกลางคืนค่าคนล้ำค่า	ให้ได้เห็นภาพงามยามอ้างว้าง

.....

ฉันจึงมิใช่กวี	เพราะคำด้อยเชยนี้มิอาจหมาย
เพียงร้อยถ้อยอักษรเพื่อผ่อนคลาย	จะเจียมตนจนตาย-มิใช่กวี

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 38 ฉบับที่ 34 วันที่ 26 มกราคม - 1 กุมภาพันธ์ 2535, หน้า 51)

การประกาศเป็นกวีเขียนงานเน้นอารมณ์ความรู้สึกและเป็นเพื่อนกับคนธรรมดาผู้ทุกข์ยาก เพื่อแสดงเหตุผลการปฏิเสธคุณลักษณะของกวี “ผู้มีศักดิ์” นี้แสดงออกถึงการให้ความสำคัญกับอารมณ์ความรู้สึกว่าสามารถเข้าถึงหรือแสดงความเป็นกันเองกับผู้รับที่เป็นคนธรรมดาผู้ตกอยู่ในความทุกข์ได้ดีกว่า “ฉันจึงไม่ใช่กวี” จึงเป็นการกำหนดคุณลักษณะของกวีให้กวีมีชีวิตเช่นคนธรรมดา ได้แก่ เป็นคนรู้หนาวร้อนหรือมีอารมณ์อ่อนไหวง่ายดาย ตามประสามนุษย์ปุถุชน เพื่อปฏิเสธคุณลักษณะของกวีผู้สร้างงานเน้นการแสดงออกทางความคิด ผู้วางตัวอย่างมีศักดิ์ไม่ใช่ระดับเดียวกับมนุษย์สามัญชน

บท “ไม่ใช่กวี” ของอ. อินทรวชิร ได้นำเสนอคุณลักษณะของกวี โดยขอมิพื้นที่ให้กับกวีแนวเน้นการใช้อารมณ์ความรู้สึก

ไม่หาญกล้าเรียกตัวว่าเป็นกวี	ก็เพียงแต่แค่มีความไฝฝัน
ไม่อาจยกตนเทียบเปรียบตะวัน	ขอเพียงแค่ได้สร้างสรรค์ “วรรณนิพนธ์”
เพราะรู้ว่าค่ากวีนี้ยิ่งใหญ่	มิใช่ใครก็เป็นที่เกลียดชัง
เป็นกวีสูงกว่าค่ากมล	จึงเจียมตนในตัวเองตลอดมา
เพียงแต่ว่าบางครั้งความรู้สึก	ที่อัดลึกลับร้อนรนจนจวนบ้า
แต่ยังมีหนทางให้พรรณนา	ใช้ภาษาสื่ออารมณ์จนสมใจ
ความรู้สึกเกลียด โกรธที่โลดแล่น	ความรู้สึกสุดแสนจะรักใคร่
ความรู้สึกร้าวอารมณ์ขมฤทัย	ความรู้สึกที่อยู่ใ หัวใจจริง
ก็บรรยายออกมาเป็นกลอนกาพย์	ละเอียดหยาบกลอนบรรยายได้ทุกสิ่ง
ยินดีพร้อมยอมรับกับคำติง	แต่จะนั่งเมื่อคนชมนิมยงาน
ไม่หาญกล้าเรียกตัวว่าเป็นกวี	เพราะศักดิ์ศรีไม่ถึงให้ใช้เรียกงาน
ยังต่ำด้อยน้อยนับอประมาณ	เกินจะจารชื่อตนเช่นเป็นกวี

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 37 ฉบับที่ 18 วันที่ 14-20 ตุลาคม 2533, หน้า 45)

การเขียนคนในท่าที่ไม่ जान โดยยังมุ่งหมายสร้างงานแสดงอารมณ์ความรู้สึก เนื่องจากไม่อาจฟันสภาพอารมณ์ที่อัดแน่น อาจทำให้บ่าถ้าไม่ได้ระบายออกมา ทำให้เห็นได้ว่าการสร้างงานของกวีไม่ได้เกิดขึ้นจากความนึกคิด และเพื่อใช้ภาษาสื่อความคิดเท่านั้น หากยังมีกรสร้างงานขึ้นด้วยอารมณ์ความรู้สึกที่อัดแน่นอยู่กับกวีจนกวีต้องระบายออกมาเป็นภาษาสื่ออารมณ์สื่อใจ “ไม่หาญกล้าเรียกตัวว่าเป็นกวี” นี่จึงเป็นการบ่งชี้ถึงคุณลักษณะของกวีว่ามีชีวิตเช่นคนธรรมดา เป็นมนุษย์ปุถุชนมีอารมณ์ความรู้สึกโกรธเกลียดรักใคร่เป็น เพื่อขอมีพื้นที่ให้กับกวีสร้างงานเน้นการแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึก

บท “ฉันไม่ใช่กวี” ของเชษฐภัทร วิสัยจร ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวี โดยอ้างอิงให้ความสำคัญกับคุณลักษณะของกวีผู้เขียนงานถึงขั้นเป็นการ “เขียนชีวิตด้วยชีวิต” (ในงาน เพลงขลุ่ยผิว บทที่ 25 ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์)

ฉัน ไม่ใช่กวี...	เพราะ ไม่มีหัวใจอ่อนไหวหวาน
ไม่อาจสื่อชีวิตจิตวิญญาณ	ถ่ายทอดจินตนาการผ่านถ้อยคำ
ฉัน ไม่ใช่กวี...	ไร้สรรพสี่ของอารมณ์รอบมร่า
ไม่อาจสื่อวิสัยทัศน์สังขธรรม	สะกดจนคนจำประทับใจ
ไม่อาจเขียนชีวิตด้วยชีวิต	ขาดข้อคิดคำคนสมสมัย
จนผู้อ่านก็แค่อ่านผ่านเลยไป	เพราะยังไร้ประสบการณ์การฝ่าฟัน

(บทหมอนรองรงรถ ไฟฟ้า. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, 2548, หน้า 36-37)

“ฉัน ไม่ใช่กวี” เพราะยังเขียนบทกวีได้ไม่ถึงขั้นเป็นการเขียนชีวิตด้วยชีวิต กวีจะเขียนได้ถึงขั้นนั้นต้องอาศัยประสบการณ์การสั่งสมเรียนรู้ ต้องมีประสบการณ์การฝ่าฟัน หมายถึงประสบการณ์ชีวิต “สื่อชีวิตจิตวิญญาณ” ประสบการณ์ทางอารมณ์ความรู้สึก “สรรพสี่ของอารมณ์รอบมร่า” ซึ่งกวีต้องเรียนรู้สั่งสมไว้เพื่อนำมาใช้เขียนบทกวีสัมผัสใจคนอ่านหรือเป็นการเขียนชีวิตด้วยชีวิตได้ แต่ตอนนี้ กวียังไร้ประสบการณ์ ไม่ใช่กวีขั้นนั้น กวีจึงประกาศความเป็นสามัญชนผู้หยิ่งศักดิ์ศรีในการทำมาหากิน เพื่อแสดงการเรียนรู้สั่งสมประสบการณ์ดังกล่าว

แม้ฉันไม่ใช่กวี...	ไร้ศักดิ์ศรีสับสนคนดากถาง
ถึงชีวิตอภัพฝันอับปาง	ไม่มีทางกราบเท้าขอข่าวใคร!

(บทหมอนรองรงรถ ไฟฟ้า. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, 2548, หน้า 36-37)

การไม่กราบเท้าขอข่าวใคร ได้เปิดมุมมองในด้านประสบการณ์การดำรงชีพของกวีให้เห็นถึงการต่อสู้ดิ้นรนทำมาหากินเหมือนคนทั่วไป เมื่อไม่สามารถเป็นกวีถึงขั้นเขียนชีวิตด้วย

ชีวิต กวีจึงมองหาสิ่งที่มีและเป็นอยู่ขณะนี้ของตน ก็คือ ความเป็นคนธรรมดาหรือสามัญชน ผู้หยิ่งในศักดิ์ศรีการทำมาหากินเลี้ยงชีพ “ฉันไม่ใช่กวี” จึงเป็นการกำหนดคุณลักษณะของกวีว่าเป็นกวีผู้มีชีวิตดิ้นรนดำรงชีพเช่นเดียวกับคนธรรมดาอื่น ๆ ไม่ใช่กวีผู้สามารถเขียนชีวิตด้วยชีวิต

บท “คือ ‘กวี’” ของเทพย์ สิทธานี ได้นิยามคุณลักษณะของกวีให้เป็นคนอยู่ง่าย กินง่าย สร้างงานปลูกปลอบสุขทุกข์ให้สังคมมวลชนคนร่วมยุค โดยสามารถสร้างงานได้ทุกที่ แม้แต่ในเพศสถานะ และทุกเวลา

กวีอยู่อย่างไร?	ควรกินอยู่ง่ายตายไม่สับสน
รู้ป็นสังคมสร้างตน	รู้ให้มวลชนร่วมยุค
กวีทำอะไร?	เขียนบทกวีให้...ได้สนุก...
เขียน ยก-ติ-มี-จน ทนทุกข์	อีกเขียนความสุขสื่อใจจริง
กวีเกิดขึ้นที่ไหน?	แห่งหนตำบลใด...ใน “ชาย” “หญิง”
เกิดขึ้นเวลาใดไม่ประวิง	เกิด ณ ที่ใจใหญ่ยิ่ง...ยากเย็น
...คือ “กวี”	ชั่วดี...ที่เห็น
ธรรมดา...ที่เป็น	เฉกเช่น “ปุถุชน”

(ไรเตอร์แมกกาซีน. ปีที่ 1 ฉบับที่ 9 เดือนมิถุนายน 2536, หน้า 118)

ไม่ว่าอยู่ที่ไหน เพศใด เวลาใด กวีก็สามารถสร้างงานจรจร ใจจรจร ใจจรจรสังคมได้ เพราะกวีใช้ชีวิตกินอยู่ง่าย “คือ ‘กวี’ ชั่วดี...ที่เห็น ธรรมดา...ที่เป็น เฉกเช่น “ปุถุชน”” จึงเป็นการนิยามคุณลักษณะของกวีให้เป็นผู้ทำหน้าที่หรือแสดงบทบาทตามสถานภาพเดียวกันกับชีวิตและสังคมที่กวีใช้ชีวิตร่วม ได้แก่ การเป็นกวีมีชีวิตเช่นคนธรรมดา

กวีนิพนธ์เหล่านี้ แสดงถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีว่ากวีมีชีวิตเช่นคนธรรมดา โดยนำเสนอให้เห็นถึงการมีชีวิตแสดงบทบาทตามสถานภาพเป็นคนธรรมดาหรือเป็นมนุษย์ปุถุชน เช่นเดียวกับผู้อ่านหรือผู้รับซึ่งเป็นสามัญมนุษย์ที่กวีจะต้องสร้างสรรค์งานกวีนิพนธ์มอบไว้ในฐานะ “เพื่อนมนุษย์”

3.2 การพินิจตน

ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีทั้ง 5 ประการดังกล่าวข้างต้น ทำให้เห็นได้ว่ากวีมีการพินิจตนใน 5 ด้าน คือ กวีกับธรรมชาติ กวีกับหลักธรรม กวีกับการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ กวีกับการดำรงชีพ และกวีกับความเป็นคนธรรมดา ดังนี้

3.2.1 กวีกับธรรมชาติ

ธรรมชาติเกี่ยวข้องกับกวีนิพนธ์ไทยหรือวรรณคดีไทยในระดับเรียกได้ว่าเป็นแก่นสำคัญของการนำมาใช้บรรยาย พรรณนาสร้างความสะเทือนใจ ความงาม ความซาบซึ้งใจ จนกลายเป็น “ขนบ” ที่เรียกว่า การพรรณนาเชิงนิราศ¹⁰ รวมถึงการแสดงภาวะอารมณ์รักใคร่ การสังวาส ออกมาในรูปของปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่น สายฝน สายฟ้า สายลม เสียงคลื่น ครื้นครั่น กระจอก กระแทกกระทั้น เกิดเป็นปรากฏการณ์ “อัศจรรย์”¹¹ ที่เรียกว่า บทอัศจรรย์ เป็นกลวิธีแสดงถึงการสำนึกในคุณค่าและอำนาจของธรรมชาติ การตระหนักถึงพฤติกรรมและอารมณ์ของมนุษย์ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติว่ามีผลกระทบต่อธรรมชาติทั้งในแง่บวกและลบ เช่น แง่บวก ในเรื่องพระปฐมสมโพธิกถา พฤติกรรมยิ่งใหญ่ของพระพุทธเจ้าคือการผจญมาร ส่งผลให้พระแม่ธรณีผู้เป็นเทพควบคุมธรรมชาติหรือเป็นตัวแทนของธรรมชาติต้องบีบบวยผมช่วยเหลือ แง่ลบ ในเรื่องไตรภูมิพระร่วง พฤติกรรมย่ำแย่ของผู้ปกครองรัฐ ได้แก่ การไม่มีคุณธรรม ทำให้เกิดความวิปริตในธรรมชาติ เกิดข้าวยากหมากแพง¹² ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย กวีสร้างกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ขึ้นนำเสนอความคิดเห็นพิจารณาหรือกำหนดนิยามคุณลักษณะของกวีว่า กวีมีธรรมชาติเป็นแม่แบบ ก็ได้แสดงสำนึกในคุณค่าของธรรมชาติ และตระหนักตนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ แสดงถึงการพินิจตนเองของกวีในด้านความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับธรรมชาติ ได้แก่ การนำธรรมชาติมาเป็นแรงบันดาลใจหรือเป็นแบบอย่างในการแสดงบทบาทตามสถานภาพ

ในบท “เป็นกวี” ของพนม นันทพฤกษ์ แสดงให้เห็นการพินิจตนของกวีว่ากวีได้นำธรรมชาติมาเป็นแม่แบบหรือแบบอย่างในการแสดงบทบาทเกื้อหนุนตามสถานภาพผู้ดำรงตนอยู่กลมกลืนสอดคล้องกับผู้อื่นหรือสภาพรอบข้าง ได้แก่ การมีชีวิตเพื่อผู้ “ศักดิ์คน” คือ ในฐานะเป็นคน “คนหนึ่ง” กวีต้องทำหน้าที่แสดงบทบาทเกื้อกูลคน “คนอื่น” เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าความเป็นคนให้คงอยู่คู่เป็นคน

จง-เกล้าจิตเพื่อแจ้ง

โดยตน

รู้-เหตุรู้สิ่งอัน

จิตรู้

เกิด-เพื่อตั้งในหน

อันถูก

¹⁰ สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา, *หวังสร้างศิลป์นิรมิต เพรศแพร้ว: การสืบทอดขนบกับการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย*, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 49.

¹¹ สมภพ ภิรมย์, “ความรักและบทอัศจรรย์ในวรรณคดีไทย,” *โลกหนังสือ* 2.5 (ก.พ. 2522): 44.

¹² ดวงมน จิตรจำนง, “แนวคิดสำคัญของกวีนิพนธ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์,” ใน *วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์* 6.1 (ม.ค.-เม.ย. 2543): 6.

ว่า-ชีพมีเพื่อกู้	ศักดิ์คน
ธรรม-คือทางแต่งแล้ว	โดยธรรม
ชาติ-ภพเป็นเพียงผล	ประจักษ์ใกล้
เป็น-คนหากมีศดำ	ในจิต
กวี-ภพจักแจ้งได้	ไปมีฯ

(ทะเลป่าภูและเพิงพัก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มิ่งมิตร, 2541, หน้า 25-37)

ในบท “ดอกกวี” ของพรุคำ พรุพี แสดงให้เห็นว่ากวีพินิจตนเองเกี่ยวกับธรรมชาติ “การเป็นดอกไม้” ที่มีบทบาทการให้ความสวยงาม ความเบิกบานแจ่มใส และความสุข ตามสถานภาพเป็นดอกไม้ ซึ่งทุกดอกล้วนมีบทบาทนี้เหมือนกัน “การเป็นกวี” ก็มีบทบาทในการสร้างความงาม ความชื่นบาน และความสุขเช่นเดียวกับบทบาทของธรรมชาติ “การเป็นดอกไม้ชื่อ ดอกกวี” ผู้ได้ชื่อว่าเป็นกวีทุกคนจึงต้องแสดงบทบาทกวีในฐานะทางธรรมชาติ คือ การแสดงบทบาทสอดคล้อง “พึ่งพากัน” ตามสถานภาพเป็น “ดอกกวี” เหมือนกัน

ดอกกวีจึงต่างก็เป็นหนึ่ง	ควรต้องพึ่งพากันอย่างหรรษา
ทำหน้าที่แห่งตนตามราคา	ก็สมค่าสมควรดอกกวี

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 51 ฉบับที่ 52 วันที่ 20-26 พฤษภาคม 2548, หน้า 64)

ในบท “กวีแห่งโลก” ของพระไม้ ได้แสดงให้เห็นถึงการพินิจตนของกวีในลักษณะการนำธรรมชาติมาเป็นแรงบันดาลใจให้กวีตระหนักถึงการทำหน้าที่หรือการแสดงบทบาทของตนให้เป็นที่ไปอย่างสอดคล้องเอื้อหนุนกับสภาพแวดล้อมหรือสรรพสิ่งรอบข้าง ได้แก่ การสร้างสุนทรีย์หรือความงามให้โลก

สรรพสิ่งนั่งงันบันดาลสติ	คำริชั้วดียิ่งใหญ่
รู้ดิรู้ฟ้าใกล้ไกล	รู้ใจรู้ตัวรู้ตน
บทกวีอยู่ที่เมื่อดุราย	แทรกในสายลมแสงแดดเมื่อดุฝน
บุปผามาลีคือกวีนิพนธ์	บันดลบันดาลสุนทรีย์

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 45 ฉบับที่ 42 วันที่ 21-27 มีนาคม 2542, หน้า 49)

ในบท “คือกวี” ของพิชญ์ แสดงให้เห็นว่ากวีได้พินิจตนในเครือข่ายความสัมพันธ์ของธรรมชาติที่ “สัมผัสกัน” อย่างสอดคล้องกลมกลืน บันดาลให้กวีนำตัวเองเข้าไปร่วมแสดง

บทบาทกลมกลืนก็เช่นกันตามสถานภาพผู้ดำรงอยู่ในเครือข่ายการสัมพันธ์กันอย่างสอดคล้องกลมกลืน ได้แก่ การสร้างสรรค์สังคมด้วยความรักศรัทธา ปัญญาและน้ำใจไมตรี

เก็บความฝันผูกวลีถ้อยชีวิต เก็บความคิดปมพะพอเหมาะสม
เก็บความหวานวันวานเหงาเศร้าระทม เก็บโคลนตมเก็บบัวบานงานกวี
เก็บอารมณ์อ่อนไหวในโลกล้วน มาสร้างสรรค์สังคมงามตามวิถี
ด้วยปัญญาด้วยศรัทธาด้วยไมตรี ด้วยใจที่ตระหนักรักแผ่นดิน
(สกุล ไทย, ปีที่ 62 ฉบับที่ 2957 เดือนตุลาคม 2549, หน้า 51)

กวีนิพนธ์เหล่านี้ แสดงให้เห็นว่าในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของ กวี กวีไทยร่วมสมัยได้พินิจตนในด้านความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับธรรมชาติ โดยนำธรรมชาติมาเป็น แรงบันดาลใจหรือเป็นแบบอย่างให้กวีแสดงบทบาทเกื้อกูลเอื้อหนุนสภาพรอบตัวหรือสรรพสิ่งรอบข้าง ตามสถานภาพเป็นผู้ดำรงอยู่อย่างสอดคล้องกลมกลืน

3.2.2 กวีกับหลักธรรม

หลักธรรมในที่นี้คือ หลักธรรมของพุทธศาสนา กวีนิพนธ์ไทยหรือวรรณคดีไทย นิยมนำเอาหลักธรรมพุทธศาสนามาเป็นแก่นสำคัญของเรื่อง นอกจากจะปรากฏเด่นชัดเป็นเฉพาะ ในวรรณคดีประเภทคำสอน เช่น *ไตรภูมิพระร่วง* แล้ว ยังมีแทรกหลักธรรม เป็นต้นว่า กฎไตรลักษณ์ กฎแห่งกรรม ไว้ในวรรณคดีไทยแทบทุกเรื่อง¹³ ทั้งนี้ เป็นปรากฏการณ์บังชี้ถึงแก่นสารปัญญาไทยได้ฝังแน่นอยู่กับความคิดความเชื่อของศาสนาหลักของไทยคือศาสนาพุทธ¹⁴ การแสดงออกถึงภูมิปัญญาหรือพลังปัญญาไทยในกวีนิพนธ์ไทย จึงปรากฏว่าได้มีการแสดงออกให้เห็นถึงหลักธรรมของพุทธศาสนา ในกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ที่กวีไทยร่วมสมัยสร้างขึ้นแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีว่ากวีมีหลักธรรมประจำใจ ก็ได้แสดงออกให้เห็นว่ามีความเกี่ยวข้องกับหลักธรรมของพุทธศาสนา ที่แสดงถึงการพินิจตนเองของกวีในด้านความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับหลักธรรม ได้แก่ การแสดงบทบาทการทำหน้าที่ของกวีโดยไม่ยึดติดกับสถานภาพ “ตัวตนหรืออัตตา” เช่นเดียวกับบทบาทการปฏิบัติธรรมเพื่อขจัดอุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่นในอัตตา “ตัวกูของกู” ในพุทธศาสนา และการดำรงสถานภาพของกวี เป็นเช่นเดียวกับการดำรง

¹³ เกษม ขนานแก้ว, *อิทธิพลของวรรณคดีต่างประเทศต่อวรรณคดีไทย*, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2539), หน้า 13.

¹⁴ สุมาลี วีระวงศ์ กับเจตนา นาควัชร, “พลังปัญญาในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย,” ใน *กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย: บทวิเคราะห์และสรณินพนธ์*, หน้า 63.

สถานภาพของผู้ประพดปฏิบัติธรรมในพุทธศาสนา คือ การดำรงตนเป็นผู้ไม่ข้องคิดหรืออยู่ห่างไกลจากกิเลสความโลภหลง

ในบท “กวี” ของศักดิ์ศิริ มีสมสืบ แสดงการนิยามคุณลักษณะของกวีให้กวีเป็น “ภาวะขณะใจ” ในการขบคิดใช้ “ปัญญา” ตรึกตรอง แสดงบทบาท “กอบกู้” ใจให้พ้นจากอบายหรือความเสื่อมเสีย เป็นการพินิจตนของกวีเกี่ยวกับการไม่ยึดติด ไม่ให้ความสำคัญกับสถานภาพของตน “การมีอัตตา” สลายอัตตานี้ให้กลายเป็น “ภาวะขณะใจ” ที่มุ่งแสดงบทบาททำหน้าที่ของกวีเป็นสำคัญ คือ การใช้ปัญญา กอบกู้ใจให้พ้นจากอบาย เช่นเดียวกับการปฏิบัติธรรมเพื่อหลุดพ้นจากอุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่นในอัตตา “ตัวกูของกู” มุ่งชำระจิตใจให้สะอาด สงบ และสว่างในพุทธศาสนา

ธงอุดมคติ โบกสะบัดกล้า	คบไฟแห่งปัญญาสว่างไสว
กวีคือภาวะขณะใจ	คือพลังยิ่งใหญ่ในมโน
มโนมนุษย์สุดมนัสจรัสตระนี้	ภาวะกวีส่องสภาวะคร้าวอะโ
ประกายปราศรัยจากล้าอากลิโก	โยโสมนสติการณวิญญู
กวีคือกวี คือภาวะ	ภาวะกวีคือภาวะการกอบกู้
อา...กวีคือใครใช้ใจดู	หัวใจกวีจึงหยั่งรู้หัวใจกวี

(www.thaipoe.net/index.php?lay=show&ac=article&Id=424933)

ในบท “ภาวะ (ตัวตน)” ของก่องแก้ว กวีวรรณ แสดงให้เห็นถึงการพินิจตนของกวีเพื่อปลดเปลื้อง “ตัวตน” ที่กวีเห็นว่า เป็นพันธะ เป็นภาระหน่วงเหนี่ยวให้กวีข้องติดอยู่กับความลุ่มหลงเปล่าเปลื้องหรือความไร้สาระของชีวิต เพื่อได้แสดงบทบาททางปัญญาความคิด ได้แก่ การมีสำนึกเป็นอิสระจากสิ่งร้อยรัดจิตใจ คือ เป็นภาวะเดียวกันกับการหลุดพ้นจากกิเลสความโลภหลงอุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่นในตัวกูของกู ที่ผู้ประพดปฏิบัติธรรมในพุทธศาสนา มุ่งบรรลุ

เขาเพ่งมองวอมไฟจากปลายเทียน	ลมแผ่วลือเวียนวายจังหวะ
หรีแล้วพล่านซ่าน โพลงโยระยะ	นั่งสงบบางขณะแล้วพลัวโอน
ความร้อนที่ร่านนั้นผลาญเผา	ไฟมีดับอดมัวเมาเผาเทียนไค่น
เนื้อแท้แห่งเทียนเริ่มปลายละลาย ไค่น	ผ่านด้ายเชื้อไหม้โชนเพียงเชือกเดียว
เขาก้อยค้อยปลดร้อนรุ่มจากคุ่มร้อย	ปลดพันธะที่ห้อยที่ร้อยเกี่ยว
ปลดภาระกระหวัดที่รัดเกลียว	ไม่โน้มเหนี่ยวแล้วสำนึกในโลภย์นี้

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 48 ฉบับที่ 14 วันที่ 31 สิงหาคม – 6 กันยายน 2544, หน้า 64)

ในบท “คุณเป็นกวีได้” ของใจกานท์ รัศมีศิลป์ แสดงให้เห็นถึงการพินิจตนของกวี เกี่ยวกับการดำรงสถานภาพและการแสดงบทบาท “เป็นกวี” โดยกวีบ่งชี้ถึง “เงื่อนไขสำคัญ” ของ การเป็นกวี ได้แก่ การฝ่าฟันการหลงยึดมั่นแห่งอัตตา กวีสามารถจินตนาการกว้างไกลไร้ขีดจำกัด ได้ แต่การจะสามารถแสดงบทบาททางปัญญาความคิดนี้ กวีต้องไม่หลงยึดติดกับอัตตาของตนก่อน คือ กวีจะต้องไม่ข้องติดอยู่กับความทุกข์โศก การหลงตัวเองว่าเป็นคนดีเพียงคนเดียว อันเป็นภาวะ เดียวกับการข้องติดอยู่กับกิเลสทุกข์ความเศร้าหมอง อุปาทานการยึดมั่นถือมั่นในตัวกูของกู ในพุทธ ศาสนา

หากคุณยังอวดอ้างถึงความโศก	หากคุณยังหยัน โลก ไร้ศักดิ์ศรี
หากมีคุณคนเดียวเป็นคนดี	คุณมิใช่เป็นกวีอย่างแท้จริง
เพียงจิตใต้สำนึกคุณแสวงหา	การหลอกลวงในมายาแห่งสรรพสิ่ง
คุณคว่ำฟางกลางทะเลเพื่อฟัง	คุณกลัวการถูกละทิ้งเพียงเท่านั้น
คุณเป็นกวีได้	จินตนาการกว้างไกลไร้กรอบกั้น
เพียงสิ่งหนึ่งซึ่งคุณต้องฝ่าฟัน	คือการหลงยึดมั่นแห่งอัตตา

(ไรเตอร์แมกกาซีน. ปีที่ 1 ฉบับที่ 6 เดือนเมษายน 2536, หน้า 103)

ในบท “คือเขา ผู้กวีที่แท้จริง” ของวรทิน ฉาย แสดงให้เห็นว่ากวีพินิจตนเกี่ยวกับการ ดำรงสถานภาพและการแสดงบทบาทของกวีเป็นไปอย่างผู้สงบ สะอาด และสว่าง หรืออย่างผู้รู้ ตื่น รู้เบิกบาน “สมถะ เข้าใจ เชือกเย็น มีพรหมวิหาร 4 ครองใจ” ได้แก่ ผู้มีกิเลสเบาบางตลอดจนสิ้น กิเลส หรือผู้บรรลุนิพพานในพุทธศาสนา

สมถะทุกอย่างทุกอย่างก้าว	ดวงดาววาทาหนักกับสิ่งเห็น
ทอประกายเข้าใจในสิ่งเป็น	ยะเยือกเย็นแก้ไขได้ทุกทาง
มีเมตตากรุณาทุกิตา	อุเบกขาครองใจไปทุกอย่าง

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 45 ฉบับที่ 7 วันที่ 19-25 กรกฎาคม 2541, หน้า 49)

ในบท “วิถีกวี-อนาคตะ พุทธะปัจเจกะปุกคะ โล (เรามีปรารถนาการเกิด-ดับ-นั้น เราชาติพันธุ์กวี)” ของก่องแก้ว กวีวรรณ แสดงถึงการพินิจตนของกวีในด้านการดำรงสถานภาพ และการแสดงบทบาทของกวี เป็นวิถีหรือเป็นวิธีเดียวกับการดำรงตนของผู้ประพฤติปฏิบัติธรรม เพื่อการหลุดพ้นจากกิเลสในพุทธศาสนา คือ กวีมุ่งมั่นพากเพียรด้วยตนเองในการใช้สติปัญญากำจัด กิเลสความ โลก ความขลาดเขลาหรือโมหะ อุปาทานการยึดมั่นตัวกูของกู “ซากที่เรามุ่งทิ้ง” เช่นเดียวกับพระพุทธปัจเจกบุคคลที่บำเพ็ญตนจนสิ้นทุกข์ได้ด้วยตนเอง

เราเริ่มเคลื่อนวิถีชีวิต	ว่าเรามีฟ้าคิดแต่สับสน
เรามีเราในเรามีตัวตน	และในตนตัวตนไม่มีเรา
เราไม่มุ่งแสวงตามแรงโยย	เราอยู่โดยแสวงตามแรงเรา
เราจึงเริ่มมี(กวี)และไม่มีเรา	บนความขลาดเขลาเราไม่มี
เราจึงเริ่มทั้งความจริงที่ปลอมเปลือก	แล้วต่างเราจึงเลือกดำเนินวิถี
ประกาศตนว่าเราสามัญไม่ฮึด-มี	เกียรติและกามกินกินพอดี-ไม่ช่วงชิง
เราจึงต่างเติมขำเติมสัมภาระ	ปลดวงขชะวักดูบ้า-และบางสิ่ง
เรามีได้มาประกาศตนว่ากวีมีอยู่จริง	แต่ซากที่เรามุ่งหึ่งคุณมุ่งทำ
(แต่ซากที่เรามีทั้งนั้นคุณธรรม)	
(www.thai poet.net/index.php?lay=show&ac=article&Id=424933)	

กวีนิพนธ์เหล่านี้ แสดงถึงกวีไทยร่วมสมัยได้พินิจตนเองหรือได้พิจารณา สถานภาพและบทบาทของตนในด้านมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับหลักธรรม ซึ่งก็คือ หลักธรรมของ พุทธศาสนา ได้แก่ การแสดงบทบาทกำจัดกิเลส ความเสื่อมเสีย โลกหลง อุปาทานความยึดมั่นถือ มั่นในตัวกูของกู และการดำรงสถานภาพห่างไกลหรือเพื่อไร้อินกิเลส เป็นเช่นเดียวกับบทบาทและ สถานภาพของผู้ดำรงตนประพฤติปฏิบัติธรรมในพุทธศาสนา

3.2.3 กวีกับการสร้างสรรค์วรรณศิลป์

วรรณศิลป์ไทย เป็นศิลปะการแต่งหนังสือที่ให้ความสำคัญในด้านการใช้เสียง สัมผัสคล้องจอง คำ และ โวหาร ซึ่งสะท้อนถึงแนวคิดเรื่อง กฤตยาการแห่งกล อันเป็นหัวใจของ การสร้างขนบวรรณศิลป์ในวรรณคดีไทย¹⁵ การสร้างสรรค์วรรณศิลป์ในกวีนิพนธ์ไทย จึงเป็นเรื่อง ของงานร้อยกรอง เป็นศิลปะการใช้ภาษาที่มีการร้อยเรียงกลั่นกรองอย่างประณีตบรรจง คือ เป็น การใช้ภาษาตามกฎเกณฑ์อันพิถีพิถัน ในกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ที่กวีไทยร่วมสมัยสร้างขึ้นแสดง ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีว่ากวีมีความสามารถทางวรรณศิลป์ ก็ได้แสดงถึงการพินิจ ตนเองในด้านความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการสร้างสรรค์วรรณศิลป์หรือด้านศิลปะการใช้ภาษาของ กวี

ใน เพลงขลุ่ยผิว บทที่ 25 ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ แสดงให้เห็นถึงการพินิจตน ของกวีในด้านการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ ได้แก่ การเป็นกวีสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อสร้างสรรค์

¹⁵ ฐนศ เวศร์ภาดา, “กฤตยาการแห่งกล : หัวใจการสร้างขนบวรรณศิลป์ไทย,” *วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์* 8.3 (ก.ย.-ธ.ค. 2545): 344.

ชีวิต โดยมีการกำหนดนิยามให้กวีมีสถานภาพเป็นผู้ผ่านการฝึกฝนเป็นนายช่างผู้สร้างคำมีสัมผัสหรือคำในกลอนที่ลึกลับมาอย่างชำนาญ เพื่อจะสามารถแสดงบทบาทสร้างคำให้สัมผัสใจ อันเป็นการเขียนชีวิตด้วยชีวิต ที่ไม่จำกัดกวีไว้แต่ในคำ คือ เป็นการสร้างสรรค์วรรณศิลป์หรือศิลปะการใช้ภาษาที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ชีวิตด้วย

เธอต้องเขียนชีวิตจากชีวิต	นฤมิตถ้อยคำด้วยสัมผัส
สัมผัสใจสู่ใจให้แจ่มชัด	ไม่จำกัดกวีไว้แต่ในคำ

(เพลงขลุ่ยผิว. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: นิตยสาร ‘สารคดี’, 2526, หน้า 55)

ในบท “แค่ความฝัน” ของชัชพล จรกั้น แสดงให้เห็นถึงการพินิจตนของกวีเกี่ยวกับการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ ได้แก่ การใคร่ครวญถึงความเป็นกวีผู้สามารถสร้างคำมีสัมผัสคือคำมีฉันทลักษณ์ให้สัมผัสใจหรือผู้สามารถสร้างสรรค์วรรณศิลป์ที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ชีวิต อันเป็นสถานภาพและบทบาทของกวีที่ผู้ปรารถนาเป็นกวีมุ่งหมาย

โอ้, ท่านทวยเทพอินทร์ผู้ยิ่งใหญ่	โปรดกล่อมฉันให้หลับไหลหลับฝันหวาน
ฝันเห็นนักปรัชญา “กาลิลิ ยิบราน”	ร้อยวลีจับขาน “วิญญานขบถ”
โอ้, ท่านมหากวีผู้ยิ่งใหญ่	เรื่องราวแสนสะเทือนใจ สิ้นสลด
ละเอียดอ่อนหวานด้วยอรรถรส	ท่วงทำนองงามดั่งหยดน้ำ
ลีลาพลิวหวีดูบไล้ ไหวรู้ลึก	กระทบใจให้หนาวลึก ยะเยิบย่ำ
จังหวะทบจังหวะเหมือนจะย่ำ	สัมผัสคำ-สัมผัสใจ ไหวอารมณ์
ดั่งดนตรีที่ไพเราะเสนาะพริ้ง	สะกดใจให้หยุดนิ่ง พักพิง, ห่ม
ทุกถ้อยคำเร็นลวดลายตามสายลม	ทุกประโยคจึงกลืนกลมเกาะเกี่ยวกัน

(สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 42 ฉบับที่ 24 วันที่ 12-18 พฤศจิกายน 2538, หน้า 59)

ในบท “กวี” ของไพศาล สุริยา แสดงให้เห็นว่ากวีได้พินิจตนเกี่ยวกับการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ ได้แก่ การเป็นกวีผู้มีความสามารถในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ไทย คือ กวีนิพนธ์ฉันทลักษณ์ประเภทต่าง ๆ โดยการเป็นกวีผู้มีความสามารถเช่นนี้ มีคุณประโยชน์ในด้านการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ที่สามารถสืบทอดมรดกวรรณศิลป์ไทยให้ดำรงอยู่ไม่รู้เสื่อมสูญคงความเป็นวัฒนธรรมทางภาษาของไทยไว้ให้โลกรู้

ผู้เอาค่าธรรมเนียมมาเรียงร้อย	ผู้คิดถ้อยพจน์ที่เพราะหู
มาดักทองจนมีค่านาเชิดชู	เป็นบทกลอนเลิศหรูสู่ปวงชน
ผู้ที่มีความรักอักษรรา	นำคำสอนศาสดามาคิดค้น

ใช้คำคมกษัตริย์เก่าเอามาปน	แต่งแต้มจนเกิดคำหวานเป็นกานท์กรอง
ไม่ได้พรสวรรค์จากชั้นฟ้า	แต่ได้พรแสวงหาจากสมอง
ความขยันเป็นทุนหนุนสำรอง	หมั่นตรึงตรงตรวจตรามาเพิ่มพูน
ทั้งกายก่กลอนโคลงฉันท์อันล้ำค่า	สืบทอดมาสืบทอดไปไม่สิ้นสูญ
วัฒนธรรมภาษาน่าเกื้อกูล	เจ็ดจัญญ์คงไว้ให้โลกรู้

(สกุลไทย. ปีที่ 52 ฉบับที่ 2702 วันที่ 1 สิงหาคม 2539, หน้า 51)

ในบท “ฝุ่น” ของเลน ทักยิม แสดงให้เห็นถึงการพินิจตนของกวีในด้านการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ ได้แก่ การเป็นกวีสร้างงานโดยไม่ให้ความสำคัญกับวรรณศิลป์ไทยของกวีไทยปัจจุบัน เป็นการทำลาย “เขียนบอน บั่นทอน” มรดกวรรณศิลป์ไทยหรือศิลปะการใช้ภาษาของไทย คือ ฉันทลักษณ์ที่กวีโบราณชั้นครูได้สร้างไว้เป็นแบบอย่าง

เมธิจอมปราชญ์ผู้	ผจงกลอน
แบบเก่าถูกเขียนบอน	เบิกอ้าง
แบบใหม่ยุคบั่นทอน	ฉันทลักษณ์
กาพย์เปล่ากลอนเปลือยล้าง	ลวกเข้าบัดบัง

งมยงใจจั้งแล้ว	ปัจจุบัน
เพ่นพ่านกวีชั้น	เขม่นหน้า
หลากนามมากประชัน	ประชด ฮะฮา
เทียบรุ่นโบราณทำ	ฝุ่นเท้าครูกวี

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 50 ฉบับที่ 36 วันที่ 30 มกราคม-5 กุมภาพันธ์ 2547, หน้า 64)

กวีนิพนธ์เหล่านี้ แสดงให้เห็นว่ากวีไทยร่วมสมัยได้พินิจตนในด้านความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ โดยแง่หนึ่งให้ความสำคัญกับการเป็นกวีผู้สามารถสร้างสรรค์วรรณศิลป์ที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ชีวิต และอีกแง่มุ่งเน้นที่การเป็นกวีผู้สามารถสร้างสรรค์วรรณศิลป์ไทยที่เป็นการสร้างสรรค์หรือสืบทอดมรดกวรรณศิลป์ไทยให้คงอยู่ คงความเป็นวัฒนธรรมภาษาของไทยไว้ให้โลกรู้

3.2.4 กวีกับการดำรงชีพ

ในสภาพที่สื่อเทคโนโลยีทันสมัยต่าง ๆ แย่งจำนวนคนอ่านไป กระตุ้นให้กวีไทยร่วมสมัยต้องหันกลับมาทบทวน มองตัวเองและผลงานใหม่¹⁶ นี้เป็นข้อเท็จจริงข้อหนึ่งที่กวีไทยร่วมสมัยใช้ชีวิตดำรงสถานภาพและแสดงบทบาทของตนอยู่ท่ามกลางสภาพหรือปัจจัยไม่เอื้อหนุนของสังคมปัจจุบัน การดำรงชีพของกวี จึงเป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งที่กวีไทยร่วมสมัยให้ความสำคัญ “เฟื่องพินิจ” โดยได้นำมาตีแผ่ เปิดเผย สะท้อนไว้หลากหลายแง่มุม ในกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ที่เป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีว่ากวีมีชีวิตเพื่อสร้างความคิดและจินตนาการ จึงปรากฏว่ากวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นในลักษณะเป็นการสะท้อน เปิดเผย หรือตีแผ่แง่มุมการดำรงชีวิตของกวี ที่แสดงให้เห็นว่ากวีกำลังพินิจตนในด้านความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการดำรงชีพ

ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวี ในลักษณะเป็นการสะท้อนชีวิตการดำรงสถานภาพและแสดงบทบาทของกวีว่าเป็นสิ่งพิเศษ กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงให้เห็นถึงการพินิจตนในด้านการดำรงชีพของกวี ได้แก่ พฤติกรรมการกินอยู่ ดื่ม และความเจ็บไข้ของกวี ไม่ได้ปราศจากการทำหน้าที่ของตน เช่น บท “กวีขี้เมา” ของไพฑูริย์ พรหมวิจิตร แสดงถึงการพินิจตนของกวีในพฤติกรรมการดื่มเหล้า “เมาแปล้ทุกโมงยาม” ของกวีนั้น ไม่ได้เป็นพฤติกรรมฆ่าแยะขาดสติและไร้ศีลธรรม (ผดศิลข้อ 5) เพราะกวีสามารถสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ที่ดีเยี่ยมได้ เนื่องจากการเป็นกวีมีสาระสำคัญอยู่ที่ใจหาใช่อยู่ที่ร่างกายไม่ คือ การทำหน้าที่ของกวีเป็นหน้าที่แห่งการสร้างสรรค์คุณค่าทางจิตใจ ในบทนี้ ก็คือ คุณค่าแห่งการหยั่งรู้ถึงสังขารชีวิต “สุดท้ายเป็นศพสิ้นเสมอกัน” การดำรงชีพของกวีจึงไม่จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับร่างกายที่ไม่ใช่สาระสำคัญของชีวิต

ชีพพลีเพื่อสาเหหล้า	นงราม ด้วยฤๅ
ไว้น้ำสก็สองสาม	หมื่นแก้ว
เมาแปล้ทุกโมงยาม	เยี่ยมบท กวีเว
กายแปรตใจปราชญ์เฝ้าว	ผ่องน้อมฉินฉาย
สุดท้ายเป็นศพสิ้น	เสมอกัน
ไต่เล่าเป็นนิรันดร์	คู่ฟ้า
รำถ้อยรำสุรามัน	หมื่นขวด สะฮา

¹⁶ สุมาลี วีระวงศ์ กับเจตนา นาควิริยะ, “พลังปัญญาในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย,” ใน *กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย: บทวิเคราะห์และสรณิพนธ์*, (กรุงเทพฯ: ศยาม, 2544), หน้า 86.

กลอนกาพย์สี่ท้วหล้า โลกแจ้งจินตกวี
(ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 เดือนพฤศจิกายน 2541, หน้า 113)

ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวี ในลักษณะเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงชีวิตการดำรงสถานภาพและแสดงบทบาทของกวีว่าเป็นเรื่องจริงจังและทุกข์ยาก กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงให้เห็นถึงการพินิจตนของกวีในด้านการดำรงชีพ ได้แก่ การดำรงชีพในฐานะกวีไม่ได้เป็นไปอย่างง่ายดายหรือเป็นไปอย่างมีความสุข เช่น บท “ก็เห็นเป็นกวี” ของกอนกฤษ ได้แสดงให้เห็นว่ากวีพินิจตนเกี่ยวกับ “การเป็นกวี” ที่ต้องเกี่ยวข้องกับงานใช้ความคิดความรู้สึกไม่รู้กี่มากน้อยในการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ และเมื่อสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ได้แล้ว กวียังต้องขวนขวายหาเงินมาซื้อแสตมป์เพื่อส่งจดหมายไปนำเสนอให้สำนักพิมพ์หรือสื่อสิ่งพิมพ์พิจารณาตัดสินประเมินค่าผลงานกวีนิพนธ์ที่สร้างขึ้นอย่างยากลำบากนี้ การดำรงชีพของกวีจึงเต็มไปด้วยความยากลำบากทั้งในมิติความคิดความรู้สึกส่วนคนที่กวีต้องมูมนานะเกี่ยวกับราและในมิติความคิดความรู้สึกที่ต้องผูกไว้หรือขึ้นอยู่กับผู้อื่นที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ของตน

ก็หยดหมึกหยาดไหลใส่กระดาษ	ก็ดินสอป้อปาดวาดคำหวาน
ก็เปลวเทียนเปลี่ยนแสงแรงบันดาล	ก็โคมไฟส่องผ่านกาลเวลา
ก็จุดหมายหลายอารมณ์ผสมสร้าง	ก็แนวทางหีบขกถกปัญหา
ก็อ้อมอุ้งอิงแอบแนบชีวา	ก็ปรัชญาครมคิดคมคำ
ก็สตาลค์ซื้อแสตมป์มาเต็มปิด	ก็จ่อมจิตจ่อพ้อเพื่อพร่า
ก็ลับหายก็ให้เห็นเป็นประจำ	ก็ชอกช้ำก็สมหวังนั่งลุ้นรอ
ก็เรื่องและก็เล่มวางเต็มแผง	ก็ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแต่งเติมต่อ
ก็พิมพ์ซ้ำทำใหม่ไม่เพียงพอ	ก็ชุดห่อเก็บมัดจัดลง
ก็สิ่งเห็นสืบเส้นสายร้ายเสกสรร	ก็ร้อยวันพันปี...ก็ความหวัง
ก็คนใหม่ใครศรัทธาค่าจริง	ก็รุ่นหลังใครจรรจด...บทกวี

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 49 ฉบับที่ 44 วันที่ 21-27 มิถุนายน 2545, หน้า 65)

ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวี ในลักษณะเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงชีวิตการดำรงสถานภาพและแสดงบทบาทของกวีว่าไร้แรงสนับสนุน กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงให้เห็นถึงการพินิจตนของกวีในด้านการดำรงชีพ ได้แก่ การเป็นกวีผู้ดำรงชีพอยู่ในสังคมที่ไม่เอื้อต่อการได้สร้างสรรค์กวีนิพนธ์ เช่น บท “กวีถูกลงโทษให้ออดตาย” ของคำกอย มหาสารคาม แสดงให้เห็นถึงการพินิจตนของกวีเกี่ยวกับการดำรงชีพทำมาหากินในสังคม “สินค้าน่าประหลาด” หรือสังคมนิโกลคนิยมที่แปรทุกอย่างเป็นสินค้า แม้แต่ความเป็นปราชญ์หรือทุนมนุษย์ของกวี ก็ถูกนำมาซื้อขายเป็นสินค้า ที่ต่อราคาไม่สามารถประทั่งชีวิตกวีได้ “จะหมายมายาไส้มิได้เลย” การ

ดำรงชีพของกวีแทนที่จะได้ทำหน้าที่ดั่งงาม คือหน้าที่ในการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์เพื่อสร้างสรรค์ชีวิตมนุษย์ ในสังคมบริโภคนิยมที่ไม่ให้ความสำคัญกับคุณค่าของความเป็นปราชญ์และคุณค่าของมนุษย์นี้ กวีกลับต้องทำหน้าที่ของความหยาบช้ำเพื่อทำมาหากินเลี้ยงปากท้อง ดำรงชีพให้อยู่รอดให้ได้

อันว่าหน้าที่แห่งวีรภาพ คือมีชีวิตอยู่รู้หากิน	ของความหยาบช้ำอันบ้าบิ่น เปรียบนกเจ้าผกผินบินไปไกล
.....	
ท่านคงถูกลงโทษให้โหดร้าย กับพุทธะทุกผู้อยู่ทั่วไป	ถึงประทานความตายถวายไว้ เหมือนประทานทั่วไทยด้วยทุกขระทม
สัตว์ปีกฉีกเปลือกโลกอัน โสภเสวี น้ำน้อยในลำธารมานานนม	ด้วยจิกเอาผลหวานผสานผสม มันไม่ยอมตรอมตรมหรืออย่างไร
ที่ไม่เคยคอยอยากลำบากท้อง ที่ไม่ต้องร้องขอต่ออะไร	ที่ไม่ต้องร้องทุกข์กับยุคสมัย ที่ไม่ต้องข้องใจต่อไพร่พฤษ
ถ้าจะเปรียบปีกฉีกกับจินตกวี ต้องกระทำกับธรรมชาติ-ประหลาดพิลึก,	ไม่แตกต่างกันที่มีการศึก ในสำนักนักกลอนสะท้อนใจ
ในสังคมสิ้นค่าน่าประหลาด ทุนมนุษย์สุดแรงที่ลงไป	ราคาความเป็นปราชญ์อุบาทว์ใหญ่ จะหมายมาษาได้มีได้เลย
(มติชนสุดสัปดาห์. ปีที่ 7 ฉบับที่ 326 วันที่ 30 พฤศจิกายน - 6 ตุลาคม 2529, หน้า22)	

ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวี ในลักษณะเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงชีวิตการดำรงสถานภาพและแสดงบทบาทของกวีว่ามีความขัดแย้งในตัวเอง กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงให้เห็นถึงการพินิจตนของกวีในด้านการดำรงชีพ ได้แก่ การเป็นกวีไม่ได้มีแค่การแสดงบทบาทในฐานะกวี คือ สร้างสรรค์กวีนิพนธ์เท่านั้น หากกวียังต้องแสดงบทบาทในฐานะอื่น ๆ ทางสังคมด้วย เช่น บท “กวีซื้อทอง” ของกานติ ณ ศรีธธา แสดงถึงการพินิจตนของกวีในด้านการดำรงชีพแสดงบทบาทในฐานะเป็น “คู่รัก” เพื่อการใช้ชีวิตคู่ “มีความรัก แต่งงานมีครอบครัว สืบเชื้อสายเผ่าพันธุ์” ที่มีความแตกต่างสิ้นเชิงจากการแสดงบทบาทในฐานะกวี เพราะการแสดงบทบาทในฐานะคู่รักนี้ ต้องเกี่ยวพันอยู่กับวัตถุนิยม ที่เป็นคุณค่าจอมปลอมหรือสิ่งสมมุติ ไม่ใช่คุณค่าแท้จริง ส่วนบทบาทในฐานะกวี ได้แก่ การสร้างสรรค์กวีนิพนธ์นั้น เป็นการสร้างสรรค์คุณค่าแท้จริงของชีวิตมนุษย์ คือ คุณค่าแห่งจิตใจ “ความรัก” มนุษย์ควรรักผูกพันกันด้วยใจ มากกว่าให้วัตถุนิยมเป็นตัวกำหนด การดำรงชีพของกวีจึงเต็มไปด้วยความขัดแย้งระหว่างคุณค่าแท้จริงที่เกิดทุนกับคุณค่าจอมปลอมแต่จำเป็น ที่กวีจำต้องอยู่กับมันหรือต้องแสดงบทบาทพร้อมกันทั้งคู่

กวีไปซื้อทองให้น้องหญิง	สายสร้อยสวยจริงวิเศษสี
คลังคอเจ้าเข้ารูปกันพอดี	งามเหมือนทิวทิพย์ที่ชั้นฟ้า
(กวีเศร้าจึ่งเลย	มนุษย์เอ่ยหลงอะไร ณ ได้หล้า
เพชรกับจี้มองให้คิดมีราคา-	เท่ากัน ณ พสุธาค่าสมมุติ)
กวีถามราคาค่าสายสร้อย	งามหยดย่อยแจ่มองสิบริสุทธิ์
เงินกระเป๋าทะเลียงก้มเอียงงุด	ก่อนจะผูกโบหน้าเริงรำยิ้ม
(กวีคิดถึงราคาค่าบทกวี	ขึ้นละสีห่าร้อยมัยค่อยอ้อม
อุดสำห้อมถนอมไว้ให้เจ้าพิมพ์	นี่ก็ปืมใจขาดอนาจัง)
กวีออกจากร้านเดินผ่านถนน	จับมือเจ้าสุขล้นบนความหวัง
ความรักคือดวงไฟหวานไหวพลง	สุกเปล่งปลั่งเหมือนใจได้เพชรทอง
(ความรักคืออะไรก็ไม่วู้	ทำไมหนอต้องมากู้กับข้าวของ
รักคือลมได้ไหมในครรถอง	เพื่อป่าวฟ้องถึงคุณค่าที่แท้จริง)
(ที่ซึ่งขุนเขาทะเลมม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สยามอินเตอร์บุ๊คส์, 2547, หน้า 142-145)	

การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีเหล่านี้ แสดงให้เห็นว่ากวีไทยร่วมสมัยได้พินิจตนในด้านความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการดำรงชีพ อันเป็นการตระหนักถึงข้อเท็จจริงว่ากวีไม่ได้มีเพียงบทบาทการทำงานสร้างสรรค์กวีนิพนธ์เท่านั้น หากกวียังต้องมึบทบาทในการทำมาหากินหรือการดำรงชีพ ที่กวีจะต้องเรียนรู้ ฝ่าฟัน ยืนหยัดยืนยัน อยู่รอดปลอดภัยให้ได้

3.2.5 กวีกับความเป็นคนธรรมดา

กวีนิพนธ์ไทยมีวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ประกอบด้วยสองกระแสสาย ได้แก่ กระแสราชสำนักที่เรียกว่า กวีนิพนธ์ลายลักษณ์ กับกระแสชาวบ้านที่เรียกว่า กวีนิพนธ์มุขปาฐะ¹⁷ ด้วยเหตุที่วรรณคดีไทยส่วนใหญ่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร สร้างขึ้นจากกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับกษัตริย์และราชสำนัก วรรณคดีไทยส่วนใหญ่จึงเป็นเรื่องสนองต่อกลุ่มคนเหล่านี้¹⁸ สามัญชนหรือชาวบ้านในกระแสกวีนิพนธ์มุขปาฐะ จึงไม่ค่อยปรากฏในวรรณคดีไทย トラบเมื่อหลังสงครามโลก

¹⁷ ษย์กร แสงกระจ่าง, “วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ของกวีนิพนธ์ไทย,” ใน *กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย: บทวิเคราะห์ และสรรนิพนธ์* (กรุงเทพฯ: สยาม, 2544), หน้า 32.

¹⁸ อวยพร มิลินทรางกูร, “ลักษณะคำประพันธ์ร้อยกรองของไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๕๐๑,” (วิทยานิพนธ์ การศึกษา หลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 14.

ครั้งที่ 2 เป็นต้นมา กวีนิพนธ์ลายลักษณ์ได้กลายเป็นกวีนิพนธ์กระแสหลัก¹⁹ แต่ผู้สร้างกลับไม่ใช่กลุ่มคนเดิมหรือกลุ่มคนที่อาศัยสถานภาพและบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับกษัตริย์และราชสำนักอีกต่อไป กลายเป็นกลุ่มคนประกอบด้วยสามัญชน เป็นนิสิตนักศึกษา นักหนังสือพิมพ์ ศิลปินมากยิ่งขึ้น กวีนิพนธ์ไทยที่ได้รับผลกระทบจากเรื่องเล่าร้อยแก้ว อิทธิพลตะวันตก เหลือพื้นที่เพียงเป็นสิ่งที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกได้ปรับเปลี่ยนบทบาทไปร่วมต่อสู้เพื่ออุดมการณ์ทางการเมือง ต่อมาอีกส่วนได้หันมานิยามคนทำหน้าที่ “ประกาศสัจจะ แสดงสารัตถะของสรรพสิ่งด้วยอำนาจของถ้อยคำ” ทำให้กวีกลายเป็นบุคคลพิเศษมีภูมิปัญญาลุ่มลึก มีภารกิจหรือมีชีวิตอุทิศเพื่อการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ล้ำค่า²⁰ ดังนั้น ในกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ที่กวีไทยร่วมสมัยสร้างขึ้นแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวี จึงปรากฏว่ามีการวิพากษ์ความเป็นผู้พิเศษของกวีและมีการเผยให้เห็นถึงความเป็นมนุษย์สามัญ ได้แก่ คุณลักษณะของกวีผู้มีชีวิตเช่นคนธรรมดา ที่แสดงให้เห็นว่ากวีกำลังพินิจตนเองในด้านความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความเป็นคนธรรมดา คือ การให้ความสำคัญหรือทำตามอารมณ์ความรู้สึก ความเรียบง่ายไม่ซับซ้อน เป็นธรรมดาสามัญในการสร้างงานและการดำรงชีวิตเหมือนคนทั่วไป

ในบท “คนเรียงคำ (ฉันไม่ใช่กวี)” ของน้ำพี้ แสดงถึงการพินิจตนเองของกวีเกี่ยวกับการเป็นกวีเขียนงานตามอารมณ์ความรู้สึก เพื่อปฏิเสธเป็นกวีเขียนงานสื่อความหมาย สัจธรรมลึกล้ำซับซ้อน

ฉันเป็นแค่คนร้อยอักษร	ถ้อยคำอาจไม่ซับซ้อนคัมคำ
ความหมายอาจไม่ลึกล้ำ	เป็นแค่คนเรียงคำตามใจ
อย่าเรียกฉันว่า..กวี	เพียงแค่คนมีอารมณ์อ่อนไหว
เพียงประสบพบ"ความรู้สึก" ใด	เรียงร้อยหลังไหลให้เห็นเป็น "งาน"
อย่าเรียกสิ่งที่ฉันเขียนว่า "บทกวี"	มันไม่ได้มีคำมหาศาล
เป็นแค่เรื่องเรื่อยไหลตามใจต้องการ	จริง..เท็จ..สวย..ขม..อ่อนหวาน
อาจหลงทางบ้าง..ช่างมัน	

(www.nampeewriter.blogspot.com/2007/08/blog-post_08.html)

¹⁹ ชมัชกร แสงกระจ่าง, “วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ของกวีนิพนธ์ไทย,” ใน *กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย: บทวิเคราะห์ และสรรนิพนธ์* (กรุงเทพฯ: ศยาม, 2544), หน้า 35.

²⁰ นพพร ประชากุล, “สารัตถะของกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่,” ใน *ยอกอักษร ย้อนความคิด เล่ม 1 ว่าด้วยวรรณกรรม*, (กรุงเทพฯ: อานัน, 2552), หน้า 22.

ในบท “กูไม่ใช่กวี” ของแดน ไกล_โลปีเรีย แสดงให้เห็นว่ากวีพินิจตนเกี่ยวกับการเป็นกวีมีอารมณ์ความรู้สึก (โดยการทำให้ตัวมีอารมณ์โกรธ หงุดหงิด รำคาญ “อยากเป็นบ้า”) เพื่อปฏิเสธการทำตัวเป็นกวีมีเกียรติศักดิ์อวดภูมิปัญญา (สูงส่ง)

กูอยากเป็นอย่างกู	อยากอยู่แบบกูดคิดว่าดีสม
มีงอย่ามาอวดอ้างคารม	ว่ากูเฉียบคมด้วยปัญญา
ไว้ย กูไม่อยากเป็นกวี	กูขออยู่อย่างนี้ จะดีกว่า
อย่าขกข่งกูเลย เสียเวลา	กูก็แค่คนอยากบ้า เท่านั้นเอง

(www.oknation.net/blog/kuza)

ในบท “ฉันจึงไม่ใช่กวี” ของอัญญา วรรณนะ แสดงการพินิจตนของกวีเกี่ยวกับการเป็นกวีเขียนงานสะท้อนและสนองอารมณ์ความรู้สึก เพื่อปฏิเสธการเป็นกวีผู้มีศักดิ์หรือผู้วางตัวสูงส่งเคร่งขรึม

ฉันมิใช่กวี, ฉันมิใช่	เพียงจุมพิตเวียงฟ้าไกลได้ทุกหน
เพียงโอบกอดชลาไหลคังใจตน	เพียงรู้ทันเล่ห์กลพายุร้าย
ฉันจึงมิใช่กวี	เพราะคำต้อยเยี่ยงนี้มีอาจหมาย
เพียงร้อยถ้อยอักษรเพื่อผ่อนคลาย	จะเจียมตนจนตาย-มิใช่กวี

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 38 ฉบับที่ 34 วันที่ 26 มกราคม - 1 กุมภาพันธ์ 2535, หน้า 51)

ในบท “ไม่ใช่กวี” ของอ. อินทวิเชียร แสดงให้เห็นว่ากวีได้พินิจตนในด้านการเป็นกวีเขียนงานตามอารมณ์ความรู้สึก เพื่อเผยให้เห็นถึงการสร้างสรรค์งานของกวีไม่ได้มีเพียงงานของกวี “คำยิ่งใหญ่และสูงกว่าคำกมล” หรือกวีผู้พิเศษสูงส่ง หากยังมีการสร้างสรรค์ขึ้นจากผู้มีอารมณ์ความรู้สึกที่ “อึดถือรื้อร่นจนจนบ้า” จากความรู้สึกโกรธเกลียด รักใคร่ชื่นชม “ความรู้สึกที่อยู่ในหัวใจจริง” คือ อารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ปุถุชน

ไม่หาญกล้าเรียกตัวว่าเป็นกวี	ก็เพียงแต่แค้มีความใฝ่ฝัน
ไม่อาจยกตนเทียบเปรียบตะวัน	ขอเพียงแค่ได้สร้างสรรค์ “วรรณนิพนธ์”
เพราะรู้ว่าคำกวีนี้ยิ่งใหญ่	มิใช่ใครก็ปั้นได้เกลื่อนถนน
เป็นกวีสูงกว่าคำกมล	จึงเจียมตนในตัวเองตลอดมา
เพียงแต่ว่าบางครั้งความรู้สึก	ที่อึดถือก็รื้อร่นจนจนบ้า
แต่ยังมีหนทางให้พรรณนา	ใช้ภาษาสื่ออารมณ์จนสนใจ
ความรู้สึกเกลียดโกรธที่โลดแล่น	ความรู้สึกสุดแสนจะรักใคร่

ความรู้สึกที่ราวอารมณ์ขมฤทัย ความรู้สึกที่อยู่ในหัวใจจริง
ก็บรรยายออกมาเป็นกลอนกาพย์ ละเอียดหยาบกลอนบรรยายได้ทุกสิ่ง
(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 37 ฉบับที่ 18 วันที่ 14-20 ตุลาคม 2533, หน้า 45)

ในบท “ฉันไม่ใช่กวี” ของเชษฐภัทร วิสัยจร แสดงให้เห็นว่ากวีได้พินิจตนเกี่ยวกับการเป็นกวีสังสมประสบการณ์ชีวิต “ความหยิ่งในศักดิ์ศรี” ในฐานะคนธรรมดาที่ทำมาหากินเลี้ยงชีพเหมือนคนทั่วไป

แม้ฉันไม่ใช่กวี... ไร้ศักดิ์ศรีสับสนคนตาถ่าง
ถึงชีวิตอาจฝืนอับปาง ไม่มีทางกราบเท้าขอข่าวใคร!
(บนหมอนรองรางรถไฟฟ้า. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2548, หน้า 36-37)

ในบท “ขอโทษครับ...กวี” ของก้องแก้ว กวีวรรณ แสดงถึงการพินิจตนของกวีเกี่ยวกับการเป็นกวีมุ่งความเรียบง่ายไม่ซับซ้อน เป็นตัวของตัวเอง ในการแสดงความไม่เห็นด้วยกับกวีที่สร้างงานยุ่งยากซับซ้อนใช้คำหุรหุราสูงส่งมีความหมายเชิงปรัชญาลึกล้ำ

ภาษาเรียบง่ายไม่ใช่กวี... ไซ้ไหมครับ ก่อนอ่านต้องโค้งคำนับ ด้วยความหลง
หรือลึกซึ้งกว่านั้นจึงดำรง เป็นเผ่าพันธุ์พยางยานากวี
ครับ...ผมขอโทษกวีทุกทุกท่าน ขอโทษที่ผมอ่านวรรณศรี
ได้แค่ซึมซับกับวลี ที่ลึกซึ้งมากกว่านี้ไม่เข้าใจ
(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. วันที่ 24-30 ตุลาคม 2542, หน้า 49)

ในบท “คือ ‘กวี’” ของเทพย์ สิทธานี แสดงถึงการพินิจตนของกวีในด้านการเป็นกวีผู้อยู่ง่ายกินง่าย ใช้ชีวิตอยู่ได้ทุกที่ทุกสถานะ เพื่อบริยามให้กวีมีสถานภาพและบทบาทผูกพันหรือใกล้ชิดกับผู้รับที่เป็นคนธรรมดา เป็นมนุษย์ปุถุชน

กวีทำอะไร? เขียนบทกวีให้...ได้สนุก...
เขียน ยาก-ดี-มี-จน ทนทุกข์ อีกเขียนความสุขสื่อใจจริง
กวีเกิดขึ้นที่ไหน? แห่งไหนตำบลใด...ใน “ชาย” “หญิง”
เกิดขึ้นเวลาใดไม่ประวิง เกิด ณ ที่ใจใหญ่ยิ่ง...ยากเย็น
...คือ “กวี” ชั่วดี...ที่เห็น
ธรรมดา...ที่เป็น เจกเช่น “ปุถุชน”
(ไรเตอร์แมกกาซีน. ปีที่ 1 ฉบับที่ 9 เดือนมิถุนายน 2536, หน้า 118)

กวีนิพนธ์เหล่านี้ได้แสดงให้เห็นถึงการพินิจตนเองของกวีในด้านความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความเป็นคนธรรมดา คือ กวีมีความเป็นคนธรรมดาหรือเป็นมนุษย์ปุถุชน ได้แก่ มีการให้ความสำคัญหรือทำตามอารมณ์ความรู้สึก มีผิดถูกบ้าง มีโกรธเกลียดเป็น ตามประสามนุษย์ ปุถุชน และมีความเรียบง่ายหรือเป็นธรรมดาในการสร้างงานและการดำรงชีวิตเหมือนคนทั่วไป เพื่อบ่งชี้ว่า กวีก็เป็นคนธรรมดาเช่นเดียวกับมนุษย์ผู้อื่น

3.3 กวีวิพากษ์กวี

การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวี นอกจากทำให้เห็นถึงการพินิจตนเองของกวีแล้ว ยังเผยให้เห็นถึงการวิพากษ์กันของกวีด้วย โดยได้วิพากษ์กันใน 8 ประเด็น คือ กวีควรร่วมกันสร้างสรรค์งาน กวีไม่ควรหลงตัวเอง กวีควรสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อสร้างสรรค์ชีวิต กวีควรสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อสืบทอดมรดกวรรณศิลป์ไทย กวีควรใช้ชีวิตเพื่อสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ กวีควรมีน้ำใจต่อกัน กวีควรตระหนักถึงสถานภาพทางสังคมกับบทบาทการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ และกวีควรสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ให้มีความเรียบง่าย เป็นตัวของตัวเอง ดังนี้

3.3.1 กวีควรร่วมกันสร้างสรรค์งาน

ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีที่แสดงถึงการพินิจตนเองของกวีในด้านความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับธรรมชาติ ปรากฏว่ามีการวิพากษ์กันในประเด็น “กวีควรร่วมกันสร้างสรรค์งาน” ดังในบท “ดอกกวี” ของพรุคำ พรุพี แสดงให้เห็นถึงการวิพากษ์กวีผู้มีลักษณะเฉพาะส่วนตนแตกต่างหลากหลาย แต่ก็มีบทบาทหน้าที่เหมือนกัน คือ หน้าที่ในการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ยกระดับหรือกล่อมเกลาจิตวิญญาณมนุษย์ให้ดิ้นงมิมีความสุข

ดอกกวีสีอะไรอย่าไปสน	กลั่นกวีอย่ากังวลจนไหวหวั่น
รูปกวีดีชั่วก็เท่านั้น	ไม่มีดอกใดสำคัญไปกว่าใคร
ต่างก็แค้นสีสันให้โลกสวย	ต่างก็ช่วยชูจิตให้แจ่มใส
ต่างก็ปรองออยตระนอกลง	ต่างก็ให้ความสุขทุกยุคมา
ดอกกวีจึงต่างก็เป็นหนึ่ง	ควรต้องพึ่งพากันอย่างหรรษา
ทำหน้าที่แห่งตนตามราคา	ก็สมค่าสมควรดอกกวี

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 51 ฉบับที่ 52 วันที่ 20-26 พฤษภาคม 2548, หน้า 64)

ผู้เป็นกวีไม่ควรให้ความสนใจหรือกังวลอยู่กับรูปร่างหน้าตาหรือรูปลักษณ์เฉพาะส่วนตนที่กวีแต่ละคนก็มีแตกต่างกันไป “รูปกวีดีชั่วก็เท่านั้น ไม่มีดอกใดสำคัญไปกว่าใคร” สิ่งสำคัญกว่าหรือสำคัญที่สุด คือ กวีล้วนมีหน้าที่การแสดงบทบาทเช่นเดียวกัน ได้แก่ หน้าที่ในการ

ทำงานสร้างสรรค์ความงาม ความเบิกบานแจ่มใส ให้ความสุข อันเป็นการกล่อมเกลาร้อยระดับ จิตวิญญาณมนุษย์ให้สูงขึ้นอยู่กับความงาม ความชื่นบาน และความสุข “ดอกกวีจึงต่างก็เป็นหนึ่ง ควรต้องพึ่งพากันอย่างหรรษา ทำหน้าที่แห่งตนตามราคา” จึงเป็นการวิพากษ์กันเองให้ค้ำนึ่งถึง บทบาทของกัน ที่ล้วนเป็นไปสอดคล้องกลมกลืนเป็นหน้าอย่างเดียวกัน กวีควรร่วมกัน สร้างสรรค์งาน เช่นเดียวกับธรรมชาติ “ดอกไม้” ที่ร่วมกันสร้างสรรค์ความงาม ความเบิกบาน ให้ความสุขให้กับผู้พบเห็นหรือผู้คอมม

3.3.2 กวีไม่ควรหลงตัวเอง

ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีที่แสดงถึงการพินิจตนของกวี ในด้านความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับหลักธรรม ปรากฏว่ามีการวิพากษ์กันในประเด็น “กวีไม่ควรหลงตัวเอง” ดังในบท “คุณเป็นกวีได้” ของใจกานท์ รัชศิลป์ แสดงการวิพากษ์กวีผู้หลงตัวเองหรือยึดติดกับตัวเอง ถือตัวว่าตนเป็นคนดีเพียงคนเดียว

หากคุณยังอวดอ้างถึงความโส	หากคุณยังหยัน โลก ไร้ศักดิ์ศรี
หากมีคุณคนเดียวเป็นคนดี	คุณมิใช่เป็นกวีอย่างแท้จริง
เพียงจิตได้สำนึกคุณแสวงหา	การหลอกลวงในมายาแห่งสรรพสิ่ง
คุณคว่ำฟางกลางทะเลเพื่อพึ่งพิง	คุณกลัวการถูกละทิ้งเพียงเท่านั้น
คุณเป็นกวีได้	จินตนาการกว้างไกล ไร้กรอบกั้น
เพียงสิ่งหนึ่งซึ่งคุณต้องฝ่าฟัน	คือการหลงยึดมั่นแห่งอัตตา

(ไรเตอร์แมกกาซีน. ปีที่ 1 ฉบับที่ 6 เดือนเมษายน 2536, หน้า 103)

“คุณไม่ใช่กวีอย่างแท้จริง” เป็นคำวิพากษ์กวีผู้หลงยึดมั่นกับตัวตน ที่แสดงถึง น้ำเสียงตำหนิตีเดียเชงบริภาษ “คุณกลัวการถูกละทิ้งเพียงเท่านั้น” บทบาทและสถานภาพเป็นกวีของผู้ถูกบริภาษ กลายเป็นเพียงความขลาดกลัวความเหงาความว้าเหว ความว่างเปล่าไร้ตัวตน เพราะการ “ถูกละทิ้ง” ข้อมหมายถึงการไม่เหลือคุณค่า ไม่มีใครให้ความสำคัญ ผู้เป็นกวี “อย่างแท้จริง” ตาม ความหมายในบทนี้ จึงคือ ผู้ไม่ประหวั่นพรั่นพรึงต่อความเหงาเศร้า ความโดดเดี่ยวอ้างว้าง และต้องทนแบกรับให้ได้กับการถูกทำให้ไร้ค่า หรือการถูกละทิ้ง การมีสภาพไร้ตัวตน ไม่มีคุณค่าความสำคัญ ฉะนั้น หากกวีผู้ใดสำคัญตัวผิด ไป คือ หลงตัวเองว่าเป็นคนดี คนสำคัญ ที่คนทั้งโลกจะต้องยกย่อง เทิดทูน กวีผู้นั้นก็คือ ผู้ไม่รู้อาณาจักรความจริงเกี่ยวกับการเป็นกวีที่จะต้องต่อสู้ฝ่าฟันกับความเหงาเปล่า เปลี่ยว กับภาวะที่เรียกว่า “การถูกละทิ้ง” กวีผู้นี้จึง “ไม่ใช่กวีอย่างแท้จริง”

3.3.3 กวีควรสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อสร้างสรรค์ชีวิต

ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีที่แสดงถึงการพินิจตนของกวีในด้านความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ ปรากฏว่ามีการวิพากษ์กัน ในประเด็น “กวีควรสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อสร้างสรรค์ชีวิต” ดังใน เพลงขลุ่ยผิว บทที่ 25 ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ แสดงให้เห็นถึงการวิพากษ์กวีผู้สร้างสรรค์วรรณศิลป์ไทย คือ การเขียนกวีนิพนธ์มีสัมผัสหรือมีฉันทลักษณ์ ต้องคำนึงถึงสัมผัสที่มีมากกว่าการสัมผัสคำ ได้แก่ การสัมผัสใจผู้รับหรือผู้อ่าน

เธอคือกวี	เธอต้องมีความงามความประสาน
ความประสมกลมกลืนความชื่นบาน	มีวิญญาณหยั่งรู้มรรตัส
เธอต้องเขียนชีวิตจากชีวิต	นฤมิตถ้อยคำด้วยสัมผัส
สัมผัสใจสู่ใจให้แจ่มชัด	ไม่จำกัดกวีไว้แต่ในคำ

(เพลงขลุ่ยผิว. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: นิตยสาร ‘สารคดี’, 2526, หน้า 55)

“เธอคือกวี เธอต้องมีความงามความประสาน...เธอต้องเขียนชีวิตจากชีวิต...” นี่เป็นการวิพากษ์กวีให้เป็นผู้สร้างงาน “เขียนบทกวี” โดยให้ความสำคัญกับการประสานหรือการสัมผัสที่เป็นทั้งสัมผัสอันเกิดขึ้นจากการสร้างคำมีฉันทลักษณ์และสัมผัสอันเกิดขึ้นจากการสร้างความกระทบสะเทือนถึงใจผู้รับ คือ ผู้เป็นกวีไม่ใช่แค่สร้างสรรค์วรรณศิลป์หรือเขียนบทกวีมีฉันทลักษณ์เท่านั้น หากยังต้องสร้างสรรค์วรรณศิลป์นี้ขึ้นให้สามารถสื่อความหมาย ส่งผลกระทบต่อหรือสร้างคุณค่าความหมายต่อจิตใจผู้อ่านได้ ฉะนั้น “เธอคือกวี” หรือผู้ได้ชื่อว่าเป็นกวี จึงต้องเป็นผู้สร้างงานวรรณศิลป์ขึ้นเพื่อส่งผลต่อการสร้างสรรค์ชีวิตผู้รับหรือผู้อ่าน หากผู้ใดไม่ได้สร้างสรรค์วรรณศิลป์ขึ้นเพื่อการนี้ ผู้นั้นก็ไม่ได้เพียงแต่ผู้จำกัดตัวเองไว้แต่ในถ้อยคำ ไม่ใช่เนื้อหาของถ้อยคำ และไม่ใช่กวี เนื่องจากไม่ใช่ผู้มีความงามความประสาน... ไม่ใช่ผู้เขียนชีวิตด้วยชีวิต...

3.3.4 กวีควรสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อสืบทอดมรดกวรรณศิลป์ไทย

ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีที่แสดงถึงการพินิจตนของกวีในด้านความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ ยังปรากฏอีกว่ามีการวิพากษ์กัน ในประเด็น “กวีควรสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อสืบทอดมรดกวรรณศิลป์ไทย” ดังในบท “ฝุ่น” ของเลน ทักษิณ แสดงการวิพากษ์กวีไทยร่วมสมัยผู้ไม่ให้ความสำคัญกับวรรณศิลป์ไทยคือฉันทลักษณ์ และผู้นิยมเขียนบทกวีไร้ฉันทลักษณ์หรือ “กลอนเปล่า”

มินมุ่นหัวหมอนเวียน	เวียเกล้า
ปรัชญาซ่อนจนเอียน	โคตรลึก สะฮา
อ่านอ่าน ไยกลั่นเหล้า	คละเกล้าออกมา
ปัญญาเห็นหคสั้น	สมองบาง
เขียนกร่างยกเมฆวาง	วาดตั้ง
เข้าใจทุกแนวทาง	พุทธะ
ธัมมะธัมโม่มั้ง	มัว ได้คิบตี
เมธิจอมปราชญ์ผู้	ผจงกลอน
แบบเก่าถูกเขียนบอน	เบิกอ้าง
แบบใหม่ยุคบันทอน	ฉันทลักษณ์
กาพย์เปล่ากลอนเปลือยล้าง	ลวกเข้าคบบัง
งมยงโจ่งงแล้ว	ปัจจุบัน
เพ่นพ่านกวีชั้น	เขม่นหน้า
หลากนามมากประชัน	ประชด สะฮา
เทียบรุ่น โบราณทำ	ฝุ่นเท้าครูกวี

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 50 ฉบับที่ 36 วันที่ 30 มกราคม-5 กุมภาพันธ์ 2547, หน้า 64)

“แบบเก่าถูกเขียนบอน เบิกอ้าง” ได้แก่ กวีเขียนบทกวีมีฉันทลักษณ์ (โคลงฉันท์ กาพย์แก้ว กวีเขียน) แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญ เพราะกวีเพียงนำมาเป็นเครื่องมือในการแสดงออกถึงความคิดของตน (ปรัชญาซ่อนจนเอียน โคตรลึก) เป็นการนำแบบเก่าคือฉันทลักษณ์อันเป็นมรดกวรรณศิลป์ไทยมาลดทอนคุณค่าลงเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการนำเสนอความคิดที่ไม่ได้มีคุณค่ามากไปกว่า “เหล้า” หรือความคิดที่เกิดขึ้นจากภาวะของคนขาดสติ และไม่ได้มีปัญญาปรัชญาใด เพราะเป็นเพียงการ “มัวมัว” ในขณะที่ “แบบใหม่ยุคบันทอน ฉันทลักษณ์” ได้แก่ กวีปัจจุบันนิยมเขียนกลอนเปล่า เป็นการทำให้ฉันทลักษณ์ไร้ค่า ฉันทลักษณ์ที่มีคุณค่าเป็นมรดกวรรณศิลป์ไทย ในปัจจุบัน กำลังถูกกวีไทยร่วมสมัยทำลายทั้งในด้านการนำมาเขียนโดยไม่ใส่ใจให้ความสำคัญและทั้งไม่นิยมเขียน “เทียบรุ่น โบราณทำ ฝุ่นเท้าครูกวี” จึงเป็นการวิพากษ์กวีไทยร่วมสมัยเหล่านี้ว่า เป็นผู้สร้างงานไม่มีค่าทางวรรณศิลป์ไทย และขอมไม่อาจมีค่าแม้แต่การได้เป็นศิษย์ของครูกวีโบราณ ฉะนั้น ในการเขียนบทกวีหรือการสร้างสรรคัวรรณศิลป์ ผู้เป็นกวีไทย ในฐานะศิษย์ต้องมีครู จึงควรสร้างสรรคัวรรณศิลป์เพื่อสืบทอดมรดกวรรณศิลป์ไทย ได้แก่ การเขียนกวีนิพนธ์โดยให้ความสำคัญกับแบบอย่างทีครูกวีโบราณสร้างไว้ คือ ฉันทลักษณ์

3.3.5 กวีควรใช้ชีวิตเพื่อสร้างสรรค์กวีนิพนธ์

ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีที่แสดงถึงการพินิจตนของกวีในด้านความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการดำรงชีพ ปรากฏว่ามีการวิพากษ์กัน ในประเด็น “กวีควรใช้ชีวิตเพื่อสร้างสรรค์กวีนิพนธ์” ดังในบท “กวีหายไปไหน” ของคำเมือง เอกอ้อย แสดงการวิพากษ์กวีผู้ไม่สร้างงานกวีนิพนธ์

ลมหายใจกวีฤชาดสิ้น	จึงไม่พากันถวิลยินดีค่า
เหมือนกับเส้นทางเปลี่ยวเสียวูรา	ไม่เห็นหน้าพี่น้องร่วมท้องทาง
ฤชากรเป็นทางผ่านของชีวิต	เหล่ามิ่งมิตรทดลองแล้วหมองหมาง
ด้วยไม่สมปรารถนาทุกท่าทาง	เลยเห็นห่างจากกันกระนั้นฤ
จึงหวนหาด้วยรักและคิดถึง	คืนวันซึ่งเคยหวานขับขานชื่อ
แต่วันนี้กวีหายไปคล้ายคือ	คำกวีที่ยึดถือจะเสื่อมคลาย

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 40 ฉบับที่ 38 วันที่ 20-26 กุมภาพันธ์ 2537, หน้า 51)

“ฤชากรเป็นทางผ่านของชีวิต” นี้คือการตั้งคำถามถึงความเกี่ยวข้องกันระหว่างการดำรงชีวิตกับการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ ในลักษณะการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ไม่ใช่สิ่งสำคัญ ไม่ใช่จุดหมายปลายทางของชีวิต เป็นแค่ “ทางผ่าน” ในการดำรงชีวิต “แต่วันนี้กวีหายไปคล้ายคือ คำกวีที่ยึดถือจะเสื่อมคลาย” จึงเป็นการวิพากษ์การใช้ชีวิตในปัจจุบันของกวีว่าเป็นไปอย่างไร้จุดหมาย คือ กวีไม่ควรใช้ชีวิตเพื่อการอื่นใดนอกจากการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ เพราะ “คำกวี” หรือกวีนิพนธ์ เป็นคุณค่าของกวี

3.3.6 กวีควรมีน้ำใจต่อกัน

ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีที่แสดงถึงการพินิจตนของกวีในด้านความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการดำรงชีพ ยังปรากฏด้วยว่ามีการวิพากษ์กัน ในประเด็น “กวีควรมีน้ำใจต่อกัน” ดังในบท “ณ แคนประหาร” ของ’รุญ ระโนด แสดงการวิพากษ์กวีที่มีชื่อเสียง “คนดังในสังคม” (ประมวล มณีโรจน์) ผู้ได้วิพากษ์วิจารณ์คำว่ากวีรุ่นใหม่

บ้างเป็นครูอยู่บ้านนอกน้อยวาสนา	ไม่เยี่ยมชอุทขยอดปัญญาจึงถูกหั่น
เพียงพากเพียรเขียนอ่านทุกสิ่งอัน	หมกมุ่นครุ่นคิดมันแล้วค้นมือ
คิดเขียนเวียนว่ายแต่ละวรรค	มากมีอุปสรรคในการสื่อ
ชั้นเชิงยังต่ำชั้นหมั่นฝึกปรือ	ด้วยศรัทธาประสาชื่อสื่อสำแดง

แต่สังคมคอยถ่มถุยและคุยทับ	กะเกณฑ์กำกับอย่างกำแหง
ให้ล้าลึกหลากหลายพรายพลิกแพลง	วงกวีจึงแห้งแล้งแหล่งน้ำใจ
ท่านวิพากษ์วิจารณ์พาดคำว่า	ออกข่าวเช่นฆ่า-ขานใจ
ศาลเดี่ยวรุมกระที่บกวีไทย-	กวีพันธุ์ใหม่อย่างแม่มัน
ขอแผ่นดินให้กวีมีที่เกิด	แม้จะไม่เลอเลิศเทียมสวรรค
ขอเพียงเสียงเข้าใจรอวัยวัน	อย่าเหยียดหยันหยามหน้าฆ่ากวี
ขอเวลาให้กวีได้วาดหวัง	สร้างพลังเพื่อปล่อยปลดการกดขี่
เมื่อคนดังในสังคมทับถมกวี	แล้วคนดีที่ท่านว่ามาจากใด

(ไรเตอร์แมกกาซีน. ฉบับที่ 20 เดือนพฤษภาคม 2537, หน้า 79)

ในวงการหรือสังคมของกวี การวิพากษ์วิจารณ์ของกวีรุ่นเก่าก่อนต่อกวีรุ่นใหม่ เป็นเรื่องรุนแรงถึงขั้น “ประหาร” เมื่อกวีรุ่นใหม่ ยังต้องรอวันวัยในการสั่งสมความรู้บ่มเพาะ ประสบการณ์ ท่ามกลางการใช้ชีวิตดิ้นรนท่ามกลางกินเลี้ยงชีพอย่างยากลำบาก แต่กวีรุ่นเก่าก่อน กลับไม่เข้าใจ ไม่สนใจ “ถ่มถุยคุยทับ กะเกณฑ์กำกับอย่างกำแหง” ให้กวีรุ่นใหม่สร้างงานให้ได้ดังใจตน “เมื่อคนดังในสังคมทับถมกวี แล้วคนดีที่ท่านว่ามาจากใด” จึงเป็นการวิพากษ์กวีรุ่นเก่าก่อน ให้แสดงน้ำใจต่อกวีรุ่นใหม่ ได้แก่ การแสดงความเข้าใจและความเห็นใจ

3.3.7 กวีควรตระหนักถึงสถานภาพทางสังคมกับบทบาทการสร้างสรรค้วินิพนธ์

นอกจากนี้ ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีที่แสดงถึงการ พินิจตนของกวีในด้านความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการดำรงชีพ ยังได้ปรากฏว่ามีการวิพากษ์กันใน ประเด็น “กวีควรตระหนักถึงสถานภาพทางสังคมกับบทบาทการสร้างสรรค้วินิพนธ์” ดังในบท “กวียังอยู่ว้อยขย...” ของกร ศิริวัฒน์ แสดงให้เห็นถึงการวิพากษ์กวีผู้ใช้ชีวิตดำรงสถานภาพและ แสดงบทบาทของกวีอยู่ในสภาพสังคมที่ไม่เอื้อหนุน

ด้วยคนเสพนับวันยิ่งน้อยนิด	เห็นกวีกระจริดและไร้ค่า
ทุนนิยมไร้จริยธรรมไม่นำพา	ดอกกวีจึงโรยร่าน่าตกใจ
กับสนามกวีที่มันน้อย	เหลือสี่เหลี่ยมกระช้อร่อยที่เขาให้
บทกวีที่เห็นความเป็นไป	ดูจะไม่สุนทรเหมือนก่อนกาล
กับสนามกวีมิให้เกร่อ	เปิดด้วยเห่อตามกันแข่งขันขาน
เหมือนกับเห็ดหน้าฝนไม่ทนทาน	ที่ขาดจิตวิญญาณการกวี
ดอกกวีที่เห็นจึงด้อยค่า	ชวนให้เสื่อมศรัทธากวีศรี
กวีแท้จึงดกอับขับชีวี	เหน้อยเต็มที่เหลือทนทุกคนไป
คนกวีเดี๋ยวนี้จึงศรีหมอง	อหังการกลัดหนองทั้งน้อยใหญ่

มาถึงคราวตกตำนำซ้ำใจ จะมีใครกู่หน้ากวีคืน
(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 40 ฉบับที่ 33 วันที่ 16-22 มกราคม 2537, หน้า 57)

สภาพสังคมที่มีคนเสพกวีนิพนธ์น้อยลง ค่านิยมของคนในสังคมทุนนิยมที่ไม่ให้ความสำคัญกับจริยธรรม กวีในฐานะผู้สร้างสรรค์กวีนิพนธ์ที่มีค่าต่อชีวิตรวมถึงสามารถสร้างจริยธรรมให้สังคมได้ด้วย ย่อมไม่อาจมีคุณค่าความสำคัญได้ในสภาพสังคมและค่านิยมเช่นนี้ ในขณะที่ “สนามกวี” หรือพื้นที่ของสังคมที่เปิดโอกาสให้กวีได้นำเสนอผลงานของตน ได้แก่นั่งสือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ กลับมีน้อยนิด “สี่เหลี่ยมกระช้อยร้อย” ในหน้าหนังสือสิ่งพิมพ์เหล่านั้น และในการเปิดโอกาสให้กวีได้นำเสนอผลงานของหนังสือสิ่งพิมพ์เหล่านั้นก็เป็นการ “เปิดด้วยเหอ” คือ ไม่มีการคัดสรรคุณภาพของบทกวีในการพิจารณาตีพิมพ์ผลงานของกวีที่ส่งเข้ามานำเสนอ “เหมือนกับเห็ดหน้าฝนไม่ทนทาน ที่ขาดจิตวิญญาณการกวี ดอกกวีที่เห็นจึงด้อยค่า” จึงเป็นการวิพากษ์กวีผู้สร้างสรรค์งานท่ามกลางสภาพสังคมที่ไม่กลั่นกรองหรือเน้นคุณภาพของบทกวีให้ตระหนักถึงสภาพสังคมไม่เอื้อหนุนนี้ เพื่อกวีได้ยืนหยัดสร้างสรรค์กวีนิพนธ์มีคุณภาพขึ้นมา “กู่หน้ากวีคืน”

3.3.8 กวีควรสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ให้มีความเรียบง่าย เป็นตัวของตัวเอง

ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีที่แสดงถึงการพิณิจตนของกวีในด้านความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความเป็นคนธรรมดา ปรากฏว่ามีการวิพากษ์กันในประเด็น “กวีควรสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ให้มีความเรียบง่าย เป็นตัวของตัวเอง” ดังในบท “ขอโทษครับ...กวี” ของ ก้องแก้ว กวีวรรณ แสดงการวิพากษ์กวีผู้เขียนบทกวีมุ่งใช้คำมีความหมายเชิงปรัชญาลึกซึ้งและคำตกแต่งวรรณศิลป์วิจิตร

อ่านปรัชญาภาษาศิลป์จากถิ่นฟ้า

คำวิจิตรจับจิตจึงจับใจ

ภาษาเรียบง่ายไม่ใช่กวี...ใช่ไหมครับ
หรือลึกซึ้งกว่านั้นจึงดำรง

ครับ...ผมขอโทษกวีทุกทุกท่าน

ได้แค่ชิมชับกับวลี

ถ้อยคำสั้นสั้นสามสี่บรรทัด

ขีดเขียนเรียงถ้อยถักทอใด

ผมขอโทษอีกที...กวีครับ

ขีดเขียนบรรเลงบทเพลงอัน-

เทพเทวาร้อนมาหรือโจน

อ่านเท่าไรก็เท่านั้นมันจันง

ก่อนอ่านต้องโค้งคำนับ ด้วยความหลง
เป็นเผ่าพันธุ์พยางานานากวี

ขอโทษที่ผมอ่านวรรณศรี

ที่ลึกซึ้งมากกว่านี้ไม่เข้าใจ

กวีก็สามารถจัดแจ่มใส

จึงซาบซึ่งนำหลงไหลถึงปานนั้น

ผมจะกลับบ้านนาป่าไพรสัณฑ์

ซาบซึ่งกระสันฝันเพียงลำพัง

บทที่ 4

พันธกิจของกวี : การเน้นย้ำและปรับใช้แนวคิดในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์

พันธกิจของกวี มีสถานะเป็นเหมือนคั่นช่องหรือกระจกส่องสภาพความเป็นไปของยุคสมัย โดยเฉพาะในยุคลำบากยากแค้นยิ่งจะต้องชี้นำสังคมไปสู่ยุคสมัยที่ดีกว่า¹ คือ เป็นภาระหน้าที่ของกวี เมื่อพบเห็นสังคมตกอยู่ในสภาพเลวร้ายแล้วต้องสร้างงานนำสังคมไปสู่สภาพที่ดีกว่า เป็นหน้าที่ที่เกิดขึ้นจากการตระหนักถึงการสร้างงานศิลปะด้านภาษาหรืองานวรรณศิลป์ ได้แก่ กวีนิพนธ์ของกวีมีผลกระทบต่อผู้อ่าน สังคมและโลก² คือ กวีตระหนักถึงว่างานเขียนของตน มิใช่การระบายอารมณ์ความรู้สึกหรือการแสดงความคิดเห็นส่วนตัว แต่เป็นการแสดงอารมณ์ความรู้สึกหรือความคิดเห็นเพื่อสังคมและโลก เป็นสำนึกรับผิดชอบของกวีที่มีต่อสังคมและโลก

วรรณคดีไทย เป็นเรื่องการใช้ภาษาอย่างประณีตบรรจงตามแบบแผนฉันทลักษณ์ อยู่ในสถานะล้ำค่าและสูงส่ง เป็นครูหรือเป็นที่เคารพ รวมทั้งเป็นหนังสือสำหรับสั่งสอน³ และมีเรื่องราวชีวิตส่วนใหญ่ที่สะท้อนออกมาเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของชนชั้นสูงในสังคม นำเสนอแต่ด้านสวยงาม ความโอ้อ้อโอพารของชีวิต ทั้งนี้เนื่องจากผู้สร้างหรือกวีอยู่ในราชสำนักและมีความเป็นไปได้ว่าได้รับอิทธิพลจากวรรณคดีอินเดียโบราณที่เต็มไปด้วยเรื่องราวชีวิตของชนชั้นสูง⁴ สำนึกตระหนักของกวีเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการสร้างงานเพื่อสร้างสรรค์สังคม แสดงความรับผิดชอบต่อสังคมในวงกว้างหรือตามความเป็นจริงทางสังคมจึงยังไม่เกิดขึ้น สำนึกตระหนักของกวีเกี่ยวกับงานเขียนของตนสามารถสะท้อนชีวิตตามความเป็นจริงทางสังคมที่ไม่ใช่มีแต่สังคมชั้นสูงและมีมากกว่าด้านสวยงาม โอ้อ้อ โดยเฉพาะในสังคมระดับล่าง ชีวิตประชาชนหรือสามัญชนที่ประกอบด้วยสภาพอัปลักษณ์ ไม่น่าปรารถนา ซึ่งกวีจะต้องใช้งานร้อยกรองของตนเป็นตัวแทนสะท้อนความคิดเห็นของชีวิตในสังคมเหล่านี้ เพื่อมุ่งหมายแก้ปัญหา สร้างสรรค์ชีวิตในสังคม

¹ตรีศิลป์ บุญจรรย์, “คั่นช่องและโคมฉาย : พันธกิจของนักเขียนต่อสังคมในวรรณกรรมของ เสนีย์ เสาวพงศ์,” *ศิลปวัฒนธรรม* 20.9 (กรกฎาคม 2542) : 77.

²สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา, *หวังสร้างศิลป์นฤมิต เปร็ดแพรวว: การสืบทอดขนบกับการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย*, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 21.

³ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, “หัวใจของวรรณคดีไทย,” ใน *วรรณไวทยากร (วรรณคดี)*, (โครงการตำราสมาคมสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2514), หน้า 59.

⁴อวยพร มิลินทรานุกร, “ลักษณะคำประพันธ์ร้อยกรองของไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๕๐๑,” (วิทยานิพนธ์การศึกษา หลักสูตรปริญญาอักษรศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 5.

ที่ดีกว่า เกิดขึ้นเมื่อไม่กี่ครั้งศตวรรษนี้⁵ ลักษณะการใช้งานร้อยกรองเป็นตัวแทนสะท้อนความคิดเห็นของชีวิตในสังคมระดับล่างหรือการแสดงความคิดเห็นต่อสังคมไว้ในกวีนิพนธ์ที่แสดงถึงความรับผิดชอบของกวีต่อสังคมอย่างสูงนี้ เป็นสำนึกที่เกิดต่อเนื่องกับการนำเสนอร้อยกรองหรือกวีนิพนธ์ในรูปแบบใหม่ ที่ได้เปลี่ยนสถานะจากร้อยกรองเรื่องยาวทำนองนิยายหรือนิทานมุ่งให้ความบันเทิงรื่นเริงใจ มาเป็นร้อยกรองขนาดสั้น มุ่งแสดงความคิดเห็นเรื่องใดหนึ่งเป็นเฉพาะ เป็น “พาหะของความคิดนึก” ที่กวียุคปลายสมัย ร. 5 ได้แก่ เทียนวรรณ ได้ริเริ่มสร้างงานร้อยกรองแนวนี้⁶ พันธกิจของกวี ที่เกิดขึ้นจากสำนึกตระหนักถึงความรับผิดชอบในการสร้างงานของตนเพื่อเป็นกระจุกสะท้อนปัญหาความยากเข็ญ ชี้นำสังคม สร้างสรรค์สังคมให้ดียิ่งขึ้น จึงเป็นภาระหน้าที่ที่เริ่มปรากฏเมื่อกวีนิพนธ์ไทยได้มีการปรับเปลี่ยนบทบาทจากเรื่องเล่าขนาดยาวเน้นสนองอารมณ์บันเทิงใจมาเป็นพาหะหรือสื่อมุ่งแสดงออกทางความคิดเห็นขนาดสั้นเป็นการเจาะจง โดยเฉพาะความคิดเห็นที่เป็นความรับผิดชอบของกวีต่อสังคม ตั้งแต่ปลายสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา สู่ยุครุ่งเรืองช่วงทศวรรษ 2490 และจบสู่ยุคเข้มข้นที่สุดช่วง 14 ตุลาคม 2516 ถึง 6 ตุลาคม 2519 เมื่อพันธกิจของกวีได้เป็นภาระหน้าที่ของกวีแนวศิลปะเพื่อชีวิตหรือกวีผู้สร้างงานแนวกวีนิพนธ์เพื่อชีวิต ซึ่งเป็นกวีนิพนธ์กระแสหลักในช่วงนั้น

เมื่อกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยเกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านวิธีการนำเสนอและด้านเนื้อหา พันธกิจของกวีที่เกิดขึ้นจากสำนึกตระหนักถึงความรับผิดชอบในการสร้างงานของตนต่อสังคม จึงไม่ใช่แค่เป็นภาระหน้าที่แห่งการสร้างสรรค์งานแนวกวีนิพนธ์เพื่อชีวิตที่เน้นสร้างงานให้คุณค่าทางสังคม หากยังได้เป็นภาระหน้าที่แห่งการสร้างสรรค์งานเพื่อกล่อมเกลาจิตวิญญาณมนุษย์คืองานเน้นให้คุณค่าทางจิตใจด้วย กวีไทยร่วมสมัยเมื่อประกาศแถลงการณ์กวี แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวีออกมาในรูปของกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ จึงต่างแสดงออกถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวีทั้งสองประการ ที่ทำให้เห็นว่ากวีไทยร่วมสมัยได้มีการเน้นย้ำและปรับใช้แนวคิดในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์

4.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวี

กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ที่นำมาวิเคราะห์จำนวน 38 บท ทำให้ทราบว่ากวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวีเป็น 2 ประการ ดังนี้

- 4.1.1 พันธกิจในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อกล่อมเกลาจิตวิญญาณมนุษย์
- 4.1.2 พันธกิจของกวีต่อสังคม

⁵เรื่องเดียวกัน, หน้า 5-6.

⁶เรื่องเดียวกัน, หน้า 25.

4.1.1 พันธกิจในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อกลุ่มเกลาจิตวิญญาณมนุษย์

กวีไทยร่วมสมัยมองว่า การสร้างสรรค์วรรณศิลป์หรือกวีนิพนธ์ต้องเป็นไปเพื่อยกระดับจิตใจ สร้างสติปัญญา ใ้มนุษย์สามารถหลุดพ้นจากความทุกข์เศร้าหมอง จากอำนาจจิตใจที่ใฝ่ต่ำสู่ทางเสื่อมเสีย เช่น ความละโมภ โลกหลง ความโกรธแค้นชิงชังริษยาอาฆาต การสร้างสรรค์วรรณศิลป์ในลักษณะนี้จึงกลายเป็นการใช้ศิลปะทางภาษาหรือวรรณศิลป์ ได้แก่ กวีนิพนธ์ มา “กล่อมเกลา” จิตใจหรือจิตวิญญาณของมนุษย์ให้ความทุกข์เศร้าหมองในจิตใจบรรเทาเบาบาง ตลอดจนจางคลายหายสิ้น พันธกิจของกวี จึงเป็นเรื่องภาระหน้าที่ของกวีที่จะต้องสร้างงานหรือเขียนบทกวีขึ้นเพื่อส่งผลเปลี่ยนแปลง ชักจูง นำพาจิตใจมนุษย์ไปสู่สภาพจิตใจที่ดีกว่า นั่นคือ พันธกิจในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อกลุ่มเกลาจิตวิญญาณมนุษย์ โดยกวีไทยร่วมสมัย ได้นำเสนอพันธกิจประการนี้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ พันธกิจแห่งการนำพาจิตใจพ้นจากความใฝ่ต่ำ พันธกิจแห่งการสมานจิตใจที่แตกแยก และพันธกิจแห่งการมีใจมุ่งมั่นสร้างสรรค์งานเพื่อกลุ่มเกลาจิตใจมนุษย์

4.1.1.1 พันธกิจแห่งการนำพาจิตใจพ้นจากความใฝ่ต่ำ

กวีไทยร่วมสมัยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวีในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อกลุ่มเกลาจิตวิญญาณมนุษย์ ในลักษณะการนำเสนอให้เห็นเป็นพันธกิจแห่งการนำพาจิตใจพ้นจากความใฝ่ต่ำ ดังปรากฏในบท “ร้อยกรองอักษร” ของจาง แซ่ตั้ง “แล้วจะเก็บดอกไม้ไปฝากโลก” ของพิเชฐ แสงทอง “กลับมาเกิดดวงใจข้า” ของอิสรา นวรัถย์ “เมืองที่ถูกสาปแช่ง” ของวัฒนา ธรรมกูร และ “เสียงเห่าหอนแห่งกวี” ของไพวรินทร์ ขาวงาม

บท “ร้อยกรองอักษร” ของจาง แซ่ตั้ง ได้นำเสนอพันธกิจของกวี โดยมองที่ความไม่รู้ของมนุษย์

ร้อยกรองอักษร เพื่อผู้ไม่รู้ จะได้พ้น

คั่งรู้ละ ทางไม่ชอบ อปมงคล

รู้เลือกดอกไม้

ร้อยพวงมาลาธรรม ปากขันรู้เลือก รู้กิน

ทั้งดอกสดปัจจุบัน ทางชอบ ทางไม่ชอบ

ทั้งดอกหอมปัจจุบัน เพื่อผู้ไม่รู้ รู้พ้น

ร้อยค้ำจิดอันรู้

พิจารณา งดฆ่าสัตว์ ตัดชีวิตก็ยิ่งดี

ให้รู้ค่ารู้คุณ มั่งสวริดี สิริมงคล

เพื่อผู้อื่น ส่วนรวม

กษัตริย์ รื้ออาบเหงื่อ
(ยามเช้า . กรุงเทพฯ: หนึ่งเจ็ดการพิมพ์, 2528)

ความไม่รู้ของมนุษย์ ในที่นี้คือ ความไม่รู้เท่าทันกิเลสสาเหตุแห่งทุกข์ ตามแนวคิดทางพุทธศาสนา กวีมองว่า การสร้างสรรค์วรรณศิลป์ หรือการ “ร้อยกรองอักษร” ควร เป็นไปเพื่อให้ผู้ไม่รู้เท่าทันกิเลสสาเหตุแห่งทุกข์ ได้รู้เท่าทัน ได้หลุดพ้นจากความทุกข์ กวีในฐานะผู้สร้างจึงต้องรู้จักละ รู้จักเลือกสรรอักษรหรือถ้อยคำ เหมือนเลือกดอกไม้ที่เพียบพร้อม สมบูรณ์ คือทั้งสดทั้งหอม เพื่อนำมาเรียงร้อยเป็นพวงมาลาธรรม ได้แก่ เป็นกวีนิพนธ์แห่ง หลักธรรม ให้ความรู้ทางสติปัญญาที่สามารถทำให้มนุษย์หลุดพ้นจากความทุกข์ เป็นการร้อยกรอง อักษรหรือเป็นการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ขึ้นด้วยจิตที่รู้เท่าทันแล้วของกวี จิตที่รู้เท่าทัน ในการไม่ เบียดเบียน ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น เป็นจิตที่ทรมานเสียสละเพื่อผู้อื่น เพื่อชีวิตมนุษย์ในส่วนรวม พันธกิจ ของกวีจึงเป็นภาระหน้าที่ในการรู้จักเลือกสรรคำสื่อคุณค่าความหมายให้เป็น ไปเพื่อก่อเกิด สติปัญญาแก่มนุษย์ได้หลุดพ้นจากความทุกข์

บท “แล้วจะเก็บดอกไม้ไปฝากโลก” ของพิเชฐ แสงทอง นำเสนอพันธกิจ ของกวีด้วยการมองจิตใจมนุษย์ที่ประกอบด้วยความเกื้อนต่ำ ไร้คุณธรรม

ก้าวเท้าขึ้นรถไฟสายความฝัน	กับยามตีแสงจันทร์-รองเท้าเก่า
เสื้อขาด กางเกงปะสีซีมเซา	ปลิดความเศร้าทิ้งหล่นแต่ต้นทาง
สองฟากฝั่งรถไฟสายความฝัน	ดอกไม้บานาพันธุบ้านสร้าง
.....	
ด้วยโลกนี้มีคดค้าดำเนิน	ใจมนุษย์ถูกกลืนสลายร่าง
คุณธรรมคำมีด-จืดจาง	ต่างหนีภัยกับการเดินทางท่องเที่ยวธรรม
แล้วจะเก็บดอกไม้ไปฝาก	ให้มนุษย์สำนึกความเกื้อนต่ำ
ให้ดอกไม้ร้องใจร้ายระบำ	ให้รู้ถึงคำพาดฟ้าทุกนาที
(สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 39 ฉบับที่ 21 วันที่ 25 - 31 ตุลาคม 2535, หน้า 51)	

หากชีวิตมนุษย์คือการเดินทางแสวงหาบางอย่าง การเดินทางของชีวิต พร้อมด้วยจิตใจเกื้อนต่ำ ไร้คุณธรรม สร้างแต่ความเหนื่อยล้า เพราะไม่อาจพบที่สุดปลายทาง และ ไม่มีวันได้หยุดพัก เนื่องจากจิตใจไม่มีวันสงบผ่อนคลายได้ด้วยความสำเร็จ โศก ความเกื้อนต่ำ ไร้คุณธรรม จิตใจที่เต็มไปด้วยความเกื้อนต่ำ ไร้คุณธรรมนี้ ทำให้มนุษย์ต้องเดินทาง “ท่องเที่ยวธรรม” หรือมีชีวิตหมกมุ่นข้องแวะอยู่กับสิ่งต่ำช้าเลวทราม กวีจึงนำเสนอพันธกิจของกวีให้เป็นเหมือนการเดินทางไปด้วยใจปล่อยวาง ห่างจากความเศร้า ในเส้นทาง “รถไฟสายความฝัน” คือ กวีนิพนธ์

ที่เต็มไปด้วยความดีงามเบิกบานใจเหมือนดอกไม้บานสล้างให้ความชื่นบานแจ่มใสแก่ผู้ได้พบเห็น
พันธกิจของกวีจึงคือภาระหน้าที่ในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ ได้แก่ การใช้คำสื่อถึงความดีงามให้
จิตใจมนุษย์ได้เบิกบานดูดอกไม้ร้ายระบาและยกระดับให้สูงค่าสง่างามพ้นจากความเศร้าหมอง
เถื่อนต่ำ ไร้คุณธรรมเหมือนรังที่งามสีทอคร่างอยู่ฟากฟ้า

บท “กลับมาเถิดดวงใจข้า” ของอิสรา นวรัตน์นำเสนอพันธกิจของกวีด้วย
การมองว่า ความละเอียดอ่อนโยนเริ่มหายไปจากใจมนุษย์ ทำให้กลายกลายเป็นเครื่องจักร ในระบบ
ฟันเฟืองเครื่องจักร ไร้จินตนาการ เป็นคนหยาบกร้าน เลี้ยงชีพด้วยความรีบเร่ง สนองแต่ร่างกาย
ละทิ้งใจใฝ่หาความดีงาม

ฝันเข็มร่าร้างจางจืด	มีคสนิทชีวิตทอดัก
ตามระบบฟันเฟืองเครื่องจักร	ผ่นพักจินตนาการ
ฝันจับดวงใจไฟฝัน	กินวันกระด้างหยาบกร้าน
เลี้ยงชีพรีบเร่งลนลาน	ดวงมายนัยจึ่งไร้สุนทรีย์

กลับมาเถิดดวงใจข้า	อหังการกวีซุกซ่อน
ชีวิตละเอียดละเอียดอ่อน	มีบทกลอนเนื่องอนันต์

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 37 ฉบับที่ 29 วันที่ 30 ธันวาคม 2533 - 5 มกราคม 2534, หน้า 43)

กวีหรือฝันชีวิตจิตใจตน ความผูกพันมุ่งมั่นในการสร้างสรรค์บทกลอน
ท่ามกลางสังคมลดทอนคุณค่าทางจิตใจ ความละเอียดอ่อนลง ได้แก่ สังคมเครื่องจักรนี้ เป็นการ
แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวีว่ากวีควรมีภารกิจในการเขียนกลอนขัดเกลาคิดใจที่ไร้
จินตนาการ ไร้สุนทรีย์ ให้มีความละเอียดละเอียดอ่อน เพราะบทกลอนสามารถทำให้จิตใจมนุษย์มี
สุนทรีย์ เมื่อมนุษย์มีใจสุนทรีย์ มนุษย์ก็มีชีวิตไม่หยาบกระด้าง ในบทนี้ แสดงให้เห็นถึงการ
ประกาศพันธกิจของกวีในการสร้างสรรค์จิตใจมนุษย์ที่เชื่อมโยงกับสังคม แต่กวีก็ไม่ได้ให้
ความสำคัญกับสังคมเท่ากับจิตใจมนุษย์ เพราะปัญหาชีวิตที่หยาบกระด้างของมนุษย์ ไม่สามารถแก้
ได้ด้วยการทำลายหรือขจัดสังคมเครื่องจักรให้สิ้นไป แต่จะสามารถแก้ไขได้ก็ด้วยการทำจิตใจให้มี
สุนทรีย์ คือ แก้ไขที่การกระทำของมนุษย์ มากกว่าจะไปแก้ไขที่โครงสร้างหรือกลไก ระบบต่าง ๆ
ของสังคม

บท “เมืองที่ถูกสาปแช่ง” ของวัฒนา ธรรมกูร ได้นำเสนอพันธกิจของกวี
ด้วยการมองที่การกระทำของมนุษย์ในเมืองใหญ่ที่ไม่รู้จักตนเอง เอาแต่ใช้ความรุนแรงรบราแย่งชิง
อำนาจ โดยเฉพาะอำนาจในความรู้ เพื่อผูกขาดความรู้ตนเท่านั้นที่ถูกต้อง ตั้งตนเป็นมาตรฐานทาง
จริยธรรม มาตรฐานความดีความชั่ว อ้างเอาความดีเข้าตัว ความชั่วผลักให้คนอื่น

ยังมีเมืองใหญ่กว้าง	กว่าจักรวาล
มีแต่ดวงวิญญาณ	ปล่านบ้า
รบราแย่งเอาผาณ	นำสันติ
พิสูจน์สนทรศก้า	ว่าให้ไปมี
ดีดีมีแอบอ้าง	เอาเอง
ชั่วชั่ว ชอบละเลง	หลอกป้าย
ตายตาย ก็ข่มเหง	กันอยู่ยงนา
ลืมโลก, ลืมเรื่องร้าย	เร่ร้ายบ่หยุด

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 39 ฉบับที่ 7 วันที่ 19-25 กรกฎาคม 2535, หน้า 47)

นี่คือการวาดภาพพฤติกรรมชั่วร้ายที่เกิดขึ้นจากจิตใจ “ปล่านบ้า” ของมนุษย์ สังคมเมืองใหญ่ ถูกกล่าวถึงในลักษณะเป็นเพียงฉากหลังขบขันหรือเป็นเพียงเวทีให้มนุษย์ได้โลดแล่นเล่นบทบาท เพื่อจะได้ประกาศพันธกิจของตน โดยอ้างอิงอำนาจความศักดิ์สิทธิ์หรือความดีงามทางพุทธศาสนาไปร่วมกับการปฏิบัติพันธกิจ “ร้ายบทกวีก้าวร้าวคนโหด” ของตนด้วย

โอมพุทโธ	นโมสามจบ
ข้าขอบ	ภาพแท็กวี
ณ ไคมี	ภูตผีปีศาจ
จุงผงาด	ผู้ใจของข้า
โอมพุทโธ	นโมสามจบ
แก้ขัดขอก	หยั่งรู้เวลา
เหนือเทวา	จินตเสรี
ร้ายบทกวี	ก้าวร้าวคนโหด

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 39 ฉบับที่ 7 วันที่ 19-25 กรกฎาคม 2535, หน้า 47)

การบริการมคานามัสการพระพุทธรูป “โอมพุทโธ นโม” เพื่อขับไล่หรือประณามพฤติกรรมชั่วร้ายเหมือนภูตผีปีศาจของมนุษย์ ถูกนำมากล่าวถึงสองครั้งในบริบทแตกต่างกัน คือ ครั้งแรกในบริบทเป็นการอ้างอิงเอาอำนาจความศักดิ์สิทธิ์หรือความดีงามมาประจำที่ใจในส่วนครั้งที่สอง ในบริบทการทำหน้าที่ประกอบพันธกิจของกวี ที่แสดงถึงการแสดงออกทางกายขัดแย้งกับหลักจริยธรรมหรือศีลข้อ 5 ของพุทธศาสนา แต่ความขัดแย้งดังกล่าวเป็นเพียงแค่ “การแก้ขัดขอก” ของผู้ “หยั่งรู้เวลา เหนือเทวา จินตเสรี” คือเป็นเพียงแค่การทำเพื่อผ่อนคลาย พักผ่อนหย่อนใจ ของผู้ตื่นรู้เท่าทันความเป็นไปของชีวิต ผู้มีความคิดและจินตนาการกว้างไกลไม่ข้องติด

ออกมาป่วนหรือเห่าสร้างสตั๊ด ได้แก่ สร้างสรรค์กวีนิพนธ์สะท้อนความเป็นจริงที่จิตใจมนุษย์เมืองตกอยู่ในอำนาจความโลภหลงเพื่อแหวกพาทออกมา

กวีนิพนธ์เหล่านี้ แสดงถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อกล่อมเกลาจิตวิญญาณมนุษย์ ในลักษณะการนำเสนอให้เห็นเป็นพันธกิจแห่งการนำพาจิตใจมนุษย์ให้พ้นจากความเฝือต่าง ๆ ได้แก่ ความไม่รู้เท่าทันกิเลสทุกข์ ความเศร้าหมองเลวทราม ความหยาบกระด้างไร้สุนทรีย์ความอ่อนโยน ความโกรธเกลียดพยาบาทจ้องร้ายกัน และความโลภหลง

4.1.1.2 พันธกิจแห่งการสมานจิตใจที่แตกแยก

กวีไทยร่วมสมัยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวีในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อกล่อมเกลาจิตวิญญาณมนุษย์ ในลักษณะการนำเสนอให้เห็นเป็นพันธกิจแห่งการสมานจิตใจที่แตกแยก ดังปรากฏในบท“ปลอบกวี” ของภัสสมะ “อย่าเมินเลย..กวี (หากยังคร่ำครวญ)” ของก่องแก้ว กวีวรรณ “กวีกับนักกลอน” ของเพ็ญ ภัคตะ และ “ลำนน้ำไพร่” ของภราดร จูฑิตประเสริฐ

บท “ปลอบกวี” ของภัสสมะ เป็นการนำเสนอพันธกิจของกวีที่แสดงถึงภาวะแปลกแยกจากสังคม คือกวีดำรงสถานภาพอยู่ในสังคมที่ไม่เคยเห็นค่า อย่างทอดทิ้งสิ้นหวัง หลบลี้หนีหาย ไม่สร้างงาน ไม่ทำหน้าที่ตามบทบาทกวี

ถามข่าวถึงผองกวีแก้ว	รินหายใจผ่านแผ่วอยู่แถวไหน
ถักทอใยฝันอันอำไพ	หรือท้อร้างหวาดไหวอยู่ในนั้น
.....
ชบหน้าเคঁค้ำแล้วพร่ำเพ้อ	เก็บโยหมองถักทอทุกข์ใหญ่หลวง
คลี่ม่านหมอกขึ้นชมสังคมดวง	ถั่งถมห้วงทศท้อทอกำลัง
ฝากข่าวถึงผองกวีแก้ว	ปวดร้าวพอแล้วกับความหวัง
มีไฉน โลกนี้ที่จริง	ขอเธอหายชิงชิงความหลังนั้น
เพราะยังมีคนอื่นอีกหมื่นแสน	โหยหาสองแขนมาปลอบขวัญ
รายรอบทุกสิ่งยังนิ่งงัน	รอถ้อยคำเสกสรรเธอปลอบโยน
(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 39 ฉบับที่ 32 วันที่ 10-16 มกราคม 2536, หน้า 51)	

ความแปลกแยกจากสังคมในบทนี้ เป็นความแปลกแยกที่การดำรงชีพของกวีเหมือนคนนอก ไม่มีส่วนร่วมกับสังคม หลบลี้หนีหาย ไม่สร้างงานทำหน้าที่ตน ทุกข์เจ็บปวด

เพราะเห็นว่าสังคมไม่ให้คุณค่ากวี จึงดำรงชีวิตอย่างไร้ความสุข แปลกแยกออกจากสังคม กวีเรียกร้องให้พองกวีหยุดทำตัวแปลกแยกสังคม ทั้งความทุกข์เจ็บปวดจากสังคมที่ไม่เห็นค่าตน เพราะคนในสังคมอีกหลายหมื่นแสน ยังรอมานวรมศิลป์ของกวีมาปลอบโยนให้กำลังใจ นี่เป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวี โดยแสดงให้เห็นสถานะแปลกแยกจากสังคมที่ไม่ให้ค่าทางจิตใจ กวีจะต้องต่อสู้สร้างงานให้คุณค่าทางจิตใจ เป็นการประกอบพันธกิจของกวีที่ให้ความสำคัญกับการแก้ไขพฤติกรรมของมนุษย์มากกว่าการแก้ไขทางสังคม “คนอื่นอีกหลายหมื่นแสน” จึงถูกเชิญให้เด่นขึ้นมาให้เห็นพฤติกรรมมนุษย์ที่ทุกข์เจ็บปวดกับสังคมที่ไม่เห็นค่าทางใจ “รายรอบทุกสิ่งยังนิ่งงัน” เช่นเดียวกับกวี เพื่อกวีได้แสดงพันธกิจในการเสกสรรถ้อยคำหรือสร้างสรรค์วรมศิลป์ขึ้นมาปลอบโยนจิตใจที่แปลกแยกหรือแตกแยกท้อแท้เจ็บปวดท่ามกลางสังคมนิ่งงันเหม็นเฉย ไม่เห็นค่านั่น

บท “อย่าเมินเฉย..กวี (หากยังคร่ำครวญ)” ของก่องแก้ว กวีวรรณ นำเสนอพันธกิจของกวีด้วยการแสดงให้เห็นความนิ่งงันเหม็นเฉย ไม่เห็นค่ากวี ทำให้กวีต้องดำรงชีวิตอยู่อย่างเจ็บปวดแตกแยกจากสังคม ไม่ทำงานสร้างสรรค์ “ความหวังดีในผู้คน” โดยสะท้อนสภาพของกวีที่สร้างงานเพื่อหวังผลให้ได้รับการตีพิมพ์ มีชื่อเสียง แต่เมื่อไม่ได้ตีพิมพ์กลับท้อคร่ำครวญสิ้นหวัง พลอยสิ้นความหวังดีกับผู้คนด้วย

หากมัวคร่ำครวญเฝ้าหวนไห้	จะหวังอะไรในโลกนี้
แก้คมคำไม่ผ่าน-พิมพ์ดี	ก็จะหมดความหวังดีในผู้คน
.....
หากท้อมัวแต่ทุกข์และครวญคร่ำ	เถิดเลิกเขียนคำความรู้สึก
ถ้าหวังเป็นกวีเพราะหลงลึก	ในชื่อเสียงอันอีกทีก็-จงอย่าเป็น
เพราะไม่มีประโยชน์ใดในโลกนี้	ที่บทกวีจะชี้ค่าเห็น
เป็นได้เพียงคำหลงชีวิตผิดประเด็น	แม้คำเด่นแต่ใจดับ ได้อะไร
เพราะไม่มีบทกวีบทใดในโลกนี้	ที่ไม่เต็มสิพิสุทธิ์ใส
จงสำนักเขียนบทกวีเพื่อชี้ใจ	เขียนเพื่อหวังใคร ในโลกนี้
(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ 47 ฉบับที่ 23 วันที่ 5 - 11 พฤศจิกายน 2543, หน้า 57)	

ความนิ่งงันเหม็นเฉย ไม่เห็นค่ากวี คือ การไม่ตีพิมพ์ผลงานของกวี ไม่ให้ชื่อเสียงแก่กวี ทำให้กวีทุกข์ใจคร่ำครวญหวนไห้ หลบหนีแตกแยกตนออกไปจากสังคม “หมดความหวังดีในผู้คน” เป็นสภาพที่กวีนำมาสะท้อนแสดงให้เห็นพันธกิจของกวีเป็นภาระหน้าที่มีค่ามากกว่าการทำงานแก้หวังผลสิ้นเงินเพียงให้ได้ตีพิมพ์และมีชื่อเสียงจากสังคม เพราะเป็นหน้าที่ในการสร้างความหมดจดสดใสให้ดวงใจมนุษย์ เป็นการสร้างความหวังให้มนุษย์ในโลกทั้งมวล

บท “กวีกับนักกลอน” ของเพ็ญ ภัคตะ นำเสนอพันธกิจของกวี โดยสะท้อนสภาพที่กวีกำลังต่อสู้เรียกร้องเอาคุณค่าทางใจมาสู่ใจของกวีด้วยตนเองท่ามกลางความแตกแยกคุณค่าของนักกลอนออกไปจากคุณค่าของกวี คือในสังคมวงการกวี เกิดมีการแบ่งแยกคนทำงานร้อยกรอง หรือสร้างสรรค์กวีนิพนธ์เป็นสองกลุ่มประเภท ได้แก่ กวีกับนักกลอน โดยกลุ่มประเภทรักกลอน จะถูกรังเกียจ หมิ่นหยาม กีดกันให้อยู่ต่ำกว่า

อย่าชิงชังนักกลอนเลขที่รัก	อย่าแข่งชกหักกระดูกอย่างหี้ยมหาญ
ทั้งเราท่านต่างหลงไหลในกลอนกานท์	ต่างกลั่นหยดหมควิญญาณเหมือนเหมือนกัน
อย่ารังเกียจนักกลอนเลขที่รัก	ค่ากวีสูงนักหรือไรนั่น
ต่างแกล้งค่าแขก-ไทยเราสู้ทัน	จะแบ่งชนแบ่งชั้นไปโยโย

(เหนือฝั่งมหานคร. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, เมษายน 2544)

คุณค่าของคนทำงานสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ ท่ามกลางสภาพการแบ่งแยก กีดกันรังเกียจนี้ อยู่ที่เป็นคนมีใจหลงไหลหรือนิยมชมชอบในกลอนกานท์ เขียนงานขึ้นจากใจนิยมชมชอบนี้ทั้งสิ้น แต่ที่เกิดการรังเกียจกีดกันแบ่งแยก เป็นเพราะเพียงมีการใช้คำแตกต่างกัน ส่วนพันธกิจ ทั้งกวีและนักกลอนล้วนมีไม่ต่างกัน คือ เขียนงานเพื่อกล่อมเกลาคิดใจมนุษย์

อย่าแบ่งแยกนักกลอนเลขที่รัก	มาร่วมทอร่วมถักโลกใบใหม่
ค่า “นักกลอน” กับ “กวี” อยู่ที่ใด	คนที่ใจสูงย่อมไม่เหยียดคน

(เหนือฝั่งมหานคร. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, เมษายน 2544)

พันธกิจของกวี คือ การ “ถักทอโลกใบใหม่” ได้แก่ การสร้างงานวรรณศิลป์ ไม่ว่าจะเป็นการใช้คำไทยหรือคำแขก (บาลี-สันสกฤต) ต่างล้วนเป็นไปเพื่อสร้างสรรค์จิตใจมนุษย์ให้สูงขึ้นจากความเห็นแก่ตัวหรือยึดมั่นในตัวตน ผู้การเห็นค่าคนอื่น ไม่รังเกียจเหยียดหยามคุณค่าของคนอื่นนี้ พันธกิจของกวีจึงไม่ใช่เพียงการนำพาจิตใจให้หลุดพ้นจากความใฝ่ต่ำ ความเห็นแก่ตัวเท่านั้น หากยังได้เป็นการผสานหรือสมานจิตใจที่เกิดแตกแยกรังเกียจหมิ่นหยามกัน

บท “ลำนํ้าไพร่” ของภราดร ฐิติประเสริฐ เป็นนำเสนอพันธกิจของกวี โดยแสดงให้เห็นถึงการเรียกร้องคุณค่าทางใจกลับมา ท่ามกลางความแตกแยก ได้แก่ การแบ่งแยกลักษณะการสร้างสรรค์หรือการแต่งบทกวีในวงการกวีไทย คือ การแยกกลอนตลาดออกไปให้เป็นกลอนไร้ค่า ไม่มีความหมายคุณค่าหรือเชิงชั้นระดับกวี ไม่ถึงขั้นเรียกได้ว่าเป็นกวีนิพนธ์ เป็นเพียงกลอนสามัญดาษดื่น ไม่สลักสำคัญหรือไม่แสดงความวิจิตรอลังการ ตรงข้ามกับฉันทลักษณ์ไม่ว่าจะเป็นกาพย์ โคลง ฉันท์ ร่ายตามแบบฉบับของวรรณคดีไทยส่วนใหญ่ที่กล่าวถึงเฉพาะในกลุ่มชน

ชั้นสูงในราชสำนัก แสดงความวิจิตรอลังการ สูงส่งล้ำค่า ลำนำไพรก็คือกลอนตลาดแบบสุนทรภู่ที่กล่าวถึงชาวบ้าน กลุ่มชนชั้นล่างของสังคม

โลกแห่งรักอักษรภาษาสวรรค์	ยังมีแบ่งชนชั้นกระนั้นหรือ?
ร้อยลำนำคำของไพรไร้ฝีมือ	ภาษาสื่อสฤทธามคำวาจา
ลิขิตคำของไพรไม่ปรื่องปราด	กลอนตลาดทั่วไปจึงไร้ค่า
คำแบ่งคนชนแบ่งชั้นกันชีวา	แยกผืนดินห่างฟากฟ้าเทวาลัย

.....
 ได้สติดเทวาลัยมหาสวรรค์ เสพสุขสันต์นั้นเพราะไพรให้ภายี
 เย้ยไยไพรฟ้าประชาชี ย่อมไม่ใช่เมธีที่แท้จริง
 (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 49 ฉบับที่ 40 วันที่ 28 กุมภาพันธ์ - 6 มีนาคม 2546, หน้า 64)

การอ้างถึงชนชั้นล่างหรือชนชั้นผู้ถูกปกครอง “ไพร” เพื่อนำมาเข้าฝายเชื่อมโยงกับการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์แบบกลอนตลาดนี้ เป็นการต่อสู้เรียกร้องในการประกอบหรือปฏิบัติพันธกิจกวีโดยให้คำนึงถึงคุณค่าความเสมอภาคทางจิตใจ พันธกิจของกวีต้องเป็นไปเพื่อสร้างสรรค์จิตใจมนุษย์ทั้งหมด ไม่มีการแบ่งแยก พันธกิจของกวี จึงเป็นภาระหน้าที่ของกวีทั้งหมดไม่ว่าจะนิยมสร้างงานแบบฉันทลักษณ์แสดงเชิงชั้นสูงส่งวิจิตรอลังการหรือสร้างงานแบบกลอนตลาดคาดพื้น

กวีนิพนธ์เหล่านี้ แสดงถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวีในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อกล่อมเกลাজิตวิญญาณมนุษย์ ในลักษณะการนำเสนอให้เห็นเป็นพันธกิจแห่งการสมานจิตใจที่แตกแยก ได้แก่ จิตใจที่แปลกแยกหลุด ห่อเหี่ยวสิ้นหวัง จิตใจที่เหยียดหยามแบ่งแยก ชิงชังคูหมิ่นรังเกียจกัน

4.1.1.3 พันธกิจแห่งการมีใจมุ่งมั่นสร้างสรรค์งานเพื่อกล่อมเกลাজิตใจมนุษย์

กวีไทยร่วมสมัยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวีในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อกล่อมเกลাজิตวิญญาณมนุษย์ นอกจากจะนำเสนอให้เห็นในลักษณะเป็นพันธกิจแห่งการนำพาจิตใจพ้นจากความเฝือดำและพันธกิจแห่งการสมานจิตใจที่แตกแยกแล้ว ยังได้นำเสนอในลักษณะเป็นการแสดงความมุ่งมั่นตั้งใจในการสร้างสรรค์งานเพื่อยกระดับหรือกล่อมเกลাজิตใจมนุษย์ด้วย ดังปรากฏในบท “จาก...ดวงใจกวี” ของจิตติวัฒน์ ธนทิพากร “เขากำลังทำงาน” ของปรีชา ปรีชาญ “ด้วยลมหายใจ” ของเทพย์ สิทธิธานี “บทกวี-วิถีข้า” ของพจน์ พันธ “คำบอกเล่าของผีเสื้อ” ของเด่นชัย น้อยนาง “ดอกรุ่ง” ของอภิชาติ จันทร์แดง “เฝ้าสวน” ของแสงขรรค์ เตือน

อ้าย “เพียงฝากหล้า” ของเทพระวี “ปณิธานกวี” ของเชษฐภัทร วิสัยจร และ “ปณิธานกวี” กับ “ปณิธานของกวี” ของอังคาร กัลยาณพงศ์

บท “จาก...ดวงใจกวี” ของจิตวิวัฒน์ ธนทิพากร นำเสนอพันธกิจของกวี โดยมุ่งเน้นที่การให้คุณค่าทางจิตใจ ด้วยการวิพากษ์ที่ความเป็นศิลปินกับการสร้างงานศิลปะ ภาระหน้าที่ของกวีในฐานะศิลปินคือการทำงานศิลปะ ใช้ศิลปะการเขียนหรือวรรณศิลป์คือ คมปากกาเป็นอาวุธ จากเพื่อปลุกกระตุ้นให้คนถูกเอาเปรียบในสังคมลุกขึ้นสู้กับชนชั้นคนเอาเปรียบมาเป็นการใช้ปากกาเป็นอาวุธเพื่อกระตุกสำนึกคนชั่วช้าหยาบทรามให้รู้ถึงบาปบุญผลกรรม กวีจึงประกาศแสดงความมุ่งมั่นตั้งใจ “ยี่ดอกตะ โคนท้ออย่างกล้าหาญ” ใช้วรรณศิลป์ “เป็นอาวุธ” ในการกระตุ้น ปลุกจิตสำนึกมนุษย์ผู้เบียดเบียนทำร้ายคนอื่นให้รู้ถึงกฎแห่งกรรม “กรรมใดใครก่อกรรมนั้นย่อมสนอง” ให้มีความเกรงกลัวละอายต่อบาปกรรม

จักยี่ดอกตะ โคนท้ออย่างกล้าหาญ	จักจดจางานศิลป์สื่อความหมาย
จักเรียนรู้เกิดแก่แลเจ็บตาย	จักกระหายหวนหาค่าแห่งตน
ใช้คมปากกาเป็นอาวุธ	เช่นฆ่า ยั้งหยุดจุดใจปล้น
ที่กินบ้าน โกงเมืองอยู่เบื้องบน	ให้รู้ผลแห่งกรรมที่ตำมา

.....

จากดวงใจกวีผู้ต่ำต้อย	กวีตัวน้อยๆ ไม่จองหอง
ไม่หลงลาภหลยศหยิ่งลำพอง	เพียงเกียรติก็องในดวงใจก็ใครพอ

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 48 ฉบับที่ 13 วันที่ 24-30 สิงหาคม 2544, หน้า 64)

แนวคิด “ศิลปะเพื่อชีวิต” ถูกกวีนำมามุ่งเน้นแสดงถึงบทบาทการสร้างงานศิลป์ ได้แก่ การสร้างงานศิลป์ทางภาษา หรืองานวรรณศิลป์โดยให้ความสำคัญกับคุณค่าทางจิตใจ การสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อแก้ไขปัญหาที่จิตใจมนุษย์ ซึ่งในแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต จะให้ความสำคัญกับคุณค่าทางสังคมหรือมุ่งสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคม พันธกิจของกวีนี้ จึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับการมีภาระหน้าที่ในการสร้างงาน โดยมุ่งมองไปที่จิตใจมนุษย์ ปัญหาความทุกข์ยาก ความโศกเศร้า สิ่งเลวร้ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตมนุษย์นั้น เป็นผลมาจากจิตใจ ใฝ่ต่ำของมนุษย์ เช่น ความไม่รู้เท่าทัน ขาดสติปัญญา โลกหลง เห็นแก่ตัว นำพาให้มนุษย์มีพฤติกรรมหยาบกระด้างดิบเถื่อน ทำร้ายทำลายกัน

บท “เขากำลังทำงาน” ของปรีชา ปรีชาญ แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการทำงานหรือพันธกิจของกวีที่เป็นการทำงานแห่งชีวิต “เขามุ่งมั่นต่อพันธสัญญา คือการเกิดและเติบโตอย่างท้าทาย” ได้แก่ การทำงานสร้างจิตใจให้ตื่นรู้เบิกบาน ให้จิตใจสงบกล้าเขียนพ้นจากทุกข์

ร้อนที่ทำให้ชีวิตเหมือนตกอยู่ในโลกลูกไฟเผาไหม้ เป็นสื่อให้ก่อเกิดสติปัญญาความรู้คิดพร้อมไปกับการมีวุฒิภาวะทางอารมณ์

เขาทำงานแห่งชีวิต	คือความศักดิ์สิทธิ์สุดน่าหวาน
กลางโลกร้อนลูกไฟมั่งไฟราน	เขาชื่นเย็นในวิญญานสุดพรรณนา
เขากำลังทำงาน	สื่อประสานอารมณ์แสวงหา
เขามุ่งมั่นต่อพันธสัญญา	คือการเกิดและเติบโตอย่างท้าทาย

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 47 ฉบับที่ 26 วันที่ 26 พฤศจิกายน - 2 ธันวาคม 2543, หน้า 65)

บท “ด้วยลมหายใจ” ของเทพย์ สิทธิธานี แสดงให้เห็นถึงการประกาศความมุ่งมั่นในการประกอบพันธกิจของกวี โดยระบุให้เป็นกิจแห่งการทำงานของลมหายใจหรือลมปราณ ได้แก่ ชีวิตทั้งหมดที่มีของกวี เป็นไปเพื่อสร้างวรรณศิลป์ “จารคั่นคำดลยลชีวิต” คือ สร้างงานวรรณศิลป์เพื่อเป็นสื่อชักนำจิตใจมนุษย์ให้ซาบซึ้งเห็นค่าของการมีชีวิตอยู่ร่วมกัน แม้จะอยู่ในเพศสถานะ สภาพจิตใจ การประพฤติตน ฐานะทางสังคมการเมืองและเศรษฐกิจแตกต่างกันก็ตาม

ลมหายใจเอ๋ย	เผยภาพแตกต่าง
จากนายถึงนาง	ต่างจิตต่างใจ
ไซ้เฉยชั่วดี	ไซ้มีจนไพร่
ไซ้ศักดิ์นาใด	ไซ้คนเหนือคน

ลมปราณ

จารคั่น
คำดล
ยลชีวิต

(กวีนิพนธ์ร่วมสมัย เพลงวณิพก. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ศรีปัญญา, 2549, หน้า 35)

บท “บทกวี-วิถีข้า” ของพจน์ พันธนา แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นต่อพันธกิจของกวี โดยยกให้เป็นวิถีชีวิตที่กวีปรารถนาและเลือกเอง ได้แก่ ชีวิตเกิดมาเพื่อกลั่นกรองคำชุบโลกให้งดงาม คือ การสร้างวรรณศิลป์เพื่อนำพาจิตใจมนุษย์ให้รื่นรมย์บันเทิงสุนทรีย์ เป็นวิถีชีวิตแบบหนึ่งในหลายหลากวิถีชีวิตของมนุษย์ และเป็นวิถีชีวิตที่ดั่งงามไม่แพ้วิถีชีวิตอื่น แม้อาจจะเสี่ยงต่อการถูกมองอย่างดูแคลนด้วยความไม่เข้าใจหรือไม่เห็นค่าวิถีชีวิตของกวีผู้ทำงานด้านให้ความบันเทิงสุนทรีย์แก่จิตใจมนุษย์ที่จับต้องไม่ได้นี่ก็ตาม

อาจเป็นหนึ่งในวิถีที่ข้าค้น	อาจบางคนมองว่าข้ามันบ้า
อาจบางคนเขี่ยหมิ่นสิ้นศรัทธา	อาจด้านขวามองผ่านการกระทำ
หนึ่งถ้อยคำที่เอ่ยเฉลยตอบ	อาจจะชอบหรือไม่ชอบ-ตอบจำจำ
ชั่วชีพหนึ่งเกิดมาข้าขอกรา	กลิ่นกรองคำชুব โลกให้คงงาม

(www.thaipoe.net/index.php?lay=show&ac=article&Id=424933)

บท “คำบอกเล่าของผีเสื้อ” ของเด่นชัย น้อยนาง แสดงให้เห็นถึงการยึดมั่นทำหน้าที่ “พันธกิจของกวี” โดยบ่งบอกให้เป็นการทำหน้าที่ตามความเข้าใจกฎเกณฑ์ของชีวิตของกวี เหมือนผีเสื้อทำหน้าที่ตามความเข้าใจในกฎเกณฑ์ของชีวิตตน ได้แก่ การดื่มกินน้ำหวาน หล่อเลี้ยงชีพและเฝ้าผสมเกสรดอกไม้ คือ พันธกิจของกวี เป็นกิจแห่งความเข้าใจในบทบาทการทำหน้าที่ในการเขียนบทกวี “ตั้งสายน้ำอันชุ่มเย็น ก่อกำเนิดขึ้นมาเพื่ออาบยามรุ่มร้อน และดื่มกินยามหิวกระหาย” ได้แก่ การสร้างงานวรรณศิลป์เพื่อหล่อเลี้ยงกล่อมเกลาจิตใจให้คลายทุกข์ร้อนและความโลภหิวกระหาย

ฉันก็เป็นแต่เพียงผีเสื้อธรรมดาตัวหนึ่ง
ซึ่งพบเห็นอยู่ทั่วไปตามทุ่งดอกไม้
ฉันไม่เข้าใจกฎเกณฑ์ของชีวิตมากไปกว่า
การได้ดื่มกินน้ำหวานเพื่อหล่อเลี้ยงชีวิต
และเฝ้าเพียรผสมเกสรดอกไม้
อันเปรียบเสมือนหน้าที่
ชีวิตของฉันมิได้ยืนยาวใหญ่ไปกว่าวันพรุ่งนี้
หากแต่ฉันก็ได้ทำหน้าที่ของฉันได้อย่างสมบูรณ์
ถ้อยคำทุกคำ
ที่ฉันเก็บกามาจากความรู้สึก
แล้วหวานไปรยลงบนแผ่นกระดาษ
ด้วยมือที่ท่วมท้นด้วยศรัทธา
มันมิได้มีค่ามากไปกว่าหยาดเหงื่อบนริ้วแก้มของแม่
มันมิได้หอมหวานมากไปกว่าดอกไม้ไร้ช่อดอกหนึ่ง
และมันก็มีได้อบอุ่นมากไปกว่าดวงตะวันยามเช้า
แต่ ฉันก็ยังตระหนงในใจอยู่ว่า
บทกวีของฉันนั้นเป็นตั้งสายน้ำอันชุ่มเย็น
ก่อกำเนิดขึ้นมาเพื่ออาบยามรุ่มร้อน
และดื่มกินยามหิวกระหาย

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 38 ฉบับที่ 20 วันที่ 20-26 ตุลาคม 2534, หน้า 51)

บท “คอกุ้ง” ของอภิชาติ จันทรแดง ได้แสดงให้เห็นถึงจิตใจมั่นคงต่อพันธกิจของกวี โดยเผยให้เห็นว่าเป็นประสบการณ์การทำงานทางจิตใจที่ยาวนานยึดถือ ในการต่อสู้กับความเหงาเศร้าสับสน แต่ก็ยังมีกำลังใจกล้าแข็งหยัดเยินสร้างงาน “แสงสายรุ้งหรือคอกุ้ง” ได้แก่ สร้างบทกวีให้คุณค่าต่อจิตใจ คือให้ความหวัง เป็นกำลังใจแก่ชีวิตมนุษย์ได้เบิกบาน มีจิตใจพ้นจากความเศร้าหมองสับสน

กว่าหม่นมัวเมื่อภวังค์ หลังม่านฝน	ยังพรายพรุอยู่สับสน-ไม่ถนัด
ต่อวิถีชีวิต มีคมิดสารพัด	ให้กลับกล้าทานทัด ระเบิดแย้ง
หาใช่ยังวิญญานอันหาญกล้า	มิใช่ทำทวยด้วยโอหัง, กำแพง
แต่ทวยทักนาที่ที่มีแรง	เพื่อผลิแสงสายรุ้งของพรุนี้
พรุนี้มีแปรผัน-วันชีวิต	ประคองประคุดสายรุ้ง ทั่วทุ่ง, แสนสี
ผลิแดดสายงามสวยด้วยบทกวี	ต้อนรับการบานคลี่-มาลีชีวิต

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 42 ฉบับที่ 4 วันที่ 25 มิถุนายน – 1 กรกฎาคม 2538, หน้า 59)

บท “เฝ้าสวน” ของแสงธรรม์ เดือนอ้าย แสดงให้เห็นถึงจิตใจตั้งมั่นยืนหยัด “เฝ้า” พันธกิจของกวี โดยเปรียบให้เป็นการอยู่เฝ้าสวนต้นไม้ ดูแลรักษา จ้องมองชีวิตในสวนอย่างเอาใจใส่ คือ การกลั่นกรอง ครุ่นคิด ค้นคว้าในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อสร้างคุณค่าทางจิตใจมนุษย์ ได้แก่ นำใจไมตรี ความรัก เห็นค่าในชีวิตของกันที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันตามชีวิตในธรรมชาติ

เป็นประจำค่ำ-เช้าเฝ้าอยู่สวน	กรุ่นอวลมวลระลอกทุ่งดอกฝัน
คืนค่ำแม่ไหว้วางไรรั้งจันทร์	คงมุงมั่นพินฝ้าพวยยาม
พวยยามสร้างสวนสวยด้วยชีวิต	กลั่นกรอง ครุ่นคิด ตั้งคำถาม-
ต่อสรรพสิ่ง...จริง-लग...ปวงรูปนาม	หลากล้วนเติบโตตามมาพร้อมกัน

.....

จึงประจำค่ำ-เช้าเฝ้าแต่สวน	รู้จักรักมิตรมวลไม้ยืนต้น
รู้รักอักษร...เปี่ยมค่าสิ้น	มั่นในตนขอทนสู้...อยู่สวนนี้

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 48 ฉบับที่ 23 วันที่ 2-8 พฤศจิกายน 2544, หน้า 65)

บท “เพียงฝากหล้า” ของเทพระวี แสดงให้เห็นถึงการมีใจตระหนักถึงความสำคัญในพันธกิจของกวี โดยระบุให้เป็นการทำหน้าที่ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตในธรรมชาติ และเล็กน้อยไม่ยืนยงคงทนภายใต้กฎอนิจจัง (กาลเวลาที่เปลี่ยนไป) แต่ก็เป็นการถือการทำหน้าที่ของมนุษย์ในการ “จุดจิตเจ้า” ได้แก่ ภารกิจในการสร้างหรือฝาก “หน่อกล้าคำกวี” คือ

วรรณศิลป์ที่สื่อสร้างสติปัญญา ให้แสงสว่างแก่จิตใจที่มีขอบคอกของมนุษย์ ที่มักหมกมุ่นวนเวียนอยู่กับความลุ่มหลงยึดมั่นตัวตนว่ายิ่งใหญ่เหนือใครอื่น

เพียงหิ่งห้อย	ลอยแสง
เพียงแมลง	หนึ่งน้อย
เพียงวาบแรง	แสงนิด
เพียงพริบพริบ	เพริศฟ้าอนธการ
เพียงเม็ดน้อย	หนึ่งทราย
เพียงผลึกพราย	พรางท่า
เพียงความหมาย	ว่ามัน
เพียงเม็ดกล้า	ระยิบระยับหอกแสง
.....	
เพียงหนึ่งนี้	มนุษย์
เพียงพอด	จิตเจ้า
เพียงที่สุด	ชีพจาก
เพียงฝากหล้า	หน่อกล้าคำกวี

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 40 ฉบับที่ 22 วันที่ 31 ตุลาคม - 6 พฤศจิกายน 2536, หน้า 51)

บท “ปณิธานกวี” ของเชษฐภัทร วิสัยจร แสดงให้เห็นถึงปณิธานมุ่งมั่นต่อพันธกิจของกวี โดยแสดงให้เห็นการเสียสละจิตใจอดทนต่อคำขมขื่น มุ่งหมายต่อต้านกำจัดจิตใจหยาบช้า เพื่อเป็นกิจแห่งการถ่ายทอดจิตวิญญาณผ่านถ้อยคำ ที่เรียงร้อยจากอารมณ์บ่มร่ำในทำนองของเสียงเพลงหรือคีตศิลป์ ได้แก่ การสร้างสรรค์วรรณศิลป์ไทยที่เป็นศิลปะการใช้ภาษาเสียงวรรณยุกต์คล้ายเสียงดนตรี นั่นคือ สร้างงานมุ่งให้ความไพเราะจับใจขัดเกลาจิตใจมนุษย์ให้อ่อนโยน

จะอดทนคนเกลียดเหยียดขมขื่น	หมายดับสิ้นคนบาปความหยาบกร้าน
จะยอมเสียสละพระนิรพาน	เพื่อถ่ายทอดจิตวิญญาณผ่านถ้อยคำ
รังสรรค์เสกบทกวีคีตศิลป์	พจนหลังรินร้อยอารมณ์อันบ่มร่ำ
วนเวียนว่ายเกาะแก่งกฏแห่งกรรม	จนสามโลกจดจำคำกวี

(บทมนรอรังรถ ไฟฟ้า. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2548, หน้า 48-49)

บท “ปณิธานกวี” ของอังคาร กัลยาณพงศ์ แสดงให้เห็นถึงการประกาศปณิธานอุดมการณ์งานกวี “พันธกิจของกวี” โดยยกให้เป็นภารกิจแห่งการสร้างคุณค่าทางจิตใจ

ได้แก่ การอุทิศเสียสละความสุขสบายส่วนตน ได้กระทั่งบรมสุขแห่งจิตใจมนุษย์คือพระนิรพาน ที่เป็นการหลุดพ้นจากการเวียนว่ายอยู่ในห้วงกิเลส สาเหตุแห่งทุกข์ไม่รู้จบสิ้น เพื่อมาเวียนว่ายไม่รู้สุดสิ้นในการสร้างสรรค์งานวรรณศิลป์เพื่อยกระดับจิตใจมนุษย์ให้พ้นจากกิเลสทุกข์

ถึงใครเหาะเหินวิมุติสุดฝั่งฟ้า	เดือนดาริกาเป็นมรรคายิ่งใหญ่
แต่เราขอรักโลกนี้เสมอไป	มอบใจแด่ปฐพีทุกชีวิตราย
จะไม่ไปแม้แต่พระนิรพาน	จะวนว่ายวิญญูะสังสารหลากหลาย
แปลค่าแท่คาราจักรมากมาย	ไว้เป็นบทกวีแด่จักรวาล

(ปณิธานกวี. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์กระจัด, เมษายน 2529, หน้า 22-23)

กวีนิพนธ์อีกบทของอังคาร กัลยาณพงศ์ คือ “ปณิธานของกวี” ก็แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นตั้งปณิธาน ยกพันธกิจของกวีให้เป็นภารกิจแห่งการสร้างคุณค่าทางจิตใจด้วยการอุทิศเสียสละเช่นกัน เพียงแต่การอุทิศเสียสละในบทนี้ เป็นการอุทิศความมุ่งมั่นหมั่นเพียรสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อกล่อมเกลายกระดับจิตใจหรือจิตวิญญาณของมนุษย์ให้สูงขึ้นฝ่าฝืนฝ่าหาสิ่งดีงาม เพื่อพบ “ทิพย์สวรรค์ฟากฟ้า” คือ เพื่อบุคคลดำรงชีพอยู่ด้วยความดีงาม

ฉันเอาฟ้าห่มให้	หายหนาว
ดึกคืนกินแสงดาว	ต่างข้าว
น้ำค้างพร่างกลางหาว	หาดืม
ไหลหลังกวีไว้เช้า	ชั่วฟ้าดินสมัยฯ

พลีใจเป็นป่าช้า	อาถรรพณ์
ขวัญลี้ว ไปเมืองฝัน	ฟากฟ้า
เสาะทิพย์ที่สวรรค์	มาโลก
โลมแผ่นทรายเส้นหญ้า	เพื่อหล้าเกษมสานต์

(กวีนิพนธ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศึกษิตสยาม, 2513, หน้า 5-6)

กวีนิพนธ์เหล่านี้ แสดงถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวีในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อกล่อมเกลาจิตวิญญาณมนุษย์ ในลักษณะการนำเสนอให้เห็นเป็นพันธกิจแห่งการมีใจมุ่งมั่นสร้างสรรค์งานอุทิศเพื่อกล่อมเกลาจิตใจมนุษย์ ได้แก่ ความมุ่งมั่นสร้างงานปลูกจิตสำนึกให้มนุษย์ตระหนักถึงบาปบุญคุณกรรม ให้จิตใจสงบร่มเย็นพ้นจากทุกข์ร้อน เป็นสื่อชักนำจิตใจมนุษย์ให้ซาบซึ้งเห็นค่าของการมีชีวิตอยู่ร่วมกัน นำพาจิตใจมนุษย์ให้รื่นเริงสุนทรีย์ หล่อเลี้ยงกล่อมเกลาจิตใจให้คลายทุกข์ร้อนและความโลกวิหวัระหาย ให้ความหวัง เป็นกำลังใจแก่ชีวิต

มนุษย์ มอบน้ำใจไมตรี ความรัก เห็นค่าในชีวิตของกัน เกื้อกูลกันตามวิถีชีวิตในธรรมชาติ สร้างสติปัญญา ให้แสงสว่างแก่จิตใจมีคอบคองของมนุษย์ที่หมกมุ่นอยู่กับความหลงยึดมั่นตัวตนว่ายิ่งใหญ่เหนือใครอื่น ให้ความไพเราะจับใจขัดเกลาคติใจมนุษย์อ่อนโยน ยกย่องจิตใจมนุษย์ให้พ้นจากกิเลสทุกข์ ให้สูงขึ้นฝ่าไฟโหดร้ายดิ้นรน เพื่อมนุษย์ดำรงชีพอยู่ด้วยความดีงาม

4.1.2 พันธกิจของกวีต่อสังคม

กวีไทยร่วมสมัยมองว่า การทำหน้าที่หรือแสดงบทบาทของกวีต้องเป็นไปเพื่อสร้างสรรค์สังคม ตามแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต ที่มองว่าศิลปะสัมพันธ์กับชีวิต ศิลปะมีคุณค่าได้ก็ด้วยการทำหน้าที่สะท้อนปัญหา เปิดเผยให้เห็นสาเหตุความเลวร้ายในชีวิตทางสังคมของมนุษย์ และปลุกเร้าให้ต่อสู้เพื่อมีชีวิตในสังคมที่ดีกว่า ตามแนวคิดนี้ศิลปะเกี่ยวข้องกับชีวิต ชีวิตของกวีเอง ในฐานะเป็นศิลปินทางภาษาหรือผู้สร้างศิลปะทางภาษา ได้แก่ กวีนิพนธ์ ก็ย่อมไม่อาจตัดขาดจากผลงานกวีนิพนธ์ของตนได้ เมื่อผลงานศิลปะทางภาษาหรือกวีนิพนธ์จะมีค่าได้ด้วยการเป็นกวีนิพนธ์ที่สามารถสื่อสารสะท้อนปัญหา เปิดเผยสาเหตุความเลวร้ายของชีวิตทางสังคมและปลุกเร้าให้เกิดการแก้ไข กวีจะมีคุณค่าได้ก็ต้องดำรงตนใช้ชีวิตให้เป็นไปเพื่อการสร้างสรรค์สังคมเช่นกัน พันธกิจของกวีจึงเป็นเรื่องของภาระหน้าที่หรือความรับผิดชอบทั้งในการสร้างงานคือการเขียนบทกวีและการใช้ชีวิตดำรงตนให้เป็นไปเพื่อสร้างสรรค์สังคม นั่นคือ เป็นพันธกิจของกวีต่อสังคม โดยกวีไทยร่วมสมัยได้นำเสนอพันธกิจประการนี้ให้เห็นใน 3 ลักษณะ ได้แก่ พันธกิจเพื่อหลุดพ้นจากพฤติกรรมหมกมุ่นแต่เรื่องตนเอง พันธกิจเพื่อหลุดพ้นจากพฤติกรรมไร้ความรับผิดชอบต่อสังคม และพันธกิจเพื่อยึดมั่นพฤติกรรมพลีชีพผู้เพื่อสังคม

4.1.2.1 พันธกิจเพื่อหลุดพ้นจากพฤติกรรมหมกมุ่นแต่เรื่องตนเอง

กวีไทยร่วมสมัยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวีต่อสังคม ในลักษณะการนำเสนอให้เห็นเป็นพันธกิจเพื่อหลุดพ้นจากพฤติกรรมหมกมุ่นแต่เรื่องตนเอง ดังปรากฏในบท “กวีเพียรเขียนคำ เขียนทำไม” ของประมวล มณีโรจน์ “กวีร่วมสมัย” ของ อหังการ์ กวี “ถึงกวี” ของจงกล วีระสาบประสงค์ “แต่...กวีหนุ่ม” ของแก้ว ลายทอง “เขียนถึงฉันบ้างสิ” ของ“ป้าชา” และ “ถามกวี” ของวสุนธรา นาคะวิถิ

บท “กวีเพียรเขียนคำ เขียนทำไม” ของประมวล มณีโรจน์ นำเสนอพันธกิจของกวีผ่านการวิพากษ์บทบาทการเขียนงานของกวีที่มักเขียนสนองอัตตาตน โดยเฉพาะในเรื่องการเขียนหาผู้ จีบกัน ตามอารมณ์กระสัน ความต้องการทางเพศ เขียนงานแบบไร้พลังขับเคลื่อนจากภายใน มุ่งสนองสิ่งเร้าจากภายนอก เช่น เขียนเพื่อทรัพย์สินเงินทอง เขียนตามคำและ

สัญลักษณ์ที่จดจำมา ได้แก่ คำและสัญลักษณ์ของกวีนิพนธ์แนวเพื่อชีวิต เช่น คำชนชั้น การต่อสู้ กรรมกร ชวนา สัญลักษณ์เดือน ดาวแดง ตะวัน หรือการใช้คำและสัญลักษณ์ของกวีนิพนธ์แนวพาฝันสะท้อนสังคมชีวิต ความสงบสันโดษ แต่สุดท้ายแล้วก็มุ่งใน “เชิงชู” นั่นคือการเขียนเพื่อสนองอัตตาตัวเองเป็นหลัก

หวัดดีครับคุณกวี-คนชี้เฆงา	นิตยเราไม่ค่อยดี-ชี้สงสัย
ว่า-คุณเพียรเขียนคำกันทำไม	มีดอกผลอันใดเป็นเค็มพัน
เหมือนนกปากคอยเพรียกกันเรียกคู่	จู้สูกรูแต่ตามความกระสัน
หรือเหมือนเสียงเรไรแห่งไพรวัน	รู้เพียงบรรเลงรับปีกราดรี
.....	
หรือเหมือนอย่างเขาว่า-เขียนหาคู่	มุ่งเชิงชูกันเป็นประเด็นหลัก
แต่ปีดงำธาตุแท้-แต่ละวรรค	เพราะรู้จักใช้คำที่จำมา
เช่น-ชนชั้น, ต่อต้าน, การต่อสู้	วิกรรมคำรู้-คำรงค์คำ
เผด็จการ, กรรมกรและชวนา	วิรชนหาญกล้าทำอธรรม
เดือนดาวแดงตะวัน-สัญลักษณ์	เมฆทมิฬมืดหนักเหนือฟ้าคำ
ความเหนียวยอมส่องสว่างเป็นทางนำ	จนถึงที่สังกรรม-กระท่อมทับ
กระท่อมทับหับห้องที่ริมห้วย	ขึ้นชมพู่แพงพวยพร้อมประดับ
มีหญิงสาวเฝ้าอ่อนคอยต้อนรับ	กวีขับหลับนอน-เป็นหมอนกวี
อย่างนี้เท่านั้น-ที่เป็นอยู่	ถ้าไม่รู้ไม่เข้าใจ-ก็ชี้ที่
ประเทศนี้-ใครเห็นใครเป็นกวี	ที่มากมีชี้ชัดแต่อดีต

(ไรเตอร์แมกกาซีน. ฉบับที่ 14 เดือนพฤศจิกายน 2536, หน้า 1)

การสร้างคำถามถึงการสร้างสรรค์งานของกวีที่เป็นอยู่ในปัจจุบันในลักษณะวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นเพียงการสร้างงานสนองอัตตา ความใคร่ ความอยากของกวีเท่านั้น นี่เป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวีว่ากวีควรสร้างงานให้พ้นไปจากการสนองแต่อดีตตนเอง นั่นคือ ต้องสร้างงานเพื่อสังคมส่วนรวม “ประเทศนี้ ใครเห็นใครเป็นกวี” จึงเป็นการระบุถึงความเป็นกวีที่จะต้องรับผิดชอบต่อประเทศชาติ นั่นคือ การมองว่ากวีปัจจุบันหรือกวีร่วมสมัยต้องมีพันธกิจรับผิดชอบต่อประเทศชาติ ซึ่งเป็นสังคมส่วนรวม กวีร่วมสมัยจะต้องสร้างงานสะท้อนปัญหาการดำรงชีวิตที่เกี่ยวข้องกับคนอื่นในระดับความสัมพันธ์ส่วนรวม ได้แก่ การดำรงชีวิตทางสังคม ปัญหาพฤติกรรมความสัมพันธ์ส่วนตัว ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม หรือ “ไม่มีจิตสาธารณะ” ของกวีที่ดำรงชีพร่วมกับคนอื่นในสังคม จึงถูกนำมาวิพากษ์วิจารณ์ต่อว่าตำหนิ

บท “กวีร่วมสมัย” ของอหังการ กวี นำเสนอพันธกิจของกวีต่อสังคม โดยวิพากษ์บทบาทของกวีร่วมสมัยที่นิยมเขียนบทกวีเกี่ยวกับความรักของหนุ่มสาวว่าเป็นเรื่องเพื่อฝัน เป็นการเขียนวาทกรรมอยู่ในแนวหน้าเพื่อขาย ไม่ได้เขียนเพื่อสร้างสรรค์สังคม

ถามหน่อย...

ท่านกวีร่วมสมัยทั้งชายหญิง	ท่านสร้างสิ่งใดให้ใครบ้าง
เมื่อสังคมครอบงำด้วยอำนาจ	เมื่อคนมีคหนทางจะก้าวเดิน
ท่านยังพรอดเพื่อฝันทั้งวันค่ำ	หลงในรักคิมด้าไม่เคอะเขิน
เดี๋ยวชอกช้าพรา่เพื่อกันเหลือเกิน	เดี๋ยวอ้างว้างเมื่อเขาเมินเดินจากไป

ขณะท่านทำซึ่งเขียนกวี...	ท่านคิดถึงสังคมนี้บ้างหรือเปล่า
ไยท่านสักแต่เขียนได้ก็เขียนเอา	เขียนน้ำเน่าไม่เป็นไรถ้าขายดี?!
กวีคือแสงแจ้งเจิดจรัส	เพื่อสาธิตคระจางกลางวิถี
คืนฝันสุขเชื่อ ไฟให้ชีวิ	คือน้ำน้อยราดอีกก็อยู่นิรันคร
กวีคือศาสตราคือหน้าที่	จะปราบภูตเปรตผีโหดมหันต์
คือรักรุ่งเรืองรองผุดผ่องพรรณ	กวีสรรค์สังคมด้วยสำนึก!!

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 49 ฉบับที่ 46 วันที่ 11-17 เมษายน 2546, หน้า 64)

บท “ถึงกวี” ของจงกล วีระสาบประสงค์ นำเสนอพันธกิจของกวีต่อสังคม โดยวิพากษ์บทบาทของกวีที่วนเวียนเขียนแต่แนวโรแมนติก รำพึงซึ่งอารมณ์เพื่อฝัน ใ้ถ้อยคำสวยหรูซาบซ่านใจแต่ไร้ความคิดกว้างไกลเพื่อชีวิต มัวหลงตัวเอง หลงเงินทอง ขายตัวขายจิตวิญญาณเพื่ออามิสสินจ้าง ไม่มีกวีที่เขียนงานเป็นปากเสียง ปลอบปลุกประชาชนคนทุกข์ยากปลดปล่อยดวงทุกข์ เสียดสละอยู่ลำบากยากจนเพื่อประชาชนได้อยู่ดี

นั่นผู้ทนทุกข์ยากลำบากนัก	นั่นผู้ทนทุกข์หนักหักหลิกหนี
นั่นผู้ทนทุกข์ตรอมอย่างยอมพลี	นั่นผู้ทนทุกข์ที่ทุกข์ทุกทาง
มัววนเวียนเขียนซึ่งรำพึงจับ	มัวอยู่กับภาพฝันอันแว้งกว้าง
มัวเพลิดเพลินจำเรียวคำอันอำนาจ	มัวสุขสร้างสุขสานวิมานทอง
เมถามหาค่ากวีศักดิ์ศรีเถื่อน	เม้า้เขื่อนราคาค่าสมอง
เมอาอยากได้ขายคำทวงทำนอง	เมาเรียกร้องอิทธิพลคนสร้างคำ
แต่อยู่ไหนบทกวีที่มีค่า	แต่อยู่ไหนบงบอกว่าปลดชอกช้า
แต่อยู่ไหนสนับสนุนคุณธรรม	แต่อยู่ไหนเพื่อรำร้องแทนชน

กวีคือผู้ปลดปล่อยระบายทุกข์ กวีคือผู้ปลอบปลุกผู้ทุกข์ท้อ
 กวีคือผู้ถางทางทุกข์ท้อ กวีคือผู้ยอมจนเพื่อชนดี
 (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 42 ฉบับที่ 3 วันที่ 18-24 มิถุนายน 2538, หน้า 59)

บท “แต่...กวีหนุ่ม” ของแก้ว ลายทอง นำเสนอพันธกิจของกวีต่อสังคม โดยวิพากษ์บทบาทของกวีหนุ่มรุ่นใหม่ที่อวดเก่งแก่งแย่งวิวาทะกันเองในการชิงพื้นที่ที่มีผลงานหรือมีชื่อเสียง การเรียกร้องเชิงดักเตือนห้ามปรามให้กวีหนุ่มร่วมมือกันไปพลีชีพรบกับข้าศึกต่างบ้านเมือง ต่างประเทศ คือ การบอกให้กวีเห็นแก่ส่วนรวม ไม่ใช่เห็นแก่ตัวผู้รบกันเอง บทนี้ วิพากษ์พฤติกรรมหรือบทบาทของกวีที่ไม่ใช่แค่การเขียนงานรับผิดชอบต่อสังคม หากยังมีการดำรงตนของกวีที่จะต้องเป็นไปเชิงสร้างสรรค์สังคม ไม่ใช่อวดเก่งแก่งแย่งวิวาทกับกวีด้วยกันเอง

เรามีคาบคนละเล่ม
 ข้าศึกประชิดเมือง
 ประเทศกำลังสิ้นเอกราช
 อย่ามัวอวดเก่ง
 ประดาบกันเองอีกเลย
 ไปตายในสนามรบด้วยกันเถอะ

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 43 ฉบับที่ 23 วันที่ 3-9 พฤศจิกายน 2539, หน้า 47)

บท “เขียนถึงฉันบ้างสิ” ของ“ปี่ชา” นำเสนอพันธกิจของกวีต่อสังคม โดยวิพากษ์บทบาทของกวีทั้งกวีน้อยที่เขียนงานพาดพิงเพื่อเจ้า “เซอะเซม” คือ เขียนแต่เนื้อหาเพื่อฝันกับธรรมชาติ ดวงดาว ฝนฟ้า เพื่อเจ้าจนเข้าขั้นฝันเพือนเสียดสี และกวีใหญ่ที่เขียนงานเพื่อชีวิตชั้นขมเอาแต่ตรมโศกอย่าง “บอดไปเง่าโง่โง่ผสม” คือ หลับหูหลับตาหมกมุ่นครุ่นอยู่แต่กับความคิดฝังใจตน เขียนแต่เนื้อหาชื่นชมผิดหวัง แบกทุกข์ของสังคม ไม่มองความเป็นจริงทางสังคม กวีทั้งน้อยใหญ่ควรเขียนงานสะท้อนความเป็นจริงทางสังคม คือ คนที่ประสบปัญหาทางสังคมการเมือง ได้แก่ ประชาชน คนส่วนใหญ่ของประเทศหรือของสังคมไทย ในเรื่องความไม่ยุติธรรมหรือความไม่เป็นธรรม ความไม่เสมอภาค มีอภิสิทธิ์ชน และการทุจริตฉ้อโกง ทั้งที่สังคมไทยมีระบบการเมืองเป็นประชาธิปไตยมาแล้วเจ็ดสิบปี แต่คำว่าประชาธิปไตย คือ ประชาชนเป็นใหญ่ ยังไม่เกิดขึ้นจริง

เขียนถึงฉันบ้างสิกวีน้อย ผู้แหงนคอยฝอยฝนจนฟ้าคำ
 ผู้ฝากฝันพันดาวพราวฟ้าคำ ฟ้ามีคำน้ำเซยเลยเซอะเซม
 เขียนถึงฉันบ้างสิกวีใหญ่ ผู้บอดไปเง่าโง่ผสม

ผู้กรำแบกแอกอานฐานสังคม	ผู้ขึ้นชมตรมตราบสาปอธรรม
เจ็ดสิบปีอธิปไตยเพื่อใดหรือ	เพื่อหิบบมือถือสิทธิ์สนิทมั่น
สาวปามอำนาจคัดปากมัน	ฤัจักเป็นเช่นนั้นตลอดไป
เขียนทะเลแห่ห้อมกล่อมด้วยรัก	เขียนภูเขาเสลาสลักสักเพียงไหน
เขียนท้องฟ้าร่ำรุ่งฟุ้งละไอ	เทียบมิได้ เขียนคำว่า “ประชาชน”

(อุคประกายวรรณกรรม. ปีที่19 ฉบับที่ 6512 วันที่ 10 กันยายน 2549, หน้า 7)

บท “ถามกวี” ของวสุนธรา นาคะวิถิ นำเสนอพันธกิจของกวีต่อสังคม โดยวิพากษ์บทบาทของกวีที่เขียนงานใช้ถ้อยคำหวานซึ่ง มีชั้นเชิงฉันทลักษณ์ดีเยี่ยม บ้างเขียนเนื้อหาชีวิตแต่ในแง่ลบ บ้างเขียนแสดงอวดภูมิปัญญาจนถึงระดับสูงสุดคือนิพพาน มีการใช้ศัพท์สูงส่ง ลึกซึ้ง แต่ล้วนเป็นการเขียน “อาจแค่ประกาศกล่า...-อหังการกวี” ไม่มีจุดมุ่งหมายใด นั่นคือ กวีควรเขียนงานอย่างมีจุดหมายเพื่อสร้างสรรค์สังคม ไม่ใช่แค่การประกาศตัวตน อัตลักษณ์ หรือ อหังการกวีเท่านั้น

คุณเขียนบทกวีไปให้ใคร	จึงเลือกใช้ถ้อยคำหวาน
ร้อยรสพจน์ภาพภาพย์กานท์	สะท้อนสะท้อนชานชบจบอินทรี
รู้วิธีร้อยถ้อยคำแก้ว	สนิทแล้วสรส่วนกระบวนวิถิ
คุณอาจแค่ประกาศกล่า...-อหังการกวี	หรือว่ามีนัยยะใดให้คั่นคม
คุณเขียนบทกวีไปให้ใคร	อาบหมองไหม้ใส่ทุกข์ชุบขวัญขม
ร้อยทั้งร้อยถ้อยถั่งล้วนชวนจิตจม	เห็นสังคมขึ้นเข็ญเป็นอาจิม
.....
คุณเขียนบทกวีไปให้ใคร	สายน้ำหมึกจึงลิกไหลในสงสาร
ว่าเขียนวอกไหวในรูปฉาน	บ้างพบพานนิพพานสร้าน...สะท้อนทรวง
.....
คุณเขียนบทกวีไปให้ใคร	
คุณคำนึงถึงสิ่งใดจึงได้เขียน	

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 49 ฉบับที่ 41 วันที่ 7-13 มีนาคม 2546, หน้า 65)

กวีนิพนธ์เหล่านี้ แสดงถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวีต่อสังคมใน ลักษณะการนำเสนอให้เห็นเป็นพันธกิจเพื่อหลุดพ้นจากพฤติกรรมหมกมุ่นแต่เรื่องตนเอง ได้แก่ การเขียนหาผู้จับตามความต้องการทางเพศ นิยมเขียนเกี่ยวกับความรักเพื่อฝัน วกวอนอยู่ในแนว น้าเนาเพื่อขาย ใช้ถ้อยคำหรูชานใจแต่ไร้ความคิดเพื่อชีวิต หลงตัวเอง หลงเงินทอง ขายตัวขายจิต วิญญาณ อวดเก่งแก่งแย่งวิวาทะกันเอง เขียนงานพาฝันเพื่อเจ้า เขียนงานเพื่อชีวิตขึ้นชมโดยไม่มอง

ความเป็นจริงทางสังคม เขียนแสดงอวดภูมิปัญญาจนถึงระดับสูงสุดคือนิพพาน ใช้ศัพท์สูงส่ง ลึกซึ้งแต่ล้วนเป็นการเขียนไม่มีจุดมุ่งหมาย แต่การประกาศตัวตนหรืออหังการกวีเท่านั้น

4.1.2.2 พันธกิจเพื่อหลุดพ้นจากพฤติกรรมไร้ความรับผิดชอบ

กวีไทยร่วมสมัยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวีต่อสังคม ในลักษณะการนำเสนอให้เห็นเป็นพันธกิจเพื่อหลุดพ้นจากพฤติกรรมไร้ความรับผิดชอบ ดังปรากฏ ในบท “นักร้องพรหมจารี” ของวิทยา เศรษฐวงษ์ “ฝากถ้อย ถึง “คมทวน”” ของ’รุจร ะโนด “พวก ชาวกวี (อชชชะรออ) (และแท้จริง พวกเขาพูดในสิ่งที่พวกเขาไม่กระทำ) (อัล กุรอาน : ซูเราะฮ์ที่ 26 อายุฮ์ที่ 226)” ของฟาฎิม่าห์ บิน อัลคูลราห์มาน และ “อารมณ” ของดวงแก้ว กัลยาน์

บท “นักร้องพรหมจารี” วิทยา เศรษฐวงษ์ นำเสนอพันธกิจของกวีต่อสังคม โดยวิพากษ์บทบาทของกวีที่มีพฤติกรรมสำส่อนทางเพศ วางท่าทางน่าเกรงขาม ใช้วาทศิลป์จับสาว ไม่สนใจว่าเป็นลูกเมียใคร มุ่งกามกิจ เสพกามคุณ กวีควรหยุดพฤติกรรมนี้ เพราะคุณค่าของ เพศหญิง ไม่ใช่เพียงดอกไม้ริมทาง หากแต่เป็นผู้สรรค์สร้างโลก ลูกและความรัก มีศักดิ์ศรีมีความดี งาม คือกวีควรรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ เพศหญิง ที่เป็นเพศอ่อนด้อยกว่าเพศชาย ในสังคมที่ ประกอบด้วยเพศหญิงชาย แต่เพศหญิงกลับไม่เสมอภาค การแสดงความซาบซึ้งเห็นค่าของเพศหญิง ไม่ทำร้ายทำลายหรือเอาเปรียบเพศหญิงที่เป็นเพศอ่อนด้อยกว่าในสังคม ก็คือการสร้างความเป็น ธรรมและความเสมอภาคให้เกิดมีขึ้นในสังคม ในบทนี้ พันธกิจของกวีต่อสังคม ไม่ใช่แค่การเขียน งานรับผิดชอบสังคมเท่านั้น หากยังมีการดำรงตน การใช้ชีวิตในสังคมหรือพฤติกรรมความสัมพันธ์ กับคนอื่น ได้แก่ กับผู้หญิง อันเป็นความสัมพันธ์ในระดับส่วนรวมที่กวีจะต้องรับผิดชอบด้วย

ฉันคือนักร้องพรหมจารี

ไว้ผมยาวเคราของสาวมองตาม

สะพายย่ามใส่ฮีนส์สีลีนินนุ่ม

วาทศิลป์เลิศล้ำคำหวานพราว

.....

เป็นลูกเขาเมียใคร ไม่สำคัญ

กามคุณสุนทรีย์แห่งชีวิต

.....

เลิกเสียที!

เลิกวิถีชีวิตที่สะอิดสะเอียน

อิสตรีมิใช่ไม้ริมทาง

มาในมาดขอดกวีศรีสยาม

เฒ่าทำน่าเกรงขามทุกคำเข้า

เดินคุ่มคุ่มแสงหวานารีสาว

นัยน์ตาร้าวหัวเหี่ยมเทียมดารา

.....

ถ้าลองฉันพอใจไม่มีผิด

กามกิจคือจุดหมายในภวังค์

.....

มวลกวี ศิลปิน นักเขียน

ร่วมกันเปลี่ยน “นักร้อง” เป็น “นักรัก”

แต่คือคนสรรค์สร้างอย่างตระหนก

ช่วยสร้างโลกสร้างลูกปลูกฝังรัก เธอมีศักดิ์ศรีความดีงาม
(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 36 ฉบับที่ 28 วันที่ 24 - 30 ธันวาคม 2532, หน้า 47)

บท “ฝากถ้อย ถึง “คมทวน”” ของ’รุธู ระโนด เป็นกวีนิพนธ์ที่กล่าวถึงกวีร่วมสมัยด้วยกัน คือกล่าวถึงคมทวน คันธนู ก็ได้กล่าวถึงในลักษณะเป็นการนำเสนอพันธกิจของกวีต่อสังคมเช่นกัน โดยวิพากษ์บทบาทของกวีคือ คมทวน คันธนู ที่เปลี่ยนไปจากการสร้างงานเพื่อต่อสู้เป็นปากเสียงให้กรรมกรคนยากจน แสดงความเป็นคนมีน้ำใจไมตรีเพื่อแผ่กว้างขวาง มาเป็นคนคับแคบนำราคาญไม่มีใจเพื่อแผ่คนอื่น คือ คมทวน คันธนู ในมุมมองนี้ไม่น่าลืมหบบาทหรือพันธกิจในการสร้างงานเพื่อสร้างสรรค์สังคม โดยเฉพาะสังคมถิ่นฐานบ้านเกิดเมืองนอนของกวี คือ ถิ่นใต้ คมทวน คันธนู ยังต้องสร้างสรรค์ การเป็นคนมีจิตใจคับแคบ ไม่มีน้ำใจต่อคนอื่น นอกจากจะเป็นการละทิ้งพันธกิจต่อสังคมไทยทั้งชาติแล้ว ยังจะเป็นการทำลายความรักความศรัทธาของคนได้ ก็คือ การทำลายสังคมถิ่นใต้ด้วย

คมทวน-เคยทิ่มแทง	เผด็จการ, อหังการ
ชี้นำพองชวานา	กรรมกรและคนจน
ปลูกเร้าเหล่านักรบ	ด้วยก้าวน้ำมิงานน
มหาประชาชน	ข้อมประจักษ์อยู่แก่ใจ

ฯลฯ

วันนี้กวีแข็ง	มาสวนทางใครต่อใคร
ท่าที่มาเปลี่ยนไป	ด้วยสังคมมันสังคัง
เพื่อนพ้องและน้องพี่	เหล่ากวีเมื่อได้ฟัง
ใครเด่นใครโด่งดัง	ก็คับแคบ, นำราคาญ

ฯลฯ

คมทวน-เพียงหนึ่งคม	ผู้สร้างสรรค์เมื่อวันวาน
คมสัน-อันตรธาน	ในวันวัยไม่สมควร
จึงหวังและวางวาด	ว่ากวีมีทางสวน
คนได้รัก-คมทวน	ยังนับถือด้วยศรัทธาฯ

ฯลฯ

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 43 ฉบับที่ 15 วันที่ 8-14 กันยายน 2539, หน้า 57)

บท “พวกชาวกวี (อชฺษุอะระรอ) (และแท้จริง พวกเขาพูดในสิ่งที พวกเขาไม่กระทำ) (อัล กุรอาน : ซูเราะฮ์ที่ 26 อายะฮ์ที่ 226)” ของฟาฎิม่าห์ บิน อัลดุร่าห์มาน นำเสนอพันธกิจของกวีต่อสังคม โดยวิพากษ์บทบาทของกวีที่ไม่ทำหน้าที่ของกวีแท้จริง มุ่งแต่กินเหล้า เที่ยวช่อง เขียนกลอนไร้สาระทางสังคม ปิดกั้นลี้ภัยหนีปัญหาไปอยู่โคคเคียวเศร่าสร้อย ในป่าดอยริมทะเล ขณะที่กวีผู้อยู่ในเมือง ก็ทำตัวเปลืองเปล่าแปลกแยกหนีความจริงของชีวิตที่ต้องต่อสู้กับความโศกเศร้าไปสุขเปรมปรีดิ์อยู่กับธรรมชาติเพื่อฝัน กวีควรอยู่สู้หรือยอมรับความจริงของชีวิตในสังคม มุ่งมั่นทำหน้าที่สร้างสรรค์สังคม สะท้อนปัญหาการดำรงชีพในสังคมตามที่เป็นจริง บทนี้วิพากษ์พฤติกรรมทั้งการเขียนงานและการดำรงตนในสังคมของกวีที่จะต้องเป็นไปเพื่อสร้างสรรค์หรือมีความรับผิดชอบต่อสังคมกว่าที่เป็นอยู่ คือ รับผิดชอบต่อสังคมตามที่เป็นอยู่จริง

อยู่ไหนเล่า	กวีเหล่าผู้กล้า
รำสุรา	หลงล่าเหล่าเมฆาหนัก
ริ ในชอง	นางโลมพองน่ารัก
ฤจุมปลัก	สลักลายสายลม
ขังตนเอง	ฟังเพลงเศร่าเหงาหงอย
กลางคดคอย	อุทิศค้อยสังสม
ริมทะเล	กล่อมเห่สร้างสังคม
แบกระทม	เพื่อ โคนลี้มกาลิ
ในเมืองหลวง	ผู้กลวงเปล่าแปลกเปลี่ยว
ฝันดายเดียว	ดวงดาวเกี่ยว, แด้มสี
ขณะโลก	รบราโศกทวี
ยังเปรมปรีดิ์	หนีความจริง, ผิงจันทร์

(มติชนสุดสัปดาห์ปีที่ 47 ฉบับที่ 860 วันที่ 11-17 กุมภาพันธ์ 2540, หน้า 61)

บท “อารมณ์” ของดวงแก้ว กัลยาณั นำเสนอพันธกิจของกวีต่อสังคม โดยวิพากษ์บทบาทของกวีที่เมื่อผลงานของตนได้รับการตีพิมพ์ ได้รับเงินค่าเรื่องแล้วดีใจมีสุข สนุกสนาน จนดื่มเหล้าเมาเปลี่ เมื่อพบเจอคนยากจน คนด้อยค่า เสียเปรียบหรือเป็นส่วนเกินของสังคม ได้แก่ ขอทาน ก็ไม่แม้แต่เหลือบตามอง คือไม่มีสำนักรับผิดชอบต่อสังคม คนเสียเปรียบ คนทุกข์ยากในสังคมโดยแท้จริง

บทกวีตีพิมพ์...ลิ่วโลด

เริงร่ารับค่าเรื่อง

คิมเกล้า...เมามาย

เดินผ่านขอตาน...นอนราย

มิชายตาแล

(มติชนสุดสัปดาห์. ปีที่ 14 ฉบับที่ 705 วันที่ 25 กุมภาพันธ์-3 มีนาคม 2537, หน้า 55)

กวีนิพนธ์เหล่านี้ แสดงถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวีต่อสังคมในลักษณะการนำเสนอให้เห็นเป็นพันธกิจเพื่อหลุดพ้นจากพฤติกรรมไร้ความรับผิดชอบ ได้แก่ พฤติกรรม “มุ่งกามกิจเสพกามคุณ” หรือการสำส่อนทางเพศ ไม่สนใจว่าเป็นลูกเมียใคร พฤติกรรมที่เปลี่ยนจากความมีน้ำใจเพื่อแม่ สร้างงานต่อผู้เป็นปากเสียงแทนคนยากจน มาเป็นคนคับแคบ พฤติกรรมมุ่งแต่กินเหล้า เที่ยวช่อง เขียนกลอนไร้สาระ หนีปัญหา แปลกแยกหนีความจริงของชีวิต และพฤติกรรมไม่มีสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม คนเสียเปรียบ คนทุกข์ยากโดยแท้จริง

4.1.2.3 พันธกิจเพื่อยึดมั่นพฤติกรรมพลีชีพผู้เพื่อสังคม

กวีไทยร่วมสมัยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวีต่อสังคม นอกจากนำเสนอในลักษณะเป็นพันธกิจเพื่อหลุดพ้นจากพฤติกรรมหมกมุ่นแต่เรื่องตนเองและในลักษณะเป็นพันธกิจเพื่อหลุดพ้นจากพฤติกรรมไร้ความรับผิดชอบแล้ว ยังมีการนำเสนอในลักษณะเป็นพันธกิจเพื่อยึดมั่นพฤติกรรมพลีชีพผู้เพื่อสังคม ดังปรากฏในบท“คำสาบาน” ของ’รุณ ระโนด “ไฟหวังยังไม่สิ้น” ของเดือนแรม ปลายเรื่อง “นักรกลอนเกะกะ” ของทงศักดิ์ พักกระโทก “คำคืนที่ฉันเขียนบทกวี” ของพจนาด พจนานพิทักษ์ “ปรารธนา” ของลักษณ์ ประโลมใจ “การเริ่มต้น” ของกัลยาณี จักรหุม “เขียนกวีเพื่ออะไรหรือที่รัก...” ของแจ่ม ปิณฑะศักดิ์ และ “เสียงครวญจากสวนดอกไม้” ของปราศ ราहुล

บท “คำสาบาน” ของ’รุณ ระโนด นำเสนอพันธกิจของกวีต่อสังคม โดยสะท้อนสถานภาพของคนที่เป็นกวีทุกข์ยากทั้งกายใจแต่ก็ยังมิบเทาหมองม่น ไม่ย่อท้อ ทรนงต่อการเขียนบทกวีเพื่อมวลประชาชน ประกาศเป็นกิจการหน้าที่ของตนในการเขียนเป็นปากเสียงปลุกปลอบต่อสู้เพื่อประชาชนคนยากจนคนถูกเอาเปรียบ ผู้ใช้แรงงาน การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวีต่อสังคมในบทนี้ กวีได้เน้นย้ำนำเสนอพฤติกรรมความสัมพันธ์ในระดับส่วนรวม ได้แก่ การเขียนงานและการดำรงตนรับผิดชอบต่อหรือสร้างสรรค์สังคม

ฉันทก่อเกิดมากับกาลอันรานร้า

เสพแต่ความชื่นคาวเกินกล่าวขาน

ทับกระท่อมหอมซอด้งขอตาน

ชีวิตมีศรมานมานานวัน

ได้สัมผัสพบพานความกร้านกร้าว	กับทุกข์ทนต์หลายทนต์เท่า-การดันดัน
อคอยยากยากจนทนฝ่าฟัน	ไม่เคยย่อท้อ, ทรนง
จึงคิดอ่านจารจาริกบันทึกรักทุกข์	เพื่อปลอบปลุกให้ปลอบปลื้มมิถมิหลง
เขียนกวีเพื่อชนชั้นที่มันคง	เชิดชูธงแห่งธรรมกรรมาชน
ทุกหยดหมึกบันทึกรแทนความแค้นคับ	จักหยดซับหยาดน้ำตาบนหน้าหม่น
อักษรศรีที่สรรค์สร้างอย่างอดทน	ประกาศตนขึ้นต่อต้านมารประชา

(คืนวันที่วาดหวัง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประกายการ, 2530, หน้า 79-80)

บท “ไฟหวังยังไม่สิ้น” ของเดือนแรม ปรากฏเรื่อง นำเสนอพันธกิจของ กวีต่อสังคม โดยสะท้อนลักษณะการเขียนงานของตนที่มุ่งมั่นเขียนงานใช้คำของอุดมการณ์ทางการเมืองฝ่ายซ้าย หรือคำของแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต เพื่อประชาชน เขียนงานเพื่อมวลชน ทวงถามความเป็นธรรมให้กับผู้ทุกข์ทนต์ เป็นการนำเสนอพฤติกรรมความสัมพันธ์ในระดับส่วนรวม ได้แก่ การเขียนงานด้วยความมุ่งมั่นรับใช้สังคม

วาดหวังถึงฝั่งฝัน	จึงมุ่งมั่นเสมอมา
งานเขียนคงคุณค่า	กาลเวลาต้องจดจาร
ชีวิตไม่ย่นยาว	แต่อยู่ยั้ง ที่วิญญาน
คำคมอุดมการณ์	จักก่อเกื้อเพื่อมวลชน
งานเขียนที่โหมไฟ	จักอยู่ในหัวใจคน
เทิดทูนผู้ทุกข์ทนต์	เข้าทวงถามความเป็นธรรม

(สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 47 ฉบับที่ 36 วันที่ 2-9 กุมภาพันธ์ 2544, หน้า 65)

บท “นักกลอนเกะกะ” ของทงศักดิ์ พักกระ โทก นำเสนอพันธกิจของกวีต่อสังคม โดยสะท้อนภาพความเชื่อมโยงระหว่างงานกลอนของกวีกับสังคมไทยที่แสดงถึงบทบาทของกวีไทยในการสร้างสรรค์สังคมไทย กับภาพของสังคมไทยที่อุดมสมบูรณ์พูนสุข ผู้คนมีศีลธรรม แต่เป็นเพียงภาพความฝัน ไม่ใช่ภาพความจริง เพราะภาพความจริงของสังคมไทยปัจจุบัน กลับตรงข้าม ได้แก่ สภาพความยากไร้ ทุกข์ลำบาก ความเหลื่อมล้ำ ไร้ที่อยู่อาศัย ประสบภัยต่าง ๆ ไม่มีข้าวปลาอาหารให้กินประทังชีพ เป็นการนำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวีต่อสังคม ว่ากวีหรือนักกลอน ควรเขียนงานสะท้อนความเป็นจริงของสังคม ซึ่งให้เห็นปัญหาเพื่อให้ได้รับการแก้ไข กวีควรมีพฤติกรรมสัมพันธ์ในระดับส่วนรวม คือ “เกะกะ” เขียนกลอนขัดขวางยุคยังระงับความยากไร้ของประชาชน ไม่ใช่เอาแต่เพื่อร้ายกลอนมุ่งความไพเราะไร้สาระ เปลืองน้ำลาย

งานนักกลอนเขียนกลอนเพื่อสอนใจ	สังคมนาโนเจริญเพลินภาษา
จิตรร โลงเนื้อถ้อยจันรจจา	เกษมสุขนาพาสงบใจ
ศรีสยามงามถ้วนนครศ	แดนประเทศแหลมทองล้วนผ่องใส
คิ่งนิมิตธาฉินทร์ถิ่นอำไพ	เมื่องรุ่งเพราะไทยพัฒนา

.....	
ความเป็นจริงไหนเลยจักเคยเห็น	ราษฎรสุดเชื่องไม่มีที่อาศัย
ภัยอุทก-ภัยแล้ง ฯลฯ ล้วนแต่ภัย	ข้าวยาไส้กรอกหม้อไม่พอกิน
เปรียบนักกลอนเป็นเหมือนคนกะกะ	วิสาสะแทงใจมิได้สิ้น
ยิ่งประชฯ ยากไร้ธรณินทร์	ไข่แลปลิ้นเปลืองน้ำลายแต่ “ร้าย” กลอน

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 47 ฉบับที่ 35 วันที่ 26 มกราคม-1 กุมภาพันธ์ 2544, หน้า 65)

บท “คำคิ่นที่ฉันทเขียนบทกวี” ของพจนานถ พจนานพิทักษ์ นำเสนอพันธกิจของกวีต่อสังคม โดยระบุถึงการเขียนงานของตนในสังคมเมืองใหญ่ ด้วยความคิดความรู้สึกแปลกแยก สะท้อนสภาพโสภณเสรี ถ้าหากยากจนเชื่องใจ สภาพที่กวีต้องการสะท้อนให้เห็นถึงความอัปยศอดสู่มโหฬาร ปัญหาของสังคมเมือง เป็นการแสดงออกถึงความคิดความรู้สึกที่เปี่ยมด้วยความทะนง ภาคภูมิใจ และมีความตั้งใจแน่วแน่ในการเขียนงานของตน ในฐานะที่ได้ยืนยันก้าวข้ามความลำบากส่วนตนมาสู่การอุทิศทำงานเพื่อคนอื่น เพื่อสะท้อนสังคมที่ได้กลายเป็นเมือง พรากความดีงาม คุณค่าทางจิตใจไป กลายเป็นสังคมแห่งความเห็นแก่ตัว ให้ปรากฏเป็นสังคมลงเหลือจิตใจหรือคนที่รู้จักเสียสละตนเพื่อประโยชน์ผู้อื่นอยู่ นี้แสดงถึงกวีมีความรับผิดชอบต่อสังคมหรือมีพฤติกรรมสัมพันธ์ในระดับส่วนรวม

คิมคำคำทุกข์เสียจน โสภ	ราฟิ่งถึงโลกเสียจนหลับ
ลำบากยากหม่นจนซึมซับ	รู้รับความเชื่องจนเป็นใจ
คำคิ่นฉันทยังเขียนบทกวี...	อยู่ตรงนี้เมืองร้างอันกว้างใหญ่
มหานครของใครใคร	ร้างรกรกปรกไปด้วยปฏิภู
เป็นถ้อยคำของคนแปลกหน้า	ตามหาความฝันอันสาบสูญ
จึงเต็มแต่คำอันอาดูร	แต่มาจาก ข้อมูลแห่งความจริง

.....	
คำคิ่นฉันทยังร้อบทกวี	อยู่ทุกทุกที่ในหลืบหม่น
อยู่ทุกเส้นทางที่ยาวน	ถึงทุกขัณฑ์ ก็ขึ้นจะขึ้นขึ้น

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 37 ฉบับที่ 32 วันที่ 20-26 มกราคม 2534, หน้า 44)

บท “ปรารภนา” ของลักษณะ ประโลมใจ นำเสนอพันธกิจของกวีต่อสังคม โดยสะท้อนลักษณะการเขียนกลอนของตนที่เป็นการเขียนตามแบบฉบับในอดีตให้ความสำคัญกับฉันทลักษณ์ เพื่อให้ผลงานทรงคุณค่าโดดเด่นจารึกเป็นที่ประจักษ์ในแวดวงวรรณศิลป์ และมีการเขียนเสนอผลงานรวมทั้งเปิดกว้างศึกษาหาความรู้กับนิตยสารต่าง ๆ เพื่อศึกษาความคิด มุมมองในปัจจุบันด้วย เพื่อนักอ่านได้เสพสุขบันเทิงใจ และผลตามมาก็คือสังคมสดชื่นรื่นรมย์ เป็นการขยายวงกว้างในสำนึกของกวีที่สร้างงานนอกจากเพื่อชื่อเสียง ผลงานของตนโดดเด่นแล้ว สำนึกกวียังได้คำนึงถึงการสร้างงานของตนมีผลส่งไปถึงผู้อ่านหรือสังคม เมื่อผลงานดีมีคุณภาพ สังคมคือผู้อ่านย่อมดีมีคุณภาพด้วย เป็นการแสดงบทบาทการสร้างงานคนในระดับพฤติกรรมความสัมพันธ์ ส่วนตนที่ได้ก้าวมาสู่พฤติกรรมความสัมพันธ์ส่วนรวม คือ พฤติกรรมการสร้างงานให้ดีพร้อมเพื่อผู้อ่านหรือสังคมได้เสพงานคุณภาพ

ไม่ใช่คำธรรมดาภาษาพูด	พหูสูตทอลักษณะแทนถ้อย
เหมือนคัดพรรณผกามาเรียงร้อย	ประดิษฐ์ประคองเป็นห่วงพวงมาลัย
ทั้งกาพย์, กลอน, โคลง, ฉันท์, วรรณพากย์	ไม่ต่างจากอดีตกาลนานสมัย
“นักเลงกลอนนอนเปล่าก็เศร้าใจ”	เมื่อเขียน ได้ก็เพียรเจียรผจง
เพื่อให้บทจรเขเป็นเอกอรรค	แพร่ประจักษ์ไปตามความประสงค์
ถึงตัวตายลายสือชื่อดำรง	ในแวดวงวรรณศิลป์เจจจินดา
อาศัยสื่อคือมิตรนิตยสาร	เสนองานเพื่อลิ้มชิมรส
เพื่อติดตามความคิด, ทิศ, ที่มา	เพื่อพิจารณาถ้อยกลุ่มในมุมมอง
เพื่อผดุงมุ่งหมายอีกหลายอย่าง	รวมทั้งทางตามคอบมอบสนอง
หากนักอ่านหวานถ้อยรักร้อยกรอง	สังคมต้องสดชื่นและรื่นรมย์
(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 48 ฉบับที่ 11 วันที่ 10-16 สิงหาคม 2544, หน้า 64)	

บท “การเริ่มต้น” ของกัลยาณี จักรขุม นำเสนอพันธกิจของกวีต่อสังคม โดยสะท้อนบทบาทของกวีที่ดำรงตนอยู่อย่างข้อยก ขอมงานต่ออุปสรรคปัญหาชีวิตจนไม่สามารถสร้างงานหรือเขียนบทกวีได้ การระบุคุณค่าของบทกวีว่ามีส่วนสร้างสังคม ขจัดปัญหาสิ่งเลวร้ายให้สิ้นไปได้ คือการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวีต่อสังคมว่า กวีไทยควรสร้างบทกวีต่อไป แม้จะมีอุปสรรคขวางกั้นก็เป็นเรื่องธรรมดา ธรรมชาติของชีวิต แต่บทกวีที่กวีสร้างขึ้นไม่ใช่เรื่องธรรมดา เพราะเป็นเรื่องการสร้างสรรค์คุณค่า สักดิ์ศรีความดีงาม เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ได้แก่ การสร้างสรรค์สังคมไทย

สรรพสิ่งเป็นอยู่ที่เป็นอย่าง	บ้างเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งสร้างสรรค์
คลื่นทะเลยังโหมซัดเป็นประกัน	อุปสรรคที่ขวางกั้นก็ยังมี
การเริ่มต้นไม่มีคำว่าสาย	เพียงสำนักเรียงรายเข้าเต็มที
ยากเป็นง่ายหลายหันให้สิ้นซี	เพื่อประกาศศักดิ์ศรีกวีไทย
บทกวีมีส่วนสร้างสังคม	ทำลายคราบโสมมอันหมกไหม้
เอาวันเดือนเป็นจุกย้อยุดใจ	เพื่อจะจูดประกายไฟให้ลุกลาม
ฉันไม่มีอำนาจใดบังคับเพื่อน	เพียงย้าเดือนคุณค่าอย่าให้หาย
ประกาศถึงศักดิ์ศรีความดีงาม	ไม่จำเป็นต้องคล้อยตามทุกอย่างไป

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 42 ฉบับที่ 31 วันที่ 31 ธันวาคม – 6 มกราคม 2539, หน้า 59)

บท “เขียนกวีเพื่ออะไรหรือที่รัก...” ของแฉก้า ปัทมเศศักดิ์ นำเสนอพันธกิจของกวีต่อสังคม โดยสะท้อนบทบาทของกวีที่ดำรงชีพเขียนงานด้วยความเสียสละ สู้คัดค้านต่อความทุกข์ยากทั้งทางกายและใจ เหงาเศร้า โดดเดี่ยวและขัดแย้งในเรื่องบทบาทการเขียนงาน สร้างคุณค่าทางจิต ใจกับสถานภาพที่ต้องดำรงชีพเลี้ยงปากท้องอันแสนอัตคัด ทั้งยังถูกตำหนิถึงความบ้าคั่งกับความเชื่อในอุดมการณ์ทางการเมืองที่ผิดพลาด และเป็นบาดแผล ครั้นหันมาเขียนงานไม่ยุ่งการเมือง ชื่นชมในคุณค่าของธรรมชาติ สะท้อนปรัชญาชีวิต ก็ถูกประณามว่า เห็นแก่เงิน “ขายคำลวง” นี่เป็นพฤติกรรมความสัมพันธ์ในระดับส่วนรวม ที่กวีได้มีบทบาทยืนหยัดต่อสู้เขียนงานเพื่อสังคม แม้สังคมไม่เห็นค่าก็ตาม

เขียนกวีเพื่ออะไรหรือที่รัก...	เมื่อประจักษ์ความจริงอยู่ชัดเจน
คนกวีโดดเดี่ยวและขัดแย้ง	ยิ่งแรมรอนยิ่งสิ้นแรงตามรายทาง
ไม่อาจเสพอภัยแทนข้าวสุก	หรือเพียงคลุกความฝัน หิวพลันห่าง
เนิ่นนานวัน หวนไหวในเวียงวัง	ไม่แตกต่างจากนกจรไร้ออนรัง
เขียนกวีเพื่ออะไรหรือที่รัก...	เมื่อถูกทัก เอียงซ้าย-ขวา เบื่อบ้าง!
จ่อมจมกับอุดมการณ์รานผุพัง	กับความหลังอันเจ็บร้าว ซากเรียงราย
เฝ้าเขียนถ้อยร้อยรวงควงตะวัน	เหม่อมองจันทร์จวบฟ้า ดาราฉาย
เพียรค้นหาสัจจะแท้--แต่สุดท้าย	ถูกตีค่าแคงมลาย “ขายคำลวง”

.....

คือ “หน้าที่” ซึ่งไม่มีใครมองเห็น	คือ “ภาระ” อันชุกเข็ญเกินกล่าวไข
เป็นความสุขลึกซึ้งกว่าใดใด	เป็นความทุกข์กว่าสุขไหม้ด้วยไฟฟอน

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 47 ฉบับที่ 26 วันที่ 26 พฤศจิกายน – 2 ธันวาคม 2543, หน้า 65)

บท “เสียงครวญจากสวนดอกไม้” ของปราศ ราชุล นำเสนอพันธกิจของ กวีต่อสังคม โดยสะท้อนบทบาทของกวีที่มีลักษณะเหมือนชีวิตของดอกไม้ที่เกิดขึ้นเพื่อเชื่อมร้อย ความสัมพันธ์ของผู้คน แบ่งปันไมตรีให้คนไม่เกลียดกัน ให้เข้าใจกัน เป็นบทบาทการทำงานรับใช้ การก่อเกิดของชาติพันธุ์ ชาติพันธุ์ คือ คนทุกคนชาติเผ่าพันธุ์ในสังคม ในโลก การทำงานรับใช้ ชาติพันธุ์ ก็คือการเขียนงานสร้างความเข้าใจ สร้างไมตรีต่อกันระหว่างมนุษย์ทุกเผ่าพันธุ์ จึงเรียกร้องกับฝ่ายรัฐในฐานะผู้จัดการ ดูแล แบ่งปันผลประโยชน์ให้พลเมืองอย่างเสมอภาคกันได้ หันมาสนับสนุนบทบาทของกวีนี้ด้วย เนื่องจากบทบาทนี้สามารถช่วยในการปกครองประเทศชาติ ที่เต็มด้วยพลเมืองเผ่าพันธุ์ ชาติพันธุ์หลากหลาย ให้ได้อยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจไม่มีตรีในฐานะ เป็นคนหรือมนุษยชาติเหมือนกัน สังคมชาติพันธุ์ของมนุษย์ คือสังคมโลกที่กวีมีพันธกิจรับผิดชอบ หรือรับใช้ เทียบเคียงกับรัฐบาลที่มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบ รับใช้ชาติพันธุ์หลากหลายในสังคมนิติรัฐชาติ ของตน

1.

อย่าด่วนฆ่ากวีเลยที่รัก	เก็บไว้สักบางคนไว้คั่นฝัน
ไว้เพาะปลูกเนื้อในใยสัมพันธ์	ไว้เกี่ยวร้อยสร้อยปิ่นแปลงผู้คน
อย่ากีดกันกวีเลยที่รัก	ปล่อยเขาจักดอกसानงานเข้มขัน
เป็นกระต่ายใบน้อยคอยเปรอปรน	รับดอกไม้ยามหล่นลงแจกปิ่น
อย่าเกลียดชังกวีเลยที่รัก	เพราะเหลือน้อยคนนักจำหลักขวัญ
ในยุคซึ่งผองชนกันเกลียดกัน	ผองกวีจักผูกพันความเข้าใจ

3.

รัฐบาลที่รัก...	กวีหาใช่ผักก้านสั้นสั้น
ไซ้กับแกล้มสุราหากินกัน	ไซ้เป็นเพียงนักฝันในกำแพง
ไซ้เป็นดอกไม้ยามงามงายง่าย	แต่เดิบกอหน่อสายอย่างแห้งแล้ง
กำเนิดขามสังคมบ่มเคลือบแคลง	หวังเพียงวันรับแสงละมุนละไม
มิใช่มีปากกาไว้คำสาด	หากแต่มุ่งมาดดูฝันไฟ
ฝันซึ่งคนทุกชั้นฝันเกลียวใจ	เป็นความจริงยิ่งใหญ่เป็นตำนาน

4.

อย่างชิงชังดอกไม้...	เพราะในความเรียบง่ายมีคำขาน
เพราะด้อยค่าทุกคำคือทำงาน	รับใช้การกำเนิดแห่งชาติพันธุ์

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 36 ฉบับที่ 27 วันที่ 17-23 ธันวาคม 2532, หน้า 48)

กวีนิพนธ์เหล่านี้ แสดงถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวีต่อสังคม ในลักษณะการนำเสนอให้เห็นเป็นพันธกิจเพื่อยึดมั่นพฤติกรรมพลีชีพผู้เพื่อสังคม ได้แก่ การเป็นกวีทุกซอกทุกใจแต่ก็ยังมุ่งมั่น ทรนงค์ต่อการเขียนบทกวีเพื่อประชาชน เป็นปากเสียงปลุกปลอบต่อสู้เพื่อคนยากจนคนถูกเอาเปรียบ ผู้ใช้แรงงาน มุ่งมั่นเขียนงานตามอุดมการณ์ทางการเมืองฝ่ายซ้าย หรือตามแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิตเพื่อประชาชน ทวงถามความเป็นธรรมให้กับผู้ทุกข์ทนเขียนงานสะท้อนความเป็นจริงของสังคม ชี้ให้เห็นปัญหาเพื่อให้ได้รับการแก้ไข เขียนกลอนขัดขวางยุคยังระงับความยากไร้ของประชาชน หักยัดยื่นดำรงตนอุทิศทำงานเขียนสะท้อนให้เห็นถึงความอัปยศอดสู่มืดมิด ปัญหาของสังคมเมืองที่ได้กลายเป็นสังคมแห่งความเห็นแก่ตัว เขียนเพื่อนักอ่านได้เสพสุขบันเทิงใจ และสังคมได้สดชื่นรื่นรมย์ ดำรงตนมั่นคงต่อการสร้างสรรค์งาน แม้จะมีอุปสรรค ยืนหยัดต่อสู้เขียนงานเพื่อสังคม แม้สังคมไม่เห็นค่า มุ่งมั่นเขียนงานสร้างความเข้าใจ สร้างไมตรีต่อกันระหว่างมนุษย์ทุกเผ่าพันธุ์

4.2 การเน้นย้ำและปรับใช้แนวคิดในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์

ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวีเป็น 2 ประการ คือ พันธกิจในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อกล่อมเกลাজิตวิญญาณมนุษย์ ซึ่งเป็นภาระหน้าที่ของการให้คุณค่าทางจิตใจ และพันธกิจของกวีต่อสังคม ที่เป็นภาระหน้าที่ของการให้คุณค่าทางสังคม นี้กวีไทยร่วมสมัยต่างได้แสดงออกให้เห็นถึงการเน้นย้ำและปรับใช้แนวคิดในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ 3 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดกฤตยาการแห่งกล แนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์ และแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต ดังต่อไปนี้

4.2.1 การเน้นย้ำและปรับใช้แนวคิดกฤตยาการแห่งกล

ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวี กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงให้เห็นถึงการเน้นย้ำและปรับใช้แนวคิดกฤตยาการแห่งกล ซึ่งเป็นแนวคิดในการสร้างขนบวรรณศิลป์ไทย ที่ให้ความสำคัญกับการใช้เสียง คำ และโวหาร อย่างประณีต มีความไพเราะและสื่ออารมณ์ได้เข้มข้น

การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อกล่อมเกลাজิตวิญญาณมนุษย์ กวีไทยร่วมสมัยได้ทำให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับการสร้างสรรค์คำให้มีความงามความไพเราะ โดยได้นำมาเป็นจุดมุ่งหมายของการสร้างงานวรรณศิลป์เพื่อยกระดับจิตใจมนุษย์ให้สูงขึ้น ดังปรากฏในบท “แล้วจะเก็บดอกไม้ไปฝากโลก” ของพิเชฐ แสงทอง

เสื้อขาด กางเกงปะสีซีมิเซา	ปลิดความเศร้าทิ้งหล่นแต่ต้นทาง
สองฟากฝั่งรถไฟสายความฝัน	ดอกไม้บานาพันธุบ้านสร้าง
วิวลมโถมลอบเพียงบางบาง	ก็เผยค่ารางชางแห่งชีวี
เบื้องหน้าคือสวนภาษาสวย	รินกลิ่นรินระรวยระยับสี
ดอกไม้แห่งกานท์กวี	ดนตรีแห่งสรวงสวรรค์
แล้วจะเก็บดอกไม้ไปฝากโลก	ร้องเพลงปลด โศกแก่โลกหล้า
จะสืบสานงานศิลป์จินตนา	แม้ภูมิปัญญาจะเปราะบาง
ด้วยโลกนี้มีคดล้าค่านิท	ใจมนุษย์ถูกกลืนสลายร่าง
คุณธรรมคามีด-จีดจาง	ต่างเหนือยกับการเดินทางท่องธรรม
แล้วจะเก็บดอกไม้ไปฝาก	ให้มนุษย์สำราญความเดือนต้า
ให้ดอกไม้ร้องใจร้ายระบ่า	ให้รุ่งคำพาดฟ้าทุกนาที

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 39 ฉบับที่ 21 วันที่ 25 - 31 ตุลาคม 2535, หน้า 51)

การเดินทางขึ้นรถไฟสายความฝัน โดยมีจุดมุ่งหมาย “เบื้องหน้าคือสวนภาษาสวย” เพื่อ “เก็บดอกไม้ไปฝากโลก” คือ การประกอบพันธกิจของกวีในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ กวีได้มุ่งใช้ถ้อยคำภาษาร้อยเรียง ตกแต่งให้สวยงาม เป็น “ดอกไม้แห่งกานท์กวี” สื่ออารมณ์ความรู้สึก รื่นเรใจ “ร้องเพลงปลด โศก” แนวคิดกตฤตาแห่งกลที่เป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์ขนบ วรรณศิลป์ไทยโดยให้ความสำคัญกับคำและเสียงงดงามประณีตมีความไพเราะและสื่ออารมณ์ เข้มข้นจึงถูกเน้นย้ำให้เป็น “ดอกไม้ร้องใจร้ายระบ่า ให้รุ่งคำพาดฟ้าทุกนาที” คือ กวีสร้างสรรค์ ถ้อยคำขึ้นตามแนวคิดกตฤตากาลแห่งกล สถาปนาความงามคำให้ตราตรึงอยู่กล่อมเกล้าจิตวิญญาณ มนุษย์ให้พ้นจากความทุกข์โศก การข้องแวะอยู่กับสิ่งเลวทราม ไร้ความงามความดี

นอกจากนี้ ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ เพื่อกล่อมเกล้าจิตวิญญาณมนุษย์ กวีไทยร่วมสมัยยังได้แสดงให้เห็นว่าการตกแต่ง เรียงร้อยถ้อยคำ ต้องเป็นไปเพื่อการยกระดับจิตใจให้มนุษย์ได้ดำรงชีพอยู่กับชีวิตและสังคมปัจจุบันได้อย่างมีสติ และมีปัญญา ตื่นรู้เท่าทัน ดังปรากฏในบท “ร้อยกรองอักษระ” ของจาง แซ่ตั้ง ได้แสดงให้เห็นถึงการปรับใช้วรรณศิลป์ไทย ได้แก่ ถิ่นทลัษณ์ ที่เป็นศิลปะการร้อยเรียงเลือกสรรถ้อยคำอย่าง ประณีตบรรจง

ร้อยกรองอักษระ	เพื่อผู้ไม่รู้ จะได้พ้น
ตั้งรู้ละ	ทางไม่ชอบ อับมงคล
รู้เลือกดอกไม้	
ร้อยพวงมาลาธรรม	ปากชั้นรู้เลือก รู้กิน
ทั้งดอกสดปัจจุบัน	ทางชอบ ทางไม่ชอบ

ทั้งคอกหอมปัจจุบัน เพื่อผู้ไม่รู้ รู้พื้น
 ร้อยคำยจิตอันรู้
 พิจารณา งดมาสัตว์ ตัดชีวิตที่ยังดี
 ให้รู้คำรู้คุณ มั่งสวัสดิ์ สิริมงคล
 เพื่อผู้อื่น ส่วนรวม
 กายขันธ รื้ออาบเหงื่อ
 (ยามเช้า. กรุงเทพฯ: หนึ่งเจ็ดการพิมพ์, 2528)

การปรับใช้คำในภณลักษณ์ที่มีการเลือกสรรคำมาใช้มุ่งความไพเราะ มีระเบียบแบบแผนข้อบังคับให้เป็นการร้อยเรียงอักษรที่ได้บรรจงคัดสรรมามุ่งสร้างความหมาย เพื่อสื่อสารถึงจิตใจมีสติปัญญาตื่นรู้อยู่ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น “มั่งสวัสดิ์” และอุทิศแรงกายเพื่อผู้อื่น “กายขันธ รื้ออาบเหงื่อ” ในระเบียบแบบแผนข้อบังคับใหม่ในลักษณะเป็น “การเลือก” วางคำตาม ความหมาย มากกว่าจะวางคำตามระเบียบเสียงสัมผัสอย่างในภณลักษณ์ ดังนั้น กวีจึงวางคำเว้นวรรคระหว่างซ้ายขวาไม่สม่ำเสมอและไม่จำกัดจำนวนคำ ไม่มุ่งเสียงสัมผัส หากแต่เน้นความหมายของคำในการเรียงร้อยขึ้นต่อเนื่องกันไปทั้งหมด แต่ละคำส่งความหมายหนุนกันให้ชัดและมีน้ำหนักขึ้นในสารหรือความหมายของบทกวีที่กวีต้องการสื่อเสนอ เช่น กายขันธ รื้ออาบเหงื่อ เป็นผลต่อเนื้อมาจากจิตอันรู้ ได้พิจารณา ได้งดมาสัตว์ตัดชีวิต เพื่อให้รู้คำรู้คุณแห่งการไม่เบียดเบียนผู้อื่น เป็นความดีงาม เป็นสิริมงคล ที่ทำให้ผู้อื่นได้มีความดีงามมีสิริมงคล และก็ทำให้ตนได้รู้จักอ้อมมีความสุขกับการ “อาบเหงื่อ” เสียสละทำงานเพื่อส่วนรวม เพื่อผู้อื่น เป็นต้น การสร้างวรรณศิลป์ไทย จึงไม่ใช่แค่การเลือกสรร ใช้คำในรูปแบบฉันทลักษณ์มุ่งความไพเราะและสนองอารมณ์ แต่ยังมี การเลือกสรรใช้คำเพื่อสื่อสร้างความหมายกระตุ้นความคิด ก่อเกิดสติปัญญา เพื่อนำไปสู่การประพฤติดี ประพฤติชอบ ได้แก่ การไม่เบียดเบียนทำร้ายผู้อื่นและการทำงานเสียสละเพื่อผู้อื่น ถ้อยคำที่ถูกเลือกสรรเรียงร้อยขึ้นอย่างประณีตบรรจงในศิลปะการใช้ภาษาหรือวรรณศิลป์ไทย ได้แก่ ฉันทลักษณ์ ที่เปรียบเหมือนการเลือกสรรดอกไม้ร้อยเรียงขึ้นเป็นพวงมาลัยเพื่อสร้างความงามความวิจิตรอลังการ เป็น “มาลาแห่งกลกานท์” ดังปรากฏใน *ลิลิตยวนพ่าย* ว่า

สารสยามภาคพร้อม	กลกานท์ นี้ฤฯ
คือคุ่มมาลาสวรรค์	ช่อช้อย
เบญญาพิศาลแสดง	เดอมกยรติ พระฤฯ
คือคูโหมแสร์ร้อย	กิ่งกลางฯ

“สารสยามภาคพริ้ง กลกานท์ คือกลุ่มมาลาสุวรรณรค ช่อช้อย” หรือถ้อยคำที่ถูกร้อยเรียงขึ้นอย่างวิจิตรบรรจง มีระเบียบแบบแผนถูกต้องตามกฎฉันทลักษณ์ ได้แก่ ถ้อยคำที่ถูกสร้างขึ้นตามแนวคิดกฤตยการแห่งกลนี้ถูกปรับใช้เป็นถ้อยคำที่ผ่านการคัดสรรร้อยเรียงขึ้นด้วยความหมายสร้างเป็น “พวงมาลาธรรม” เพื่อสื่อสร้างสติปัญญา ตื่นรู้ทันและทั่วตัวอยู่ คือ มีสติอยู่กับขณะปัจจุบัน มีปัญญาในการเลือกใช้ชีวิตไม่เบียดเบียนผู้อื่นและเลือกใช้ชีวิตอุทิศแรงกายเพื่อผู้อื่น เป็นพวงมาลัยแห่งสติปัญญาและน้ำใจไมตรี

ส่วนในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวีต่อสังคม กวีไทยร่วมสมัยได้ทำให้เห็นถึงการเน้นย้ำพร้อมกับปรับใช้แนวคิดกฤตยการแห่งกล ดังปรากฏในบท “ปรารธนา” ของลักษณ์ ประโลมใจ กวีได้เน้นย้ำถึงแนวคิดกฤตยการแห่งกลหรือแนวคิดในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ที่ให้ความสำคัญกับเลือกสรรถ้อยคำเรียงร้อยตกแต่งอย่างประณีตบรรจงเหมือนการเรียงร้อยดอกไม้เป็นพวงมาลัย

ไม่ใช่คำธรรมดาภาษาพูด	พหูสุตทอถักลักษณ์แทนถ้อย
เหมือนคัตพรณผลกามาเรียงร้อย	ประคิดประคอดเป็นห่วงพวงมาลัย
ทั้งกาพย์, กลอน, โคลง, ฉันท์, วรรณพากย์	ไม่ต่างจากอดีตกาลนานสมัย
“นักเลงกลอนนอนเปล่าก็เศร้าใจ”	เมื่อเขียน ได้ก็เพียรเจียรผจง
เพื่อให้บทจรเขเป็นเอกอรรค	แพร่ประจักษ์ไปตามความประสงค์
ถึงตัวตายลายสือชื่อดำรง	ในแวดวงวรรณศิลป์เจจจินดา
อาศัยสือคือมิตรนิคยสาร	เสนองานเพื่อลิ้มชิมรส
เพื่อติดตามความคิด, ทิศ, ที่มา	เพื่อพิจารณาถักกลุ่มในมุมมอง
เพื่อผจญมุ่งหมายอีกหลายอย่าง	รวมทั้งทางตามคอบมอบสนอง
หากนักอ่านหวานถ้อยรักร้อยกรอง	สังคมต้องสดชื่นและรื่นรมย์

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, ปีที่ 48 ฉบับที่ 11 วันที่ 10-16 สิงหาคม 2544, หน้า 64)

“พหูสุตทอถักลักษณ์แทนถ้อย เหมือนคัตพรณผลกามาเรียงร้อย ประคิดประคอดเป็นห่วงพวงมาลัย” คือ การเรียนรู้ฝึกฝนการแต่งกวีนิพนธ์ฉันทลักษณ์หรือการใช้ถ้อยคำสร้างขึ้นตามแนวคิดกฤตยการแห่งกล กวีได้เน้นย้ำด้วยการแสดงเจตนาในการสร้างงานกวีนิพนธ์ โดยสะท้อนสำนึกตระหนักถึงคุณค่าวรรณศิลป์ของไทยที่เป็นศิลปะการใช้ภาษาแบบ “กฤตยการแห่งกล” “ทั้งกาพย์, กลอน, โคลง, ฉันท์, วรรณพากย์ ไม่ต่างจากอดีตกาลนานสมัย” พร้อมกันนั้น กวีก็ได้ปรับใช้แนวคิดนี้ โดยเผยให้เห็นถึงกระบวนการทำงานเขียนบทกวีของตน “นักเลงกลอนนอนเปล่าก็เศร้าใจ” ที่ไม่ได้หยุดอยู่แค่การเรียนรู้ฝึกฝนใช้คำในแบบ “กฤตยการแห่งกล” เท่านั้น เพราะกวีได้ “อาศัยสือคือมิตรนิคยสาร” ในการเรียนรู้ฝึกฝนสร้างงาน ติดตามพิจารณามุมมองความคิด

ความรู้ต่าง ๆ ในสังคมปัจจุบัน โดยกวีได้สรุปปิดท้ายกับการทำงานเขียนบทกวีของคนเช่นนี้ว่าเป็นความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้อ่านนิยมนิยมชมชอบงานร้อยกรองหรืองานแนว “กฤตยาการแห่งกล” อันเป็นงานแห่งความสุขสดชื่นความรื่นรมย์บันเทิงใจ เมื่อผู้อ่านบันเทิงใจ สังคมก็ย่อมมีความสุขบันเทิงเช่นกัน การเขียนกลอนขึ้นตามแนวคิด “กฤตยาการแห่งกล” จึงถูกกวีนำมาปรับใช้ให้เป็นการเขียนกลอนที่ไม่ใช่การ “นอนเปล่าของนักเลงกลอน” คือ เป็นการเขียนขึ้นเพื่อสร้างสรรค์สังคมด้วย

4.2.2 การเน้นย้ำและปรับใช้แนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์

ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวี กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงให้เห็นถึงการเน้นย้ำและปรับใช้แนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์ อันเป็นแนวคิดในการให้คุณค่ากับกวีนิพนธ์ ยกกวีนิพนธ์ไว้ในสถานะสูงส่ง ขريمขลัง เป็นมรดกล้ำค่าของมวลมนุษยชาติ มีความยั่งยืนคงทนเหนือกาลเวลา ไม่มีวันเสื่อมสูญ

การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อกลุ่มเมลาจิตวิญญาณมนุษย์ นอกจากทำให้เห็นถึงการเน้นย้ำและปรับใช้แนวคิดกฤตยาการแห่งกลแล้ว กวีไทยร่วมสมัยยังได้แสดงให้เห็นถึงการเน้นย้ำและการปรับใช้แนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์นี้ด้วย ดังปรากฏในบท “ปณิธานกวี” ของอังคาร กัลยาณพงศ์ ได้แสดงให้เห็นถึงการนำแนวคิดนี้มากำหนดเป็น “ปณิธานกวี” ของตนในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์หรือกวีนิพนธ์ขึ้นเพื่อกลุ่มเมลาจิตวิญญาณมนุษย์ “เพื่อลบทุกข์โศก ณ โลกมนุษย์” กวีนิพนธ์หรือวรรณศิลป์ที่อังคารได้ตั้งปณิธานในการสร้างเพื่อเป้าหมายนี้ มีความสูงส่งและศักดิ์สิทธิ์เทียบเท่า (หรืออาจจะสูงและมากกว่า ในแง่การอุทิศเสียสละ) กับ “พระนิรพาน” ที่เป็นภาวะแห่งบรมสุข การสิ้นทุกข์มีวามองข่องใจทั้งมวล และได้เป็นกวีนิพนธ์ที่คงทนยั่งยืนเหนือกาลเวลา เป็น “อมตะอภิลิโก” ด้วยการ “วนเวียนวิญญูะสังสารหลากหลาย” สร้างกวีนิพนธ์ให้คงคู่อยู่กับจักรวาล

จะไม่ไปแม้แต่พระนิรพาน

จะวนว่ายวิญญูะสังสารหลากหลาย

แปลค่าแต่คาราจักรมากมาย

ไว้เป็นบทกวีแด่จักรวาล

(ปณิธานกวี. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์กระรัต, เมษายน 2529, หน้า 22-23)

นี่ถือเป็นการสถาปนา กวีนิพนธ์ให้ต่อเนื่องหนักแน่นยิ่งกว่าการเป็นสร้อยโสภิตสูงส่งและคงทน แม้ไฟบรรลัยกัลป์ก็มีอาจเผาไหม้ ใน *ลิลิตยวนพ่าย*

เปนสร้อยโสภิตพัน

อุปมา

โศรมสรวมศิริราชค

เหี้ยไว้

จกคงคู่กล้า

ยื่น โศก

หายแผ่นดินฟ้าไหม้

อย่าหายฯ

ทั้งนี้ เนื่องจากกวีนิพนธ์ไม่ได้วางนัยเจียงนอญเหนือเถ่าถ่านของกบักกล้าที่มอดไหม้ หากแต่ได้กลายมาเป็นปณิธานของกวีที่จะต้องนำกวีนิพนธ์นี้มา “ลบทุกข์โศก ณ โลกมนุษย์” และ “นฤมิตจิตรจักรวาล” ที่ทั้งศักดิ์สิทธิ์ขจรขลางยิ่งขึ้น เมื่อกวีนิพนธ์สามารถลบทุกข์โศกได้ไม่แพ้พระนิรพาน และทั้งยังขงคงทนยิ่งกว่า เมื่อกวีนิพนธ์วนเวียนอยู่ในวิญญูะสังสารและทุกชั้นอินทร์พรหมทั่วจักรวาล เป็นอนันตกาล อมตะอกาลโก

อย่างไรก็ดี ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ เพื่อกล่อมเกลาจิตวิญญาณมนุษย์ กวีไทยร่วมสมัยยังได้แสดงให้เห็นถึงสำนึกตระหนักรู้ในการทำหน้าที่หรือประกอบพันธกิจของตน แตกต่างออกไป ดังปรากฏในบท “คำบอกเล่าของผีเสื้อ” ของเด่นชัย น้อยนาง ได้แสดงให้เห็นถึงการวิพากษ์ความสูงส่งล้ำค่า ศักดิ์สิทธิ์ และเป็นนิรันดร์ของกวีนิพนธ์ ภายใต้บทบาทและสถานภาพของชีวิตในธรรมชาติที่ดำรงอยู่อย่างสอดคล้องกลมกลืน และอยู่ภายใต้กฎอนิจจัง

ฉันไม่เข้าใจกฎเกณฑ์ของชีวิตมากไปกว่า

การได้ดื่มกินน้ำหวานเพื่อหล่อเลี้ยงชีวิต

และเฝ้าเพียรผสมเกสรดอกไม้

อันเปรียบเสมือนหน้าที่

ชีวิตของฉันมิได้ยืนยาวใหญ่ไปกว่าวันพรุ่งนี้

หากแต่ฉันก็ได้ทำหน้าที่ของฉันได้อย่างสมบูรณ์

ถ้อยคำทุกคำ

ที่ฉันเก็บกามาจากความรู้สึก

แล้วหวานไปรยลงบนแผ่นกระดาษ

ด้วยมือที่ท่วมท้นด้วยศรัทธา

มันมิได้มีค่ามากไปกว่าหยาดเหงื่อบนริ้วแก้มของแม่

มันมิได้หอมหวานมากไปกว่าดอกไม้ไร้ช่อดอกหนึ่ง

และมันก็มีได้อบอุ่นมากไปกว่าดวงตะวันยามเช้า

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 38 ฉบับที่ 20 วันที่ 20-26 ตุลาคม 2534, หน้า 51)

กวีนิพนธ์เหนือถ่านเถ่ากบักกล้าที่ถูกนำมาสถาปนาเป็นปณิธานของกวีหรือสิ่งมุ่งหมายในการนำมาลบทุกข์โศกและนฤมิตจิตรจักรวาล ได้กลับกลายเป็นเพียงคำบอกเล่าของผีเสื้อที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความรู้สึก มีอาจมีคุณค่าทางปัญญาความคิดที่สามารถขจัดทุกข์โศกได้ เพราะมี

คุณค่าเพียงแต่ความเข้าใจในสถานภาพและบทบาทของคนในฐานะเป็นผู้สร้างถ้อยคำความรู้สึก สร้างศรัทธาความหวัง คุณค่าทางปัญญาความคิดที่สูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ถึงขั้นขจัดทุกข์โศกได้ของ กวีนิพนธ์ กลับถูกลดทอนลงด้วยการกระทำที่เป็นไปตามสถานภาพหรือธรรมชาติของตน ลักษณะเดียวกันกับสิ่งที่เรียกว่า “สัญชาตญาณ” ของชีวิตในธรรมชาติ และความคงทนยั่งยืนของกวีนิพนธ์ กลับถูกหั่นสั้นให้มีอายุอยู่ได้เพียงแค่วันพรุ่ง เมื่อคำบอกเล่าหรือกวีนิพนธ์ที่เกิดขึ้นจากสำนึก ตระหนักถึงชีวิตในธรรมชาติที่ดำรงอยู่เป็นเครือข่ายสอดคล้องกลมกลืนกัน ไม่มีชีวิตใดยิ่งใหญ่ไปกว่ากัน ในด้านการทำหน้าที่ของตน เพราะแต่ละชีวิตต่างก็มีหน้าที่ที่ต้องทำแตกต่างกันไป และชีวิตเหล่านี้ล้วนมีอายุขัยของตนเอง ตามกฎธรรมชาติที่มีเกิด ดำรงอยู่ และดับสิ้นไป เป็นธรรมดา เป็นสังขารของชีวิตตามกฎไตรลักษณ์ของพุทธศาสนา พันธกิจของกวีที่ยิ่งใหญ่ สูงส่ง ล้ำค่า ศักดิ์สิทธิ์เหนือกาลเวลา เป็นสร้อยโสภิตลอยขึ้นเหนือถ่านเถ้ากำปัลลีย์ ไม่ยอมสถิตอยู่กับพระนิรพานถูกกลืนกลายเป็นสร้อยความรู้สึกที่เรียงร้อยถ้อยคำชีวิตของผีเสื้ออายุไม่เกินวันพรุ่ง นี่คือการวิพากษ์แนวคิด กวีนิพนธ์สูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์ เพื่อนำเสนอพันธกิจในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ให้ลดความสูงส่ง ความขมขลัง และความคงทนลง เป็นการแสดงให้เห็นถึงการปรับแนวคิดนี้ในการนำมาใช้สร้างสรรค์วรรณศิลป์ให้อยู่ในสถานะ “อบอุ่นคุ้นชิด” กับมนุษย์มากขึ้น ในสถานะเป็นแม่ เป็นผีเสื้อ ดอกไม้ สายน้ำและแสงแดด

ส่วนในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวีต่อสังคม กวีไทยร่วมสมัยได้ทำให้เห็นถึงการปรับใช้แนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์ ดังปรากฏในบท “ถามกวี” ของวสุนธรา นาคะวิถิ วิพากษ์บทบาทของกวีที่เขียนงานเขียนแสดงภูมิปัญญาจนถึงระดับสูงสุดคือ นิพพาน ใช้ศัพท์สูงส่งลึกซึ้ง ประกาศศักดิ์ศรีกวี ความเป็นผู้พิเศษ “สายเลือดอันประหลาดชาติกวี”

คุณเขียนบทกวีไปให้ใคร

ว่าเวียนวอกไหวในรูปมาน

คุณคำนึงถึงสิ่งใดจึงได้เขียน

ร่ำร่าพันอนันต์นับศัพท์ทั้งปวง

หรือวิถีมีหน้าที่ที่ต้องเขียน

ด้วยสายเลือดอันประหลาดชาติกวี

คุณเขียนบทกวีไปให้ใคร

คุณคำนึงถึงสิ่งใดจึงได้เขียน

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 49 ฉบับที่ 41 วันที่ 7-13 มีนาคม 2546, หน้า 65)

สายน้ำหมึกจึงลึกลงในสงสาร

บ้างพบพานนิพพานสร้าน...สะท้านทรวง

ถือปากเพียรเรียงร้อยถ้อยทั้งสรวง

ลงสู่ดวงจิตกระดาย...ประกาศกวี

ววกเวียนวังน้ำหมึกลึกลับศักดิ์ศรี

จึงต้องมีนิพนธ์ใหม่ให้ชนชิม

บทนี้ แสดงการวิพากษ์เชิงตั้งคำถามเกี่ยวกับแนวการสร้างสรรคกวีนิพนธ์ที่ให้ ความสำคัญกับความสูงส่ง ขมขลังศักดิ์สิทธิ์ของกวีนิพนธ์ (แบบงานของอังคาร กัลยาณพงศ์ ใน

บท “ปณิธานกวี”) ว่ามีจุดมุ่งหมายหรือเป็นแค่การประกาศความพิเศษพิสดาร แสดงอัตราหรือเรื่องสนองความต้องการ ความปรารถนาแห่งใจของตนของกวีเท่านั้น “คุณเขียนบทกวีไปให้ใคร คุณคำนึงถึงสิ่งใดจึงได้เขียน” จึงเป็นการปรับใช้การสร้างสรรค์วรรณศิลป์ตามแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับคุณค่าความสูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ของกวีนิพนธ์หรือแนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นนिरันตร์ มาเป็นการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ขึ้นอย่างมีเป้าหมาย คือ สร้างขึ้นเพื่อคนอื่น โดยคำนึงถึงคนอื่น ที่หลุดออกไปจากการเขียน “วากกเวียนวังน้ำหมักลิกศักดิ์ศรี” ของตนของกวี ซึ่งก็คือ การเขียนกวีนิพนธ์เพื่อรับใช้ สอน หรือสร้างสรรค์สังคม

4.2.3 การเน้นย้ำและปรับใช้แนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต

ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวี กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงให้เห็นถึงการเน้นย้ำและปรับใช้แนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต ซึ่งเป็นแนวคิดที่เชื่อว่าศิลปะเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับชีวิตทางสังคมของมนุษย์ ศิลปะที่ดีมีคุณภาพจะต้องเป็นไปเพื่อสร้างสรรค์ชีวิตทางสังคมของมวลมนุษย์

การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวีต่อสังคม กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงให้เห็นถึงการเน้นย้ำแนวคิดนี้ โดยแสดงให้เห็นด้วยการวิพากษ์พฤติกรรมของกวีทั้งในลักษณะหมกมุ่นแต่เรื่องตนเอง และลักษณะ ไร้ความรับผิดชอบ รวมทั้งลักษณะการแสดงความมุ่งหมายยึดมั่นพฤติกรรมพลีชีพเพื่อสังคม

การเน้นย้ำแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต ด้วยการวิพากษ์พฤติกรรมของกวีในลักษณะหมกมุ่นแต่เรื่องตนเอง เช่น บท “ถึงกวี” ของจกกล วีระสาบประสงค์ ได้วิพากษ์การเขียนนวนิยายแนวโรแมนติก อารมณ์เพื่อฝัน คำหรุช่านใจแต่ไร้ความคิดเพื่อชีวิต หลงตัวเอง เงินทอง ขายตัวขายจิตวิญญาณ

มีววนเวียนเขียนซึ่งรำพึงขับ

มีอยู่กับภาพฝันอันเคืองกว้าง

มีผลิตเพลินจำเรียวคำอันอำพราง

มีสุขสร้างสุขสานวิมานทอง

เมถามหาค่ากวีศักดิ์ศรีเดือน

เมาย่ำเยื่อนราคาค่าสมอง

เมอาอยากได้ขายคำท่วงทำนอง

เมาเรียกร้องอิทธิพลคนสร้างคำ

แต่อยู่ไหนบทกวีที่มีค่า

แต่อยู่ไหนบ่งบอกว่าปลดชอกช้ำ

แต่อยู่ไหนสนับสนุนคุณธรรม

แต่อยู่ไหนเพื่อรำร้องแทนชน

กวีคือผู้ปลดปล่อยระบายทุกข์

กวีคือผู้ปลดปล่อยทุกข์พ้น

กวีคือผู้กลางทางทุกข์ทน

กวีคือผู้ยอมจนเพื่อชนดี

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 42 ฉบับที่ 3 วันที่ 18-24 มิถุนายน 2538, หน้า 59)

การวิพากษ์พฤติกรรมหมกมุ่นแต่เรื่องของตนเองของกวีเพื่อนำมาสู่การนำเสนอพันธกิจของกวีให้สร้างงานเพื่อสร้างสรรค์สังคมหรือพันธกิจของกวีต่อสังคม นี่ก็คือความมุ่งหมายให้กวีสร้างงานขึ้นตามแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต “แต่อยู่ไหนบทกวีที่มีค่า แต่อยู่ไหนบ่งบอกว่าปลดชอกช้า แต่อยู่ไหนสนับสนุนคุณธรรม แต่อยู่ไหนเพื่อร่ำร้องแทนชน กวีคือผู้ปลดปล่อยระบอบทุกข์ กวีคือผู้ปลดปล่อยทุกข์ทั้งนั้น กวีคือผู้ถ่วงดุลทุกขทัณฑ์ กวีคือผู้ยอมจนเพื่อชนดิ” จึงเป็นการเน้นย้ำแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิตในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวี เพื่อกวีไทยร่วมสมัยได้สร้างสรรค์วรรณศิลป์ขึ้นเพื่อสร้างสรรค์จริยธรรมสังคม

การเน้นย้ำแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต ด้วยการวิพากษ์พฤติกรรมของกวีในลักษณะไร้ความรับผิดชอบ เช่น บท “อารมณ์” ของดวงแก้ว กัลยาณี ได้วิพากษ์พฤติกรรมไม่เหมาะสม ไร้ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของกวีในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ขึ้นเพื่อรับใช้ เป็นปากเสียงเรียกร้องความเป็นธรรมให้กับคนยากคนจน คนถูกเอาเปรียบ เสียเปรียบในสังคม ได้แก่ ขอทาน

บทกวีตีพิมพ์...ลิ่วโลด

เริงร่ำรับคำเรื่อง

คืมเหล่า...เมามาย

เดินผ่านขอทาน...นอนราย

มิชยาตาแล

(มติชนสุดสัปดาห์. ปีที่ 14 ฉบับที่ 705 วันที่ 25 กุมภาพันธ์-3 มีนาคม 2537, หน้า 55)

แนวคิดในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ขึ้นเพื่อรับใช้ เป็นปากเสียงเรียกร้องความเป็นธรรม สะท้อนปัญหา ตีแผ่เปิดเผยแง่มุมตามความเป็นจริงของชีวิตที่ตกทุกข์ได้ยากของคนในสังคม เพื่อนำไปสู่การแก้ไขให้มีสภาพชีวิตทางสังคมที่ดีกว่า ที่เรียกว่า แนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต อันเป็นแนวคิดเชื่อในความเกี่ยวข้องกันอย่างแยกไม่ออกระหว่างชีวิตมนุษย์ในสังคมกับงานศิลปะ นี้ถูกกวีไทยร่วมสมัยนำมาเน้นย้ำให้เป็นพันธกิจในการสร้างสรรค์งาน ให้กวีตระหนักรู้ตัวอยู่เสมอ ไม่ใช่เพียงผลงานได้รับการตีพิมพ์ ได้รับคำเรื่องแล้วหลงลืม “คืมเหล่าเริงร่ำ เมามาย” ละทิ้งหน้าที่ “ศิลปินเพื่อชีวิต”

การเน้นย้ำแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต ด้วยลักษณะการแสดง ความมุ่งหมายยึดมั่นพฤติกรรมพลีชีพเพื่อสังคม เช่น บท “คำสาบาน” ของ รุณ ระโนด ได้ยืนยันมุ่งมั่นต่อการทำหน้าที่เขียนบทกวีเพื่อมวลประชาชน เป็นปากเสียงปลุกปลอบต่อสู้เพื่อประชาชนคนยากจน คนถูกเอาเปรียบ และผู้ใช้แรงงาน

ฉันทก่อนเกิดมากับกาลอันรานร้า	เสพแต่ความชื่นควาเณกล่าวชาน
ทับกระท่อมชอมชอด้งขอทาน	ชีวิตมีศรมานมานานวัน
ได้สัมผัสสพพานความกร้านกร้าว	กับทุกข์ทนหลายทบทเท่า-การดั้นด้น
อคอยยากยากจนทนฝ้าฝืน	ไม่เคยย่นย่อท้อ, ทรนง
จึงคิดอ่านจารจาริกบันทิกทุกข์	เพื่อปลอบปลุกให้ปลาบปลื้มมิมีมหลง
เขียนกวีเพื่อชนชั้นที่มันคง	เชิดชูรงแห่งธรรมกรรมมาชน
ทุกหยดหมึกบันทิกแทนความแค้นคับ	จักหยดซบหยาดน้ำตาบนหน้าหม่น
อักษรศรีที่สรรค์สร้างอย่างอดทน	ประกาศตนขึ้นต่อต้านมารประชา

(คืนวันที่วาดหวัง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประกาศการ, 2530, หน้า 79-80)

การประกาศตั้งปณิธาน “คิดอ่านจารจาริกบันทิกทุกข์ เพื่อปลอบปลุกให้ปลาบปลื้มมิมีมหลง เขียนกวีเพื่อชนชั้นที่มันคง เชิดชูรงแห่งธรรมกรรมมาชน” นี้เป็นการเน้นย้ำแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิตอย่างหนักแน่นมั่นคง ในการนำมาใช้สร้างสรรค์งานและการดำรงตนของกวีให้เป็นไปเพื่อสร้างสรรค์สังคมมีความเสมอภาคและมีสภาพชีวิตในสังคมที่ดีกว่า

อย่างไรก็ตาม ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อกล่อมเกลาจิตวิญญาณมนุษย์ กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงให้เห็นถึงการปรับใช้แนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต ดังปรากฏในบท “จาก...ดวงใจกวี” ของจิตวิวัฒน์ ธนทิพากร แสดงปณิธานหรือความมุ่งมั่นตั้งใจในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ คือ การใช้คมปากกาเป็นอาวุธต่อสู้เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางจิตใจ

จักยี่ดอกตะโกนทำอย่างกล้าหาญ	จักจดจางานศิลป์สื่อความหมาย
จักเรียนรู้เกิดแก่แลเจ็บตาย	จักกระหายหวนหาค่าแห่งตน
ใช้คมปากกาเป็นอาวุธ	เช่นฆ่า ยิงหยุดจุดใจรปลัน
ที่กินบ้านโงงเมืองอยู่เบื้องบน	ให้รู้ผลแห่งกรรมที่ทำมา

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 48 ฉบับที่ 13 วันที่ 24-30 สิงหาคม 2544, หน้า 64)

จากดวงใจกวี คือ คมปากกาแห่งการสร้างศิลปะทางภาษาหรือวรรณศิลป์เพื่อขัดเกลาจิตใจ สถานภาพของกวีจากนักปราชญ์ผู้เป็นดั่งคันทองโคมฉายของสังคมได้กลายเป็นผู้เรียนรู้ฝึกฝนตน “จักเรียนรู้เกิดแก่แลเจ็บตาย จักกระหายหวนหาค่าแห่งตน” และเบี่ยงบทบาทการใช้ปากกาเป็นอาวุธจากเพื่อปลุกกระตุ้นให้คนถูกเอาเปรียบในสังคมลุกขึ้นสู้กับชนชั้นคนเอาเปรียบมาเป็นการใช้ปากกาเป็นอาวุธเพื่อกระตุกสำนึกคนชั่วช้าหยาบทรามให้รู้ถึงบาปบุญผลกรรม นี่ก็คือการปรับใช้แนวคิดศิลปะเพื่อชีวิตในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ กวีหรือศิลปินเพื่อชีวิตจะทำหน้าที่

สร้างสรรค์สังคมในฐานะเป็นผู้นำทางซึ่งปัญหาสร้างปัญญาให้สังคมได้ ต้องเริ่มที่ตนเอง ทำตนเอง ให้เป็นผู้มีปัญญาก่อน นั่นคือ การฝึกฝนเรียนรู้เข้าใจตนเอง เข้าใจชีวิตที่ตกอยู่ในกฎไตรลักษณ์ การเกิดแก่เจ็บตาย เข้าใจความหมายของชีวิต เข้าถึงสังขารชีวิต เพื่อจะสามารถสร้างงาน “ให้รู้ผลแห่งกรรมที่ตามมา” คือ แนวคิดศิลปะเพื่อชีวิตที่กวีนำมาใช้สร้างกวีนิพนธ์เรียกร้องความเป็นธรรม ใช้ปากกาต่างอาวุธในการต่อสู้เรียกร้องความเสมอภาคในระดับสังคมและการเมือง ถูกปรับใช้ให้เป็นคมปากกาต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรม ความเสมอภาคในระดับส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการกระตุ้นสำนึกของบุคคลผู้ “กินบ้าน โกงเมืองอยู่เบื้องบน” ให้ตระหนักถึงกฎแห่งกรรม “กรรมใดใครก่อกรรมนั้นย่อมสนอง” และให้สำนึกได้ว่าถึงความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของชีวิตว่า สักวันกรรมนั้นต้องสนอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

คุณค่าของกวีนิพนธ์ : การทบทวนประเมินค่าอันทลัษณ์ และแนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง สักคิสิทธิ เป็นนรินทร์

แต่เดิม กวีนิพนธ์ไทยหรืองานร้อยกรองของไทย ถูกเรียกโดยใช้ฉันทลักษณ์เป็นตัวกำหนด เช่น คำสรวลโคลงคั่น กาพย์เห่เรือ เสภาขุนช้างขุนแผน หรือใช้คำว่า กลอน เรียกรวมแทนคำประพันธ์ประเภทร้อยกรองทั้งหลาย แสดงถึงงานร้อยกรองของไทยเป็นเรื่องของศิลปะการใช้ภาษาภายในกรอบระเบียบแบบแผนของฉันทลักษณ์¹ ในการประเมินคุณค่า จึงเลียงไม่ได้ที่จะประเมินคุณค่าทางด้านฉันทลักษณ์ แต่การประเมินคุณค่าโดยยึดรูปแบบทางภาษาหรือฉันทลักษณ์เป็นศูนย์กลาง ย่อมไม่เพียงพอต่อความเป็นกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่ที่ใช้ฉันทลักษณ์เป็น “วิธีการหน่วงผู้อ่านให้อ้อยอิ่งอยู่กับกายภาพของถ้อยคำตามแนวทางที่กวีต้องการ”² คือ มุ่งใช้คำประกอบสร้างกันขึ้นเพื่อสื่อความหมาย มากกว่าจะเรียงร้อยกันขึ้นตามแบบแผนฉันทลักษณ์เพื่อมุ่งความไพเราะ

ในการเขียนบทกวีแสดงความคิดเห็นที่เป็นการพิจารณาคุณลักษณะ บทบาทหน้าที่ ปรัชญา และหลักการอื่น ๆ เกี่ยวกับวรรณศิลป์หรือในประเภทของกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ จึงปรากฏว่า กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์ ที่ทำให้เห็นว่ากวีได้มีการทบทวนประเมินค่าอันทลัษณ์ รวมทั้งการทบทวนประเมินค่าแนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง สักคิสิทธิ เป็นนรินทร์

5.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์

กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ที่นำมาวิเคราะห์จำนวน 34 บท ทำให้ทราบว่ากวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์ไว้ 4 ประการ ดังนี้

- 5.1.1 คุณค่าของกวีนิพนธ์อยู่ที่วรรณศิลป์และศิลปะการใช้ภาษา
- 5.1.2 คุณค่าของกวีนิพนธ์อยู่ที่การแสดงอารมณ์และความรู้สึกรักของกวี
- 5.1.3 คุณค่าของกวีนิพนธ์อยู่ที่การรับใช้สังคม
- 5.1.4 คุณค่าทางจิตวิญญาณของมนุษยชาติ

¹สุจิตรา จงสถิตยวัฒนา, *หวังสร้างศิลป์นฤมิต เพรศแพรว: การสืบทอดขนบกับการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย*, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 21-22.

²นพพร ประชากุล, “สารัตถะของกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่,” ใน *ขอกอักษร ย้อนความคิด เล่ม 1 ว่าด้วยวรรณกรรม*, (กรุงเทพฯ: อาน, 2552), หน้า 223-227.

5.1.1 คุณค่าของกวีนิพนธ์อยู่ที่วรรณศิลป์หรือศิลปะการใช้ภาษา

กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์ว่าอยู่ที่วรรณศิลป์หรือศิลปะการใช้ภาษา ใน 2 ลักษณะ คือ การเป็นคุณค่าที่ต้องเน้นย้ำ และการเป็นคุณค่าที่ควรปรับปรุง

5.1.1.1 การเป็นคุณค่าที่ต้องเน้นย้ำ

บท “วิญญาณโคลง” ของเพ็ญ ภัคตะ นำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์ว่าอยู่ที่วรรณศิลป์และศิลปะการใช้ภาษา โดยได้มีการนำคำว่า โคลง มาผันเสียงเพื่อแสดงท่วงทำนองจังหวะของเสียงและลีลาของโคลง และมีการนำข้อความจากโคลงของกวีโบราณและร่วมสมัยมาเรียงร้อยร่วมกันเป็น โคลงใหม่ขึ้น

โคลง โคลง โคลง โคลง โคลง	โคลง โขลง
โคลง โคลง โคลง โขลง โคลง	โขลง โขล้ง
โคลง โคลง โขลง โคลง โขลง	โคลง โขลง โคลง โคลง
โคลง โคลง โคลง โคลง โคลง	โขลง โคลง โขลง โขลง

.....

“ฉันทเอาฟ้าห่มให้	หายหนาว
	(อังคาร กัลยาณพงศ์ - ปณิธานกวี)
จรรยาจรสร์ศรีมีพราว	พรางพร้อย
	(สุนทรภู่ - โคลงนิราศสุพรรณ)
คือรักหยาดแสงดาว	ลงประดับ
	(เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ - หฤโหดพรรษ์)

พลาจคะนิงนุชน้อย	แน่นเนียนวลสงวน
	(สมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส - ลิลิตตะเลงพ่าย)

(เหนือฝั่งมหานที. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, เมษายน 2544, หน้า 63-65)

โคลงที่สร้างขึ้นด้วยคำว่า โคลง (และ โขลง ที่ผันเป็นเสียงวรรณยุกต์จัตวา) และด้วยข้อความที่นำมาจากกวีนิพนธ์ต่างชื่อต่างความของกวีต่างคนมาเรียงร้อยกันนี้ ถูกนำมาสื่อแสดงถึงความซาบซึ้งในจังหวะและลีลาของโคลง เพื่อแสดงออกถึงความรักความผูกพัน

เสน่ห์โคลงแมนคันทพบ	ขลังนักร
ใจจรคใจจึงจัก	ประจักษ์แจ้ง
ไซ่เพียงเอก-โทสลัก	เจ็ด-สี่

สัมผัสหากเสแสร้ง	ห่อนซึ่งวิญญาณ โคลง
หทัยหวังโคลงคู่ฟ้า	อมตะ
คู่รักเรียมฤๅละ	เล็กได้
แคฝิ่งดั่งพันธะ	ไคเทียบ
แม่นสาวทเรียมหม่นไหม้	อกไหม้โคลงมลาย

วันใดโคลงเสื่อมสิ้น	อวสาน
เนาเปื่อยเป็นตำนาน	อดีตคล้าย
ผองกวีหยุดขับขาน	โคลงคร่ำ ครีเฮ
ขอเป็นกวีคนสุดท้าย	ร่ำร้อย โคลงนิรันดร์

(เหนือฝั่งมหานที. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, เมษายน 2544, หน้า 63-65)

จังหวะและลีลาของโคลง “ใช่เพียงเอก-โทสลัก เจ็ด-สี่ สัมผัสหากเสแสร้ง ห่อนซึ่งวิญญาณ โคลง” นี้จึงคือการแสดงสำนักตระหนักถึงคุณค่าของศิลปะการใช้ภาษา ได้แก่ วรรณศิลป์ไทยประเภทโคลง ว่าส่งผลลึกซึ้งถึงจิตวิญญาณของกวี ทำให้กวีต้องเน้นย้ำคุณค่าความรักความผูกพัน “ยิ่งชีพ” ประกาศปณิธานมุ่งมั่นสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ด้วยศิลปะการใช้ภาษาประเภทโคลง แม้จะกลายเป็นสิ่งคร่ำครี ไม่มีกวีใดนิยมใช้แล้วก็ตาม “ขอเป็นกวีคนสุดท้าย ร่ำร้อย โคลงนิรันดร์”

บท “สัมผัสกลอน” ของดำรงศักดิ์ บุญสุ ได้แสดงสำนักตระหนักซึ่งคุณค่าของวรรณศิลป์ไทยประเภทกลอน

อักษราริยร้อยเพชรพลอยแก้ว	ประกายแพรวแวจรัสศรี
สำเนียงเพราะเสนาะเพียงเสียงดนตรี	ระเรื่อรี่รินหวานสะท้านใจ
แทรกด้วยความเป็นห่วงทันทรวงอก	พริ้วเพื่อพอกปลั่งปล่านปานจับใจ
ร้อนอารมณ์บ่มร้าวเมื่อคราวไกล	เพลงกลอนไหวหวนหิวสอิทรวง
สัมผัสสนอกกำหนดทุกบทบรรค	ส่งไปทักทวงถามความเป็นห่วง

(มติชนสุดสัปดาห์. ปีที่ 26 ฉบับที่ 1342 วันที่ 5-11 พฤษภาคม 2549, หน้า 50)

ความซาบซึ้งตระหนักถึงคุณค่าของวรรณศิลป์ไทย นอกจากกวีจะแสดงออกมาในรูปความรักความผูกพันเป็นการส่วนตัวด้วยความชื่นชมเทิดทูนอย่างในบท “วิญญาณ โคลง” แล้ว ในบทนี้ กวียังได้แสดงออกถึงความรักความผูกพันกับกลอนอย่างใกล้ชิดเป็นการส่วนตัวในรูปบทอักษรรยหรือเชิงสังวาส

สัมผัสใจใกล้ชิดสนิทแนบ อุ้นอกแอบแอบออกสะทกผวา
 เฟินถ้อยคำรื่นใจไล่ลีลา จนหลับตาสิ้นพจน์หมดเชื้อไฟ
 คนเขียนกลอนไกลกันอย่างวันนี้ จึงลืมลิลลาพจน์แบบบทใหม่
 สัมผัสสนอกนัดหายขอขมาใจ สัมผัสในคืนนี้ลีลาเดิม...
 (มติชนสุดสัปดาห์. ปีที่ 26 ฉบับที่ 1342 วันที่ 5-11 พฤษภาคม 2549, หน้า 50)

นี่เป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์ที่กวีไทยร่วมสมัยมองว่าอยู่ที่ศิลปะการใช้ภาษาหรือวรรณศิลป์ ได้แก่ วรรณศิลป์ไทย จึงได้เน้นย้ำคุณค่าโดยการแสดงความรักความผูกพันและความซาบซึ้งซึ่งเข้าถึงคุณค่าอย่างใกล้ชิดสนิทแนบตัวต่อตัว ใจต่อใจกับวรรณศิลป์ไทย เป็นวิธีการเชื่อมโยงคุณค่าของกวีนิพนธ์ไว้กับคุณค่าทางวรรณศิลป์ไทยคือฉันทลักษณ์ประเภทต่าง ๆ

บท “ແ່ມ่หาคิว” ของยุชวรา ได้แสดงการเชื่อมโยงคุณค่าของกวีนิพนธ์ไว้กับฉันทลักษณ์ประเภทต่าง ๆ เพื่อนำเสนอความไม่เห็นด้วยกับรูปแบบการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์แนวใหม่ที่เรียกว่า กลอนเปล้า

เมื่อวานนี้กินเหล้าเมากันอยู่	กับท่าน “สุนทรภู” ครูอักษร
ต่างชนจอกสุราว่าเพลงกลอน	เพิ่งได้นอนตอนเช้าแหมเมาจัง
เมื่อวานซืนกินเหล้าเมาวางมาด	กับ “ศรีปราชญ์” กวีใหญ่สมใจหวัง
ถกเรื่องการแต่ง โคลงอยาก ไฉ่ดั่ง	ยิ่งแสนฟังไเพราะเพราะอนันต์
.....	
เมื่อปีโน้นกินเหล้ามาเดินขู่	“เจ้าฟ้ากุ้ง” ทรงพบได้สบเสียง
ซึ่งรศกานท์กาพย์เสน่ห์แห่พร้อมเพรียง	ทรงสรรค้เคียงคู่หล้าคู่ชานินทร์
วันนี้มาหาหมอ...ขออดเหล้า	เพราะยามเมาวันนี้ไม่มีศิลป์
ฉันทลักษณ์อลังการค่าควรขิน	เขาเล่นลิ้น...เรียก “กลอนเปล้า”...ไม่เข้าใจ
(ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 18 ฉบับที่ 12 เดือนตุลาคม 2540, หน้า 111)	

เมื่อวาน วานซืน ย้อนไปถึงปีโน้น ที่กวีได้มีความผูกพันใกล้ชิดชนิดเข้าถึงเป็นกันเอง “กินเหล้าเมาฟัง” กับมหากวีระดับครู ผู้ชำของวรรณศิลป์ไทยหรือฉันทลักษณ์ประเภทต่าง ๆ แต่วันนี้ กลับต้องมาอดเหล้าเข้าหาหมอ เพราะฉันทลักษณ์หรือวรรณศิลป์ไทย กำลังถูก “กลอนเปล้า” คุกคามให้ตกอยู่ในสถานการณ์ลำบาก “กำลังป่วย” คือ กวีไทยร่วมสมัยมองฉันทลักษณ์เป็นคุณค่าของกวีนิพนธ์ไทย แต่ความนิยมในการสร้างกวีนิพนธ์ไทยด้วยกลอนเปล้ากำลังทำให้กวีนิพนธ์ไทยเสื่อมคุณค่าลง กวีนิพนธ์ไทยจะมีคุณค่าได้ ก็ด้วยการสร้างขึ้นจากศิลปะ

การใช้ภาษาหรือวรรณศิลป์ของไทย ศิลปะการใช้ภาษาหรือวรรณศิลป์อื่นที่ไม่ให้ความสำคัญกับ
กฎเกณฑ์ทางฉันทลักษณ์ไทย คือ กลอนเปล่า จึงถูกนำมาดำเนินคดี

บท “อุปารหัตถ์” ของปริญญา อินทร์อุดม แสดงความไม่เห็นด้วยกับ
ความนิยมเขียนกลอนเปล่าและกลอนไฮกุ โดยวิพากษ์ไว้ด้วยน้ำเสียงตำหนิรุนแรง

ฉันทลักษณ์มันเห็นเช่นของเก่า	กวีเยาว์คือดั่งจึงลึกลั่น
เขียนกลอนเปลือยกกลอนเปล่าอย่างเมามัน	ช่างมีหัวสร้างสรรค์กันเสียจริง
แบบของเราเขาข้ามมิติแบบ	มักแอบแอบเก็บหมกขังขึ้นหิ้ง
มีดวงแก้วแล้วปาประสาธลิ	ชอบแอบอิงชิงกล้วยจวดยมาชม
กลัวจะสูงจะดิบหียบไว้ก่อน	เหมือนเด็กตอนขณะเห็นขนม
กลอนไฮกุไฮกัจนิยม	ยินยอมก้มหน้าเราตามเขาไช?

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 45 ฉบับที่ 42 วันที่ 21-27 มีนาคม 2542, หน้า 49)

วรรณศิลป์ไทยคือฉันทลักษณ์ประเภทต่าง ๆ เป็น “แบบของเรา” คือสิ่ง
บ่งบอก ซึ่งวัดคุณค่าความเป็นของไทยหรือเอกลักษณ์ไทย เป็นเรื่องของการสร้างสรรค์ศิลปะทาง
ภาษาของชาติ ได้แก่ ภาษาไทย คุณค่าของกวีนิพนธ์ไทยจะมีได้ก็ด้วยการเป็นกวีนิพนธ์สร้างขึ้นจาก
แบบของไทย

บท “วรรณศิลป์มีสิ้นสาย” ของสุรกิจ กระฉิมกิจ ได้บ่งชี้ถึงความคิดเห็น
เกี่ยวกับการสร้างสรรค์วรรณศิลป์อันเป็นแบบของไทย

จากเส้นสายลายสือสื่อความคิด	งามวิจิตรกาพย์กลอนอักษรสวรรค์
เลิศคุณค่าอรชรรสบทประพันธ์	สูงเชิงชั้นฉันทลักษณ์หลักวิถี
ร้อยเรื่องราวเรียบเรียงสำเนียงหวาน	กลอนกาพย์กานท์เอกลักษณ์เอกศักดิ์ศรี
แต่ละวรรคแต่ละตอนซ่อนนวิ	ขีดเขียนเป็นบทกวีมากมีมนต์
ท่วงจังหวะทำนองของงานเขียน	ปรับแปรเปลี่ยนไพเราะเหมาะเหตุผล
ร้อยกรองกานท์หวานซึ่งตรงใจชน	งามเลิศล้ำสูงค่าภาษาไทย

(สกุลไทย. ปีที่ 52 ฉบับที่ 2702 วันที่ 1 สิงหาคม 2549, หน้า 51)

“งามเลิศล้ำสูงค่าภาษาไทย” เป็นการเน้นย้ำถึงคุณค่าของกวีนิพนธ์ไทยว่า
เป็นเรื่องของศิลปะการใช้ภาษาไทย “กลอนกาพย์กานท์เอกลักษณ์เอกศักดิ์ศรี” จึงเป็นการแสดงถึง
ความคิดเห็นว่าคุณค่าของกวีนิพนธ์ ควรอยู่ที่วรรณศิลป์หรือศิลปะการใช้ภาษา ได้แก่ ฉันทลักษณ์
ไทยประเภทต่าง ๆ เพราะเป็นเอกลักษณ์วรรณศิลป์ของไทย เป็น “หลักวิถี” ในการนำมาใช้สร้าง
กวีนิพนธ์ไทย และเป็น “เอกศักดิ์ศรี” คุณค่าทางวรรณศิลป์ที่ต้องเน้นย้ำ

บท “เมื่อคำ-ตาย-” ของเชษฐภัทร วิจัยสร แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงระหว่าง “ระบบวาทีกวีวจน์” ของไทย หรือวรรณศิลป์ไทย กับสังคม “รัตนโกสินทร์” หรือชาติไทยในปัจจุบัน ที่ไม่มีคนนิยม “คัดคัดเขียนคิด” ตามระบบนี้ เพราะหันไปนิยมระบบภาษา “มหามิตร” หรือต่างชาติตะวันตกมากกว่า

กวีแหวแคว่ปิ่นสิ้นศรีศักดิ์?	สิ้นมนตร์รักประจักษ์หมูมิรู้จบ?
สิ้นคำหยาด “ครุเนาว์” ที่เคารพ?	สิ้นระบบวาทีกวีวจน์?
เขวชนรุ่นใหม่ไม่รู้รส	กวีบทสารพันท่านบัญญัติ
ไม่ประสีประสาประชาทัศน์	ไม่ฟังคัดคัดเขียนไม่เพียรคิด
“ลูกผู้ชายลายมือนั้นคือยศ”	ไม่เคยจดเคยจำยำเตือนคิด
แต่กลับเก่งภาษามหามิตร?	สิ้นสนิเทศน์ให้ไทยในพิภพ
เมื่อล่านำ “คำตาย” คล้ายสิ้นชาติ	ร้องร่ายปราชญ์ร่างเดือนเหมือนโดนกลบ
คำ “ท่านกู” “ครุเอื้อ” เมื่อเดือนลบ	คำจึงจบกวีไทยใกล้กลียุค

(บทหมอนรองรางรถไฟฟ้า. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, 2548, หน้า 42-43)

การเปิดเผยสะท้อนให้เห็นปัญหาความไม่นิยม “คัดคัดเขียนคิด” ระบบวาทีกวีวจน์ หรือวรรณศิลป์ไทย ที่บ่งชี้ไปถึงความสิ้นชาติ กลียุคของสังคมไทยนี้ แสดงให้เห็นว่ากวีตระหนักถึงคุณค่าวรรณศิลป์หรือศิลปะการใช้ภาษาของไทยเป็นสิ่งสำคัญต่อสังคมไทยสมัยใหม่ วรรณศิลป์ไทยต้องถูกนำมาให้คนไทย โดยเฉพาะเขวชนรุ่นใหม่วิเคราะห์เพื่อต่อสู้กับการโหมรุกของระบบภาษาชาติตะวันตก ให้สังคมไทยไม่สิ้นชาติหรือเอกลักษณ์ความเป็นไทย นี่คือการเน้นย้ำคุณค่าของวรรณศิลป์ไทยหรือศิลปะการใช้ภาษาของไทยเพื่อให้หยึดยืนคงอยู่คู่กับสังคมไทยในโลกสมัยใหม่ “โลกแห่งรัฐชาติ”

บท “ปลูกป่าช้า” ของทงงศักดิ์ พักกระโทก ก็เช่นเดียวกัน ที่กวีได้เน้นย้ำคุณค่าวรรณศิลป์ไทยในฐานะเป็นคุณค่าของสังคมไทย

กลอนเรียงรายอนตายในตำรา	ยากที่ใครจักคว่ำขึ้นมาอ่าน
กาลต่อไปจักเป็นอดีตกาล	ตราบเท่านั้นเท่านั้นงานกลอน

กลอนเรียงรายอนตายในสายตา	มิน่าพาส่งก็คือสูญ
เมื่อลัทธินิยมทวีคูณ	กลอนอาครุสลายจากใจชน
ปลูกป่าช้าพื้นดินสิ้นสังคม	ไซ้ดั่งจมเหยิบย่ำไปนำผล
พาราใดไร้กวีสิ! มีดมน	เสมือนคนสิ้นคิดผิดครรถลง...

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 48 ฉบับที่ 9 วันที่ 27 กรกฎาคม - 2 สิงหาคม 2544, หน้า 64)

“พาราไดร์กีวีลี! มีดมน เสมือนคนสิ้นคิดผิดครรลอง” นี้เป็นการระบุถึงความเกี่ยวข้องระหว่างวรรณศิลป์ไทยกับสังคมไทยมาช้านาน “การปลูกป่าช้า” ได้แก่ การนำ “กลอน” หรือวรรณศิลป์ไทยกลับมาเน้นย้ำคุณค่าให้คงอยู่กับสังคมไทยสมัยใหม่ที่ตกอยู่ในระบบเศรษฐกิจ “ลัทธิทุนนิยม” คุณค่าของกวีนิพนธ์ไทย จึงเป็นเรื่องของคุณค่าทางวรรณศิลป์หรือศิลปะการใช้ภาษาของไทย เป็นคุณค่าแห่งเอกลักษณ์ไทย ซึ่งก็คือ เป็นคุณค่าของสังคมไทย ที่ต้องเน้นย้ำให้คงคู่สังคมไทยตลอดไป

5.1.1.2 การเป็นคุณค่าที่ควรปรับปรุง

บท “สองกาพย์สองกล” ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบลักษณะเฉพาะหรือเอกลักษณ์ของศิลปะการใช้ภาษาระหว่างกาพย์ฉบับ ๑๖ ของไทยกับกาพย์ไฮกุ ๑๗ ของญี่ปุ่น

(กาพย์ไฮกุ ๑๗)

“ฟูริอุเกยะ

คาวาสึ โทบิกอมหมี

มีสึโนะ โอโตะ”

ไฮกุของบาโช

จดจำรำลือมาแต่โบ-

ราณนานนักหนาแล้ว

คือกาพย์ไฮกุแก้ว

กำหนดจำนวนคำเป็นแนว

สามวรรค ห้าเจ็ดห้า

.....

(กาพย์ฉบับ ๑๖)

สะเฮียแหวยฉมังบา

กาพย์ไทยกรีธา

เอาวา เอาวะ เอาหวย

กค กค กง กน กม เกย

กระเดื่องดั่งเคย

เคี้ยวเคร่งปลั่งปลุกยุคสมัย! ฯ

(ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 20 ฉบับที่ 9 เดือนกรกฎาคม 2542, หน้า 9)

การเปรียบเทียบนี้แสดงให้เห็นว่า วรรณศิลป์ของไทย มีคุณค่าทัดเทียมวรรณศิลป์ของชาติภาษาอื่น เป็นวรรณศิลป์ที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ภาษาของชาติไทย แสดงความตระหนักถึงสถานภาพและบทบาทของกวีนิพนธ์ไทยปัจจุบันว่า ไม่อาจดำรงอยู่โดยลำพัง ไม่อาจปฏิเสธศิลปะการใช้ภาษาหรือวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ของชาติภาษาอื่น การเปรียบเทียบบทบาทท่วงทำนองจังหวะและลีลาของกาพย์ไฮกุ ศิลปะการใช้ภาษาของชาติภาษาญี่ปุ่นกับ

ภาพยนตร์ (๑๖) ศิลปะการใช้ภาษาของชาติไทย จึงเป็นการแสดงออกถึงความตระหนักรู้ถึงสถานภาพและบทบาทของกวีนิพนธ์ไทยที่เชื่อมโยงอยู่กับฉันทลักษณ์ว่าจะเชื่อมค่าได้หากไม่มีการปรับให้เข้ากับสังคมสมัยใหม่ที่มีการปะทะปนเปกันกับวรรณศิลป์ของชาติภาษาอื่น

บท “เขียนจากใจให้คุณอ่าน” ของเชษฐภัทร วิสัยจร แสดงเจตนาในการสร้างกวีนิพนธ์ขึ้นด้วยฉันทลักษณ์ประเภทกลอนว่าเป็นการเขียนจากใจให้ผู้อ่าน

ผมเขียนจากหัวใจให้คุณอ่าน	สื่อชีวิตจิตวิญญาณสานความฝัน
สอดความคิดจินตนาการผสานกัน	เรียบเรียงความเชื่อมั่นตามขั้นตอน
ใช้ถ้อยคำเรียบง่ายความเรียบง่าย	เน้นความหมายภาษาไทยเอาไว้ก่อน
ผูกประโยคด้วยวิญญานผ่านบทกลอน	หลีกเลี่ยงศัพท์ซับซ้อนซ่อนความนัย
ส่งภาษาคำขอใช้สื่อสาร	เน้นเนื้อหาส่วนนี้ที่ฝันไป
หวังผู้อ่านมิให้อ่านผ่านเลยไป	หวังรศำประทับใจในใจนั้น
กลอนประดูหน้าต่างกลางตลาด	วางเคลื่อนกลาด “ร้อยกรอง” ต้องเลือกสรร
ทั้งกลอนชื่อสื่อความหมายเข้าใจกัน	ทั้งร้อยกรองก็คิดกันสามัญชน
ฉันก็เขียนจากใจให้เธออ่าน	คำว่ารักหวังหวานหวานสักหน
ว่าฉันรักรักเธอเพื่อพิกล	บทร้อยกรองซ้ำเกินทนเพราะคนเมิน

(บทหมอนรองรางรถไฟฟ้า. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, 2548, หน้า 46-47)

การใช้วรรณศิลป์ไทย ได้แก่ ฉันทลักษณ์ประเภทกลอนนี้สร้างบทกวีขึ้นโดยบ่งบอกว่ามีเจตนาเขียนออกมาจากใจ ใช้คำเรียบง่าย หลีกเลี่ยงศัพท์ไม่ซับซ้อนยุ่งยาก เช่น ศัพท์บาลีสันสกฤตที่พบมากในฉันทลักษณ์ประเภทอื่นในวรรณคดีโบราณ นี่คือการแสดงสำนึกถึงวรรณศิลป์ไทยหรือศิลปะการใช้ภาษาของไทยที่เป็นศิลปะแห่งการเรียงร้อยถ้อยคำตามฉันทลักษณ์ ได้กลายเป็นเรื่องซับซ้อนยุ่งยากเสียแล้วในการสื่อสารกับสังคมไทยคือผู้อ่านในปัจจุบัน กวีจึงได้แสดงความพยายามปรับปรุงวรรณศิลป์ไทย โดยนำวรรณศิลป์ไทยประเภทกลอนมาใช้สื่อสารกับผู้อ่าน ใช้ถ้อยคำเรียบง่าย หลีกเลี่ยงศัพท์ซับซ้อนซ่อนความนัย เพื่อบ่งบอกถึงศิลปะการใช้ภาษาไทยหรือวรรณศิลป์ไทยว่ายังมี “เขียนจากใจให้คุณอ่าน” ได้แก่ “กลอนชื่อสื่อความหมายเข้าใจกัน”

บท “ถืมนฉันทลักษณ์บ้างก็ได้” ของสุจิตต์ วงษ์เทศ แสดงความคิดเห็นให้มีการละวางรูปแบบฉันทลักษณ์

ความดีมิได้มีแต่ในวัด	หรือจำกัดอยู่ในกรอบราชฐาน
ในหุบห้วยทรายโตรกตรอกชอกธาร	เป็นหนึ่งในห่อม่านของความดี

คำดี ดี มีแสงบนแท่งหิน	บ้างขาดวันอ่านกลับกันสับสน
ก็เป็นคำงามจนไม่ซ่อนกล	เป็นนิพนธ์คำ คำ กิ่งามดี
ไม่มีกรอบกรองคำก็งามได้	อยู่แต่ใครจะไปถึงซึ่งได้ที่
เมื่อสำนักกลซึ่งถึงกวี	มิไม่มีฉันทลักษณ์ไม่รู้แล้ว

(www.thaipoe.net/index.php?lay=show&ac=article&Id=424933)

“สำนักกลซึ่งถึงกวี” คือสำนักถึงบทบาทหน้าที่ในการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ว่า ไม่ใช่แค่เรื่องการสร้างสรรค์ผ่านรูปแบบ “กรอบกรองคำ” หรือฉันทลักษณ์เท่านั้น คุณค่าของกวีนิพนธ์ ไม่ได้อยู่ที่กรอบ เช่นเดียวกับความดีก็ไม่ได้มีแต่วัดหรือวัง ฉะนั้น จึงควร “ลิ้ม” หรือละวางฉันทลักษณ์บ้าง เพื่อปลดปล่อยบทบาทหน้าที่ของกวีได้โลดแล่นเสรี “มิไม่มี...ไม่รู้แล้ว”

บท “ศิษย์กู-อยู่ค่ายข้า” ของนาวา วายุ ได้วิพากษ์วิจารณ์บทบาทของกลุ่มกวีที่ยึดแนวการสร้างสรรคกวีนิพนธ์ตามกฎฉันทลักษณ์ เพื่อชี้ให้เห็นความแตกต่างในเรื่องความประพฤตินี้ไม่เหมาะสมกับกวีกลุ่มสร้างสรรค์กวีนิพนธ์แนวกลอนเปล่าที่แสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกได้ลึกซึ้ง

เขียนกลอนเปล่าเปล่าไปปดมดเท็จ	กลอนกลเม็ดไซ้จะเด็ดถ้อยคำไซ้
ฉันทลักษณ์ทะเลักสันปนเปไป	กลอนเปล่าไซ้เปล่าเปล่าเท่าที่เป็น
คำง่ายง่ายกว่าจะได้ใคร่ตรองนึก	คำดั่งลิกเหวอารมณ์งมจนเห็น
ไซ้อ้างโน่นหยิบนี้หวังไซ้ประเด็น	หรือเฝ้าเค้นคำเรียงเพียงสวยงาม
คนเขียนคำคำเขียนคนจนเประเอือน	จิตฟั่นเฟือนคอยบรรเลงให้เกรงขาม
ยึดติดแบบแนบคิดแผนแค้นหาความ	กลอนเข้าชามเย็นชามข้าวกวน
เขียนจนเลอะคิดจนเพอะกลัวเคอะเงิน	จึงต้องเดินตามกฎเพื่อหวังผล
นี่ศิษย์กู-อยู่ค่ายข้าอย่าสัปคน	เปลี่ยนกลอนกลด้นเล่ห์หลอนย้อนแลกเงิน

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 47 ฉบับที่ 3 วันที่ 18-24 มิถุนายน 2543, หน้า 56)

การแบ่งพรรคแบ่งพวก การเขียนกลอนเพื่อเงิน เขียนงานชั่วกวน ขอกยอนซ่อนเล่ห์กลแพรวพราวยึดติดรูปแบบไร้ความหมายเชิงสร้างสรรค์ชีวิต เป็นความประพฤตินี้ไม่เหมาะสมเมื่อเทียบกับการเขียนกลอนเปล่าที่มีความสัจย์ซื่อจริงใจ “เปล่าไปปดมดเท็จ” ไซ้คำง่ายที่ผ่านการตรองไตร่ตรองด้วยตัวเองจนหยั่งรู้ถึงอารมณ์ลึกซึ้ง เป็นความประพฤตินี้ของกวีที่แสดงถึงความมุ่งมั่นซื่อตรงต่อหน้าที่ในการสร้างงาน นี่คือการวิพากษ์คุณค่าของกวีนิพนธ์ที่สร้างขึ้นจากกวีที่มีความประพฤตินี้ แม้จะสร้างขึ้นด้วย “ฉันทลักษณ์” อันเป็นมรดกวรรณศิลป์ของไทย แต่ก็ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือกีดกัน ผูกขาดอำนาจในการ “ล้อผล” หรือ “เล่นไม่ซื่อ” “เปลี่ยนกลอนกลด้นเล่ห์หลอนย้อนแลกเงิน” คุณค่าของกวีนิพนธ์ที่เป็นเรื่องของวรรณศิลป์ไทยหรือศิลปะการใช้ภาษาของ

ไทย ได้แก่ ฉันทลักษณ์ จึงเป็นสิ่งควรปรับปรุง หรือควรชักฟอกใหม่ เพราะทำให้กวีผู้สร้าง กลายเป็นคนมีความประพฤตินี้ไม่เหมาะสม “เดินตามกฎเพื่อหวังผล”

กวีนิพนธ์เหล่านี้ แสดงถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์ว่าอยู่ที่ วรรณศิลป์และศิลปะการใช้ภาษา โดยได้แสดงออกให้เห็นใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะเป็นลึงคั่นเคย ไกล่ชิดที่มีค่าควรแก่การเน้นย้ำ พิทักษ์รักษาหรือควรถนอมไว้ ด้วยความรักด้วยความหวงแหน เพราะกวีนิพนธ์ไทยคือ เอกลักษณ์ไทย เป็นเอกลักษณ์ทางวรรณศิลป์หรือศิลปะการใช้ภาษาไทยที่ สมสร้างและสืบทอดมายาวนาน ได้แก่ ฉันทลักษณ์ไทยประเภทต่าง ๆ ส่วนอีกลักษณะเป็นศิลปะ ทางภาษาที่กวีไทยร่วมสมัยมองว่าควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม กับยุคสมัย “โลกไร้ พรหมแดน” กับผู้อ่านรุ่นใหม่ และปรับปรุงให้กวีไม่จำเป็นต้องยึดติดรูปแบบหรือกฎฉันทลักษณ์จน ทำให้ไม่สามารถทำหน้าที่ของกวีและมีความประพฤตินี้ไม่เหมาะสม

5.1.2 คุณค่าของกวีนิพนธ์อยู่ที่การแสดงอารมณ์และความรู้สึกของกวี

กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์ว่าอยู่ที่การ แสดงอารมณ์และความรู้สึกของกวี ดังปรากฏในบท “ความพอใจกับฉันทลักษณ์” ของเชษฐภัทร วิสัยจร นำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์ว่าควรอยู่ที่การแสดงอารมณ์ความรู้สึก ของกวี โดยได้แสดงการวิพากษ์วิจารณ์ฉันทลักษณ์ผ่านมุมมองของ “หนู” เด็กหญิงผู้เป็นตัวแทน ของความอ่อนเยาว์ในความเป็นเด็ก และความอ่อนบางในความเป็นเพศหญิง เป็นสัญลักษณ์ของความ ซื่อใสไร้เดียงสาและควรเอาใจใส่ถนอม และเป็นตัวแทนของผู้รับหรือผู้อ่านรุ่นใหม่

หนูจึงถามคุณครูสอนภาษา	คุณครูขา-ฉันทลักษณ์-รู้จักไหม?
คุณครูยิ้มให้พลันตอบทันใด	-ฉันทะ-คือความพอใจไม่ใช่หรือ?
ส่วน-ลักษณ์-แปลว่าลักษณะ	ครูตอบนะตอบตามคำถามชื่อ
โบราณเพียงกำกับไว้ให้ฝึกปรือ	อย่ายึดถืออวดอ้างอย่างมงาย
-ฉันทลักษณ์-ก็คือลักษณะของ-ฉันท-	พอใจเรียนเขียนกันมันก็ง่าย
ส่งคำชื่อสื่อความในไม่ต้องอาย	วาดลวดลายใสชื่อสื่อความใน
แต่หนูเคยได้ยินคนเขาบ่นว่า	ฉันทลักษณ์ยากหนักหนาสารภาพได้
บังคับโน้นบังคับนี้ทุกทีไป	-ฉันทะ-แทนความพอใจใช่แน่หรือ

(บทหมอนรองรางรถไฟฟ้า. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, 2548, หน้า 38-39)

ความซื่อง่าย เป็นสิ่งที่กวีเรียกร้องให้มาใส่ใจ ให้ความสำคัญกับการสร้างสรรค์

กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย ฉันทลักษณ์ เป็นการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ต่อเนื่องมาจากอดีต มีกฎเกณฑ์ บังคับที่กวีมองว่ามีไว้ให้ฝึกปรือฝีมือทางการเขียนบทกวี ในปัจจุบัน คนรุ่นหลัง โดยเฉพาะเยาวชน รุ่นใหม่ อาจไม่เข้าใจ เข้าถึง หรือสนุกกับกฎเกณฑ์นี้ได้ “ลักษณะความพอใจของฉัน” หรือ ฉันทลักษณ์ จึงเป็นการปรับปรุงการเขียนบทกวีที่ต้องขึ้นอยู่กับกฎข้อบังคับของฉันทลักษณ์ให้มา อยู่กับหลักความพอใจของ “ฉัน” ในที่นี้ก็คือ ผู้อ่านหรือผู้เสพที่เป็นคนไทยรุ่นใหม่ ผู้เขียนหรือ ผู้สร้าง ได้แก่ กวีไทยร่วมสมัย จึงต้องสร้างงาน เขียนกวีนิพนธ์โดยใช้หลักความพอใจของผู้อ่าน สื่อสารรูปแบบหรือมีวิธีการนำเสนอให้ช้อย่างถูกและถึงใจคนไทยรุ่นใหม่ผู้อ่านไม่ได้อ่านวรรณคดี ไทยมาหรือไม่คุ้นเคยกับศัพท์โบราณยุ่งยาก ศัพท์บาลีสันสกฤตและสำนวนภาษาที่ดูขริบขล้ง ห่างไกลชีวิตคนในสังคมไทยปัจจุบัน คือ กวีไทยร่วมสมัยจะต้องสร้างกวีนิพนธ์ตามแบบฉบับของ ตนเอง เพื่อสื่อสารกับคนไทยรุ่นใหม่ให้ได้ แบบฉบับของตนเองที่ว่านี้ก็คือ “ความพอใจของฉัน” ได้แก่ การแสดงอารมณ์ความรู้สึกของกวี เพื่อสื่อสนองอารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่าน

บท “กวีนิพนธ์ของฉัน” ของปुरुชน ได้นำเสนอลักษณะการสร้างกวีนิพนธ์ตาม แบบฉบับของตน ที่เป็นกวีนิพนธ์แห่งการแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกของกวี

กวีนิพนธ์ของฉัน

ไม่อาศัยความงามทางฉันทลักษณ์

ไม่มีแม่กลืนอายุของฉันทลักษณ์

หรือเหมือนงานปรับฉันทลักษณ์

แต่ฉันสาบานได้ว่าไม่ใช่ความเรียง

กวีนิพนธ์ในทัศนะของเธอก็อะไร

ในทัศนะของฉัน กวีนิพนธ์หาใช่

การเรียงร้อยถ้อยคำ ให้ถูกฉันทลักษณ์

การเรียงร้อยถ้อยคำ ให้ถูกฉันทลักษณ์

เป็นเพียงแต่ร้อยกรอง ยังไม่ใช่กวีนิพนธ์

ถ้าจะให้ถึงขีดกวีนิพนธ์ ผู้ประพันธ์

จะต้องแสดงความรู้สึก อย่างลึกซึ้ง

(www.softganz.com/meeeped/paper/453 , 25 พฤษภาคม 2547)

กวีนิพนธ์ในแบบฉบับของตนที่กวีสร้างขึ้น โดยไม่อาศัยแบบฉบับหรือกฎ ฉันทลักษณ์ เพื่อมุ่งสื่อแสดงออกทางความรู้สึกอย่างลึกซึ้งของกวีนี้ คือการมองว่ากวีนิพนธ์ที่สร้าง ตามกฎฉันทลักษณ์ได้ปิดกั้นหรือเป็นอุปสรรคในการสื่อสารคุณค่าที่ถึงขั้นเรียกได้ว่า เป็นกวีนิพนธ์ เพราะการสร้างกวีนิพนธ์ขึ้นด้วยกฎเกณฑ์ทางฉันทลักษณ์ ไม่ว่าจะมิกลิ้นอายุหรืองานปรับ

ฉันทลักษณ์ ก็ล้วนเป็นเพียงแค่การเรียงร้อยถ้อยคำให้ถูกต้องตามกฎฉันทลักษณ์ เป็นแค่การสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ที่มีแต่รูปแบบการใช้คำให้ถูกต้อง สวยงาม ไม่มีความหมายหรือเนื้อสารที่สามารถกระทบใจผู้อ่านได้ นั่นคือ ยังไม่ถึงขั้นเรียกว่า เป็นกวีนิพนธ์ได้ เป็นแค่งานร้อยกรองคำที่ถึงขั้นเรียกเป็นกวีนิพนธ์ได้ กวีจะต้องแสดงอารมณ์ความรู้สึกออกมาอย่างลึกซึ้ง หมายความว่า กวีมองอารมณ์ความรู้สึกคือสาระสำคัญ เป็นตัวชีวิตจิตใจคุณค่าความเป็นกวีนิพนธ์ กวีในฐานะผู้สร้าง จึงต้องมีแบบฉบับการสร้างงานเป็นของตนเอง เพราะถ้ายึดกับแบบฉบับของฉันทลักษณ์ กวีจะไม่สามารถแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกได้ “อย่างลึกซึ้ง” การสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ตามแบบฉบับของตน “กวีนิพนธ์ของฉัน” ได้แก่ การสื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึก ที่มนุษย์ทุกผู้นามสามารถเข้าถึง สามารถสัมผัสสกระทบกระทือนใจได้โดยง่าย ไม่ต้องผ่านการตั้งคำถาม หรือคิด ไตร่ตรองมาก

กวีนิพนธ์ทั้งสองบทนี้ แสดงถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์ว่าอยู่ที่การแสดงอารมณ์และความรู้สึกของกวี โดยได้แสดงออกให้เห็นในลักษณะการให้ความสำคัญกับสารหรือความหมายของบทกวีที่กวีเขียนขึ้นว่าจะต้องส่งผลกระทบต่อกระทือนใจผู้รับสารได้ ต้องเป็นสารที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย และเขียนขึ้นจากรูปแบบง่ายที่สุดเพื่อนำพาสารไป “จับใจ” หรือเข้าถึงใจผู้รับได้โดยสะดวก สารหรือความหมายที่ว่านี้ ก็คือ สารแห่งอารมณ์ความรู้สึกที่มนุษย์ทุกคนมี และรับรู้สัมผัสได้ถึงใจ เร็วและเข้มข้น กวีจะต้องสื่อแสดงสารแห่งอารมณ์ความรู้สึกนี้ออกมาให้ได้รูปแบบหรือกฎเกณฑ์ฉันทลักษณ์จึงไม่สำคัญเท่ากับการแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกของกวี

5.1.3 คุณค่าของกวีนิพนธ์อยู่ที่การรับใช้สังคม (คั่นช่องและโคมฉาย)

กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์ว่าอยู่ที่การรับใช้สังคม คือ การเขียนบทกวีมีเนื้อหาสะท้อนความเป็นจริงของสังคม เปิดโปงชี้ให้เห็นถึงปัญหาของสังคมที่ควรได้รับการแก้ไข กวีนิพนธ์ต้องทำหน้าที่เป็นจุดกระจกหรือคั่นช่องสะท้อนสภาพความเป็นจริงและทำหน้าที่จุด โคมไฟที่ส่องกระจ่างนำทางยามมืดมิด เพื่อชี้เปิดโปงให้เห็นต้นตอของปัญหาทางสังคม ตามแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต กวีไทยร่วมสมัยยังคงให้คุณค่ากับกวีนิพนธ์ในแง่นี้ อย่างหนักแน่น เขียนบทกวีเพื่อสะท้อนความเป็นจริง แง่มุมที่มักถูกมองข้าม แง่มุมอัปลักษณ์ เพื่อชี้ให้เห็นปัญหาความไม่เป็นธรรม ความไม่เสมอภาค การเอารัดเอาเปรียบ ดังปรากฏในบท “กวีนิพนธ์” ของไม้หนึ่ง ก. กุณที ได้นิยามคุณค่าของกวีนิพนธ์ไทยให้อยู่ที่การมีเนื้อหาสะท้อนสังคมชวา

ให้สวยงามวามระยิบระยับแวว	ให้เป็นแก้วเป็นมณีเป็นสิริรุ่ง
เบิ่งโน่นสิ นันจิงไซ่ กวีนิพนธ์	เขียนจากมือผู้คนแห่งท้องทุ่ง
ด้วยโถมแรงทุกขัณฑ์เข้าปรนปรุ	ฝืนฝีมุ่บับันดาลตระการชีวิต

.....

เหล่านันสิ นันจิงไซ่ กวีนิพนธ์	คือผู้ปรนอาหารเลี้ยงโลกทั้งสิ้น
ฐานันดรส่วนเกิน ได้ค้ำคิน	กวีนิพนธ์แห่งชีวิติน กลสิกร

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 41 ฉบับที่ 4 วันที่ 26 มิถุนายน - 2 กรกฎาคม 2537, หน้า 51)

กวีนิพนธ์ที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงความสวยงามแพรวพราวของถ้อยคำ ได้แก่ กวีนิพนธ์เน้นรูปแบบ คือ ฉันทลักษณ์ เป็นเพียงแค่ “ตัวหนังสือสื่อชักแถว” ไม่ได้มีความหมายหรือคุณค่าใดต่อชีวิตทางสังคม เพราะไม่ได้แสดงถึงความเกี่ยวข้องกับความเป็นจริงทางสังคมไทย ไม่ได้ชี้ให้ตระหนักถึงปัญหาของชีวิตในสังคมไทย ที่คนส่วนใหญ่คือชาวนาชาวไร่ผู้มีความสำคัญต่อชีวิตมนุษยโลกและต่อสังคมไทย แต่กลับดำรงชีพอยู่อย่างทุกข์ทน ด้อยค่า คุณค่าของกวีนิพนธ์จึงควรเป็นเรื่องการให้ความสำคัญกับการเขียนเพื่อเปิดเผยความจริงอีกด้านที่คนไม่ค่อยกล่าวถึงหรือไม่เห็นคุณค่า เป็นการสร้างกวีนิพนธ์เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม ความเสมอภาคให้กับชีวิตทางสังคม

บท “ขอร้องอีกแรง” ของอ้อมจิต ชนสุภาพ ได้เรียกร้องความเป็นธรรมให้กับกวีหรือผู้สร้างงานแนว “กลอนลูกทุ่ง” ในคอลัมน์ “สะพานรุ่ง” ของสื่อหนังสือพิมพ์สยามรัฐที่เปิดพื้นที่ให้กับการสร้างสรรคกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย

ขอโอกาสกลอนลูกทุ่งมุงสื่อสาร	ให้เบ่งบานตระการตาพาสดใส
สะพานรุ่งโรยทางก้าวย่างไป	แบ่งปันให้พวกเราพร้อมก้าวเดิน
ความคิดดีดีมีได้ในลูกทุ่ง	เพียงใจมุ่งมองหาอย่าขัดเงิน
ดอกกระถิน...ดอกคัคเค้า...ศรั้าเหลือเกิน	เพราะเขาเมิน...มุงกุหลาบกำซาบทรง

.....

ตะวันลับเหลี่ยมเขาแสนเศร้าหมอง	ใครจะมองเห็นบ้างทางคุณค่า
ถูก “กำจัดจูดอ่อน” ซอนมาษา	เพลงลูกทุ่งแควม่าน้ำตาริน
อีกหนึ่งแรง...ขอร้องฟ้องรับรู้	เปิดประตูสู่ทางสร้างวรรณศิลป์
วอน โอกาสวาดฝันสรรคักจางจิ้นต์	ทุกท้องถิ่นเท่าเทียมเปี่ยมเมตตา

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 48 ฉบับที่ 45 วันที่ 5-11 เมษายน 2545, หน้า 64)

การเรียกร้องความเป็นธรรมขอโอกาสจากสื่อเทคโนโลยีการพิมพ์ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ ให้เปิดพื้นที่ตีพิมพ์งานกวีนิพนธ์แนวกลอนลูกทุ่ง โดยมีการวิพากษ์ “กุหลาบ” อันเป็น

ตัวแทนของความนิยมในการให้คุณค่ากับงานกวีนิพนธ์กลืนอายุทันสมัยหรือเป็นสากลมากกว่า คือ กุหลาบเป็นสัญลักษณ์ของความรักหนุ่มสาวในระดับโลก เป็นสัญลักษณ์ที่ใช้ในวันวาเลนไทน์ อารยธรรมทันสมัยและเป็นสากลจากชาติตะวันตก กับกวีนิพนธ์กลืนอายุดอกกระถิน ดอกคัตเกล้า ที่ให้รสชาติความรักหนุ่มสาวชาวลูกทุ่งไทย “พี่คล้ายกับน้องทองกวาว” และมีการอ้างอิงเกมโชว์ ยอดนิยมในสื่อโทรทัศน์ช่วงนั้น นี่เป็นการสร้างกวีนิพนธ์ขึ้นสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นจริง ทางสังคมไทยที่มีความเจริญทางเทคโนโลยีทันสมัย สังคมข้อมูลข่าวสารร่วมกระแสโลกไร้พรมแดน กำลังเบียดบังหรือกดทับสร้างปัญหาให้กับกลุ่มคนหรือสังคมชนบท สังคมที่เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิม วัฒนธรรมความเป็นไทยแท้ แต่ก็ไม่ได้ได้รับความสำคัญ ซึ่งก็คือ กวีไทยร่วมสมัย กำลังแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์ว่า ควรเป็นคุณค่าในการรับใช้สังคม เรียกร้อง ความเป็นธรรม นำสังคมไทยไปสู่สังคมแห่งความเสมอภาค

กวีนิพนธ์ทั้งสองนี้แสดงถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์ว่าอยู่ที่การรับใช้สังคม กวีนิพนธ์ควรมีเนื้อหาสะท้อนความเป็นจริงทางสังคม ชี้บ่งให้เห็นปัญหาต่าง ๆ ในสังคม เพื่อให้ได้รับการแก้ไข โดยเฉพาะปัญหาเรื่องความไม่เป็นธรรม ความไม่เสมอภาคที่ กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยจะต้องรับหน้าที่เป็นคณฆ้องและโคมฉาย ในการเรียกร้อง เปิดโปงตีแผ่ ชี้ให้เห็นและหาทางออกให้กับสังคม

5.1.4 คุณค่าทางจิตวิญญาณของมนุษยชาติ

กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์ว่าเป็นคุณค่าทางจิตวิญญาณมนุษยชาติ โดยได้แสดงออกให้เห็นใน 3 ลักษณะ ได้แก่ คุณค่าแห่งจิตใจดีงามของกวีผู้สร้าง คุณค่าแห่งจินตนาการ ความรื่นเริงใจ และความงาม และคุณค่าแห่งการก่อเกิดสติและปัญญา

5.1.4.1 คุณค่าแห่งจิตใจดีงามของกวีผู้สร้าง

บท “ก่อนที่เธอจะเลิกอ่านบทกวี” ของนฤมิตร ประพันธ์ แสดงให้เห็นถึงการนำเสนอคุณค่าทางจิตวิญญาณของกวีนิพนธ์ ที่เกิดขึ้นจากกวีผู้มีใจรักและศรัทธาต่อคนดี มีเมตตา มีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักเสียสละช่วยเหลือคนทุกข์ยาก และยึดมั่นในคุณธรรมความดี

เธอบอกว่าบทกวีที่ไร้ค่า

คือเรียกหาสันติภาพทราบไหมเอ๋ย?

ต่อให้เขียนแสนครั้งก็ยิ่งเซย

โลกยังจะเฉยเมยและฆ่ากัน

.....

เมื่อไรรัก ไรใจจริงไผ่หา	เอาแต่จ้องหิบบมายามาสรรค์สร้าง
กวีหากเป็นเช่นนี้ทุกที่ทุกทาง	เธอว่าถึงเวลาห่างกวีนิพนธ์
ฉันก็เขียนบทกวีไม่คืนัก	แต่สาบานว่ารักไม่สับสน
ยังศรัทธาและเชื่อใจใครบางคน	เชื่อมั่นว่าตัวตนเขาคณิศ
เขาคือผู้พร้อมอกัยในทุกเรื่อง	ไม่คุยเจียงไม่ข่มใครในทุกที่
ช่วยคนทุกข์คนยากมามากปี	ไม่ก้มหัวสคูดิ้อปรีชชน

.....

กลับมาอ่านบทกวีอีกทีนะ	อย่าปล่อยปละให้เฉาตายเหมือนไม้แห้ง
กวีไม่เคยจับใครไปฆ่าแกง	วอนเธอแต่งชีวิตสนให้ชัดเจนฯ

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, ปีที่ 50 ฉบับที่ 6 วันที่ 4 - 10 กรกฎาคม 2546, หน้า 64)

ทั้งนี้ก็เพื่อโต้แย้งการมองว่ากวีนิพนธ์ไม่อาจมีพลังหรืออิทธิพลต่อมนุษย์ให้หยุดยั้งการเข่นฆ่าทำลายล้างกัน หรือกวีนิพนธ์ไม่อาจแก้ปัญหาศีลธรรมและจรรยาจรยธรรมของมนุษย์ได้ คือ กวีในฐานะผู้สร้างกวีนิพนธ์ “อาจไม่คืนัก” หรืออาจไม่สามารถส่งผลยิ่งใหญ่ถึงขั้นระงับยับยั้งความประพฤติชั่วร้ายของมนุษย์ได้ในฉับพลันทันที แต่กวีก็ยังมิใช่เปี่ยมรักศรัทธาเชื่อมั่นในคุณธรรมความดีงามของมนุษย์ กับข้อกล่าวหาที่ว่า กวีไม่มีความรัก ความจริงใจในการสร้างงานกวีนิพนธ์ขึ้น จึงไม่เป็นความจริง และแม้กวีนิพนธ์จะไม่สามารถกำหนด ควบคุม พฤติกรรมของมนุษย์ได้ชัดเจนเป็นรูปธรรม “โลกจะยังเฉยเมย” แต่กวีนิพนธ์ก็มีคุณค่าทางจิตใจ หรือจิตวิญญาณมนุษย์ชาติ เพราะเป็นงานที่สร้างขึ้นจากจิตใจที่เชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ ความดีงาม ความมีมนุษยธรรม “กวีไม่เคยจับใครไปฆ่าแกง” คือการตอกย้ำถึงคุณค่าแห่งจิตใจของกวีที่ยึดมั่นในคุณธรรมความดีงามของมนุษย์ ในการนำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์ว่าเป็นคุณค่าทางจิตวิญญาณมนุษย์ชาติ จึงเป็นเรื่องของการแสดงให้เห็นความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันระหว่างกวีผู้สร้างกับผลงานกวีนิพนธ์ กวีนิพนธ์จะมีคุณค่าทางจิตวิญญาณมนุษย์ชาติได้ ก็ด้วยกวีผู้สร้างมีจิตใจหรือจิตวิญญาณยึดมั่นในคุณค่าความดีงาม ความมีคุณธรรม ความมีมนุษยธรรม

บท “กาพย์กลอน” ของอังคาร กัลยาณพงศ์ แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของกวีนิพนธ์ว่ามีคุณค่าทางจิตวิญญาณมนุษย์ชาติ ได้แก่ คุณค่าที่ให้ “คติธรรมอมตะสะอาดงาม” เกิดจากจิตวิญญาณของกวีที่เสียสละสร้างปัญญาและรักความบริสุทธิ์ยุติธรรม

กลอนกาพย์ซาบซึ้งไพเราะเลิศ	เกิดจากวิญญาณอันสูงศักดิ์
เสียสละปัญญายังขงนัก	ประณีตรักค่าวิสุทธิยุติธรรม
โลกนี้มีกาพย์กลอนซ่อนนั้ง	ในสรรพสิ่งสุนทรีย์ลึกล้ำ
ทุกดินน้ำลมไฟเก็บงำ	คติธรรมอมตะสะอาดงาม

(กวีนิพนธ์, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศีกิยิตสยาม, 2513, หน้า 100)

จิตใจหรือจิตวิญญาณของกวีที่ยึดมั่นในคุณธรรมความดีงามของมนุษย์
ได้แก่ จิตใจเปี่ยมความรักในความบริสุทธิ์ยุติธรรม รู้จักแบ่งปันเพื่อแผ่ผู้อื่น ได้สร้างภาพลักษณ์ที่มี
ความงามแห่งปัญญาและความรักที่กวีได้อุทิศเสียสละแบ่งปันไว้ (คติธรรมอมตะสะอาดงาม) ใน
ระดับโลก ในสรรพสิ่ง โลกธาตุทั้งสิ้น คือเป็นภาพลักษณ์ที่มีคุณค่าทางจิตวิญญาณมนุษยชาติ

ในกวีนิพนธ์อีกบทของอังคาร กัลยาณพงศ์ชื่อ “แล้งวรรณคดี” ก็เช่นกัน
กวีได้แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของกวีนิพนธ์ เกิดขึ้นจากกวีผู้ “พลีใจ” ยึดมั่นในความ پاکเพียรเรียนรู้
และอุทิศชีวิตสร้างปัญญาเพื่อแผ่ให้มนุษย์

พลีดวงใจนี้ซึ่ง	เกษมสันต์
เขียนภาพลักษณ์โคลงฉันท	ด้บร้อน
แรงใจไฟแสงสวรรค์	ถวายเป็น
หอมโศกสุขทุกข์สะท้อน	ค่าแท้มมนุษย์ขลัง

แล้งวรรณคดีชีวิตนี้	เสมอมีงขวัญหาไม่แล้ว
ไร้รุ่งแก้มฉวีแวว-	วิญญาณไว้ในโลกา
ชื่อเกียรติยศเงินทอง	เนื่องนงบำเรอป่าช้า
จะอยู่ค้าฟ้าพสุธา	ปรารถนาหักห้ามความตาย

แล้งคนดีศรีอยุธยา	เกิดกู่กู่มีปัญญาให้กล้าขลัง
เสียสละสู้กรรมตามลำพัง	สุดจะหวังอดสูอยู่เดียวเฮฮา

(กวีนิพนธ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศีกษิตสยาม, 2513, หน้า 9-10)

คุณค่าของกวีนิพนธ์หรือวรรณคดีนั้น มีค่าเท่า “มีงขวัญ” หรือคุณค่าแห่ง
ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หากมนุษย์ใด “แล้ง” กวีนิพนธ์ ก็เท่ากับชีวิตมนุษย์นั้น ไร้คุณค่า ไร้ศักดิ์ศรี
ความเป็นมนุษย์ ได้แก่ ไร้สติปัญญาและเมตตาเพื่อแผ่ผู้อื่น อันเป็นคุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
คุณค่าของกวีนิพนธ์ที่แสดงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือที่มีค่าทางจิตวิญญาณมนุษยชาตินี้ จึงได้
เกิดขึ้นจากจิตใจของกวีที่สำนึกตระหนักถึงภาวะ “แล้ง” ของมนุษย์ “เกิดกู่กู่มีปัญญาให้กล้าขลัง”
อุทิศเสียสละ پاکเพียรสร้างกวีนิพนธ์หรือวรรณคดี “มีงขวัญ” มนุษย์ขึ้น

บท “ว่าด้วยบทกวี” ของอภิฑ อติภพ แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของกวีนิพนธ์
เกิดขึ้นจากกวีผู้มีจิตวิญญาณแห่งการรู้จักอุทิศหล่อเลี้ยงจิตวิญญาณผู้อื่น เหมือนชวานาปลุกข้าว
เลี้ยงชีวิตผู้อื่น ย่อมได้ชีวิตของตนตอบแทน คือ เมื่อกวีมีจิตใจอุทิศเสียสละเพื่อผู้อื่น คุณค่าความดี

งามแห่งการอุทิศเสียสละจิตใจเพื่อผู้อื่นนั้นก็กลับคืนมาเอิบอาบสร้างความสุขอ้อมใจให้กับกวี กวียิ่ง
สร้างงานหล่อเลี้ยงจิตวิญญาณผู้อื่น จิตวิญญาณของกวีก็ยิ่งเอิบอาบอ้อมสุข

สองมือชวานามัน	ปลูกข้าวปั้นคนหมั่นคน
เลี้ยงโลก-โลกเลี้ยงตน	ตระหนักรู้, สุจริต
สิบนิ้วกวีหวัง	ประคองสถานวิญญานสด
บาทใหม่จะเริ่มบท	บอกคืบกล้าและทำทนาย;
เลี้ยงจิตวิญญาณอื่น	แล้วย้อนคืนมาอยู่กาย,
ศิลป์สรรคับรรเจิดฉาย	ละลายโสภหมดโลกเดือนฯ

๒

ถ้อยคำคมกวีนี้เล็กน้อย	และอาจด้อยค่าเกินประเมินศัพท์,
แลไปคล้ายกระดาษย์;	ต่อใครจับคลี่ออกจึงบอกความ
คือเศษเสี้ยวเรียวฟันปืนมาฝาก	เพียงหนึ่งในใจซึ่งมากหลากคำถาม
อาจมองในแง่มุมที่ไม่งาม	หรืออาจข้ามความจริงบางสิ่งไป

.....

ถ้อยคำคมกวีนี้เล็กน้อย	และอาจด้อยค่าเกินประเมินผล,
แลไปคล้ายกระดาษย์;	รอบบางคนคลี่ออกจะบอกความฯ

(ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 18 ฉบับที่ 3 เดือนมกราคม 2540, หน้า 130)

คุณค่าของกวีนิพนธ์หรือ “ถ้อยคำคมกวี” อาจมองได้หลายแง่ แต่ถ้าใคร
“คลี่ออกจึงบอกความ” คือ คุณค่าของกวีนิพนธ์ เป็นคุณค่าทางจิตวิญญาณมนุษย์ ต้องรับรู้สัมผัสได้
ด้วยใจ หรือด้วยจิตวิญญาณ เป็นคุณค่าแห่งจิตใจของกวีที่อุทิศเสียสละ จิตใจเพื่อแบ่งปันในการ
ทำงานเลี้ยงจิตวิญญาณมนุษย์ เช่นเดียวกับคุณค่าของชวานา เป็นคุณค่าที่เกิดขึ้นจากจิต ใจมุ่งมั่น
แบ่งปัน “ตระหนักรู้ สุจริต” ในการทำงานเลี้ยงโลก

บท “หน้าต่างกวี” ของอนุทิพย์ ธารทอง ได้แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของ
กวีนิพนธ์ที่เป็นคุณ “หน้าต่างแยมบานคลี่” เป็นหน้าต่างที่เรียกว่า “หน้าต่างกวี” แยมบานคลี่ใจ
หนุ่มสาวให้รู้จักคิดไตร่ตรอง คือ เป็นคุณค่าทางจิตวิญญาณมนุษย์ ได้แก่ คุณค่าแห่งการรู้จักคิด
ไตร่ตรอง ใช้ปัญญา รู้จักแบ่งปันสร้างสรรค์ชีวิตอื่น ซึ่งคุณค่านี้เกิดขึ้นจากแหล่งรวมกมลคนกวีที่
ซื่อสัตย์จริงใจ โปร่งใสต่อกัน

ใช้ที่รวมเหล่ากมลคนจีเหงา	ใช้ชุมนุมคนเศร้าแอบเฝ้าฝัน
ใช้เป็นแหล่งคนใจใคร่ศีลธรรม	แต่โปร่งใสต่อกันไม่เคยอับแคลง
ใช้กลุ่มคนร่อนเร่และเหว่ว่า	ต่างอ่อนแอมีกล้ำลงขันแข่ง

ด้วยซื่อสัตย์จริงใจไม่ตะแบง ไซ่หน้าแห่งหงทักเหจนเรรวน

 “หน้าต่างกวี” แยมคลี่ใจหนุ่มสาว ให้ออกเล่าเรื่องราวมาสนอง
 คั่นภายในแห่งจิตคิดใคร่ตรง เกี่ยวเชิญเป็นวรรคทองของชีวิต
 (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 42 ฉบับที่ 32 วันที่ 7 - 13 มกราคม 2539, หน้า 73)

กวีนิพนธ์เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการนำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์ว่ามีคุณค่าทางจิตวิญญาณมนุษยชาติ เพราะเป็นคุณค่าที่เกิดขึ้นจากจิตใจของกวีผู้สร้างที่เชื่อมั่น เชื่อมั่นในมนุษยธรรม ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คุณธรรมความดีงาม การรู้จักอุทิศเสียสละเพื่อผู้อื่น และการรู้จักใช้ความคิดพิจารณาหาเหตุผล “ผลิตผลดีงาม ย่อมมาจากมือดีงามของผู้ปลูก”

5.1.4.2 คุณค่าแห่งจินตนาการ ความรื่นเริงใจ และความงาม

บท “ระหว่างบรรทัด” ของประกาย ปรัชญา ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์ “ระหว่างบรรทัด” ว่ามีสิ่งที่กวีเขียนขึ้น ไม่ใช่แค่ช่องว่างระยะห่างของรูปร่างตัวอักษรที่กวีเขียนขึ้นให้ตาแลเห็น หากแต่เป็นคุณค่าความหมายของถ้อยคำตัวอักษรที่กวีประกอบสร้างขึ้นส่งผลต่อจิตใจผู้รับหรือผู้อ่านโดยตรง คุณค่านี้ไม่ปรากฏให้เห็นด้วยตาเปล่า หากแต่สามารถรับรู้สัมผัสได้ด้วยจิตใจ ด้วยความคิด ด้วยจินตนาการของผู้อ่านหรือผู้รับ

เขียนว่าสายลมเย็น เราเห็นหญ้า กลิ่นหญ้ายังลีลาขลุ่ยหญ้าผิว
 เขียนให้ว่าตัวน้อยหลุดลอยปลิว ใจเราหวิวหวิวพลอยหลุดลอยคว้าง
 กวีเขียนกวี-สีดอกไม้ว เราเขียนกลิ่นหอมไว้ในใจบ้าง
 จินตนาการไป อ่านไปพลาด มาเรามาเดินทาง ระหว่างบรรทัด!
 (สองทศวรรษ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สามัญชน, 2542, หน้า 181-182)

คุณค่าที่อยู่ระหว่างบรรทัด ผู้รับไม่สามารถมองเห็นด้วยตาเปล่า หากแต่สามารถรับรู้สัมผัสได้ด้วยใจ คือ ด้วยความคิดความรู้สึก ด้วยจินตนาการ คุณค่านี้จึงเป็นคุณค่าทางจิตใจหรือจิตวิญญาณมนุษยชาติ ได้แก่ คุณค่าแห่งการรู้จักคิด รู้จักใช้จินตนาการสร้างสรรค์ความดีงาม “กวีเขียนกวี-สีดอกไม้ เราเขียนกลิ่นหอมไว้ในใจบ้าง” กวีเขียนสีของดอกไม้ ซึ่งเป็นรูปลักษณ์ รับรู้สัมผัสได้ด้วยจักขุประสาทหรือด้วยดวงตา แต่ “เรา” คือผู้อ่านหรือผู้รับ ก็ได้ร่วมเขียนดอกไม้เหล่านั้นเช่นกัน เป็นการเขียนกลิ่นหอมของดอกไม้ที่รับรู้สัมผัสได้ด้วยใจ “รู้สึก คิดและจินตนาการ” นี่คือการแสดงให้เห็นว่า คุณค่าของกวีนิพนธ์ที่อยู่ “ระหว่างบรรทัด” หรือคุณค่าที่ไม่สามารถมองเห็นและรับรู้สัมผัสได้ด้วยตาเปล่า เป็นคุณค่าแห่งจินตนาการ สามารถรับรู้สัมผัสได้ด้วย

ความรู้สึกนึกคิด ด้วยจินตนาการ ซึ่งก็คือคุณค่าทางจิตวิญญาณมนุษยชาติที่มนุษย์ทั้งผู้สร้างคือกวี ส่งมอบให้แก่มนุษย์ผู้รับคือผู้อ่านได้ใช้ความคิด ใช้จินตนาการสร้างสรรค์สิ่งงดงาม

บท “กลอนของกวี” ของไพโรจน์ทร์ ขาวงาม แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของ กวีนิพนธ์หรือ “กลอนของกวี” ว่าเป็นคุณค่าทางจิตวิญญาณมนุษยชาติ ได้แก่ คุณค่าในการสร้างความรื่นเริงใจ “วรรณทองของใจ” คือ คุณค่าความหวัง ความอบอุ่นใจ ที่อยู่ในกลอนของกวี ได้ส่งผลสร้างคุณค่าทางจิตใจหรือจิตวิญญาณความเป็นมนุษย์ของ “เรา” ผู้อ่านกลอนของกวี ได้ บรรเทาเบาบางความรู้สึกเหงา เศร้าหมอง

เราอ่านกลอนของกวีที่มุมโลก	สุดชายแดนแสน โศก นรก-สวรรค์
มุมหนึ่งใด จะอาจไถ่ซึ่งโทษทัณฑ์	ขอมุมนี้วรรณทองช่วยส่องทาง
เราอ่านบทกลอนของกวีที่ใจกวี	หว่ามร้อยวันพันปีไม่มีสร้าง
โอ วรรณทองของใจที่ไหวว้าง	โอ อ่างว้าง, จะอ่างว้างอีกอย่างไร

(ไรเตอร์แมกกาซีน. ฉบับที่ 29 เดือนกุมภาพันธ์ 2538, หน้า 107)

บท “กวีนิพนธ์” ของอังคาร จันทาทิพย์ ได้แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของ กวีนิพนธ์ว่าเป็นคุณค่าทางจิตวิญญาณมนุษยชาติ ได้แก่ คุณค่าในการสร้างความรื่นเริงใจ ใน “โมงยามของกวีนิพนธ์” คือ ในขณะที่ “เรา” กำลังสร้างกวีนิพนธ์ กวีนิพนธ์ก็ส่งผลต่อจิตใจหรือจิตวิญญาณให้หลุดพ้นจากความสับสน ดำรงอยู่ด้วยจิตใจสงบเบิกบาน

เหนือกว่านั้นอีกสหาย	เราเยี่ยมกรายผ่านลมหาวิหาร
ทุกแห่งหน-ผ่านลวงทุกรวงร้าน	เพื่อเบิกบานผ่านมาศกนาทิจ
เพื่อนาที่หนึ่งนาที่นั่นรีไหล	ราวนิรันดรอยู่ในทุกทุกที่
เราเป็นเราอยู่เท่าที่เรามี	แหละโมงยามเช่นนี้ กวีนิพนธ์
	สอง
มีอาจละวางได้อย่างใจคิด	ความจริงเคียงชีวิตจนเข้มขัน
เหนือกว่าเวียนว่ายวิถี กวีนิพนธ์, พัน	จากโมงยามความสับสน สหายรัก

(วิมานลงแดง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดับเบิลเดย์, 2544, หน้า 141-142)

บท “เพียงบทหนึ่งซึ่งช่านธารกวี” ของปรีดา บุตรสา แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์ว่าเป็นคุณค่าทางจิตวิญญาณมนุษยชาติ ผ่านการพรรณนาภาวะ “ซึ่งช่านธารกวี” นำเสนอคุณค่าในการสร้างความงาม ความรื่นเริงใจที่ได้ส่งผลต่อจิตใจหรือจิตวิญญาณของผู้รับได้มีความสุขท่วมท้น

เหมือนสะกดหัวใจไว้ด้วยกลิ่น	เหมือนมนต์เพลงแก้วยินถวิลหา
เหมือน โบกโบยบินได้คั้งใจพา	หากแต่ว่ามีใจใดที่นั่น
เป็นเพียงแค่อำถ้อยที่ร้อยถัก	ให้ดังมอญนักชกชกขวนฝืน
เป็นเพียงแค่อำเศษเอ่ยรำพัน	ที่ผ่านการกรองกลั่นชั้นกระบวน
จากบางห้วงดวงใจที่ลึกลับ	จากวิถีก้าววนบึงกินกลับหวน
จากรูปรอยอำผ่านกาลทบทวน	จากบางเศษเสี้ยวส่วนของความจริง
ขณะความอ่อนล้า ข้าหยิ่งนี้	ทุกผลึกในคำคำล้าอึ้ง
เหมือนหัวใจเหนียวหนักมาพักพิง	รับรู้ค่าบางสิ่งในโลกนี้
จะมีถามหัวใจที่ไหวหวั่น	เถิดให้ข้าชุ่มฝืนอันหลากสี
เพียงบทหนึ่งซึ่งชานธารกวี	ข้าเป็นสุขเหลือที่พรรณนา

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 49 ฉบับที่ 15 วันที่ 6-12 กันยายน 2545, หน้า 73)

บท “ค้นหา” ของ “บุหงา ยาวี” แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของกวีนิพนธ์ว่าเป็นคุณค่าทางจิตวิญญาณมนุษยชาติ หรือคุณค่าทางจิตวิญญาณแห่งความเป็นมนุษย์ ได้แก่ คุณค่าของกวีนิพนธ์ เป็นคุณค่าในการสร้างความงามให้เกิดขึ้นในจิตใจมนุษย์ คือ คุณค่าความหวังอันอำไพ ที่ “ข้า” ใช้เวลาชีวิตอันนับวันจะหมดสิ้นไป “กาลเวลาเลี้ยววงก็เปื่อยกาย” มาเป็นเดิมพัน เพื่อเสาะค้นหา

เช้าวันนี้...	ข้าค้นหาบทกวีรายรอบบ้าน
เห็นใบไม้หล่นคว้างชบกลางลาน	ข้าแววยินวิญญาณสะท้านทรวง
วะหวิวหวั่นกลัวใจคั้งใบไม้	พลั่วลมไหวเพียงนาคก็ปลิวร่วง
ลอยคะคว้างร้างงามให้ถามทวง	กาลเวลาเลี้ยววงก็เปื่อยกาย
.....
หวังเจอบทกวีที่หายลับ	หวนคืนกลับขับวลีพราวสีสัน
กลับมางานเพลงวิถีแห่งชีวิต	กลับมาสานใยฝืนอันอำไพ
แต่เช้านี้...	มิรู้วาทกวีซ่อนที่ไหน
ข้าค่อมเดินค้นหาอ่อนล้าใจ	มิเจอสักดอกใบบทกวี

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 40 ฉบับที่ 17 วันที่ 26 กันยายน - 2 ตุลาคม 2536, หน้า 129)

บท “เธอ : ผู้ไม่มีบทกวีในหัวใจ” ของพจน์ พันธนา แสดงถึงคุณค่าของกวีนิพนธ์เป็นคุณค่าทางจิตวิญญาณมนุษยชาติ ได้แก่ คุณค่าในการสร้างความรื่นเริงใจ คือ กวีนิพนธ์สามารถนำพาจิตใจมนุษย์ให้พ้นจากความสะพรั่งกลัวความยุ่งยากชั่วร้าย “ฝันร้าย” ในชีวิต “เธอ” หากปรารถนารื่นเริงใจ “อ่านกวีจิบบันฑ์แรอรรมณ์” พ้นจากความหวาดกลัว ก็ควร “ตื่นมาอ่านบทกวี”

คืนมาอ่านบทกวีเถอะที่รัก	พายุใจใหญ่หนักจนหนักหนา
อ่านกวีสักบทสโรชา	อาจคลื่นบ้าจายหายกับสายลม
เธอจะคืนลืมหามาอ่านไหม?	บทกวีชิ้นใหม่ในชั้นขม
อ่านกวีจบจันทร์เรอรรมณ์	อย่ามั่วจมกับฝันอันสะพรึง
แท้แล้วเธอไม่เคยอ่านบทกวี	แท้แล้วใจเธอนี้ไม่ซาบซึ้ง
แท้แล้วฉันเพื่อพรา้และรา้ฟิ่ง	รา้พันถึงฝันร้ายอยู่ตายเดียว

(จุดประกายวรรณกรรม. ปีที่ 19 ฉบับที่ 6576 วันที่ 24 กันยายน 2549, หน้า 7)

บท “สะพานกวี” ของจุฬามาศ กาญจนยศ ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์ว่าเป็นคุณค่าทางจิตวิญญาณมนุษยชาติ ได้แก่ คุณค่าในการสร้างความรื่นเริงใจที่เกิดขึ้นจากการอ่านบทกวีให้กันฟัง ได้เป็นสะพานทอดเชื่อมมนุษย์ “เรา” ให้รับรู้เข้าใจกัน ให้มนุษย์รู้สึกอบอุ่นมีเพื่อน ไม่เหงาเศร้า คือ เป็นคุณค่าน้ำใจไมตรีในการสร้างสัมพันธ์เพื่ออยู่ร่วมกันของมนุษยชาติ แม้ในช่วงระยะสั้นและในสถานที่แตกต่างห่างไกลกันก็ตาม

โลกที่เราเป็นอยู่ที่เท่านี้	ไม่ใหญ่เกินใจที่หากจะหา
ห้วงวังวนปนเปของเวลา	จะนำเราเข้ามาหากันเอง
ปล่อยไปตามวิถีทางชีวิต	เราเจอกันเพียงนิดจากก็เร่ง
งานเลี้ยงลาภายหลังก็วังเวง	แต่ใช้ร่างบรรเลงรักเบ่งบาน
เธออยู่นั้นขณะฉันอยู่ตรงนี้	เรายังมีสายลมที่โชยผ่าน
เรายังมีกวีในวิญญาณ	ที่ทอดเป็นสะพานระหว่างเรา
ห่างกันแค่ระยะทางมาขวางกัน	ในคืนที่ผกผันอาจมีเหงา
มารามาอ่านกวีกันเบาเบา	กวีจะเชื่อมเราเข้าหากัน

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 48 ฉบับที่ 15 วันที่ 7-13 กันยายน 2544, หน้า 64)

บท “มณีสมัย” ของศิริวร แก้วกาญจน์ ได้แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของกวีนิพนธ์ “คำกวีवादไว้” เป็นคุณค่าทางจิตวิญญาณมนุษยชาติ ได้แก่ คุณค่าในการสร้างความงาม “รุ่งรัฐมณีสมัย” ให้เกิดมีขึ้นในโลก

งามใดในแผ่นดิน	ปฐพี
เกินกว่าคำกวี	वादไว้
มวลงามแห่งมาลี	เกินเปรียบ
เขียนโลกอันแสงไว้	รุ่งรัฐมณีสมัย

(มติชนสุดสัปดาห์. ปีที่ 14 ฉบับที่ 694 วันที่ 10-16 ธันวาคม 2536, หน้า 68)

กวีนิพนธ์เหล่านี้ ได้แสดงให้เห็นถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของ กวีนิพนธ์ว่าเป็นคุณค่าทางจิตวิญญาณมนุษยชาติ เพราะสามารถกระตุ้นจินตนาการให้มนุษย์ได้รู้จัก คิดสร้างสรรค์สิ่งดีงาม สามารถถ่อมเกลาคิดใจมนุษย์ให้คลายเหงาเศร้า พบความสงบเบิกบาน ความสุขซึ่งซ่านบันเทิงใจ สามารถทำให้มนุษย์มีจิตใจงดงามเปี่ยมหวังและปราศจากความหวาดกลัว มีจิตใจเพื่อแผ่สร้างไมตรีต่อกัน มองโลกและชีวิตสวยงาม

5.1.4.3 คุณค่าแห่งการก่อเกิดสติและปัญญา

บท “บทกวีกับคนบ้า” ของรัก พงไพบร แสดงภาพชีวิตของ “ฉัน” กำลังนั่ง อ่านบทกวีอยู่ท่ามกลางสังคมหรือผู้คนรอบข้าง โดยได้นำเสนอในลักษณะเป็นการบอกกล่าวเล่า แรงความเป็นไปของตนต่อ “เธอ” ผู้เป็นเจ้าของบทกวี

ฉันอ่านบทกวีของเธอ	แล้วผลอยิ้มออกมา
คนนั่งข้างข้างหันหน้า	ไอนี่บ้า...หรือเปล่า?
ฉันอ่านบทกวีของเธอ	แล้วผลอหัวเราะว่า
หลายหลายคนหันมา	ไอนี่บ้าหรือเปล่า?
ฉันอ่านบทกวีของเธอ	แล้วผลอซิ้มเศร้าไม่นำพา
ผ่านไปหลายเวลา	ยินแม่คำว่า...ไอนี่บ้าหรือเปล่า?
ฉันอ่านบทกวีของเธอ	แล้วผลอร้องไห้โหยหา
หลายสิบคนรุมถามว่า	แม่ง...บ้าหรือเปล่า?
ฉันอ่านบทกวีของเธอ	แล้วผลอถามตัวเองว่า...
มีงบ้าหรือเปล่า?	

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 43 ฉบับที่ 9 วันที่ 28 กรกฎาคม - 3 สิงหาคม 2539, หน้า 55)

“บ้าหรือเปล่า?” คือคำถามแสดงถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของ กวีนิพนธ์ว่ามีสถานภาพและบทบาทเป็นเหมือน “บ้า” เมื่อตกอยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสังคมในชีวิต ความเป็นจริงที่ไม่ได้รับรู้สัมผัสได้ถึงคุณค่าของกวีนิพนธ์อันเป็นคุณค่าทางจิตใจหรือทางจิตวิญญาณมนุษยชาติ ที่สามารถลดหรือกำหนดให้ผู้อ่าน ได้มีพฤติกรรมแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์เบิกบาน ยิ้มสุขใจจนหัวเราะว่า เศร้าหดหู่สะเทือนใจ สงสาร เห็นใจจนร้องไห้ การบอกเล่าแจ้งข่าวถึงสถานภาพและบทบาทคุณค่าทางจิตวิญญาณมนุษยชาติ ของบทกวีที่ตกอยู่ในสถานะ “บ้า” ในสังคมคนรอบข้างที่ไม่ได้รับรู้สัมผัสคุณค่านี้ (เช่น แม่คำปากตลาด ผู้ต้องทรมานเลี้ยงปากท้อง ไม่มีเวลาพักผ่อนให้กับเรื่องจิตใจฝ่ฝืน) ต่อ “เธอ” ผู้เป็นเจ้าของบทกวีคุณค่านี้ จึงเป็นการแสดงความคิดเห็นว่าควรมีการนำคุณค่าของกวีนิพนธ์ที่เป็นคุณค่าทางจิต

จิตวิญญาณมนุษย์ชาติมารับใช้มนุษย์ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ในสภาพแวดล้อม ในโลกมนุษย์ เพื่อให้มนุษย์ได้ซาบซึ้งเข้าใจและรู้เท่าทันถึงชีวิตที่ต้องต่อสู้หรือเผชิญกับอำนาจจิตใจใฝ่ต่ำ อำนาจกิเลสชั่วร้าย ค่านิยมความคิดความเชื่อที่ไม่สร้างสรรค์ต่าง ๆ หลากหลายและมากมาย นั่นคือ เป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์ว่ามีคุณค่าทางจิตวิญญาณมนุษย์ชาติในแง่การเป็นคุณค่าก่อเกิดสติและปัญญาขึ้น ในการดำรงชีวิตมนุษย์

บท “บทกวีคือชีวิต” ของศิรินทรา แก่นแก้ว ได้แสดงให้เห็นถึงการนำกวีนิพนธ์มาสร้างคุณค่าเป็นเหมือน “มิตรแท้” ใ้กับการดำรงชีวิตคนที่ยังเป็นนักอ่าน ความชอบอ่านบทกวีที่เกิดขึ้นจากเหตุผลง่ายสั้นว่าบทกวีคือชีวิต ก็คือการนำคุณค่าของกวีนิพนธ์ที่เป็นคุณค่าทางจิตวิญญาณมนุษย์ชาติมาใช้ในชีวิตปัจจุบันที่ยังเป็นนักอ่านอยู่ ได้แก่ คุณค่าแห่งการรู้จักคิด ไตร่ตรอง พิจารณาชีวิตให้รอบด้านหลากหลาย ในแง่มุมดีงาม

จวบจนวันนี้ฉันจึงรู้	หลังการใช้ชีวิตอยู่หลายวันวี
ชีวิตเราซ่อนมุมความสุนทรีย์	เก็บส่วนเสี้ยวดีของชีวิต
กลั่นกรองออกมาอย่างลึกซึ้ง	และบางเสี้ยวอาจยังถึงต้องจืด
ในเหงาอาจเรามีเศร้านิด	และบางที่เราคิดอยากระบาย
บทกวีจึงเป็นเหมือนมิตรแท้	พาล้นท่องตามกระแสความหลากหลาย
พาไปนอนนับดาวบนคืนทราย	พาล้นไปปิ่นปายตะกายขึ้น
วันนี้ฉันจึงชอบอ่านกวีนิพนธ์	กับเหตุผลง่ายง่ายและสั้นสั้น
“บทกวีคือชีวิต” ในปัจจุบัน	แม้มีอาจสร้างสรรค์ แต่งได้เอง
(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 48 ฉบับที่ 23 วันที่ 2-8 พฤศจิกายน 2544, หน้า 64)	

บท “เชยชวน (โคลงสี่)” ของเจน ได้แสดงให้เห็นถึงการนำเสนอคุณค่าทางจิตวิญญาณมนุษย์ชาติ ได้แก่ ความซาบซึ้งเข้าถึงคุณค่าความงามของกวีนิพนธ์ที่สามารถสร้างความหวังให้กับจิตใจมนุษย์ชาติได้ยิ่งมิ่งกว่าความงามของธรรมชาติคือดาวเดือน และเชยชวนให้มาแต่งกวีนิพนธ์เพื่อเชยชูคุณค่าของมนุษย์ชาติหรือคุณค่าความเป็นมนุษย์เพื่อสร้างความหวังให้กับมนุษย์ชาติ รวมทั้งในการเชยชวน กวีก็ได้แสดงออกในภาษาสื่อสารระดับสากล คือ ภาษาอังกฤษ ด้วยนั้น เป็นการแสดงออกให้เห็นถึงความคิดเห็นในการนำเอากวีนิพนธ์มารับใช้นำพาจิตใจมนุษย์ให้มีความเผื่อแผ่ มีน้ำใจไมตรี เห็นค่าความเป็นมนุษย์ของกัน แม้จะมีเชื้อสายเผ่าพันธุ์ต่างชาติต่างภาษาถิ่นก็ตาม ท่ามกลางสังคมโลกสมัยใหม่ โลกไร้พรมแดนที่คิดค่านิยมหลากหลายภาษาปนเปปะทะกัน

จันทร์ส่องทอยงโย	ส่องหล้า
ดาวเดือนว่าประไพ	พราวพริ้ง กี่ดี
งามกวีแจ่มเจิดจ้า	กว่าด้าวดาวเดือน

มาสิมาร่ายร้อย	วรรณศิลป์
รินกลิ่นอารมณ์จืด	ผู้ถ้อย
อรรถกวีหวานชีวิน	ชูกำ มนุษย์ชาติ
พรมน้ำโลกพรายพร้อย	ชานน้ำคำกวี

Come, dear come, compose	poem
Trim your dream and whim	to verse
Nurse one's soul with hymn	that raises mankind
Charm the world, immerse	her with glorious verse

(มติชนสุดสัปดาห์. ปีที่ 13 ฉบับที่ 687 วันที่ 22-28 ตุลาคม 2536, หน้า 49)

บท “รักแท้ในยามยาก” ของไพวรินทร์ ขาวงาม ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์ว่าเป็นคุณค่าทางจิตวิญญาณมนุษยชาติ โดยนำเอากวีนิพนธ์มารับใช้ กลุ่มเกลาจิตใจในสภาพที่ต้องใช้ชีวิตอยู่อย่างทุกข์ยากลำบาก คือ การแต่งกวีกลอนขณะดำรงชีพทุกข์ยากเพื่อนำพาจิตใจให้สูงพ้นจากสภาพลำบากที่ไม่ใช่สภาพทางร่างกาย แต่เป็นสภาพความเห็นแก่ตัว ไร้น้ำใจไมตรีที่กวีคนยากจะต้องใช้กวีกลอนกำจัด

ดินเมื่อเดินติดดินกลิ่นจะหอม	ใจเมื่อพร้อมเสียดสละสีจะขาว
มือเปื้อนดิน จะปั้นดินเป็นดวงดาว	ใจเหน็บหนาว จะเกี่ยวหนาวเป็นเปลวไฟ
กวีกลอนคือรักแท้ในยามยาก	จะแต่งดอกหญ้าฝารักยิ่งใหญ่
ยากจน จะจดจำน้ำใจ	ดีกว่ารวยแต่ไร้ใจจะรัก!

(ฤติกาล. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น, 2532, หน้า 38-40)

อีกบทชื่อ “กำสรวลกวีนิพนธ์” ของไพวรินทร์ ขาวงาม แสดงให้เห็นคุณค่าของกวีนิพนธ์ที่เป็นคุณค่าทางจิตใจ ในลักษณะเป็นการนำเอากวีนิพนธ์มารับใช้ กลุ่มเกลาจิตวิญญาณมนุษย์ที่ขาดสติ ตกอยู่ในสภาพโลกหลงวัตถุเงินทอง จิตใจหยาบกระด้าง แข็งแข็ง เห็นแก่ตัว ท่ามกลางการใช้ชีวิตในสังคมเมือง เพื่อกระตุ้นเตือน ให้สติ

โลกหมุนต่อจากนี้	ก็สมัย
อาทิตย์จันทราไหว	ก็ฟ้า

จึงอาจปลุกมนุษย์ใน	โลกตื่น สติเอย
ฤาจะบจนล้มหล้า	โลกร้าวแหลกฐิติ

อ่าน โคลงศรีปราชญ์ให้	ท่านฟัง
พยานแห่งธรรม์ยัง	คู่ฟ้า
ฟังบทกวีดั่ง	สักขณะ หนึ่งนอ
ก่อนโลกจะคลั่งบ้า	ลับแล้งกวีนิพนธ์

(ฤคีกาล. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น, 2532, หน้า 17-19)

บท “วรรณคดีถึงพุทธกาล” ของสุขุมพจน์ คำสุขุม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์หรือ “วรรณคดีไทย” ว่ามีคุณค่าทางจิตวิญญาณมนุษยชาติ โดยได้นำเสนอให้เห็นสภาพวรรณคดีไทยตกอยู่ในกระแสโลกาภิวัตน์หรือกระแสโลกไร้พรมแดนที่มีข้อมูลข่าวสารไหลหลากผ่านเทคโนโลยีทันสมัย เป็นสภาพย่าแย่ สูญเสียคุณค่าสิ้น เพื่อบ่งบอกให้มีการปรับเปลี่ยนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ไทยว่าไม่อาจยึดหรืออนุรักษ์แค่แนวขนบวรรณคดีไทยอย่างเดียวได้อีกแล้ว เพราะสภาพความเป็นจริงของโลกสมัยใหม่เส้นแบ่งไม่มี สรรพสิ่งก็ไม่อาจคงความบริสุทธิ์เป็นของแท้ดั้งเดิมอยู่ได้ นั่นก็คือ ควรมีการนำกวีนิพนธ์มารับใช้การดำรงชีวิตในโลกปัจจุบัน กล่อมเกล้าจิตใจให้เห็นคุณค่าสาระสำคัญของชีวิต คือ สร้างสรรค์กวีนิพนธ์ให้คุณค่าทางจิตใจใฝ่สูง ให้มนุษย์ (คนไทย) ไม่หลงลุ่มตกลไปอยู่ในกระแสโลกไร้พรมแดนที่มีความเจริญทางวัตถุต่าง ๆ คอยหลอกล่อดวงใจ

ถึงคราวพระอภัยมณี ทิ้งปีแก้ว	ขึ้นเรือยอชต์ ไปแล้ว แต่ก่อนรุ่ง
เจ้าเงาะถอด รูปเงาะ เหาะเข้ากรุง	เมื่อเหลือบริน ไรbung เมื่อทุ่งนา
ขุนแผนเลิก ไยดี มีสี่หมอก	ควบเก่งออก ทิ้งสุพรรณ หนีปัญหา
วันทองพลอยยินดี เปรมปรีดา	นั่งซิดคิ้ว เขียนตา ไม่อวาวณ์

.....
โลกเหลือเพียง พรมแดน บนแผนที่	พอได้ชี้ ขอบเขต ประเทศกัน
ความเป็นจริง สิ่งอื่น อีกหมื่นพัน	ต่อแต่วัน นี้ไป เขตไม่มี

...ณ จุดถึง พุทธกาล สื่อสารคล่อง	หลายสิ่งต้อง เปลี่ยนปรับ สลับที่
ปรับเรื่องราว สารพัด ในปัดพิ	ปรับโฉมหน้า วรรณคดี...ปรับชีวิต...๑

(ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 17 ฉบับที่ 6 เดือนเมษายน 2539, หน้า 174)

กวีนิพนธ์เหล่านี้ บ่งชี้ถึงความคิดเห็นว่ากวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยมีคุณค่าทางจิตวิญญาณมนุษยชาติ เพราะกวีนิพนธ์สามารถนำมาใช้สร้างสติให้รู้ตัวและสร้างปัญญาให้รู้เท่าทันในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่แตกต่าง สังคมที่เต็มไปด้วยค่านิยมทางวัตถุ สังคมที่ไม่อาจเข้าใจซึ่งถึงคุณค่าของความรู้สึคนึกคิด คุณค่าทางจิตใจที่สามารถสัมผัส เกิดมิได้จากการรับหรืออ่าน กวีนิพนธ์ สังคมโลกของมวลมนุษยชาติที่ไม่มีเส้นแบ่งชัดเจน ค่านิยมวัตถุสิ่งลวงล่อให้ใจลุ่มหลงกับคุณค่าทางจิตใจได้ปลอมปนกันยากแยกแยะ

5.2 การทบทวนประเมินค่าฉันทลักษณ์

ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์ว่าอยู่ที่วรรณศิลป์หรือศิลปะการใช้ภาษา อยู่ที่การแสดงอารมณ์ความรู้สึกของกวี และอยู่ที่การรับใช้สังคม กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงให้เห็นถึงการทบทวนประเมินค่าฉันทลักษณ์ใน 3 ลักษณะ คือ คุณค่าวรรณศิลป์ของไทย คุณค่าการสื่อสาร และคุณค่าความเสมอภาค

5.2.1 คุณค่าวรรณศิลป์ของไทย

ในการแสดงความคิดเห็นว่าคุณค่าของกวีนิพนธ์อยู่ที่วรรณศิลป์หรือศิลปะการใช้ภาษา กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงให้เห็นการนำวรรณศิลป์ไทย ได้แก่ ฉันทลักษณ์ มาทบทวนประเมินค่าในลักษณะเป็นไปเพื่อแสดงออกให้เห็นถึงคุณค่าความเป็นวรรณศิลป์หรือศิลปะการใช้ภาษาของไทย โดยกวีไทยร่วมสมัยต่างได้แสดงการตระหนักรู้ถึงสถานะของวรรณศิลป์ไทยนี้อยู่ในสภาพไม่สู้ดีนักในปริบทกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยและในสังคมไทยสมัยใหม่ การทบทวนประเมินค่าฉันทลักษณ์ จึงคือ คุณค่าวรรณศิลป์ของไทย

ในบท “วิญญาณ โคลง” ของเพ็ญ ภัคตะ ได้มีการนำฉันทลักษณ์ ได้แก่ โคลง ทั้งของกวีในอดีตและของกวีร่วมสมัยมาทบทวนแสดงให้เห็นถึงคุณค่าศิลปะการใช้ภาษาไทยหรือวรรณศิลป์ของไทยที่มีท่วงทำนองจังหวะลีลาเป็นเอกเจ็ด โทสี่ กวีเห็นว่าได้สร้างความไพเราะซาบซึ้งสะท้อนใจมายาวนาน แต่กวีก็ได้แสดงการตระหนักว่าวรรณศิลป์ไทย คือ โคลง นี้อาจกลายเป็นของคร่ำครึ อาจไม่มีกวีไทยร่วมสมัยนิยมนำมาใช้สร้างกวีนิพนธ์ไทยอีกต่อไป การประเมินค่าฉันทลักษณ์ประเภทโคลงว่า “วิญญาณ โคลง” จึงเกิดขึ้นเพื่อมอบหรือชุบชีวิตให้กับโคลงเพื่อให้คงยืนหยัดอยู่ได้ในปริบทกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย

วันใดโคลงเสื่อมสิ้น

อวสาน

เนาเปื่อยเป็นตำนาน

อดีตคล้าย

ผองกวีหยุดขับขาน

โคลงคร่ำ ครีแฮ

การประเมินค่าฉันทลักษณ์ จึงถูกกำหนดขึ้นให้เป็นเรื่องอาการร้ายแยะของวรรณศิลป์ไทยที่กำลังถูกกลอนเปล่าย้ายี คือ ไทยกำลังสูญเสียดุลยภาพไป

วันนี้มาหาหมอ...ขออดเหล้า เพราะยามเมาวันนี้ไม่มีศิลป์
ฉันทลักษณ์ดั่งการ์คำควรวิน เขาเล่นลิ้น...เรียก “กลอนเปล่า”...ไม่เข้าใจ
(ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 18 ฉบับที่ 12 เดือนตุลาคม 2540, หน้า 111)

บท “อุปราชหัตถ์” ของปริญญา อินทร์อุดม ได้ทบทวนวิพากษ์ติเตียนกลอนเปล่าและกลอนไฮกุ เพื่อแสดงการตระหนักถึงวินิพนธ์ไทยร่วมสมัยอาจสูญเสียดุลยภาพหรือรากเหง้ามรดกวรรณศิลป์ของไทยไปได้ โดยประเมินค่าให้เป็นเรื่องของเก่าเข้ากรู เมื่อกรูรุ่นใหม่ทั้งฉันทลักษณ์หันไปควักกลอนเปล่าและกลอนไฮกุ

ฉันทลักษณ์มันเห็นเช่นของเก่า	กวีเยาว์คือคิงจิงลัคน์
เขียนกลอนเปลือยกลอนเปล่าอย่างเมามัน	ช่างมีหัวสร้างสรรค์กันเสียจริง
.....	
กลัวจะสูงจะดิบหีบไว้ก่อน	เหมือนเด็กตอนขณะเห็นขนม
กลอนไฮกุไฮกัจฉินิยม	ยินยอมก้มหน้าเราตามเขาไช?
ฉันทลักษณ์อาจตายคล้ายภาษา	เมื่อเลิกใช้พูดจาท้ายได้
หรือจะเก็บเข้ากรูทิ้งไป	จะใส่พิพิธภัณฑสถานกรม
(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 45 ฉบับที่ 42 วันที่ 21-27 มีนาคม 2542, หน้า 49)	

บท “สองกาพย์สองกล” ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ได้ทบทวนวิพากษ์วิจารณ์แสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะทั้งวรรณศิลป์ของไทย คือ กาพย์ฉับง (๑๖) และกาพย์ไฮกุ (๑๗) วรรณศิลป์ของญี่ปุ่น เพื่อแสดงการตระหนักถึงการสร้างสรรค์วินิพนธ์ไทยร่วมสมัยว่าไม่อาจปฏิเสธวรรณศิลป์ของชาติภาษาอื่นได้ แต่การนำมาใช้ก็ต้องรู้ซึ่งถึงลักษณะเด่น ความเป็นเฉพาะหรือคุณลักษณะสำคัญของวรรณศิลป์ชาติภาษานั้น การประเมินค่าฉันทลักษณ์จึงเป็นเรื่องของการกริหาระหว่างชาติภาษา ที่ฉันทลักษณ์ของชาติภาษาไทยก็มีดีไม่แพ้ชาติภาษาญี่ปุ่น

สะเฮียแหวยฉับงบา
กาพย์ไทยกริธา เอวา เออะ เอหาวย
กค กค กง กน กม เกย
กระเดื่องดั่งเคย เลี้ยวเคร่งปลั่งปลุกยุคสมัย!
(ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 20 ฉบับที่ 9 เดือนกรกฎาคม 2542, หน้า 9)

บท “ปลูกป่าช้า” ของทงศักดิ์ พักกระโทก แสดงให้เห็นการทบทวนว่าควรมีการนำวรรณศิลป์ไทยหรือกวีนิพนธ์ชั้นต้นลักษณะ “วรรณคดีไทย” มาศึกษาเรียนรู้ให้คุณค่า เพื่อจรรโลงศีลธรรมในสังคมไทย การประเมินค่าชั้นต้นลักษณะจึงเป็นเรื่องการนำกวีนิพนธ์ชั้นต้นลักษณะของไทย มาสร้างสรรคสังคมไทย ท่ามกลางสังคมโลกทุนนิยมที่ศีลธรรมเสื่อมโทรม

กลอนเรียงรายนอนตายในสายตา	มินาพาสง่าก็คือสูญ
เมื่อลัทธิทุนนิยมทวีคูณ	กลอนอาดูรสลายจากใจชน
ปลูกป่าช้าฟื้นคืนคืนสังคม	โซ่คังจมเหยียบย่ำไปนำผล
พาราไดไรด์วิไล! มีดมน	เสมือนคนสิ้นคิดผิดครรถอง...

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 48 ฉบับที่ 9 วันที่ 27 กรกฎาคม - 2 สิงหาคม 2544, หน้า 64)

บท “เมื่อคำ-ตาย-” ของเชษฐภัทร วิสัยจร แสดงการทบทวนว่าควรมีการนำวรรณศิลป์ไทยหรือศิลปะการใช้ภาษาของไทย “ระบบวาทีกวีวิจน์” มาศึกษาเรียนรู้เพื่อผดุงรักษาภูมิปัญญาทางภาษาของชาติ การประเมินค่าชั้นต้นลักษณะจึงเป็นเรื่องการนำศิลปะการใช้ภาษาของไทย คือ ชั้นต้นลักษณะ มาแสดงคุณค่าเอกลักษณ์ทางภาษา ในสังคมโลกไร้พรมแดนที่วัฒนธรรมทางภาษาของชาติกำลังถูกกลบกลืน

เมื่อลำน้า “คำตาย” คล้ายสิ้นชาติ	ร่องรอยปราชญ์รุ่งเดือนเหมือนโดนกลบ
คำ “ท่านกู” “ครูเอื้อ” เมื่อเดือนลบ	คำจึงจบกวีไทยใกล้สูญ
รัตนโกสินทร์จึงสิ้นศักดิ์	สิ้นบทรักย์อารมณระดมปลูก
จักรวรรดินิยมก็โหมรุก	“ไท” จึงทุกข์เพราะประเทศถูกโจมตี

(บนหมอนรองรางรถไฟฟ้า. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2548, หน้า 42-43)

กวีนิพนธ์เหล่านี้ แสดงให้เห็นถึงการทบทวนประเมินค่าชั้นต้นลักษณะในด้านเป็นคุณค่าทางวรรณศิลป์หรือศิลปะการใช้ภาษา ที่กวีไทยร่วมสมัยได้ตรงและประเมินจากสำนักตระหนักถึงสภาพป่าช้าของวรรณศิลป์หรือศิลปะการใช้ภาษาแบบไทย กำลังถูกรวมศิลป์หรือศิลปะการใช้ภาษาของชาติภาษาอื่นเบียดแย่งพื้นที่ในปริภูมิทกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย และในสังคมไทยสมัยใหม่ที่ผู้รับหรือผู้อ่านลดน้อยลง ตามการทบทวนประเมินค่าชั้นต้นลักษณะนี้ กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย จึงมีคุณค่าในการ “อนุรักษ์” พร้อมกับ “ปกป้อง” สังคมไทยปัจจุบันให้ตั้งมั่นอยู่ได้ด้วยคุณค่าของตนเอง “คุณค่าวรรณศิลป์ไทย”

5.2.2 คุณค่าการสื่อสาร

ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์ว่าอยู่ที่การแสดงอารมณ์ และความรู้สึกของกวี กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงให้เห็นถึงการนำฉันทลักษณ์มาทบทวนประเมินค่า ในลักษณะเป็นไปเพื่อแสดงให้เห็นถึงการ ไม่ยอมรับความสำคัญของฉันทลักษณ์ เพราะเห็นว่าสิ่งที่ สำคัญกว่าหรือสำคัญที่สุดคือการสื่อสารทางอารมณ์ความรู้สึกของกวี ทั้งนี้ก็คือการแสดงออกถึง ความคิดเห็นที่ต้องการให้คุณค่าของกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยขึ้นอยู่กับตัวผู้สร้างคือกวี มากกว่าจะให้ ขึ้นตรงต่อกรอบเกณฑ์ฉันทลักษณ์ การทบทวนประเมินค่าฉันทลักษณ์ จึงคือ คุณค่าการสื่อสาร

ในบท “ความพอใจกับฉันทลักษณ์” ของเชษฐภัทร วิสัยจร แสดงให้เห็นถึงการ ไม่ยอมรับฉันทลักษณ์โดยประเมินค่าให้เป็นเครื่องมือที่ต้องปรับปรุงมาใช้สื่อสารทางอารมณ์ ความรู้สึกของกวีให้ได้

-ฉันทลักษณ์-ก็คือลักษณะของ-ฉันท- พอใจเรียนเขียนกันมันกึ่งง่าย
ส่งคำชื้อสื่อความในไม่ต้องอาย วาดลวดลายใส่ชื้อสื่อความใน
(บนหมอนรองรางรถไฟฟ้า. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2548, หน้า 38-39)

ในบท “กวีนิพนธ์ของฉัน” ของปุกฤษณ แสดงให้เห็นถึงการ ไม่ยอมรับฉันทลักษณ์ โดยประเมินค่าให้เป็นสิ่งต้องทิ้ง เพราะคำที่ถูกสร้างขึ้นด้วยฉันทลักษณ์เป็นเพียงแค่คำที่เรียงร้อย กันให้ถูกต้องสวยงามตามกฎเท่านั้น ไม่มีความหมาย หรือไม่อาจสื่อสารสำคัญที่ลึกซึ้งสร้างความ กระทบสะเทือนใจผู้รับ การแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึก “อย่างลึกซึ้ง” ของกวีต่างหาก จึงจะ สามารถสื่อสารมีพลังสะเทือนใจได้

ในทัศนะของฉัน กวีนิพนธ์หาใช่
การเรียงร้อยถ้อยคำ ให้ถูกฉันทลักษณ์
การเรียงร้อยถ้อยคำ ให้ถูกฉันทลักษณ์
เป็นเพียงแต่ร้อยกรอง ยังไม่ใช่กวีนิพนธ์
ถ้าจะให้ถึงขีดกวีนิพนธ์ ผู้ประพันธ์
จะต้องแสดงความรู้สึก อย่างลึกซึ้ง

(www.softganz.com/meeepd/paper/453 , 25 พฤษภาคม 2547

กวีนิพนธ์สองบทนี้แสดงให้เห็นถึงการทบทวนประเมินค่าฉันทลักษณ์ในด้าน คุณค่าของกวีนิพนธ์อยู่ที่การแสดงอารมณ์ความรู้สึกของกวี ที่กวีไทยร่วมสมัยแสดงให้เห็นถึงสำนึก เกี่ยวกับการสื่อสารกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยให้สังคมหรือผู้อ่านในโลกสมัยใหม่ โดยไม่จำเป็นต้อง

พึงพาเสียงไพเราะของคำในกรอบฉันทลักษณ์ การทบทวนประเมินคำฉันทลักษณ์ที่ให้คุณค่าของ กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยว่าเป็นคุณค่าของสื่อสารนี้ จึงบ่งชี้ว่ากวีไทยร่วมสมัย ในฐานะผู้สร้าง ได้ คำนึงถึงผู้รับที่เป็นคนรุ่นใหม่ ผู้ไม่จำเป็นต้องรู้ภาษาฉันทลักษณ์โบราณลึกซึ้ง ก็เข้าถึงคุณค่าของ กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยได้ เพราะคุณค่าของกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย เป็นคุณค่าแห่งอารมณ์ความรู้สึก ที่กวีสื่อแสดงออกมาให้ผู้รับได้เข้าถึง “ง่าย” และเข้มข้น “ถึงใจ”

อย่างไรก็ตาม ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์ในด้านคุณค่า อยู่ที่ว่าวรรณศิลป์หรือศิลปะการใช้ภาษา พบว่า ได้มีการทบทวนประเมินคำฉันทลักษณ์ให้เป็นคุณค่า แห่งการสื่อสารด้วย ดังปรากฏในบท “เขียนจากใจให้คุณอ่าน” ของเชษฐภัทร วิสัยจร ได้มีการนำ ฉันทลักษณ์ไทยมาทบทวนในเรื่องการสื่อสารกับสังคมหรือกับผู้อ่าน โดยตระหนักถึงลักษณะ บังคับส่วนใหญ่ของฉันทลักษณ์ไทยมีความยุ่งยากซับซ้อน อาจไม่เหมาะสมหรือสื่อสารกับผู้อ่าน ได้ไม่ดีเท่าที่ควร ผลตามมาก็คือ ผู้อ่าน “เมิน” การประเมินคำฉันทลักษณ์จึงถูกกำหนดขึ้นให้เป็น เรื่องของการนำฉันทลักษณ์ไทยประเภทเรียบง่ายที่สุด ได้แก่ กลอน มาสื่อสาร “เขียนจากใจให้คุณ อ่าน”

กลอนประดูหน้าต่างกลางตลาด	วางเคลื่อนกลาง “ร้อยกอง” ต้องเลือกสรร
ทั้งกลอนชื่อสื่อความหมายเข้าใจกัน	ทั้งร้อยกรองกิดกันสามัญชน
ฉันก็เขียนจากใจให้เธออ่าน	คำว่ารักหวังหวานหวานสักหน
ว่าฉันรักเธอเพื่อพิกล	บทร้อยกรองซ้ำเกินทนเพราะคนเมิน

(บทหมอนรองรางรถไฟฟ้า. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, 2548, หน้า 46-47)

5.2.3 คุณค่าความเสมอภาค

ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์ว่าอยู่ที่การรับใช้สังคม (คั่นช่องและ โคมฉาย) กวีไทยร่วมสมัยได้ได้แสดงออกให้เห็นถึงการทบทวนประเมินคำ ฉันทลักษณ์ให้มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการดำรงชีวิตทางสังคม ตามแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต คือ การให้คุณค่ากับกวีนิพนธ์ว่าต้องมีเนื้อหาสะท้อนความเป็นจริง ตีแผ่ เปิดโปงปัญหาของสังคม เพื่อให้ได้รับการแก้ไข มากกว่าเน้นรูปแบบทางวรรณศิลป์ ฉะนั้น ฉันทลักษณ์จึงถูกนำมาทบทวน ประเมินค่าให้เป็น “คุณค่าความเสมอภาค”

ในบท “กวีนิพนธ์” ของไม้หนึ่ง ก. กุณที ได้แสดงให้เห็นถึงการทบทวนประเมิน คำฉันทลักษณ์ผ่านแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิตในเรื่องการใช้กวีนิพนธ์เปิดโปงสะท้อนสภาพความเป็นจริงของสังคม เพื่อเรียกร้องความเสมอภาคหรือความเป็นธรรม

พินิจลี นีมิใช่ กวีนิพนธ์	แคลงนตัวหนังสือสื่อชักแถว
ให้สวยงามวามระยิบอยู่วับแวว	ให้เป็นแก้วเป็นมณีเป็นสีรุ้ง
เบ่งโน่นลี นันจิงไซ่ กวีนิพนธ์	เขียนจากมือผู้คนแห่งท้องทุ่ง
ด้วยโถมแรงทุกขัณฑ์เข้าปรนปรุ	ฝันใฝ่มุ่งบันดาลตระการชีวิต

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 41 ฉบับที่ 4 วันที่ 26 มิถุนายน - 2 กรกฎาคม 2537, หน้า 51)

“นีมิใช่ กวีนิพนธ์ แคลงนตัวหนังสือสื่อชักแถว ให้สวยงามวามระยิบอยู่วับแวว..”
 นี่คือการนิยามให้กวีนิพนธ์ไม่ใช่ว่าเรื่องของการใช้ถ้อยคำเป็นระเบียบประณีต ไม่ใช่เรื่องความสวยงามวามระยิบ หากแต่เป็นเรื่อง “เขียนจากมือผู้คนแห่งท้องทุ่ง ...ทุกขัณฑ์..” แต่ “ฝันใฝ่มุ่งบันดาลตระการชีวิต” การทบทวนฉันทลักษณ์จึงเกิดขึ้นเพื่อเผยแพร่ข้อให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างความสวยงามของถ้อยคำกับความ “ตระการชีวิต” ของผู้คนแห่งท้องทุ่ง ขณะที่การคลุกอยู่กับ “ถนนวนตัวหนังสือ” ที่เป็นระเบียบสวยงาม แต่ไม่ได้เป็นกวีนิพนธ์ ส่วนการโถมแรงทุกขัณฑ์อยู่กับท้องทุ่ง กลับเป็นกวีนิพนธ์ การประเมินค่าฉันทลักษณ์จึงเป็นเรื่องของการนำฉันทลักษณ์มาใช้สร้างเป็นกวีนิพนธ์เรียกร้องความเป็นธรรม ความเสมอภาคให้เกิดขึ้นในสังคมไทย ให้ชีวิตชาวนาได้มีคุณค่าความดีงาม “ตระการชีวิต” เป็นที่รับรู้และซาบซึ้งคุณค่าทั่วทุกภาคส่วนของสังคมไทย

บท “ขอร้องอีกแรง” ของอ้อมจิต ชนสุภาพ สะท้อนให้เห็นการทบทวนประเมินค่าฉันทลักษณ์เพื่อก่อเกิดความเสมอภาคกันระหว่างกลอนลูกทุ่งกับกลอนแบบฉบับ

ตะวันลับเหลี่ยมเขาแสนเศร้าหมอง	ใครจะมองเห็นบั้งทางคุณค่า
ถูก “กำจัดจุดอ่อน” ซอนมาษา	เพลงลูกทุ่งแว่วมาน้ำดาริน
อีกหนึ่งแรง...ขอร้องฟ้องรับรู้	เปิดประตูสู่ทางสร้างวรรณศิลป์
วอนโอกาสवादฝันสรรค์จากจินต์	ทุกท้องถิ่นเท่าเทียมเปี่ยมเมตตา

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 48 ฉบับที่ 45 วันที่ 5-11 เมษายน 2545, หน้า 64)

การไม่ให้ความสำคัญกับ “กลอนลูกทุ่ง” เท่ากับเป็นการทำให้สังคมไทยไม่มีความเสมอภาค เพราะกลอนลูกทุ่ง เป็นแบบแผนฉันทลักษณ์ที่ผูกพันคุณค่าอยู่กับสังคมชนบท สังคมดั้งเดิมและสังคมส่วนใหญ่ของไทย คือ กลอนลูกทุ่ง เป็นปากเป็นเสียง เป็นความบันเทิง เป็นภูมิปัญญาของสังคมชนบท การเรียกร้องความเป็นธรรมให้กับฉันทลักษณ์ประเภท “กลอนลูกทุ่ง” จึงเป็นการประเมินค่าฉันทลักษณ์ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยว่าควรเป็นสิ่งสร้างความเสมอภาคให้กับสังคมชนบทได้หยัดหยินมีคุณค่าทัดเทียมกับสังคมเมือง เพราะต่างก็ล้วนเป็นสังคมไทยด้วยกันทั้งสิ้น

5.3 การทบทวนประเมินค่าแนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง สักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์

ในการแสดงความคิดเห็นว่าคุณค่าของกวีนิพนธ์เป็นคุณค่าทางจิตวิญญาณมนุษยชาติ กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงให้เห็นถึงการทบทวนประเมินค่าแนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง สักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์ ใน 3 ลักษณะ ได้แก่ คุณค่าที่มาจากจิตใจดีงาม คุณค่าที่ส่งผลให้จิตใจดีงาม และคุณค่าที่ใช้ได้กับชีวิตจริง

5.3.1 คุณค่าที่มาจากจิตใจดีงาม

กวีไทยร่วมสมัยได้ทบทวนประเมินค่าแนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง สักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์ ผ่านคุณค่าแห่งจิตใจของกวีผู้สร้างที่ยึดมั่นหรือเชื่อมั่นในคุณค่าแห่งการรู้จักเสียสละ ดังในบท “กาพย์กลอน” ของอังคาร กัลยาณพงศ์ แสดงให้เห็นถึงการทบทวนบทบาทของกวีที่ยึดมั่นในการอุทิศเสียสละสร้างปัญญาและรักความบริสุทธิ์ยุติธรรมเพื่อสร้างกลอนกาพย์ขึ้นมา คุณค่าความสูงส่ง สักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์ของกวีนิพนธ์ “รจนาจากฟากฟ้ามหาพรหม ณ ครั้งปฐมกบป์จับใจรัก” ถูกประเมินค่าให้เป็นความสูงส่งแห่งจิตใจหรือจิตวิญญาณของกวีที่ได้เสียสละปัญญา ความรัก ความบริสุทธิ์ยุติธรรม

กาพย์กลอนอ่อนหวานปานน้ำผึ้ง	เจ้ารู้ซึ่งาคืออะไรไหม
ฤตามืดมิดไร้จิตใจ	ไม่รู้รสทิพย์ฝันวรรณคดี
เพชรพลอยแห่งถ้อยคำทิพย์	จับดื่มดจ่อามฤตวิเศษศรี
พร้อมแงญาณปัญญาบารมี	ลำนาคนตรีเพริศพรึงพราย
ลายสือขวัญอันหลังไหลหอม	ย่อมเป็นกาพย์กลอนอันเจิดฉาย
พร้อมคติธรรมลึกซึ้งคมคาย	ซ่อนไว้ประเสริฐสวดยออารมณ์
ดั่งดาริการะยาระยับสวรรค์	นั่นคือกาพย์กลอนสวยซึ่งผสม
รจนาจากฟากฟ้ามหาพรหม	ณ ครั้งปฐมกบป์จับใจรัก
กลอนกาพย์ซาบซึ่งไพเราะเลิศ	เกิดจากวิญญาณอันสูงศักดิ์
เสียสละปัญญาขิงขงนัก	ประณีตรักคำวิสุทธิยุติธรรม

(กวีนิพนธ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศีกษิตสยาม, 2513, หน้า 100)

บท “แสงวรรณคดี” ของกวีคนเดียวกัน แสดงให้เห็นถึงการทบทวนการดำรงตน ยึดมั่นในความ پاکเพียรเรียนรู้ เสียสละอุทิศชีวิตสร้างปัญญาให้มนุษย์ คุณค่าความสูงส่ง “รุ่งแก้วมณีแวววิญญาณ” และความขลังศักดิ์สิทธิ์ด้วยภูมิปัญญา ของกวีนิพนธ์หรือวรรณคดี ถูกประเมินค่าให้เป็นความสูงส่ง สักดิ์สิทธิ์ ที่เกิดขึ้นจากจิตใจตระหนักรู้ถึงคุณค่าของกวีนิพนธ์และผู้เสียสละสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ของกวี

แล้งวรรณคดีชีวิตนั้น	เสมอมีงษ์ขัญหาไม่แล้ว
ไร้รู้แจ้งแก้แวมณีแวม-	วิญญาณไว้ในโลกา
ชื่อเกียรติยศเงินทอง	เนื่องนองบำเรอป่าช้า
จะอยู่ค้ำฟ้าพิสุธา	ปรารถนาหักห้ามความตาย
ไม่เข้าใจดินและฟ้า	ไม่รู้ค่าจริงสิ่งทั้งหลาย
งูปลาลปลาเขลาเมามาย	หลับตายกับกะลาปราชัย
อภัยศแก้ววิญญาณ	อประมาณนิจันรันคร์วันไหว
บอดทศนะจะนำใจ	ทำให้ใหญ่แต่กระจริคอนิจจ
แล้งคนดีศรีอยุธยา	เกิดกู่กู่มีปัญญาให้กล้าขลัง
เสียดละตู้กรรมตามลำพัง	สุดจะหวังอดสูอยู่เดียวเออย

(กวีนิพนธ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศึกษิตสยาม, 2513, หน้า 9-10)

บท “หน้าต่างกวี” ของอนุทิพย์ ธารทอง แสดงให้เห็นถึงการทบทวนการดำรงชีพ เพื่อสร้างงานของกวีเต็มไปด้วยความยึดมั่นในความสัตย์ซื่อจริงใจ เปิดเผยเพื่อแผ่ เหมือนหน้าต่างที่ เปิดกว้างแย้มบาน ความสูงส่งของกวีนิพนธ์ “หน้าต่างบานคลี่มีอรุ โณทัยสาครุ่งทอสี” ถูกประเมินค่าให้เป็นความสูงส่งแห่งจิตใจแผ่กว้างไพศาลของกวีที่หวังเชื่อมสายใยความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งในโลกชีวิต คือ จิตใจที่อุทิศสร้างความหวังกำลังใจให้ผู้คน

เห็นหน้าต่างเผยแจ่มแย้มบานคลี่	รอยยิ้มส่องกวีเต็มฉายฉาย
หวานละไมจับใออุ่นอยู่ไม่คลาย	กลั่นละมุนกรุ่นกระจายอยู่กลางใจ
เชื่อมอารมณ์ความรู้สึกที่นึกคิด	เชื่อมชีวิตความฝันที่หวันไหว
หวังเชื่อมดินเชื่อมฟ้าเว้ากว้างไกล	ทั้งสรรพสิ่งร่วมสมัยที่สัมพันธ์

.....

ยังเปิดอ้าหน้าต่างบ้านหลังนี้	หวังสาครุ่งทอสีเพื่อสืบสาน
บ้านหนึ่งหลังมีหน้าต่างอยู่หลายบาน	อรุ โณทัยคืบคลานมาครอบครอง
“หน้าต่างกวี” แย้มคลี่ใจหนุ่มสาว	ให้บอกเล่าเรื่องราวมาสนอง
คั่นภายในแห่งจิตคิดไตร่ตรอง	เกี่ยวเชิญเป็นวรรคทองของชีวิต

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 42 ฉบับที่ 32 วันที่ 7 - 13 มกราคม 2539, หน้า 73)

กวีนิพนธ์เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการทบทวนประเมินค่าแนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์ ผ่านการแสดงถึงความเป็นผู้มีจิตใจใฝ่สูงของกวีผู้สร้าง คือ กวีนิพนธ์มีคุณค่าสูงส่ง เพราะสร้างขึ้นจากจิตใจดีงาม จิตใจที่ใฝ่สูง

5.3.2 คุณค่าที่ส่งผลให้จิตใจดีงาม

กวีไทยร่วมสมัยได้ทบทวนประเมินค่าแนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์ ผ่านคุณค่าของกวีนิพนธ์ที่ส่งผลสร้างความดีงามให้เกิดขึ้นในจิตใจหรือความรู้สึกนึกคิดของผู้รับหรือผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านได้มีจิตใจสุขสงบ ดังในบท “กลอนของกวี” ของไพโรจน์ธาวางาม แสดงให้เห็นถึงการทบทวนคุณค่ากวีนิพนธ์ “กลอนของกวี” ที่ให้ความหวัง ความอบอุ่นใจแก่ “เรา” ผู้อ่านกลอนของกวี เพื่อประเมินให้เป็นคุณค่าแห่งการคลายความทุกข์เหงาเศร้าหมอง “กลอนของกวี” หรือกวีนิพนธ์ที่คงอยู่เป็นนิรันดร์ “ร้อยวันพันปีไม่มีสร้าง” ถูกนำมาทบทวนประเมินค่าเป็นสิ่งสามารถทำให้มนุษย์ได้พ้นทุกข์เหงา

เราอ่านบทกลอนของกวีที่ใจกวี หวามร้อยวันพันปีไม่มีสร้าง
โอ วรรคทองของใจที่ไหวว้าง โอ อ่างว้าง, จะอ่างว้างอีกอย่างไร
(ไรเตอร์แมกกาซีน. ฉบับที่ 29 เดือนกุมภาพันธ์ 2538, หน้า 107)

บท “กวีนิพนธ์” ของอังคาร จันทาทิพย์ แสดงให้เห็นถึงการทบทวนคุณค่าของกวีนิพนธ์ที่ทำให้ “เรา” ผู้กำลังเขียนได้มีจิตใจแจ่มใส เพื่อประเมินให้เป็นคุณค่าแห่งการระงับความสับสน ความสูงส่ง เป็นนิรันดร์ของกวีนิพนธ์ “เหนือเวียนว่ายวิถิ” ถูกนำมาเป็นสิ่งทำให้มนุษย์ได้พ้นจากความสับสน

มีอาจละวาง ได้อย่างใจคิด ความจริงคือชีวิตจนเข้มขัน
เหนือกว่าเวียนว่ายวิถิ กวีนิพนธ์, พ้น จากโมงยามความสับสน สหายรัก
(วิมานลงแดง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดับเบิลยูเอ็น, 2544, หน้า 141-142)

กวีนิพนธ์ทั้งสองนี้แสดงให้เห็นถึงการทบทวนประเมินค่าแนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์ ให้เป็นคุณค่าแห่งการหลุดพ้นจากความทุกข์เหงา ความสับสน เป็นคุณค่าที่ส่งผลให้จิตใจดีงามมีความสุขสงบ

5.3.3 คุณค่าที่ใช้ได้กับชีวิตจริง

กวีไทยร่วมสมัยได้ทบทวนประเมินแนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์ ในลักษณะการนำมาปรับหรือประยุกต์ใช้กับชีวิตในสังคมและโลกความเป็นจริง บ่งชี้ถึงการรู้จักคิด ใช้สติและปัญญาแก้ปัญหา ดังในบท “บทกวีคือชีวิต” ของสิรินทรา แก่นแก้ว ได้แสดงให้เห็นถึงการนำกวีนิพนธ์มาสร้างคุณค่าเป็น “มิตรแท้” ให้กับการดำรงชีวิตตนเป็นนักร้อง ได้แก่ ใรู้จักคิด

พิจารณาชีวิตรอบด้านให้หลากหลาย และมองให้เห็นแง่มุมดีงาม คุณค่าความสูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ของ กวีนิพนธ์ “ลึกซึ้งยากหยั่ง เป็นปรัชญา” ถูกลำมาใช้ให้อยู่ในสถานะ “มิตรแท้”

เมื่อก่อนฉันไม่เคยชอบกวีนิพนธ์	คูลึกซึ่งวทวนยากหยั่งได้
กวีเขียนโอ...ชีวิต อ้า...หัวใจ	เป็นปรัชญาฉันไม่อยากติดตาม

.....

บทกวีจึงเป็นเหมือนมิตรแท้	พาลันท่องตามกระแสความหลากหลาย
พาไปนอนนับดาวบนผืนทราย	พาลันไปปีนป่ายตะกายขึ้น
วันนี้ฉันจึงชอบอ่านกวีนิพนธ์	กับเหตุผลง่ายง่ายและสั้นสั้น
“บทกวีคือชีวิต” ในปัจจุบัน	แม้มีอาจสร้างสรรค์ แต่งได้เอง

(สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 48 ฉบับที่ 23 วันที่ 2-8 พฤศจิกายน 2544, หน้า 64)

บท “รักแท้ในยามยาก” ของไพโรจน์ ขาวงาม ได้แสดงให้เห็นการทบทวนประเมินค่ากวีนิพนธ์ที่มีความสูงส่ง “จุดประทีป ร้อยดวงดาว” ให้เป็น “รักแท้ในยามยาก” ได้แก่ เป็นสิ่งกลมเกลอจิตใจของมนุษย์ที่ได้ใช้ชีวิตดิ้นรนดำรงชีพอย่างทุกข์ยากลำบาก

กาพย์กลอนสะท้อนฝันบันดาลรัก	จุดประทีปชีพรักทุกแห่งหน
ร้อยดวงดาวแค่ชาวคืนผู้คืนรน	แต่งซีฟฝนคั่นคั่นทุกหนทาง

.....

กาพย์กลอนคือรักแท้ในยามยาก	จะแต่งดอกหญ้าฝากรักยิ่งใหญ่
ยากจน จะจดจำน้ำใจ	ดีกว่ารวยแต่ไร้ใจจะรัก!

(ฤติกาล. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น, 2532, หน้า 38-40)

บท “กำสรวลกวีนิพนธ์” ของกวีคนเดียวกัน แสดงให้เห็นการทบทวนประเมินค่าความสูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์ ของกวีนิพนธ์ “โคลงศรีปราชญ์” ให้เป็นสิ่งกลมเกลอจิตใจ วิญญาณมนุษย์ที่ขาดสติ ตกอยู่ในในสังคมเมืองที่ทำให้มนุษย์โลกหลงวัตถุเงินทอง มีจิตใจหยาบกระด้าง เห็นแก่ตัว

อ่าน โคลงศรีปราชญ์ให้	ท่านฟัง
พยานแห่งธรรม์ยัง	คู่ฟ้า
ฟังบทกวีดัง	สักขณะ หนึ่งนอ
ก่อนโลกจะคลั่งบ้า	ลับแสงกวีนิพนธ์

(ฤติกาล. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น, 2532, หน้า 17-19)

บท “วรรณคดีกึ่งพุทธกาล” ของสุขุมพจน์ คำสุขุม แสดงให้เห็นถึงการทบทวน ประเมินค่ากวีนิพนธ์หรือวรรณคดีไทยที่มีความสูงส่ง สักดิ์สิทธิ์ ให้เป็นสิ่งที่สามารถล่อมกลาจิตใจ คนไทยหัวใจพุทธให้เห็นคุณค่าสาระสำคัญของชีวิต คือ คุณค่าจิตใจที่สูง ไม่ลุ่มหลงตกไปติดอยู่กับกระแสโลกไร้พรมแดนที่มีความเจริญทางวัตถุหลากหลายมากมายสิ่งชั่วยวนหลอกล่อ

ถึงคราวพระอภัยมณี ทิ้งปีแก้ว	ขึ้นเรือยอชต์ไปแล้ว แต่ก่อนรุ่ง
เจ้าเงาะถอด รูปเงาะ เหาะเข้ากรุง	เมื่อเหลือบริน ไโรยง เบื่อทุ่งนา
ขุนแผนเลิกไยดี มาสีหมอก	ควบเก่งออก ทิ้งสุพรรณ หนีปัญหา
วันทองพลอยยินดี เปรมปรีดา	นั่งจืดคว่ำ เขียนดา ไม่อวาร์ณ

.....
 ...ณ จุดกึ่ง พุทธกาล สื่อสารคล่อง หลายสิ่งต้อง เปลี่ยนปรับ สลับที่
 ปรับเรื่องราว สารพัด ในปัดผี ปรับโฉมหน้า วรรณคดี...ปรับชีวิต...๑
 (ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 17 ฉบับที่ 6 เดือนเมษายน 2539, หน้า 174)

กวีนิพนธ์เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการทบทวนประเมินค่าแนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง สักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์ให้เป็นสิ่งมีคุณค่าในการสร้างสติปัญญาให้มนุษย์รู้จักคิด รู้เหตุรู้ผล รู้เท่าทัน สังคม โลก และความเป็นจริงที่เปลี่ยนแปลงเสมอและเต็มไปด้วยสิ่งแปลกปน ระคนด้วยปัญหา ชับซ้อนยอกย้อนหลากหลาย การมีสติรู้สีกตัวและมีปัญญารู้เท่าทัน จึงเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งกับการใช้ชีวิตในสังคมโลกปัจจุบัน กวีนิพนธ์ไทยไม่อาจดำรงความสูงส่ง ขริบขลังศักดิ์สิทธิ์ และเป็นนิรันดร์ไว้โดยเปล่าดาย และอย่างไร้ความหมายในการรับใช้ชีวิตอีกต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

บทกวีว่าด้วยกระบวนการเขียนบทกวี : กระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ของกวี

การสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ไทย มีลักษณะเป็นไปตามวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ของไทย ที่แบ่งได้เป็น 2 สาย คือ กวีนิพนธ์ของชาวบ้าน ที่เรียกว่า กวีนิพนธ์มุขปาฐะ กับกวีนิพนธ์ของราชสำนัก ที่เรียกว่า กวีนิพนธ์ลายลักษณ์ กวีนิพนธ์ชาวบ้านหรือกวีนิพนธ์มุขปาฐะ เป็นขนบวรรณศิลป์ดั้งเดิมของไทย¹ ที่ไม่ได้เน้นวัฒนธรรมลายลักษณ์ในการสร้างงานไว้เพื่ออ่านเงียบ ๆ หากแต่เป็นวรรณศิลป์ที่อยู่ร่วมกับศิลปะการแสดง คือ เน้นวัฒนธรรมมุขปาฐะ สร้างขึ้นเพื่อใช้แสดงด้วย ในวัฒนธรรมหรือขนบมุขปาฐะนี้ กระบวนการสร้างกับกระบวนการเสพ ใกล้ชิดกันมาก บางครั้งผู้เสพหรือผู้ดูก็ได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นผู้สร้างด้วย เช่น ในศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ที่มีการ “ด้น” เป็นแก่น ผู้แสดง พ่อเพลงแม่เพลง หรือผู้สร้างอาจด้นติดขัด ผู้ดูก็จะช่วยตะโกนเสนอคำให้ด้วย² ส่วนกวีนิพนธ์ราชสำนักหรือกวีนิพนธ์ลายลักษณ์ นอกจากจะเป็นการสร้างขึ้นเพื่อใช้แสดงละครแล้ว ยังสร้างขึ้นเพื่อเป็นราชพิธีและบำเพ็ญกุศลบารมีในบวรพุทธศาสนา การสร้างสรรค์กวีนิพนธ์หรือการร้อยกรองถูกทำให้เป็นศิลปะที่ต้องอาศัยความประณีตบรรจงตามกฎเกณฑ์ลักษณะมีระบบแบบแผน กวีส่วนใหญ่เป็นเจ้านายชั้นสูงหรือเป็นพระมหากษัตริย์ กระบวนการสร้าง-เสพจึงเป็นเรื่องของชนชั้นสูง มุ่งความสูงส่ง ขริบขลัง ความประณีตถูกต้องตามแบบแผน และเป็นไปภายใต้การอุปถัมภ์หรือควบคุมจากสถาบันพระมหากษัตริย์³ ที่ให้มีการชำระวรรณคดีมาอย่างต่อเนื่อง

เมื่อสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกสมัยใหม่แบบตะวันตก กวีไม่ได้อยู่ในราชสำนักและเทคโน โลยีสื่อสารทันสมัยก็เข้ามาเป็นตัวกลางระหว่างผู้สร้างและผู้เสพ กระบวนการสร้างและเสพกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่ จึงเป็นเรื่องส่วนบุคคล เป็นกิจกรรมปัจเจกโดดเดี่ยว⁴ ยิ่งช่วง พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ที่ปรากฏว่า กวีนิพนธ์ไทยได้เปลี่ยนแปลงทั้งวิธีการนำเสนอและเนื้อหา ทำให้กวีสร้างงานประเภทกล่าวถึงหรือว่าด้วยเรื่องตัวเองที่เรียกว่า กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ เพื่อแสดงการใคร่ครวญ พิจารณา ทบทวนบทบาทและสถานภาพของกวีและกวีนิพนธ์ และประกาศมุมมองความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์นี้ นอกจากจะมีลักษณะเป็น

¹เจตนา นาควัชระ, “ศิลปะส่องทางให้แก่นก ในวัฒนธรรมไทย,” ใน *ศิลปะส่องทาง* (กรุงเทพฯ: คมบาง, 2546), หน้า 44.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 45.

³นพพร ประชากุล, “;วรรณคดีไทย: วรรณกรรมทางเลือกใหม่ แม้พลาครดไฟสายฟองสนุ,” ใน *ยอกอักษรย้อนความคิด เล่ม 1 ว่าด้วยวรรณกรรม*, (กรุงเทพฯ: อ่าน, 2552), หน้า 216-217.

บทกวีประกาศหลักการแล้ว ยังเป็นบทกวีเผยให้เห็น “เบื้องหลังการถ่ายทำ” ของตัวมันเองด้วย⁴ ซึ่งก็คือ บทกวีว่าด้วยกระบวนการเขียนบทกวี ดังนั้น ในกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ ในกวีนิพนธ์ ไทยร่วมสมัย จึงพบว่า มีบทกวีที่กล่าวถึงตนเองไม่ใช่เพื่อประกาศหลักการเท่านั้น หากยังกล่าวถึงตนเองเพื่อเปิดเผยให้เห็นถึง “เบื้องหลังการถ่ายทำ” หรือมุ่งเปิดเผยให้เห็นถึงกระบวนการเขียนบทกวีด้วย ทั้งนี้เป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเขียนบทกวี เพื่อนำไปสู่การเปิดเผยให้เห็นกระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ของกวีไทยร่วมสมัยนั่นเอง

6.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเขียนบทกวี

กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ที่นำมาวิเคราะห์จำนวน 83 บท ทำให้ทราบว่ากวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเขียนบทกวีไว้ 4 ประการ ดังนี้

- 6.1.1 ใช้จินตนาการส่วนตัว
- 6.1.2 สร้างสรรค์จากประสบการณ์ทางสังคม
- 6.1.3 ธรรมชาติเป็นบ่อเกิด
- 6.1.4 อ้างอิงองค์ความรู้ของอดีต

6.1.1 ใช้จินตนาการส่วนตัว

กวีไทยร่วมสมัยแสดงความคิดเห็นว่า กระบวนการเขียนบทกวีเป็นเรื่องของการใช้จินตนาการส่วนตัว ใน 3 ลักษณะ คือ การเขียนบทกวีเป็นความสามารถพิเศษเฉพาะตัวของกวี การเขียนบทกวีเป็นลีลาส่วนบุคคล และการเขียนบทกวีขึ้นอยู่กับความรู้สึกนึกคิดของตน

6.1.1.1 การเขียนบทกวีเป็นความสามารถพิเศษเฉพาะตัว

กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นว่ากระบวนการเขียนบทกวีเป็นเรื่องของการใช้จินตนาการส่วนตัว ผ่านลักษณะการเขียนบทกวีเป็นความสามารถพิเศษเฉพาะตัวของกวี ดังในบท “กระแสนกวี” ของวิสา คัญทัพ ได้เปิดเผยให้เห็นถึงกระบวนการเขียนบทกวีของตนว่าเป็นการเขียนขึ้นจากเสียง “ลึกราก” ที่สั่งและส่งคำมาให้ และชี้ต่อไปถึงความลึกที่มีรากนี้ว่าคนธรรมดาสามัญ ไม่อาจรับรู้ได้ อีกทั้งในการเขียนบทกวีของตนก็มีความเป็นอิสระ ไม่จำกัดเวลา ไม่ขึ้นอยู่กับความจนรวย อิ่มหรือหิว ไม่มีใครมาสั่ง ตนสามารถเขียนได้ทุกเมื่อ ขอเพียงเกิดมี “ความเงี่ยนอยากเต็มที” ก็พอ

⁴ _____, “‘ใต้แห่ง’ กับ ‘สมองตัน’ : กับดักกวีไทยสมัยใหม่,” *สารคดี* 15.180 (2543): 152.

ดูเขียน ได้ทุกเวลาบ้างจะเขียน	เมื่อบังเกิดความเงื่อนอยากเต็มที
มันจะหลัง ไหลมาเหมือนวาริ	จนสำเร็จเสร็จพิธีฉิมพลีปล้น
เมื่อเสพสมก็จะสมดังไคร่เสพ	เหมือนท่องอยู่ในเวลาที่สุขสันต์
สมาธิ นฤมิตร นิจนิรันดร์	จิตผันฟายฟ่องก็ต้องลอย
อยากเขียนบทกวีอยู่ที่ไหน	เพียงเศษเจ็ฐหนึ่ง โบริ่นแผ่นน้อยน้อย
กลางขุนเขาฟ้าห่มลมวอยวอย	หรือบนยอดหอคอยวอยชิงตัน
ขอปากกาหมึกกรีนหรือคินสอ	ก็เพียงพอจัดวางงานสร้างสรรค์
ประทานโทษ อย่าถาม ถึงความมัน	เพราะคนมี จุดกระสัน ต่างกันไว้ย !

(สว่างามในนามศิลปิน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทร โยคเพลส, 2546, หน้า 16-17)

จุดกระสันหรือจุดที่ก่อให้เกิดอารมณ์ความต้องการทางเพศ ถูกกวีนำมาแสดงให้เห็นเป็นสภาพเช่นเดียวกับลักษณะการสร้างงานหรือเขียนบทกวีของตน เพื่อบ่งบอกถึงลักษณะเฉพาะในการเขียนบทกวี ที่ไม่ได้หยุดอยู่แค่ความเฉพาะที่แตกต่างจากคนธรรมดาเท่านั้น กวียังได้นำไปสู่ความเฉพาะที่เป็นความสามารถเฉพาะตัวหรือเป็นความสามารถพิเศษของกวีในการสร้างงานขึ้น เป็นเรื่องของอารมณ์ปรารถนาเสพสมกับตัวอักษรที่ต้องผ่านการใช้สมาธิแน่วแน่วรู้กาลเวลาหรือเป็น “นิจนิรันดร์” เป็นความแน่วแน่แห่งจิตใจ “ผันฟายฟ่องลอย” คือ จิตที่เปี่ยมไปด้วยจินตนาการ เวลาและสถานที่จึงไม่ใช่สาระสำคัญในการเขียน ขอเพียงมีเครื่องมือแค่กระดาษกับปากกาหรือคินสอพอได้สื่อสภาพการเสพสมกับคำมีเสียงสีกราก ซึ่งก็คือ คำที่นฤมิตรหรือเขียนขึ้นจากสมาธิจิตจินตนาการไว้ขอบเขต นี่คือการแสดงความคิดเห็นว่ากระบวนการเขียนบทกวีเป็นเรื่องของการใช้จินตนาการส่วนตัว ผ่านการเชื่อมโยงแสดงให้เห็นว่าเป็นความสามารถพิเศษเฉพาะตัวของกวี

ดังนั้น จึงพบว่าในการเขียนบทกวีเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเขียนบทกวีว่าเป็นเรื่องของการใช้จินตนาการส่วนตัว กวีไทยร่วมสมัย ได้นำเสนอในลักษณะแสดงให้เห็นถึงความสามารถพิเศษเฉพาะตัวของกวีในการเขียนบทกวีขึ้น ดังปรากฏในบท “บทกวีสวรรค์จากสามัญมุนุษย์” และ “สายทาง” ของอภิชาติ จันท์แดง, “รักอักษรไทย” และ “บันทึก” ของอังคาร กัลยาณพงศ์, “เป็นกวี” ของสมพงษ์ ทรวด, “ร้อยคมคำกวี” ของจักรินทร์ เอียดทอง และ “ไฟกวี” ของเทพย์ สิทธิธานี เช่น ในบท “บทกวีสวรรค์จากสามัญมุนุษย์” ของอภิชาติ จันท์แดง

จันท์กระจ่างคึกซ์ดัมผัสจ้า	แต่ละคำพริ้งคำหน้ากระท่อม
เขียนบทกวีสี่ขาวจวนดาวอม	และดาวยืมปลุกข้อมรรณเชื้อไฟ
โรจน์ในจินตศิลป์ปะอมตะสรรค์	เผยมันแสงแห่งสวรรค์ จนนันไกล-
รูปรอยหวังถั่งคำ ทีละคำไป	เยี่ยมบทกวีใหม่ในวิญญาณ

4

นั่นใช่ไหม-ไสวแสงสวรรค์ ฉันทิงวาง บทกวีสีขาวกลางสว่างไสวหวาน
หอมพร้อมพร้อมราคาจินตนาการ ในภาพผ่านธรรมดาสามัญ

5

อ่อนละไมในยิ้ม-วิถีมนุษย์ ท้ายที่สุด-สุดท้ายได้คิดฝัน
บนกระดาษแผ่นเดียวที่ดาวจันทร์ อันบทกวีสวรรค์-ฉันทิงบทกวี

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 42 ฉบับที่ 52 วันที่ 26 พฤษภาคม – 1 มิถุนายน 2539, หน้า 53)

นี่คือการเปิดเผยให้เห็นถึงกระบวนการเขียนบทกวีของตนที่เรียกว่า การ
บันทึกบทกวีสวรรค์ “บทกวีสวรรค์-ฉันทิงบทกวี” ด้วยการเพ่งมองดวงดาวและดวงจันทร์ พลัง
จินตนาการถึงรสสัมผัสหรือตนได้สัมผัสรู้สึกถึงดาวจันทร์นั้นกำลังเอ่ยถ้อยคำ “แต่ละคำพริ้วคำ”
และ “ถั่งคำ ทีละคำ” มาให้ตนบันทึก สุดท้ายแล้วถ้อยคำในจินตนาการของกวีนี้ก็คือ “รอยยิ้ม
มนุษย์” ที่เป็นตัวแทนของความสุขสมหวังที่มนุษย์พึงมีพึงได้จากบทกวีที่ตนเขียนขึ้นนั่นเอง

6.1.1.2 การเขียนบทกวีเป็นลีลาส่วนบุคคล

กวีไทยร่วมสมัย ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเขียนบทกวีว่า
เป็นเรื่องของการใช้จินตนาการส่วนตัว นอกจากการเปิดเผยให้เห็นว่าเป็นความสามารถพิเศษเฉพาะตัว
ของกวีแล้ว ยังได้เผยแสดงผ่านการบ่งชี้ว่าเป็นลีลาส่วนบุคคลของกวีด้วย ดังในบท “เสียงคราง”
ของถาวร บุญปวัฒน์ เปิดเผยให้เห็นถึงกระบวนการเขียนบทกวีของตน เป็นเรื่องของการ “ครางพึม”
และ “ครวญเล่น”

ไอ้เพื่อนข้ามาตายหลายคนพราก	แม่เหงามากกาพย์กลอนทอนเงียบหงอย
กวีวัดกวีวังดั่งเค้นดอย	มีกลอนกลอยเคียงข้างข้าครางพึม
ข้าเรีกรักอักษรหนักหนาหรือ	กวีมีมือใหญ่อึ้งมักนั่งขริม
ข้าเชิงกานท์บ้านนอกออกทึบทึม	มานึกครีมีครวญเล่นเป็นกวี
คืออารมณ์บ่มีบาปจนหลายหลาย	ใจหมองหมายทางเลิศประเสริฐศรี
วัยเยาว์พันก่นขานแต่ด้านปี	ฟุ้งวชิเหลิงโลดโปรดอภัย

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 50 ฉบับที่ 45 วันที่ 2-8 เมษายน 2547, หน้า 67)

การเขียนบทกวีของถาวร บุญปวัฒน์ เป็นเรื่องของการใช้จินตนาการส่วน
ตนเกี่ยวกับอารมณ์ความต้องการ “เปลี่ยนแปลง” ชีวิตให้ดีขึ้น ด้วยสำนึกถึงชีวิตอยู่ในวัยชราผู้ผ่าน
ความเปลี่ยนแปลงมามาก “เพื่อนข้ามาตายหลายคนพราก” การเขียนบทกวีจึงไม่ใช่เรื่องของการเขียน
ด้วยความรักความหลงใหลในบทกวีอย่างกวีผู้มากฝีมือ หากแต่เป็นการเขียนบทกวีที่มีความเฉพาะ

เป็นลีลาส่วนบุคคล คือ การส่งเสียงครวญครางด้วย “อารมณ์บ่มีบาปจนหลายหลาย” ออกมาในรูปของบทกวี

ดังนั้น ในบทกวีที่กวีเขียนขึ้นเพื่อนำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเขียนบทกวีว่าเป็นเรื่องของการใช้จินตนาการส่วนตัว จึงพบว่า มีการนำเสนอผ่านการแสดงให้เห็นเป็นลีลาส่วนบุคคลของกวี ดังปรากฏในบท “อังคารรบพม่า” ของสุจิตต์ วงษ์เทศ “ฉันจึงเขียนบทกวีว่า” ของพารายาย, “ดอกไม้” ของ “ละอองจันทร์”, “เกี่ยว” และ “นกเถื่อน” ของเรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์, “ธารคำแห่งศรัทธา” ของลำภา มัคศรีพงษ์, “ขอต่อลมหายใจ” ของคำเมือง เอกอ้อย, “...ไม่มีชื่อ...” ของลาย จำแลง, “ร้อยกรงลมหายใจบทกวี” ของสีดิน กลิ่นฟาง, “ล้อกวี” ของเวรวรรณ บรรจู่ฟ้า และ “เป็นกวีเมื่อมีรัก” ของชลพร เช่น ในบท “นกเถื่อน” ของเรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์ เผยให้เห็นกระบวนการเขียนบทกวีของคนว่าเป็นเรื่อง “ปัจเจก” คือ เป็นกระบวนการเขียนที่มีลักษณะเฉพาะในด้านมุ่งแสดงให้เห็นความวิเวกหรือการดำรงชีพของมนุษย์อย่างสงบสัน โดย ด้วยความรู้ความเข้าใจเป้าหมายของการมีชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติ ใช้ชีวิตอยู่อย่างรู้เท่าทัน อยู่กับขณะปัจจุบัน โดยอาจหวนคิดถึงใครบ้างในอดีต หรืออาจรำพันฝันฝากใครบางคนในอนาคต

1. - ฉันยังคงแน่นซัดในปัจเจก	สู่วิถีวิเวก-มิหวาดไหว
เรียนรู้ที่จะอยู่อย่างเข้าใจ	มีชีวิตเพื่ออะไร-ในแต่ละวัน
มีชีวิตเรียนรู้-ฤดูทั้งสาม	เรียบง่ายสงบงามตามความฝัน
ได้คิดถึงใครบ้างกลางแสงจันทร์	ได้รำพันเพลงใบไม้ถึงใครบางคน

.....	
ไม่ต้องเค้นถ้อยคำอย่างคร่ำคร่า	ไม่ต้องเร่งเขียนคำอย่างคล่องแคล่ว
เป็นเหมือนกับแมวขี้ไม่รีแฉว	ได้ดื่มคำแล้ว-รู้ลึกซึ้ง
เพื่อนของฉันอยู่ไหน-ในหุบเขา	หวุดหวิดไปปลุกเร้า-ความคิดถึง
อย่าใส่ใจคำเท็จที่เฮ็ดอึง	ฉันคนหนึ่งเข้าใจ-เถิดก้าวไป-๑

3. - ฉันยังคงแน่นซัดในปัจเจก	สู่วิถีวิเวก-มิหวาดไหว
ฉันเรียนรู้ที่จะอยู่อย่างเข้าใจ	มีชีวิตเพื่ออะไร-ในแต่ละวัน-๑

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 42 ฉบับที่ 10 วันที่ 6-12 สิงหาคม 2538, หน้า 59)

กระบวนการเขียนลักษณะ “ปัจเจก” นี้ กวีไม่จำเป็นต้องเค้นเขียนคำอย่างคร่ำครึหรือรีบเร่งเขียนคำคล่องแคล่ว เป็นเหมือน “แมวขี้ไม่รีแฉว” คือเป็นการเขียนขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติของตน ธรรมชาติของการใช้คำด้วยความเข้าใจในความหมายอย่างลึกซึ้งจับใจ ได้แก่

การประกอบสร้างคำขึ้นเพื่อสื่อความหมายแห่งความสงบสัน โดย ความรู้ความเข้าใจในชีวิต ที่ต้องดำรงอยู่อย่างสอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติ โดยเริ่มที่ธรรมชาติของตนของกวีที่ต้องเขียนบทกวีขึ้นตามความรู้ความคิดหรือจินตนาการของตนเป็นสำคัญ

6.1.1.3 การเขียนบทกวีขึ้นอยู่กับการรู้สึกรู้สึกนึกคิดของตน

นอกจากการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเขียนบทกวีว่าเป็นเรื่องของการใช้จินตนาการส่วนตนใน 2 ลักษณะข้างต้นแล้ว กวีไทยร่วมสมัย ยังได้แสดงความคิดเห็นในลักษณะว่าการเขียนบทกวีขึ้นอยู่กับการรู้สึกรู้สึกนึกคิดของตนของกวีด้วย โดยได้เผยให้เห็นใน 3 ด้าน ได้แก่ การเผยให้เห็นว่าการเขียนบทกวีเกิดขึ้นจากแรงขับเคลื่อนความรู้สึกผิดหวังสิ้นหวังของตน การเผยให้เห็นว่าการเขียนบทกวีเกิดขึ้นจากแรงขับเคลื่อนความรู้สึกอึดอัดคับตัน (ภาวะสมองตัน) ของตน และการเผยให้เห็นว่าการเขียนบทกวีเกิดขึ้นจากแรงขับเคลื่อนความรู้สึกตื่นตัวต่อความเปลี่ยนแปลง

การเผยให้เห็นว่าการเขียนบทกวีเกิดขึ้นจากแรงขับเคลื่อนความรู้สึกผิดหวังสิ้นหวังของตน ดังปรากฏในบท “กองไฟในทางเปลี่ยว” ของบุญยศศักดิ์ ทองน้อย, “เขียนบทกวีไปทำไม” ของสัญญาจร อิศรา, “จากนอนถึงนอน” ของก่องแก้ว กวีวรรณ, “ดึกหนึ่งในคืนวันดี” ของรณมา โรชา, “ภาพฝัน” ของชัชพล จรกถัน, “รำพึงกับฝันโลก” ของศิริวรรณ แก้วกาญจน์ และ “อ่อนล้า” ของพอน ฟ้าฟาง เช่น บท “กองไฟในทางเปลี่ยว” ของบุญยศศักดิ์ ทองน้อย แสดงให้เห็นถึงการเขียนบทกวีขึ้นอยู่กับการรู้สึกผิดหวังสิ้นหวังของกวี

ขมขื่นอื่นใดเท่าใจนี้

รจนา กรองกลิ่น พรรณราย

คิมกินความคิดหวังบนทางเปลี่ยว

เส้นทางนี้ยาวไกลเพียงใดกัน

แม้นั่งเฝ้ายด้อยท่าทางอันว่างเปล่า

ต่อแต่นี้จะสุขพินขึ้นก่อไฟ

จะเขียนถึงสิ่งใดในคืนดึก

ที่ขอบฟ้ายังแปรเปลี่ยนความเลือนราง

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 38 ฉบับที่ 43 วันที่ 29 มีนาคม 2535, หน้า 51)

กลิ่นซบกับกวีที่เฝ้ายหาย

คุณค่าคำกลีบกลายเป็นเงาบัง

ลับคมคำคำเดียวเกี่ยวฝัน

เกินกว่าจะฝ่าฝันหรืออย่างไร

จะยอมแพ้กับแผลเก่าก็หาไม่

ถูกรุ่นตลอดไปในเส้นทาง

แม้รู้สึกล้มลุกทุกก้าวย่าง

ลมฝนฤดูจะพรมพร่างอยู่ทั้งปี

ความขมขื่นใจที่เกิดขึ้นจากการได้รับรู้ถึงบทกวีที่ตนบรรจง “รจนากรองกลิ่น พรรณราย” เขียนขึ้นอย่างประณีตกลั่นกรองถ้อยคำเรียงร้อยสัมผัสให้ไพเราะสวยงาม แต่กลับ

ไร้คุณค่าหรือ “เจียบงัน” ไม่ส่งผลใด ๆ ให้กวีได้สมหวัง โดยเฉพาะในเรื่อง “ชื่อเสียง” หรือการชานานาม ที่เป็นเรื่องของ “เสียง” แข่งแซ่สรรเสริญยินยอม ที่กวีในฐานะผู้สร้างสิ่งสวยงามประณีตควรได้รับ จึงสร้างความรู้สึกลิ้นหวังทอดยให้กวี ชื่อเสียง การแข่งแซ่สรรเสริญหรือการกล่าวขวัญถึง เป็นเรื่องของประเมินค่าจากสังคม คนรอบข้าง หรือสิ่งที่อยู่ภายนอกโลกจินตนาการของคุณ กวีไม่สามารถควบคุมบังคับหรือสร้างใหม่ให้เป็นไปตามอำนาจความต้องการของตนได้ แต่จินตนาการในเรื่องความคิดความรู้สึกลิ้นหวัง กำลังใจ ที่เป็นจุดกระตุ้นไฟให้ความอบอุ่นและแสงสว่างแก่ตนเองในการเดินทาง “เส้นทางกวี” หรือเส้นทางแห่งการสร้างคำ “รจนารองกลั่น พรรณราย” ตนสามารถสร้างขึ้นเองได้ในโลกภายใน โลกแห่งจินตนาการของตน เพื่อให้ตนยึดมั่น ยืนหยัดต่อสู้เดินทางฝ่าฟันขวากหนาม “รจนารองกลั่น พรรณราย” หรือเขียนบทกวีต่อไป แม้ “รู้สึกล้มลุกทุกก้าวย่าง” คือ ไม่ได้รับการเห็นค่าจากสังคมก็ตาม ในการเขียนบทกวีท่ามกลางสังคมหรือคนรอบข้างที่ไม่เห็นคุณค่า การเขียนบทกวีของกวีจะสามารถดำเนินต่อไปได้หรือไม่อย่างไร ก็ขึ้นอยู่กับจินตนาการ “การก่อไฟสูมไฟ” ให้ความอบอุ่น ให้แสงสว่าง สร้างความหวัง กำลังใจให้ตนได้มากน้อยแค่ไหน

นี่คือการนำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเขียนบทกวีว่าเป็นเรื่องของการใช้จินตนาการส่วนตัว ผ่านการแสดงออกทางความรู้สึกนึกคิดส่วนตัวของกวี ได้แก่ ความผิดหวัง ลิ้นหวัง ที่แสดงให้เห็นถึงพลังผลักดันให้กวีได้เขียนบทกวีต่อไป กระบวนการเขียนบทกวีจึงเป็นเรื่องของการใช้จินตนาการส่วนตัว ได้แก่ ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับความผิดหวัง ลิ้นหวังที่กวีจะต้องฟันฝ่า เพื่อเขียนบทกวีขึ้นมาให้ได้

การเผยให้เห็นว่าการเขียนบทกวีเกิดขึ้นจากแรงขับเคลื่อนความรู้สึก อึดอัดตีบตัน (ภาวะสมองตัน) ของตน ดังปรากฏในบท “ไม่มีแล้วกวีศรี” ของสัมพันธ์ ลัคนาวีเชียร, “บันไดดาว” ของประกายพริก จิตกาธาน, “ปฐมบทของกวี และภารกิจแห่งชะตากรรมของทำนองคำ” ของพิทักษ์ ใจบุญ จส.๙ และ “คืนนี้ไม่มีบทกวี” ของวิชาดา ศ.มอรรีสัน เช่น บท “ไม่มีแล้วกวีศรี” ของสัมพันธ์ ลัคนาวีเชียร แสดงให้เห็นว่ากระบวนการเขียนบทกวีขึ้นอยู่กับความรู้สึกอึดอัดตีบตัน (ภาวะสมองตัน) ของกวี

ศูนย์
ไม่มีรอยกรองแก้ว
ไม่มีแล้วกวีศรี
ข้าไม่ใช่กวี
อับสิ้นวลีจะกล่าวคำ

หนึ่ง
 ข้าสิ้นจินตนาการ
 ฟังวิญญานใต้เดือนถ้ำ
 นิ่งใบไร่เงื่อนงำ
 ไม่จดจำอันใดแล้ว
 ข้าจมความว่างเปล่า
 เจ็บลึกกร้าวหยั่งรากแก้ว
 ดวงตาเคยมีแวว
 ก็สิ้นแล้วเวลาดานั้น
 ข้าคั่งความโศกเดี่ยว
 กลางใจเปลี่ยวร้างขวัญ
 ทุกข์ท้อคือโทษทัณฑ์
 ร่วงร้าวฝืนแล้ววันนี้

ศูนย์
 ไม่มีร้อยกรองแก้ว
 ไม่มีแล้วกวีศรี
 ข้าไม่ใช่กวี
 อับสิ้นวลีจะกล่าวคำ

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 37 ฉบับที่ 27 วันที่ 16-22 ธันวาคม 2533, หน้า 43)

การเขียนบทกวีในบทนี้ จินตนาการที่กวีสร้างขึ้น เป็นเรื่องความอัดอัด
 ตีบตันที่กวีรู้สึกถึงภาวะชะงักงัน ไม่อาจสรรหาคำมาเรียงร้อยสร้างเป็นบทกวีแห่งความหวัง สร้าง
 ขวัญกำลังใจให้แก่ตนได้ กวีแสดงออกได้แค่ใช้คำเขียนสะท้อนความทุกข์ท้อสิ้นหวังออกมาอย่าง
 อับจนจ้านน เริ่มที่ศูนย์ ความว่างเปล่า สิ้นหวังอับจนถ้อยคำ มาสู่หนึ่งที่คุณเหมือนมีถ้อยคำคืนรนต่อผู้
 กลั่นออกมาบอกสภาพสิ้นจินตนาการ ความว่างเปล่า นิ่งใบ เจ็บลึก ซึ่งเป็นสภาพทุกข์ท้อเพราะ
 “ร้างขวัญร้าวฝืน” คือ ไม่มีใครเห็นค่าในการเขียนบทกวีของตน ให้ได้รับรู้แต่แล้ว ก็กลับมาสู่ศูนย์
 อีก เพื่อย้ำถึงความอับจนทุกข์ท้อในการเขียนบทกวี “กวีศรี ร้อยกรองแก้ว” ไม่อาจเกิดขึ้นได้ หาก
 คนรอบข้างหรือสังคม โลกภายนอกจินตนาการของกวีไม่เห็นค่าในการสร้างสรรค์บทกวี ที่กวีต้อง
 ใช้จินตนาการต่อสู้กับความทุกข์ท้อ โศกเดี่ยวกับการถูกทำให้ด้อยหรือไร้ค่าอย่างหนักหน่วง
 กว่าจะนับหนึ่งได้ ไม่ใช่เรื่องง่าย

นี่คือการนำเสนอความคิดเห็นว่ากระบวนการเขียนบทกวีเป็นเรื่องของการใช้จินตนาการส่วนตนอันเกิดจากความรู้สึกนึกคิดส่วนตัวของกวีที่ต้องต่อสู้กับความรู้สึกตีบตัน อึดอัดอั้นจนเพื่อให้เขียนบทกวีขึ้นอีกครั้ง

การเผยให้เห็นว่าการเขียนบทกวีเกิดขึ้นจากแรงขับเคลื่อนความรู้สึก ตื่นตัวต่อความเปลี่ยนแปลง ดังปรากฏในบท “นั่งเขียนกวีแล้วพบว่าเขียนชีวิต” ของโกศล กลมกล่อม, “คลใจ” ของ สาคร ชิตังกรณ์, “ทางฝัน” ของณรงค์ยุทธ โคตรคำ, “บันทึกบนซากปรัก ของความตาย” ของปีศาจ อัจฉริยะ, “ฝีกวี” ของไม้หนึ่ง ก. กุณที, “ภาพฝัน” ของกิ่งแก้ว หัวสุโน และ “อันเป็นใจความ” ของสานิตย์ สีนาค เช่น บท “นั่งเขียนกวีแล้วพบว่าเขียนชีวิต” ของโกศล กลมกล่อม แสดงให้เห็นถึงกระบวนการเขียนบทกวีเป็นกระบวนการเขียนที่ขึ้นอยู่กับความรู้สึก นึกคิดที่ตื่นตัวต่อความเปลี่ยนแปลง

นั่งเขียนกวีที่โต๊ะเก่า
 ค่ำเช้าเร็วผ่านนานแค่ไหน
 มองโลกวันนี้ไม่มีใคร
 ไข่มุกสายน้ำรำลະเมอ

พริบตาเท่านั้นพลันภาพเห็น
 ชัดเป็นภาพเก่าให้เราเสมอ
 สุขทุกข์ลูกข้ามเคยยะเจอ
 พอผลอผ่านวันยังจับทัน

โลกเวียนเปลี่ยนไปได้นี้ก็ย้อน
 สะท้อนภาพได้ไกลเกินฝัน
 สะท้อนใจกวีทุกวัน
 ให้ฉันเขียนกวีเขียนชีวิต

(บ้าน : บ้านภายใน เงามาภายนอก. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดิब्เบิ้ลนาบน์, 2543, หน้า 153)

ความรู้สึก “นึกย้อนสะท้อนภาพ สะท้อนใจ” ทำให้กวีต้องเขียนบทกวี สะท้อนสังขารแห่งชีวิตในเรื่องความเปลี่ยนแปลง ความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของชีวิตขึ้น ภาพ กระบวนการเขียนบทกวีของตน ถูกกวีเปิดเผยให้เห็นตั้งแต่การนั่งเขียนอยู่ที่โต๊ะเก่าคร่ำคร่าทุกค่ำเช้า เป็นกิจวัตรประจำ สม่่าเสมอ แสดงให้เห็นถึงความคงที่ เที่ยงแท้ แน่นอนในการเขียนบทกวี ผู้การ สำนึก “ตื่นตัว” ตระหนักถึงเวลาขณะ “ชั่วพริบตา” ของ “ภาพเก่า” โผล่ “วับ” ขึ้นมา แต่กวีก็ยังจับ

ทัน คือ ได้ตื่นตัวรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของชีวิตในวันวัยของมนุษย์ซึ่งเคลื่อนที่ไปเสมอ เมื่อวันนี้ก็กำลังนั่งเขียนบทกวีอยู่ในความคงที่ สม่่าเสมอเช่นเดิม ปรากฏว่าเป็นความคงที่ สม่่าเสมอ อันมาพร้อมกับความโดดเดี่ยว “ไม่มีใคร” และเป็นไปอย่างลำพัง “พรั่าละเมอ” จินตนาการในเรื่องความเปลี่ยนแปลง “ภาพเก่าเล่าใหม่” จึงเกิดขึ้นให้กวีได้เรียนรู้ตระหนักถึงการเขียนบทกวีของตน ไม่ใช่เรื่องสนุกอีกครั้นแต่อย่างใด หากแต่เป็นการเขียนที่เต็มไปด้วยความ โดดเดี่ยว อย่างประจำ และอย่างสม่่าเสมอ กวีจึงควร ได้ตระหนักสำนึกถึงหัวใจสำคัญในการสร้างงานหรือเขียนบทกวีขึ้น คือ สัจธรรมชีวิตที่สรรพสิ่งต้องเป็นไปตาม ได้แก่ ความไม่เที่ยงแท้แน่นอน แม้แต่การเขียนบทกวี ก็ไม่มีความเที่ยงแท้แน่นอน กวีควรตื่นตัว “สะท้อนใจ” หันมาเขียนบทกวีสะท้อนภาพชีวิต เป็นการ “เขียนชีวิต” ในขอบเขตจินตนาการเรื่องความเปลี่ยนแปลง

นี่คือ การนำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเขียนบทกวีว่าเป็น เรื่องของการใช้จินตนาการส่วนตัว ผ่านความตื่นตัว “สะท้อนใจ” ตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงของชีวิตที่เกิดขึ้นขณะใช้เวลาเขียนบทกวีอยู่ในความคงที่เป็นประจำทุกค่าเช้าของกวี

6.1.2 สร้างสรรค์จากประสบการณ์ทางสังคม

กวีไทยร่วมสมัยแสดงความคิดเห็นว่ากระบวนการเขียนบทกวีเป็นเรื่องของการ สร้างสรรค์ขึ้นจากประสบการณ์ทางสังคม ใน 3 ลักษณะ คือ การเขียนบทกวีเป็นการเรียนรู้สั่งสม จากสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม การเขียนบทกวีไม่อาจตัดขาดจากการเลี้ยงชีพในสังคม และการเขียนบทกวีขึ้นอยู่กับค่านิยมและการประเมินค่าของสังคม

6.1.2.1 การเขียนบทกวีเป็นการเรียนรู้สั่งสมจากสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม

กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเขียนบทกวีว่า เป็นเรื่องของการสร้างสรรค์ขึ้นจากประสบการณ์ทางสังคม ผ่านการเผยให้เห็นว่าการเขียนบทกวี เป็นการสั่งสมเรียนรู้จากสังคมทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ดังในบท “กระดายแผ่นเดียว” ของท่อม ทางใต้ เผยภาพกวีนำตัวเองไป “ขลุกขลุก” เรียนรู้อยู่กับสังคม ในการเขียนบทกวีขึ้น

พลิกแล้วพลิกเล่า-กระดายเก่าเก่า	บางลายมือบางเงาเก่าคร่ำคร่า
บางประโยคเด็ดเด็ด บทสนทนา	หวังว่าไว้สอดรับกับบทกวี
ฟังมาจากคนบ้าสนทนากับตัวเอง	กลั่นใจวังเวงมาวางระหว่างที่
ไม่มีเวลาเรียงร้อย ค่อยค่อยคีย์	ก็เขียนลงที่นี้-กระดายแผ่นเดียว
ลายมือเหมือนไก่เขี่ยเมฆข่วน	บางขณะขบวนรถไฟขยับเขยื้อน
บางรถเมล์ก็เซซัดล้าเลียเลีย	ปราดเปรียวกับการคิดประดิษฐ์คำ
สั้นสั้นหลากลากหลั่นกันร้อยเรียง	เรียงเสียงเรียงศัพท์ล้าดับด้า

เขียนถึงโลกมายาคนตาดำ

ทั้งหน้ากระดาษล้าแก่คำคม

.....
พลิกแล้วพลิกเล่า-กระดาษเก่าเก่า

เป็นชีวิตร้อนร่า เวลา ฆลาด ไคร่

ไม่เป็นระเบียบไม้ตัดบรรทัดใด

อีกกระดาษแผ่นใหม่เริ่มต้น-บทสนทนา

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. วันที่ 22-28 สิงหาคม 2542, หน้า 41)

กระดาษแผ่นเดียว เป็นพื้นที่แห่งการสร้างสรรค์หรือเขียนบทกวี “การคิดประดิษฐ์คำ” เต็มไปด้วยประโยคเด็ดบทสนทนาที่ฟังมาจากคนบ้าพูดกับตัวเอง และที่เขียนขึ้นด้วยลายมือไม่ผ่านการปรุแต่งหรือไม่ได้ประณีตบรรจงเขียน เพราะเป็นการเขียนในขณะที่เดินทางทั้งทางรถไฟและรถเมล์ นี้ได้เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้เกี่ยวกับ “โลกมายาคนตาดำ” คือ โลกชีวิตของมนุษย์ธรรมดาตามเป็นอยู่จริงที่เต็มไปด้วยสิ่งล่อหลอกหรือระบบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ปรุแต่งมากมาย กวีได้นำมา “พลิกแล้วพลิกเล่า” สังสมเรียนรู้ถึงชีวิตว่าเต็มไปด้วยอารมณ์ความต้องการ ความสุขทุกข์ ความลุ่มหลงหรือสภาพความเป็นจริงของชีวิตธรรมดา ที่ไม่อาจจัดเป็นระเบียบแข่งแข่งหรือให้ตายนิ่งด้วยกฎเกณฑ์ใด ๆ เพื่อการคิดประดิษฐ์คำหรือเขียนบทกวีขึ้น อีกกระดาษแผ่นใหม่ก็เริ่มต้นขึ้น ให้กวีได้พลิกแล้วพลิกเล่าอีก ในการสังสมเรียนรู้เกี่ยวกับสังคมหรือสภาพรอบข้าง ชีวิตตามทางรถไฟและรถเมล์ ชีวิตคนบ้า ชีวิตที่เป็นอยู่จริงในโลกอื่นซึ่งเป็นโลกภายนอก ไม่ใช่โลกภายในหรือโลกของความคิดความรู้สึก โลกแห่งจินตนาการของตน

ดังนั้น ในการแสดงความคิดเห็นว่ากระบวนการเขียนบทกวีเป็นเรื่องของการสร้างสรรค์ขึ้นจากประสบการณ์ทางสังคม กวีไทยร่วมสมัยจึงได้แสดงผ่านการเผยให้เห็นถึงการเขียนบทกวีว่าได้มีการเรียนรู้สังสมความรู้จากสังคมทั้งทางตรงทางอ้อม ดังปรากฏในบท “ค้นหา” อีกบทของท่อม ทางใต้ “กวีเธอหวานดี” ของอหังการ์ กล้า “บริบทแห่งการทบทวน” ของลอง จ้องรวี “ผู้ถูกเลิกคบ” ของอนันต์ เกษตรสินสมบัติ และ “อุปสรรค” ของสมพงษ์ กรวด เช่น ในบท “บริบทแห่งการทบทวน” ของ ลอง จ้องรวี เผยให้เห็นการเขียนบทกวีเป็นการสังสมเรียนรู้ประสบการณ์จากการ “อ่าน”

เกิดจากรักมาก่อนสู่นอนน้อย

อ่านบ่อยบ่อยค่อยบรรเจิดเกิดดวงแก้ว

ทีละนิดทีละนิดซัดคิดแนว

มองเห็นแนวตัวตนหลังคันคิด

เหมือนครุพักลักจำ, นอกตำรา

ปรารถนาจะเขียนเพียรประดิษฐ์

เรียงถ้อยคำดำเนินทีละนิด

พร้อมเรียนรู้ถูก-ผิดจำคิดใจ

ก็ตะกร้าฆ่ากระดาษไม่อาจหยุด

ยอมฝืนครูดรูดหน้ากระดาษแก้ไข

ทั้งโหมอ่าน โหมเขียนเรียนเป็นไฟ

อยู่กับงานเผาไหม้ได้อรรถมนต์

ก็ร้อยเล่มเต็มกำลังหวังอะไร

เสพยาความใคร่ทางปัญญาจนสาม

แม้จะอยู่ในตู้รู้เหลี่ยมคม

จึงระดมเขียนบ้าง-สร้างฝันเอง

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 47 ฉบับที่ 27 วันที่ 3-9 ธันวาคม 2543, หน้า 64)

“เกิดจากรักมาก่อนสู่हनอนน้อย อ่านบ่อยบ่อยค่อยบรรเจิดเกิดดวงแก้ว”
นี่คือประสบการณ์การสั่งสมเรียนรู้จากอ่าน อันเป็นประสบการณ์ทางอ้อม ที่ทำให้กวีได้ “ระดม
เขียนบ้าง-สร้างฝันเอง”

บท “ค้นหา” ของท่อม ทางใต้ ได้ประมวลการเรียนรู้สั่งสมประสบการณ์
ทั้งทางตรงและทางอ้อมมาเผยแสดงให้เห็นว่ากระบวนการเขียนบทกวีเป็นเรื่องของการสร้างสรรค์
ขึ้นจากประสบการณ์ทางสังคม

ข้าฯต้องเดินทางไปต่างถิ่นต่างที่	เพื่อจะมีกวีสักบทหรืออรสอักษร
ทุกทีทุกทีทุกถิ่นคาราคอน	อดหลับอดนอนได้อ่านได้ไม่ผลัดใบ
ข้าฯต้องสั่งสมเสพสารจากหนังสือ	ตำราระบือในอดีตอันหวัดไหว
ตำราเด่น ณ ปัจจุบันอันเกรียงไกร	อ่านพินิจพิศมัยไปทั้งนั้น
ข้าฯต้องเรียนรู้โลกปัจจุบันอันมาษา	ขณะสังคมอ่อนล้ำคนพร่าฝัน
ขณะโลกโลกาวิวัฒน์เร่งรัดวัน	ต้องรู้ทันการเป็นทาสอนาถมนุษย์
ข้าฯยังต้องหมกมุ่นเคยคุ้นกิเลส	เจอคนทุกซ์ทวยเป็นเศษสุด
เจอคนรวรั่วจริตชีวิตทรุด	ยังเวียนว่ายตายผลเดหนือลำน้ำ
ข้าฯยังต้องอยู่ในสังคมโลกกลม-เอียง	ยังเป็นเพียงปัญญาชนคนสยาม
กิน กาม เกียรติ เขี่ยคเย้อยู่โยงยาม	เทียวค้นถามความหมายภายในตัว

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 45 ฉบับที่ 28 วันที่ 13-19 ธันวาคม 2541, หน้า 49)

นี่เป็นกวีนิพนธ์ที่กวีไทยร่วมสมัยเขียนขึ้นแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ
กระบวนการเขียนบทกวีว่าเป็นเรื่องของการสร้างสรรค์ขึ้นจากประสบการณ์ทางสังคม โดยได้เผย
ให้เห็นถึงการเขียนบทกวีเป็นการเรียนรู้สั่งสมจากสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ การนำ
ตนเองเดินทางไปเรียนรู้ชีวิตในต่างถิ่นที่ ศึกษาเรียนรู้จากการอ่านหนังสือ และพินิจใคร่ครวญกับ
สภาพชีวิตในสังคมโลกาภิวัตน์ ใช้ชีวิตอยู่กับโลกความเป็นจริง โลกของคนมีกิเลส มีสุขทุกข์
รักโลก โกรธหลง เพื่อนำมาสร้างเป็นบทกวี

6.1.2.2 การเขียนบทกวีไม่อาจตัดขาดจากการเลี้ยงชีพในสังคม

กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเขียนบทกวีว่า
เป็นเรื่องของการสร้างสรรค์ขึ้นจากประสบการณ์ทางสังคม ผ่านการเผยให้เห็นถึงความเกี่ยวข้อง

ระหว่างการเขียนบทกวีกับการทำมาหากินเลี้ยงชีพในสังคมว่าไม่อาจตัดขาดหรือแยกออกจากกัน
ได้ ดังในบท “กวีกระวาด” ของลำภา มัคศรีพงษ์ แสดงให้เห็นว่ากระบวนการเขียนบทกวีที่มีการ
นั่งนั่งตรึงคิดแต่งอย่างเดียวตาย ต่อหน้าเครื่องพิมพ์ดีด ใช้ความคิดและจินตนาการสร้างปรัชญา
เค้นเคาะเขียนคุณค่าให้สังคม ไม่อาจดำเนินต่อไปได้ เมื่อท้องไส้ “ให้หวนครวญคราง”

แสงแดดบ่ายส่องฉายชายร่างบอบ	บางแก้วตบถนั่งตรึงนึกเรื่องแต่ง
ระบายควันบุหรี่สูบวูบไฟแดง	ควันผ่านแสงแฝงศิลป์จินตนา
เกาะพิมพ์ดีดตัวกระโดดอยู่เดียวตาย	เขียนฝันขายหมายแห่งแสวงหา
เขียนกวีขึ้นหยดปรัชญา	เขียนคุณค่าให้สังคมมิเคยคลาย
.....	
ชงกาแฟขมแก่ใส่ถ้วยเก่า	ยกจิบเคล้านุหรือลุ่มปรุงความฝัน
เขียนกวีวันวายมาหลายวัน	ยังโหวหวั่นสั้นโหวไรรี่แหว
จะคอยหวังค่ากวีคงไม่โหว	เสียงท้องไส้ให้หวนครวญครางแหว
กวีกระวาดเร็วโหวไม่โหวแล้ว	อุ้มพิมพ์ดีดเดินแน่นไปจำนำ

(www.oknation.net/blog/folkner/category/poem)

“พิมพ์ดีด” อาวุธทางความคิดและจินตนาการของกวีที่ใช้ต่อสู้ฟาดฟัน
สร้างคุณค่าปรัชญาสร้างสรรค์สังคม ได้กลายเป็นเครื่องมือทำมาหากินเลี้ยงกาย รับใช้ชีวิตส่วนตัว
ของกวีไป เมื่อกวีต้อง “กระวาด” รับเร่งอุ้มตรงดิ่งไปจำนำเพื่อนำเงินมาเลี้ยงชีพให้อยู่รอด เพื่อ ได้มา
“นั่งตรึงนึกเรื่องแต่ง” ต่อไป ท่ามกลางสังคมที่ตีราคาบทกวี “คุณค่าทางจิตใจ” เป็นเพียงสินค้าที่ซื้อ
ขายกันในราคาถูก การเขียนบทกวีจึงไม่อาจดำรงอยู่ได้ด้วยตัวของมันเอง คือ ไม่อาจเป็นไปได้อย่าง
ลำพัง โดยความคิดความรู้สึกและจินตนาการของกวีฝ่ายเดียว หากแต่การเขียนบทกวีต้องพึ่งพิงอยู่
กับสภาพการดำรงชีวิตในสังคม “การกินคืออยู่ดี” ของกวีเป็นสำคัญ การเขียนบทกวีจะดำเนินหรือ
ดำรงอยู่ได้ต่อไป ก็ด้วยกวีในฐานะผู้สร้างต้องมีสภาพการทำมาหากิน ไม่อึดอัดจนไม่สามารถเขียน
บทกวี ประสบการณ์ทางสังคม ได้แก่ การทำมาหากินเลี้ยงชีพในสังคมของกวีจึงเป็นสิ่งชี้วัด
คุณภาพ ตลอดจนความคงอยู่หรือสั้นไปของการเขียนบทกวีได้

ดังนั้น กระบวนการเขียนบทกวี จึงเป็นเรื่องของการสร้างสรรค์ขึ้นจาก
ประสบการณ์ทางสังคมที่กวีใช้ชีวิตเขียนและหากิน “เขียนเพื่อหากินและหากินเพื่อเขียน” อย่าง
แยกแยะ ไม่ออกหรือตัดขาดออกจากกันไม่ได้ นี่คือการแสดงความคิดเห็นว่ากระบวนการเขียนบท
กวีเป็นเรื่องของการสร้างสรรค์ขึ้นจากประสบการณ์ทางสังคม ผ่านการแสดงให้เห็นว่าการเขียนบท
กวีไม่อาจตัดขาดจากการทำมาหากินเลี้ยงชีพอยู่ในสังคม นอกจากบท “กวีกระวาด” แล้วยังมีบท
กวีอื่นอีกที่ได้แสดงความคิดเห็นในลักษณะนี้ได้แก่ “เขียนคำเมื่อยามจน” ของนฤมิตร ประพันธ์,

“คำทอกันในวันหิว” ของเยฟิมอฟ ฟอน วีร์ ฝ่าฟาง, “พ่อค้า” ของอรุณรุ่ง สัตย์สวี และ “พาดหัวข่าววันนี้; กวีปล้นธนาคาร” ของเรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์ เช่น บท “คำทอกันในวันหิว” ของเยฟิมอฟ ฟอน วีร์ ฝ่าฟาง

อักษรนั้นเด่นออกมาจากหน้ากระดาษ	แล้วตวาดฉันว่า ตัวข้าหิว
ฉันตกใจหวาดกลัววิ่งตัวปลิว	ก็กลัวเหมือนกันฉันตะโกน
มีงเขียนกูทำไม "ไอ้หนักเขียน	กูคลื่นเหียนบทกลอนละครโขน
มันคำฉันแข่งสาปอย่างหยาบโขน	เพราะกูไม่ใช่จอมโจรจึงเขียนมีง
มันวิ่งตามติดติดฉันหวิดลี้ม	ช่างขื่นขมอย่างที่เห็นเป็นที่หนึ่ง
อักษรนั้นมันเป็นบ้ำหน้าอิมึงทิ้ง	กูเขียนมีง ยังข่มขู่ให้กูกลัว
ฉัน ให้ห่มวิ่งลี้มลงตรงทางเปลี่ยว	อักษรเดี่ยวเชิญฉัน มันนำหัว
มันบอกว่า กูเบื้อแท้มีแต่ตัว	มีงจนแล้วยังทำชั่วมาเขียนกู
กูไม่อยากจะบพทกวีที่หน้ากระดาษ	ที่มีงวาดฝันให้กูไปสู้
ตาของมีง ไซ่ข้างเดียวมิเหลือวาด	มีงรับรู้ นี้...ยุคไหน อะไรกัน
เท้าสะเอวชี้หน้าคำลอดลอด	ทั้งก่อนขอดก่อนแคะและเยาะหยัน
ยกอ้างเอาบาปกรรมว่าทำมัน	คบนหน้าฉันสองสามทีแล้วหนีไป

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 38 ฉบับที่ 41 วันที่ 15-21 มีนาคม 2535, หน้า 51)

บทนี้ เผยสะท้อนให้เห็นภาวะความขัดแย้งในตัวเองของกวี ขณะกวีเขียนบทกวี ระหว่างการสร้างคุณค่าทางจิตใจหรือคุณค่าแห่งความคิดและจินตนาการ ได้แก่ บทกวีแห่งความรื่นรมย์ “บทกลอนละคร โขน” และบทกวีแห่งอุดมการณ์ความคิด “บทกวีที่วาดฝันให้ไปสู้” กับการสนองเรื่องของกายหรือการทำมาหากินเลี้ยงชีพ “ความหิว” และ “ความจน” ภาพการวิวาทหนึ่งคนวิ่งพวหวิดลี้มอีกหนึ่งเท้าสะเอวชี้หน้าคำลอด เป็นภาพการทะเลาะเบาะแว้งกันระหว่างสามีกับภรรยา นี่กวีสร้างขึ้นแสดงให้เห็นว่าการเขียนบทกวีไม่อาจตัดขาดจากการทำมาหากินเลี้ยงชีพ เพราะมันเป็น “เรื่องฝัว ๆ เมีย ๆ”

6.1.2.3 การเขียนบทกวีขึ้นอยู่กับค่านิยมและการประเมินค่าของสังคม

กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเขียนบทกวีว่าเป็นเรื่องของการสร้างสรรค์ขึ้นจากประสบการณ์ทางสังคม ผ่านการเผยให้เห็นว่าการเขียนบทกวีขึ้นอยู่กับค่านิยมและการประเมินค่าของสังคม ดังในบท “แต่...กวีนี้ยิ่งใหญ่” ของวีระ สุกสังข์ แสดงให้เห็นถึงกระบวนการเขียนบทกวี เป็นกระบวนการที่เต็มไปด้วยความทุกข์ยากลำบาก

หลากหลายประเด็น คือ เขียนขึ้นไม่ได้โดยง่าย คนไม่นิยมอ่าน ตีพิมพ์และหาที่ตีพิมพ์ก็ยาก ผู้เป็นกวีหรือผู้เขียนเองก็มีชีวิตยากจนเพราะอาชีพกวีไม่อาจสร้างรายได้เลี้ยงปากท้องได้ดีเพียงพอ

บทเอียบทกวี	ไม่มีที่จะขึ้นบนถนนหนังสือ
โอกาสการสื่อเรื่องให้เลื่องลือ	มีเพียงแค่ฝ่ามือหนังสือพิมพ์
ดูเหมือนบทกวีไม่มีค่า	ให้ซื้อหาแทนอาหารมาอ่านอ่อม
เป็นปรัชญาคนชื่นชมใครชมชม	แม่ลองลิมไม่พริ้มหวานเหมือนตาลย้อย
.....	
หากกวีมีแต่แค่บทกวี	อดตายแน่คราวนี้กวีจำ
บทกวีนั้นไซ้ไรไร้ราคา	ทั้งจะหากคนอ่านนั้นยากเย็น
บทเอียบทกวี	จะหาที่พิมพ์ถ้อยคำลำบากเชิญ
เขียนก็ยากพิมพ์ก็ยากหลายหลากประเด็น-	ครั้นเป็นกวีก็ยากจนหม่นหมองเอย
(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ 35 ฉบับที่ 43 วันที่ 9-15 เมษายน 2532, หน้า 46)	

คุณค่าของบทกวี ไม่อาจทำให้อิ่มท้องได้เหมือนอาหาร เพราะเป็นคุณค่าทางจิตใจ ได้แก่ คุณค่าแห่งปรัชญาความคิด และเป็นคุณค่าที่เขียนขึ้นจากกวีผู้มีชีวิตยากแค้นลำบาก คุณค่าแห่งปรัชญาความคิดในบทกวีจึงมีความขมขื่นคับแค้น ไม่เป็นที่รื่นรมย์ “พริ้มหวานเหมือนตาลย้อย” ในความคิดเห็นเช่นนี้จึงสะท้อนว่ากวีกำลังมองค่านิยมและการประเมินค่าของสังคมที่ไม่ให้ความสำคัญกับกวีและกวีนิพนธ์ในฐานะผู้สร้างและสิ่งเป็นคุณค่าทางจิตใจ ทำให้กวีต้องตกอยู่ในสภาพ “ยากจนหม่นหมอง” และกวีนิพนธ์ตกอยู่ในสภาพไร้ราคา “ไม่มีค่าให้ซื้อหามาอ่านอ่อม” ค่านิยมและการประเมินค่าของสังคมจึงเป็นสิ่งสำคัญ สามารถส่งผลกระทบต่อการสร้างหรือการเขียนบทกวีได้ สังคมใดให้คุณค่าและประเมินค่ากวีกับกวีนิพนธ์ไว้สูง กระบวนการเขียนบทกวีย่อมเป็นกระบวนการจรจร โลงชีวิตในสังคมได้ดี แต่หากสังคมใด ประเมินค่ากวีและกวีนิพนธ์ไว้ต่ำ หรือไม่ให้คุณค่าความสำคัญ กระบวนการเขียนบทกวีก็ย่อมชะงักงันหรือไม่อาจเป็นกระบวนการแห่งการสร้างสรรค์ชีวิตและสังคมได้ เพราะในกระบวนการสร้างหรือเขียนบทกวี ผู้สร้างหรือผู้เขียนคือกวี จะต้องตกอยู่ในสภาพนี้

คงจะมีแต่กวีที่โหยหิว	ขอคล้ายคำยาไส้ก็อยู่บ่ขบขบ
คำตอบแทนประทังชีวิตเพียงนิดน้อย	เป็นอาชีพเลื่อนลอยอย่างแท้แท้
อย่าอวดคิดถ้ากวีมีลูกห้า	ต้องหาเลี้ยงภรรยาหาเลี้ยงแม่
เลี้ยงชีวิตตนนั้นอาจผันแปร	เป็นกวีแท้แท้ที่ขวยขทาน
กวีเขียนบทกวีมีแต่หวัง	แต่ก็ยังไร้สตางค์จะสร้างบ้าน
กวีก็คนเหมือนกันโดยสันดาน	อยากมีรถมีบ้านฐานชีวิต

เก้าสิบเก้าในร้อยกวีจึงยากไร้	ปรารถนาสมบัติใดไม่มีสิทธิ์
เป็นสุขก็เพียง ได้ใช้ความคิด	และลิขิตด้วยคำจรรยา
เป็นกวีต้องมั่งงานไว้ขานรับ-	รองชีวิตดกอับกายภาคหน้า
มีเงินเดือนเงินดาวเป็นเงินตรา	เป็นปัจจัยซื้อหาทุกประการ
จะนั่นกวีอาจมีศักดิ์	อยู่ในตำหนักกรโหลฐาน
หรือกวีนั้นอาจรับราชการ	เป็นคณงานในไรร่น่าจำเป็น
หรือกวีเป็นกะหรีก็มีได้	เพราะกวีขายกายมิให้เห็น
เพราะกวีต้องมีข้าวทุกเช้าเย็น	ต้องมีกินมีเล่นเป็นธรรมดา

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 35 ฉบับที่ 43 วันที่ 9-15 เมษายน 2532, หน้า 46)

นี่คือการแสดงความคิดเห็นว่ากระบวนการเขียนบทกวีเป็นเรื่องของการสร้างสรรค์ขึ้นจากประสบการณ์ทางสังคม ผ่านการแสดงให้เห็นว่าการเขียนบทกวีขึ้นอยู่กับค่านิยมและการประเมินค่าของสังคม ดังนั้น ในการเขียนบทกวีเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเขียนบทกวีว่าเป็นเรื่องของการสร้างสรรค์ขึ้นจากประสบการณ์ทางสังคม จึงพบว่า มีการนำเสนอสภาพการเขียนบทกวีที่ขึ้นอยู่กับค่านิยมและการประเมินค่าของสังคมในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ สภาพผิเคี่ยน ค้อยความหมายหรือคุณค่าในสังคมประเทศชาติที่ไม่ให้ความสำคัญกับกวีและกวีนิพนธ์, สภาพสิ้นค่าในสังคมประเทศชาติที่ไม่เห็นคุณค่าทางปัญญา ความรู้ความคิดและจิตใจ, สภาพข่าแยหรือลำบากในฐานะเป็นการเขียนที่ต้องผ่านการประเมินค่าจากสังคมสื่อสารมวลชนและสังคมวรรณคดีศึกษาหรือวรรณกรรมวิจารณ์ และสภาพข่าแยหรือลำบากในฐานะเป็นการเขียนที่ต้องขึ้นอยู่กับค่านิยมของสังคมผู้อ่าน

การเขียนบทกวีมีสภาพผิเคี่ยน ค้อยความหมายหรือคุณค่าในสังคมประเทศชาติที่ไม่ให้ความสำคัญกับกวีและกวีนิพนธ์ ในบท “สำคัญกวี!” ของพรุคำ พรุพี สะท้อนให้เห็นการเขียนบทกวีมีสภาพค้อยความสำคัญ ด้วยน้ำเสียงผิเคี่ยนและการบ่งชี้ความแตกต่างของรายได้งานเขียนกวีอันน้อยนิดกับรายจ่ายที่ต้อง “หัก ครึ่งร้อย” ให้รัฐ

คนเอ๋ยคนกวี	ตื่นมารับความ โชคดีมีไม่บ่อย
ลงนามรับชำนัดอิฐเล็กน้อย	หัก ณ ที่จ่ายครึ่งร้อยไม่น้อยนั้น
คนกวีมีรายได้ให้ประเมิน	น่าภูมิใจเหลือเกินกวีฉัน
มีรายได้จ่ายรัฐไม่ผิดวัน	กวีจึงสำคัญต่อชาติเอ๋ย!

(มติชนสุดสัปดาห์. ปีที่ 47 ฉบับที่ 863 วันที่ 4-10 มีนาคม 2540, หน้า 78)

การเขียนบทกวีมีสภาพสินค้าในสังคมประเทศชาติที่ไม่เห็นคุณค่าทางปัญญา ความรู้ ความคิด และจิตใจ ในบท “แม่ประเทศจะปฏิเสธ” ของปราศ ราหุล, “เคราะห์รักพันปี” ของธีรยุทธ บุญบังค์, “ณ ทุรสมัย” ของศิริวร แก้วกาญจน์, “(มีงจะ) เขียนกลอนไปทำไม?” ของพลัง เพียงพิรุฬห์, “ดื่มน้ำดาได้แสงจันทร์” ของเดือนแรม ปรากฏเรื่อง, “บทกวีราคาถูก” ของปฤชณ, “ใบไม้ร่วง” ของบรรณกร กลั่นขจร, “เพลงกวี ความหวัง และบาดแผล” ของพุ่มไพโรพฤชญา และ “เพียงความเข้าใจ” ของนวลแสงจันทร์ ฉาย เช่น บท “แม่ประเทศจะปฏิเสธ” ของปราศ ราหุล สะท้อนให้เห็นการเขียนบทกวีตกอยู่ในสภาพสินค้าในสังคมประเทศชาติที่ทำให้ความสำคัญกับสินค้าสร้างรายได้ทางวัตถุเงินตรามากกว่า

รู้ว่าประเทศนี้กวีหืด	เห็นแต่ลดถอยหน้าจ้อยเจื่อน
เมื่ออินคำพร้าที่กวีเดือน	มีแต่เปื้อนแบะปากจากน้ำลาย
หาหนังสือบทกวีที่ร้านค้า	เจ้าของร้านบอกว่าไม่กล้าขาย
มีแต่เจ้ากับเจิ้งเซ้งจะตาย	ยอดจำหน่ายตายราบต้องภาพนู้ด
คำกวีอ่านเท่าไรไม่รู้เรื่อง	ดีแต่เปลืองแสงค่านั่งหน้าบูด
คุณภาพเปลือยสร้างทางแห่งมู๊ด	กำไรู้ดเล่นจี้ดิจจริงเขียว

(ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 เดือนพฤศจิกายน 2535, หน้า 86)

การเขียนบทกวีมีสภาพขำแยหรือลำบาก ในฐานะเป็นการเขียนที่ต้องผ่านการประเมินค่าจากสังคมด้านสื่อสารมวลชน ในบท “ก็คราก็หน้าเดิม” ของ “อินทปุตโต”, “ฤจะไรเวที่...กวีใหม่” ของ “นาตรี”, “ตู้เซฟ” ของสมเกียรติ สุขโข และ “คืนเปลี่ยว” ของฤทธิรงค์ พิทยา เช่น บท “ก็คราก็หน้าเดิม” ของ “อินทปุตโต” สะท้อนสภาพที่อแท้สิ้นหวังของกวีที่มุ่งมั่นสร้างงานหรือเขียนบทกวีด้วยความพากเพียร แต่กลับไม่ได้รับความเป็นธรรมและไม่ได้รับโอกาสให้ผลงานแห่งความพากเพียรของตนได้รับการตีพิมพ์จากกองบรรณาธิการ

แต่ละบาทแต่ละบทกำหนดบ่ง	ระดับสรรพรบรองส่ง...กว่าเสร็จสม
ก็จับจด...หมดจบ...ก็จ่อมจม	กับนิยามความนิยม...หนึ่งเรื่อง...ยาว
เสร็จสิ้นทานทวนทบทเป็นจบท้าย	มิกลับกลายคลงกลอนเชิงวอนกล่าว
ทุกวรรคลงตรงรับกับเรื่องราว	จึงส่งกองบอกรอแก้ว...หาญเหิมเกริม
ก็สื่อพิมพ์ก็บผล...ก็คนผ่าน	ก็ศิลป์สารปากประสงค์ว่าส่งเสริม
ก็ประดังยังประดา...คนหน้าเดิม	ก็เรื่องหลุดสุดจะเริ่มอีกใหม่แล้ว
จากเบื้องหลังพลังลด...ถึงบทล่า	จากโลกเพียรเวียนพา...ถึงล้ำแล้ว
จากคืนวันผันวารชวดผ่านแวว	จากวงแก้วกลอนกานท์ผ่าน โสถี่

(ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 16 ฉบับที่ 10 เดือนสิงหาคม 2538, หน้า 206)

การเขียนบทกวีมีสภาพขำแยหรือลำปาก ในฐานะเป็นการเขียนที่ต้องผ่านการประเมินค่าจากสังคมด้านวรรณคดีศึกษาหรือวรรณกรรมวิจารณ์ ในบท “ซีไรต์ สีอะไรก็ไม่ทราบ” ของเจน จรร โลง, “ฝันดับกับกวี” ของวัชรภาพล ผลสวัสดิ์ และ “หยากไย่ในบ้านกวี” ของ สิทธิชัย ทองสา เช่น บท “ซีไรต์ สีอะไรก็ไม่ทราบ” ของเจน จรร โลง สะท้อนให้เห็นถึงการเขียนกวีตกอยู่ในสภาพเสี่ยงต่อการสูญเสียคุณภาพหรือคุณค่าของงานกวีนิพนธ์ได้ เมื่อการเขียนหรือสร้างบทกวีจะต้องผ่านการประเมินค่าจากกลุ่มกรรมการตัดสินรางวัลซีไรต์ที่กวีสงสัยในความโปร่งใส

กรรมการตาดึงลึกซึ้งหรือ	เคยฝึกปรือกรองกวีที่ดีใหม่
คืนแต่คนเด่นดังชื่อฝังใจ	นำสงสัยพฤติกรรมที่จำเจ
เสวยสุกรเรื่องอักษรสุนทรโณ	สุดหาใครใจถึงจึงหันเห
นำเป็นห่วงกวีวายเพราะถ่ายเท	กวีเท็จได้แล้งทั่วแหล่งไทย

(สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 46 ฉบับที่ 48 วันที่ 3-9 ตุลาคม 2542, หน้า 49)

การเขียนบทกวีมีสภาพขำแยหรือลำปาก ในฐานะเป็นการเขียนที่ต้องขึ้นอยู่กับค่านิยมของสังคมผู้อ่าน ในบท “ลูกชายของฉันกลายเป็นเงา” ของสมพงษ์ ทวี สะท้อนให้เห็นถึงการเขียนบทกวีตกอยู่ในสถานการณ์ลำปาก เมื่อกระบวนการเขียนบทกวีหรือกระบวนการสร้างคือกวี ยึดติดแต่ในกรอบการใช้ภาษาคายตัวในอดีต ไม่อาจก้าวตามทันหรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อสื่อสารให้เหมาะสมกับค่านิยมในกระบวนการเสพคือผู้อ่านในปัจจุบันได้ คือ การเขียนบทกวีในปัจจุบัน กวีจะต้องคำนึงถึงการสื่อสารกับผู้อ่านที่เป็นคนรุ่นใหม่

และแล้วภาษาของนันทดตัวอยู่ในพื้นแผ่นดินที่แจ้งกระดังงวันพรั่งนี้
 “บทกวีของเธอพูดไม่รู้เรื่อง” ผู้อ่านกล่าว
 พวกเขาพูดผ่านดวงตาของแม่ผู้สิ้นหวัง
 แม่ที่เดินนับฝ่าเท้าที่หนึ่ง ก้าวที่สอง ก้าวที่สาม ก้าวที่สี่
 อยู่เรื่อยไปไม่สิ้นสุด
 (สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 14 ฉบับที่ 22 วันที่ 2-8 พฤศจิกายน 2540, หน้า 51)

6.1.3 ธรรมชาติเป็นบ่อเกิด

กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเขียนบทกวีว่ามีธรรมชาติเป็นบ่อเกิด ใน 2 ลักษณะ ได้แก่ การเขียนบทกวีเป็นการดำเนินความเรียงง่ายตามธรรมชาติ และการเขียนบทกวีมีอำนาจธรรมชาติบันดาล

6.1.3.1 การเขียนบทกวีเป็นการดำเนินความเรียบง่ายตามธรรมชาติ

กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นว่ากระบวนการบทกวีมีธรรมชาติ เป็นบ่อเกิด ผ่านการเปิดเผยว่าการเขียนบทกวีเป็นการดำเนินความเรียบง่ายตามธรรมชาติ ดังปรากฏ ในบท “จากหาดร่ำถึงคำกวี” ของท่อม ทางใต้ และ “มูมมอ บางบาง” ของสุชิน พลเสน

บท “จากหาดร่ำถึงคำกวี” ของท่อม ทางใต้ ได้แสดงให้เห็นถึงการเขียน บทกวีเป็นการสะท้อนกระทบกันระหว่างกวีผู้เขียนกับธรรมชาติ “ชายหาด” ที่ “ร่ำ” คือ คลื่นกำลัง กระทบฝั่ง”

ถ้าสำนึกและรักตระหนักรู้	ที่หาดร่ำพำนักประจักษ์จะสอย
ค่าแห่งรัก ประจักษ์ จะคอย	ได้หาดร่ำหรือร่ำหาดสวาทนิรันดร
แค่ได้จับขานกวีมาขบคิด	ไขปรัชญาชีวิตความหวาดหวั่น
แค่สังคัมห่มไฟไฟโลกันตร์	ไขอดีตอดีตอันอันระทม
หาดร่ำน้ำตาหาดซัดสาครร่ำ	กระทบเสียง เรียงคำคำขึ้นขม
กระทบใจ แปรใจ จารคำระบม	ตามอึดตาว่าสม คมคำกวี

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 42 ฉบับที่ 22 วันที่ 29 ตุลาคม - 4 พฤศจิกายน 2538, หน้า 69)

สำนึกตระหนักรู้คือการนำตนเองเข้าไปผูกพันกับธรรมชาติหาดทราย รู้สึก ซึ่งคำ “ประจักษ์” ถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันของชีวิตในธรรมชาติ “คลื่นทะเลกับชายหาด” ว่าเป็นการสัมผัสกันโดยตรง ไม่ซับซ้อนหรือผ่านตัวกลางอะไร “หาดร่ำน้ำตาหาดซัดสาครร่ำ กระทบ เสียง เรียงคำคำขึ้นขม กระทบใจ แปรใจ จารคำระบม ตามอึดตาว่าสม คมคำกวี” จึงเป็นการบ่งบอก ถึงการเขียนบทกวีของตนของกวีก็เป็นเช่นเดียวกันหรืออยู่ในกระบวนการเดียวกันกับคลื่นทะเลและ ชายหาด คือ กระบวนการ “ร่ำ” สัมผัสกันโดยตรง ไม่ซับซ้อน เป็นการดำเนินความเรียบง่ายตาม ธรรมชาติ

บท “มูมมอ บางบาง” สุชิน พลเสน เปิดเผยให้เห็นกระบวนการเขียน บทกวีผ่านระบบเทคโนโลยีทันสมัย ทำให้กวีรู้สึกแปลกแยกเปลี่ยวเหงาเศร้าลึก

คอมพิวเตอร์เปล่า ใจเปลี่ยว เกี้ยวรู้สึก	คำคมคารมหนัก ลึกลึกเหงา
พิมพ์อักษรก่อนคืน สะอื้น-เรา	กระทั่งเข้า อีกวัน กระชั้นมา
.....
เอาใจไปปล่อยทิ้ง ลงทะเล	เอาฝันเห่หักทิ่ม ที่ริมหนอง
เอารักเดียวปล่อยกว้าง ตรงข้างคลอง	เพื่อสนอง เทคโนโลยีแห่งชีวิต

ความงามแห่งการเกื้อกูลกันเริ่มตั้งแต่เมฆฝนหล่นลงป่าเป็นสายน้ำชุ่มฉ่ำ
ที่ป่าเขาให้ต้นไม้แตกหน่อต่อพันธุ์มากมายและได้ร่วมกันก่อเป็นเมฆฝนอีก เพื่อนำมาสู่การ
บ่งบอกถึงการเขียนบทกวีของตนว่าจะต้องเขียนขึ้นให้ได้อย่างกระบวนการสร้างความงามใน
ชนชาตินั้น นั่นคือ การแสดงความคิดเห็นว่ากระบวนการเขียนบทกวีมีธรรมชาติเป็นบ่อเกิด
ในลักษณะอำนาจของธรรมชาติ ได้แก่ ความงามอันเกิดจากความเกื้อกูลกัน เป็นแรงบันดาลใจให้กวี
สร้างบทกวีให้มีความงดงามแห่งการรังสรรค์จูนเจือชีวิตในธรรมชาติเช่นกัน

บท “ตกผลึกพริบพรายในห้วงคำ” ของปราชญ์ ผนวชานันต์ ได้เปิดเผย
เบื้องหลังการเขียนบทกวีที่ส่งผลสะเทือนใจ สื่อความหมายได้ลึกซึ้งนั้นล้วนมีที่มาจากการใช้
ธรรมชาติหรือชีวิตในธรรมชาติมาเปรียบเทียบแสดงเป็นภาพ เป็นอุทาหรณ์ เป็นตัวแทน เป็น
สัญลักษณ์

ที่เธอร้องเพลงรักได้หวานซึ่ง	ที่เธออาจสื่อถึงซึ่งสัจจะ
เธอเรียกขานใครมารับภาระ	เมื่อเอ่ยถึงสุนทรียะและสังขธรรม
ถ้ามิใช่สายน้ำอันฉ่ำไหล	คือสายใยแห่งรักอันชื่นฉ่ำ
คือเวลาไหลเปลี่ยนเป็นประจำ	ในถ้อยคำของเธอที่เปรียบเปรย
.....
ไม่จำเป็นต้องผ่านการเผยแสดง	ประจักษ์แจ้งด้วยความคิด ความรู้สึก
ธรรมชาติงดงามช่างล้ำลึก	ตกผลึกเป็นบทกวีที่งดงาม
(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 48 ฉบับที่ 1 วันที่ 17- 23 สิงหาคม 2544, หน้า 64)	

นี้เผยให้เห็นว่าการเขียนบทกวีเป็นการสร้างความงามแห่งถ้อยคำที่เกิดขึ้น
จากการตระหนักรู้ถึงคุณค่าของธรรมชาติซึ่งได้เกื้อหนุนรองรับในการเขียนบทกวี ความงามของ
บทกวีที่เกิดขึ้นจึงเป็นความงดงามแห่งการให้ การเสียสละ หรือความมีน้ำใจไมตรี การเขียนบทกวี
จึงเป็นการสร้างน้ำใจไมตรี โดยมีธรรมชาติเป็นแรงหนุนส่ง

บท “เบิกฟ้าหยาดภพ” รัชฎานันต์ ลิ้มสถาพร ก็ได้แสดงให้เห็นถึงสำนึก
ตระหนักซึ่งถึงคุณค่าของธรรมชาติที่เป็นความงามแห่งการเกื้อกูลกัน

หลงว่าข้าคือกวีน้อย	ต่ำคือยถากรรมชาติจะขลาดหนี
จึงเร่งร่อนน้ำค้างต่างบทกวี	เป็นสร้อยงามความดีให้ชีวิต
อยากเจียดรักจากใจให้ผีเสื้อ	ข้าจะคอยจูนเจืออยู่ในจิต
วานเจ้าปีกกลายพายปีกไปจุมพิต	น่ารักเข้าไปสถิตให้หนึ่งนาน
(มติชนสุดสัปดาห์. ปีที่ 8 ฉบับที่ 385 วันที่ 17-23 มกราคม 2531, หน้า 22)	

ต่อหน้าธรรมชาติ กวีผู้เขียนได้แสดงสำนึกถึงคุณค่ายิ่งใหญ่ “รักจนเจ็บ” ของธรรมชาติ โดยการหลอมตัวเข้าไป “เร่ร่อนสร้อยงามความดี” และแสดงความรักปรารถนา “เจ็บจนรัก” ทั้งนี้ก็คือการแสดงให้เห็นการเขียนบทกวีเป็นการสร้างความมีน้ำใจไมตรีโดยมีธรรมชาติผู้ยิ่งใหญ่คอยกำกับจัดการหรือคอยบันดาล เพื่อนำไปสู่การเผยให้เห็นว่า กระบวนการเขียนบทกวีมีธรรมชาติเป็นบ่อเกิด

6.1.4 อ้างอิงองค์ความรู้ของอดีต

ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ว่าเป็นการอ้างอิงองค์ความรู้ของอดีต กวีไทยร่วมสมัย ได้แสดงให้เห็นใน 2 ลักษณะ คือ การเขียนบทกวีมีครู และการเขียนบทกวีมีหลักกติกาก

6.1.4.1 การเขียนบทกวีมีครู

กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเขียนบทกวีว่าเป็นเรื่องของ การอ้างอิงองค์ความรู้ของอดีต ผ่านการเผยให้เห็นถึงการเขียนบทกวีมีครู ดังปรากฏในบท “กราบสุนทรภู่เป็นครูกวี” ของทิพย์ธาร นกสินธุ์ “ครู” ของวาณิช จรุงกิจอนันต์ และ “เสียงกวี” ของมะเนาะ ยูเด็น

บท “กราบสุนทรภู่เป็นครูกวี” ของทิพย์ธาร นกสินธุ์ ได้เสนอตัวขอเป็นศิษย์สุนทรภู่เพื่อสืบสานสร้างงานวรรณศิลป์

ขอเป็นศิษย์ร่วมศักดิ์วรรณศิลป์	ด้วยดวงจินตยินดีที่สืบสาน
มาเรียงถ้อยร้อยรับประดับกานท์	เพื่อเรียกขานสุนทรภู่เป็น “ครู” เอย
(สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 37 ฉบับที่ 3 วันที่ 1-7 กรกฎาคม 2533, หน้า 44)	

บท “ครู” ของวาณิช จรุงกิจอนันต์ นำเสนอสำนึกเคารพรักและคิดถึงครูสุนทรภู่ ตนเป็นศิษย์จะต้องแสดงสำนึกนี้ออกมาพิสูจน์ให้เห็นด้วยการสร้างผลงานทางวรรณศิลป์ขึ้นเยี่ยมให้ได้เหมือนงานของครู

จะพูดเพื่อผลอพรำแต่คำพูด	ฤาพิสูจน์สิ่งใดให้ใครอ่าน
คิดถึงสุนทรภู่ว่าครูกานท์	เขียนเกิดให้อยู่ยาวนานเหมือนงานครู
(จับขานกาพย์กลอน. กรุงเทพฯ: อู่พิมพ์แพกา, 2532, หน้า 13-15)	

บท “เสียงกวี” มะเนาะ ยูเด็น ได้ตั้งปณิธานขอเป็นศิษย์สร้างงานอย่างปวง
ครูกวีของไทยในอดีตด้วยการเขียนกลอนอุทิศเช่นสรวง

กลอนจากจิตอุทิศเป็นเครื่องเช่นสรวง น้อมบ่าววงปวงกวีศรีสยาม
ขอสร้างงานปานผกาบุษานาม ดำเนินตามกวีครูอยู่อาจฉ
(ข้ามขอบฟ้า. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2541, หน้า 7)

การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเขียนบทกวีว่าเป็นการอ้างอิง
องค์ความรู้ของอดีตในลักษณะการเขียนบทกวีมีครูนี้ กวีไทยร่วมสมัยได้อ้างถึงกวีไทยในอดีต เพื่อ
แสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างการเขียนบทกวีของคุณกับการเขียนบทกวีของกวีในอดีต เป็น
การเปิดเผยให้เห็นว่าการเขียนบทกวีของคุณเป็นการเขียนอย่างมีครู หรือมีแบบอย่างที่ดี ได้แก่
แบบอย่างการเขียนบทกวีมีวรรณศิลป์ชั้นเลิศ องค์ความรู้ในเรื่องการสร้างงานวรรณศิลป์ชั้นเลิศ
ได้แก่ ฉันทลักษณ์ ของกวีไทยชั้นครูนี้จึงถูกกวีไทยร่วมสมัยนำมาอ้างอิงในการเขียนบทกวีของคุณ
เพื่อปกป้องลักษณะการเขียนบทกวีของคุณว่ามีคุณค่าความหมายหรือมีความสำคัญในแง่เป็นการ
เขียนอย่างมีรากเหง้าทางวรรณศิลป์

6.1.4.2 การเขียนบทกวีมีหลักกติกา

กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการสร้างสรรค์
กวีนิพนธ์ว่าเป็นการอ้างอิงองค์ความรู้ของอดีต ในลักษณะเปิดเผยให้เห็นว่าการเขียนบทกวีมีหลักกติกา
ดังปรากฏในบท “ก่อนนอนตอนอยากเขียน” ของโชคชัย บัณฑิต “เดินตามตำราหมาไม่กัด”
ของเชษฐภัทร วิสัยจร “วอกแวกกวีนิพนธ์” กับ “ฝัน” ของกานติ ณ ศรีทธา และ “หิ้งห้อย” ของ
อหังการ์ กวี

บท “ก่อนนอนตอนอยากเขียน” โชคชัย บัณฑิต ได้บอกเล่าการฝึกฝน
เขียนบทกวีฉันทลักษณ์ ไม่ว่าจะเป็นกาพย์ กลอน โคลง และฉันท์ ที่ต้องใช้เวลาและต้องใช้
ความขยันหมั่นเพียร แม้แต่เวลาพักผ่อนก็แทบไม่มี “ก่อนนอนก็ยังอยากเขียน”

เหมือนแสงวรรณรส	หมายกบฏคำคดี
รูปแบบฟังแหบคีย์	ความพอดีอยู่ที่ใด
ก่อนนอนตอนอยากเขียน	ดูกวเวียนพากเพียรไป
บอ กอ พอเข้าใจ	เขียนอะไรหนอกวี

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ฉบับที่ 6 วันที่ 13-19 กรกฎาคม 2540, หน้า 50)

บท “เดินตามตำราหมาไม่กัด” เศรษฐภัทร วิสัยจร ได้เล่าถึงการเขียนกลอนไทยตามกฎเกณฑ์ลักษณะที่ชาวไทยผู้เริ่มต้นหรือผู้ยังไม่รู้สี่ขา จะต้องยึดเป็นแบบตำรา เป็นครู เพื่อฝึกฝนเรียนรู้ตามด้วยความพากเพียรใส่ใจ

ตามประสา ผู้หัดเขียน เพิ่งเขียนอ่าน	หัวกะคัด กลอนกานท์ งานอิหฺลี
ต้องยําน่า แบบอย่าง ทางวิธี	รอยกวี ครูสอน กลอนลําน่า
เคร่งครัดคํ่า คืดควม ตามบรรทัด	จื่ออักษร กลอนจัด หัดเขียนอํ่า
ย่อนรอยจืด ยึดรอยยํ่า ยํ่ารอยจํ่า	วนเวียนซํ่า ยํ่าสอน คํ่ากลอนไทย

(บนหมอนรองรางรถไฟฟ้า. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, 2548, หน้า 36-37)

บท “วอกแวกกวีนิพนธ์” และบท “ฝัน” กานติ ฅ ศรัทธา ได้บอกกล่าวความยุ่งยากใจของกวีที่ต้องประสบกับสภาพ “มัวหมอกมืดมนมืดมาน” ในการเขียน “กวีนิพนธ์” ที่ต้องหัดใช้คํ่าให้ชำนาญในกรอบของฉันทลักษณ์ และสภาพ “ไร้คํ่าแก้ว” ในการเขียน “กาพย์กลอน” ที่ต้องเขียนให้มีความงามความไพเราะด้วย กวีจึงต้องมีความอดทน มุ่งมั่นฝึกฝน มิเช่นนั้นต้องอยู่ในสภาพนี้ ในบท “วอกแวกกวีนิพนธ์”

เพียงนึกว่าจะเขียน	ก็เจ็บเจียนหัวใจหล่น
เหนือยอดตกเป็นฝน	ทั้งมือไม้ก็ไ้ซ้ชา
เพียงนึกว่าจะหวัง	ก็ลาญฝั่งที่ไ้หา
มัวหมอกพร้งออกมา	ไ้ห้มืดมนไ้ห้มืดมาน
ยากหนอกวีนิพนธ์	นิมิตบนระเบียบกานท์
ขัดใช้, ไ้ไม่ชำนาญ	ก็ชวดชมไร้ชื่นชม

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 40 ฉบับที่ 36 วันที่ 6-12 กุมภาพันธ์ 2537, หน้า 51)

ในบท “ฝัน”

ไ้ออกกวีหนุ่ม	มันร้อนรุ่มเสียแทบบ้า
อยากกั๊กินปากกา	แล้วซึ่รดหัวใจตน
ฝากรักให้โลกแล้ว	แต่ไร้แก้วเป็นสินบน
หอน ไ้ไปเยี่ยมขล	อกคนยากจึงยับเอน
ฝากรักกาพย์กลอนแล้ว	ไร้คํ่าแก้วก็ยากเกิน
จะก้าววกวีเดิน	ไปดับทุกข์ที่ปลายทาง

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 38 ฉบับที่ 35 วันที่ 2-8 กุมภาพันธ์ 2535, หน้า 49)

บท “หิ่งห้อย” ของอหังการ์ กวี ได้แจ้งบอกความมุ่งมั่นหมั่นเพียรเขียน บทกวีฉันทลักษณ์ ได้แก่ ฉันท์ โดยไม่ได้ยึดเคร่งครัดตามแบบแผนการใช้คำของฉันท์นัก เพื่อเน้น แสดงให้เห็นการเขียนบทกวีฉันทลักษณ์ของตนเป็นการ “ส่องแสงจะแต่งเสริม” หรือ “เสกสรรจะ ต่อเติม” จาก “หิ่งห้อย” คือ จากกวีเช่นคนที่อาจมีฝีมือมีความรู้ความสามารถทางฉันทลักษณ์ยังไม่ ถึงขั้น ยังไม่โดดเด่น แต่ตนก็มี “มโนมุงจรงกวี” คือมีเจตนามุ่งหมายจรจร โครงสร้างวรรณศิลป์ไทย หรือกวีนิพนธ์ไทยเช่นเดียวกัน ในการเขียนบทกวีฉันทลักษณ์ที่ไม่ถึงขั้นหรือตามหลักของครูกวี โบราณ ตนจึงต้องมีใจจดทนต่อคำประณามหยามว่าด้วย

ฉันท์ฉายประกายฉันท์	กวีวรรณมิอับปาง
หิ่งห้อยมิถอยทาง	จะส่องแสงจะแต่งเสริม
ฉันท์ฉายประกายฉันท์	จะเสกสรรจะต่อเติม
แสนศึกจะฮึกเหิม	มโนมุงจรงกวีฯ

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, ปีที่ 46 ฉบับที่ 38 วันที่ 20-26 กุมภาพันธ์ 2543, หน้า 56)

กวีไทยร่วมสมัยได้เขียนบทกวีเหล่านี้ขึ้นเพื่อเปิดเผยให้เห็นถึงลักษณะการเขียน บทกวีของตนว่าได้มีการฝึกฝนเรียนรู้การใช้คำในกรอบกฎของฉันทลักษณ์ กวีจะต้องมีความมุ่งมั่น อดทน และพากเพียร เพื่อเผยแสดงให้เห็นต่อไปถึงความคิดเห็นว่าการเขียนบทกวี เป็นเรื่องของ การเขียนที่มีหลักกติกา ไม่ใช่สักแต่ว่าเขียนอะไรก็ได้ตามใจตนต้องการ หลักกติกาที่ว่านี้ ก็คือ กฎฉันทลักษณ์

กวีไทยร่วมสมัยได้เผยให้เห็นถึงลักษณะการเขียนบทกวีของตนที่ต้องมี การฝึกฝนเรียนรู้การใช้คำในกฎฉันทลักษณ์ด้วยความมุ่งมั่น อดทน และพากเพียรนี้ ก็เพื่อแสดงถึง กระบวนการเขียนบทกวี ได้อ้างอิงอยู่กับองค์ความรู้ทางวรรณศิลป์ไทยในอดีต ได้แก่ ฉันทลักษณ์ ของไทย ที่กวีไทยร่วมสมัยจะต้องนำมาใช้เขียนหรือสร้างขึ้นเป็นบทกวีของตนให้ได้ ทั้งนี้ ก็เป็นวิธี บ่งบอกลักษณะการเขียนบทกวีของตนว่ามีคุณค่าหรือมีความสำคัญในฐานะเป็นการเขียนขึ้นอย่างมี เจริญชั้น มีความสามารถทางวรรณศิลป์ไทย ในฐานะที่ได้ผ่านด่านการใช้คำในหลักกติกา “กฎฉันท ลักษณ์” มาอย่างโชกโชน

6.2 กระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ของกวีไทยร่วมสมัย

กวีไทยร่วมสมัย เขียนบทกวีว่าด้วยกระบวนการเขียนบทกวีหรือสร้างกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเขียนบทกวีไว้ 4 ประการ ได้แก่ กระบวนการเขียนบทกวีเป็นการใช้จินตนาการส่วนตัว กระบวนการเขียนบทกวีเป็นการสร้างสรรค์ขึ้นจากประสบการณ์ทางสังคม กระบวนการเขียนบทกวีมีธรรมชาติเป็นบ่อเกิด และกระบวนการเขียนบทกวีเป็นการอ้างอิงองค์ความรู้ของอดีต เหล่านี้ได้เปิดเผยให้เห็นถึงกระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ของกวีไทยร่วมสมัยว่ามีอยู่ 5 กระบวนการ คือ กระบวนการจรจรโลงจิตใจ กระบวนการรู้ทันเท่าเข้าใจคน กระบวนการขับเคลื่อนสังคม กระบวนการนฤมิตความงามตามธรรมชาติ และกระบวนการสร้างสมความเป็นไทย

6.2.1 กระบวนการจรจรโลงจิตใจ

ในการแสดงความคิดเห็นว่ากระบวนการเขียนบทกวีเป็นการใช้จินตนาการส่วนตัวของกวี ได้เผยให้เห็นว่า กวีไทยร่วมสมัยสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ขึ้นจากมุมมองในเรื่องการเขียนบทกวีเป็นความสามารถพิเศษเฉพาะตัว แสดงให้เห็นถึงการนำแนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นนිරันตร์มาใช้ในการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ โดยมุ่งหมายเป็นกระบวนการกล่อมเกลาจิตใจมนุษย์ให้สูงขึ้นพ้นจากอำนาจจิตใจต่ำ เป็น “กระบวนการจรจรโลงจิตใจ”

กวีไทยร่วมสมัยแสดงให้เห็นว่าความสามารถพิเศษเฉพาะตัวของกวี เป็นไปเพื่อสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ที่มีคุณค่าสูงส่งล้ำค่า มีความหมายต่อจิตใจหรือจิตวิญญาณมนุษย์ สามารถยกระดับจิตใจมนุษย์ให้พ้นจากความเห็นแก่ตัว กระด้าง ใฝ่ต่ำ มุ่งเบียดเบียนทำร้ายผู้อื่น สู่การเป็นจิตใจรู้จักอุทิศเสียสละ รู้จักแบ่งปัน เกื้อกูลอาทรผู้อื่น ดังในกวีนิพนธ์ชื่อ “บันทึก” ของอังคาร กัลยาณพงศ์ ที่เผยแสดงให้เห็นความสามารถพิเศษของกวี ว่าได้เป็นไปเพื่อสร้างสรรค์กวีนิพนธ์มีคุณค่าเป็น “อามฤตรสฟ้า” มีค่ายิ่งกว่าแก้วแหวนล้ำค่าของเมือง เพราะเป็นกวีนิพนธ์ “วรรณศิลป์” หรือศิลปะการใช้ภาษาไทยที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อ “วิญญานทิพย์” ได้แก่ เพื่อยกระดับจิตใจมนุษย์ให้มีความดีงาม หลุดพ้นจากความอิจฉาริษยา การดูถูกดูแคลน มาสู่จิตใจที่รู้จัก “ลงทุนวิริยะแรงใจ” คือ จิตใจพากเพียรมุ่งสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้ผู้อื่น

ถึงอ้อมแก้วแหวนแสนเมืองมิ่ง

ต้องลงทุนวิริยะแรงใจ

ซึ่งวรรณศิลป์เพื่อวิญญานทิพย์

มาแบ่งปันกำนัลแหล่งหล้า

จะซื้อสิ่งสุดปรารถนาไฉน

จึงได้ค่าความหมายชีวา

หมายเอื้อมหิบบอามฤตรสฟ้า

สู่อุดตาหลับขับตานอน

มีอะไรบ้างผลตอบแทน

ดูถูกดูแคลนอีกฉาดาร้อน

แต่เพราะกวีมีในซีพจร

มีอนาทรเพราะจัญไรใครเคยฯ

(กวีนิพนธ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศีกษิตสยาม, 2513, หน้า 84)

แนวคิดเรื่องกวีนิพนธ์สูงส่งล้ำค่า มีความเป็นศักดิ์สิทธิ์ และมีความเป็น
นิรันดร์ ถูกกวีนำมาใช้ในความเปรียบกวีนิพนธ์เป็นอมฤตรสฟ้า คือ กวีนิพนธ์เป็นสิ่งไม่ตายและ
สูงค่าเทียมฟ้า โดยถูกย่ำให้สูงส่งขจรขลึงขึ้นอีกเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับแก้วแหวนสมบัติล้ำค่าควร
เมือง ที่ระบุนว่ามีค่าเหนือกว่าด้วยเป็นสมบัติทางวรรณศิลป์ที่สร้างขึ้นเพื่อความเป็น “วิญญาณทิพย์”
ได้แก่ จิตใจดีงาม รู้จักอุทิศเสียสละแบ่งปันผู้อื่น

ในกวีนิพนธ์ “ร้อยคมคำกวี” ของจักรินทร์ เอียดทอง ก็เช่นกัน

ร้อยคมคำ-ถ้อยคำหวานปานน้ำผึ้ง	ตั้งหญิงสาวสวยซึ่งไร้เคียงสา
ตั้งบัวขาวบานไสวในธรรา	ตั้งมารดาร์กบุตรสุดหัวใจ
เป็นบทกวีสีกบทใจจจจ่อ	แทนดอกไม้สักช่อ ประดับสมัย
ให้ท้องทุ่งความฝันอันกว้างไกล	ได้คิมคำกับหยาดไอแห่งความงาม
ให้ความงามกล่อมเกล้าหัวใจกร้าน	ผลิแยมรับความเบิกบาน เพื่อก้าวข้าม
วังวนอันชีวิตต้องติดตาม	เพื่อประจักษ์สักครู่ยามความสุนทรีย์
คิงลีกลงคู่ศภาวะ	มवलไม้ดอกออกดอกกระระกระการสี
พลีบรรเลงท่วงทำนองของดนตรี	...กรองกลั่นจากชีวีและวิญญาณ

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. วันที่ 13-19 กุมภาพันธ์ 2541, หน้า 56)

ในบทนี้ กวีได้แสดงให้เห็นถึงความสามารถพิเศษของตนเป็นไปเพื่ออุทิศเสียสละ
เอื้อเพื่อสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ที่มีค่าแห่งการอุทิศเสียสละเช่นเดียวกับกวีนิพนธ์ “บันทึก” ของอังคาร
กัลยาณพงศ์ เพียงแต่เป็นคุณค่าแห่งการอุทิศเสียสละจาก “มารดาร์กบุตรสุดหัวใจ” งดงามทั้งด้น
กำเนิดคือผู้สร้างได้แก่ กวี “กรองกลั่นจากชีวีและวิญญาณ” และผลผลิต คือกวีนิพนธ์ “ให้ความงาม
กล่อมเกล้าหัวใจกร้าน...” ซึ่งก็คือ การเผยให้เห็นว่ากระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ของกวีไทย
ร่วมสมัยเป็นกระบวนการกล่อมเกล้าจิตใจมนุษย์ให้สูงขึ้นพ้นจากอำนาจจิตใจใฝ่ต่ำ

6.2.2 กระบวนการรู้ทันเท่าเข้าใจตน

นอกจากนี้ ในการแสดงความคิดเห็นว่ากระบวนการเขียนบทกวีเป็นการใช้
จินตนาการส่วนตัวของกวี ยังได้เผยให้เห็นว่า กวีไทยร่วมสมัยสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ขึ้นจากมุมมอง

ในเรื่องการเขียนบทกวีเป็นลีลาส่วนบุคคล และการเขียนบทกวีขึ้นอยู่กับความรู้สึกลึกซึ้งนึกคิดของตนของกวี แสดงให้เห็นถึงแนวคิดเรื่อง “ญาณทัศน์ของกวีเป็นตัวกำหนดให้ผู้อ่านมุ่งพินิจสารัตถะเชิงจิตวิญญาณที่เผยแสดงผ่านกายภาพของถ้อยคำ”⁵ หรือแนวคิดที่เน้นความคิดความรู้ การประจักษ์แจ้งของกวีเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการกำหนดใช้สร้างถ้อยคำขึ้นมาเป็นบทกวี เพื่อเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ความเข้าใจตนเอง อยู่อย่างรู้เท่าทัน “กระบวนการรู้ทันเท่าเข้าใจตน”

กวีไทยร่วมสมัยได้เผยแสดงให้เห็นว่าลีลาส่วนบุคคลและความรู้สึกนึกคิดของกวีเป็นเรื่องของปัจเจก เป็นเอกเทศที่เป็นไปเพื่อสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ให้มีคุณค่าความหมายแห่งการรู้จักตนเอง เข้าใจชีวิตตนเอง อยู่อย่างรู้เท่าทัน ดังในบทกวีที่แสดงลักษณะเฉพาะของกวีชื่อ “... ไม่มีชื่อ...” ของลาย จำแลง ได้เปิดเผยให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะในการเขียนบทกวีของตนที่เป็นความปรารถนา “จารึกความงดงามของสรรพสิ่งลงบนสรรพสิ่งเอง”

มีกระดาดเพียงแผ่นเดียว
หากข้าจารึกถ้อยความได้ไม่รู้สิ้น
และมีเพียงปากกาแท่งหนึ่ง
หากข้าจารึกเรื่องราวไม่รู้จบ
กระดาดนี้อายุยืนยาว
ปากกานี้ก็ช่างทานทน

กวีบทเก่าในอดีตที่เห็นว่าดี
เมื่อเวลาล่วงไปหนึ่งปี
มันกลับดูไร้ค่า
กวีบทที่ดีที่สุด
เมื่อล่วงไปสิบปี
มันกลับยิ่งดูโง่งง

บัดนี้จึงไม่มีบทกวีอีกต่อไป
มีเพียงกระดาดเก่าๆ อายุยืนยาว
และมีเพียงปากกาเก่าๆ อายุทานทน
ข้าเพียงปรารถนา
จารึกความงดงามของสรรพสิ่ง
ลงบนสรรพสิ่งเอง

(สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 37 ฉบับที่ 21 วันที่ 4-10 พฤศจิกายน 2533, หน้า 44)

⁵ _____, “สารัตถะของกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่,” ใน *ยกอักษรร ย้อนความคิด เล่ม 1 ว่าด้วยวรรณกรรม*,

(กรุงเทพฯ: อาน, 2552), หน้า 223-227.

ลีลาส่วนบุคคลของกวีในการสร้างงานขึ้นด้วยความปรารถนาจารึกความงดงามของสรรพสิ่งลงบนสรรพสิ่งเอง นี้แสดงให้เห็นถึงแนวคิดที่เน้นความคิดความรู้ การประจักษ์แจ้งของกวีเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการกำหนดใช้สร้างถ้อยคำขึ้นมาเป็นบทกวี ได้แก่ ความคิดความรู้หรือการประจักษ์แจ้งของกวีในเรื่องขอบเขตจำกัดของกวีนิพนธ์ว่าไม่อาจสะท้อนแสดงความงดงามของสรรพสิ่งได้อย่างหมดจดแท้จริง กวีจึงปฏิเสธการเขียนกวีนิพนธ์แบบเก่าในอดีตที่ไม่ใช่การเขียนขึ้นเพื่อจารึกความงดงามของสรรพสิ่งอย่างแท้จริง กระดาษแผ่นเดียวและปากกาแท่งหนึ่งที่ยืนยาวและทนทาน จึงได้แก่ ความคิดความรู้หรือการประจักษ์แจ้งในเรื่องดังกล่าวนี้ของกวี กวีจะต้องนำมากำหนด จารึกความงดงามของสรรพสิ่ง ในการแสดงสะท้อนออกมาหรือในการสร้างถ้อยคำขึ้นเป็นบทกวี ซึ่งก็คือ ความปรารถนาจารึกความงดงามของสรรพสิ่งลงบนสรรพสิ่งเอง ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการสร้างสรรค์ความเข้าใจตนเอง ความรู้เท่าทันชีวิตตนในฐานะชีวิตมนุษย์ที่เป็นเพียงเศษเสี้ยวส่วนหนึ่งในโลก เป็นแค่ชีวิตหนึ่งในสรรพสิ่งหลากหลาย

ในบท “นกเถื่อน” ของเรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์ที่ว่า

ไม่ต้องค้นถ้อยคำอย่างคร่ำคร่ง ไม่ต้องเร่งเขียนคำอย่างคล่องแคล่ว
เป็นเหมือนกับแมวขี้ไม่รีแฉว ได้ค้มค้ำค้ำแล้วรู้ลึกซึ้ง

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 42 ฉบับที่ 10 วันที่ 6-12 สิงหาคม 2538, หน้า 59)

นี่จึงเป็นการแสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะตัวในการเขียนบทกวีที่ได้ปฏิเสธแนวการเขียนบทกวีแบบคร่ำคร่งไม่ว่าจะเป็นแนวเน้นแสดงความคิดเชิงปรัชญาเพื่อกล่อมเกลาคิดใจมนุษย์ที่เป็นแนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์ หรือแนวปลุกเร้ากระตุ้นเปิดโปงให้เห็นปัญหาเพื่อสร้างสรรค์สังคม ที่เป็นแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต และแนวเน้นการเขียนคำอย่างชำนาญคล่องแคล่ว ซึ่งก็คือแนวการเขียนเน้นความสามารถทางวรรณศิลป์ไทย หรือแนวคิดกฤตยาการแห่งกล โดยกวีได้ยกสาธกแนวการเขียนบทกวีของตนที่เน้นให้ความสำคัญกับธรรมชาติความคิดความรู้สึกของตน เหมือนการเขียนปลดปล่อยทุกข์ตามธรรมชาติ “แมวขี้ไม่รีแฉว” ที่ได้มี “การค้มค้ำค้ำแล้วรู้ลึกซึ้ง” คือ กวีได้เน้นความรู้สึกซึ้งของตนในการสร้างคำ ประกอบขึ้นเป็นบทกวี ไม่ให้ความสำคัญกับกฎเกณฑ์ข้อบังคับทางฉันทลักษณ์ หรือความคิดเชิงอุดมการณ์สังคม หรือปรัชญาลึกล้ำยิ่งใหญ่โตมากไปกว่าความคิดความรู้สึกของตนที่ได้เข้าใจลึกซึ้งถึงธรรมชาติความเรียบง่าย เป็นตัวของตัวเองของกวีอย่างแท้จริง นี่คือการเผยให้เห็นถึงกระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ของกวีไทยร่วมสมัยว่าเป็นกระบวนการแห่งการสร้างสรรค์ความเข้าใจตนเอง อยู่อย่างรู้เท่าทัน

6.2.3 กระบวนการขับเคลื่อนสังคม

ในการแสดงความคิดเห็นว่ากระบวนการเขียนบทกวีเป็นการสร้างสรรค์ขึ้นจากประสบการณ์ทางสังคม ได้เผยให้เห็นว่า กวีไทยร่วมสมัยสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ขึ้นจากมุมมองในเรื่องการเขียนบทกวีเป็นการเรียนรู้สั่งสมจากสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม การเขียนบทกวีไม่อาจตัดขาดจากการเลี้ยงชีพ และการเขียนบทกวีขึ้นอยู่กับค่านิยมและการประเมินค่าของสังคม ทั้งสามเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงการนำแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิตมาใช้สร้างสรรค์กวีนิพนธ์ เป็นกระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ที่กวีไทยร่วมสมัยมุ่งมาดให้เป็น “กระบวนการขับเคลื่อนสังคม”

เรื่องการเขียนบทกวีเป็นการเรียนรู้สั่งสมจากสังคมจากทางตรงและทางอ้อม กวีจะต้องนำเอาชีวิตหรือความคิดความรู้สึกของตนไปเรียนรู้อยู่กับมันเพื่อเขียนบทกวีขึ้น นี่ก็คือแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิตที่ให้ศิลปะต้องเป็นไปเพื่อรับใช้สังคม ฉะนั้นจึงพบว่ามี การเปิดเผยให้เห็นถึงแนวคิดในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ขึ้นเพื่อสร้างสรรค์สังคมตามแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต เช่น ในบทกวีชื่อ “กวีเธอหวานดี” ของอหังการ กกล้า แสดงให้เห็นถึงแนวคิดที่ยึดมั่นในการสร้างงานเพื่อสร้างสรรค์สังคม เขียนบทกวีเพื่อสะท้อน ตีแผ่ และชี้ให้เห็นปัญหาสังคมที่เต็มไปด้วยความทุกข์ทน โดยได้วิพากษ์แนวการเขียนบทกวีที่มุ่งแสดงความสวยงาม ความไพเราะของถ้อยคำและถ้อยเสียง แนวการเขียนที่เน้นสนองอารมณ์ความรู้สึก

กวีเธอหวานดีนะที่รัก	เธอคว้านควักวัดดูดิบหยิบจากไหน
ขณะสังคมเช่นที่เป็นไป	ล้วนทำให้ฉันขลุ่ยแต่ทุกข์ทน
กวีเธอหวานดีนะที่รัก	เธอร้อยถักรุ่งเรืองเกี่ยวเวหน
หยาดสีให้บุปผางามตาชน	ตะวันปรนแสงสวยด้วยอินดิ

กวีเธอหวานดีนะที่รัก	เธอคว้านควักวัดดูดิบช่างหยิบหา
ฉันอยากเขียนอย่างเธอคู่สักครา	จนปัญญาหัวใจมันไม่ยอม!

(ไรเตอร์แมกกาซีน ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (57) เดือนกุมภาพันธ์ 2541, หน้า 108)

คำว่า “หวาน” เป็นคำวิพากษ์แนวการเขียนที่มุ่งความสวยงาม ความไพเราะของถ้อยคำและเสียง สสนองอารมณ์ความรู้สึกว่า “ไร้สาระ” ไม่มีคุณค่าความหมายต่อสังคม จึงเกิดอาการ “จนปัญญา” ที่หัวใจมันไม่ยอม “หวาน” ตาม ด้วยการตระหนักชัดอยู่แล้วว่า สังคมที่เป็นไปตามความเป็นจริง มีแต่ความทุกข์ ทั้งนี้ก็คือการเปิดเผยให้เห็นถึงกระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ของกวีไทยร่วมสมัยว่าเป็นกระบวนการสร้างสรรค์สังคม ได้แก่ การเขียนบทกวีเพื่อขับเคลื่อนสังคมไปสู่สภาพที่ดีกว่าตามแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต

เรื่องการเขียนบทกวีไม่อาจตัดขาดจากการเลี้ยงชีพ ได้เปิดเผยให้เห็นกระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ของกวีไทยร่วมสมัยว่าเป็นกระบวนการสร้างสรรค์สังคมโดยยึดหรือใช้แนวการสร้างสรรคงานศิลปะตามแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต เช่น ในบทกวีชื่อ “พ่อค้า” ของอรุณรุ่ง สัตย์สวีย์ ได้สะท้อนแนวคิดในการสร้างบทกวีเพื่อรับใช้ชีวิตทางสังคม คือการเขียนบทกวีที่แผ่สะท้อนปัญหาความจริงของชีวิตทางสังคมที่ไม่สวยงาม แต่ก็มีความเป็นจริง ได้แก่ ความเป็นจริงของชีวิตมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม

จึงเขียนบทกวีหลังบัญชีเงินสด	เพื่อชดเชยรายรับอิสระฯ
ภายใต้โคมไฟแห่งภาระ	มีอาจเอาชนะความเป็นจริง
.....	
ครั้นเข่าลุกคิดชีวิตเด่น	กลับเกิดเห็นเป็นภาพชีวิตผ่าน
สลบจริงสลบฝัน...อันตรธาน	ทรัพย์สินศฤงคารกองเต็มเรือน
อยู่ต่อหน้าบัญชีรายรับ	เมฆทะเลมึนกดทับกลับจับเคลื่อน
รมย์กวีพืดแรง ณ ผังแสงเดือน	เรือชีวิตลอยเลื่อนเร่ทะเลประพันซ์
จึงเขียนบทกวีหลังบัญชีรายจ่าย	เพื่อหลีกหนีฉากสุดท้ายของความฝัน
อาจจำยอมและสมยอมพร้อมพร้อมกัน	หรือสับสนบางเลี้ยววันนั้นพรำมัว
เพราะในบทกวีนั้นชีวิต	แต่มีอาจซึ่งถูกผิด ดี ชั่ว
และเงื่อนไขบางอย่างช่างน่ากลัว	นั่นเลขหลังบัญชีขายตัว...เติมบทกวี
(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 48 ฉบับที่ 42 วันที่ 15-21 มีนาคม 2545, หน้า 64)	

ท่ามกลางกระแสสังคมที่ทำให้ทุกอย่างกลายเป็นสินค้าเพื่อบริโภค กวีต้องดิ้นรนเอาตัวรอดให้ได้ จนบางครั้งสุมเสี่ยงต่อการสูญเสียคุณค่าทางจิตใจ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สุมเสี่ยงต่อความล่มสลายทางจริยธรรมดงามของมนุษย์ที่ต้องอยู่ร่วมกันด้วยความเผื่อแผ่เกื้อกูล เพราะชีวิตมนุษย์ต้อง “จำยอมและสมยอมพร้อมพร้อมกัน” เพื่อการได้มาซึ่งวัตถุดิบของอุปโภคบริโภค นี่คือการเขียนบทกวีสะท้อนแนวคิดการตีแผ่ปัญหาชีวิตทางสังคมตามแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต

เรื่องการเขียนบทกวีขึ้นอยู่กับค่านิยมและการประเมินค่าของสังคม กวีไทยร่วมสมัยก็ได้เปิดเผยให้เห็นถึงการเขียนบทกวีขึ้น โดยใช้แนวคิดในการสร้างงานศิลปะเพื่อรับใช้สังคมสร้างจริยธรรมดงามในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันหรือชีวิตทางสังคม ตามแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต เช่น ในบทกวีชื่อ “ณ ทูรสมัย” ของศิริวรรณ แก้วกาญจน์ วิชาภรณ์สังคมประเทศไทยที่ประเมินค่างานศิลปะกวีนิพนธ์ให้เป็นสิ่งไร้ค่า เป็นแค่ขยะ เพราะมุ่งให้ความสำคัญกับค่านิยม “กาม” การหลงใหล

พอกพูนกิเลสความอยากใคร่ จนกลายเป็นสังคัมแห่งการตัดดวงเอาแต่ตัว ลุ่มหลง มีติดบอดปัญญา ไร้ความคิด

อย่าสร้างเลขงานศิลปะ	เขามองเป็นขะนะนำเหยียดหยาม
ทั่วเมืองไสวด้วยไฟกาม	เผาไหม้ลูกกลมหัวใจคน
อย่าเลยอย่าสร้างศิลปะ	โลกจะเขาะยืมให้หมองหม่น
สื่อกามปิดตาประชาชน	ความคิดมัวมนทุกมุมเมือง
อย่าจืดอย่าเขียนงานกวี	คนประเทศนี้ไม่รู้เรื่อง
ขึ้นจิตเขียนไปก็เปล่าเปลือง	มิเคยประเทืองปัญญาใคร
ศิลปะ วรรณกรรม	อย่าสร้างอย่าทำมันเหลวไหล
อย่าถามหาคนที่สนใจ	เมื่อแผ่นดินลุกไหม้ด้วยไฟกาม

(ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 17 ฉบับที่ 9 เดือนกรกฎาคม 2539, หน้า 169)

งานศิลปะคือกวีนิพนธ์ที่มีคุณค่าในการทำให้ชีวิตมนุษย์มีจิตใจสูงหรือเป็นอิสระ หลุดพ้นจากความอยากความใคร่ ความมีติดบอดไร้สติปัญญา สังคัมกลับไม่ให้ความสำคัญ หมายความว่า ศิลปะหรือกวีนิพนธ์ไม่ได้ถูกนำมาปรับใช้สร้างสรรค์สังคัม ความคิดเห็นเช่นนี้จึงเป็นการเพ่งชี้ว่า กระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ เป็นกระบวนการสร้างสรรค์จริยธรรม ความดีงามทางจิตใจมนุษย์ ให้ชีวิตมนุษย์ดำรงอยู่ในสังคัมร่วมกันด้วยความรู้จักแบ่งปัน รู้จักพอ ไม่ลุ่มหลง เพื่อสนองกิเลสความใคร่ของตน ตามแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิตที่มองว่าการสร้างสรรค์ศิลปะต้องเป็นไปเพื่อรับใช้หรือสร้างสรรค์สังคัม หรือต้อง “จับเคลื่อนสังคัม” ไปสู่สภาพที่ดีกว่า

6.2.4 กระบวนการอนุมัติความงามตามธรรมชาติ

กระบวนการเขียนบทกวีมีธรรมชาติเป็นบ่อเกิด ได้เผยให้เห็นว่ากวีไทยร่วมสมัย สร้างสรรค์กวีนิพนธ์ขึ้นจากมุมมองในเรื่องการเขียนบทกวีเป็นการดำเนินความเรียบง่ายตามธรรมชาติ และการเขียนบทกวีมีอำนาจธรรมชาติบันดาล ทั้งสองเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงการนำแนวคิดกฤตยาการแห่งกล และแนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์ มาปรับใช้สร้างกวีนิพนธ์ขึ้น เป็นกระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ที่กวีไทยร่วมสมัยหมายมุ่งให้เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ความงามแห่งความเรียบง่ายและความงามแห่งน้ำใจของชีวิตในธรรมชาติ “กระบวนการอนุมัติความงามตามธรรมชาติ”

เรื่องการเขียนบทกวีเป็นการดำเนินความเรียบง่ายตามธรรมชาติ และเรื่องการเขียนบทกวีมีอำนาจธรรมชาติบันดาล กวีไทยร่วมสมัยได้เปิดเผยให้เห็นการเขียนบทกวีโดยมีการนำเอาทั้งแนวคิดในเรื่องการตกแต่งประดับถ้อยคำให้สวยงามมีความไพเราะหรือแนวคิดกฤตยาการแห่ง

กล และแนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์ มาปรับใช้ในการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ขึ้น เพื่อเปิดเผยให้เห็นถึงกระบวนการสร้างกวีนิพนธ์ของกวีไทยร่วมสมัยว่าเป็นกระบวนการ สร้างสรรค์ความงามแห่งความเรียบง่ายและความงามแห่งน้ำใจของชีวิตในธรรมชาติ

เรื่องการเขียนบทกวีเป็นการดำเนินความเรียบง่ายตามธรรมชาติ เปิดเผยให้เห็น กระบวนการสร้างกวีนิพนธ์ของกวีไทยร่วมสมัยว่าเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ความงามแห่งความ เรียบง่าย เช่น บทกวีชื่อ “จากหาดร่ำถึงคำกวี” ของท่อม ทางใต้ เผยแสดงความเกี่ยวข้องกันระหว่าง กวีผู้เขียนกับธรรมชาติ “ชายหาดร่ำ”

แค่ได้จับขานกวีมาขบคิด

ใช่ปรัชญาชีวิตความหวาดหวั่น

แค่สังคัมห่มไฟไฟโลกันตร์

ใช่อดตาอดอันอันระทม

หาดร่ำน้ำตาหาดซัดสาคร่ำ

กระทบเสียง เรียงคำคำขึ้นขม

กระทบใจ แปรใจ จารคำระบม

ตามอดตาว่าสม คมคำกวี

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 42 ฉบับที่ 22 วันที่ 29 ตุลาคม - 4 พฤศจิกายน 2538, หน้า 69)

“ใช่ปรัชญาชีวิตความหวาดหวั่น” หรือ “ใช่อดตาอดอันอันระทม” นี้แสดงให้เห็น ถึงการวิพากษ์แนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์ ที่ทำให้กวีนิพนธ์มีลักษณะเป็นปรัชญา ชีวิตสูงส่งศักดิ์สิทธิ์หรือทำให้กวีนิพนธ์มีลักษณะเป็นการประกาศ “อหังการกวี” อดตาของกวี (ดัง ปรากฏในงานของอังคาร กัลยาณพงศ์) “แค่ได้จับขานกวีมาขบคิด” หรือ “แค่สังคัมห่มไฟไฟ โลกันตร์” นี้จึงเป็นการปรับใช้แนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์ให้ลดความเป็น ปรัชญาชีวิตสูงส่งลงและให้มีการปรับใช้สังคัมมากขึ้นกว่าการประกาศแสดงอดตาของกวี ส่วนการ “กระทบเสียง เรียงคำ กระทบใจ แปรใจ แปรคำ” ก็คือการนำแนวคิดกฤตยาการแห่งกลมาปรับใช้ ในการเรียงร้อยตกแต่งถ้อยคำสี่อารมณ์เป็นบทกวี ในลักษณะแทนที่จะให้ความสำคัญกับกฎเกณฑ์ ล้นทลัทธิ แต่กลับให้ความสำคัญกับธรรมชาติ “หาดร่ำน้ำตาหาดซัดสาคร่ำ” คือ ปรับใช้ให้เป็น การเรียงร้อยตกแต่งถ้อยคำสี่อารมณ์ตามลักษณะการกระทบสัมผัสกันของธรรมชาติ “ชายหาดกับ คลื่นทะเล” การเผยแสดงความเกี่ยวข้องกันระหว่างกวีผู้เขียนกับภาพและเสียงธรรมชาติกระทบ สัมผัสกันโดยตรงหรืออย่างใกล้ชิด ไม่ซับซ้อนหรือผ่านตัวกลางอะไรอื่น นี่เป็นการแสดงสำนึกใน คุณค่าความงามของธรรมชาติว่าได้สัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างเรียบง่าย โดยกวีได้แสดงให้เห็นว่าการ สร้างสรรค์กวีนิพนธ์ของตนก็ได้อยู่ในความสัมพันธ์เรียบง่ายของธรรมชาตินี้เช่นกัน กระบวนการ สร้างสรรค์กวีนิพนธ์จึงเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ความงามแห่งความเรียบง่าย

เรื่องการเขียนบทกวีมีอำนาจธรรมชาติบันดาล เปิดเผยให้เห็นกระบวนการสร้าง กวีนิพนธ์ของกวีไทยร่วมสมัยว่าเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ความงามแห่งน้ำใจของชีวิตใน

ธรรมชาติ เช่น บทกวีชื่อ “จักถนนอมมอมรักสักนรินทร์” ของปรีดา บุตรสา เผยแสดงการพรรณนาภาพธรรมชาติ “หยาดหยดน้ำ”

กลิ่นมาจากดอกฝนนบนภูผา	ในเกสรดอกหญ้าของป่าหนาว
รินหลังไหลใสล้ำแวววาว	คู่สายธารดวงดาวอันพราวพราย
แต่ละหยาดแต่ละหยดล้วนสดสวย	ระรินราวด้วยกลิ่นมีกลิ่นหาย
แสงตกแฉ่มแววจับประกาย	ทอเป็นรุ่งงามสายโค้งรายเรียว
ข้ามขอบฟ้าฝั่งฝันสีสนออบ	เกิดเป็นภาพทาบเงาป่าเขาเขียว
ก่อต้นรักปีกหมายมิคยเดียว	แตกกิ่งพันธุ์โน้มเหนี่ยวเป็นเกลียวกลม
แอบอิงไอร่วมกันเป็นเมฆอ่อน	คืนแสงจันทร์ละมุนกรุ่นผสม

.....

จักถนนอมมอมรักสักนรินทร์ ด้วยหวังจินต์เสกสรรฝันหลากหลาย
 จักถักถ้อยร้อยดาวพราราดรี ให้เป็นบทกวีทั้งดงาม
 (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 48 ฉบับที่ 44 วันที่ 29 มีนาคม - 4 เมษายน 2545, หน้า 65)

การกลั่นของ “หยาดหยดน้ำ” คือ การร้อยกรองถ้อยคำ “แต่ละหยาดหยด” ได้แก่แต่ละถ้อยคำ “ก่อต้น” จึงคือ การก่อเป็นบทกวี และ “โน้มเหนี่ยวเป็นเกลียวกลม แอบอิงไอร่วมกัน” จึงได้แก่ บทกวีที่มีถ้อยคำสัมผัสผสานกันอยู่อย่างประณีตมีแบบแผน และการถนนอมมอมรักอันเกิดจากความซาบซึ้งถึงคุณค่าของการแอบอิงไอร่วมกันหรือการเกื้อกูลกันของชีวิตในธรรมชาตินี้ จึงได้แก่ การแสดงความซาบซึ้งตระหนักถึงความล้ำค่าของกวีนิพนธ์ ยกให้กวีนิพนธ์มีค่าคงทนเหนือกาลเวลา “สักนรินทร์” ตามแนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง สักคีสิทธิ์ เป็นนรินทร์ การพรรณนาเผยแสดงภาพธรรมชาติ “หยาดหยดน้ำ” ที่มีการโน้มเหนี่ยวกลมเกลียวอิงแอบไอร่วมกันในการก่อเกิดเมฆฝน นี่เป็นการแสดงสำนึกตระหนักในคุณค่าความงามของธรรมชาติว่าได้ร่วมกันเกื้อหนุนสร้างคุณประโยชน์ต่อกัน ร่วมกันทำงานสร้างสรรค์ความงาม “น้ำฝน-น้ำใจ” ให้เกิดมีขึ้นในโลก คือ เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ความงามแห่งน้ำใจเพื่อแผ่กันของชีวิตในธรรมชาติ ที่กวีไทยร่วมสมัยได้นำมาเป็นแบบอย่างหรือเป็นบ่อเกิดในการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ของตน

6.2.5 กระบวนการสร้างสมความเป็นไทย

กระบวนการเขียนบทกวีเป็นการอ้างอิงองค์ความรู้ของอดีต ได้เผยให้เห็นว่า กวีไทยร่วมสมัยสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ขึ้นจากมุมมองในเรื่องความสามารถทางวรรณศิลป์หรือองค์ความรู้ด้านหลักทฤษฎีของกวีชั้นครูในอดีต ความสามารถในการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ที่เชื่อมโยง

กับองค์ความรู้ด้านฉันทลักษณ์ นี้แสดงให้เห็นว่ากวีไทยร่วมสมัยได้นำแนวคิดกฤตยาการแห่งกลที่เป็นหัวใจของการสร้างขนบวรรณศิลป์ไทยตั้งแต่อดีตต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน มาใช้สร้างสรรค์กวีนิพนธ์ขึ้น เป็นกระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ที่กวีไทยร่วมสมัยมุ่งหมายให้เป็นกระบวนการสร้างสมความเป็นไทย ได้แก่ การสร้างและสืบทอดมรดกวรรณศิลป์ไทย ดังในการเผยให้เห็นเรื่องความสามารถทางวรรณศิลป์หรือองค์ความรู้ด้านฉันทลักษณ์ของกวีชั้นครูในอดีต กวีได้ระบุไว้ชัดเจนถึงความมุ่งหมายในการสร้างงานขึ้นเพื่อสืบทอดวรรณศิลป์ไทย เช่น ในบทกวีชื่อ “กราบสุนทรภู่เป็นครูกวี” ของทิพย์ธาร นภาสินธุ์

ไอ้พระคุณครุ่นคิดประดิษฐ์คำ	ดั่งอบร่ำนำทิพย์ชโลมหล้า
เป็นคำกลอนอ่อนหวานอยู่นานมา	เป็นคุณค่าอ้อมล้นจนทันใจ
จึงควรแล้วรุ่นลูกรุ่นหลานเหลน	หัดคิดเส้นแต่งกายพัสถานที่ขึ้นขานไข
เพื่อสืบทอดสอดรับประดับไว้	ให้หมั่นฝึฝักฝนนิพนธ์งาน

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 37 ฉบับที่ 3 วันที่ 1-7 กรกฎาคม 2533, หน้า 44)

ในการเผยแสดงให้เห็นความสามารถสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ของตนที่เชื่อมโยงกับองค์ความรู้ด้านฉันทลักษณ์ ในบทกวีชื่อ “ออกแวกกวีนิพนธ์” ของกานติ ฌ ศรีธธา ที่ระบุในลักษณะชัดเจนแสดงให้เห็นว่า การเลิกสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ฉันทลักษณ์หรือการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ตามแนวคิดกฤตยาการแห่งกลนี้เท่ากับเป็นทำลายหรือสูญสิ้น “สมบัติบูรณ” ซึ่งก็คือ การสูญเสียมรดกทางวรรณศิลป์ไทยนั่นเอง

เล็กเล็กเออะเล็กเล็ก	ม้วนูกเบิกเสียวเวลา
กวีนี้เสดสา	สิ้นสมบัติบูรณแล้ว

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 40 ฉบับที่ 36 วันที่ 6-12 กุมภาพันธ์ 2537, หน้า 51)

กระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ของกวีไทยร่วมสมัยที่เป็นการอ้างอิงองค์ความรู้ของอดีตนี้ จึงเป็นเรื่องของกระบวนการสร้างเพื่อสืบทอดเอกลักษณ์ไทย ภูมิปัญญาในการใช้ภาษาไทยอย่างมีชั้นเชิงศิลปะ ได้แก่ มรดกวรรณศิลป์ของไทย ให้คงอยู่สร้างคุณค่าเอกลักษณ์ความเป็นไทยต่อไป トラบใดที่ยังมีการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ไทยในลักษณะเป็น “กระบวนการสร้างสมความเป็นไทย” นี้อยู่ สังคมไทย “ชาติภาษาเจ้าบทเจ้ากลอน” จะยังคงตระหง่านทวยท่าชาติภาษาอารยธรรมาสังคมโลกได้ トラบนั่น

บทที่ 7

สรุปผลและเสนอแนะ

การศึกษากวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ (metapoetry) ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยนี้ มีวัตถุประสงค์อยู่ 2 ข้อ คือ

1. เพื่อศึกษาลักษณะและแนวคิดของกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ (metapoetry)
2. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะสำคัญของกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 ถึงปัจจุบัน

ผลการศึกษาในวัตถุประสงค์ข้อ 1. สรุปได้ว่า

กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ หรือ metapoetry เป็นประเภทของกวีนิพนธ์กลุ่มหนึ่งที่กวีสร้างขึ้นเพื่อแสดงออกถึงทศานทัศน์ที่เป็นแนวคิดในการพิจารณาเกี่ยวกับคุณลักษณะ บทบาทหน้าที่ ปรัชญา และหลักการอื่น ๆ ทางวรรณศิลป์ แนวคิดทศานทัศน์สำคัญในกวีนิพนธ์ร่วมสมัย ทั้งในต่างประเทศและในไทย ในกวีนิพนธ์ไทยหรือวรรณคดีไทย การกล่าวถึงหรือว่าด้วยเรื่องตัวเอง ยังไม่มีลักษณะแสดงออกถึงทศานทัศน์ เพราะเป็นการกล่าวถึงหรือว่าด้วยเรื่องตนเองในลักษณะ “แฝงไว้” ในตัวบทอื่น ภายใต้หลักเกณฑ์ความถูกต้องและไพเราะของฉันทลักษณ์ และภายในบทบาทกับสถานภาพของกวีในราชสำนัก กวีไม่ได้กล่าวถึงตนเองเพื่อพิจารณาบทบาทและสถานภาพของกวีกับกวีนิพนธ์ที่บังชี้ถึงการแสดงออกทางแนวคิดทศานทัศน์ การกล่าวถึงตนเองอย่างเป็นเอกเทศและแสดงออกถึงทศานทัศน์ เริ่มปรากฏชัดในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นช่วงที่กวีนิพนธ์ไทยได้เปลี่ยนแปลงทั้งด้านวิธีการนำเสนอและเนื้อหา

- ความเปลี่ยนแปลงด้านวิธีการนำเสนอ กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยไม่ได้มีแค่การนำเสนอความไพเราะและถูกต้องตามกฏฉันทลักษณ์แบบฉบับเท่านั้น หากยังมีวิธีการนำเสนอโดยการปรับแต่งฉันทลักษณ์แบบฉบับ และการใช้ฉันทลักษณ์และกวีนิพนธ์รูปแบบอื่น ไม่ว่าจะเป็นฉันทลักษณ์แบบชาวบ้านหรือพื้นบ้าน กวีนิพนธ์รูปแบบอิสระหรือไร้ฉันทลักษณ์ และกวีนิพนธ์รูปแบบวรรณรูปหรือรูปธรรม

- ความเปลี่ยนแปลงด้านเนื้อหา กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยไม่ได้มีเพียงเนื้อหาพาดพิงกับเนื้อหาเพื่อชีวิตเท่านั้น หากยังมีกวีนิพนธ์ทางปัญญาและกวีนิพนธ์แนวพหุสัจจะเพื่อชีวิตและพาดพิง

ความเปลี่ยนแปลงของกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยทั้งด้านวิธีการนำเสนอและเนื้อหา ส่งผลให้ กวีไทยร่วมสมัยสร้างกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ขึ้น แสดงมุมมองความคิดเห็นของตนในลักษณะ เป็นการนิยามความหมายของกวีกับกวีนิพนธ์ แสดงการใคร่ครวญพิจารณาบทบาท สถานภาพของ ตน คุณค่าของกวีนิพนธ์ ตลอดจนกระบวนการเขียน เป็นการประกาศแสดงการตีความความคิดความเชื่อ ของตนที่แสดงถึงศาสตร์สำนักออกมาในรูปแบบทกวีว่าด้วยเรื่องของตนเอง ที่เรียกว่า กวีนิพนธ์ ว่าด้วยกวีนิพนธ์ หรือ metapoetry

ผลการศึกษาในวัตถุประสงค์ข้อ 2. จากจำนวนตัวบทกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ทั้งสิ้น 210 บท สรุปได้ว่า

กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย มีลักษณะสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. คุณลักษณะของกวี
2. พันธกิจของกวี
3. คุณค่าของกวีนิพนธ์
4. กระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์

1. คุณลักษณะของกวี กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวีไว้ 5 ประการ คือ กวีมีธรรมชาติเป็นแม่แบบ กวีมีหลักธรรมประจำใจ กวีมีความสามารถทางวรรณศิลป์ กวีมีชีวิตเพื่อสร้างความคิดและจินตนาการ และกวีมีชีวิตเช่นคนธรรมดา โดยในความคิดเห็นเหล่านี้ ทำให้เห็นว่ากวีพินิจตนและกวีวิพากษ์กวี

1.1 กวีนิพินิจตน ใน 5 ด้าน ได้แก่

- 1.1.1 กวีกับธรรมชาติ
- 1.1.2 กวีกับหลักธรรม
- 1.1.3 กวีกับการสร้างสรรค์วรรณศิลป์
- 1.1.4 กวีกับการดำรงชีพ
- 1.1.5 กวีกับความเป็นคนธรรมดา

1.2 กวีวิพากษ์กวี ใน 8 ประเด็น ดังนี้

- 1.2.1 กวีควรร่วมกันสร้างสรรค์งาน
- 1.2.2 กวีไม่ควรหลงตัวเอง
- 1.2.3 กวีควรสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อสร้างสรรค์ชีวิต
- 1.2.4 กวีควรสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อสืบทอดมรดกวรรณศิลป์ไทย

- 1.2.5 กวีควรใช้ชีวิตเพื่อสร้างสรรค์กวีนิพนธ์
- 1.2.6 กวีควรมีน้ำใจต่อกัน
- 1.2.7 กวีควรตระหนักถึงสถานภาพทางสังคมกับบทบาทการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์
- 1.2.8 กวีควรสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ให้มีความเรียบง่าย เป็นตัวของตัวเอง

2. พันธกิจของกวี กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจของกวีเป็น 2 ประการ คือ พันธกิจของในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อกล่อมเกลาจิตวิญญาณมนุษย์ และพันธกิจของกวีต่อสังคม โดยในความคิดเห็นทั้งสองนี้ ได้แสดงให้เห็นถึงการเน้นย้ำและปรับใช้แนวคิดในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ 3 แนวคิด ได้แก่

- 2.1 การเน้นย้ำและปรับใช้แนวคิดกฤตยาการแห่งกล
- 2.2 การเน้นย้ำและปรับใช้แนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์
- 2.3 การเน้นย้ำและปรับใช้แนวคิดศิลปะเพื่อชีวิต

3. คุณค่าของกวีนิพนธ์ กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยไว้ 4 ประการ คือ คุณค่าของกวีนิพนธ์อยู่ที่วรรณศิลป์หรือศิลปะการใช้ภาษา คุณค่าของกวีนิพนธ์อยู่ที่การแสดงอารมณ์และความรู้สึกรักของกวี คุณค่าของกวีนิพนธ์อยู่ที่การรับใช้สังคม (คั่นช่องและโคมฉาย) และคุณค่าทางจิตวิญญาณของมนุษยชาติ ในความคิดเห็นเหล่านี้ แสดงให้เห็นถึงการทบทวนประเมินค่าอันทลัษณ์และการทบทวนประเมินค่าแนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์

- 3.1 การทบทวนประเมินค่าอันทลัษณ์ ใน 3 ลักษณะ คือ
 - 3.1.1 คุณค่าวรรณศิลป์ของไทย
 - 3.1.2 คุณค่าการสื่อสาร
 - 3.1.3 คุณค่าความเสมอภาค
- 3.2 การทบทวนประเมินค่าแนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์
 - ใน 3 ลักษณะ คือ
 - 3.2.1 คุณค่าที่มาจากจิตใจงาม
 - 3.2.2 คุณค่าที่ส่งผลให้จิตใจงาม
 - 3.2.3 คุณค่าที่ใช้ได้กับชีวิตจริง

4. กระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ กวีไทยร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเขียนบทกวีไว้ 4 ประการ คือ กระบวนการเขียนบทกวีเป็นการใช้จินตนาการส่วนตัว กระบวนการเขียนบทกวีเป็นการสร้างสรรค์จากประสบการณ์ทางสังคม กระบวนการเขียนบทกวีมีธรรมชาติเป็นบ่อเกิด และกระบวนการเขียนบทกวีเป็นการอ้างอิงองค์ความรู้ของอดีต โดยทั้ง 4 ประการนี้ได้เผยให้เห็นถึงกระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ของกวีไทยร่วมสมัยว่ามี 5 กระบวนการ ดังนี้

4.1 กระบวนการจรรโลงจิตใจ

ในการแสดงความคิดเห็นว่ากระบวนการเขียนบทกวีเป็นการใช้จินตนาการส่วนตัวของกวี ได้เผยให้เห็นว่า กวีไทยร่วมสมัยสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ขึ้นจากมุมมองในเรื่องการเขียนบทกวีเป็นความสามารถพิเศษเฉพาะตัว แสดงให้เห็นถึงการนำแนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์มาใช้ในการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ โดยมุ่งหมายเป็นกระบวนการกล่อมเกลาจิตใจมนุษย์ให้สูงขึ้นพ้นจากอำนาจจิตใจใฝ่ต่ำ เป็น “กระบวนการจรรโลงจิตใจ”

4.2 กระบวนการรู้ทันเท่าเข้าใจตน

ในการแสดงความคิดเห็นว่ากระบวนการเขียนบทกวีเป็นการใช้จินตนาการส่วนตัวของกวี ได้เผยให้เห็นว่า กวีไทยร่วมสมัยสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ขึ้นจากมุมมองในเรื่องการเขียนบทกวีเป็นลีลาส่วนบุคคล และการเขียนบทกวีขึ้นอยู่กับความรู้สึกนึกคิดของตนของกวี แสดงให้เห็นถึงแนวคิดเรื่อง “ญาณทัศน์ของกวีเป็นตัวกำหนดให้ผู้อ่านมุ่งพินิจสารัตถะเชิงจิตวิญญาณที่เผยแสดงผ่านกายภาพของถ้อยคำ” หรือแนวคิดที่เน้นความคิดความรู้ การประจักษ์แจ้งของกวีเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการกำหนดใช้สร้างถ้อยคำขึ้นมาเป็นบทกวี เพื่อเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ความเข้าใจตนเอง อยู่อย่างรู้เท่าทัน “กระบวนการรู้ทันเท่าเข้าใจตน”

4.3 กระบวนการขับเคลื่อนสังคม

ในการแสดงความคิดเห็นว่ากระบวนการเขียนบทกวีเป็นการสร้างสรรค์ขึ้นจากประสบการณ์ทางสังคม ได้เผยให้เห็นว่า กวีไทยร่วมสมัยสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ขึ้นจากมุมมองในเรื่องการเขียนบทกวีเป็นการเรียนรู้สั่งสมจากสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม การเขียนบทกวีไม่อาจตัดขาดจากการเลี้ยงชีพ และการเขียนบทกวีขึ้นอยู่กับค่านิยมและการประเมินค่าของสังคม ทั้งสามเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงการนำแนวคิดศิลปะเพื่อชีวิตมาใช้สร้างสรรค์กวีนิพนธ์เป็นกระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ที่กวีไทยร่วมสมัยมุ่งมาให้เป็น “กระบวนการขับเคลื่อนสังคม”

4.4 กระบวนการนฤมิตรความงามตามธรรมชาติ

กระบวนการเขียนบทกวีมีธรรมชาติเป็นบ่อเกิด ได้เผยให้เห็นว่ากวีไทยร่วมสมัยสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ขึ้นจากมุมมองในเรื่องการเขียนบทกวีเป็นการดำเนินความเรียบง่าย

ตามธรรมชาติ และการเขียนบทกวีมีอำนาจธรรมชาติบันดาล ทั้งสองเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงการนำแนวคิดกฤตยาการแห่งกล และแนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์ มาปรับใช้สร้างกวีนิพนธ์ขึ้น เป็นกระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ที่กวีไทยร่วมสมัยหมายมุ่งให้เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ความงามแห่งความเรียบง่ายและความงามแห่งน้ำใจของชีวิตในธรรมชาติ “กระบวนการนฤมิตความงามตามธรรมชาติ”

4.5 กระบวนการสร้างสมความเป็นไทย

กระบวนการเขียนบทกวีเป็นการอ้างอิงองค์ความรู้ของอดีต ได้เผยให้เห็นว่ากวีไทยร่วมสมัยสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ขึ้นจากมุมมองในเรื่องความสามารถทางวรรณศิลป์หรือองค์ความรู้ด้านฉันทลักษณ์ของกวีชั้นครูในอดีต ความสามารถในการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ที่เชื่อมโยงกับองค์ความรู้ด้านฉันทลักษณ์นี้แสดงให้เห็นว่ากวีไทยร่วมสมัยได้นำแนวคิดกฤตยาการแห่งกลที่เป็นหัวใจของการสร้างขนบวรรณศิลป์ไทยตั้งแต่อดีตต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน มาใช้สร้างสรรค์กวีนิพนธ์ขึ้น เป็นกระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ที่กวีไทยร่วมสมัยมุ่งหมายให้เป็น “กระบวนการสร้างสมความเป็นไทย” ได้แก่ การสร้างและสืบทอดมรดกวรรณศิลป์ไทย

การศึกษาบทกวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ หรือ metapoetry ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย เป็นการศึกษาในเรื่องความคิดเห็นหรือมุมมองของผู้สร้างตัวบท คือ กวี เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นถึงลักษณะสำคัญเกี่ยวกับคุณลักษณะของกวี พันธกิจของกวี คุณค่าของกวีนิพนธ์ และกระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ ที่กวีไทยร่วมสมัยนำเสนอไว้ในประเภทของกวีนิพนธ์กลุ่มหนึ่ง ได้แก่ กวีนิพนธ์ที่ว่าด้วยเรื่องของตนเอง เป็นการศึกษาจากมุมมอง “ภายใน” ได้แก่ คนสร้างงาน มองสถานะและบทบาทของตน มองคุณค่าในผลงานคือกวีนิพนธ์ รวมทั้งมองกระบวนการเขียนงานของตน ในลักษณะเป็นการนิยามความหมาย การพินิจวิพากษ์ การเน้นย้ำและปรับใช้ การทบทวนประเมินค่า เพื่อประกาศความคิดความเชื่อในเรื่องเหล่านี้จากมุมมองของตน ทำให้ทราบถึงสถานะและบทบาท รวมทั้งคุณค่าของกวีกับกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย ในสังคมไทยปัจจุบัน การได้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ศึกษาเพียงมุมมอง “ภายใน” อาจยังไม่พอ จึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการศึกษาควบคู่ไปกับมุมมอง “ภายนอก” คนสร้างงานด้วย เช่น ศึกษาจากมุมมองของนักวิชาการ จากมุมมองของผู้รับหรือนักอ่าน จากมุมมองของต่างชาติ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การศึกษามุมมอง “ภายใน” นี้ ทำให้เห็นถึงสารสำคัญที่กวีไทยร่วมสมัยสื่อออกมาให้สังคมไทยปัจจุบันได้รับรู้ สารนั้นก็คือ ความพยายามพินิจ ไตร่ตรอง ใส่ใจ และมุ่งหวังให้ตนเองและผลงานได้รับการตรวจสอบอย่างจริงจัง โดยกวีไทยร่วมสมัยเอง ได้ริเริ่มตรวจสอบตนเองไว้แล้วเป็นปฐม ในรูปแบบ “กวีนิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์”

คุณลักษณะของกวี ที่แสดงให้เห็นถึงการพินิจตนของกวีและกวีวิพากษ์กวี ทำให้เห็นได้ว่า กวีไทยร่วมสมัยกำลังใคร่ครวญพิจารณาในเรื่องสถานภาพและบทบาทของตน ท้ายที่สุด อาจเป็น ความพยายามหาสถานภาพเหมาะสมที่สุดให้กับตนเพื่อดำรงอยู่อย่างเหมาะสมในสังคม เพื่อตน สามารถแสดงบทบาททำงานจริงจังรโงงชีวิตและสังคมไทยได้อย่างทรงพลังมหิทธิภาพและ ทรงคุณค่ามหาศาล

พันธกิจของกวี ที่แสดงถึงการเน้นย้ำและปรับใช้แนวคิดในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ทั้ง สามแนวคิด ทำให้ทราบว่ากวีไทยร่วมสมัยได้สำนึกตระหนักถึงหน้าที่ของตนว่ามีส่วนสำคัญใน การสร้างสรรค์ชีวิตและสังคม แท้แล้ว พันธกิจในการสร้างสรรค์วรรณศิลป์เพื่อกล่อมเกลาคจิต วิญญาณมนุษย์ และพันธกิจของกวีต่อสังคม อาจเป็นความมุ่งมั่นอาสาปรับใช้ชีวิตและสังคมให้ดีขึ้น ยั่งยืน

คุณค่าของกวีนิพนธ์ ทำให้ทราบว่ากวีไทยร่วมสมัยได้ใส่ใจค้นคว้าหาคุณค่าความหมายใน ผลงานของตน การทบทวนประเมินค่าอันถกถกษณ์และแนวคิดกวีนิพนธ์สูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นนิรันดร์ เป็นไปได้ว่า กวีไทยร่วมสมัยกำลังเชื่อเชิญผู้อ่านหรือผู้รับได้เข้ามาพอนพัก สนทนา เรียนรู้แลกเปลี่ยน ตลอดจนอิงแอบอาศัยอยู่ด้วยกันในโลกวรรณศิลป์

กระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ ทำให้ทราบว่ากวีไทยร่วมสมัยได้หมายมั่นปั้นมือให้ กระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ของตนเป็นไปเพื่อขับเคลื่อนชีวิตและสังคมไทยไปสู่ชีวิต ประเสริฐสถาพรและสังคมสถิตเสถียรจริยธรรม

ชีวิตที่รู้จัก รู้ค่าแบ่งปัน สังคมที่รู้ฝน รู้ทันตนเอง.

ศูนย์วิทยพัทพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กัลยา กุลสุวรรณ. *กวีนิพนธ์รูปแบบอิสระของไทย พ.ศ. 2519 ถึง พ.ศ. 2537*. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2540.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. ความหมายและขอบเขตของวรรณกรรมไทยปัจจุบัน. ใน *วรรณกรรมไทย
ปัจจุบัน*, หน้า 5. รายงานการสัมมนาการสอวรรณกรรมไทยปัจจุบัน ระดับอุดมศึกษาของ
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ณ โรงแรมรถไฟเชียงใหม่, 3-5 พฤษภาคม
2516. อ้างถึงใน อวยพร มิลินทรางกูร. *ลักษณะคำประพันธ์ร้อยกรองของไทยตั้งแต่ พ.ศ.
๒๔๗๕-๒๕๐๑*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.
- เกษม ขนบแก้ว. *อิทธิพลของวรรณคดีต่างประเทศต่อวรรณคดีไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ:
โอเดียนสโตร์, 2539.
- เจตนา นาควัชระ. แนวทางการสร้างทฤษฎีศิลปะจากแผ่นดินแม่. ใน *ศิลปะส่องทาง*, หน้า 104-105.
กรุงเทพฯ: คมบาง, 2546.
- เจตนา นาควัชระ. ศิลปะส่องทางให้แก่นัก ในวัฒนธรรมไทย. ใน *ศิลปะส่องทาง*, หน้า 44.
กรุงเทพฯ: คมบาง, 2546.
- เจตนา นาควัชระ และคนอื่นๆ. *กวีนิพนธ์เยอรมัน : บทวิเคราะห์และสรณิพนธ์ : รายงานการวิจัย*.
กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2541.
- ชัมย์กร แสงกระจ่าง. วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ของกวีนิพนธ์ไทย. ใน *กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย:
บทวิเคราะห์และสรณิพนธ์*, หน้า 37. กรุงเทพฯ: ศยาม, 2544.
- ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต และคนอื่นๆ. *ทอไหมในสายน้ำ*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น,
2541.
- ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช. บทบาทของรางวัลวรรณกรรม ต่อการสร้างและเสพวรรณกรรม. ใน *อ่าน
(ไม่)เอาเรื่อง*, หน้า 34-35. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2548.
- ดวงมน จิตรจำนง. แนวคิดสำคัญของกวีนิพนธ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์. *วารสารสงขลานครินทร์
ฉบับสังคมศาสตร์* 6.1 (ม.ค.-เม.ย. 2543): 2-12.
- ตรีศิลป์ บุญจรรยา. *วรรณคดีเปรียบเทียบ : กระบวนทัศน์และวิธีการ*. อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิง
ศพ (กรณีพิเศษ) นางทองสุข บุญจรรยา, 20 ธันวาคม 2549.
- ตรีศิลป์ บุญจรรยา. คือคันทองและโคมฉาย : พันธกิจของนักเขียนต่อสังคมในวรรณกรรมของ
เสนีย์ เสาวพงศ์. *ศิลปวัฒนธรรม* 20.9 (กรกฎาคม 2542): 77.

- ชเนศ เวศร์ภาดา. กฤตยาการแห่งกล : หัวใจการสร้างขนบวรรณศิลป์ไทย. *วารสารสงขลา นครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์* 8.3 (ก.ย.-ธ.ค. 2545): 344.
- ชเนศ เวศร์ภาดา. กวีรุ่นใหม่กับการสรรคำใช้ในบทกวี. *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์* (6 มกราคม-มีนาคม 2548): 38.
- ชเนศ เวศร์ภาดา. ขนบวรรณศิลป์ในกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทย. ใน *25 ปีซีไรต์ รวมบทวิจารณ์และคัดสรร*, หน้า 61. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2547.
- ชเนศ เวศร์ภาดา. *หอมโลกวรรณศิลป์*. กรุงเทพฯ: ปาเจรา, 2549.
- นพพร ประชากุล. วรรณคดีไทย: วรรณกรรมทางเลือกใหม่ แม่พลาดรถไฟสายฟองสบู่. ใน *ยกอักษรรย้อนความคิด เล่ม 1 ว่าด้วยวรรณกรรม*, หน้า 216-217. กรุงเทพฯ: อ่าน, 2552.
- นพพร ประชากุล. สาระดั่งของกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่. ใน *ยกอักษรรย้อนความคิด เล่ม 1 ว่าด้วยวรรณกรรม*, หน้า 226-227. กรุงเทพฯ: อ่าน, 2552.
- นพพร ประชากุล. ‘ใส่แห่ง’ กับ ‘สมองตัน’ : กับดักกวีไทยสมัยใหม่. *สารคดี* 15.180 (2543): 152.
- นิตยา มาศะวิสุทธิ์ และคนอื่นๆ. *กวีนิพนธ์อเมริกันร่วมสมัย : บทวิเคราะห์และสรณินพนธ์*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ศยาม, 2544.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. หัวใจของวรรณคดีไทย. ใน *วรรณไวทยาการ (วรรณคดี)*, หน้า 63. โครงการตำราสมาคมสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2514.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). *คำวัด* (ออนไลน์). แหล่งที่มา:
http://www.kalyanamitra.org/daily/dhamma/index.php?option=com_content&task=view&id=2682&Itemid=99999999 (2553, ตุลาคม 13)
- พิเชฐ แสงทอง. สามสิบปี กวีสองสายธาร การปะทะประสานกันของความหมายและคุณค่ากว่าจะเป็นปัจเจกนิยมพาสึน. *วารสารหนังสือใต้ดิน* 1.3 (มกราคม-มีนาคม 2548): 26.
- ไพลิน รุ่งรัตน์. ภาพโดยรวมของกวีนิพนธ์เพื่อชีวิต (ยุคที่สอง) ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖-๖ ตุลาคม ๒๕๑๕. ใน *25 ปี 14 ตุลา มองผ่านวรรณกรรมเพื่อชีวิต*, หน้า 86-87. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โครงการ 25 ปี 14 ตุลา, 2541.
- рінฤทัย สัจจพันธุ์. การประพันธ์รูปแบบใหม่ : หน่วยที่ 9, ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 2*, หน้า 549-553. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2527. อ้างถึงใน *เจียรนัยศิริสวัสดิ์, การศึกษารูปแบบและแนวคิดของร้อยกรองรูปแบบใหม่ ช่วง 1 ตุลาคม 2529 ถึง 31 มีนาคม 2530*. รายงานการวิจัยเสริมหลักสูตรคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, มิถุนายน 2530.

- รินฤทัย สัจจพันธุ์. บริบททางการเมือง สังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ เท่าที่มีผลกระทบต่อ
กวีนิพนธ์ร่วมสมัยของไทย. ใน *กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย: บทวิเคราะห์และสรณิพนธ์*, หน้า
15. กรุงเทพฯ: ศยาม, 2544.
- รินฤทัย สัจจพันธุ์. วรรณกรรมเพื่อชีวิตยุคแรก(พ.ศ. ๒๔๕๐-๒๕๐๐). ใน *25 ปี 14 ตุลา มองผ่าน
วรรณกรรมเพื่อชีวิต*, หน้า 11. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โครงการ 25 ปี 14 ตุลา, 2541.
- รินฤทัย สัจจพันธุ์. *ศาสตร์และศิลป์แห่งวรรณคดี*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น,
2544.
- วิกิพีเดีย. *พรหมวิหาร ๔ (ออนไลน์)*. แหล่งที่มา: [http://th.wikipedia.org/wiki/พรหมวิหาร ๔](http://th.wikipedia.org/wiki/พรหมวิหาร_๔)
(2553, ตุลาคม 13)
- วิทยา วงศ์ดีไทย. รูปแบบใหม่ของร้อยกรองไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์ ฉบับวรรณกรรม 9.2*
(เมษายน-มิถุนายน 2522): 50-62. อ้างถึงใน เจียรนัย ศิริสวัสดิ์, *การศึกษารูปแบบและ
แนวคิดของร้อยกรองรูปแบบใหม่ ช่วง 1 ตุลาคม 2529 ถึง 31 มีนาคม 2530*. รายงานการ
วิจัยเสริมหลักสูตรคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, มิถุนายน 2530.
- วินัย สุโกไส. ปรัชญาเต๋าในงานกวีของ จ่าง แซ่ตั้ง. *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์* (26 พฤศจิกายน-2
ธันวาคม 2543): 66.
- สมภพ ภิรมย์. ความรักและบทธศจรรย์ในวรรณคดีไทย. *โลกหนังสือ 2.5* (ก.พ. 2522): 44.
- สายพิน ปัฐมาบรรณ. ความเคลื่อนไหวของกวีนิพนธ์ไทย ในสายตานักวิชาการ (2) : ศักดิ์สิทธิ์
จนเสรี. *เนชั่นสุดสัปดาห์* (25 พ.ย.- 1 ธ.ค. 2542): 49.
- สายวรุณ น้อยนิมิต. กวีร่วมสมัย : ผู้ครุ่นคิดอย่างลุ่มลึกหรือเพียงผู้มีใจไหวรู้ลึก. *ภาษาและ
หนังสือ 36* (2548): 13-34.
- สุจิตรา จงสถิตวัฒนา. *หวังสร้างศิลปินมิต เปรตแพรว: การสืบทอดขนบกับการสร้างสรรค์
วรรณศิลป์ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะอักษร
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- สุภาพร มากแจ้ง. *กวีนิพนธ์ไทย ๑*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2532. อ้างถึงใน ชัยภกร
แสงกระจ่าง. วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ของกวีนิพนธ์ไทย. ใน *กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย: บท
วิเคราะห์และสรณิพนธ์*, หน้า 38. กรุงเทพฯ: ศยาม, 2544.
- สุมาลี วีระวงศ์ กับเจตนา นาควัชระ. พลังปัญญาในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย. ใน *กวีนิพนธ์ไทย
ร่วมสมัย: บทวิเคราะห์และสรณิพนธ์*, หน้า 86. กรุงเทพฯ: ศยาม, 2544.
- อวยพร มิตินทางกูร. *ลักษณะคำประพันธ์ร้อยกรองของไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๕๐๑*.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2519.

อัจฉรา วรรณเชษฐ์ และคนอื่นๆ. กวีนิพนธ์ฝรั่งร่วมสมัย : บทวิเคราะห์และสรุพนิพนธ์.
พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ศยาม, 2545.

ภาษาอังกฤษ

Boonkhachon, Trisilpa. *Intertextuality in Thai Literary and Social Contexts : A study of contemporary poets*. Doctoral dissertation, Department of Comparative Literature
The University of Michigan, Ann Arbor, 1992.

Literary Terms and Definitions:M (Online). Available from:

http://web.cn.edu/kwheeler/lit_tem_M.html (2008, July 20)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คุณลักษณะของกวี จำนวน 55 บท ดังนี้

1. กวี

ผู้เอาคำธรรมดามาเรียงร้อย	ไพศาล สุรียา
มาดักทองจนมีค่าน่าเชิดชู	ผู้คิดถ้อยพจน์ที่เพราะหู
ผู้ที่มีความรักอักษรา	เป็นบทกลอนเลิศหรูสู่ปวงชน
ใช้คำคมภายิตเก๋อำมาปน	นำคำสอนศาสดามาคิดค้น
ไม่ได้พรสวรรค์จากชั้นฟ้า	แต่งเต็มจนเกิดคำหวานเป็นกานท์กรอง
ความขยันเป็นทุนหนุนตำรอง	แต่ได้พรแสวงหาจากสมอง
ทั้งกาพย์กลอนโคลงฉันท์อันล้ำค่า	หมั่นตรึงตรองตรวจตรามาเพิ่มพูน
วัฒนธรรมภาษาน่าเกื้อกูล	สืบทอดมาสืบทอดไปไม่สิ้นสูญ
อันหนังสือส่วนใหญ่ในโลกนี้	เจิดจรัญคงไว้ให้โลกรู้
คุณนำทิพย์ชโลมใจให้คนดู	มักจะมิบทกลอนแทรกซ้อนอยู่
ผู้เอาคำธรรมดามาเรียงร้อย	เป็นเครื่องชูรสหวานสร้าญตา
ใครได้อ่านประทับใจติดตรึงตรา	กลายเป็นถ้อยกรองกานท์ด้านภาษา
	เราเรียกเขาเหล่านั้นหนาว่า “กวี”

(สกุลไทย. ปีที่ 52 ฉบับที่ 2702 วันที่ 1 สิงหาคม 2539, หน้า 51)

2. กวี

มุขัมมัด สำเหล็ม

กวี
ขามต้น
คิดถึงความฝัน
ขามหลับ
ฝันถึงความคิด
กวี
ทั้งชีวิต
มีแต่ความคิด
มีแต่ความฝัน

(สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์. ปีที่ 42 ฉบับที่ 23 วันที่ 5-11 พฤศจิกายน 2538, หน้า 59)

3. กวี

ศักดิ์สิริ มีสมสืบ

กวีคือก่องแก้วมณีสมัย
คือผู้เบิกรุ่งอรุณแห่งสุนทรีย์
คือพลังหยั่งรู้มิตลิลิก

คือผู้หว่านดอกไม้รายวิถี
ผู้ทอรุ่งรมณีย์แห่งชีวา
ชอกหลืบแห่งสำนักมานูสสา

คือผู้เขียนนัยจินตนา	คือผู้จุดไฟปัญญาส่องวิญญาณ
คือผู้รู้เล่ห์แห่งเวลา	เห็นชาตะมรณาแห่งสังขาร
เห็นความตายในเกิดอุบัติกาล	เห็นแก่นสารได้เปลือกหุ้มหลากมุ่มมวง
คือผู้รักที่จะเรียนเพื่อจะรู้	เพื่อกอบกู้ใจพ้นอบายพอง
บางคราวปิดสองตาเพื่อนิ่งมอง	บางคราวปิดหูสองเพื่อนิ่งฟัง
คือผู้จู้จุกความดีอื่น	คือผู้ผลักดันฝันและหวัง
คือผู้คิดดั่งที่จริงจัง	เพื่อตั้งต้นให้คนตั้งสติตน
คือผู้นั่งสนทนากับฟ้าดิน	คือผู้ยื่นเมล็ดเพียรกรรียงเรียกฝน
คือผู้ฟังเสียงระงมของลมบน	ขณะเบื้องกวาดล้างเจียบบัง
คือผู้เห็นความงามในความเศร้า	เห็นดาวพรายในน้ำเงาขังแอ่งนั้น
ผู้รู้เห็นเพ็ญใจมีภัยครัน	ว่าราหูอมจันทร์ในดวงใจ
คือผู้เห็นชราในทารก	เห็นแววาม่าน้ำตาตกของเทียนไข
เห็นชะตากรรมพินในเปลวไฟ	เห็นเส้นใย...แมงมุมชุ่มคอยที่
คือผู้ฝากรอยเท้าบนเส้นทาง	และคือผู้ลบบ้างบางวิถี
คือผู้ร่วมทางเดินผู้ยินดี	และคือผู้เร้นหนีที่อาทร
คือผู้แบกภาระแห่งความรัก	เหน้อยหนักระหกระเหินถิ่นถ้ำถอน
ผู้ล้มแล้วลุกเล่าไม่ร้าวรอน	หาเที่ยงอนงอนงามหวานความรัก
คือผู้ทวงถามถึงความหมาย	คือผู้ท้าทายที่แน่นหนัก
ถูก ผิด จริง ลวง คอยท้วงทัก	คือผู้ปักธงรบชุกบไฟ
รงอุดมคติโบกสะบัดกล้า	คบไฟแห่งปัญญาสว่างไสว
กวีคือภาวะขณะใจ	คือพลังยิ่งใหญ่ในมโน
มโนมนุษย์สุดมนต์สัจจะนี่	ภาวะกวีส่องสภาวะคร้าวอะโ
ประกายปรัชญาจากถ้ำอากาโลโก	โยโสมนสิการญาณวิญญู
กวีคือกวี คือภาวะ	ภาวะกวีคือภาวะการกอบกู้
อา...กวีคือใครใช่ใจดู	หัวใจกวีจึงหยั่งรู้หัวใจกวี

(www.thaipoe.net/index.php?lay=show&ac=article&Id=424933)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. กวีขี้เมา

ไพฑูริย์ พรหมวิจิตร

หย่าเปกวีกรีมครีม	คอสุรา สะฮา
จิบนรคิมสวรรค์ค่า-	เรศรุ่ง
หลุดโลกหลังน้ำตา	หลงอีก-ขระฤา
เพื่อนพันฤดีเคื่อดั่ง	ควดเหล่าเมรัยสหาย
เมามายแต่เข้าตรู	ตลอดวัน สะฮา

พิมานเมฆร้อยพัน	โผล่ฟ้า
จนเงินร่ำรวยฝัน	ฟุ้งชาน จริงฤา
โกหกพกลมบ้า	บ่นเพื่อกวีวิสัย
อ่อนไหววิปลาสเจ้า	อารมณ์ สะฮา
ภาพลักษณ์ไม่น่าชม	ตักน้อย
สุกปลั่งมโนพรหม	ผุดผ่อง จริงฤา
กึ่งหนึ่ง โคลงหนึ่งร้อย	บทถ้อยคำทวิ
ชีพพลีเพื่อส่าเกล้า	นงราม ค้วยฤา
ไวน์วิสกี้สองสาม	หมื่นแก้ว
เมมาเปลี่ยทุกโมฆยาม	เยี่ยมบท กวีเวย
กายเปรีตใจปราชญ์แผ้ว	ผ่องเนืองฉนิฉาย
สุดท้ายเป็นศพสิ้น	เสมอกัน
ไฉไลเป็นนรินคร	คู่ฟ้า
ร่ำถ้อยร่ำสุรามัน	หมื่นขวด สะฮา
กลอนกาพย์ลือทั่วหล้า	โลกแจ้งจินตกวี

(ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 เดือนพฤศจิกายน 2541, หน้า 113)

5. กวีชื้อทอง

กานติ ณ ศรีทธา

กวีไปชื้อทองให้น้องหญิง	สายสร้อยสวยจริงวิเศษสี
คล้องคอเจ้าเข้ารูปกันพอดี	งามเหมือนทิพย์เทวีที่ขึ้นฟ้า
(กวีเศร้าจ้งเลย	มนุษย์เอ๋ยหลงอะไร ณ ได้หล้า
เพชรกับจี้มองให้ดีมีราคา-	เท่ากัน ณ พสุธาค่าสมมุติ)
กวีถามราคาค่าสายสร้อย	งามหยดข้อยเจ้ามองสิบริสุทธิ
เงินกระเป่าเทเกลี้ยงกัมเอียงงูค	ก่อนจะผุดไบน้ำเริงรำยืม
(กวีคิดถึงราคาค่าบทกวี	ขึ้นละสี่ห้าร้อยมีค้อยอ้ม
อุดส่าห้อมถนอมไว้ให้เจ้าพิมพ์	นี่ก็ปี่มใจขาดอนาจัง)
กวีออกจากร้านเดินผ่านถนน	จับมือเจ้าสุขสันบนความหวัง
ความรักคือดวงไฟหวานไหวพลั่ง	สุกปลั่งปลั่งเหมือนใจได้เพชรทอง
(ความรักคืออะไรก็ไม่รู้	ทำไมหนอต้องมากู่กับข้าวของ
รักคือลมใต้ใหม่ในครรลอง	เพื่อป่าวพ้องถึงคุณค่าที่แท้จริง)
กวีหมั้นสาวน้อยด้วยสร้อยสวย	มอบหัวใจไว้ด้วยนยะอดหญิง

กวีเล่นคำหวานตระการพริ้ง	แถมจะทิ้งคำท้ายให้เธอเพื่อ
(ไอ้กวีควรจะหมั่นด้วยบทกวี	หมั่นด้วยสร้อยสายสินีเพื่อเจอ
แต่ทำไมในโลกหวังยังละเมอ	กวีเชื่อมชานสะท้านทรวง)
กวีส่งน้องลับ-เดินกลับหลัง	โลกเหมือนดังสร้อยสินีที่แสนหวง
วันแต่งงานคองหวานไกลใน โลกปวง	เราจะลวงคืนวันสู่ชั้นฟ้า
(แต่กวีร้องให้ใครจะรู้	นั่นใบไม้ร่วงพรูอยู่ข้างหน้า
ไอ้ความรักหนักแล้วคงโรยรา	เมื่อหลงไหลคุณค่าอันจอมปลอม

(ที่ซึ่งขุนเขาทะเลเมฆ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สยามอินเตอร์บุ๊คส์, 2547, หน้า142-145)

6. กวีถูกลงโทษให้อดตาย

อันว่าหน้าที่แห่งวีรภาพ	คำกอย มหาสารคาม
คือมีชีวิตอยู่รู้หากิน	ของความหยาบซ้ำอันขำบั่น
เพื่อหิวหาอาหารอันหิวโหย	เปรียบนกเจ้าผกผินบินไปไกล
เพื่อรุ่งแจ้งแสงตะวันอันผ่านไป	เพื่อภัยโหยผ่านมานภาไสว,
เป็นแสงทองของความสว่างสด	จะได้เหลือเชื้อไฟให้กลางคืน
และความจริง-ซิงซัง, จะยังยืน	อาันนทะเลปฏิบัติได้สดชื่น
ท่านคงถูกลงโทษให้โหดร้าย	เพื่อกระทำกล้ากลืนอยู่ภายใน
กับพุทธะทุกผู้อยู่ทั่วไป	ถึงประทานความตายถวายไว้
สัตว์ปีกฉีกเปลือกโลกอัน โศกเศร้า	เหมือนประทานทั่วไทยด้วยทุกข์ระทม
น้ำน้อยในลำธารมานานนม	ด้วยจิกเอาผลหวานผสานผสม
ที่ไม่เคยคอยอยากลำบากท้อ	มันไม่ยอมตรอมตรมหรืออย่างไร
ที่ไม่ต้องร้องขอต่ออะไร	ที่ไม่ต้องร้องทุกข์กับยุคสมัย
ถ้าจะเปรียบปีกบินกับจินตกวี	ที่ไม่ต้องข้องใจต่อไพร่พฤษย์
ต้องกระทำกับธรรมชาติ-ประหลาดพิลึก,	ไม่แตกต่างกันที่มีการศึก
ในสังกมสินค้านำประหลาด	ในสำนึกนักกลอนสะท้อนใจ
ทุนมนุษย์สุดแรงที่ลงไป	ราคาความเป็นปราชญ์อุบาทว์ใหญ่
	จะหมยมาয়াใ้มีได้เลย

(มติชนสุดสัปดาห์. ปีที่ 7 ฉบับที่ 326 วันที่ 30 พฤศจิกายน – 6 ตุลาคม 2529, หน้า22)

7. กวี : ผู้ส่งข่าวจากแดนไกล

	ไพบรินทร์ ขาวงาม
มาจากภูเมฆฟ้าผาดวงดาว	มาเหน็บหนาว ณ ที่นี้ ที่ริมถนน
ณ ริมทางร้างรก วกวน	ยามหยาดฝน โปรยปรายลือสายลม
มาจากภูเมฆฟ้าผาดวงดาว	มาส่งข่าว กูสู้ และผาล่ม
มาบอกเรื่อง เมฆร้าว ดาวระทม	มาไขข่าว ขึ้นชมของน้ำค้าง

มาจากภูเมฆฟ้าผาดวงดาว
 ขำรุ่งแสงสุริยที่ลาร้าง
 มาจากภูเมฆฟ้าผาดวงดาว
 เป็นขำสดขำเศร้าและขำไกล
 ขำจากภูเมฆฟ้าผาดวงดาว
 ระส่ำระสายไร้รักจะโรยริน
 มาจากภูเมฆฟ้าผาดวงดาว
 ทุกห่อเมฆ ห่อหมก้า สาธารณ
 มาจากภูเมฆฟ้าผาดวงดาว
 ณ ต่างแดน โศกเดียวยิ่งเดียวดาย
 จะกลับภูเมฆฟ้าผาดวงดาว
 ช่างกระไร ร้าวราน ก็ปานนั้น
 (ไรเตอร์เมกกาซีน. ฉบับที่ 28 เดือนมกราคม 2538, หน้า 109)

8. กวียังอยู่ว้อยยย...

ใครนะเที่ยวถามหาบทกวี
 ดอกกวีอยู่ไหนในสากล
 ไม่รู้หรือว่าวันนี้กวีพ่าย
 เลือดกวีปริ้ไหลในทางธาร
 ด้วยคนเสพนับวันยิ่งน้อยนิด
 ทุนนิยมไร้จริยธรรมไม่นำพา
 กับสนามกวีที่มันน้อย
 บทกวีที่เห็นความเป็นไป
 กับสนามกวีมิให้เกร่อ
 เหมือนกับเห็นหน้าฝนไม่ทนทาน
 ดอกกวีที่เห็นจึงด้อยค่า
 กวีแท้จึงดกอับยับยิว
 คนกวีเดี๋ยวนี้จึงศรีหมอง
 มาถึงคราวตกต่าน่าซ้ำใจ
 (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 40 ฉบับที่ 33 วันที่ 16-22 มกราคม 2537, หน้า 57)

กร ศิริวัฒน์ โณ
 ถามทุกวันทุกที่ทุกแห่งหน
 คนกวีหายไปไหนในจักรวาล
 เกือบกลิ้งล้มตายทุกห่อหมก้า
 เพราะวิญญาณคนกวีถูกบีทา
 เห็นกวีกระจริดและไร้ค่า
 ดอกกวีจึงโรยร่าน่าตกใจ
 เหลือสี่เหลี่ยมกระจอยร่อยที่เขาให้
 คู่จะไม่สุนทรเหมือนก่อนกาล
 เปิดด้วยเห่อตามกันแข่งขันขาน
 ที่ขาดจิตวิญญาณการกวี
 ชวนให้เสื่อมสร้ทซากวีศรี
 หน้อยเต็มทีเหลือทนทุกคนไป
 อหังการกัลดหนองทั้งน้อยใหญ่
 จะมีใครกู่หน้ากวีคืน

ห่มศพผู้เมรุ-ห่อธุลี	จึงมานจารความดีลีลา
โลกมิเคยรับรู้การอยู่เป็น	เมื่อตายหรือจะเร้นมาเห็นค่า
ขณะเท้าเธอทอดตลอดมา	โลกมิเคยห้วงหาสักคราเดียว
เหน็บหนาวมามากแล้วกวีหนุ่ม	แนบหนาวมรสุมอย่างเปล่าเปลี่ยว
ทางทอดยังยาว โยชน์โค้งคดเคี้ยว	เธอข้ามเคียวไปถึงเพียงครึ่งทาง
เถิดสงบ ณ กพสัจด์หลับให้สนิท	โลกที่เธอณฤมิตยังกระจ่าง
ปล่อยโลกมรสุมให้คลุ้ม-คว้าง	เมื่อไม่เคยเข้าข้างก็ช่างมัน...

(ไรเตอร์แมกกาซีน. ปีที่ 4 ฉบับที่ 39 เดือนมีนาคม 2539, หน้า 35)

11. กวีหลับ

	รรมมา โรชา
ขณะดาวาววิบระยิบส่อง	กวีคงฝันผ่องในหลับไหล
เขาผูกเปลเขียนบทกวีที่บ้านไพร	แล้วเจิบงันหลับไปในห่อเปล
กวีหลับ ดาววิบแสงจับไฟ	ขณะเจิบครึ่งพรวดว่าคนเร่
มีบ้านเหมือนไร่บ้านเทียวชานเซ	อาศัยโลกว่าแห้วเป็นเรือนใจ
กวีฝัน-ดาวกลั่นแสงพร่างสาย	น้ำค้างร้ายบทกวีในโลกลไสว
ที่โพ้นฟ้าดาวฝัน น้ันบทกวีใคร	เทียวแผ่ชานหวานไปในหลับกวี...

(www.thaipoe.net/index.php?lay=show&ac=article&Id=424933)

12. กวีหายไปไหน

	คำเมือง เอกอ้อย
เพื่อนกวีร่วมยุคหายไปไหน	เมื่อวันวานยังได้ใจคำขาน
กล่าวถ้อยคำมธุรสพจมาน	เพื่อเบิกความชื่นบานแก่กวี
วันเวลาคือคลื่นซัดครืนสาด	ฤกกวีก็พินาศนิราศหนี
จากสังคมโสโครกเศร้าโศกมี	หรือว่าชีวิตอัปจนดับลง
อีกกวีรุ่นใหม่ได้รู้จัก	เกยทายทักดอกไม้ไพรระหง
ทั้งนกน้อยแหว่หวานพาลปลดปลง	จึงมีคิงความว่างเปล่าร้างลา
ลมหายใจกวีฤาขาดสิ้น	จึงไม่พากันถวิลยินดีคำ
เหมือนกับเดินทางเปลี่ยวเสียวูรา	ไม่เห็นพี่น้องร่วมท้องทาง
ฤกกวีเป็นทางผ่านของชีวิต	เหล่ามิ่งมิตรทดลองแล้วหมองหมาง
ด้วยไม่สมปรารถนาทุกท่าทาง	เลยเหินห่างจากกันกระนั้นฤ
จึงหวนหาด้วยรักและคิดถึง	คืนวันซึ่งเคยหวานขับขานชื่อ
แต่วันนี้กวีหายไปคล้ายคือ	คำกวีที่ยึดถือจะเสื่อมคลาย

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 40 ฉบับที่ 38 วันที่ 20-26 กุมภาพันธ์ 2537, หน้า 51)

13. กวีหายไปไหน (หมายเหตุครั้งเดียวของความตาย-กวี)

พิทักษ์ ใจบุญ จส.๗

เพื่อนรัก--

กวียังคงอยู่ ณ หน้ากระดาษที่ว่างเปล่านี้

เขาคงซ่อนตัวอยู่ในหีบห่อง

หยอกล้ออยู่กับการเดินทางของแสงดาววัน และรูปเงาของตนเอง

ความเหงาหงอเฝ้าในราตรี, เสมอ

เขายังจำความสุขจากการลิ้มรสน้ำค้างได้

แม้กระทั่งบาดแผลจากคมใบหญ้า

เพียงกระเพาะอาหารเท่านั้น-ที่กร้านชา

เพื่อนรัก--

มาทำได้ทำหน้าที่ประดับชีวิตของเขาแล้ว

เพียงเขายุติซึ่งความริเริ่ม-เพื่อการคืนรน

พยายามสะกดความฟุ้งซ่านของกรุ่นรู้สึก

และความกระหายในรสของถ้อยคำ-ใจ

เพื่อนรัก--

เขาเพียง ไร้แรงเรี่ยว ณ กาลหนึ่งของยุคสมัยเท่านั้น

วิญญานแห่งถ้อยคำนั้นยังกังวาน-อยู่ในวันวาน

อยู่ในหยาดหมึกบนหน้ากระดาษสีเกรียมกรอบ

แทนเรือนรูป และการเคลื่อนไหวของชีวิตนามหนึ่ง

เพื่อนเอ๋ย--

เอ็นดูเหล่าเขาด้วยเถิด

โปรดอย่าลงตาลประตู่เคหะสถานของท่าน

อีกไม่นานดอกเพื่อนเอ๋ย

สำนักของยุคสมัยจักคืนชีพ, เพื่อค้นหาปรีศนีย์ในถ้อยคำของเหล่าเขา

อีกไม่นาน-

กว่าชีวิตนี้ดอก...สหายเอ๋ย

กรุ่นบันดาลใจจากบทกวีของ “คำเมือง เอกอ้อย” สยามรัฐ 20 ก.พ. ร.ศ. 212

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 40 ฉบับที่ 45 วันที่ 10-16 เมษายน 2537, หน้า 51)

14. กวีแห่งโลก

'พระไม้'

นกเป็นกวีแห่งลำเนาป่า

ปลาเป็นกวีแห่งสายสินธุ์

เพชรน้ำค้างเป็นกวีแห่งปฐพิน

ศิลปินจึงหริดสังคีตไพโร

สรรพสิ่งนั่งงันบันดาลสติ

คำริชั้วดียิ่งใหญ่

รู้คินรู้ฟ้าใกล้ไกล	รู้ใจรู้ตัวรู้ตน
บทกวีอยู่ที่เม็ดทราย	แทรกในสายลมแสงแดดเม็ดฝน
บุปผามาลีคือกวีนิพนธ์	บันดลบันดาลสุนทรีย์
กวีอยู่ที่สัจจะ	รู้จักธรรมะรู้พระ-ผี
รูป-นามนิยามบทกวี	วรรณคดีกามาวจร
โลกธาตุ โลกธรรมภาษา	รจนามาเป็นอักษร
นิรมิตต่อศวรรษรันรันคร	เรียนรู้กาพย์กลอนจากฟ้าดินฯ

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 45 ฉบับที่ 42 วันที่ 21-27 มีนาคม 2542, หน้า 49)

15. กวีใหญ่

นั่งเขียนกวี	อหังการ กวี
บอกตัวเองว่าสุขใจ	ผ่านวันเดือนปีเรื่อยไหล
ใช้ใครอยากจะเขียนก็เขียน	เพราะคิดสิ่งที่ไม่ธรรมดา
แต่ละบทแต่ละชิ้นที่ได้มา	มันต้องพากเพียรต้องศึกษา
กวีเป็นสิ่งสูงส่ง	ต้องใช้เวลาเนิ่นนาน
ต้องคนมีไหวพริบปฏิภาณ	คนทั่วไปคงยากคิดอ่าน
แต่เธอกลับไม่เข้าใจ	ต้องมีจินตนาการขั้นดี
บอกทำตัวไม่สมเป็นสามี	เอ็ดฉันอิงไปทุกที่
คำก็เมื่อสองคำก็บ่น	นั่งเขียนแต่กวีดังบ้าบอ
คำใช้จ่ายในบ้านไม่เคยพอ	บอกเหลือทนจะอยู่ต่อ
เธอครวญคลุ้มคลั่งเหมือนดังบ้า	ไม่นานก็เอาทีวีลูกข้าวแกกัน
บอกไม่น่าพูดตื่น-ตื่น	กลับถึงบ้านเฝ้าแต่คำคำฉัน
เธอไม่ซึ่งคุณค่ากวี	เลือกคนสั้นหลังยาวไม่เอางาน
คนคิบมีดมนในสันดาน	ป่วยการชี้เบื้อเล่าขาน
งานศิลป์ต้องเติมพันด้วยชีวิต	ไม่อาจพบพานความงามกวีนิพนธ์
ฉันกำลังสร้างกวีลึกล้ำสิ้น	ถ้าเพียงคิดฉาบฉวยไม่ก่อผล
	ทำไมเธอไม่ลองทนอีกสักนิด(นะ)

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 45 ฉบับที่ 16 วันที่ 20-26 กันยายน 2541, หน้า 48)

16. ที่เห็นเป็นกวี

ที่เส้นสายลายลักษณ์ก้นอักษร	กอนกวย
ที่คืนคำอย่างทางชลอิน	ที่สุนทรกลอนกานท์จารศัพท์ศิลป์
ที่หยดหมึกหยาดไหลใส่กระดาด	ที่กรุ่นดินกลิ่นคงส่งดวงมาลัย
ที่เปลวเทียนเปลี่ยนแสงแรงบันดาล	ที่ดินสอป้อปาดวาดคำหวาน
	ที่โคมไฟส่องผ่านกาลเวลา

ได้แค่ชิมชั้กับวลี	ที่ลึกซึ้งมากกว่านี้ไม่เข้าใจ
ถ้อยคำสั้นสั้นสามสี่บรรทัด	กวีก็สามารถจัดแจ่มไปสว
ขีดเขียนเรียงถ้อยถักทอใด	จึงซาบซึ้งนำหลงไหลถึงปานนั้น
ผมขอโทษอีกที...กวีครับ	ผมจะกลับบ้านนาป่าไพรสัณฑ์
ขีดเขียนบรรเลงบทเพลงอัน-	ซาบซึ่งกระสันฝันเพียงลำพัง
ให้ใฝ่เอน, ตำราฯได้อ่านถ้อย	ให้ปลาตัวน้อยได้วาดหวัง
ให้สายลมแสงแดดแผดพลัง	เผาไหม้ความหวังกวีที่โง่งม

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 46 ฉบับที่ 21 วันที่ 24-30 ตุลาคม 2542, หน้า 49)

19. คนชายฝัน

เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์

เฝ้าเรียงร้อยถ้อยอักษรเป็นกลอนแปด	เก็บไอแดดคืนเศษผสมฝัน
ยืมทักทายดอกหญ้าเฝ้ามองจันทร์	ปรารถนาสร้างสรรค์แทนสื่อใจ
ก็อดคอยอยากอยากลำบากอยู่	แต่ไม่รู้หน้ายแห่งเป็นไหน
ห้องเช่าร้างว่างเปล่าไม่มีอะไร	มีหนังสือมีคอมพิวเตอร์
วันหนึ่งเห็นคนโชนั่งรำไให้	ช่างสั้นหวิวดวงใจให้โหยหา
เห็นขอทานชูบหมผ่านไปมา	เพียงเบือนหน้าซ่อนเร้นความเห็นใจ
ยามเขียนถึงความรักประจักษ์แจ้ง	ช่างสดสวยคล้ายแสร้งแต่งสีใส
ทั้งทั้งที่คนรักเพิ่งจากไป	เพราะไม่มีสิ่งใดให้ถือครอง-ฯ
ไอ้สุดแสนดีใจได้ค่าเรื่อง	ไม่เคยคิดขุ่นเคืองไม่จงหอง
ข้าวครึ่งถังไขไก่ได้สิบฟอง	เศษเงินเหลือได้ก้นกรองมาถองกัน
ไอ้ ! ไม่ใช่ดอกกระมังที่หวังไว้	โลกคินนี้เอนไหวคล้ายห้วงฝัน
นั่งปรับทุกข์กับเจ้าหนอน้ำจันท์	ค่าห้องก็ผ่อนผันมันเรื่อยไป-ฯ

(บ้านแม่บัว. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คมบาง, 2538, หน้า 47-48)

20. คนเรียงคำ (ฉันไม่ใช่กวี)

น้ำพี

ฉันเป็นแค่คนเขียนคำ	อาจไม่ลึกล้ำ...อ่อนค้อย
สัจจะ..สื่อแฝงอาจน้อย	แค่เพียงเรียงถ้อยเป็นลำนนำ
ฉันเป็นแค่คนร้อยอักษร	ถ้อยคำอาจไม่ซับซ้อนค้อมค้ำ
ความหมายอาจไม่ลึกล้ำ	เป็นแค่คนเรียงคำตามใจ
อย่าเรียกฉันว่า..กวี	เพียงแค่นมีอารมณ์อ่อนไหว
เพียงประสบพบ"ความรู้สึก" ใด	เรียงร้อยหลังไหลให้เห็นเป็น "งาน"
อย่าเรียกสิ่งทีฉันเขียนว่า "บทกวี"	มันไม่ได้มีคำมหาศาล
เป็นแค่เรื่องเรื่อยไหลตามใจต้องการ	จริง..เท็จ..สวย..ขม..อ่อนหวาน

พร้อมแสงแห่งปัญญาที่ฉายสาด
 ห่มหัวใจฉันและเหล่าพี่ชาย
 ที่ตายล่วงหน้าไปก่อนนี้แล้ว

(www.oknation.net/blog/pinnari/2008/06/08/entry-2)

22. คินนี้กวีหลับ

คินนี้กวีหลับ	กานติ ม ศรีธา
ท่ามแสงดาวสาดฟ้ามาแสนไกล	นอนกับฟากไม้ไผ่
ฤาฝันถึงดอกไม้ในป่าหอม	ไอ้ฝันถึงสิ่งใดเล่าใจกวี
ฝันถึงแดนสันติภาพอาบเสรี	หลากผีเสื้อบินตอมแตรมแต่งสี
ฝันถึงรักครั้งหนึ่งซึ่งหวานนั้ก	ซึ่งไม่มีเลือดสาดกระเซ็นกระจาย
ฝันถึงโลกที่สุดโลกสุดท้าย	ฝันถึงรักครั้งหนึ่งซึ่งแพ้ภัย
หลับฝันถึงสิ่งใดหนอใจกวี	ซึ่งพร่างพรายความดีที่แท้จริง
ถึงหม่อมหม่อมทอเงาสวยเพราะพริ้ง	ถึงใบไม้หลากสีที่งามยิ่ง
ฤาฝันถึงอาหารสักจานหนึ่ง	ถึงไม้ที่งทอใบในสวนร้าง
ฝันถึงหวังสดใสในเส้นทาง	เป็นที่พึงท้องใส่พอได้บ้าง
คินนี้กวีหลับ	ของผู้คนอ้างว้างอย่างไรกัน
กวีละเมอเพื่อพักสะทกพลัน	ดวงดาวนับแสนล้านตระการฝัน
	ตื่นแล้วฤาจะกลับหยาดน้ำตา

(ที่ซึ่งขุนเขาทะลุเมฆ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยามอินเตอร์บุ๊คส์, 2547, หน้า 70-71)

23. คือ “กวี”

ทำไมอยากเป็นกวี?	เทพย์ สิทธิธานี
คงความอยากอยู่ที่ใจ	ยังหาคำตอบที่ตีไม่ได้
กวีคือใคร?	จึงมุ่งมั่นหมายไว้ดั่งหวัง
คมคำ...มีชีวิตมีพลัง	ฤาใครก็ได้...ร้อยกรองคลัง?
กวีอยู่อย่างไร?	สร้างคนจริงยัง “คน”
รู้ปั้นสังคมสร้างตน	ควรกินอยู่อย่างคายไม่สับสน
กวีทำอะไร?	รู้ให้มวลชนร่วมยุค
เขียน ชาก-ดี-มี-จน ทนทุกข์	เขียนบทกวีให้...ได้สนุก...
กวีเกิดขึ้นที่ไหน?	อีกเขียนความสุขสื่อใจจริง
เกิดขึ้นเวลาใดไม่ประวิง	แห่งหนตำบลใด...ใน “ชาย” “หญิง”
...คือ “กวี”	เกิด ณ ที่ใจใหญ่ยิ่ง...ยากเย็น
ธรรมดา...ที่เป็น	ชั่วดี...ที่เห็น
	เฉกเช่น “ปุณฺชน”

กลุ่ม “สอยดาว” จันทบุรี

ปลายมกราคม 2536

(ไรเตอร์แมกกาซีน. ปีที่ 1 ฉบับที่ 9 เดือนมิถุนายน 2536, หน้า 118)

24. คีอกวี

พิชญ์

สายลมแผ่วรวงข้าวไหวในทุ่งฝัน	แต่มีลีลนสายลมห่มข้าวไหว
สายธารรินแว่วยินเสียงมาไกลไกล	เมฆดำในฟ้าวันนี้มีฝนพรำ
หอมไอดินกลิ่นข้าวคราวได้ฝัน	ไผ่แตกคั่นงดงามความชุ่มฉ่ำ
ปีกผีเสื้อยับไหวร่ายลำน้า	เหนือผิวน้ำดอกบัวบานขับขานเพลง
ไม่ได้ยินเพลงบัวบานมานานแล้ว	ทั้งทิวแถวทุ่งอ้อขาวขลุ่ยเสาเก่ง
ตะวันลับทิวเขาเล่าบรรเลง	ยังกว้างแว้งเงียบเหงาเร้าอารมณ์
เก็บความฝันผูกวลีถ้อยชีวิต	เก็บความคิดบ่มเพาะพอเหมาะสม
เก็บความหวานวันวานเหงาเศร้าระทม	เก็บ โคลนตมเก็บบัวบานงานกวี
เก็บอารมณ์อ่อนไหวใน โลกฝัน	มาสร้างสรรค์สังคมงามตามวิถี
ด้วยปัญญาด้วยศรัทธาด้วยไมตรี	ด้วยใจที่ตระหนักรักแผ่นดิน

(สกุลไทย. ปีที่ 62 ฉบับที่ 2957 เดือนตุลาคม 2549, หน้า 51)

25. คือเขา ผู้กวีที่แท้จริง

วรินทร์ ฉาย

สมณะทุกอย่างทุกอย่างก้าว	ดวงดาววาทาบทนกับสิ่งเห็น
ทอประกายเข้าใจในสิ่งเป็น	ยะเยือกเย็นแก้ไขได้ทุกทาง
มีเมตตากรุณาทุกิตา	อุเบกขาครองใจไปทุกอย่าง
เป็นเวไนยสัตว์ในชาติปาง	กำเนิดอย่างเลิศมนุษย์สุดบรรยาย
พบเห็นเขาทั่วไปในทุกที่	ได้สะพานบาทวิถีวิปัสาย
เขาก้าวอย่างชอนแทรกชำแรกกาย	ความสบายฉายช่วงในดวงตา
วิริยภาพออบเค้นเป็นราศี	วิม้งสาวที่มีสง่า
เจดกระจำงแจ่มชัดในปรัชญา	มองปัญหาได้คมกว่าใครได้
ชอบเกื้อหนุนจุนเจือและเผื่อแผ่	กระทั่งแม้ขัดสนก็ทนได้
ชอบจะแบกแอกทุกข์ขุกเข็ญได้	มลายได้ด้วยวิถีเมธีธร
หนทางแห่งกวีเหมือนมีบาป	ต้องคำสาปด้วยสำนึกผลึกหลอน
ชีวิตนี้แบบอย่างข้างสังวร	เมตตาธรรมมาก่อนนิรณัศวร
เคยพบเขาบ้างไหมในทางผ่าน	เขาอาจกร้านหรือโกรธเกรี้ยวเพียงเสี้ยวส่วน
ลึกลงไปเขาสุขุมและนุ่มนวล	เกินประมวลกวีรัตนวัจน
นี่คือเขาผู้กวีที่แท้จริง	ละทุกสิ่งที่คุณคิดค้นหา

เกียรติยศชื่อเสียงเพริชงเงินตรา	เทียบคุณค่าแห่งน้ำใจห่างไกลครัน
โปรดให้ค่าของกวีศรีของชาติ	อย่าปรามาสในสมณะปิยะฉันท
นี่คือคนอนนต์ค่าฟ้าแบ่งปัน	มาครองทุกขั้วร้อยพันให้มนุษย์
ให้มนุษย์สุดพรายคลายปัญหา	เพียงวาจาปลดอบขวิญก็พลันหยุด
ทุกขั้วระทมบ่มหนามอันทรมามทรุด	ก็จะหลุดพอประทั่งตั้งกายา
อย่ามาค่าของกวีศรีอักษร	ผู้ร้อยกลอนวิจิگانต์ตระการกล้า
ค้นให้พบแสงจรัสแห่งศรัทธา	จะรู้ค่าคนกวีศรีแห่งคน

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 45 ฉบับที่ 7 วันที่ 19-25 กรกฎาคม 2541, หน้า 49)

26. คีบทเพลงคาเฟอันอบอุ่น

	<i>นฤมิตร ประพันธ์</i>
คืนคาเฟว้าวางยามย่างเช้า	ฉันกับเขาสั่งเบียร์เย็นเป็นกระษัย
ครั้นเมื่อเบียร์ขวดสองเริ่มพร่องไป	เขาเริ่มยิงคำถามให้ฉันใคร่ครวญ
ว่า- ครั้งหนึ่งอุทยานกวีเคยมีฉัน	ปลูกดอกไม้มานานาพันธุ์ฉันมีส่วน
และแทนการลืมหลบจบกระบวน	เขาให้ฉันทบทวน-การกลับมา
เพื่อนซึ้งใจตัวฉันในวันนี้	กับก้าวเดินถนนกวีที่เคยกล้า
ยังหนุ่มแน่นไฟยังนองเต็มคลองตา	ไยหยุดนิ่ง, ไม่นำพาช่างนำคิด
มือเคยปลูกดอกไม้ได้ไยไม่ปลูก	ฝันคือผูกเคยทอใยขอปิด
เพลงกวีหายไปในไหนในชีวิต	เพื่อนสะกิดความเก่าฉันเข้าแล้ว
ฉันได้แต่นั่งกับนั่งและยังคิด	เพื่อนไม่ผิดฉันก็ออกไปนอกแถว
จะตอบเพื่อนอย่างไรก็ไม่แล้ว	ฉันแน่แน่วเพียงแต่จะแก้ตัว
เพื่อนเห็นฉันจนแค้นก็ยิ้มต่อ	ว่า- แท้ท้อเป็นสิทธิ์ไม่ผิดชั่ว
และบนทางมีคมนคนต้องกลัว	ทางสลัวก็จุดเพียงตะเกียงใจ
ข้างนอกมีดยุคสมัยใครก็เห็น	แต่หัวใจไซ้ต้องเป็นเช่นยุคสมัย
“ศิลปะคือน้ำเนื้อค่อเชื้อไฟ”	เขาสรุปอย่างมั่นใจแล้วจิบเบียร์
หลังคาไฟปิดร้านคือการแยก	แต่สิ่งแปลกเกิดขึ้นในใจละเหี่ย
กับคำเตือนเพื่อนยังแน่นแม่แสนเพรีย	“คุณสูญเสียโมงยามหลักหนักไปแล้ว---”

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 38 ฉบับที่ 44 วันที่ 5-11 เมษายน 2535, หน้า 51)

27. คุณเป็นกวีได้

	<i>ใจกานท์ รัชนีศิลป์</i>
ถ้าคุณอยากเป็นกวี	คุณลืมโลกใบนี้ดีหรือไม่
เชิญเถิดถ้าคุณแน่ใจ	แต่มีใจเพียงแนมโนสำนึก
คุณเป็นกวีได้	เพียงจินตนาการกว้างไกลตกผลึก
ค้นเคี้ยวเป็นดาวรายประกายพริ้ว	ในยามคำคินคิกปลั่งแสงระยับ

ไม่จำเป็นต้องต่อตีเพื่อคลี่ทิส จะสว่างหรือมีมิดมิใช่ดาวดับ
 แม้นยามเที่ยงดวงดาวไม่วาววับ ดวงดาวแท้หรือจะกลับเป็นฐลี
 หากคุณยังอวดอ้างถึงความโสภ หากคุณยังหยัน โลกไร้ศักดิ์ศรี
 หากมีคุณคนเดียวเป็นคนดี คุณมิใช่เป็นกวีอย่างแท้จริง
 เพียงจิตได้สำนึกคุณแสวงหา การหลอกลวงในมายาแห่งสรรพสิ่ง
 คุณคว้าวางกลางทะเลเพื่อฟังฟัง คุณกลัวการถูกละทิ้งเพียงเท่านั้น
 คุณเป็นกวีได้ จินตนาการกว้างไกลไร้กรอบกั้น
 เพียงสิ่งหนึ่งซึ่งคุณต้องฝ่าฟัน คือการหลงยึดมั่นแห่งอัตตา
 (ไทรเตอร์แมกกาซีน. ปีที่ 1 ฉบับที่ 6 เมษายน 2536, หน้า 103)

28. แคความฝัน

ชัชพล จรกิ้น

-1-

ฉันเดินทางมากับความสับสน	มาค้นหาตัวตน, ค้นหาฝัน
ยิ่งค้นหายิ่งมิดมิคยิ่งทึบตัน	ปริศนานับหมื่นพันคั่งค้างใจ
ยิ่งขบคิดยิ่งกลัดกลุ้ม คล้ายคลุ้มคลั่ง	ถ้าความฝันเกินจะหยั่ง เกินถามไถ่
ถาจุดหมายที่วาดหวังยังอยู่ไกล	แล้วอีกนานเท่าใดได้พานพบ
ต้องอดทนและรอคอย ก็ร้อยชาติ	ถึงจะเจอท่านนักปราชญ์ผู้สงบ
นอนน้อยใจการวะ ค่อมเคารพ	ถ้าสั่งจะทั่วพิภพ ท่านหยั่งรู้
แต่ว่าท่านอยู่ที่ไหนในโลกนี้	ฉันอยากฟังบทกวี ง่าย, งาม, ทรู
แต่ละวรรคคงเลื่อมไหว ไหลหลังพรุ	หาหัวใจโอบยิบสูแดนวิมาน

-2-

โอ้, ท่านทวยเทพอินทร์ผู้ยิ่งใหญ่	โปรดกล่อมฉันให้หลับไหลหลับฝันหวาน
ฝันเห็นนักปราชญา “กาลิลิ ยิบราน”	ร้อยวลีซับซ้อน “วิญญาณขบถ”
โอ้, ท่านมหากวีผู้ยิ่งใหญ่	เรื่องราวแสนสะเทือนใจ สั่นสลด
ละเอียดอ่อนหวานด้วยอรรถรส	ท่วงทำนองงามดั่งหยดน้ำ
ลีลาพลิ้วไหวลุ่มได้ ไหวรู้ลึก	กระทบใจให้หนาวลึก ขะเข็บบ่า
จังหวะทบจังหวะเหมือนจะย่ำ	สัมผัสคำ-สัมผัสใจ ไหวอารมณ์
ตั้งดนตรีที่ไพเราะเสนาะพริ้ง	สะกดใจให้หยุดนิ่ง พักพิง, ห่ม
ทุกถ้อยคำเร็นลวดลายตามสายลม	ทุกประโยคจึงกลืนกลมเกาะเกี่ยวกัน

-3-

ฉันหยุดพักการเดินทางอย่างผู้แพ้	ปราชญ์กวี, ความจริงแท้ แคความฝัน
เก็บคำถาม ความสับสนอยู่อย่างนั้น	เพื่อรอวัน-วันที่ฉันเป็นกวี

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 42 ฉบับที่ 24 วันที่ 12-18 พฤศจิกายน 2538, หน้า 59)

29. ฉันจึงมิใช่กวี

ฉันมิใช่กวีผู้มีศักดิ์	อัญญา วรรณนะ
เพียงรู้ใช้ถ้อยคำพร้าอ่อนวอน	เพียงรู้รักรสหวานลำธารอักษร
ฉันเป็นเพียงศาสดาผู้กล้าหาญ	เพียงรู้ว่าหนาวร้อนนั้นอย่างไร
ผู้รู้ความคิดชั่วเต็มหัวใจ	ผู้มีจินตนาการอันยิ่งใหญ่
ฉันเพียงผู้นิรมิตลิลิตฟ้า	ผู้มีอารมณ์อ่อนไหวอย่างง่ายดาย
คือผู้ลากสิริรุ่งพรรณราย	และคือผู้วาดทามเมฆทั้งหลาย
ฉันเพียงผู้เต็มคาราบานฟ้า	คือผู้หว่าน โปรงปรายสายฝนเย็น
เป็นเพื่อนกลางคืนค้ำคนล่าเค็ญ	ฉันถักทอดวงจันทร์ให้ดูเด่น
ฉันมิใช่กวีมีคนรัก	ให้ได้เห็นภาพงามยามอ้างว้าง
มิโดดเดี่ยวเกินไปในหนทาง	เพียงมีคนรู้จักทักทายบ้าง
ฉันเพียงรู้ความเป็นไปในประเทศ	มิเปลี่ยวร้างเกินไปในวันนี้
ฉันเพียงอยากบอกเล่าข่าวดี	เพียงรู้เหตุหม่นหมองปวงนื่องที่
ฉันเพียงปรารถนาจะสร้างสรรค์	ซึ่งฉันพอจะมีในหัวใจ
เพียงพอมืออ่อนเอื้อมีเอื้อโย	เพียงพร้อมแต่งแต้มฝันซึ่งคนใฝ่
ฉันมิใช่กวี, ฉันมิใช่	พร้อมขับหนาวเหน็บในใจผู้คน
เพียงโอบกอดชลาไหลคังใจคน	เพียงจุมพิตเวียงฟ้าไกลได้ทุกหน
ฉันจึงมิใช่กวี	เพียงรู้ทันเล่ห์กลพายุร้าย
เพียงร้อยถ้อยอักษรเพื่อผ่อนคลาย	เพราะคำถ้อยเขียนนี้มีอาจหมาย
	จะเจียมตนจนตาย-มิใช่กวี

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 38 ฉบับที่ 34 วันที่ 26 มกราคม - 1 กุมภาพันธ์ 2535, หน้า 51)

30. ฉันไม่ใช่กวี

ฉัน ไม่ใช่กวี...	เชษฐภัทร วิสัยจร
ไม่อาจสื่อชีวิตจิตวิญญาณ	เพราะไม่มีหัวใจอ่อนไหวหวาน
ฉัน ไม่ใช่กวี...	ถ่ายทอดจินตนาการผ่านถ้อยคำ
ไม่อาจสื่อวิสัยทัศน์สังขธรรม	ไร้สรรพสี่ของอารมณ์รอบมร่า
ไม่อาจเขียนชีวิตด้วยชีวิต	สะกดจนคนจำประทับใจ
จนผู้อ่านก็แค่อ่านผ่านเลยไป	ขาดข้อกิดคำคนสมสมัย
มิอาจกล่อมกนน้อยให้คล้อยหลับ	เพราะยังไร้ประสบการณ์การฝ่าฟัน
ไม่อาจนับเม็ดทรายได้เงาจันทร์	สุดคิดว่าความประดับกับความฝัน
และไม่อาจเต็มสี่ให้สี่เสื่อ	มาหลอมแก้วแววสวรรค์พรรณราย
เคล้ากลิ่นเกสรขจรขจาย	ให้สดใสทุกเมื่อเพื่อเพื่อนสาย
แม้ฉันไม่ใช่กวี...	ที่เข้าหยอกดอกไม้ได้หมอกบาง
	ไร้ศักดิ์ศรีสับสนคนดากดาง

กวีแมว, กวีหมาที่ท่านหมาย (หัว) หรือแม้แต่กวีควายที่เขี่ยหยัน
เขียนกวีวิวาทพิฆาตกัน เพื่อพาดพิงเผด็จการในบ้าน โด
ใครต่อใครต่างดำเนินพิพากษา ให้กวีเป็นเทวดา, อพิโธ
ต้องจัดเจนเช่นนักปราชญ์ชั้นมือโปรฯ และเป็น โคนันทวิศาล, นิทานไทย
กวีก็คือคนเหมือนใครเขา แต่ใช้ผู้หูเบาไม่เอาไหน
นอนดึก, ตื่นสายสบายใจ ไม่มีอะไรจะกินเป็นชิ้นเป็นอัน
บ้างเป็นครูอยู่บ้านนอกน้อยวาสนา ไม่เยี่ยมยุทธยอดปัญญาจึงถูกหยัน
เพียงพากเพียรเขียนอ่านทุกสิ่งอัน หมกมุ่นครุ่นคิดมันแล้วค้นมือ
คิดเขียนเวียนว่ายแต่ละวรรค มากมีอุปสรรคในการสื่อ
ชั้นเชิงยังต่ำชั้นหมั่นฝึกปรือ ด้วยศรัทธาประสาชื่อสื่อสำแดง
แต่สิ่งคมคอยถ่มถุยและคุ้ยทับ กะเกณฑ์กำกับอย่างกำแหง
ให้ล้าลึกหลากหลายพรายพลิกแพลง วงกวีจึงแห้งแล้งแหล่งน้ำใจ
ท่านวิพากษ์วิจารณ์พาลคำว่า ออกข่าวเช่นฆ่า-ขานไข
ศาลเดี่ยรรุมกระที่บักวิไทย- กวีพันธุ์ใหม่อย่างเมามัน
ขอแผ่นดินให้กวีมีที่เกิด แม้จะไม่เลอเลิศเทียมสวรรค์
ขอเพียงเสียงเข้าใจรอวัยวัน อย่าเหยียดหยันหมิ่นหน้าฆ่ากวี
ขอเวลาให้กวีได้วาดหวัง สร้างพลังเพื่อปลดปล่อยปลดการกดขี่
เมื่อคนดังในสังคมทับถมกวี แล้วคนดีที่ท่านว่ามาจากใด
ตอบถ้อย “กวีเพียรเขียนคำเขียนทำไม” ของ ประมวล มณีโรจน์ ในฉบับที่ 14 พฤศจิกายน 2536
(ไรเตอร์แมกกาซีน. ฉบับที่ 20 เดือนพฤษภาคม 2537, หน้า 79)

33. ด้วยน้ำตาและอาลัย

พจนานพ พจนานพพิทักษ์

-หนึ่ง-

ด้วยอาลัยสุดขีดพิมพิศเคียดเอ๋ย กระไรเลยมาแรมร้างห่างอีกหน
ต้องเข้าโรงจำนำด้วยจำนน ความจำเป็นให้เหตุผลจนจำใจ
นิ้วเคียดจิ้มเป็นเคียดเกาะเสนาะ โสต ตัว ด. เด็กชอบกระโดดอาจร้องไห้
ตัว ญ. หญิงพิมพิไม่ซัดมาแต่ไร อาจต้องนอนขึ้น ไข่เพราะคร่ำครวญ
เป็นสหายของคนจนมันขันขม เรื่องระทมมีทุกตอนที่ย้อนหวน
ธาตุความสิ้นกลิ่นความเศร้ายังเคล้าขวน อยความอดยังอบอวลชวน โสภตรม
นานอีกสักเท่าใดได้ไถ่ถอน คินนี้เจ้าคงนอนน้ำตาห่ม
เคียงข้างเพื่อนผู้เป็นหวังของสังคม โทรทัศน์, พัดลม, นาฬิกา ฯลฯ

-สอง-

นอนข้างใครจงถามไถ่ใฝ่หามิตร ถามถึงเจ้าของชีวิตผู้หาญกล้า

อาจคล้ายเครียดได้บ้างในบางครา
 ถามเพื่อน-วิดีโอ, โทรทัศน์
 ถามเพื่อน-นาฬิกา, กีตาร์ไฟฟ้า
 หากเพื่อนย้อนถามเจ้า-จงเล่าร้าย
 ตัวเล็กเล็กตลิกตลิกหอมเพริชวลม
 ก็นหนึ่งมืออดสองมืออยู่เนื่องนิจ
 สังคมเหยียดผู้คนหยาม ตามสบาย
 จงเล่าตามความจริง อย่าอวดโอ้
 เป็นชายทาสผู้แทบเท้าแก้อัยคำ
 คนผู้มีสิทธิ์เหนืออวดคุณ
 เพราะเขาคือลูกค้าผู้อดทน

เพื่อคล้ายเหงาในเวลาว่าวุ่นใจ
 ว่าเจ้าของเขาเชิญชดขนาดไหน
 ว่าเจ้าของเขาคือใครในสังคม
 ว่าเจ้าของคือชายผู้ขึ้นนม
 เขียนกวีอวดการเหมือนงมฉาย
 หากคำตอบให้ชีวิตอยู่เข้าสาย
 เขาเชื่อว่าไม่เปลวค่าด้ายสิ่งที่ทำ
 ว่าเจ้านายคือชายโง่ผู้ด้อยต่ำ
 เป็นชายทุกขผู้ปลุกกรรมด้วยถ้อยคน
 โรงจำนำจึงจำได้ไม่สับสน
 หัวแม่โป้งด้านจนเกือบไร้ลาย

-สาม-

หากมีเงินวันใดจะไถ่ถอน
 ไม่มีเจ้าฉันเองก็เจียนตาย
 ด้วยอาลัยสุดซึ้ง...พิมพ์ดีดรัก
 เดินก้มหน้าเข้าจำนำคั้งค่านับ

อย่าตรอมใจเสียก่อนนะสหาย
 “ไว้กระบี่ยอมอภัยทั้งยุทธภพ”
 ความจนยากมักถากหักไม่รู้จบ
 วันนั้ข้ามสาขบท่านอีกครั้ง

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 39 ฉบับที่ 24 วันที่ 15 -21 พฤศจิกายน 2535, หน้า 51)

34. ดอกกวี

ดอกกวีสีอะไรใครรู้อ้าง
 อยู่ในดงดินไค้ไศลพนา
 บ้างบอกว่าดอกกวีหลากสีสัน
 ขาวเสดสีม่วงครามงามตระการ
 ดอกกวีมีกลิ่นไค้แล้วแต่ดอก
 บ้างรู้สึกกลีบและอวรณ์
 ดอกกวีไม่ชอบใจให้ใครปลุก
 ดอกกวีเดียวดายทุกดงไป
 ดอกกวีสีอะไรอย่าไปสน
 รูปกวีดีชั่วก็เท่านั้น
 ต่างก็เต็มสีสันให้โลกสวย
 ต่างก็ปรุรงอายตนะนอก ใน
 ดอกกวีจึงต่างก็เป็นหนึ่ง

พรุคำ พรุพี

กลีบบอบบางเรียวคมหรือกลมหนา
 ใจกลางเมืองทุ่งท่าภูผาธาร
 เหลืองแดงดำอำพันชมพูหวาน
 ไม่กำหนดเบ่งบานที่แน่นอน
 อวลกลิ่นลวงล่อหลอกให้หลง หลอน
 บ้างก็หอมกำจรกำจายไกล
 ไม่มีลูก ไม่มีหน่อต่อพันธุ์ใหม่
 ดอกกวีดอกใดก็คล้ายกัน
 กลิ่นกวีอย่างกังวลจนไหวหวั่น
 ไม่มีดอกใดสำคัญไปกว่าใคร
 ต่างก็ช่วยชูจิตให้แจ่มใส
 ต่างก็ให้ความสุขทุกยุคมา
 ควรต้องพึงพากันอย่างหรรษา

ทำหน้าที่แห่งคนตามราคา ที่สมค่าสมควรดอกกวี
 (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 51 ฉบับที่ 52 วันที่ 20-26 พฤษภาคม 2548, หน้า 64)

35. แต่...กวีหนุ่ม

ประกายปรัชญา

เราคือเม็ดยา น่องชาย	คือความเดียวดายชายฝัน
เราคือความเขลา-เท่ากัน	คือความดิ่งคั่นคั่นเดิน
ทุกซ์แทบชีวิตปลิดปลิว	...ว่าโหยว่าทิวผิวนิน
หลอนจนเหลือจะเผชิญ	...แค่โลกหยอกเอนเกินควร
สักน้อยเนื่องนับกับยุคสมัย	ตั้งดอกน้ำใสในสวน
เธอหวัง คือหวัง ทั้งหมดทั้งมวล	ล้วนมีอาจไซ้-ไม่เคยจริง
กระนั้น เธอตระนง	คงกว้างคมขวกยากยิ่ง-
เสาะรักสักรักพักพิง-	เนื้อสารและสิ่งพริ้งพราย
พายุเปล่าเปลี่ยวเกรี้ยวกราด	คลื่นประวัติศาสตร์กวาดหาย
วิกลเกินกว่าอรรธาธิบาย	ขอมีความหมายพ่ายพัง
เรารู้ ฉันทอาจพลาดผิด	จิตวิญญาณเธอเพื่อคลัง
เลือกใหม่ หมิ่นสรร พันครั้ง	เลือกความพลาดพลั้งดั้งเดิม!

(ไรเตอร์แมกกาซีน. ปีที่ 4 ฉบับที่ 37 เดือนมิถุนายน 2540, หน้า 4)

36. ทำไมเขาไม่ได้เป็นกวี

ธรรมิสรา

เขาใฝ่ฝันว่าเขาจะเป็นกวี
 เขาคิดว่ากวีคือผู้บันทึกความฝัน
 แต่เขาไม่เคยฝัน เพราะเขานอนหลับสบาย
 ชีวิตช่างสุขสันต์ ราบรื่น มีความสุข
 คนเราไม่ฝันตอนนอนหลับสบาย

เขาจึงไม่ได้เป็นกวี
 นั่นคือสิ่งเดียวที่ทำให้เขาเศร้าใจที่สุด

(ไรเตอร์แมกกาซีน. ปีที่ 4 ฉบับที่ 45 เดือนกุมภาพันธ์ 2540, หน้า 116)

37. นักเขียนไส้แห้ง

ไพฑูรย์ พรหมวิจิตร

กินลมอิมแคดเช้า	ชิมตะวัน สะฮา
เสพรสรัฐพระจันทร์	แจ่มฟ้า

เงินทองไข่สำคัญ ตำถั่วกินผักหญ้า	คือกรวด ทรายเอย หยั่งรู้โลกวิถิ
จนมิใช่แบ่งชั้น นักคิดบุรุษสตรี นักเขียนแต่งฤติ ร่ายกว่าเศรษฐีร้อย	ชนกวี ใหญ่่น้อย คึดมนุษย์ เนอนาย หมิ่นล้านเงินสกุล
เจียรไนฝุ่นเพชรแก้ว ตูปต่างราชวังอินทร์ ไต่หล้าจบฟ้าดิน แกะสลักลมแดดไม้	มณีนิล สะฮา เอี่ยมไอ้ ทะลุส่อง แจ้งพ่อ เสกสร้างเรือนทราย
ชายฝืนซื้อฟากฟ้า น้ำสลักซื้อยืนยาว เริงฝนล่องเมฆขาว ไ้ชุ่มเบียร์บ้อยครั้ง	เดือนดาว สะฮา อยู่ยั้ง ควันหมอก เอิงเอย คาบแก้วตะวันทอง
ท่องจักรวาลว่ายเว้ง ข่านรกโลกกันตร์แดน สาวหนุ่มนับหมื่นแสน เขียนโลกรวยฝืนไชรี้	วิมานแมน ตำไต้ सानุศิษย์ เสน่ห้เจ้าวจิคม
สมบูรณ้ข้าวน้ำทิพย์ ล้ำเลิศจินตนาการ ผลิฝืนนฤมิตงาน คำหยาดหยะน้ำผึ้ง	กระยาหาร สะฮา ลิกซึ้ง อมตะ หล่อเลี้ยงใจนรา
เดินฟ้าบินลมเบื้อง ยิดมันอุคมการณ์ แห่งท้องจิตวิญญาณ ไฟลุกอห่งการแล้	บาดาล สะฮา แกร่งแท้ อิมเอิบ ลุ่มม้วยประพันธ์เรือง

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. วันที่ 10-16 พฤษภาคม 2541, หน้า 49)

38. ในบางดึกของลูก...แม่ครับ

อุทยาน เขตวิจารณ์

ในบางดึก
 เคยนึกไหม
 ห้วงเวลาผ่านไป
 สุดแสนเศร้า

คอยอะไรเอ๋ย
 ชีวิตอันทมิฬเทา
 คอยอย่างเหงาหงา
 เจ้าคอยอะไร

ในดึกนี้
 ยังเป็นดึกที่ร่ำวราน
 คิดถึงบ้านจนน้ำตาไหล
 แต่ขากจะกลับไป
 เพราะกลัวแม่จะเสียใจที่ไม่เรียนหนังสือ

เช่นเคย...
 ในดึกนี้
 ยังเป็นดึกที่อ่อนแอ
 คิดถึงแม่จนน้ำตาไหล
 แต่มันขากจะกลับไป
 เพราะแม่หมดนาไร่
 ไม่ใช่... ให้เจ้าเป็นกวี
 ไม่ใช่... ให้เจ้าหลงไหลในบทกวี

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 47 ฉบับที่ 16 วันที่ 17-23 กันยายน 2543, หน้า 56)

39. เป็นกวี

พนม นันทพฤกษ์

เป็นกวี : หนึ่ง

เป็นเอดดาวก่องฟ้า	ปีกษ์แรม
เพียงส่องเพียงทอดฉาย	แก่พื้น
เป็นเอดกลีบสุมาลย์แซม	สีสาด
เพียงแต่งโลกให้ขึ้น	แก่ตา

เป็นเถิดมีดน้ำค้าง	ก่องพร้าว
เอื้อร่าร่วรงโรยพนา	เท่านั้น
เป็นเถิดเศษเมฆขาว	ฟายฟอง
เพียงเก็บน้ำไว้คั้น	แก่คน

เป็นกวี : สอง

เป็นเถิดเชียงชันน้ำ	อาบไพร
ไปพบผู้อินชล	ตักน้อย
จมร่าง ณ แดนไกล	หวังก่อ
คือก่อแม่น้ำช้อย	แตกยวง

เป็นเถิดมีดน้ำน้อย	แต่งทะเล
รองรับสรรพสิ่งปวง	เพื่อสร้าง
เอื้อร่าดั่งหนึ่งเปล	แกว่งเด็ก
เร็นชอบไปรู้อ้าง	แบ่งบุญ

เป็นกวี : สาม

เป็นเถิดเกร็ดหมอกฟ้า	เว็ระบาย
เพียงแต่งเพียงเจือจุน	ร่างรุ่ง
ฝนชา-ตะวันฉาย	ก็สร้าง
ไปครอบครองโค้งคู้ง	คคนานต์

เป็นเถิดเพียงดอกหฐา	ไร้นาม
บานแต่งทุ่งแต่งลาน	เท่านั้น
เอื้อดาแก่คนยาม	เมื่อยาก
ไร้ศักดิ์ไร้ค่าชั้น	กาลวาง

เป็นกวี : สี่

เป็นเถิดเสียงนกร้อง	ยามงาย
เพียงร่วมปลุกสิ่งปวง	ตื่นพื้น
เพียงขานรับตะวันสาย	อันส่อง
อันส่องเอื้อให้พื้น	เบิกระบำ

เป็นเถิดจักจั่นน้อย	เรไร
---------------------	------

กริดปิกเพื่อเริงรำ	กล่อมหล้า
خانเพลงแห่งควงใจ	ธรรมชาติ
ให้สรรพลึงได้ฟ้า	ฝักยิน

เป็นกวี : ห้า

เป็นเถิดลมล่องน้ำ	ในวาร
เพียง โบกปีกนกบิน	ท่องฟ้า
เพียงอยู่คู่เคียงกาล	อันผลัด
อันผลัดมาเอื้อหล้า	ก่อคุณ

เป็นเถิดแสงหิ่งห้อย	พริบวา
กระจริด ค้างจูด	จ้อเต็ม
กาพย์กษัตริย์ร่ำ	วิบพร่าง
ไปแข่ง-เพียงเขื่อนเข้ม	ช่วยดาว

เป็นกวี : หก

เป็นเถิดกรวดกึ่งก้อน	ดมทาง
ร่วมก่อนทางยาว	เที่ยงแท้
หยัดอุทิศตนวาง	ใจวาด
ใจวาดแจ่มจ้าแม่	ทุกข์ทน

เป็นเถิดไม้ใหญ่น้อย	ในภู
ซอนรากยึดเมทนีดล	มันไว้
เก็บน้ำชอนอักษุ	ในป่า
เพียงเพื่อเมื่อแล้งใช้	แจกเมือง

เป็นกวี : เจ็ด

เป็นเถิดดั่งคักแต่	เดี๋ยวคาย
กินเศษไม้ไปเปลือง	เปล่าปลี
แต่แต่งโลกให้พราย	สีสด
คือปีกผีเสื้อที่	แต่งดา

เป็นเถิดเพียงเศษปล้อง	ไผ่ขวาง
ทำขลุ่ยกล่อมคนอา-	ทวยไหม้

ไปงานเลิศสำอาง	ตั้งหยก
แต่แต่งเสียงพริ้งได้	คู่กัน

เป็นกวี : แปด

เป็นเถิดตั้งแต่งได้	ส่องทาง
ไร้ค่าเมื่อตาวัน	ส่องสร้าน
เมื่อมือจึ่งรางซาง	เปลวเด่น
สาดส่องแสงจ้าจ้าน	แก่คน

เป็นเถิดตั้งร่อนน้ำ	วางธาร
ไหลอาบไปทุกหน	แห่งพื้น
ให้สรรพสิ่งบรรสาน	ลงสู่
เพื่อแต่งโลกให้ชื่น	ชุ่มวา

เป็นกวี : เก้า

เป็นเถิดจันทร์แห่งเสี้ยว	คืนแรม
ร่วมแผ่นฟ้าร่วมดาว	เพื่อเอื้อ
เพื่อเอื้อค่าสว่างแปม	ปมมืด
เพื่อกล่อมคนร้อนเรื้อ	กลับเย็น

เป็นเถิดตั้งเหล็กกล้า	ในไฟ
หลอมร่างแปรตนเป็น	เครื่องใช้
แข็งแต่อ่อนอยู่ใน	ความนิ่ง
ให้ที่อ-คม, กล้ายกล้า	ตั้งกัน

เป็นกวี : สิบบ

จง-เถลาจิตเพื่อแจ้ง	โดยตน
รู้-เหตุรู้สิ่งอัน	จิตรู้
เถิด-เพื่อตั้งในหน	อันถูก
ว่า-ชีพมีเพื่อคู่	ศักดิ์คน

ธรรม-คือทางแต่งแล้ว	โดยธรรม
ชาติ-ภพเป็นเพียงผล	ประจักษ์ไถ่
เป็น-คนหากมีคุณค่า	ในจิต

กวี-ภพจักแจ้งได้
ไปมีฯ
(ทะเลป่าภูและเพิงพัก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มิ่งมิตร, 2541, หน้า 25-37)

40. เปลี่ยนแปลง

ก่องแก้ว กวีวรรณ

ที่รัก

เธอจะเปลี่ยนแปลงฉันไปไหน
เปลี่ยนซัดมันเปลี่ยนฉันเป็นกระบือ
เปลี่ยนพงศ์เปลี่ยนพันธุ์เผ่า
เปลี่ยนฉันจากผู้รู้ผู้ช่ำชอง
เปลี่ยนเท้าหุ้มกรอบโดยกัญช่า
เปลี่ยนทิวทัศน์เปลี่ยนนิยาม
เปลี่ยนเส้นผมให้ซอยสั้น
เปลี่ยนสร้อยเกล้าเหล็กกล้ามาวาวคม
เปลี่ยนหมวดตราให้เงาเลี่ยม
เปลี่ยนทุกอณูนอกในไร้ครรลอง
เนาในโดยไร้NYSE
เธอเห็นฉันเห็นต่างเป็นไป

เปลี่ยนหมดทั้งหัวใจเลยเขียวหรือ
เปลี่ยนให้สองมือ (ฉัน) คือผู้ทำลาย
เปลี่ยนโดยเงาทั้งเหง้าเผาเชื้อสาย
กินนอนนึ่งง่ายโดยสายงาม
เปลี่ยนภาวะ-สัมภาระละคำถาม
เปลี่ยนมาเดินก้าวตามเปลือกสังคม
เปลี่ยนชนชั้น โดยเสื่อผ้าอาบาม่ม
เปลี่ยนกำไลกะลากลมมาเป็นทอง
เปลี่ยนโดยแต่งเทียมตามเป็นต้อง-
เปลี่ยนเพื่อสนองการขีตนึกที่เนาใน
เธอจะให้ฉันพอกขยะ ไปไหน
แตกต่างความไร้-รู้โดยบทเรียน

ที่รัก

เพียงหากฉันอยากเปลี่ยนแปลง
เธอครองสรรพสิ่ง-สรรพสิ่งครอบโดยคลื่นเวียน-
สิ่งที่เธอ (เขา) เห็นเธอเป็นอยู่
การแก่งแย่งคดซิง? สิ่งดี
ที่รัก-ไม่มีใครเปลี่ยนแปลงใครได้
เปลี่ยนมีเปลี่ยนแปลงภาพเปลี่ยนหยาบทราม
ที่รัก-เธอรู้หรือ-
เหยียดโดยแย่งชิงตามกฎไกอ

จากสรรพสิ่งรันทนาค่คลื่นเหียน
ไม่มีสิ่งแปรเปลี่ยนในโลกนี้
เป็น โดยวิถีไม่รู้-รู้วิถี
การไม่พยายามจะมี? สิ่งงาม
เปลี่ยนมีเปลี่ยนไร้ใช้คำถาม
จะให้เปลี่ยนแปลงตาม(แล้ว)หรืออย่างไร
ว่าทุกผู้เหยียดฉันนั้น ไจน
หรือเหยียดเพียงเพื่อให้ฉันไขว่มี

ที่รัก

วันนี้ฉันสัญญาว่าเปลี่ยนแปลง
ฉันจะเปลี่ยน-เปลี่ยนงามไปตามดี
ที่รัก-ถ้าจะรักฉัน
รักฉันรักที่เป็นกวีมีหัวใจ

แต่มีอาจคลบตะแคงไปทั่วที่
เปลี่ยนเท่านี้เท่าที่เห็นที่เป็นไป
อย่าเพียงเปลี่ยนปั้นฉันไปไหน
อย่ารักฉันเพียงหมายได้จะเปลี่ยนแปลง

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 49 ฉบับที่ 41 วันที่ 7-13 มีนาคม 2546, หน้า 64)

41. ผู้ชาย : กับผ้าฝืนที่ถักทอลายย้อมสีฝืน

มีฎา

ผู้ชาย : คนหนึ่งนั้น	ผู้ยึดมั่นในกายก้นกัท
วันคืนคอยจับขาน	เขียนคัดทานถ้อยวลี
ผู้ชาย : คนหนึ่งนี้	ผู้มีโลกหลากหลายสี
คืนวันทุกนาทิต	มีฝืนฝืนนับเนื่องนาน
ผู้ชาย : คนคนนี้	ผู้เต็มสีสวยสดหวาน
ปลูกโลกให้เบิกบาน	นำวิญญาณลึกลับลอย
ผู้ชาย : โบหน้าหมอง	ผู้ฝืนมองอย่างรอคอย
นั่งเฉยลึกเหงาหงอย	แผ่ร่องรอยเจ็บบอบซ้ำ
ผู้ชาย : เพียงคนเดียว	ผู้เก็บเกี่ยวเศษซ้ำซ้ำ
ส่วนเหลือที่หม่นดำ	นำมาคืนกลิ่นความหมาย

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 39 ฉบับที่ 38 วันที่ 21-27 กุมภาพันธ์ 2536, หน้า 51)

42. ผู้หญิง

เลน ทักษิณ

อ่านโคลงฉันทกาศย์แก้ว	กวีเขียน
มีนมุ่นหัวหมุนเวียน	เวี่ยเกล้า
ปรัชญาซ่อนจนเอียน	โคตรลึก สะฮา
อ่านอ่าน ไยกลิ่นเกล้า	กละเกล้าออกมา
ปัญญาเห็นหดสั้น	สมองบาง
เขียนกร่างขกเมฆวาง	วาดตั้ง
เข้าใจทุกแนวทาง	พุทธะ
ธัมมะธัมโม้มั่ง	มั่ว ได้ดีบตี
เมธิจอมปราชญ์ผู้	ผจงกลอน
แบบเก่าถูกเบียดบอน	เบิกอ้าง
แบบใหม่ยุคบันทอน	ฉันทลักษณ์
กาศย์เปล่ากลอนเปลือยล้าง	ลวกเบ้าบดบัง
งมฉายโง้งงแล้ว	ปัจจุบัน
เพ่นพ่านกวีชั้น	เจมนหน้า
หลากนามมากประชัน	ประชด สะฮา

กลับมาแล้วแก้วตา พี่กลับมาแล้ว	สารภาพเสียงแผ่วแล้วงามจำ
จักบิดนุกำราบให้หลายจำ	หรือจิกเนื้อให้ซ้ำ ช่างประไร
พี่ไปหาเพื่อนพ้องผองกวี	ไปสูบบุหรี่ จิบน้ำชาอย่าสงสัย
ไปเสาะค้นค้นธารบันดาลใจ	ไปเก็บกลีบดอกไม้ที่โรยรา
กลับมาแล้วแก้วตา พี่กลับมาแล้ว	สารภาพเสียงแผ่วอยู่ตรงหน้า
เถิด, สักคำกริ้วกราดให้บาดชา	จักชื่นใจไปกว่าความเงียบจัน
ในยามได้บทกวี ไม่เสียเวลา	ทั้งคิดว่าลึกซึ้งมาหนึ่งจัน

(จุดประกายวรรณกรรม. ปีที่ 20 ฉบับที่ 6660 วันที่ 17 ธันวาคม 2549, หน้า 7)

45. เพลงขลุ่ยผิว บทที่ 25

กวี	เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์
คือความใฝ่ความฝันอันเริ่มริ	คือนาทีของดอกไม้ใกล้จะผลิ
คือภาษาที่สองของความรู้สึกลึก	ความซำนิของนายช่างผู้สร้างคำ
คือชีวิตชีวาของสังขธรรม	คือความลึกของอารมณ์ที่บ่มร่ำ
เธอคือกวี	คือความจำรำลึกผลึกนาน
ความประสมกลมกลืนความชื่นบาน	เธอต้องมีความงามความประสาน
เธอต้องเขียนชีวิตจากชีวิต	มิวิญญานหยั่งรู้มรรทุกัน
สัมผัสใจสู่ใจให้แจ่มชัด	นฤมิตถ้อยคำด้วยสัมผัส
	ไม่จำกัดกวีไว้แต่ในคำ

(เพลงขลุ่ยผิว. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: นิตยสาร 'สารคดี', 2526.)

46. ภาวะ (ตัวตน)

เขาค่อยค่อยปลดต่างหูจากรูห้อย	ก่องแก้ว กวีวรรณ
รูดวงแหวนหลากวงมาวางรวม	ถอดสายสร้อยปลดประจำกำไลสวม
ดึงเส้นผ้าบางขาวที่ผูกผม	ทิ้งรู้สึกเคยร่วมเคยร้อยเรียง
เครางามหมวดเงาแก่เงาเพียง	ปลดใบมีดคมหันผมเกลี้ยง
เสื้อยืดย้อมและยีนส์	ที่หลอกล่อหลอเลี้ยงเส้นทางเดิน
หนังสือตำราปากกาปากเกิน	รองเท้ารองดินเคยร่วมระเหิน
ไม่มีแล้วกวีวิถีที่ย่ำ	ถ้อยคำตื่นเงินเคยขีดครวญ
ไม่มีแล้วมายาดารานวล	ฟุ้งชานเพื่อพรำ-กำสรวล
เท้าที่ย่ำเหยียดยาวร้อยราวเรื่อง	จันทร์ก็ไม่อวลไม่อุ่นใจ
ไม่เห็นงามแล้วดอกบานทุกไม้ใบ	ทิ้งรู้สึกสิ้นเปลืองโลกย์อ่อนไหว
สาวงามไร้แล้วแถมแววรัก	ปีกผีเสื้อก็ไม่ไสวไม่ร้ายพลิว
นกงามเคยงามเนื้อเหนื่อทุ่งทิว	ซากยืมเด็กน้อยปรักหักละลิว
	เมฆที่เสกควักโค้งฟ้า-ไร้สาระฯ

เขาเพ่งมองวอมไฟจากปลายเทียน	ลมแผ่วลือเวียนว่ายจังหวะ
หรือแล้วพาด่านซ่าน โพลง โยงระยะ	นั่งสงบบางขณะแล้วพลิวโอน
ความร้อนที่ร้านนั้นผลาญเผา	ไฟมีดับอดมัวมาเผาเทียน โคน
เนื้อแท้แห่งเทียนเริ่มปลายละลายโคน	ผ่านด้ายเชื้อไหม้โชนเพียงเชือกเดียว
เขาค่อยค่อยปลดร้อนรุ่มจากคุ่มร้อย	ปลดพันระที่ห้อยที่ร้อยเกี่ยว
ปลดภาวะกระหวัคที่รัคเกลียว	ไม่โน้มเหนียวแล้วสำนึกใน โลกย์นี้

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 48 ฉบับที่ 14 วันที่ 31 สิงหาคม – 6 กันยายน 2544, หน้า 64)

47. ไมใช่กวี

ไม่หาญกล้าเรียกตัวว่าเป็นกวี	อ. อินทวิเชียร
ไม่อาจยกตนเทียบเปรียบตะวัน	ก็เพียงแต่แค้นใจความใฝ่ฝัน
เพราะรู้ว่าค่ากวีนี้ยิ่งใหญ่	ขอเพียงแค่ได้สร้างสรรค์ “วรรณนิพนธ์”
เป็นกวีสูงกว่าค่ากมล	มิใช่ใครก็เป็นผู้ได้เกลื่อนถนน
เพียงแต่ว่าบางครั้งความรู้สึก	จึงเจียมตนในตัวเองตลอดมา
แต่ยังมีหนทางให้พรรณนา	ที่อึดลึกก็ร้อนรนจนจนบ้า
ความรู้สึกเกลียด โกรธที่โหดแค้น	ใช้ภาษาสื่ออารมณ์จนสนใจ
ความรู้สึกริ้วอารมณ์ขมฤทัย	ความรู้สึกสุดแสนจะรักใคร่
ก็บรรยายออกมาเป็นกลอนกาพย์	ความรูสึกที่อยู่ในหัวใจจริง
ยินดีพร้อมยอมรับกับคำติง	ละเอียดหยาบกลอนบรรยายได้ทุกสิ่ง
ไม่หาญกล้าเรียกตัวว่าเป็นกวี	แต่จะนั่งเมื่อคนชมนิมงาน
ยังต่ำต้อยน้อยนับอประมาณ	เพราะศักดิ์ศรีไม่ถึงให้ใช้เรียกขาน
	เกินจะจารชื่อตนเช่นเป็นกวี

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 37 ฉบับที่ 18 วันที่ 14–20 ตุลาคม 2533, หน้า 45)

48. ร้าว-ร่าน

เกิดความรักห่วงใยอย่างไรร้าย	ก่องแก้ว กวีวรรณ
เกิดความรักห่วงใยอย่าได้ชวน	อย่าฆ่าผู้ปรารถนาดีให้ตายให้ให้หวน
เกิดไปเกิดความรักไปในที่	ให้สับสนร้าวเชชวนเหยียบขำใจ
เกิดไปเกิดความรักเกิดจากไป	ไร้ปรารถนาดีไร้หวนให้
เพราะรักร่านจึงเราร้าวจึงผ่าขม	ผู้ที่ความรักหวังไว้มันนรินทร์
เพราะรักมีรู้อิมจึงเพาะพันธุ์	เหน็บหนาวระบมท่ามไฟฝัน
เกิดไปเกิดความรักไปในที่	ค้นหาใคร่กระสันอย่างงมฉาย
เกิดโศคคีความรักอย่าร้าวกลาย	พบคนหวังคืออย่างรักหมาย
ผิดที่ทำเพื่อมวลประชาฯ	อย่าแปรเปลี่ยนง่ายง่ายเหมือนคราวนี้
	จึงถูกความรักฆ่าเสียปนปี

คิดคิดท้อแท้ชีวิต	เรานี้อ่านนักเป็นไปจน
มีแต่เคราะห์กรรมร่ำไป	มีวันมีว่างห่างปี
นึกนึกปรารถนาความตาย	หายลิ้นลิ้นกลับเมืองผี
รื้อคิดห่วงงานกวี	วรรณคดีที่หลงรัก
ไปรอมอมมงกุฎเกล้า	ร้อนเร่าใจหายไข่หนัก
คอยอยู่ได้สองสามพัก	หักห้ามใจไม่รอร่า
ตรงมามหาวิทยาลัย	ยืมเพื่อนให้เงินยี่สิบห้า
ขึ้นรถเอกมัยมา	ต่อไปศรีราชาทันใด
พิชใช้ขึ้นหน้าศาลาย	งมฉายลงอ่างศิลาใหญ่
เซซังเที่ยวถามเขาไป	รู้ว่าไม่ใช่ศรีราชา
ร้อนอกหิวโหยแสบท้อง	ร้องซื้อน้ำดื่มแล้วล้างหน้า
ไข่กลับขึ้นเต็มอัตรา	กายาร้อนรุ่มตั้งสูมไฟ
ขึ้นรถใหม่ไม่นานหึ่ง	ถึงศรีราชาชื่นใจใส
รอบพบหมอวิโรจน์ใน	ค่ำวันนั้นพันอันตราย
หมอให้ยาฉีดเข้าเส้น	ว่างเว้นไปสี่ห้าวันหาย
อ่อนเพลียมีคหน้าศาลาย	แต่รอดตายมาเขียนกวีเยย

(กวีนิพนธ์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศึกษิตสยาม, 2506, หน้า 81)

51. วิธีกวี-อนาคะตะ พุทธะปัจเจกะบุคคละโล

(เรามีปรารถนาการเกิด-ดับ-นั้น เราชาติพันธุ์กวี)

	ก่องแก้ว กวีวรรณ
เมื่อเราต่างยังมีรู้	เราต่างเฝ้าดูชีวิตวิถี
ผู้คน-สัตว์สรรพชี-	วิตเคลื่อนทิศ-ที่ทุรนทาง
เมื่อเราต่างยังไม่รู้	เราค้นหากครูผู้สั่งสร้าง
เมื่อเรากรุ่นคิดทุกทิศทาง	เราจึงเริ่มอ้างว่าง-วิถี
โดยเราจึงยังต่างไม่รู้	เราว่าขเวียนอยู่บนวิถี
เพื่อสิ่งใดอันเกิดมี	หรืออยู่เป็นเช่นนั้นจนดับไป
เราจึงต่างสับสน	และทุรนหวั่นไหว
เกิดมาเพื่อหาใด	หรือเพียงรอการดับไป-เช่นนั้น
เมื่อเราบอกว่าเรามีใช้	เพียงการมาแล้วจากไป-เฉกฝัน
เรามีเคยหลับ-เราจะตื่นได้อย่างไรกัน	เรามีเคยฝันแต่เราจริง
เราจริงในสิ่งที่	ผู้คนมองว่ามีมีในบางสิ่ง
เราเคลื่อนไหวคล้ายมิไหวดัง	เราสงบนิ่งนั้นแท้นัยเราไหววน
เราเริ่มเคลื่อนวิถีวิถีชีวิต	ว่าเรามีเฝ้าคิดแต่สับสน
เรามีเราในเรามีตัวตน	และในตนตัวตนไม่มีเรา

เราไม่มุ่งแสวงตามแรงโทษ	เราอยู่โดยแสวงตามแรงเร่า
เราจึงเริ่มมี(กวี)และไม่มีเรา	บนความขลาดเขลาเราไม่มี
เราจึงเริ่มทิ้งความจริงที่ปลอมเปลือก	แล้วต่างเราจึงเลือกดำเนินวิถี
ประกาศตนว่าเราสามัญไม่ยึด-มี	เกียรติและกามกินกินพอดี-ไม่ช่วงชิง
เราจึงต่างเดิมขำเต็มสัมภาระ	ปลดวงขยะวัดดูบ้า-และบางสิ่ง
เรามีได้มาประกาศตนว่ากวีมีอยู่จริง	แต่ซากที่เรามุ่งหึ่งคุณมุ่งทำา
(แต่ซากที่เรามีที่นั่นคุณธรรม)	

(www.thaipoe.net/index.php?lay=show&ac=article&Id=424933)

52. สงครามแห่งความรัก (๑)

	เพ็ญ ภัคตะ
กลับบ้านคำอีกแล้ว	ฤาสูก
เสียงแม่รำพันผูก	พรั้าล้อย
สำนึกผิดหรือถูก	ตรองเถิด
ครุณรุ่เจ้าสาวน้อย	จักต้องสงวนตัว
ไปไหนหนแห่งห้อง	แถวใด
ทำอะไรอยู่กับใคร	คำนี้
ทำไมเหตุโฉน	จึงคิด
แจจกวานช่วยชี้	แม่ให้หายแคลง
ผมเฝ้าเจ้าก็ล้วน	รุงรัง
เหม็นกลิ่นบุหรีกรัง	เกรอะกลิ้ง
แม่พรั้าเพราะแม่ซัง	ฤารัก
ไยหวาดไหวสะคั้ง	สะทกสะท้านสิ่งใด
เพื่อนหนุ่มล้วนแก่นกร้าว	จักโก
หน้าชูบซิดเซียวโซ	ชุ่มแก้ง
สูบฝั้นฤเฮโร-	อินเล่า
สารรูปคุดังแรง	โอบล้อมดวงเดือน
แล้วใครมาส่งเจ้า	กินจร
วางจิตทำไหววอน	ห่อนได้
เหยื่อกามอุทาหรณ์	เห็นอยู่
เขาอาจยุคเจ้าไว้	อย่าไว้ใจคน

ใครชวนกลับบ้านคำ	กราวหลัง
ปฏิเสธเสียงดิ่งตัง	ตอบโต้
แม่พูดไซ้ให้ฟัง	หุตะดู
อนาถนั้กอกแม่ไอ้	ซุบเลี้ยงมาลี

ลูกสาวก็เปรียบแม่น	พกามาลัย
หมายปลุกให้รสหวาน	รินร่ำ
กลัวโรยก่อนแบ่งบาน	ระบมโศก
เกรงมนุษย์ดั่งมาเคล้ำ	เค็ดทิ้งริมทาง

อย่าดิ่งอย่าอวดคือ	ถือดี
แม่ผ่านวัยครุณี	ก่อนแล้ว
วัยรุ่นวุ่นชีวิ	มามาก
ไม่อย่ากให้เจ้าแคล้ว	กลาดคล้ำซ้ารอย

เจ้าหวานแม่จึงต้อง	คอยหวง
เจ้าชื่อกว่าใครปวง	แม่รู้
เจ้าดีประคองคง	เดือนเด่น
กลเล่ห้แห่งชนผู้	เดือนนั้นทันใจ

เดือนเอ๋ยเคยแม่ปลื้ม	เปรมเห็น
สว่างดั่งแสงเพ็ญ	ส่องเหย้า
กรรมใดจึงล้ำเค็ญ	ไกลแม่
รอยบาปทุกคำเข้า	แม่เฝ้าภาวนา

ลูกจำแม่เป็นห่วงเจ้า	เสมอใจ แม่เอย
วอนลูกมองความใน	แม่บ้าง
ยามตื่นรินรมย์ไฉน	ถวิลลูก
ยามหลับตาหลับค้าง	ลูกคว้างทางหลง

พี่สาวก็รักเจ้า	ทุกคน
หวงห่วงทุกแห่งหน	จึงห้าม
น้องสาวอย่าซุกซน	ฟังพี่
จะหยุดดูฝ่าข้าม	คิดถ้วนครวญเอง

เจ้าเรือนสำเร็จแล้ว	สง่าสม
สูงเหยียดเกียรตินิยม	แม่ยิ้ม
ทำงานนำชื่นชม	ชูเชิด
ไยเล่าแม่จึงลื้ม	รสร้าวเพราะอะไร

เจ้าเขียนเจ้าลืมรศ	บทกวี
เจ้าเพลิดเพลินวาริ	ล่องน้ำ
เจ้าอาบทิพย์เมธี	จนอิม
ขณะอกแม่ฟกซ้า	ชอกเนื้อใครสงวน

ถามแม่มีอาจให้	ความรัก
จึงเตลิดไปดวงตัก	นอกบ้าน
ถามบ้านไช้เพ็งพัก	พึงสุข
เจ้าจึ่งหัวใจร้าน	ตากหน้าตะลอนตะลอน

บทกวีมีค่าแม่น	มณีศรี
แม่ทราบทุกสิ่งดี	คัมซึ้ง
ราคาค่า-ราศี	กลมกรอบ
เจ้าจักอัศจรรย์	อวดอ้างสิ่งใด

ความฝันเพียงเฟื่องฟุ้ง	ฝนฝอย
ไช้จักทำให้ลอย	เด่นฟ้า
ความจริงที่รอกคอย	คงอยู่
ฤปีกเจ้าแกร่งกล้า	จึ่งกล้าทวนลม

ความหิวความป่วยไข้	ของมนุษย์
กวี ฤ อยาหยุด	ยังได้
ใจสุขแต่กายทรุด	แม่โศก
ใครเล่าอยากจักให้	ลูกใส่แห้งโหย

อกแม่จักแตกต้อง	ตรมตาย
นานตราบลูกป็นสาย	ขอบรู้้ง
บางทีแม่อาจวาย	วางก่อน
ฤอาจเห็นเจ้าฟุ้ง	เฟื่องบ้าพินาศฝัน

ฝากลูกให้โลกเลี้ยง	ดูแล
รอซับน้ำตา-แผล	หยดนั้น
ดวงใจแม่เค็ดแคะ	ป้อนปก
เป็นมนุษย์อย่าคิดสั้น	ขีดเส้นขังตัว

สงครามแห่งความรัก (๒)

	เพ็ญ ภัคตะ
สัตยูจรจนอ่อนล้า	ราโรย
คึกสงัดน้ำค้างโปรย	ปริ่มพื่น
หฤทัยระหวยโหย	เคหาสน์
กลืนเก็บดวงใจสะอื้น	ผู้บ้านสี่เทา
คืนเรือนรับโทษเกล้า	คำพร
คำแม่สอนสุดสอน	สดับได้
จารจรคบทกวีวอน	วานแม่ ฟังนา
ฟังกอกลูกหมกไหม้	นรกันนั้นหยั่งถึง
ไขเมื่อหุนหวกใบ้	ใจบอด
มธุรสที่แม่พลอด	พรำนั้น
หัวใจลูกกกดกอด	คำกล่าว
ถึงเจ็บจำข่มกลืน	กล่าวแย้ง ไปไย
ถนอมเก็บความชอกช้า	เย็นชา
เลี้ยงหล่อดวงจา-	หัสไว้
ความเศร้าโปรดเยียวยา	ความโศก
ขังเก็บความป่วยไข้	กักไว้ในกรง
กลางทรงถือนมน้อย	สรณา คมนอ
หยดหนึ่งสายน้ำตา	แม่ชื่น
ลูกเจ็บกว่าทาสา	ตั้งเวช
แม่พิโยคแฆ โศกสะอื้น	ลูกเศร้าเสมอขวัญ
ดูกลดหยาดน้ำค้าง	กลางหาว
ชีวิตมนุษย์ฤยาวยาว	ยึดเชื้อ

ลมหนาวบรู๋หนาว	ร้อนอก
แขน โอบแขนอุ่นเอื้อ	กอดอ้อมแขนเอง
อ้อมแขนแทนเกราะป้อง	กำบัง
พื้นภาพความหลังยัง	เด็กน้อย
นอนในอุ่นไออึ้ง	อ้อมอก ไครนา
ฟังนิทานเพลงหลับคล้อย	เมฆไคล้ไครพะนอ
ชีวิตถูกรอดพ้น	ภัยโผย
ด้วยหัตถ์ปราณีโปรย	แม่ป้อง
ซ้าออดังพิหคโหย	หวนรำ
ลูกรำแม่หวีดร้อง	ลูกร้องแม่ครวญ
หัวใจลูกกู่ก้อง	กำสรด
ชีวิตลูกรินทศ	เคราะห์ร้าย
น้ำตาบ่กล้าหยด	สักหยาด
ใจปาดน้ำตาป้าย	อย่าเบือนปรางงาม
ทุกข์-สุขลูกไม่แม่น	เหมือนใคร
บุญ-บาปแต่ปางไหน	ไปรู้
ชีวิตและจิตใจ	จมจ่อม
เป็นทาสแห่งชนผู้	ผูกร้อยกวีนิพนธ์
กลางวงกวีแวดล้อม	สนทนา
ลูกอาจลืมเวลา	ดึกแล้ว
หาใช่โลกมายา	อมิตร
พจนารถนั้นผ่องแผ้ว	กว่าฟ้าแพรพรรณ
ลูกเหมือนเดือนเด่นหอม	ดวงดาว
เป็นหนึ่งในเดียวหญิงสาว	ตระหนักซึ่ง
วางตัวมิให้คาว	ฉาวโล่
วานแม่อย่าโกรธซึ่ง	เคียดแค้นเค้นความ
เหล่าเบียร์ไม่ตะต้อง	หมองมัว
บุหรีบ่พันพัน	พันเพื่อ

เพียงกวิมันน์ในหัว	ใจรัก
เพื่อนลูกอาจเพื่อเจ้า	สุดห้ามทางใคร
คำนึงไอ้ปานนี้	ใครครวญ
ขวัญแม่อย่ากำสรวล	ลูกเศร้า
กลางใจก่อนนวน	ความรัก
จิตลูกรุมทุกข์เร้า	หวั่นหน้าพะวงหลัง
หัวใจลูกเกี่ยวร้อย	เพียงกวิ
ทุกหม่อมคนดี-	ชั่วเกล้า
ใช้หลงทิพย์เมธี	ลี้มโลก
มีสุขบนความเศร้า	อ้อมแล้วอักษรา
อาหารเพียงอ้อมท้อง	กันตาย
ลือคบทกวีวาย	จิตแล้ง
หิวข้าวทูนทวาย	ท้องกั้ว
หิวบทกวีอกแห้ง	เหือดสิ้นวิญญาณ
บทกวีมีค่าแมน	มณีศรี
ลูกไต่ขุนคีรี	ไขว่คว้า
ราคาต่ำ-ราศี	เพียงกราบ
เทิดค่าเหนือสินค้า	ไม่ซื้อใครขาย
คำพูดคำว่ายคัน	วิญญาณ
หวังจับน้ำใจหวาน	แหวกสร้าง
ผองนิพนธ์ตั้งผลงาน	สงวนปลุก
คิมคำความอ้างว้าง	แลกด้วยโคลงเดียว
ร้อยโคลงมาหล่อเลี้ยง	ชีวิต
ตราบโลกมิสิ้นฝัน	ต้องฟ้า
เพียงแม่ลูกขึ้นยัน	ด้อมพยศ
เรียวปึกมิแกร่งกล้า	อวดไอ้โอหัง
ฝากลูกให้โลกเลี้ยง	ทำนุก
กวีจักปลอบใจปลุก	ลูกได้

คั่นคั่นคั่นต่อไปก็เปล่าดาย มันไม่มีความหมายอะไรอีกแล้ว
 อย่างเป็นกวีเลยที่รัก เมื่อไม่รู้จักสร้างฝัน-ตะเกียงแก้ว
 หากเธอไม่มีแสงอันเพริศแพรว ส่องทางพราวแพรวให้ก้าวเดิน
 อย่างเป็นกวีเลยที่รัก จมปลัดถ่อไปไร้สรรเสริญ
 ทางสายนี้ใครว่ามีความเพิดเพลิน มีแต่เศษชัญความหม่นหมอง-อ้างว้าง
 อย่างเป็นกวีเลยที่รัก วางความฝันลงพัก-เสียบ้าง
 จะถักทอทำไมเมื่อมันเลือนราง หากมันไม่กระจ่างใสในใจใคร
 อย่างเป็นกวีเลยที่รัก กวีเชื่อว่าใครจักเป็นได้
 ทางสายนี้ไม่มีดอกน้ำใจ มีแต่จะเผาไหม้ให้ตายทั้งเป็น
 อย่างเป็นกวีเลยที่รัก ยังมีอาณาจักรใหม่ให้เรียงเด่น
 อาณาจักรที่งามทั้งเช้าเย็น ที่ไม่ขึ้นเชื้เช่นทางสายกวี
 (ไรเตอร์แมกกาซีน. ปีที่ 7 ฉบับที่ 4 (59) เดือนเมษายน 2541, หน้า 109)

55. เอื้อยเอื้อย...วันนี้กวีป่วยไข้ในสายลมหนาว

พิทักษ์ ใจบุญ จส.๑

เอื้อยเอื้อย...

วันนี้กวีป่วยไข้

สายลมหนาวกรายแผ่ว-แผ่วในเมือง

ซอกหลืบของของบาทวิถีมีปรากฏรอยเท้าของข้า

ในหีบห่อง...

ข้าปล่อยให้สายลมแห่งฤดูกาลใหม่ลูบไล้

ข้าหนาว, ทว่าเราร้อน

เอื้อยเอื้อย...

ณ เพลานี้-ข้ามีสายตาราวพร่าบอด

วิญญานข้านิ่งเฉย

หยุดยั้งก้าวของจินตนาการ

ข้าหยุดแล้วเอื้อย...

วันนี้กวีป่วยไข้

กลืนสาบสางปนอยู่ในลมหายใจ

รยระรินในหีบห่อง

ช่างก้าวไรแล้วการฝ่าฝืน

สัจจะอยู่กับข้า

เอื้อยเอื้อย...

แ่ววไหมในสายลมหนาว

โปรดนี่,

และสลับฟังการมาเยือนของมัน
เอื้อเอื้อ...

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 40 ฉบับที่ 36 วันที่ 6-12 กุมภาพันธ์ 2537, หน้า 51)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พันธกิจของกวี จำนวน 38 บท ดังนี้

1. กลับมาเถิดดวงใจข้า

โพละเมียลละเอียดอ่อน	อิสรา นวรัถย์
ปรารถนาดีกลับกลาย	รอนแสวงราไฟใจหาย
ฝันเข้มราร้างจางจืด	คล้ายคนจักรกลจนน้ก
ตามระบบฝันเฟื่องเครื่องจักร	มีดสนิทชีวิตทอถัก
ฝุ่นจับดวงใจไฟฝัน	ผ่นพักจินตนาการ
เลี้ยงชีพรีบเร่งลนลาน	กินวันกระด้างหยาบกร้าน
จริงหรือชีวิตเหน้อยอ่อน	ดวงมายนัยซึ่งไร้สุนทรีย์
หากไฟฝันเลือดเนื้อกวี	ลคทอนน้อยนิดบัดนี้
กลับมาเถิดดวงใจข้า	ไม่มีราร้างทางกลอน
ชีวิตละเมียดละเอียดอ่อน	อหังการกวีชุกช่อน
	มีบทกลอนเนื่องอนันต์

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 37 ฉบับที่ 29 วันที่ 30 ธันวาคม 2533 - 5 มกราคม 2534, หน้า 43)

2. กวีกับนักกลอน

อย่าชิงชังนักกลอนเลขที่รัก	เพ็ญ ภัคตะ
ทั้งเราท่านต่างหลงไหลในกลอนกานท์	อย่าแข่งชกหักกระดุกอย่างหืดมหาญ
อย่ารังเกียจนักกลอนเลขที่รัก	ต่างกลิ่นหยดหมควิญญาณเหมือนเหมือนกัน
ต่างแค่คำแขก-ไทยเรารู้ทัน	ค่ากวีสูงน้กหรือไร้นั้น
อย่าหมิ่นหมยมนักกลอนเลขที่รัก	จะแบ่งชนแบ่งชั้น ไปโยโย
เราต่างหม่นมัวหมองห้องหัวใจ	ราตรีนี้สั้นน้กจกนอนไหน
อย่าดูถูกนักกลอนเลขที่รัก	เราต่างร้างต่างไร้ได้เดือนแรม
เราต่างวาดต่างหวังถึงความแวม	ใจประจักษ์ซึ่งใจอันใสแจ่ม
อย่ากีดกันนักกลอนเลขที่รัก	เราต่างแแต่้มดั่งเดิมเสริมตำนาน
สัมผัสสนอกสัมผัสสในสัมผัสวิญญาณ	อย่าไสผลักบทกลอนอันอ่อนหวาน
อย่าแบ่งแยกนักกลอนเลขที่รัก	บนทางผ่านเราเคยแพ้เคยมีชัย
ค่า “นักกลอน” กับ “กวี” อยู่ที่ใด	มาร่วมทอร่วมถักโลกใบใหม่
(เหนือฝั่งมหานที. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, เมษายน 2544)	คนที่ใจสูงยอมไม่เหยียดคน

3. กวีเพียรเขียนคำ เขียนทำไม

หวัดดีครับคุณกวี-คนจีเหงา	ประมวล มณีโรจน์
ว่า-คุณเพียรเขียนคำกันทำไม	นิสัยเราไม่ค่อยดี-ขี้สงสัย
	มีดอกผลอันใดเป็นเดิมพัน

เหมือนนกปากคอกเพรียกขันเรียกคู่
หรือเหมือนเสียงเรไรแห่งไพรวัน
เปรียบเสียงคูโกกิลาประกาศถิ่น-
นักรกวิญผู้หาภินกับกวี
หรือเหมือนนครวังไพรในราวป่า
ตระหนักต่อผองภัยที่แผ้วพาน
เหมือนประชันนกเขาชวาเสียง
ฟังนกเขาเทียบเคียงเสียงนกร่า
เคยเห็นแมวติดสัดจ้องกัดคู่
นั่งเมียบมอปร้องร้ายกวีรับ
หรือคูบด้อยคอยหาจนตาห้อง
รอไม่ไหว, ไปไม่รอด, จอดไม่แจว
หรืออีกที-ยังมีเป็นหีบใหญ่
ยิ่งเกลียดกลานล้านชื่อหากหรือรุก
หรือเหมือนอย่างเขาว่า-เขียนหาคู่
แต่ปีคังธาตุแท้-แต่ละวรรค
เช่น-ชนชั้น, ต่อต้าน, การต่อสู้
เผด็จการ, กรรมกรและชาวนา
เดือนดาวแดงตะวัน-สัญลักษณ์
ดาวเหนือขอมส่องสว่างเป็นทางนำ
กระท่อมทับหับห้องที่ริมห้วย
มีหญิงสาวเอวอ่อนคอยต้อนรับ
อย่างนี้เท่านั้น-ที่เป็นอยู่
ประเทศนี้-ใครเห็นใครเป็นกวี
เราขอโทษถ้าคำถาม-ไม่งามท่าน
แต่อย่าลืมตอบความที่ถามมา

ผู้ชุกกรแต่ตามความกระสัน
รู้เพียงบรรเลงรับปีกราศรี
เขตหาภิน, คูจะด้อยในศักดิ์ศรี
ฟังว่าไม่เคยมีในวงการ
คุณค่าแค่คอยขับเสียงขาน
แปลกล่าล่วงผ่านในลำเนา
กรงเรียงห้อยไวนบนปลายเสา
หนัก-เบา, ยาว-สั้น, พนันทรัพย์
ห่างห่างคอยอยู่-เขยิบขยับ
พอจะนับได้ไหมนี่-กวีแมว
สุกรน้อยหลังอานเคยหวานแหวว
อย่างนี้แล้วคงว่าที่-กวีสุ(-)ข
ยกตัวอย่างมากไปไม่น่าสนุก
ย่อมพบทุกพันธุ์มี-กวีวิธ
มุ่งเชิงสู้กันเป็นประเด็นหลัก
เพราะรู้จักใช้คำที่จ๋า
วิธกรรมคำรู้-คำรงค์
วิธชนหาญกล้าทำธรรม
เมฆทมิฬมืดหนักเหนือฟ้าคำ
จนถึงที่สังขกรรม-กระท่อมทับ
ชั้นชมพูแพงพวยพร้อมประดับ
กวีขับหลับนอน-เป็นหมอนกวี
ถ้าไม่รู้ไม่เข้าใจ-ก็ให้
ที่มากมีชี้ชัดแต่อดีต
จะวิจารณ์ตอบถ้อย-ไม่ถือสา
ว่าเฝ้าเพียรเขียนคำ-เขียนทำไม

(ไรเตอร์แมกกาซีน. ฉบับที่ 14 เดือนพฤศจิกายน 2536, หน้า 1)

4. กวีร่วมสมัย

อหังการ์ กวี

ถามหน่อย...

ท่านกวีร่วมสมัยทั้งชายหญิง
เมื่อสังคมครอบงำด้วยอำนาจ
ท่านยังพรอดเพื่อฝันทั้งวันค่ำ
เดี่ยวชอกช้าพราวเพื่อกันเหลือเกิน

ท่านสร้างสิ่งดีใดให้ใครบ้าง
เมื่อคนมีคหนทางจะก้าวเดิน
หลงในรักคิมค่าไม่เคยอะเงิน
เดี่ยวอ้างว้างเมื่อเขาเมินเดินจากไป

เดี่ยวฝนตกฟ้าร้องเดี่ยวหมองหมาง
 เดี่ยวก็พบเดี่ยวก็พรากจากกันไกล
 เดี่ยวก็หนาวเดี่ยวก็ร้อนนอนไม่หลับ
 เดี่ยวก็สุขเดี่ยวก็เศร้าเหงาใจจน
 ถามจริงจริงท่านกวีร่วมสมัย...
 เป็นกวียอดนิยมนิโครชนนักร
 ขณะท่านทำซึ่งเขียนกวี...
 ไยท่านสักแต่เขียนได้ก็เขียนเอา
 กวีคือแสงแจ่มเจิดจรัส
 คั่นพินสุ่มเชื้อไฟให้ชีวิ
 กวีคือศาสตราคือหน้าที่
 คือรักรุ่งเรืองรองผุดส่องพรรณ
 ยืนอยู่ริมหน้าต่างน้ำตาไหล
 เดี่ยวหวังใยเดี่ยวคิดถึงซึ่งเหลือเกิน
 เดี่ยวก็สับสนในหัวใจหม่น
 วอกอยู่ในวังวนของเรื่องรัก
 ท่านเขียนได้ชัดเคลาเสลาสลัก
 มีชื่อเสียงรู้จักกันไม่เบา
 ท่านคิดถึงสังคมนี้บ้างหรือเปล่า
 เขียนนำเอาไม่เป็นไรถ้าขายดี?!
 เพื่อสาธิตขัดกระ้างกลางวิถี
 คือน้ำน้อยยราดอีกก็อยู่นรันดร
 จะปราบภูตเปรตผีโหดมหันต์
 กวีสรรคสังคมนด้วยสำนึก!!
 (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 49 ฉบับที่ 46 วันที่ 11-17 เมษายน 2546, หน้า 64)

5. การเริ่มต้น

กัลยาณี จักรทุม
 สูดโค้งฟากฟ้าที่ไกลโพ้น
 เป็นม่านวันใหม่ให้เจิดแจ่ม
 สรรพสิ่งเป็นอยู่ก็เป็นอยู่
 คลื่นทะเลยังโหมซัดเป็นประกาย
 การเริ่มต้นไม่มีคำว่าสาย
 ยากเป็นง่ายทลายหันให้สิ้นซี
 บทกวีมีส่วนสร้างสังคม
 เอาวันเดือนเป็นจุดยึดอยู่ใจ
 ฉันไม่มีอำนาจใดบังคับเพื่อน
 ประกาศถึงศักดิ์ศรีความดีงาม
 แสงตะวันอ่อนโยนก็ฉายแสง
 เป็นอรุณรุ่งแจ้งแห่งวารวัน
 บ้างเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งสร้างสรรค์
 อุปสรรคที่ขวางกั้นก็ยังมี
 เพียงสำนึกเรียงรายเข้าเต็มที
 เพื่อประกาศศักดิ์ศรีกวีไทย
 ทำลายคราบโสมมอันหมกไหม้
 เพื่อจะจุดประกายไฟให้ลุกลาม
 เพียงย้าเดือนคุณค่าอย่าให้หาย
 ไม่จำเป็นต้องคล้อยตามทุกอย่างไป
 (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 42 ฉบับที่ 31 วันที่ 31 ธันวาคม – 6 มกราคม 2539, หน้า 59)

6. เขากำลังทำงาน

ปรีชา ปรีชาญ
 เขาทำงานหนัก
 เขาเพื่อพร้าต่อต้านอันสุนทร
 เขาทำงานเกินเวลา
 อีกโลกหนึ่งซึ่งลึกลึ้นนิมิต
 เขาทำงานอยู่คนเดียว
 เพราะรักในรสบทอักษร
 บรรจงจารภาพยักกลอนสะท้อนชีวิต
 จิตชีวาเขียนชีวันกลั่นผลิต
 เขาคุ่นคิด วาดฟ้าคว้าตะวัน
 โดดเดี่ยวตรงมุมห้อง, เขาสร้างสรรค์

ขานความหมายในคืนอันเจิบจัน	รำรำพันถ้อยวลกิวินิพนธ์
เขาทำงานด้วยศรัทธา	ปรารถนาดีงามทุกแห่งหน
ไช้จะอยู่เพียงหลับให้หลุดฝัน	แต่แบกรับความทุกข์ทันทในผลงาน
เขาทำงานแห่งชีวิต	คือความศักดิ์สิทธิ์สุดน้าหวาน
กลางโลกร้อนลูกไหม้คั่งไฟรอน	เขาขึ้นเข็นในวิญญาณสุดพรรณนา
เขากำลังทำงาน	สื่อผสมอารมณ์แสวงหา
เขามุ่งมั่นต่อพันธสัญญา	คือการเกิดและดับกล้ำอย่างทำทาย

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 47 ฉบับที่ 26 วันที่ 26 พฤศจิกายน – 2 ธันวาคม 2543, หน้า 65)

7. เขียนกวีเพื่ออะไรหรือที่รัก...

	ແຂຄຳ ປຶໝະສັກດີ
เขียนกวีเพื่ออะไรหรือที่รัก...	เมื่อประจักษ์ความจริงอยู่ชัดเจน
คนกวีโดดเดี่ยวและขัดแย้ง	ยิ่งแรมรอนยิ่งสิ้นแรงตามรายทาง
ไม่อาจเสพอักษรแทนข้าวสุก	หรือเพียงคลุกความฝัน หิวพลันห่าง
เนิ่นนานวัน หวัน ไหวในเวียงร้าง	ไม่แตกต่างจากนกร ไร่คอนรีง
เขียนกวีเพื่ออะไรหรือที่รัก...	เมื่อถูกทัก เอียงซ้าย-ขวา เบื่อบ้าง!
จ่อมจมกับอุดมการณ์รานผุพัง	กับความหลังอันเจ็บร้าว ซากเรียงราย
เฝ้าเขียนถ้อยร้อยรวงดวงตะวัน	เหม่อมองจันทร์จูปฟ้า คารากาย
เพียรค้นหาสัจจะแท้--แต่สุดท้าย	ถูกตีค่าแค้นมงาย “ขายคำลวง”
เขียนกวีเพื่ออะไรหรือที่รัก...	เมื่อล้าเหนื่อย คุณหินหนักคอยเหนี่ยวหน่วง
แต่ต้องแบกไว้บนบ่าเดินฝ่าปวง-	อุปสรรคลอบดักดวงกำลังใจ
คือ “หน้าที่” ซึ่งไม่มีใครมองเห็น	คือ “ภาระ” อันขุกเข็ญเกินกล่าวไย
เป็นความสุขลึกซึ้งกว่าใดใด	เป็นความทุกข์กว่าสุขไหม้ด้วยไฟพอน
เขียนกวีเพื่ออะไรหรือที่รัก...	มีอาจหาญล้างหักเสียมหลักสอน
หรืออวดกล้าปัญญาเลิศ สร้างเล่ห์ข้อน	ไซ้บรรลุมทุกช่วงตอนของชีวิต
แม้หลายสิ่ง...เคยประสบพบสัมผัส	ได้แจ้งชัดวัดหยั่งทั้งถูก-ผิด
แต่หลายอย่าง...ยังซ่อนนัย รอพิณิจ	ด้วยสติปราศจิตบิดเอนเอียง
เขียนกวีเพื่ออะไร...เธอขอมรู้	ทุกคำตอบมีอยู่อย่างตรงเที่ยง
หนักแน่นทุกถ้อยคำและสำเนียง	หากเป็นเสียงที่ไร้เสียงแสดงตน

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 47 ฉบับที่ 11 วันที่ 13-19 สิงหาคม 2543, หน้า 57)

8. เขียนถึงฉันบ้างสิ

“ป้าชา”

เขียนถึงฉันบ้างสิกวีน้อย
ผู้ฝากฝันพันดาวพรราวฟ้าคำ

ผู้แหงนคอยฝอยฝนจนฟ้าคำ
ฟ้ามีคำน้ำเซยเลยเซอะซม

เขียนถึงฉันบ้างสิก็วิใหญ่	ผู้ออกไปเงาเงาโง่โง่ผสม
ผู้กรำแบกแอกอานฐานสังคัม	ผู้ชื่นชมตรมตราบสาปอธรรม
เจ็ดสิบปีอธิปไตยเพื่อใดหรือ	เพื่อหิบบมือถือสิทธิ์สนิทมั่น
สาวปามอำนาจคัดปากมัน	ถาจักเป็นเช่นนั้นตลอดไป
เขียนทะเลเห่ห้อมกล่อมด้วยรัก	เขียนภูเขาเสลาสลักสักเพียงไหน
เขียนท้องฟ้าร่ำรุ่งฟุ้งละไอ	เทียบมิได้ เขียนคำว่า “ประชาชน”

(จุดประกายวรรณกรรม. ปีที่ 19 ฉบับที่ 6512 วันที่ 10 กันยายน 2549, หน้า 7)

9. คำคืนที่ฉันเขียนบทกวี

ดื่มด่ำคำทุกข์เสียน โศก	พจนาน พจนานพิทักษ์
ลำบากยากหม่นจนซึมซับ	รำพึงถึงโลกเสียนหลับ
คำคืนฉันยังเขียนบทกวี...	รู้รับความเจ็บจนเป็นใจ
มหานครของใครใคร	อยู่ตรงนี้เมืองร้างอันกว้างใหญ่
เป็นถ้อยคำของคนแปลกหน้า	ร้างรกรกปรกไปด้วยปฏิคุณ
จึงเต็มแต่คำอันอาดูร	ตามหาความฝันอันสาบสูญ
มิได้หวังเขียนให้ใครเชื่อ	แต่มาจาก ข้อมูลแห่งความจริง
ไม่มีคำพาไปอ้างอิง	มิได้เขียนเพื่อให้ใครนั่ง
ก็เขียนไปตามความรู้สึก	มิใช่แม้สิ่งซึ่งจำเป็น
ร้อนบอกร้อนหนาวบอกหนาวเย็นบอกเย็น	เขียนตาม ใจนึกและตาเห็น
ใจเขียนคำเพราะแล้วหะได้	ชีวิตยังลำเค็ญอยู่ทุกวัน
ใจเขียนแล้วอ้อมท้องมาทันควัน	ใจเขียนแล้วใครไม่หยามหัยัน
คำคืนฉันยังร้อยบทกวี	แต่กล้ายืนยืนในความจน
อยู่ทุกเส้นทางที่ย้าวน	อยู่ทุกทุกที่ในหลืบหม่น
	ถึงทุกขัณฑ์ ก็ขึ้นจะยืนยัน

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 37 ฉบับที่ 32 วันที่ 20-26 มกราคม 2534, หน้า 44)

10. คำบอกเล่าของผีเสื้อ

เด่นชัย น้อยนาง

ฉันก็เป็นแต่เพียงผีเสื้อธรรมดาตัวหนึ่ง
ซึ่งพบเห็นอยู่ทั่วไปตามทุ่งดอกไม้
ฉันไม่เข้าใจกฎเกณฑ์ของชีวิตมากไปกว่า
การได้คืบกินน้ำหวานเพื่อหล่อเลี้ยงชีวิต
และเฝ้าเพียรผสมเกสรดอกไม้
อันเปรียบเสมือนหน้าที่
ชีวิตของฉันมิได้ยืนยาวใหญ่โตกว่าวันพรุ่งนี้

หากแต่ฉันก็ได้ทำหน้าที่ของฉันได้อย่างสมบูรณ์
 ถ้อยคำทุกคำ
 ที่ฉันเก็บกามาจากความรู้สึก
 แล้วหวาน โปรงลงบนแผ่นกระดาษ
 ด้วยมือที่ท่วมทับด้วยศรัทธา
 มันมิได้มีค่ามากไปกว่าหยาดเหงื่อบนริ้วแก้มของแม่
 มันมิได้หอมหวานมากไปกว่าดอกไม้ไร้ชื่อดอกหนึ่ง
 และมันก็มีใต้อบอุ่นมากไปกว่าดวงตะวันยามเช้า
 แต่ ฉันก็ยังตระหนงในใจอยู่ว่า
 บทกวีของฉันนั้นเป็นดังสายน้ำอันชุ่มเย็น
 ก่อกำเนิดขึ้นมาเพื่ออาบยามรู้ร้อน
 และดื่มกินยามหิวกระหาย

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 38 ฉบับที่ 20 วันที่ 20-26 ตุลาคม 2534, หน้า 51)

11. คำสาบาน

ฉันก่อเกิดมากับกาลอันรานร้าว	'รุญ ระโนด
ทับกระท่อมหอมช่อตั้งขอทาน	เสพแต่ความชื่นควาเกินกล่าวขาน
ได้สัมผัสพบพานความกร้านกร้าว	ชีวิตมีศรมานมานานวัน
อดอยากยากจนทนฝ่าฟัน	กับทุกข์ทนหลายทบทเท่า-การคั่นคั่น
จึงคิดอ่านจารจาริกบันทึกทุกซ์	ไม่เคยยื่นข้อข้อ, ทรนง
เขียนกวีเพื่อชนชั้นที่มั่นคง	เพื่อปลอบปลุกให้ปลาบปลื้มมีลมหลง
ทุกหยดหมึกบันทึกแทนความแค้นคับ	เชิดชูธงแห่งธรรมกรรมมาชน
อักษรศรีที่สรรค์สร้างอย่างอดทน	จักหยดซับหยาดน้ำตาบนหน้าหม่น
ไฉนจึ่งจินตนาการในบ้านหรู	ประกาศตนขึ้นต่อต้านมารประชา
ไม่เคยคัดจริตคิดเขียนมา	แต่พรั่งพรูจากมือกร้านที่ด้านหนา
ทุกบรรทัดการบันทึกคือหมึกเลือด	แต่ศรัทธาในหน้าที่กวีแท้
บอกเล่าความร้าวระววดดวงแด	จากชีวิตที่ซิดเผือด, มีบาดแผล
นี่คือความเป็นจริงอันแน่นมัน	ออกเผยแผ่แก่เพื่อนพ้องผองคนทุกซ์
จะโอบกอดผู้ออกยากตลอดยุค	ของกวีอย่างฉัน - คนไร้สุข
การเปล่งเสียงเพื่อเสรีแห่งชีวิต	แม้ล้มลงก็จะลุกขึ้นทุกที
การโอบกอดการปฏิบัติเพื่อปัดพิ	มันคือกิจคือภาระคือหน้าที่
	คือหัวใจของกวีประชาชน.

ปฎิญา/2525

(คืนวันที่วาดหวัง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประกาศการ, 2530, หน้า 79-80)

12. จาก...ดวงใจกวี

	จิตวิวัฒน์ รัตนทิพากร
ศิลปินหลังรินศิลปะ	ถือว่าเป็นภาระและหน้าที่
มีอาผละออกไปไกลชีวิต	กลิ่นแห่งรสบทกวีมันทำทนาย
จักยี่ดอกตะ โคนทำอย่างกล้าหาญ	จักจดจางานศิลป์สื่อความหมาย
จักเรียนรู้เกิดแก่แลเจ็บตาย	จักกระหายหวนหาค่าแห่งคน
ใช้คมปากกาเป็นอาวุธ	เช่นฆ่า ยังหยุดจุดโจรปล้น
ที่กินบ้าน โกงเมืองอยู่เบื้องบน	ให้รู้ผลแห่งกรรมที่นำมา
รอยปากกาคือรอยศิลป์	ที่โรยรินจากจินตวิไลหา
ประณีตและหยาบกร้านบางเวลา	แล้วแต่ตาผู้ไหนใครคนมอง
จากดวงใจกวีผู้ต่ำต้อย	กวีตัวน้อยๆ ไม่จองหอง
ไม่หลงลาภหลงยศหิ่งงำฟอง	เพียงเกียรติก็องในดวงใจก็ใครพอ

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 48 ฉบับที่ 13 วันที่ 24-30 สิงหาคม 2544, หน้า 64)

13. ด้วยลมหายใจ

เทพย์-สิทธานี

ทุกขณะ	เวลา	แทนคำคำ
ทุกขณะ	ตราจำ	นำกล่าวถ้อย
ทุกขณะ	นับอดีต	กรีคร่องรอย
ทุกขณะ	เรียงร้อย	เป็นสร้อยเพลง
ทุกสถาน	ผ่านตา	แทนคำนี้
ทุกสถาน	ผ่านผนัง	นาน-ลึก-เร่
ทุกสถาน	ผ่านเหงา	เศร้า-วังเวง
ทุกสถาน	ผ่านครั้นเครง	เพลงสนุก
ทุกผู้คน	หนทาง	ต่างลีลา
ทุกผู้คน	ศรัทธา	ต่างหาสุข
ทุกผู้คน	ปลดปล่อย	กล้อยตามขุค
ทุกผู้คน	ปลดปล่อย	ทุกขัร่ายทาง

ลมหายใจเออ

เผยภาพแตกต่าง

จากนายถึงนาง

ต่างจิตต่างใจ

ไซ้เฉยชั่วดี

ไซ้มีเงินไพร่

ไซ้ศักดิ์นาใด

ไซ้คนเหนือคน

ลมปราณ

จารคั่น

คำคล

ชลชีวิต ๑

(กวีนิพนธ์ร่วมสมัย เพลงวงมโหฬาร. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ศรีปัญญา, 2549, หน้า 35)

14. ดอกรุ่ง

อาจยึดเชื้อเพื่อหยั่งเห็นแสงหิ่งห้อย
 กระจ่างในราวไพร ใบไม้ระบำ
 จากเมืองหมอกหมางหมาด ลึกบาดแผล
 มาเชื่อมเขียนเมื่อเปล้าร้าง อยู่อย่างไร
 กว่าหม่นมัวเมื่อภวังค์ หลังม่านฝน
 ต่อวิถีชีวิต มีดมีดสารพัด
 หาใช่ขี้ขี้วิญญาณอันหาญกล้า
 แต่ท่ายทักนาทีที่มีแรง
 พุ่งนี้มีแปรผัน-วันชีวิต
 ผลิแดดสายงามสวยด้วยบทกวี

อภิชาติ จันทร์แดง

ประกายคำประจำด้อยทยอยคำ
 กระทบค่าน้ำค้าง แรมทางมาไกล
 แสงหามิตรแท้ จะมีไหม
 ชับและขึงความตั้งใจให้แน่นชัด
 ยังพรายพรออยู่สับสน-ไม่ถนัด
 ให้กลับกล้ำทานทัด ระเบิดแข็ง
 มิใช่ทำทายเป็นไอหิ่ง, กำแพง
 เพื่อผลิแสงสายรุ่งของพุ่งนี้
 ประคองประคอดสายรุ่ง ทั่วทุ่ง, แสนสี
 ต้อนรับการบานคลี่-มาลีชีวิต

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 42 ฉบับที่ 4 วันที่ 25 มิถุนายน – 1 กรกฎาคม 2538, หน้า 59)

15. แต่...กวีหนุ่ม

แก้ว สายทอง

เรามีคาบคนละเล่ม
 เข้าศึกประชิดเมือง
 ประเทศกำลังสิ้นเอกราช
 อย่างมัวอวดเก่ง
 ประดาบกันเองอีกเลย
 ไปตายในสนามรบด้วยกันเถอะ

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 43 ฉบับที่ 23 วันที่ 3-9 พฤศจิกายน 2539, หน้า 47)

16. ถามกวี

คุณเขียนบทกวีไปให้ใคร
 ร้อยรสพจน์ภาพภาพกวีกันที่
 รู้งวีรร้อยด้อยคำแก้ว
 คุณอาจแค่ประกาศกล้า...-อหังการกวี
 คุณเขียนบทกวีไปให้ใคร
 ร้อยทั้งร้อยด้อยถั่งล้วนชวนจิตจม

วสุนธรา นาคะวิถิ

จึงเลือกใช้ด้อยคำนำหวาน
 สะเทือนสะท้านชานชบจบอินทรี
 สนิทแล้วสรลั่นกระบวนวิถิ
 หรือว่ามีนัยยะใดให้คั่นคม
 อาบหมองไหม้ใส่ทุกขัซบขัชงม
 เห็นสังคมขึ้นเชิญเป็นอาจิม

ราวหอคเลือดคเหือดแห้งแสงอักษร
 ความทุกข์ยากหยาดหยดครคนแผ่นดิน
 คุณเขียนบทกวีไปให้ใคร
 ว่าเขียนวอกอกไหวในรูปฉาน
 คุณคำนึงถึงสิ่งใดจึงได้เขียน
 ว่าจะรำพันอนันต์นับศัพท์ทั้งปวง
 หรือวิธีมีหน้าที่ที่ต้องเขียน
 ด้วยสายเลือดอันประหลาดชาติกวี

สังเวชรอนรานจิตเป็นนิจศีล
 คือเชื่อมสิ้นในเส้นหมึกคุณตรีภวาร
 สายน้ำหมึกจึงลึกลไหลในสงสาร
 บ้างพบพานนิพพานสร้าน...สะท้อนทรง
 ถือปากเพียรเรียงร้อยถ้อยทั้งสรว
 ลงสู่ดวงจิตกระดาษ...ประกาศกวี
 วากกเวียนวังน้ำหมึกลึกลึกศกศีรี
 จึงต้องมีพันธะใหม่ให้ชนชิม

คุณเขียนบทกวีไปให้ใคร
 คุณคำนึงถึงสิ่งใดจึงได้เขียน

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 49 ฉบับที่ 41 วันที่ 7-13 มีนาคม 2546, หน้า 65)

17. ถึงกวี

กวีเหวหวาดฝันที่ฟ้าแล้ว
 กวีเหวหวากวีศรีอยู่ที่ใด
 นั้นผู้ทนทุกข์ยากลำบากนัก
 นั้นผู้ทนทุกข์ตรอมอย่างขอมพลี
 มัววนเขียนเขียนซึ่งรำพึงขับ
 มัวเพลินเพลินจำเรณูคำอันอำพราง
 เมตามหาค่ากวีศักดิ์ศรีเดือน
 เมอยากได้ขายคำท่วงทำนอง
 แต่อยู่ไหนบทกวีที่มีค่า
 แต่อยู่ไหนสนับสนุนคุณธรรม
 กวีคือผู้ปลดปล่อยระบอบทุกข์
 กวีคือผู้วางทางทุกข์ทน
 จึงบ่นบ้ำมาตามความคับข้อง
 ความเป็นไปในพวกเพื่อนกวี
 บทกวีจึงดงามคำสวหยุด
 โรแมนติกอ่อนหวานซาบซ่านใจ
 สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง
 สร้างโลกสวยด้วยคำเขียนปากเพียรกัน

จงกล วีระสาบประสงค์
 กวีเหวหวากวีแก้วอยู่แถวไหน
 กวีเหวหวากวีไว้ศักดิ์ศรี
 นั้นผู้ทนทุกข์หนักหักหลึกหนี
 นั้นผู้ทนทุกข์ที่ทุกข์ทุกทาง
 มัวอยู่กับภาพฝันอันแว้งกว้าง
 มัวสุขสร้างสุขสานวิมานทอง
 เมาย่ำเยื่อนราคาค่าสมอง
 เมารื้อร้องอิทธิพลคนสร้างคำ
 แต่อยู่ไหนบ่งบอกว่าปลดชอกซ้ำ
 แต่อยู่ไหนเพื่อรำร้องแทนชน
 กวีคือผู้ปลดปล่อยทุกข์ทน
 กวีคือผู้ยอมจนเพื่อชนดี
 เพราะว่ามีมองเห็นครรถองของวิถี
 ทุกวันนี้ต่างทิ้งความจริงไป
 แต่มีอยู่เพียงคำฝันอันเหลวไหล
 แต่ขาดคิดกว้างไกลแห่งชีวิต
 จึงเป็นเรื่องบทกวีดีกว่าฝัน
 ถึงวันนั้นจึงฝันได้...ใช่ไหมกวี?

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 42 ฉบับที่ 3 วันที่ 18-24 มิถุนายน 2538, หน้า 59)

18. นักกลอนกะกะ

งานนักกลอนเขียนกลอนเพื่อสอนใจ
 จิตจรโลงเนื้อถ้อยจ้านรรจา
 ศรีสยามงามทั่วนครศ
 ตั้งนิมิตธานีทร่ถิ่นอำไพ
 พลเมืองนับเกินหกสิบล้าน
 ความอุดมสมบูรณ์ทั่วพารา
 ล้วนคนดีเพราะมีศีลธรรม
 อนาคตสุจีไม่มีภัย
 หวังสังคมเหลื่อมล้ำนำไปตรอง
 ความเสื่อมลางเสื่อมยศยอมจักมี
 ความเป็นจริงไหนเลยจักเคยเห็น
 ภัยอุทก-ภัยแล้ว ฯลฯ ล้วนแต่ภัย
 เปรียบนักกลอนเป็นเหมือนคนกะกะ
 ชึ่งประชาฯ ยากไร้ธรรณิทร

ทงศักดิ์ พักกระโทก

สังคมไหนเจริญเพลินภาษา
 เกษมสุขนำพาสงบใจ
 แคนประเทศแหลมทองล้วนส่องไส
 เมลืองรุ่งเพราะไทยพัฒนา
 ัญญาหารเทียบพร้อมแสวงหา
 ได้ชื่อว่าอู่ข้าวอู่น้ำไทย
 งามเลิศล้ำปวงชนคนยุคใหม่
 เป็นความฝันยิ่งใหญ่ถึงเพียงนี้
 อย่าล้าพองจำเริญว่าสุจี
 ธรณิพื้นนี้เป็นของไทย
 ราษฎร์สุดเชิญไม่มีที่อาศัย
 ข้าวยาไส้กรอกหม้อไม่พอกิน
 วิสาสะแทงใจมิได้สิ้น
 ใจแลปลิ้นเปลือ้งน้ำลายแต่ “ร้าย” กลอน

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 47 ฉบับที่ 35 วันที่ 26 มกราคม-1 กุมภาพันธ์ 2544, หน้า 65)

19. นักล่าพรหมจารี

ฉันคือนักล่าพรหมจารี
 ไว้ผมยาวเคราหยองสาวมองตาม
 สะพายย่ามใส่ชิ้นสี่ลป็นนุ่ม
 วาทศิลป์เลิศล้ำคำหวานพราว
 เกาเกีตารับเพลงบรรเลงกล่อม
 สวย ขาว หวาน หุ่นดี มีวิชา
 เป็นลูกเขาเมียใครไม่สำคัญ
 กามคุณสุนทรีย์แห่งชีวิต
 พรสวรรค์ พรแสวง พรสวาท
 เจาะไข่แดงช่วยเสริมเพิ่มพลัง
 เพราะสำสอนทางเพศ...เอคส์ถามหา
 น้อมรับผลแห่งกรรมเคยทำได้
 เลิกเสียที!
 เลิกวิถีชีวิตที่สะอิดสะเอียน
 อีสตรีมิใช่ไม่ริมทาง

วิทยา เศรษฐวงศ์

มาในมาดยอดควี่ศรีสยาม
 เต๊ะทำน่าเกรงขามทุกคำเข้า
 เดินคุ่มคุ่มแสวงหานารีสาว
 นัยน์ตากิ้วราวหัวเหี่ยมเทียมดารา
 อีสตรีหอมล้อมทุกห้อมหญา
 ส่งสายดาทอดสะพานสมานมิตร
 ถ้าลองฉันทพอใจไม่มีผิด
 กามกิจคือจุดหมายในภวังค์
 บุษชาติภูมิใจสาวไทยคลัง
 เพื่อสร้างงาน ขริ่มขลัง...กำลังใจ
 นักล่าพรหมจารีผู้ยิ่งใหญ่
 พอเห็น โลงน้ำตาไหล... ได้บทรเขียน
 มวลกวี ศิลปิน นักเขียน
 ร่วมกันเปลี่ยน “นักล่า” เป็น “น่ารัก”
 แต่คือคนสรรค์สร้างอย่างตระหนัก

ช่วยสร้าง โลกสร้างลูกปลูกฝังรัก เขมมีศักดิ์มีศรีความดีงาม
(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 36 ฉบับที่ 28 วันที่ 24 - 30 ธันวาคม 2532, หน้า 47)

20. บทกวี-วิถีข้า

พจน์ พันธธา

-๑-

อาจเป็นหนึ่งวิถีที่ข้าค้น	มีหรือไม่เหตุผล แห่งปรารถนา
ข้าแสวงหนทางบางเวลา	อาจสายดาที่มองไม่ต้องตาม
อาจจะใช่ในวิถีที่ข้าเลือก	อาจเทือกเถาเหล่ากอของข้าห้าม
และใครใครต่างจิตล้วนคิดปราง	เสมือนกันลวดหนามระหว่างกัน
ข้าอาจเป็นหนึ่งควาในหลายดวง	ข้าอาจเป็นหนึ่งห้วงในหลายฝัน
ข้าอาจเป็นหนึ่งพราวของดาว-จันทร์	ข้าอาจเป็นหนึ่งวันของหลายปี
ข้าอาจเป็นหนึ่งหินแห่งภูผา	อาจเป็นหนึ่งศาสดาในหลายที่
ข้าอาจเป็นหนึ่งคำบรรดา	ข้าอาจเป็นบทกวีในหลายตอน
เถอะวิถีแห่งข้าใช่ข้าบอด	ท่านอย่าเพิ่งเง้างอดทำขอค่อน
ข้าและท่านต่างแข่งแสดงละคร	ใช่หรือไม่ลองย้อนก่อน-คำนึง
แท้แล้วข้าอาจเลือกหนึ่งวิถี	แท้แล้วท่านอาจมีวิถีหนึ่ง
เพื่อทอดเท้าก้าวไปในตราตรึง	และเพื่อถึงเส้นชีวิตลิขิตวาง
อาจจะใช่ท่าน-ข้าทำหน้าที่	แหละบางที่อาจสิ้นคนเข้าข้าง
แหละบางที่ท่าน-ข้าอาจร่ำ	หนึ่งหนทางอาจกว้างวังเวงวน
อาจจะใช่ท่าน-ข้าฝ่าวิถี	อิสระ-เสรี ในบางหน
บางห้วงกาลท่าน-ข้าอาจมีดมน	บางสายฝนหล่นปลอบอาจชอบใจ
เราต่างมีวิถีเสมอเหมือน	เราต่างเป็นผองเพื่อนร่วมสมัย
เราต่างสุข-โศก-เศร้า เคล้ากันไป	เราต่างเวียว้วย-ในอึดตา

-๒-

อาจเป็นหนึ่งวิถีที่ข้าค้น	อาจบางคนมองว่าข้ามันบ้า
อาจบางคนเขี่ยหมิ่นสิ้นศรัทธา	อาจด้านขามองผ่านการกระทำ
หนึ่งถ้อยคำที่เอ่ยเฉลยตอบ	อาจจะชอบหรือไม่ชอบ-ตอบข้าข้า
ชั่วชีพหนึ่งเกิดมาข้าขอกรา	กลิ่นกรองคำซุบ โลกให้ดังงาม

(www.thaipoe.net/index.php?lay=show&ac=article&Id=424933)

21. ปณิธานกวี

เชษฐภัทร วิสัยจร

เมื่อฟากฟ้าสีครามสิ้นความหมาย

คงสิ้นทรายหลากสีที่พระสร้าง

สิ้นผีเสื้อสาดใส่ได้หมอกบาง	สิ้นระฆังน้ำค้างกลางสายลม
เสียง “สัตว์คน” ก็เช่นฆ่าบ้าอำนาจ	ธรรมชาติกลักลั่นอย่างขึ้นขม
แบกรับความทรมาน โศก โลก โสम्म	เสียงซากปรตตรอมตรมระงมไพร
ละเลงเพลงเงินตราฆ่าน้องพี่	สิ้นศักดิ์ศรีสรวงเช่นความเป็นใหญ่
เปลือกวัดดูเป็นกรอบครอบจิตใจ	นิยมใช้บอกค่าราคาคน
คงมีต่างจากสัตว์ดิรัจฉาน	ร่วมวิญสังสารอันสืบสน
มีทั้ง โศก ทั้ง สุข ทุกข์ ปะปน	มีรัก โลก หลงตน ปน อดตา
แต่ฉันยังรัก โลกนี้ที่พระสร้าง	ยังไม่อยาก ปล่อยวาง ทาง เบื้องหน้า
ฉันจะขอต่อสู้อัจฉริยะ	ด้วยแสงทองส่องฟ้า สรัทธาทาน
จะอดทนคนเกลียดเหยียดหยามหมิ่น	หมายดับสิ้นคนบาป ความหยาบกร้าน
จะยอมเสียสละพระนิรพาน	เพื่อถ่ายทอดจิตวิญญาณผ่านถ้อยคำ
รังสรรค์เสกบทกวีคิดศิลป์	พจน์หลังริน ร้อยอารมณ์อันบ่มร่ำ
วนเวียนว่าเยาะแถ่งกฎแห่งกรรม	จนสามโลกจดจำคำกวี.

(บทหมอนรองราวรถไฟฟ้า. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, 2548, หน้า 48-49)

22. ปณิธานกวี

	<i>อังคาร กัลยาณพงศ์</i>
ใครจะอาจซื้อขายฟ้ามหาสมุทร	แสนวิสุทธิ โลกนี้ที่พระสร้าง
สุดที่ท้ายกายวิภาคจะจากวาง	ไว้ระหว่างห্লাและฟ้าต่อกัน
เรามีไข่ของฟ้าอวกาศ	โลกธาตุทั่วสิ้นทุกสรวงสวรรค์
มนุษย์มีเขยนฤมิตะวันจันทร์	แม้แต่เม็ดทรายนั้นสักธุลี
แย่งแผ่นดินอำมหิตคิดแต่ฆ่า	เพราะกิเลสบ้าเหตุโหดสังฆาคผี
ลืมน้ำซ้าคุณธรรมความดี	เสียศรีสวัสดิ์ค่าแท้วิญญาณ
สภาวะสรรพสิ่งทุกส่วน โลกนี้	ควรที่สำนึกคำพิพชยวิเศษวิศาล
อนุรักษ์ดินน้ำฟ้าไว้ตลอดกาล	เพื่อเหนือทิพยสถานวิมานแก้วไกววัด
ทุ่งนาป่าซ้ญซ้อธัญญาลัย	เทือกผาใหญ่เสียดดาวดิ่งส์สวรรค์
เนื้อเบื้อเสื่อซ้างลิงค่างนั้น	มดแมลงนานาพันธุ์ทั้งจักรวาล
เสมอเสมือนเพื่อนสนิทมิตรสหาย	เกิคร่วมสายเชียววิญญะสังสาร
ชีพหาค่าบ่มีได้นับกาลนาน	หวานเสนห์ฟ้าหล้าดราลัย
ถึงใครเหาะเหินวิมุติสุดฝั่งฟ้า	เดือนดาริกาเป็นมรคายังใหญ่
แต่เราขอรักโลกนี้เสมอไป	มอบใจแค่ปฐพีทุกชีวิวาย
จะไม่ไปแม้แต่พระนิรพาน	จะวนว่าวิญญะสังสารหลากหลาย
แปลค่าแต่ดราจักรมกมาย	ไว้เป็นบทกวีแค่จักรวาล
เพื่อลบทุกข์โศก ณ โลกมนุษย์	ที่สุดสู่สุขเกษมศานต์
วารนั้นฉันจะป่นปนดินดาน	เป็นฟอสซิลทรมาณอยู่จ้องมอง

สิ้นเสนห้าวรณศิลป์ชีวิตเสนา	ละเมอหาค่าทิพย์ไหนดสนอง
อนเอนอนาถชีวิตทุกขุติละออง	สยดสยองแก่ด่านเจ้าเสว้าโสภณัก
แล้งโลกกวีที่หล้าวูปฟ้าไหว	จะไปรจนารุ่งมณีเกียรติศักดิ์
อ่าลาอาลัยมนุษย์ชาติน่ารัก	จักมุ่งนฤมิตจิตรจักรวาล
ให้ซึ่งซาบกาพย์กลอน โคลงฉันท	ไปทุกชั้นอินทรพรหมพิमानสถาน
สร้างสรรค์กุศลศิลป์ไว้นั้นตกาล	นานช้ำอมตะดอกาลิโก

(ปนิธานกวี. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์กระวี, เมษายน 2529, หน้า 22-23)

23. ปนิธานของกวี

อังคาร กัลยาณพงศ์

ฉันเอาฟ้าห่มให้	หายหนาว
คึกคึกกินแสงดาว	ต่างข้าว
น้ำค้างพรางกลางหาว	หาดืม
ไหลหลังกวีไว้เช้า	ชั่วฟ้าดินสมัยฯ
พลีใจเป็นป่าช้า	อาถรรพณ์
ขวัญลิวไปเมืองฝัน	ฟากฟ้า
เสาะทิพย์ที่สวรรค์	มาโลก
โลมแผ่นทรายเส้นหญ้า	เพื่อหล้าเกษมสานต์ฯ
นิพนธ์กวีไว้เพื่อคู่	วิญญาน
กลางคลื่นกระแสนกาล	เชียวกล้า
ชีวิตนี้มีนาน	เปลืองเปล่า
ใจเปล่งแวททิพย์ท่า	ตราบฟ้าดินสลายฯ
จิตกาธารกรุ่นไหม้	โคมไป ก็ดี
กาพย์รำหอมแรงใจ	ไปแล้ว
จูดิที่ภพไหน	ภพนั้น
ขวัญท่วมทิพย์รุ่งแก้ว	ร่วงน้ำมณีสมัยฯ
ลายสือไหวเวกให้	หฤหรรษ์
ฝนห่าแก้วจากสวรรค์	ดับร้อน
ใจปลิวลิวไปฝัน	โลกอื่น
หอมภพนี้สะทอน	ภพหน้ามาหอมฯ

ข้ายอมสละทอดทิ้ง	ชีวิต
หวังสิ่งสินนฤมิต	ใหม่แพรว
วิชากิจุ่งศักดิ์สิทธิ์	สูงสุด
ขลังดั่งบุหงาป่าแก้ว	ร่วงฟ้าม้าหอมฯ

(กวีนิพนธ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศึกษิตสยาม, 2513, หน้า 5-6)

24. ปรารถนา

ลักษณะ ประโยคใจ

ไม่ใช่คำธรรมดาภาษาพูด	พหูสูตทอถักลักษณะแทนถ้อย
เหมือนคัดพรรณผกามาเรียงร้อย	ประคิดประคอดยเป็นห่วงพวงมาลัย
ทั้งกาพย์, กลอน, โคลง, ฉันท์, วรรณพากย์	ไม่ต่างจากอดีตกาลนานสมัย
“นักเลงกลอนนอนเปล้าก็เสียวใจ”	เมื่อเขียนได้ก็เพียรเจียรผจง
เพื่อให้บทจรเราเป็นเอกอรรค	แพรวประจักษ์ไปตามความประสงค์
ถึงตัวตายลายสือชื่อดำรง	ในแวดวงวรรณศิลป์เจ้อจินดา
อาศัยสือคือมิตรนิยตยสาร	เสนองานเพื่อลี้มขิมรสา
เพื่อติดตามความคิด, ทิศ, ที่มา	เพื่อพิจารณาเล็กกลุ่มในมมมมม
เพื่อผจญมุ่งหมายอีกหลายอย่าง	รวมทั้งทางตามตอบมอบสนอง
หากนักอ่านหวานถ้อยรักร้อยกรอง	ตั้งคมต้องสดชื่นและรื่นรมย์

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 48 ฉบับที่ 11 วันที่ 10-16 สิงหาคม 2544, หน้า 64)

25. ปลอดภัย

ภัสระ

ถามข่าวถึงผองกวีแก้ว	รินหายใจผ่านแผ่วอยู่แถวไหน
ถักทอใยฝืนอันอำไพ	หรือท้อร้างหวาดไหวอยู่ในนั้น
สับสนหม่นกว้างบนทางเคว้ง	นั่งเงิบวังเวงคืนร้างฝัน
ยินเพลงไผ่เสียดสีกล่อมชีวัน	กรีดลึกรอยโศกคล้ายในหัวใจ
เป็นดังหนึ่งคนหม่นไหม้	ครวญคร่ำรำไห่รินหยาดใส
ลบเลือนบาดแผลแต่เยาว์วัย	สะทกวุบสะเทือน ไหวสะท้านทรง
ชบหน้าเค้นคำแล้วพราเพื่อ	เก็บใยหมองถักทอทุกข์ใหญ่หลวง
คลี่มานหมอกขึ้นขมสังคมลวง	ถั่งถมหวังทศท้อทอกำลัง
ฝากข่าวถึงผองกวีแก้ว	ปวดร้าวพอแล้วกับความหวัง
มีไฉน โลกนี้ที่จริง	ขอเธอหายชิงชังความหลังนั้น
เพราะยังมีคนอื่นอีกหมื่นแสน	โหยหาสองแขนมาปลอดภัย
รายรอบทุกสิ่งยังนิ่งงัน	รอถ้อยคำเสกสรรค์เธอปลอดภัย

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 39 ฉบับที่ 32 วันที่ 10-16 มกราคม 2536, หน้า 51)

26. ฝากถ้อย ถึง “คมทวน”

	'รุญ ระ โนศ
คมทวน-เคยทิมแหง	เศด็จการ, อหังการ
ชี้นำพองชวานา	กรรมกรและคนจน
ปลูกเร้าเหล่านักรบ	ด้วยกำหนัดมีจ้านน
มหาประชาชน	ย่อมประจักษ์อยู่แก่ใจ

๑๗๑

วันนี้กวีแย่ง	มาสวนแทงใครต่อใคร
ทำที่มาเปลี่ยนไป	ด้วยสังคมนตรีสังคัง
เพื่อนพ้องและน้องพี่	เหล่ากวีเมื่อได้ฟัง
ใครเด่นใครโด่งดัง	ก็คืบแคบ, นำรำคาญ

๑๗๑

นักเขียนชาวทักษิณ	เมื่อได้ยืมกลิ่นกลาน
พยากรณ์ปรากฏการณ์	จากคมทวน-กวีไทย
เขยริ่งและเคารพ	ด้วยสติจริงจากหัวใจ
ตัดบัวข่อมเหลือใย	ยังคงหวังอีกยาวนาน

๑๗๑

คมทวน-เพียงหนึ่งคม	ผู้สร้างสรรคเมื่อวันวาน
คมสัน-อันตรธาน	ในวันวัยไม่สมควร
จึงหวังและวางวาด	ว่ากวีมีแทงสวน
คนไต้รัก-คมทวน	ยังนับถือด้วยศรัทธาฯ

๑๗๑

(สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์. ปีที่ 43 ฉบับที่ 15 วันที่ 8-14 กันยายน 2539, หน้า 57)

27. ฝ้าสวน

...แสงขรรค์ เคือนอาย...

-๑-

เป็นประจำค่ำ-เข้าฝ้าอยู่สวน	กลางมวลไม่ผลิบาน่า ดินร่ำหอม
พลิวสายลมระเริงร้ายรายร่มล้อม	ปีไรไรหม่อมมบรรเลงเพลง...
เข้าชื่นตื้นฝั้นรับวันใหม่	กลางสวนใสเชียวใบไม้อวดใบเบ่ง
แดดอุ่น ไอละไมละมุนกรุ่นกรีกเกรง	น้ำค้างหนาวเปล่งประกายวาว
นกเริงร่าผกโผน โยนกึ่งเกาะ	เสียงจ๊ับจ๊ับแจ๊ะเจ้าะสนานฉาว
เสียงร้อยถ้อยสำเนียงเรียงเรียงเรื่องราว	กู่ขานข่าวตอบโต้, โส้กึ่งไกว...
เข้าชื่นตื้นตา-มา...ชมสวน	เยียบยิบดินชื่นชวนสู่สดใส
เหนือดิน-ทุกผลิบาน กิ่ง ก้าน ใบ	ล้วนดินเอื้อให้มายาวนาน

เอื้อให้ทุกผลิบานกรำกร้าน โลก
 นำขึ้นต้นรู้ฤดูกาล
 มาขึ้นต้นฝันด้วยกันลิ
 ชดแจ้งต่อรูปนามการฟังกัณฑ์

ระบัดใบระบายโบกเรียงสนาน
 ก่อนปรีวีวาว่วงรานสู่ลานดิน...
 กลางสวนไส, ในบานผลิมิสุดสิ้น
 แจ่มชัด โดยเนื้อดินเนียนนิ่งนั้น!

-๒-

เป็นประจำคำ-เข้าเฝ้าอยู่สวน
 คินคำแม่ไหว้วางไว้ร้างจันทร์
 พยายามสร้างสวนสวยด้วยชีวิต
 ต่อสรรพลึง...จริง-ลวง...ปวงรูปนาม
 มองมมมีค้ำด้านหมองของชีวิต
 รับรู้-รู้รับกับคืนวัน
 เก็บกักภาพวารวันอันชื่นสุข
 ย่ำไปบนวิถีที่ทอดวาง...ย่างเปล้าคาย
 พลิกผืนดินกระดาชาวดชีวิต
 นาฏกรรมนำเสนอดัวละคร

กรุ่นอวลมวลระลอกทุ่งดอกฝิ่น
 คงมุ่มมันพันฝ่าพยายาม
 กลั่นกรอง กรุ่นคิด ตั้งคำถาม-
 หลากล้วนเติบโตตามมาพร้อมกัน
 แปรงผลาดผิดเป็นพลังเข้าห้ำหั่น
 ซึมซับเก็บสิ่งเหล่านั้น...เขียนบรรยาย
 บ่มเพาะเพื่อปลูกปลูก-วันฝันสลาย
 หากจุดหมายยังคงมัน... ไม่สิ้นคลอน
 แต่งเติมเสริมจริตด้วยอักษร
 ทั้งร้อน หนาว เคล้าชื่น ชื่น เสร้าปน

-๓-

จึงประจำคำ-เข้าเฝ้าแต่สวน
 รู้รักอักษร...เปี่ยมคำสิ้น
 (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ 48 ฉบับที่ 23 วันที่ 2-8 พฤศจิกายน 2544, หน้า 65)

รู้จักรักมิตรมวลไม้ยืนต้น
 มันในตนขอทนต์...อยู่สวนนี้

28. พวกชาวगी (อัชชอุระอ้อ)

(และแท้จริง พวกเขาพูดในสิ่งที่พวกเขาไม่กระทำ)

(อัล กุรอาน : ซูเราะฮ์ที่ 26 อายะฮ์ที่ 226)

ฟาฎิม่า บิน อัลคูลราหฺมาน

(กลอนสามห้า)

อยู่ไหนเล่า

กวีเหล่าผู้กล้า

ร่ำสุรา

หลงสำเหล้าเมามัน

รี ในช่อง

นางโลมผองนารี

ฤจมนปลัก

สลักลายสายลม

ขังตนเอง

ฟังเพลงเสร์ราเหงาหงอย

กลางคดคอย

อุทิศคอยสั่งสม

ริมทะเล

กล่อมเห่สร้างสังคม

แบกระทม

เพื่อ โคนล้มกาลิ

ในเมืองหลวง	ผู้กลัวเปล้าแปลกเปลี้ยว
ฝันคายเดียว	ดวงดาวเกี่ยว, เต็มสี
ขณะโลก	รบราโศกทวี
ยังเปรมปรีดี	หนีความจริง, ผิงจันทร์

(มติชนสุดสัปดาห์. ปีที่ 47 ฉบับที่ 860 วันที่ 11-17 กุมภาพันธ์ 2540, หน้า 61)

29. เพียงฝักหล้า

	เทพระวี
เพียงหิ่งห้อย	ลอยแสง
เพียงแมลง	หนึ่งน้อย
เพียงวาบแรง	แสงนิด
เพียงพริบพริบ	เพริศฟ้าอนธการ
เพียงเม็ดน้อย	หนึ่งทราย
เพียงผลึกพราย	พรางท่า
เพียงความหมาย	ว่ามัน
เพียงเม็ดกล้า	ระยิบระยับออกแสง
เพียงหยดน้ำ	นิ่งใส
เพียงชุ่มใน	โลกบ้าง
เพียงหยาดใจ	คนทุกข์
เพียงน้ำค้าง	เหือดแห้งยามสาย
เพียงดอกไม้	แซมสวน
เพียงดอกนวล	ดอกนั้น
เพียงแก่ควร	ชวนพิศ
เพียงวารสั้น	ก่อนล้าลาสวน
เพียงหนึ่งนี้	มนุษย์
เพียงพอดจุด	จิตเจ้า
เพียงที่สุด	ชีพจาก
เพียงฝักหล้า	หน่อกล้าคำกวี

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 40 ฉบับที่ 22 วันที่ 31 ตุลาคม - 6 พฤศจิกายน 2536, หน้า 51)

30. ไฟหวังยังไม่สิ้น

	เดือนแรม ปรากฏเรื่อง
วาดหวังถึงฝั่งฝัน	จึงมุ่มมันเสมอมา
งานเขียนคงคุณค่า	กาลเวลาต้องจดจาร
ชีวิตไม่สิ้นยาว	แต่อยู่ยัง ที่วิญญาณ

คำคมอุดมการณ์	จ๊กก่อกើเพื่อมวลชน
งานเขียนที่โหมไฟ	จ๊กอยู่ในหัวใจคน
เทิดทูนผู้ทุกข์ทน	เข้าทวงถามความเป็นธรรม
เขียนงานด้วยหัวใจ	คนส่วนใหญ่ต้องจดจำ
เรียงร้อยทุกถ้อยคำ	เพื่อผู้คนบนแผ่นดิน
งานเขียนคือความหวัง	โหมพลังสู้โหดหิน
ฟาดฟันมารทมิฬ	โสมมมวลด้วยทวนธรรม

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 47 ฉบับที่ 36 วันที่ 2-9 กุมภาพันธ์ 2544, หน้า 65)

31. เมืองที่ถูกสาปแช่ง

	วัฒนา ธรรมกูร
ยังมีเมืองใหญ่กว้าง	กว่าจักรวาล
มีแต่ดวงวิญญาณ	พล่านบ้า
รบราแย่งเอาอาณา	นำสันติ
พิสูจน์สนทรศท้าว	ว่าให้ไปมี
คีติมีแอบอ้าง	เอาเอง
ชั่วชั่ว ชอบละเลง	หลอกป้าย
ตายตาย ก็ข่มเหง	กันอยู่ยงนา
ลืมโลก, ลืมเรื่องร้าย	เร่ร้ายบ่หยุด
โอมพุทโธ	นโมสามจบ
ข้าขอพบ	ภาพแท็กวี
ณ ไคมี	ภูติผีปีศาจ
จู่ผงาด	สู่ใจของข้า
โอมพุทโธ	นโมสามจบ
แก้ขัดยอก	หยั่งรู้เวลา
เหนื่อเทวา	จินตเสรี
ร้ายบทกวี	ก้าวร้ายคน โหดๆ

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 39 ฉบับที่ 7 วันที่ 19-25 กรกฎาคม 2535, หน้า 47)

32. ร้อยกรองอักษร

จ่าง แซ่ตั้ง
 ร้อยกรองอักษร เพื่อผู้ไม่รู้ จะได้ฟัง

คั่งรู้ละ ทางไม่ชอบ อัปมงคล
 รู้เลือกดอกไม้
 ร้อยพวงมาลาธรรม ปากขันธู้เลือก รู้กิน
 ทั้งดอกสดปัจจุบัน ทางชอบ ทางไม่ชอบ
 ทั้งดอกหอมปัจจุบัน เพื่อผู้ไม่รู้ รู้ฟัน
 ร้อยด้วยจิตอันรู้
 พิจารณา งดฆ่าสัตว์ ตัดชีวิตก็ยิ่งดี
 ให้รู้ค่ารู้คุณ มั่งสวัริดี สิริมงคล
 เพื่อผู้อื่น ส่วนรวม
 กายขันธู้ อาบเหงื่อ
 ร้อยกรองอักษร รู้ทางชอบ ทางไม่ชอบ
 คั่งรู้เลือกขันธู้แผ่นดิน เพื่อผู้ไม่รู้ ให้รู้ทำงานรู้สร้างสรรค์
 ขันธู้ท้องฟ้า อายุตนะภายนอกทั้งหก ภายนอก สร้างเสริมฐานะสิริมงคลปัจจุบัน ให้มั่นคง
 อายุตนะหกภายในตนมี เพื่อส่วนรวมเจริญร่วมกัน

 ตาขันธู้เลือก รู้เห็น จิตขันธู้เจริญ สมณะกรรมฐาน
 ทางชอบ ทางไม่ชอบ เป็นอุบาย ทางใจ
 เพื่อผู้ไม่รู้ จะได้ฟัน วิปัสสนา กรรมฐานนั้น
 เรื่องราวอัปมงคล เรื่องปัญญานั้นเอง
 สมานธิ แนบแน่น เป็นหนึ่งเดียว
 จมูกขันธู้ รู้ดม ร้อยพวงมาลาทางธรรมให้กับปัจจุบัน
 ทางชอบ ทางไม่ชอบ

(ยามเช้า. กรุงเทพฯ: หนึ่งเจ็ดการพิมพ์, 2528)

33. ลาน้ำไพร่

โลกแห่งรักอักษรภาษาสวรรค์
 ร้อยล่าน้ำคำของไพร่ไร้ฝีมือ
 ลิขิตคำของไพร่ไม่เปรี๊ยะปราด
 คำแบ่งคนชนแบ่งชั้นกันชีวา
 ขณะโลกจำเจริญไกล ไปลิบลิบ
 ยังปิดตนปิดตัวปิดหัวใจ
 หันเหยียดหยามประณามค่าแห่งมนุษย์
 ผู้ดี-ไพร่อะไรต่างระหว่างคน
 ยุคสมัยไร้พรมแดนโลกแสนกว้าง

ภารคร วิถีประเสริฐ
 ยังมีแบ่งชนชั้นกระนั้นหรือ?
 ภาษาสื่อสฤทธรมต่ำวาจา
 กลอนตลาดทั่วไปจึงไร้ค่า
 แยกผืนดินห่างฟากฟ้าเทวาลัย
 ยังคิดกับระบบเก่าเจ้าและไพร่
 ขลุ่ยอยู่ในรั้วคับแคบแบบกัฏว
 ตักคี่ต่ำสุดเยี่ยงไพร่ไร้เหตุผล
 สีเลือดขันที่แผงแดงเหมือนกัน
 อารมณ์ค้างคั้งอึดตาดูน่าขัน

กระแสดลกเปลี่ยนไปไวทุกวัน	เล็กแบ่งชั้นกันอยู่นะผู้ดี
ได้สติตทวาลัยมหศวรรษ	เสพสุขสันต์นั้นเพราะไพร่ให้ภาณี
เย้ยโยไฟไพร่ฟ้าประชาชี	ยอมไม่ใช้เมธิที่แท้จริง

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 49 ฉบับที่ 40 วันที่ 28 กุมภาพันธ์ - 6 มีนาคม 2546, หน้า 64)

34. แล้วจะเก็บดอกไม้ไปฝากโลก

	พิเชฐ แสงทอง
ก้าวเท้าขึ้นรถไฟสายความฝัน	กับข่ามสีแสงจันทร์-รองเท้าเก่า
เดือนขาด กางเกงปะสีซีมเซา	ปลิดความเศร้าทิ้งหล่นแต่ต้นทาง
สองฟากฝั่งรถไฟสายความฝัน	ดอกไม้ไม่นานาพันธุ์บ้านสร้าง
วิวลม โลมลูบเพียงบางบาง	ก็เผยคำรางซางแห่งชีวิ
เบื้องหน้าคือสวนภาษาสวย	รินกลิ่นรินระรวยระยับสี
ดอกไม้แห่งกานท์กวี	ดนตรีแห่งสรวงสวรรค์
แล้วจะเก็บดอกไม้ไปฝากโลก	ร้องเพลงปลด โศกแก่โลกหล้า
จะสืบสานงานศิลป์จินตนา	แม้ภูมิปัญญาจะเปราะบาง
ด้วยโลกนี้มีคดล้าคาสนิท	ใจมนุษย์ถูกลิดสลายร่าง
คุณธรรมด้ามีด-จีดจาง	ต่างเหนือยกับการเดินทางท่องธรรม
แล้วจะเก็บดอกไม้ไปฝาก	ให้มนุษย์สำรอกความเดือนต่ำ
ให้ดอกไม้รุ่งโรจรายระบำ	ให้รู้งคำพาดฟ้าทุกนาที่

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 39 ฉบับที่ 21 วันที่ 25 - 31 ตุลาคม 2535, หน้า 51)

35. เสียงครวญจากสวนดอกไม้

	ปราศ รามกุล
1.	
อย่าคว่นฆ่ากวีเลยที่รัก	เก็บไว้สักบางคนไว้คันฝัน
ไว้เพาะปลูกเนื้อในใจสัมพันธ์	ไว้เกี่ยวร้อยสร้อยปิ่นแปลงผู้คน
อย่ากีดกันกวีเลยที่รัก	ปล่อยเขาจักดอกสานงานเข้มข้น
เป็นกระทายใบน้อยคอยเปรอปรน	รับดอกไม้ยามหล่นลงแจกปิ่น
อย่าเกลียดชังกวีเลยที่รัก	เพราะเหลือน้อยคนนักจำหลักขวัญ
ในยุคซึ่งผองชนกันเกลียดกัน	ผองกวีจักผูกพันความเข้าใจ
2.	
เห็นหรือไม่ว่าดอกไม้มันน้อย	ยังบานลยรับลมไกว
สง่างามอร่ามไหว	ทั้งดอกใบในร่องสวน
เมล็ดด้าจักจำเพาะ	เป็นรากเหมาะในดินพรวน

๔. เหาขใจเสมือนคำไร่	ปัจจุบัน สะบันเวย
ทรายกรวดอววมลมหันต์	ปิ่นหุ่น
วิญญามป่วยการปล้น	สำนึก ระतिकนอ
กองกิเลสสิน่าลื้อน	ละ โมบลื้อพอเพียง
๕. ขรมเสียงสุนัซชาติเชื้อ	เชิญชวน
สดับเห่เสภาครวญ	คว่นซ้า
ปวดแปลบเสบทรวงสรวล	กวน โลก เล่นเวย
อานาจาสนาบ้ำ	บั้งยั้งยั้ง
๖. สงสงโง้งโง้ง	สุสุ สะฮา
แหะแหะหึหึ	นุ่ห้อย
เอะอะโอดโอยอูว	อูยอ่วม ออกเอย
อี้อ้ออิบอ้ายอ้อย	เอือบอ้วกเอ็งเอ็ง
๗. ดีกลีกลีกลีบแก้ว	เพลงสมัย โจนนอ
ขอเปล่งเพลงพิลึกไป	ป่วนบ้าง
ขอโทษโปรดอภัย	เกิดเพื่อน มนุษย์เอย
สัตว์เปลี่ยวขอเห่าสร้าง	สัตว์ซึ่งเสนาะหอนฯ

(เนชั่นสุดสัปดาห์. ปีที่ 74 ฉบับที่ 700 วันที่ 31 ตุลาคม- 6 พฤศจิกายน 2548, หน้า 59)

37. อย่าเมินเลย..กวี (หากยังคร่ำครวญ)

	ก่องแก้ว กวีวรรณ
ไม่มีบทวิบตใดในโลกนี้	ไม่เคมีสิพิสุทธิในหัวใจหนึ่ง
ไม่มีบทวิบตใดไม่ลึกซึ้ง	และไม่มีบทกวีซึ่ง เขียนเพื่อเงิน
จงเชื่อในพลังที่สร้างสรรค์	แม้ต้องบากบั่นมานานเนิ่น
ไม่มีหวังใดที่ไกลเกิน	เพียงแต่กล้าเผชิญในความจริง
ความจริงอันบ่งชัด	ว่าในคนสัตว์นั้นบางสิ่ง
ถูกละเลือนกลบเกลื่อนทิ้ง	จงสงบนิ่งแล้วพินิจ-คิดค้นคน
อย่ามัวคร่ำครวญด้วยคำคิด	อย่าโทษถูกโทษผิดด้วยใจหม่น
เพียงที่จรรนทรู้ออดทน	สักวันคงก้าวพ้น สว่างศักดิ์
หากมัวคร่ำครวญเฝ้าหวนไห้	จะหวังอะไรในโลกนี้
แค่ลมคำไม่ผ่าน-พิมพัวลี	ก็จะหมดความหวังดีในผู้คน
กว่าจะผ่านธารกวีอันรึหลาก	กระแสน้ำเชื่อมกรากกลางสับสน
กว่าจะผ่านงานเขียนอันเพียรค้น	แทบสิ้นตัวตนในสำนึกฯ
หากท้อมัวแต่ทุกข์และครวญคร่ำ	เกิดเลิกเขียนคำความรู้สึก
ถ้าหวังเป็นกวีเพราะหลงลึก	ในชื่อเสียงอันอีกทีก็-จงอย่าเป็น
เพราะไม่มีประโยชน์ใดในโลกนี้	ที่บทกวีจะชี้ค่าเห็น

เป็นได้เพียงคำหลงชีวิตคิดประเด็น แม้คำเด่นแต่ใจดับ ได้อะไร
 เพราะไม่มีบทกวีบทใดในโลกนี้ ที่ไม่เคยมีสี่พิสุทธิ์ใส
 จงสำนักเขียนบทกวีเพื่อชี้ไค เขียนเพื่อความหวังใคร ในโลกนี้ๆ
 (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 47 ฉบับที่ 23 วันที่ 5 - 11 พฤศจิกายน 2543, หน้า 57)

38. อารมณ์

ดวงแก้ว กัลยาณี

บทกวีตีพิมพ์...ลิ่วโลด

เริงร่ารับค่าเรื่อง

คิมเหล้า...เมามาย

เดินผ่านขอทาน...นอนราย

มิชยาตาแล

(มติชนสุดสัปดาห์. ปีที่ 14 ฉบับที่ 705 วันที่ 25 กุมภาพันธ์-3 มีนาคม 2537, หน้า 55)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คุณค่าของกวีนิพนธ์ จำนวน 34 บท ดังนี้

1. กลอนของกวี

ไพพรรินทร์ ชาวงาม

เราอ่านกลอนของกวีที่ทุ่งหญ้า นวลน้ำคำ และน้ำตามาค้างแผ่ว
ดวงแดดเช้า เหมือนแกลิ่งจะแต่งแวว วาดน้ำค้างหยาดแก้ว มีอันตรธาน
เราอ่านกลอนของกวีที่ทุ่งข้าว หนาวลมหนาว ยิ่งหนาวยิ่งเฝ้าอ่าน
หอมวรรคทองของทุ่งลมสะท้าน หอมข้าวสุกจากบ้านของชาวนา
เราอ่านกลอนของกวีที่ฝั่งน้ำ หยอกหัวหยอนคลองร่ำระบายไผ่ป่า
แห่พ้อเหวี่ยงเป็นวงได้ คิ่งฟ้า คำนี้หนอ, จะป่นปลาให้ลูกกิน
เราอ่านกลอนของกวีที่ริมทาง อย่างเหยาะย่าง เราจะย่างไปต่างถิ่น
ย่ำเหยาะย่ำ เราจะย่ำจะย่ำยิน เสียงแผ่นดินเสนาะคังกังวานใจ
เราอ่านกลอนของกวีที่ขอบฟ้า เวี้ยวรรคเก่าของคาริกจากฟ้าใหม่
ละลายเป็นวรรคทองของฟ้าใด ล่องวิญญาณฝากไว้ให้ลูกสกา
เราอ่านกลอนของกวีที่ห้องเช่า มุมแสนเจิบ แสนเหงา และแสนหนาว
รูฝ้าห้อง, แดคส่องเป็นลำยาว ใต้แสงแดดสีขาวถึงดวงตะวัน
เราอ่านกลอนของกวีที่มุมโลก สุดชายแดนแสน โศก นรก-สวรรค์
มุมหนึ่งใด จะอาจไถ่ซึ่ง โทษทัณฑ์ ขอมุมนั้นวรรคทองช่วยส่องทาง
เราอ่านบทกลอนของกวีที่ใจกวี หวามร้อยวันพันปีไม่มีสร้าง
โอ วรรคทองของใจที่ไหวว้าง โถ อ่างว้าง, จะอ่างว้างอีกอย่างไร

(ไรเตอร์แมกกาซีน. ฉบับที่ 29 เดือนกุมภาพันธ์ 2538, หน้า 107)

2. กวีนิพนธ์

ไม้หนึ่ง ก. กุณที

พินิจสิ นีมิไซ่ กวีนิพนธ์ เพราะเขียนบนแผ่นกระดาษสะอาดขาว
จารด้วยคำพริ้งเพริศอันแพรวพราว อยู่ยัดยาวเย็นเย็นนัยเป็นวรรคเป็นเวร
พินิจสิ นีมิไซ่ กวีนิพนธ์ เป็นเพียงรื้อรอยหม่นมารายเส้น
เป็นเพียงรอยเประเลอะเกลื่อนระเนน มาอ่อนแอ้นไหวเอนอยู่ไปมา
พินิจสิ นีมิไซ่ กวีนิพนธ์ เพราะเประปรนเพียงบางห้วงปรารภณา
เพียงเพื่อฝันละเมอฝันเวียนกันมา บนพื้นฐานอันสถาปนาแล้ว
พินิจสิ นีมิไซ่ กวีนิพนธ์ แคล่ถนนตัวหนังสือซัดแซกแล้ว
ให้สวยงามวามระยับอยู่แวบแวว ให้เป็นแก้วเป็นมณีเป็นสิริรุ่ง
เบิ่งโน่นสิ นันจิงไซ่ กวีนิพนธ์ เขียนจากมือผู้คนแห่งท้องทุ่ง
ด้วยโถมแรงทุกขันทันเข้าปรนปรุ่ง ฝันใฝ่มุ่งบันดาลตระการชีวิต
ลิบโน่นสิ นันจิงไซ่ กวีนิพนธ์ มือผู้คนในร่องสวนอันศักดิ์สิทธิ์
โปรยเมลิ่ครอเก็บผลदनเนรมิต ด้วยวิถีนี้กคิด ที่จรงัก

โพน โนนลี นั้นจึงไซ่ กวีนิพนธ์	ผลิตผลพร่างสะพรั่งโนแปลงผัก
และเวียงไร่เรียงรายมากมายนัก	เขียนด้วยแรงมิรู้พักบนผืนดิน
เหล่านั้นลี นั้นจึงไซ่ กวีนิพนธ์	คือผู้ปรนอาหารเลี้ยงโลกทั้งสิ้น
ฐานันดรส่วนเกินได้คุ้มกิน	กวีนิพนธ์แห่งชีวิต กสิกร

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 41 ฉบับที่ 4 วันที่ 26 มิถุนายน - 2 กรกฎาคม 2537, หน้า 51)

3. กวีนิพนธ์

อังคาร จันทาทิพย์

หนึ่ง

มีอาจะวางไ้คั่งใจคิด	เราเชื่อว่าใกล้ชีวิตด้วยคิด ฟัน
เหนือกว่าการรอคอยคืนต่อวัน	เหนือกว่าความแปรผันวันต่อคืน
เหนือกว่ารูปนามความโดดเด่น	เรายังคงจับเกี่ยวความขมขื่น
เหนือกว่าไ้เด่นชัด เราหยัดยีน	กลางกรากเกลียวเขี้ยวกลืนของคืนวัน
เหนือกว่ารูปนามของความเหงา	ในฝุ่นควันเปลวเก่า เรามุ่งมัน
เสาะค้นหนทางอยู่อย่างนั้น	เจียบเจียบเจียบงั้นนั้นซาชิน
ซาชินต่อดอกไม้หลายหลายสวน	แม้สวดยหอมพร้อมหวนอวลกลิ่น
บ่มความป่วยไข้ไหลริน	เต็มสี่ เต็มกลิ่นแก้ววิญญาณ
เหนือกว่านั้นอีกสหาย	เราเยี่ยมกรายผ่านลามหาวิหาร
ทุกแห่งหนผ่านล่องทุกรวงร้าน	เพื่อเบิกบานผ่านมาสักนาที
เพื่อนาที่หนึ่งนาที่นั้นไร่ไหล	ราวนิรันดร์อยู่ในทุกทุกที่
เราเป็นเราอยู่เท่าที่เรามี	ແລະ ໂມງຍາມເຊັ່ນນີ້ ກວີນິພນຸ້

สอง

มีอาจะวางไ้คั่งใจคิด	ความจริงเกี่ยวข้องกับเข้มข้น
เหนือกว่าเขียนว่าวิถี กวีนิพนธ์, ฟัน	จากโมงยามความสับสน สหายรัก.

(วิมานลงแดง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดับเบิลวัน, 2544, หน้า 141-142)

4. กวีนิพนธ์ของฉันท

ปอุชน

ฉันทรักบทกวี

ฉันทอ่านบทกวี

ฉันทฟังบทกวี

ฉันทแปลบทกวี

ฉันทเขียนบทกวี

ไ้ไหนละบทกวีของเธอ

บทกวีที่ฉันทเขียนนั้นหรือ

เป็นงานเขียนที่ไร้กรอบ
 ไร้กฎเกณฑ์ ไร้ข้อบังคับใดใด
 ไม่ว่าจะป็นจำนวนคำ หรือคณะ
 สัมผัส หรือการบังคับเสียง
 กวีนิพนธ์ของมัน
 มันสร้างได้ตามความพอใจ
 ขึ้นต้นวรรคใหม่ได้
 ตามจังหวะที่ฉันเห็นสมควร
 ด้วยภาษาพูด ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน
 กวีนิพนธ์ของมัน
 ไม่อาศัยความงามทางฉันทลักษณ์
 ไม่มีแม่กลืนอายุของมันฉันทลักษณ์
 หรือเหมือนงานปรับฉันทลักษณ์
 แต่ฉันสาบานได้ว่าไม่ใช่ความเรียง
 กวีนิพนธ์ในทัศนะของเธอคืออะไร
 ในทัศนะของฉัน กวีนิพนธ์หาใช่
 การเรียงร้อยถ้อยคำ ใ้ถูกฉันทลักษณ์
 การเรียงร้อยถ้อยคำ ใ้ถูกฉันทลักษณ์
 เป็นเพียงแต่ร้อยกรอง ยังไม่ใช่กวีนิพนธ์
 ถ้าจะให้ถึงขีดกวีนิพนธ์ ผู้ประพันธ์
 จะต้องแสดงความรู้สึก อย่างลึกซึ้ง

(www.softganz.com/meeped/paper/453 , 25 พฤษภาคม 2547)

5. ก่อนที่เธอจะเลิกอ่านบทกวี

เธอบอกว่าโลกนี้ไม่มีรัก	นฤมิตร ประพันธ์
ผลประโยชน์เท่านั้นทำให้เป็นไป	คนรู้จักคบหากันวันวันได้
เธอไม่เชื่อคนไม่ชั่วเพราะกลัวบาป	หาใช่เรื่องรักใคร่หรือเมตตา
ปลาใหญ่ต้องกินปลาเล็กธรรมดา	มีกฎหมายคอยกำราบจึงไม่กล้า
เธอบอกว่าบทกวีที่ไร้ค่า	ไม่เชื่อหรือซื้อคาโลกทิ้งเลย
ต่อให้เขียนแสนครั้งก็ยังเชย	คือเรียกหาสันติภาพทราบไหมเอ๋ย?
เวลาหิวต่างช่วยหาเรื่องอาหาร	โลกยังจะเฉยเมยและฆ่ากัน
สัญชาตญาณสัตว์มนุษย์มีเท่านั้น	พอกินอิ่มแล้วก็พาลทะเลาะกัน
คนที่แข็งแรงกว่าก็ล่าล้าง	อย่ายกยอเผ่าพันธุ์เงินเกินจริง
คนที่ทนดูได้ต้องไม่ดิ้ง	คนอ่อนแอแพ้ทุกอย่างต้องซ้ำยิ่ง
	พากันนั่งหมดสนิทสนมขอเป็นกลาง

ในใจสัตว์เศรษฐกิจไม่มี	แม้แต่ฐิติละของของวรรณกรรม
ชาดิงกโลกหลงกอบโกยกิน	ไม่สุดสิ้นกิเลสสามารถล้ำ
รังเกียจนักกักขพะอธรรม	ทำโลกระยาอำมหิตนิงกาล
ขอบทกวีมีขึ้นประดับโลก	ช่วยดับโศกทั่วฟ้ามหาสถาน
นำสัตว์พื้นอากาศพรพภัยพาล	เริ่มกาลพระศรีอารย์เมตไตรย
กระทั่งสัตว์กินเมืองเฟื่องฟู	รู้ฉลาดกว่าสัตว์เลื้อยคลานใหญ่
นั่นแหละยุคทองของกวีไทย	รอฟ้าใหม่ร้อยกับปีนบเทอญ

(กวีนิพนธ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศึกษิตสยาม, 2513, หน้า 100)

7. คำสรวลกวีนิพนธ์

“พะหายกระต่ายเดิน	ไพวรินทร์ ขาวงาม
สูงส่งสุดตาแล	ชมแข
ฤดูฤดีแค	สู่ฟ้า
อย่าว่าเราเจ้าข้า	สัตว์สู่กันนา
	อยู่พื้นเดียวกัน”
	ศรีปราชญ์

อ่าน โคลงศรีปราชญ์ให้	โลกฟัง
โลกสดับวรรณศิลป์ตั้ง	สดับได้
ธรรมเนียมขานยัง	คงอยู่
ขยับออกธรรมเนียมให้	ลึกซึ่งคำสรวล

คำสรวลครวญคร่ำฟอง	ร้องฝัน
เรียบรำน้ำตาจันทร์	ท่วมฟ้า
เวียงเมฆวิเวกอนันต์	ในทุกข์
เวียงอกวิโยควุ่นว้า	หวาดวังแสงใด

แสงใดในโลกอ้าง	วังนักร
ศรีหนุ่มรุ่มร้อนรัก	อกไหม้
คมดาบก็คมจัก	ประหารเจ็บ
เท่ากับคมจิตใจ	เชือดด้วยความซัง

ยังเหลือที่บาทเบื้อง	บทโคลง
กัวรรคที่คำโยง	ยุคถ้อย
ที่พื้นแผ่นดินโรง-	ละครมนุษย์

ที่ปราษฎ์จักอาจร้อย	รสแก้ววรรณคดี
ศรีเอษศรีปราษฎ์ผู้	อากัฟ
ดิ่งสู่นิทราคับ	ลับแล้ว
คู่ปวงโลกธาคุนับ	แสนหมั่น ชนิดแล
สิ่งสู่วิญญาณแผ้ว	ผ่องเนืองนพคุณ
โลกหมุนนฤมิตด้วย	ยินดี
ต่อสรรพเสียงกี	แซ่ซ้อง
แข็งแซ่ผู้สมัยศรี	เสาวรศ รักเอษ
ประหนึ่งมวลวิหคร้อง	เพรียกก้องวิญญาณ
โรงงานเครื่องจักรเจ้า	เข้าครอง
โลกใหม่ยุคสมัยหมอง	หมกไหม้
บทกวีนิพนธ์ผอง	เสาวภาคย์ ภูเอษ
อากัฟอัปภาคย์ได้	ตึกตั้งตระหง่านตาม
งามเงินเงงออกตัน	ผลใบ
ปุยแห่งปวงกิเลสไป	ใส่บ้าง
แดดฝนธุรกีจใน	ผลประโยชน์
เปิดปากำไรกว้าง	ดอกเบ็ียบานสนอง
ผองมนุษย์ตั้งทาสผู้	อากัฟ
เป็นอยู่เสมียดับ	ลับแล้ว
วิญญาณยิ่งย่อยยับ	แสงออก
ชีวิตมิอาจแผ้ว	ผ่องเนืองนพคุณ
อาตุรพูนทวยทั้ง	ไทรภพ
เก็ลือกกลืนสำอธรรมกลบ	กลืนแก้ว
ศรีเมืองเป็รื่องปราษฎ์ลบ	เดือนเกียรติยศสา
ศรีปดศรีไปเปี้ยว	ปากโป้งเป็นศรี
โลกหมุนต่อจากนี้	ก็สมัย
อาทิดย์จันทราไหว	ก็ฟ้า
จึงอาจปลุกมนุษย์ใน	โลกตื่น สติเอษ

ฤาจาจนลุ่มหล้า

โลกร้าวแหลกฐลี

อ่าน โคลงศรีปราชญ์ให้

ท่านฟัง

พยานแห่งธรรม์ยัง

คู่ฟ้า

ฟังบทกวีดัง

สักขณะ หนึ่งนอ

ก่อน โลกจะคลั่งบ้า

ลับแล้งกวีนิพนธ์

(ฤคีกาล. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น, 2532, หน้า 17-19)

8. ขอร้องอีกแรง

อ้อมจิต ชนสุภาพ

“กวีวิจารณ์...คนอ่านขอร้อง”

ผลงานของ “สมพงศ์ กรวด” ขวดยิ่ง

ขอเป็นแนวร่วมบ้างทางท้วงติง

เพราะรักจริงจึงบอกออกจากใจ

ขอโอกาสกลอนลูกทุ่งมุ่งสื่อสาร

ให้เบ่งบานตระการตาพาสดใส

สะพานรู้โรยทางก้าวย่างไป

แบ่งปันให้พวกเราพร้อมก้าวเดิน

ความคิดดีดีมีได้ในลูกทุ่ง

เพียงใจมุ่งมองหอย่าชัดเจน

ดอกกระถิน...ดอกคัคเค้า...เสร้าเหลือเกิน

เพราะเขาเมิน...มุ่งกุหลาบกำซาบทรงวง

ดูดอกบัวริมบึงเต่งตึงนั้ก

ข้าวรวงหนักกรอเคียวมาเกี่ยวรวง

ฟางกองใหม่จะ ได้เห็นเป็นผลพวง

เจ้าทุยทวงเคี้ยวเอื้อง...เรื่องท้องนา...

ตะวันลับเหลี่ยมเขาแสนเสร้าหมอง

ใครจะมองเห็นบ้างทางคุณค่า

ถูก “กัจจตุค่อน” ซอนมาษา

เพลงลูกทุ่งแว่วมาน้ำตาริน

อีกหนึ่งแรง...ขอร้องฟ่องรับรู้

เปิดประตูสู่ทางสร้างวรรณศิลป์

วอนโอกาสวาดฝันสรรค์จากจินต์

ทุกท้องถิ่นเท่าเทียมเปี่ยมเมตตา

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 48 ฉบับที่ 45 วันที่ 5-11 เมษายน 2545, หน้า 64)

9. เขียนจากใจให้คุณอ่าน

เชษฐภัทร วิสัยจร

ผมเขียนจากหัวใจให้คุณอ่าน

สื่อชีวิตจิตวิญญาณสานความฝัน

สอดความคิดจินตนาการผสานกัน

เรียบเรียงความเชื่อมั่นตามขั้นตอน

ใช้ถ้อยคำเรียบง่ายควมเรียบง่าย

เน้นความหมายภาษาไทยเอาไว้ก่อน

ผูกประโยคด้วยวิญญานผ่านบทกลอน

หลีกเลี่ยงศัพท์ซับซ้อนซ่อนความนัย

ส่งภาษาคำชื่อใช้สื่อสาร

เน้นเนื้อหาส่วนนี้ที่ฝันใฝ่

หวังผู้อ่านมิให้อ่านผ่านเลยไป

หวังรสคำประทับใจในใจนั้น

กลอนประดูหน้าตาต่างกลางตลาด

วางเกื่อนกลาง “ร้อยกอง” ต้องเลือกสรร

ทั้งกลอนชื่อสื่อความหมายเข้าใจกัน

ทั้งร้อยกรองกิดกันสามัญชน

ฉันก็เขียนจากใจให้เธออ่าน

คำว่ารักหวังหวานหวานสักหน

ว่าฉันรักรักเธอเพื่อพิกล
บทร้อยกรองซ้ำเกินทนเพราะคนเมิน
(*บทหมอนรองรางวัลไฟฟ้า*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2548, หน้า 46-47)

10. คันทา

เช้าวันนี้...	“ <i>บุหงา ยาวี</i> ”
เห็นใบไม้หล่นคว้างซบกลางลาน	ข้าค้นหามบทวีรยารอบบ้าน
ระหิวหวั่นกลัวใจตั้งใบไม้	ข้าแว่ยินวิญญาณสะท้านทรวง
ลอยควะคว้างร้างงามให้ถามทวง	พลีลวมไหวเพียงนาคก็ปลิดร่วง
เช้าวันนี้...	กาลเวลาเล็ดร่วงก็เปื่อยกาย
ก้มลงกอบพราวเก็จแห่งเมืงทราย	ข้าเดินหามบทวีที่สูญหาย
หวังเจอบทกวีที่หายลับ	ค้นค่างามความหมายจากทรายนั้น
กลับมาขานเพลงวิถีแห่งชีวิต	หวนคืนกลับขับลิลีพราวลีสัน
แต่เช้านี้...	กลับมาสานใยฝันอันอำไพ
ข้าคุ่มเดินค้นหาอ่อนล้าใจ	มิรู้วาทกวีซอนที่ไหน
	มิเจอสักดอกใบบทกวี

(*สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์*. ปีที่ 40 ฉบับที่ 17 วันที่ 26 กันยายน - 2 ตุลาคม 2536, หน้า 129)

11. ความพอใจกับฉันทลักษณ์

เชษฐภักตร์ วิสัยจร

อะไรคือฉันทลักษณ์?	หนู ไม่เคยรู้จักนักหนา
คิดทบทวนครวญใครใช้ปัญญา	เห็นคนถือกันมาน่าสนใจ
หนูจึงถามคุณครูสอนภาษา	คุณครูขา-ฉันทลักษณ์-รู้จักไหม?
คุณครูยิ้มให้ปลันตอบทันใด	-ฉันทะ-คือความพอใจ ไม่ใช่หรือ?
ส่วน-ฉันทลักษณ์-แปลว่าลักษณะ	ครูตอบนะตอบตามคำถามชื่อ
โบราณเพียงกำกับไว้ให้ฝึกปรือ	อย่ายึดถืออวดอ้างอย่างงมงาย
-ฉันทลักษณ์-ก็คือลักษณะของ-ฉันท-	พอใจเรียนเขียนกันมันง่าย
ส่งคำเชื้อสื่อความในไม่ต้องอวย	วาดลวดลายใส่ชื่อสื่อความใน
แต่หนูเคยได้ยินคนเขาบ่นว่า	ฉันทลักษณ์ยากหนักหนาสารภาพได้
บังคับ โน่นบังคับนี่ทุกทีไป	-ฉันทะ-แทนความพอใจใช่แน่หรือ
แล้วทำไมคนเขียนกลอนก่อนประเทศ	จึงยึดเหตุปัจจัยในความท้อ
ยึด-ฉันทะ-มาบังคับกับลายมือ	หนูตีบตีองุ่นงสงสัยจัง

(*บทหมอนรองรางวัลไฟฟ้า*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2548, หน้า 38-39)

12. เชิญชวน (โคลงสี่)

	เจน
ดาวาวแววพร่างแพรว	นภาลัย
จันทร์ส่องทอของโย	ส่องหล้า
ดาวเดือนว่าประไพ	พราวพริ้ง กิติ
งามกวีแจ่มเจดจ้า	กว่าดาวดาวเดือน
มาสิมาร่ายร้อย	วรรณศิลป์
รินกลิ่นอารมณ์จืด	ผู้ถ้อย
อรรถกวีหวานชีวิน	ชูค่า มนุษย์ชาติ
พรมน้ำโลกพรายพร้อย	ชานน้ำคำกวี

Induce (Klong 4)

Stars sparkle showily	in sky
Bright moonlight mildly lies	on earth
Star, moon beautify	brilliantly, though
Splendor of poetic worth	outshines them all
Come, dear come, compose	poem
Trim your dream and whim	to verse
Nurse one's soul with hymn	that raises mankind
Charm the world, immerse	her with glorious verse

(มติชนสุดสัปดาห์. ปีที่ 13 ฉบับที่ 687 วันที่ 22-28 ตุลาคม 2536, หน้า 49)

13. แด่มหากวี

	ยุชวรา
เมื่อวานนี้กินเหล้าเมากันอยู่	กับท่าน “สุนทรภู่” ครูอักษร
ต่างชนจอกสุราว่าเพลงกลอน	เพิ่งได้นอนตอนเช้าเหมมมาจ้ง
เมื่อวานซืนกินเหล้าเมาวางมาด	กับ “ศรีปราชญ์” กวีใหญ่สมใจหวัง
ถกเรื่องการแต่งโคลงอยากโด่งดัง	ยิ่งแสนพึงไพเราะเพราะอนันต์
เมื่อเดือนก่อนกินเหล้าเมาไม่สร้าง	ที่ตรงทำเรื่องข้างซุขสันต์
เจออะกวีสาวละมุน... “คุณสุวรรณ”	คุยกันลั่นเรื่องรัก... ร้อยสัปดาห์
เมื่อต้นปีกินเหล้าเมากันกรุ่นกลิ่น	พบ “นรินทร์วิเบศร์” คุณเชษฐา
โม้กันเรื่องวรรณศิลป์ได้ขนิมา	เหมือนคนบ้ากลางทุ่งฟุ้งน้ำลาย
เมื่อปีกลายกินเหล้ามานานินิด	เจอท่าน “ชิต บุรทัต” ไม่คาดหมาย

คุยกันเรื่องคำฉันท์อันเพริศพราย
 เมื่อปีโน้นกินเหล้าเมาเดินยุ่ง
 ซึ่งรสกานท์กาพย์แสนห่มพร้อมเพรียง
 วันนี้มีมาหาหมอ...ขออดเหล้า
 ฉันท์ลัทธิฉอเลียงคำควรวิน
 จวบจนสายอีกวันมันจำเรียง
 “เจ้าฟ้ากุ่ม” ทรงพบได้สบเสียง
 ทรงสรรค์เคียงคู่หล้าคู่ธานีินทร์
 เพราะยามเมาวันนี้ไม่มีศิลป์
 เขาเล่นลิ้น...เรียก “กลอนเปล่า”...ไม่เข้าใจ
 (ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 18 ฉบับที่ 12 เดือนตุลาคม 2540, หน้า 111)

14. ฎปรพหัตถุ

คนแก่แก่ของเก่าเก่าของเรามากเขื่อ
 ว่าโบราณโบราณปรัมปรา
 ฉันท์ลัทธิฉอเลียงเห็นเช่นของเก่า
 เขียนกลอนเปลือยกกลอนเปล่าอย่างเมามัน
 แบบของเราเขาข้ามมิติตามแบบ
 มีดวงแก้วแล้วปาประสาสิง
 กล้วยจะสูงจะดิบหิขิปไว้ก่อน
 กลอนไฮกุไฮกิงนิชม
 ฉันท์ลัทธิฉอเลียงอาจตายคล้ายภาษา
 หรือจะเก็บเข้ากรูรูทั้งไป
 เช่น ฎปรพหัตถุ
 โดยเก็บใส่ในสกรูรูปที่ยัง
 (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 45 ฉบับที่ 42 วันที่ 21-27 มีนาคม 2542, หน้า 49)

15. เธอ : ผู้ไม่มีบทกวีในหัวใจ

เจ้าจันทราส่องแยมและลึกลึ้ม
 เธอขังฝันทอดจิตนิทรารมณ์
 ตื่นมาอ่านบทกวีเธอเอะที่รัก
 อ่านกวีสักบทส โอชา
 เธอจะตื่นลิ้มตามาอ่านไหม?
 อ่านกวีจิตจันทร์เรอรารมณ์
 แท้แล้วเธอไม่เคยอ่านบทกวี
 แท้แล้วฉันเพื่อพร่ำและรำพึง
 พจน์ พันธา
 ทักทายเธอผู้หลับใหลใฝ่ฝัน
 สุขและสมวาบไหวได้เปลือกตา
 พายุใจใหญ่หนักจนหนักหนา
 อาจคลื่นบ้าจางหายกับสายลม
 บทกวีชิ้นใหม่ในชื่นชม
 อย่างมัวจมกับฝันอันสะพรึง
 แท้แล้วใจเธอนี้ไม่ซาบซึ้ง
 รำพันถึงฝันร้ายอยู่คนเดียว
 (จุดประกายวรรณกรรม. ปีที่ 19 ฉบับที่ 6576 วันที่ 24 กันยายน 2549, หน้า 7)

16. บทกวีกับคนบ้า

ฉันอ่านบทกวีของเธอ	รัก พงไพร
คนนั่งข้างข้างหันหน้า	แล้วผลอี่ยมออกมา
ฉันอ่านบทกวีของเธอ	ไอนี้บ้า...หรือเปล่า?
หลายหลายคนหันมา	แล้วผลอหั่วเราะรำ
ฉันอ่านบทกวีของเธอ	ไอนี้บ้าหรือเปล่า?
ผ่านไปหลายเวลา	แล้วผลอซิมเศร้าไม่นำพา
ฉันอ่านบทกวีของเธอ	ซินแม่ค้าว่า...ไอนี้บ้าหรือเปล่า?
หลายสิบคนรุมถามว่า	แล้วผลอร้องไห้โหยหา
ฉันอ่านบทกวีของเธอ	แม่ง...บ้าหรือเปล่า?
มีงบ้าหรือเปล่า?	แล้วผลอลถามตัวเองว่า...

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 43 ฉบับที่ 9 วันที่ 28 กรกฎาคม - 3 สิงหาคม 2539, หน้า 55)

17. บทกวีคือชีวิต

	ศิรินทรา แก่นแก้ว
เมื่อก่อนฉันไม่เคยชอบกวีนิพนธ์	คู่มือซึ่งกวนยากหยั่งได้
กวีเขียน โอ้...ชีวิต อ้า...หัวใจ	เป็นปรัชญาฉันไม่ยอกติดตาม
เมื่อก่อนฉันชอบแต่เรื่องความสวย	เครื่องประดับสิ่งอันวยประจำบ้าน
หนังสือกวีนิพนธ์น่ารำคาญ	เมื่อก่อนฉันไม่เคยอ่านบทกวี
จวบจนวันนี้ฉันจึงรู้	หลังการใช้ชีวิตอยู่หลายวันวี
ชีวิตเราซ่อนมุมความสุนทรีย์	เก็บส่วนเสี้ยวดีดีของชีวิต
กลั่นกรองออกมาอย่างลึกซึ้ง	และบางเสี้ยวอาจหยั่งถึงต้องจริต
ในเหงาอาจเรามีเศร้านิด	และบางที่เราคิดอยากระบาย
บทกวีจึงเป็นเหมือนมิตรแท้	พาฉันท่องตามกระแสความหลากหลาย
พาไปนอนนับดาวบนผืนทราย	พาฉันไปปีนป่ายตะกายชัน
วันนี้ฉันจึงชอบอ่านกวีนิพนธ์	กับเหตุผลง่ายง่ายและสั้นสั้น
“บทกวีคือชีวิต” ในปัจจุบัน	แม้มีอาจสร้างสรรค์ แต่ง ได้เอง

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 48 ฉบับที่ 23 วันที่ 2-8 พฤศจิกายน 2544, หน้า 64)

18. ปลุกป่าช้า

	ทนางศักดิ์ พัทธกระ โทก
กลอนเรียงรายนอนตายในตำรา	ยากที่ใครจักคว้าขึ้นมาอ่าน
กาลต่อไปจักเป็นอดีตกาล	ตราบนานนานเท่านั้นงานกลอน
กลอนบ่งชี้แนวทางสร้างชีวิต	กลอนย่อมมีเนื้อหาวิชาสอน

ยุคสมัยเปลี่ยนแปลงละคร	ไม่มีความแน่นอนเป็นมาษา
งานสร้างกลอนสะท้อนเปลือกสังคม	ค่านิยมเสริมคนเห็นคุณค่า
มิกอบโกยโกงกินพสุธา	รจนาเสกสรรค้งงานไฟท
วิญญานกลอน โจรเพื่อเดินทาง	คุณภางค์ยามเช้าขึ้นแจ่มใส
ชีวิตคนค้นคว้าหาสิ่งใด	เกษมสุขใจนต่างดินฟ้า
วรรณศิลป์ไปสิ้นวิญญานชน	กลอนคือคนจรโรงแสวงหา
ปลุชนใช้เป็นชาวเทวา	กอปรสติปัญญาของมนุษย์
มโนธรรมดำรงดุจธงชัย	ศีลละเมียดละไมถึงที่สุด
คือหนทางก้าวสู่การวิมุต	เป็นหลักพุทธศาสนาชาติจำรูญ
กลอนเรียงรายนอนตายในสายตา	มินาพาส่งาก็คือสูญ
เมื่อลัทธิทุนนิยมทวีคูณ	กลอนอาครุสลาจากใจชน
ปลูกป่าช้าพื้นดินคืนสังคม	ใช้ดั้งจมเหยียบย่ำไปนำผล
พาราไควร์วิถี! มีดมน	เสมือนคนสิ้นคิดผิดครรถอง...

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 48 ฉบับที่ 9 วันที่ 27 กรกฎาคม - 2 สิงหาคม 2544, หน้า 64)

19. เพียงบทหนึ่งซึ่งช้านธารวี

	<i>ปริดา บุตราสา</i>
ถามเถิดถามหัวใจที่ไหวเพรียก	ขณะฝันชุ่มเปียกถารสสวย
พลั่วสายลมพัดคลื่นรินระรวย	หอมระรื่นชื่นด้วยคงดอกบาน
ถามหัวใจคว้า ข้าหลงรัก	ความงดงามพร้อมพริกสีผสมาน
หรือใจข้าเพียงฝันหลงชั้นกาล	หรือเพียงเสี้ยวเพลงขานหวานทำนอง
แห่งดอกไม้นั้นบานตระการรุ่ง	แห่งสายรุ้งพุ่งทาบอาบใจผ่อง
อยู่ในสวนพฤกษาล้วนนำมอง	เมื่ออรุณแสงส่องเรืองรองไร
เชิญหัวใจของข้ามาพำนัก	จึงก่อรากชากปรักขึ้นมาใหม่
เดิมเศษเสี้ยวเดียวดายขาดหายไป	วาดภาพฝันสดใสให้ชีวา
เหมือนสะกดหัวใจไว้ด้วยกลิ่น	เหมือนมนต์เพลงแว่วยินถวิลหา
เหมือนโบกโบยบินได้ตั้งใจพา	หากแต่ว่ามีใจใดทั้งนั้น
เป็นเพียงแ่คำถ้อยที่ร้อยถัก	ให้คงมยั้งนักชกชวณฝัน
เป็นเพียงแ่คำเผยอ่ยรำพัน	ที่ผ่านการกรองกลั่นชั้นกระบวน
จากบางห้วงดวงใจที่ลึกลับ	จากวิถีก้าว้นบเกินกลับหวน
จากรูปรอยอำผ่านกาลทบทวน	จากบางเศษเสี้ยวส่วนของความจริง
ขณะความอ่อนล้า ข้ายังนึก	ทุกผลึกในคำคำลี้ลับ
เหมือนหัวใจเหนือหนกมาพักพิง	รับรู้ค่าบางสิ่งในโลกนี้
จะมิถามหัวใจที่ไหวหวั่น	เดิให้ข้าชุ่มฝันอันหลากสี

*ขุนช้างขุนแผน

(บทหมอนรองรางรถไฟฟ้า. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, 2548, หน้า 42-43)

22. ระหว่างบรรทัด

	<i>ประกาย ประชญา</i>
มาเรามาเดินทาง ระหว่างบรรทัด	กวีเขียนคลื่นซัด เพียงซัดเสียง
เรามองเห็นจังหวะระบำอันล้ำเลียง	โล้เรือเรา โอนเอียงได้เพียงนั้น
เขียนเพียงนกเกาะนั่งกับกิ่งไม้	เราจะคิดปีกไว้เพื่อได้ฝัน
ว่าป่าเหนือ น้ำใต้ ก็ไกลกัน	และอีกครู่หนึ่งมันจะพลันบิน
เขียนถึงฝนหยดนั้นในวันร้อน	เราแว่วเสียงสะท้อนของก้อนหิน
เขียนถึงฝนท่าแรกเช้าแรกคืน	เราแว่วยินหญ้าแรกเช้าแรกริ้ว
เขียนว่าสายลมเย็น เราเห็นหญ้า	คลื่นหญ้ายังลีลาขลุ่ยหญ้าผิว
เขียนให้ว่าตัวน้อยหลุดลอยปลิว	ใจเราหิวหิวพลอยหลุดลอยคว้าง
กวีเขียนกวี-สิดอกไม้	เราเขียนคลื่นหอมไว้ในใจบ้าง
จินตนาการไป อ่านไปพลาด	มาเรามาเดินทาง ระหว่างบรรทัด!

(สองทศวรรษ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สามัญชน, 2542, หน้า 181-182)

23. รักแท้ในยามยาก

	<i>ไพรวรินทร์ ขาวงาม</i>
	วันจะขึ้นคืนจะขมระทมไฉน
มิเคยร้างรมณีย์ฝันพิไล	แต่งกายยกกลอนสะท้อนสมัยให้แผ่นดิน
กายยกกลอนสะท้อนอารมณ์ความรู้สึก	สะท้อนความคิดนึกจารึกถวิล
สะท้อนทุกซ์ สะท้อนทุกซ์ปลุกชีวิน	ให้ต่อสู้ย่ำสู้สั่นศึกศรีศริน
กายยกกลอนสะท้อนฝันบันดาลรัก	จุดประทีปชีพประจักษ์ทุกแห่งหน
ร้อยดวงดาวแต่ชาวดินผู้คืนรน	แต่งชีพฝันคั่นคั่นทุกหนทาง
อารมณ์ของแผ่นดินจะรินร่ำ	ผ่านถ้อยคำของมนุษย์พิสุทธิ์สร้าง
ร้อนจะเร้าหนาวจะเร่ง เปล่งหทัยขงค์	พุงแม่ร้างทางแม่รัก มิรอรี
ด้วยเรี่ยวแรงแห่งมนุษย์จะรุดหน้า	พุงพลังหวังทำหาวิถี
ด้วยเรี่ยวแรงแห่งรักพร้อมจักพิไล	โรจน์ศรัทธาท้ายนี้รุ่งชีวิน
จะวกค้อมภีรจากสาครเศศ	จะกอบเก็บแก้วพิเศษจากกรวดหิน
จะถางทางท่องไปในปัดพิน	จะจูบใจหอมจินตนาการ
จะเห็นหาราววิหคแสงหา	จะย่ำรุ่งสู่ทุ่งหญ้าอย่างกล้าหาญ
จะอำเข็นวนาหาผกาบาน	จะย่ำคืบบันดาลฝันสกา
ดินเมื่อเดินติดดินกลิ่นจะหอม	ใจเมื่อพร้อมเสียดสละสีจะขาว
มือเปื้อนดิน จะปั้นดินเป็นดวงดาว	ใจเหน็บหนาว จะเคี้ยวหนาวเป็นเปลวไฟ

กาพย์กลอนคือรักแท้ในยามยาก จะแต่งคอกหญ้าฝารักยิ่งใหญ่
 ยากจน จะจดจำค่าน้ำใจ ดึกว่ารายแต่ไร่ ใจจะรัก!
 (ฤดีกมล. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น, 2532, หน้า 38-40)

24. ลืมฉันล้นทลัษณ์บ้างก็ได้

ความดีมิได้มีแต่ในวัด	หรือจำกัคอยู่ในกรอบราชฐาน
ในหุบห้วยทรายโตรกครอกชอกธาร	เป็นหนึ่งในห่อม่อย่านของความดี
คนดีใช้จะมีแต่ฟ้าเหลือง	หรือทรงเครื่องเรื่องจรัสรัศมี
ที่ร้องแรงรุ่มร่ามตามพงพี	ก็มากมีธรรมชาติอย่างทองคำ
ของดีใช้จะมีแต่ในโบสถ์	หรือรุ่งโรจน์เรื่องอยู่ราชูปถัมภ์
ได้สมุทรสุดลิกอันดึกดำ	ในเดือนถ้ำของดีก็มีมูล
คำดี ดี มีในสมุคช้อย	มากน้อยก็ยังอยู่ไม่รู้สูญ
ทั้งคำคล้ององกันอันจรรูญ	ทั้งคำพูดพร้อมพูนเป็นคำคน
คำดี ดี มีแสดงบนแท่งหิน	บ้างขาดวินอันกลับกันสับสน
ก็เป็นคำงามจนไม่ช่อนกล	เป็นนิพนธ์คำ คำ กิ่งามดี
ไม่มีกรอบรองคำกิ่งามได้	อยู่แต่ใครจะไปถึงซึ่งได้ที
เมื่อสำนึกลิกซึ่งถึงกวี	มิไม่มีล้นทลัษณ์ไม่รู้แล้ว.

(www.thai poet.net/index.php?lay=show&ac=article&Id=424933)

25. แล้งวรรณคดี

ถึงปุนดาวคู่ฟ้า	อังคาร กัลยาณพงศ์
วารหนึ่งจะเป็นผี	เดือนปี ก็ดี
อย่าคูหมีนปัฐวี	ฟุ้งได้
लगแห่งชอนเพชรไว้	เหยียบย่ำ
	คำล้ำภายหลัง
น้ำเน่าขังท่อข้าง	ถนน
มันย่อมเป็นเมฆฝน	แห่งฟ้า
ถึงด้าแต่หมายผล	เลอเลิศ
เพียรเปรี๊องปราชญ์มิช้า	ช่วยขึ้นมิติศรวง
พลีดวงใจนึ่งซึ่ง	เกษมสันต์
เขียนกาพย์กลอนโคลงฉันท์	คับร้อน
แรงใจใฝ่แสวงสวรรค์	ถวายโลก

หอมโศกสุขทุกข์สะท้อน	คำแถมมนุษย์ขลัง
แฉ่งวรรณคดีชีวินั้น	เสมอมีงขวัญหาไม่แล้ว
ไร้รู้งแค้นฉวีแฉ้ว-	วิญญานไว้ในโลกา
ชื่อเกียรติยศเงินทอง	เนืองนองบำเรอป่าช้า
จะอยู่คำฟ้าพสุธา	ปรารถนาหักห้ามความตาย
ไม่เข้าใจดินและฟ้า	ไม่รู้ค่าจริงสิ่งทั้งหลาย
งูปลาปลาเขลามามาย	หลับตายกับกะลาปราชัย
อภัยแก่วิญญาน	อประมาณนิจันรันครห์วันไหว
บอดทศนะจะนำใจ	ทำให้ใหญ่แต่กระจิริดอนิจจ
แฉ่งคนคติศรีอยุธยา	เกิดกู่ภูมิปัญญาให้กล้าขลัง
เสียดล่สูกรรมตามลำพัง	สุดจะหวังรอดสูอยู่เดียวเอษ

(กวีนิพนธ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศึกษิตสยาม, 2513, หน้า 9-10)

26. วรรณคดีกึ่งพุทธกาล

	สุขุมพจน์ คำสุขุม
ถึงคราวพระอภัยมณี ทิ้งปีแก้ว	ขึ้นเรือยอชต์ไปแล้ว แต่ก่อนรุ่ง
เจ้าเงาะถอด รูปเงาะ เหาะเข้ากรุง	เมื่อเหลือบริน รอยงู เมื่อฟุ้งนา
ขุนแผนเลิก ไชยดี ม้าสีหมอก	ควบเก่งออก ทั้งสุพรรณ หนีปัญหา
วันทองพลอยยินดี เปรมปรีดา	นั่งขีดคิ้ว เขียนตา ไม่อวารถ
ชวนโมรา กากิ มาตีกับ	เพื่อน, แพงครบ จ้วกัน เดิมพันว่อน
พระลอเมา เฝ้าฝับ ไม่หลับนอน	ตามไก่อหลง ไก่อตอน อ้อนอิตัว
พ่อรูปงาม กามนิค มาติดแฮดส์	กามก่อเหตุ ร้าวรด นอนปวดหัว
วาสิฏฐี ศรีสุพรรณ จีบกันนิ้ว	ไม่เกรงกลัว ฟ้าดิน เขยอินทร์พรหม
กระกุ่มพี มีทูน เลี่ยขุนช้าง	ก่อนรอบข้าง เงินทอง เคยกองถม
หลังเล่นหุ่น ไม่นาน ต้องซานชม	ทั้งหุ่นหลัก หุ่นลม ล้มละลาย
รจนา บอกไม่เอา แล้วเจ้าเงาะ	ขึ้นเครื่องเหาะ ถัดฟ้า หลบหน้าหาย
ยีนข้าวพักหลังหลัง ยังไม่ตาย	ควงเพื่อนชาย เดินโซ่ว แถวโตเกีย
ไกรทองหนี ลงทะเล เทียวเร่ร้อน	เวียดนามต้อน ขึ้นฝั่ง นั่งหน้าเจียว
ผ่านมาเลย์ มาเลย์รีด จนซีดเซียว	เลือกเป็อนเกลียวคลื่นควา เป็นข้าวคัง
สาวแก้วไม่ เหลือแฉ้ว แก้วหน้าม้า	เปลี่ยน โคมหน้า ดั่งเดิม แฉมเสริมตั้ง
ศัลยกรรม เนรมิต ภาพปิดบัง	ชายเคซัง ต่างคืน มาชื่นชม
พระรถทิ้ง เมรี เพราะงี่เง่า	ผัวดีมีเหล่า เย็นละขวด แม่สาวขรม
บุษบาว่าอิเหนา เข้าละกลม	รสนิยม เกิดปัญหา ต้องหย่ากัน

.....

โลกเหลือเพียง พรหมแดน บนแผนที่ พอได้ชี้ ขอบเขต ประเทศกัน
 ความเป็นจริง สิ่งอื่น อีกหมื่นพัน ต่อแต่วัน นี้ไป เขตไม่มี
 ...ณ จุดกิ่ง พุทธกาล สื่อสารคล่อง หลายสิ่งต้อง เปลี่ยนปรับ สลับที่
 ปรับเรื่องราว สารพัด ในปัดพิ ปรับโฉมหน้า วรรณคดี...ปรับชีวิต...ฯ

(ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 17 ฉบับที่ 6 เดือนเมษายน 2539, หน้า 174)

27. วรรณศิลป์มีล้นสาย

สุรกิจ กรมมณีกิจ

จากเส้นสายลายสือสื่อความคิด งามวิจิตรกาพย์กลอนอักษรสวรรค์
 เลิศคุณค่าอรรถรสบทประพันธ์ สูงเชิงชั้นฉันทลักษณ์หลักวิถี
 ร้อยเรื่องราวเรียบเรียงสำเนียงหวาน กลอนกาพย์กานท์เอกลักษณ์เอกศักดิ์ศรี
 แต่ละวรรคแต่ละตอนซ่อนนวิ ชิดเขียนเป็นบทกวีมากมีมนต์
 ท่วงจังหวะทำนองของงานเขียน ปรับแปรเปลี่ยนไพเราะเหมาะเหตุผล
 ร้อยกรองกานท์หวานซึ่งจริงใจชน งามเลิศล้ำสูงค่าภาษาไทย
 วรรณศิลป์ถิ่นสยามงามอักษร แต่ละบทแต่ละตอนซ่อนห้วงไหว
 ทั้งสุขเศร้าแห่งรักสลักใจ ซาบซึ้งในคุณค่าภาษากลอน
 จากเส้นสายลายสือสื่อลายลักษณ์ ร้อยทอถักกาพย์กานท์เพลงหวานซ่อน
 สร้างบทเพลงแห่งฝันอันสุนทร นิรันดรวรรณศิลป์ถิ่นกวี

(สกุลไทย. ปีที่ 52 ฉบับที่ 2702 วันที่ 1 สิงหาคม 2549, หน้า 51)

28. ว่าด้วยบทกวี

อภิศ อติภาพ

เช่นเดียวกับชาวนาปลูกข้าวเลี้ยงชีวิตผู้อื่นและได้ชีวิตของตนเองเป็นสิ่งตอบแทน;
 กวีเลี้ยงจิตวิญญาณคนอื่น-และได้จิตวิญญาณของตนเป็นสิ่งตอบแทน

๑

แม่น้ำหิวทิวท้องอด คงอ้มรสภักษาหาร,
 แคนดินถิ่นกันดาร แก่ฝนพานก็พอเพียง;
 แม่น้ำหิวกระหายรัก: กวีถักรักจำเรียง
 ร้อยโคลงจรรโลงเลี้ยง โลมใจพล่านทุรานรณ
 สองมือชวานามัน ปลูกข้าวปันคนหมื่นคน
 เลี้ยงโลก-โลกเลี้ยงตน ตระหนักรู้, ผู้รันทศ
 สิบนิ้วกวีหวัง ประดั่งสานวิญญาณสด
 บาทใหม่จะเริ่มบท บอกดิบกล้าและทำทาย;
 เลี้ยงจิตวิญญาณอื่น แล้วยื้อนคินมาอยู่กาย,
 ศิลป์สรรคั้บรรเจิดฉาย ละลาย โศกหมดโลกเดือนฯ

๒

ถ้อยคำคมกวีนี้เล็กน้อย
 แลไปคล้ายกระดาดขยับ;
 คือเศษเสี้ยวเร็วผันปิ่นมาฝาก
 อาจมองในแง่มุมที่ไม่งาม
 โฉนวนา, ลดาวัลย์มากพรรณพฤกษ;
 ยลกุหลาบ-อาบรินกลั่นดอกไม้
 กุหลาบไพรหลายก้านหวานละม้าย
 ดูดีดีแล้วลงคม:
 บางดอกผลอเผยอกลิบให้แตกด้อม
 ซ่อนร่างสำอองให้คลางแคลง
 สิบดอก-สรูปลักษณะกุหลาบ;
 สิบดอก-แตกต่างเห็นเป็นแบบขล
 บทกวีนี้คือดอกไม้สิบเอ็ด
 อาจพรวามวลบัวบังระหว่างไพร
 ถ้อยคำคมกวีนี้เล็กน้อย
 แลไปคล้ายกระดาดขยับ;
 และอาจด้อยค่าเกินประเมินศัพท์,
 ต่อใครจับคือออกจึงบอกความ
 เพียงหนึ่งในใจซึ่งมากหลากคำถาม
 หรืออาจข้ามความจริงบางสิ่งไป
 ลองนึกต่างว่าเธออยู่ในป่าใหญ่,
 เธอเก็บได้สิบดอกออกปากชม
 อาจคล้ายกันทุกดอก, ออกสวยสม
 บางดอกฉมกว่ากัน-สุคันธุ์แรง;
 บางดอกข่อม, ยังตูมพรางเหมือนอย่างแสรัง
 เส้นที่แฝงแรงยิ่งจริงชอบกล
 ใครจะทราบ, เป็นไฉนให้ฉงน
 เราสิบคน-มองผิดแตกแปลกกันไป,
 ไม่สวยเสร็จประเสริฐกว่าผกาไพน;
 อาจเลื่อนรางอยู่กลางใจใครบางคน
 และอาจด้อยค่าเกินประเมินผล,
 รอบบางคนคือออกจะบอกความฯ

(ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 18 ฉบับที่ 3 เดือนมกราคม 2540, หน้า 130)

29. วิญญาณโคลง

เพื่อ ภัคตะ

โคลงโคลงโคลงโคล่งโคล้ง	โคลง โขลง
โคลงโคล่งโคลง โขลง โคลง	โขลง โขล้ง
โคลงโคลง โขล่ง โคลง โขลง	โคลง โขล่ง โคลง โคลง
โคลงโคล่ง โคลง โคลง โคล้ง	โขล่ง โคล้ง โขลง โขลง

เสียงใครครวญคร่ำเพื่อ	เพลง โคลง
กลิ่นหยดแล้วหยาดโย	ยะเยือกถ้อย
เรียงคำรำจรโรลง	ใจรัก
อาบเสน่ห์อรรดรสร้อย	อิมสร้อยวรรณศิลป์

ริน โคลงมาคิมเค้า	คลอนวล
ขวัญพ้ออย่ากำสรวล	โศกกล้า
รักเรียมไม่เรรวน	รักยิ่ง โคลงนา
มาพ้อฟังโคลงซ้า	ซบหน้าอิงสมร

“ฉันเอาฟ้าห่มให้	หายหนาว (อังคาร กัลยาณพงศ์ - ปณิธานกวี)
จตุจรรย์ศรีศรีมีพราว	พรางพร้อย (สุนทรภู่ - โคลงนิราศสุพรรณ)
ก็อรักหยาดแสงดาว	ลงประดับ (เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ - หฤโหดพรรษ)
พลาถกะนึ่งนุชน้อย	แน่นถ้วนวลสงวน (สมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส - ลิลิตตะเลงพ่าย)
กำสรวลศรีปราชญ์ร้าง	แรมสมร (โคลงกำสรวลศรีปราชญ์)
จากแม่รักฤอาอน	ขาดได้ (ลิลิตพระลอ)
ผจงรักรำโรยขจร	จารึก (ไพวรินทร์ ขาวงาม - ฤติศาล)
ร้อนไซ้ร้อนไฟไหม้	พี่ร้อนกลกาม (โคลงเจ้าเชียงใหม่)
เสียงลือเสียงเล่าอ้าง	อันใด พี่เอ๋ย (ลิลิตพระลอ)
เสียงนุชพี่ฤาใคร	ใครรู้ (เจ้าฟ้ากุ้ง - บทเห่สังวาสและเห่ครวญ)
จึงถามแน่ทรมวย	มานี้ ไยฤา (กรมหมื่นมเหศวรศิววิลาส - โคลงรามเกียรติ์)
ครั้นเมื่อทรงทราบกระทุ้	ตรัสอ้อ! กระนั้นแหละ (ม.จ.จันทร์จิรายุ รัชณี - บ่อน โคลงนายโต๊ะ ฅ ท่าช้าง)
ดูหรือเริ่มหลับแล้ว	ช่างกระไร
เนื้ออุ่นเนื้อแอบไอ	อกน่อง
มนต์โคลงหากหลงไหล	ลืมโลก จริงนา
รักห่มรักร่วมห้อง	ห่มแก้มเริ่มหอม
เสน่ห์โคลงแมนคั้นพบ	ขลังนั้ก
ใจจรดใจจิ้งจิก	ประจักษ์แจ้ง

ไช่เพียงเอก-โทสลัก	เจ็ด-สี่
สัมผัสหากเสแสร้ง	ห่อนซึ่งวิญญาณ โคลง

หทัยหวัง โคลงคู่ฟ้า	อมตะ
คู่รักเรียมฤาละ	เลิกไต้
แด่ฝั่งตั้งพันระ	ใดเทียบ
แม่นสวาทเรียมหม่นใหม่	อกใหม่ โคลงมลาย

วันใด โคลงเชื่อมสิ้น	อวสาน
เนาเปื่อยเป็นตำนาน	อดีตคล้าย
ผองกวีหยุดขับขาน	โคลงคร่ำ ครีเส
ขอเป็นกวีคนสุดท้าย	ร่ำร้อย โคลงนิรันดร์

โคลง โคลง โคลง โขล่ง โขล้ง	โคลง โคลง
โคลง โขล่ง โคลง โคลง โขล่ง	โคล้ง โคล้ง
โขล่ง โคลง โคล้ง โคลง โคลง	โคลง โคล้ง
โคลง โขล่ง โขล่ง โคลง โคล้ง	โขล่ง โคล้ง โคลง โขล่ง

(เหนือฝั่งมหานครที่. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, เมษายน 2544, หน้า 63-65)

30. ศิษย์คู่-อยู่คู่ข้า

นาวา วายุ

เขียนกลอนเปล่าเปล่าไปปดมดเท็จ	กลอนกลเม็ดไช้จะเด็ดถ้อยคำไข
ฉันทลักษณ์ทะลกลั่นปนเปไป	กลอนเปล่าไขเปล่าเปล่าเท่าที่เป็น
กว้างง่ายกว่าจะได้ใคร่ตรองนึก	คำดิ่งลึกเหวอารมณ์จงมนเห็น
ไขอ้างโน่นหอบนี้หวังชีประเด็น	หรือเฝ้าเค้นคำเรียงเพียงสวายงาม
คนเขียนคำคำเขียนคนจนเปราะเปื้อน	จิตพินเพื่อนคอยบรรเลงให้เกรงขาม
ขีดคิดแบบแนบคิดแผนแก่นหาความ	กลอนเช้าขามเย็นขามยั่วกวน
เขียนจนเลอะคิดจนเฟอะกลัวเคอะเงิน	จึงต้องเดินตามกฎเพื่อหวังผล
นี้ศิษย์คู่-อยู่คู่ข้าอย่าสัปคน	เปลี่ยนกลอนกลด้นเกล้าหลอนย้อนแลกเงิน

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 47 ฉบับที่ 3 วันที่ 18-24 มิถุนายน 2543, หน้า 56)

31. สองกาพย์สองกล

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

(กาพย์ไสกุ ๑๗)

“ฟูรูเอะยะ

คาวาสี โทบิกอมหมี มีลีโนะ โอ โตะ”
 ไสกุของบาโซ
 จดจำรำลือมาแต่โบ- ราชนานนักรหนาแล้ว
 คือกาพย์ไสกุแก้ว
 กำหนดจำนวนคำเป็นแนว สามวรรค ห้าเจ็ดห้า
 “ฟูรูเอะยะ

คาวาสี โทบิกอมหมี มีลีโนะ โอ โตะ”
 “บ่อน้ำน้ำใสซึ่ง
 กบน้อยพล้อยแผ่ผิวกระโดดผิง เสียงน้ำจ้อมกระจาย”
 ครบคำครบความหมาย
 ความเงียบสงบอันกลาย กลับคืนปัจจุบัน
 สัจเงียบงังัน
 สงบสยบพิภพพลัน นวัตกรรมเดียว
 อาทิตย์อุทัยเทียว
 จากเย็นเป็นเปรี้ยวเพียงประเดียว กลับย่ำสนธยาฯ

(กาพย์ฉบับ ๑๖)

สะเฮี้ยวหวายฉับงา
 กาพย์ไทยกรีธา เอวา เอวะ เอหาวย
 กก กค กง กน กม เกย
 กระเดื่องตั้งเคย เคียวเคร่งปลั่งปลุกยุคสมัย! ฯ

(ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 20 ฉบับที่ 9 เดือนกรกฎาคม 2542, หน้า 9)

32. สะพานกวี

จุฑามาศ กาญจนยศ
 ห่างกันแค่ระยะทางมาขวางกัน ไซ่ห่างความสัมพันธ์กันที่ไหน
 เพียงแค่ฟากของฟ้ามาเกี่ยวใจ จะกว้างสักเท่าไรก็แค่ฟ้า
 โลกที่เราเป็นอยู่ก็เท่านี้ ไม่ใหญ่เกินใจที่หากจะหา
 หวังวังวนปนเปของเวลา จะนำเราเข้ามาหาตัวเอง
 ปลดปล่อยไปตามวิถีทางชีวิต เราเจอกันเพียงนิดจากที่เร่ง
 งานเลี้ยงลาภยศหลังก็วังเวง แต่ใช้ร่างบรรเลงรักเบ่งบาน
 เธออยู่นั้นขณะฉันอยู่ตรงนี้ เรายังมีสายลมที่โชยผ่าน
 เรายังมีกวีในวิญญาณ ที่ทอดเป็นสะพานระหว่างเรา
 ห่างกันแค่ระยะทางมาขวางกัน ในคืนที่ผกผันอาจมีเหงา

สันภายในแห่งจิตคิดไตร่ตรอง เกี่ยวเชิญเป็นวรรคทองของชีวิต
(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 42 ฉบับที่ 32 วันที่ 7 - 13 มกราคม 2539, หน้า 73)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กระบวนการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ จำนวน 83 บท ดังนี้

1. ละครดาแผ่นดินเดียว

	ท่อม ทางใต้
พลิกแล้วพลิกเล่า-ละครดาเก่าเก่า	บางลายมือบางเงาเก่าคร่ำคร่า
บางประโยคเค็ดเค็ด บทสนทนา	หวังว่าไว้สอดรับกับบทพจน์
ฟังมาจากคนบ้าสนทนากับตัวเอง	กลั่นใจวังเวงมาวางระหว่างที่
ไม่มีเวลาเรียงร้อย ค่อยค่อยคีย์	ก็เขียนลงที่นี้-ละครดาแผ่นดินเดียว
ลายมือเหมือนไก่เขี่ยเมฆชวน	บางขณะขบวนรถไฟขับเคี่ยว
บางรณเมตต์ก็เซซัดลำเกลียว	ปราดเปรียวกับการคิดประดิษฐ์คำ
สั้นสั้นหลากลากหลั่นกันร้อยเรียง	เรียงเสียงเรียงศัพท์ล้ำดับคำ
เขียนถึงโลกมายาคนตาดำ	ทั้งหน้ากระดาษล้ำแง่คำคม
พลิกแล้วพลิกเล่าก่อนเก็บเข้าข่าม	คาบปากกางงามงามค้ำผสม
เขียว เหลือง แดง น้ำเงิน-นั่งงม	จ่อมจมกับอยู่กับคำคร่ำครึห้านัย
พอจะสานต่อแต่ละตอนแต่ละตอน	จากลายมือก่อนก่อน ก็ตีบตันหวั่นไหว
ไม่พริบพริ้งดั่งดาวสกาใจ	หลังไหลเหมือนสายน้ำงามโสกา
เป็นเพียงแค่การเริ่มต้นไม่จบจบ	สองบรรทัดสามบรรทัดลบไม่ครบคำ
เขียนขีด เขียนคำ เขียนค้ำคา	ก็หมดหน้ากระดาษอีกหมาดใบ
พลิกแล้วพลิกเล่า-ละครดาเก่าเก่า	เป็นชีวิตร้อนร่า เวลา ขลาด ไคร่
ไม่เป็นระเบียบไม้ดัดบรรทัดใด	อีกละครดาแผ่นดินใหม่เริ่มต้น-บทสนทนา

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. วันที่ 22-28 สิงหาคม 2542, หน้า 41)

2. ละครสั้นกวี

	วิสา คัญทัพ
เวลาเขียนบทกวีเหมือนมีเสียง	สั่งและส่ง คำเรียง ให้สิ้นไหล
เป็นเสียงที่ ลีกราก ลีกรากใด	เกินกว่าใจ ธรรมดา คนสามัญ
ถั่งถ้อย ร้อยเรียง มาหลากหลาย	ไม่ง่ายคาย ระบายเล่น ดังเช่นฝัน
เฮ้ย ! มึงเป็นกวีไม่กี่วัน	เป็นอยู่ในนิรันดรนั้นแล้วโว้ย
แล้วมึงเขียนบทกวีเวลาไหน	ยามมีจนยาก ไร่ยามหิวโหย
หรือเขียนตามใบสั่งต้องฟัง โหย	กูเขียน โดยอัตโนมัติ
กูเขียนได้ตลอดเวลาบ้างเขียน	เมื่อบังเกิดความเจียนอยากเต็มที
มันจะหลังไหลมาเหมือนวาริ	จนสำเร็จเสร็จพิธีนิมพิลปลัน
เมื่อเสพสมก็จะสมดังไคร่เสพ	เหมือนท่องอยู่ในเวลาที่สุขสันต์
สมาธิ นฤมิตร นิจันรันคร	จิตฝันฟายฟองก็ล่องลอย
อยากเขียนบทกวีอยู่ที่ไหน	เพียงเศษเจ็ยหนึ่งใบแผ่นน้อยน้อย
กลางขุนเขาฟ้าห่มลมวอวอย	หรือบนยอดหอคอยวอชิงตัน

5. กวีเชอหวานดี

	อหังการ กกล้า
กวีเชอหวานดีนะที่รัก	เชอคว้านควักวัดดูดิบหีบจากไหน
ขณะสังคัมเช่นที่เป็นไป	ล้วนทำให้ฉันขลุกแต่ทุกข์ทน
กวีเชอหวานดีนะที่รัก	เชอร้อยถักรุ่งเรืองเกี่ยวเวหน
หยาดสีให้บุปผางามตาชน	ตะวันปรนแสงสวยด้วยยินดี
ลมร่าพันบรรเลงเพลงเซยชื่น	เกลียวดอกคลื่นม้วนพลิกระริกรี่
หรีงรำพึงครวญมาร่วมพาที	คู่ราตรีร้างเรือนไร้เพื่อนนอน
ดาวผลิดอกออกดอกคารดา	เต็มฟ้าวาดพร่างพราวสุลลอน
เสี้ยวเดือนซีกหลีกร้างด้วยดาวรอน	หิวอาวรณ์ไหวคำนึงคิดถึงเดือน
ริมหน้าต่างแห่งหัวใจยังไหวสั่น	เราพบกันในนิทราประสาเพื่อน
เยียบยะเยือกเหลือกผวยลมช่วยเดือน	น้ำค้างเขื่อนดินกลับจับน้ำตา
กวีเชอหวานดีนะที่รัก	เชอคว้านควักวัดดูดิบข้างหีบหา
ฉันอยากเขียนอย่างเธอคู่สักครา	จนปัญญาหัวใจมันไม่ยอม!

(ไรเตอร์แมกกาซีน ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (57) เดือนกุมภาพันธ์ 2541, หน้า 108)

6. กองไฟในทางเปลี่ยว

	บุญศักดิ์ ทองน้อย
ขมขื่นอื่นใดเท่าใจนี้	กลิ่นซบกับกวีที่เสียบหาย
รจนา กรองกลิ่น พรรณราย	คุณค่าคำกลีบกลายเป็นเสียบจัน
ดั่งกินความผิดหวังบนทางเปลี่ยว	ลับคมคำกำเคียวเกี่ยวฝืน
เส้นทางนี้ยาวไกลเพียงใดกัน	เกินกว่าจะฝ่าฟันหรืออย่างไร
แม้นั่งเสียบด้วยท่าทางอันว่างเปล่า	จะยอมแพ้กับผลเก่าก็หาไม่
ต่อแต่นี้จะสุขพินขึ้นก่อไฟ	คุกรุ่นตลอดไปในเส้นทาง
จะเขียนถึงสิ่งใดในคืนดึก	แม้รู้สึกล้มลุกทุกก้าวย่าง
ที่ขอบฟ้ายังแปรเปลี่ยนความเลื่อนราง	ลมฝนฤดูจะพรมพร่างอยู่ทั้งปี

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ 38 ฉบับที่ 43 วันที่ 29 มีนาคม 2535, หน้า 51)

7. ก่อนนอนตอนอยากเขียน

	โชคชัย บัณฑิต'
เหมือนแสงวรรณรส	หมายกบฏต่อถ้อยคำ
ต่อกลอนเคยเกี่ยวกร่า	กลับแหงก์รานคิดกล
ทั้งสี่คีย์ตระกูล	ว่าพื้พูนดั่งพรา่พ่น
ขานีเกือบปีป็น	เสียงสูงต่ำแตกทำนอง
อ้าฉันทน์ไม่สั่นทัด	โคลงก็ขัดกาพย์ไม่คล้อง

คำน้อยโอ้ร้อยกรอง	ฉันท์ลักษณะถูกต้องทาง
อารมณ์ไม่ละเมียด	ดูกระเดียดเชิงกระด้าง
สัมผัสที่จัดวาง	จึงอ้างอ้างเชิงกวี
ความคิดใครปิดกั้น	ฉันท์ลักษณะวางถูกต้อง
คำเพราะความก็ดี	อา...กวีศรีสยาม
จะดีอย่างไรหนอ	คำลอร้องคลอตาม
ทั้งคิดและทั้งความ	ล้วนเหมาะสมตามทีคิด
รูปแบบอันแบบขล	อารมณ์หล่นได้จรด
เครื่องมือสื่อความคิด	หลากชนิดบทกวี
เหมือนแสงวรรณรส	หมายกบฏคำกคดี
รูปแบบฟังแหบศิษย์	ความพอดีอยู่ที่ใด
ก่อนนอนตอนอยากเขียน	ดูกวเขียนพากเพียรไป
บอ กอ พอเข้าใจ	เขียนอะไรหนอกวี

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 44 ฉบับที่ 6 วันที่ 13-19 กรกฎาคม 2540, หน้า 50)

8. กาพย์ด้วยที่สี่

เที่ยงวันฉันดื่มกาแฟ	อรุณ อโรคยา
ที่เกิดจากยุคสมัย	เพื่อล้างบาดแผล
แผลลึกเกิดกลางข้างใน	กัดกินวันวัย
เจ็บปวดรวดร้าวเหลือทน	
พบพานวิถีสับสน	แห่งโลกมีดมน
มีไหมหอมหวานธารรัก	
คูสีสังคมจมปลัก	ทรمانหนัก
เหน็บหนาวความเลือดคาวหนอง	
บางศพไปหน้าเนาพอง	มากมีเงินทอง
ไม่อาจหยุดยั้งความตาย	
กาแฟถ้วยแรกนี้หมาย	ล้างความวุ่นวาย
ออกจากจิตใจของเรา	
กาแฟถ้วยสองล้างเศร้า	และล้างความเขลา
ออกจากชีวิตจิตใจ	
ถ้วยสามล้างแผลข้างใน	ถ้วยสี่หมายไฟ
จุดประกายวรรณกรรม	

(จุดประกายวรรณกรรม. ปีที่ 19 ฉบับที่ 6450 วันที่ 21 พฤษภาคม 2549, หน้า 7)

9. ก็คราก็หน้าเดิม

“อินทปโตโต”

ณ ห้วงหนึ่ง ตรึงหน่วงผู้ห้วงนึก
 ประจจะหยาด...หยดย่ำคำบรรยาย
 แต่ละบาทแต่ละบทกำหนดบ่ง
 ก็จับจด...หมดจบ...ก็จ่อมจม
 เสร็จสิ้นทานทวนทบทเป็นจบท้าย
 ทุกวรรคลงตรงรับกับเรื่องราว
 ก็สื่อพิมพ์ตีผล...ก็คนผ่าน
 ก็ประดังยังประดา...คนหน้าเดิม
 จากเบื้องหลังพลังลด...ถึงบทเล่า
 จากคืนวันผันวารชวดผ่านแว
 ฉนั้นผู้คิดผู้เขียน...ผู้เพียรขับ
 ไซ้เพื่อนำล้าหน้าหนึ่งธานี
 (ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 16 ฉบับที่ 10 เดือนสิงหาคม 2538, หน้า 206)

ปากกาหมึกคงมันสรรพคดีสื่อหมาย
 เส้นภาพรายเรียงราย้อนอารมณ์
 สดับสรรพรับรองส่ง...กว่าเสร็จสม
 กับนิยามความนิยม...หนึ่งเรื่อง...ยาว
 มิกลับกลายคงกลอนเชิงวอนกล่าว
 จึงส่งกองบอออกก้าว...หาญเหิมเกริม
 ก็ศิลป์สารปากประสงคว่าส่งเสริม
 ก็เรื่องหลุดสุดจะเริ่มอีกใหม่แล้ว
 จากโลกเพียรเวียนพา...ถึงล้าแล้ว
 ากวงแก้วกลอนกานที่ผ่านโศกี
 ไซ้เทียบศัพท์ภายากวิศรี
 ฤาชีวิณอยู่หว่าง...“กับรางวัล”

10. เกี้ยว

เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์

ข้าลับเคียวเล่มเก่า-ใต้เงาจันทร์
 น้ำค้างตกเผาแผ่ว-ขลุ่ยแว่วมา
 กลิ่นสบาโคลนอวลอายกลิ่นกายข้า
 หอมมาจากห้วงบรรพกาล-ไกล
 ข้าฝืนถึงเจ้าทวยเดินลุยทุ่ง
 ข้าคงได้ปิ่นคันตาลเก็บน้ำตาล
 ข้าคงเกี่ยวเคียวคายอีกฤดู
 ลมหายใจคล้ายจำเรียงเสียงคนตรี
 ให้เธอ-แม่โพสพสงบงาม
 หยาดน้ำค้างตื่นพรากจากภวังค์
 อาจเป็นเธอเพื่อนมิตร-ผู้พิศโลก
 คูสิ, บนโต๊ะแสง-โปิ๊ะไฟ
 เธออาจดูจากเก้าอี้ไปสักครู่
 เธออาจเห็นร่องรอยของแสงจันทร์
 ขณะเธอชงชา-ข้าก่อไฟ
 หันหลังให้ภาพมาอาวระ
 ข้าจึงเขียนกาพย์กลอนด้วยเคียวเก่า

ฝันข้าฝืนอยู่ในกระท่อมใบหญ้า
 เพลงขลุ่ยเรียกน้ำคำหรือว่าอะไร
 เดือนสิบสองท้องนา-หอมข้าวใหม่
 จากหยาดน้ำสีใสของเหงื่องาน
 ฝันถึงรุ่งอรุณแสนอ่อนหวาน
 หรือคือฝันอันร้ายรานของวันนี้
 เริ่มต้นแต่เช้าตรู่-สุวิติ
 ข้าจึงอ่านบทกวีให้เธอฟัง
 เรื่องราวหลากหลาย-ความหลัง
 ใครยังนั่งเขียนหนังสืออยู่หรือใคร
 ด้วยเสลาโคลนร่วมสมัย
 ยังเปล่งสุ้มแสงใหม่ของเช้าวัน
 โอ้, ฤดูกาลแห่งความใฝ่ฝัน
 บันที่กรอยนิรันดร์-สรรพสาระ
 ติดตามลมหายใจไปทุกขณะ
 มาค้นหาสัจจะจากผืนดิน
 ด้วยแรงเร้าของฤดูมูรัฐสิ้น

ด้วยจอบ ด้วยใจ ด้วยจินต์	หินจึงมอบดอกไม้ให้ดวงดาว
เป็นดงดอกไม้ในความรัก	เป็นแปลงผัก, เรือกสวน เป็นทุ่งข้าว
ห่างจากโต๊ะหนังสือไปชั่วคราว	วางดินสอ, กระดาษขาว-เขียนแผ่นดิน
เธออาจลุกขึ้นเดิน-มีอกดอก	เธออาจมองเห็นนกผก โผผิน
เลียงลมร่ำน้ำไหล-เธอได้ยิน	ในแดดสายมีสีน้แสงศรัทธา
ข้าโน้มเกี่ยวเรียวรวง-ในห้วงคะนึ่ง	ปีติอันลึกซึ้ง-ไว้เคียงสา
ว่าข้าคือลูกชายของชวานา	เติบโตด้วยข้าวปลา-สามัญชน
แต่ละก้าว แต่ละเกี่ยว แต่ละกำ	แต่ละคราว แต่ละคำ นั้นเข้มขัน
แต่ละคม แต่ละคิด แต่ละคน	แต่ละรวงโน้มตน-คนโน้มตาม
โน้มให้ดินวิญญาณ์-การวะ	โน้มใจให้สัจจะมิละข้าม
ละเปลือกละวางรูปนาม	ยิ่งใหญ่ในความสามัญ
ข้าวางเกี่ยวเกี่ยวแล้ว-ฤดูกาล	ให้เหงื่องานคาลดล-ความใฝ่ฝัน
มองสระน้ำยามนี้-สีแสงจันทร์	ใจของเราเกี่ยวกับ-พระจันทร์ดวงเดียว-๑

(ไรเตอร์แมกกาซีน. ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (56) เดือนมกราคม 2541, หน้า 102-103)

11. ขอต่อมหายใจ

	<i>คำเมือง เอกอ้อย</i>
บทกวีคือลมหายใจของฉัน	ทุกคืนวันฝันใฝ่ไม่รู้หาย
หอมสวรรค์ป่าแก้วแพรวพราย	สุดสายรุ้งทอก่อวิญญาณ
นานนักลมหายใจจะขาดสิ้น	หวังถวิลมีชีวิตสถิตสถาน
แม้จะอยู่กับความทุกข์ทรมาน	ก็ยังต้องการความเป็นคน
หนึ่งปีมีผลงานเพียงหนึ่งบท	พอปรากฏให้เพื่อนเห็นสักหน
ให้รู้ว่ายังมีชีวิตเวียนวน	อยู่บนสายธารวรรณกวี
คำประพันธ์คือลมหายใจของฉัน	ถ้อยรำพันเป็นจริงทุกสิ่งนี่
ไม่ถึงกับหวังเรียงแถวเคียงรุ่นพี่	แต่ว่ามีเรื่องราวบอกกล่าวงาน
ฉันขอต่อมหายใจวรรณกรรม	เพื่อเทิดคำหอมกรุ่นอวลอุ้นหวาน
เพื่อเบิกคุณค่าของตำนาน	บันทึกจดจารกับคืนวัน

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 39 ฉบับที่ 21 วันที่ 25-31 ตุลาคม 2535, หน้า 51)

12. เขียนคำเมื่อยามจน

	<i>นฤมิตร ประพันธ์</i>
เขียนคำยามลำเค็ญ	ก็ยากเย็นแล้วถ้อยคำ
ก็เรื่องก็ลำน้า	ก็คิบบิบใช้สติ
เขียนคำในยามก่อกุ้ม	ความจนรุมกระหน่ำตี
สัจจะที่ซัดซี่	คือเวียนว่ายในวังวน

วนวังความคลั่งบ้า	ด้วยปากกาที่พาจน
คืออับและสับสน	ทั้งสมองและสองมือ
เรื่องยาวว่าวาวงาม	ความจนตามมาค้อนตือ
จนพลัดกระเด็นหัวือ	และหายหกไปตกไกล
เรื่องสั้นว่าที่สุด	กลายเป็นทรุดกับทรงไป
กาพย์กลอนยิ่งหลอนใจ	ว่านี่มั่วหรือผีมือ
เขียนคำในยามยาก	ช่างเหลือลากจริงลายสือ
ตั้งทำจนตาปรือ	เหมือนถ่างตาเพื่อฆ่าตน
เขียนคำในยามนี้	คงยากดีเพราะยากจน
มั่งมีสักครั้งหน	คงอืมข้าและอืมคำ

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 35 ฉบับที่ 43 วันที่ 9-15 เมษายน 2532, หน้า 46)

13. เขียนบทวีปทำไม

สัจจร อิศรา

ทำไม

เธอถามฉันว่า

อดหลับอดนอน

เขียนบทวีปทำไม

ไม่ได้ตีพิมพ์

ไม่มีค่าตอบแทน

ฉันตอบเธอว่า

เขียนเพื่อเยียวยาหัวใจ

ที่เจ็บไข้...

...เขียนตาย

(www.oknation.net/blog/sanjorn)

14. คั่นหา

ท่อม ทางใต้

ข้าฯต้องเดินทางไปต่างถิ่นต่างที่

เพื่อจะมีกวีสักบทร้อยรสอักษร

ทุลักทุเลทุกันดารคอน

อดหลับอดนอนได้ไม่ผลัดใบ

ข้าฯต้องสั่งสมเสพสารจากหนังสือ
 ตำราเด่น ณ ปัจจุบันอันเกรียงไกร
 ข้าฯต้องเรียนรู้โลกปัจจุบันอันมาหา
 ขณะโลกโลกาวิวัฒน์เร่งรัดวัน
 ข้าฯยังต้องหมกมุ่นเคยคุนกิเลส
 เจอคนรยั่วจริตชีวิตทรุด
 ข้าฯยังต้องอยู่ในสังคมโลกกลม-เอียง
 กิน กาม เกียรติ เหยียดเหยียดอยู่โยงยาม
 ข้าฯยังหาไม่พบ จุดจบชีวิต
 ปริศนาในกวีนี้มีดมัว
 (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 45 ฉบับที่ 28 วันที่ 13-19 ธันวาคม 2541, หน้า 49)

15. ครู

สุนทรทำคำร้อยสร้อยสนอง	วามิช จรุงกิจอนันต์
เบิกระบายราชวลีกวีกร	ตามทำนองศัพท์เสียงสำเนียงประสาน
กำหนดนิจิจิตเนื่องประเทืองทัศน	ประจักษ์สังฆธรรมจารการกวี
ภาษาแก้วอันกวีนิพนธ์พิงินดี	โสมนัสสถักษณาภาษาศรี
เสนาะคล้องซ้องคำแจ่มจำรัส	สุนทรียาล้ำสำราญ
ละมุนละม่อมกลมกลอนปรนเปรอ	ประจักษ์ส่วนน้อมพร้อมเสนา
ถึงหวานไหนใดน่านหวานแล้วจืด	ทั้งท้าวเธอไพร่บ่าวมายาวนาน
ระบาคำกำหนดคพจมาน	ไหนจะยี่ดงย้าเหมือนคำหวาน
คมไหนใดจะสมกับคมด้อย	จำเรียงลานหลากคำดีมีค่าใจ
มิว่าใครใจกล้าแข่งกว่าใคร	อันเล็กร้อยควรคงให้หลงไหล
ฝั่งฟ้ากว้างห่างมากสองฟากฟ้า	ก็ขาดได้ด้วยคมคารมราย
สูงกว่าสรวงดวงพรารด้วยดาวพราย	จะกว้างเหนือจินตนาอันอย่าหมาย
ที่ลึกล้ำล้ำล้ำมหาสมุทร	ไม่เกินกรายกริดย่านด้วยกานท์กลอน
ถึงภพแจ่มแสงตะวันอันรุ่งรอง	ไม่ลึกล้ำจุนมิคิน้ำคำสนอง
สว่างแจ่มแสงเจดุนานับ	อักษรส่องสว่างในหัวใจคน
ประดับไว้ในทรวงแห่งปวงชน	เป็นอัญมณีประดับประดาผล
มนตราซึ่งซึ่งชานในกานท์แก้ว	ผู้ต้องมนต์วรรณลักษณ์สลักตรึง
ให้เหมือนใยไฟจำคิดคำนึง	ให้แน่นแน่วในสำนึกรู้ลึกถึง
จะพูดเพื่อผลพร่ำแต่คำพูด	จนรักรังรักเรียนลงเขียนงาน
คิดถึงสุนทรภู่ว่าครูกานท์	ฤทธิสุจน์สิ่งใดให้ใครอ่าน
	เขียนเกิดให้อยู่ยาวนานเหมือนงานครูฯ

(ขับขานกาพย์กลอน. กรุงเทพฯ: อุพิมพ์เพกา, 2532, หน้า 13-15)

16. คืนนี้ไม่มีบทกวี

วิชาดา ศ.มอรรีสัน

กระดาษเปล่ารวดราวหาคำพูด	ในหัวใจชวนชูดรอยบาดแผล
เป็นดอกไม้ไร้ค่าต่อตาแล	ความคิดอันอัคเอแพ้อารมณ์
ตั้งเรื่อน้อยหลงทิศพิชิตฝั่ง	ใกล้แตกพังกลางเกลียวคลื่นขึ้นชม
เห็นนางนวลเยาะหยันในสายลม	เห็นตัวตนชานชมเคว้งคว้างลอย
ในคืนนี้ไม่มีบทกวี	ไร้คำหวานมาลีร้อยสายสร้อย
ก่อนหินมีอจเจียรระโนเป็นเพชรพลอย	แสงทิ้งห้อยสุดท้ายจวนลับลา
กระดาษเปล่าสะท้อนได้แต่ว่างเปล่า	มองดวงเดือนนิ่งเนาอยู่บนฟ้า
คำคืนนี้ไร้สิ้นกลิ่นผกา	ใจอ่อนล้าราโรยอย่างเจียบบัน

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 40 ฉบับที่ 36 วันที่ 6-12 กุมภาพันธ์ 2537, หน้า 51)

17. คืนเปลี่ยว

ฤทธิ์รงค์ พิทยา

ดอกฟ้า หนีฤดีคืนก็สิ้นสุข	ผจงเด็ดดาวเรืองปลุกรำลึกหลัง
หลายปีผ่านหวานคล้อยถอยหลัง	วันนี้นั่งเหม่อมองถวิลมัน
ดอกเหลืองนี้ชูชีวิตวิจิตรด้วย	สีเหลืองสวยเดิมสีขีวมัน
ลบความหม่นล้างหมองของชีวิต	ให้เจดอันสว่างจ้าดังมาลี
สีเด่นเหลืองเรืองพราดังดาวสุก	สีใสดุกทุกซ์ค่านำพาหนี
สีช่วยฉันท้มดำถ้าฤดี	เสยลิ้มที่ท่วมทุกซ์มันรุกราน
จอกภาพฟ้าฉายภาพออบแสงสรวง	คาราควงทอระยิบกระพริบหวาน
นางเอกจันทร์เปล่าเปลี่ยวโคดเคี้ยวนาน	พระเอกหล้าอยู่ไกลกานต์ร้านเพลินชม
ฤจันทร์ข้มฉันท้มจิ้มแยมใกล้แก้วเจ้า	ฤจันทร์เสร์ฉันท้มจิ้มหม่นทนขาดเงิน
ขาดไปหมดบทกวี, “โพลิน” เมิน	วิบากเกินจะได้บันไดดาว
ความเปลี่ยวสรรคืบั้นเจียรระโนเพชร	อาณาจักรความสำเร็จกว้างกว่าหา
มองไม่เห็นเม็ดทรายในดาวพราว	เม็ดทรายฉันท้มเห็นบนหนาวทางก้าวเดิน
สมน้ำหน้ากะลาหัวเจาะ	ก็ว่าเพราะอยากเกิดเป็นตัวฉันท้ม
โยไม่เอาวิญญาณสุนทร (ภู) นั้น	มาเข้าครรภ์พร้อมกับฤทธิ์รงค์, ละ เฮ้ย
จะโทษแม่โทษพ่อก็ไม่ได้	จะโทษใครดีเล่าตัวเราเหวย
ก็โทษแม่งดินฟ้าว่าไปเลย	ได้ลงเอยจบบทกวีเสียที...เฮ้อ

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 38 ฉบับที่ 39 วันที่ 1-7 มีนาคม 2535, หน้า 55)

18. เกราะห้รักพันปี

ธีรยุทธ บุญบงค์

ถึงเป็นเกราะห้ยังคงดำรงมั่น	หลักประกันขวัญมิ่งด้วยสิ่งไหน
-----------------------------	-------------------------------

ฝีมือดีเด่นเป็นเช่นไร	รางวัลก็ยังอีกไกล อาจเกินคว้า
ไม่มีใครบังคับ ยอมรับอยู่	เห็นครุฑร้อยคำปรารภ
เห็นพี่เรียงถ้อยวันเวลา	เป็นชื่อทิพย์ผกา พิรุณพราว
หอมเหลือคำหอมจากอ้อมอก	นำชานธรรนำคจกจากห้วงหา
มีนางฟ้าประคองฝันปั้นเดือนดาว	มาปลุกครวกล้ำเค็ญเป็นกำลัง
หลอมชีวิตคิดเขียนเปลี่ยนอักษร	เป็นวรรคบทกาศกมลอนสะท้อนหวัง
สังคมนี้มีแง่มุมน่ารักซึ้ง	มีความหลังความลึกให้ขุดค้น
อยากเผยความลับจากหีบห้อย	ที่เกี่ยวข้องด้วยความเชื่อใจสับสน
เป็นขยะหรือไม่ เคยกังวล	แต่เหตุผลความรักหนักพอตัว
รักจึงเขียนความจริงอิงความรัก	ไม่หาญหักน้ำใจสิ่งเหนือหัว
ด้วยเชื่อมั่นกฎแห่งกรรมดำเนินกถ์	ดิฉันคนเห็นเป็นพยาน
เหมือนตลกหัวเราะหิรัญ	แม้ตระหนักคดคำทุกสถาน
บทกลอนประเทศนี้ไม่เบิกบาน	คนอ่านคนเขียนคนเดียวกัน
จะรำไรโยหรือ ให้อื้อยุด	รอยที่สุดเขาเล่นหุ่น เล่นเงินผัน
เล่นอักษรสื่อมนุษย์สุดสามัญ	ไม่อาจกลั่นหมึกหมองเป็นทองคำ
ยอมรับเคราะห์ต่อไปไม่กลัวแพ้	กลัวก็แต่คนรอบข้าง โถมเหยียบขี้
อีกพันปีอาจคุ้มคืน ไม่พ้นกรรม	เคราะห์ก็วินิพนธ์กระหน่ำยืมจ้าน

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 48 ฉบับที่ 2 วันที่ 8-14 มิถุนายน 2544, หน้า 64)

19. จักถนอมอมรักสักนิรันดร์

ปรีดา บุตรสา

-หนึ่ง-

กลิ่นมาจากดอกฝนนบนภูผา	ในเกสรดอกหญ้าของป่าหนาว
รินหลังไหลใสล้ำน้ำแวววาว	สู่สายธารดวงดาวอันพราวพราย
แต่ละหยาดแต่ละหยดล้วนสดสวย	ระรินรยด้วยกลิ่นมิสิ้นหาย
แสงตกเต็มแก้วจับประกาย	ทอเป็นรุ่งงามสายโค้งรายเรียว
ข้ามขอบฟ้าฝั่งฝันสีอันอาบ	เกิดเป็นภาพทาบเงาป่าเขาเขียว
ก่อต้นรักปักหมายมิคลายเดียว	แตกกิ่งพันธุ์โน้มเหนี่ยวเป็นเกลียวกลม
แอบอิงไอร่วมกันเป็นเมฆอุ่ม	กินแสงจันทร์ละมุนกรุ่นผสม
หมู่แสงดาวพราวพริบระยิบชม	ร่วมกันห่มรวมกันให้ในนิทรา
รับอรุณด้วยเสียงสำเนียงใส	ของมวลหมอกดอกไม้ในพฤกษา
ฟังเสียงนกผกผินยินยลตา	จึงรู้รับกับค่าเวลานี้

-สอง-

จักถนอมอมรักสักนิรันดร์	ด้วยหวังจิตต์เสกสรรฝันหลากสี
-------------------------	------------------------------

จักถักถ้อยร้อยดาวพราราดรี ให้เป็นบทกวีที่งดงาม
(สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์. ปีที่ 48 ฉบับที่ 44 วันที่ 29 มีนาคม - 4 เมษายน 2545, หน้า 65)

20. จากหนองถึงหนอง

	<i>ก่องแก้ว กวีวรรณ</i>
พอเกิดอยู่ดิฐรมในสำนึก	หยุดข่มเหงรู้สึกคนถักถ้อย
มาลัยคำไข่เคลื่อนจากเลื่อนลอย	กว่าหนึ่งคำน้อยจะพรั่งจะถึงเท
นั่นสั่งสมบารมีกวีธาดู	ครุ่นคิดมากกว่าปราชญ์ในร้อยเล่มที่
ไข่ประสมคำหวานผ่านปนเป-	คลุกเคล้าทะเลของถ้อยคำ
ไข่ท่องจำแล้วจดแล้วคคิด	ไข่ซ่อนรียยาในซ้ำต่ำ
ไข่หวังอวดสวยตำรายรา	เรียงร้อยคิมคำในรูปนาม
ถ้าจะมีสักหนึ่งถ้อยที่ร้อยเรียง	ไข่ถกเถียงหากเพียงอยากทักถาม
ว่าในโสมมนั้นหมดความงดงาม	แบ่งแยกนิยามอย่างชัดเจน(?)
อะไรคือดิฐรมในสำนึก	ที่สร้างสรรค์จากผลึกที่ผ่านเห็น
ที่แสดงตัวตนหมายเติบโตเป็น	ที่ชี้เข้าข้ามเส้นความขัดแย้ง
คืออะไรวัดใสสำนึก	ความไม่เชื่อชาญรู้สึกหรือกำแหง(?)
หรือโดยสนามนักรบภพจำแลง	ที่เปิดแสดงโดยผ่าพันธุ์--
ผ่าพันธุ์กระสันจ้องผลาญเสพ	อวดอ้างเป็นเทพโดยคัดสรร
โดยพวกพ้องสำนึกว่าหนึ่งนั้น	คือการแบ่งปันอาหารจากจานพรม
จึงบังหนองกวีอาหนิหื้อ	ด้วยไม่อาจร้องขอในข้อถาม
ว่าปีกผีเสื้อกวีนิยาม	กว่าจะบินผ่านข้ามนั้นยากเย็น

(สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์. ปีที่ 49 ฉบับที่ 25 วันที่ 15-21 พฤศจิกายน 2545, หน้า 64)

21. จากหาดร่ำถึงคำกวี

	<i>ท่อม ทางใต้</i>
หาดร่ำน้ำตาหาดเสียงสาครร่ำ	กระทบเสียง เรียงคำกระทำถ้อย
กระทบใจไหวเย็นเห็นรูปรอย	สลักร้อยถ้อยถักสลักคำ
เวียงฟ้าทะเลกว้างอ้างว้าง-ว่าง	สายตาพาดพรางไปถ่างคำ
และฟ้ากว้างระหว่างน้ำมีคำนำ	จึงจรรบทกวีคำไว้ค่านับ
ด้วยมนโสมนขณะหนึ่ง	ที่เห็นภาพลางซึ่งจึงไข่จับ
ตกลึกเท่าสำนึกที่ประทับ	นั่งสลับรับหาดร่ำน้ำตา
หาดร่ำใจร่ำจนคำร้าย	มือสายระบายสายไปตามสา
น้อยรู้สมรู้เสพศึกษามา	พอรู้ค่าแค่พรวดเป็นคำกวี
หากหาดร่ำร้อยหาดในวาคกวงค์	คงหมื่นแดนแสนซัง-ฝั่งแสนสี
หลากถ้อยร้อยจินต์ให้อินฤติ	กล่อมเกล้า้ม แด้มดี ทวีทยอย

ถ้าสำนึกและรักตระหนักรู้	ที่หาคร่ำพำนักประจักษ์จะสอย
ค่าแห่งรัก ประจักษ์ จะคอย	ได้หาคร้อยรำหาตสาวาหนีรันคร
แต่ได้จับขานกวีมาขบคิด	ไซ่ปรัชญาชีวิตความหวาดหวั่น
แต่สังคัมห่มให้ไฟโลกันตร์	ไซ่อดีตาค้ออันอันระทม
หาคร่ำน้ำตาหาตซัดศาคร่ำ	กระทบเสียง เรียงคำคำขึ้นขม
กระทบใจ แปรใจ จารคำระบม	ตามอดีตว่าสม คมคำกวี

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 42 ฉบับที่ 22 วันที่ 29 ตุลาคม - 4 พฤศจิกายน 2538, หน้า 69)

22. ฉันจึงเขียนบทกวีว่า

พาราอายุ

ฉันจึงเขียนบทกวีว่า

...บทกวีเขียนบทกวีว่าฉันจึงเขียนบทกวีว่า...

ฉันจึงไม่เขียนบทกวีคำท่อนักการเมืองเสงซวย

เพราะป่วยการที่คำไม่ก็คำจะไปแก้ไข

ฉันจึงไม่เขียนบทกวีแต่ความรักแสนงดงาม

เพราะบางเวลาฉันยังอยากเสพกามกับเด็กอายุสิบสี่

ฉันจึงไม่เขียนบทกวีต่อเทคโนโลยีวิบัติสมัย

เพราะสุดท้ายฉันก็เดินเคียงข้างไปกับมัน

ฉันจึงไม่เขียนบทกวีถึงความงามของท้องทุ่ง

เพราะยุ่งกับงานทั้งวัน ในคำคินนั่งมีนอยู่หน้าบาร์

ฉันจึงไม่เขียนบทกวีวิพากษ์สังคม

เพราะสังคมไม่ยอมรับฉันและฉันไม่ยอมรับสังคมจึงไม่มีสังคมไม่มีฉัน

จึงไม่มีฉันเขียนบทกวีวิพากษ์สังคมจึงไม่มีสังคมให้ฉันเขียนบทกวีวิพากษ์

ฉันจึงไม่เขียนบทกวีให้คนรักเก่า

เพราะไม่รู้จะเอาเรื่องเงงมาเล่าซ้ำทำไม

ฉันจึงไม่เขียนบทกวี...

เพราะ...

...

...

...

...

ฉะนั้น...

ฉันจึงเขียนบทกวีว่า

...บทกวีเขียนบทกวีว่าฉันจึงเขียนบทกวีว่า

...ฉัน จึง หาย ใจ...

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 49 ฉบับที่ 20 วันที่ 11-17 ตุลาคม 2545, หน้า 73)

23. ซีไรต์ สีอะไรก็ไม่ทราบ

	เจน จรรโลง
สีซีไรต์สีอะไรใครถามบ้าง	สีบเสาะสาวมานานสุขานสี
สินรกหรือสวรรณครวรรณกวี	เป็นสีดีหรือสีเน่าละเคล้ำกัน
สีสว่างสีมืดสีจืดเข้ม	สีขมเค็มสีคารมระงมฝัน
สีดอกไม้หรือสีรุ่งระงูตะวัน	สีเสกสรรสีผลัดคันสีวรรณโค
กรรมการตาถึงลึกซึ่งหรือ	เคยฝึกรปรีอกรองกวีที่ตีใหม่
คันแต่คนเด่นดังชื่อฝังใจ	น่าสงสัยพฤติกรรมที่จำเจ
เศรษฐกรเรื่องอักษรสุนทรโณน	สุดหาใครใจถึงจึงหันเห
นำเป็นห่วงกวีวายเพราะถ่ายเท	กวีเก็จึงได้แล้งทั่วแหล่งไทย
ป.ล.	
ช้อยถามเล่นเป็นสนุกอย่าจุกจิก	เพียงสะกิดปลายเล็บจับใจ
ไม่หวังดอกลูกธรรมาสงระไร	องค์กรไหนกล้าเอียงไร้เที่ยงธรรม

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 46 ฉบับที่ 48 วันที่ 3-9 ตุลาคม 2542, หน้า 49)

24. ณ ทูรสมัย

	ศิริวร แก้วกาญจน์
อย่าซัดอย่าเขียนบทกวี	คนประเทศนี้เขาไม่สน
ซ้าเป็นกวีมีแต่จน	เห็นใครทุกข์ทนก็ร่วมทุกข์
อย่าเขียนบทกวีเพื่อชีวิต	อย่าสะท้อนความวิกฤติความเข็ญทุกข์
สังคมเขี่ยเขา-ไม่เหมาะสม	ต้องเขียนปลอบปลุกอารมณ์เร้า
อย่าเขียนเลขงานวรรณกรรม	สังคมเขี่ยคำว่าโง่เขลา
ดังหลงยืมหัวกับรูปเงา	และดังหลงโง่เงาอยู่มมาย
อย่าซัดอย่าเขียนเลขงานศิลป์	แผ่นดินไม่ซึ่งถึงความหมาย
ซันซิดเขียนไปก็เปล่าดาย	โลกนี้เขาหน้าดวงแก้วงาม
อย่าสร้างเลขงานศิลปะ	เขามองเป็นขยะน่าเหยียดหยาม
หัวเมืองไสวด้วยไฟกาม	เผาไหม้ลูกกลมหัวใจคน
อย่าเลยอย่าสร้างศิลปะ	โลกจะเขี่ยยืมให้หมองหม่น
สื่อกามปิดตาประชาชน	ความคิดมัวมนทุกมุมเมือง
อย่าซัดอย่าเขียนงานกวี	คนประเทศนี้ไม่รู้เรื่อง
ซันซิดเขียนไปก็เปล่าเปลือง	มีเคยประเทืองปัญญาใคร
ศิลปะ วรรณกรรม	อย่าสร้างอย่าทำมันเหลวไหล

อย่าถามหาคนที่สนใจ เมื่อแผ่นดินลุกไหม้ด้วยไฟกาม
(ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 17 ฉบับที่ 9 เดือนกรกฎาคม 2539, หน้า 169)

25. คลใจ

	สาคร ชิตังกรณ์
ระลึกถึงชีพร้าง	เลยหาย
ผ่านแคคผ่านฝนกราย	คำซ้ำ
ตะวันพระจันทร์ฉาย	โคมคู่ ฟานา
ยี่สิบเจ็ดปีเข้า	ชีพใช้นิดเดียว
เหลิยวโลกแลโลกกุ่ม	บางคราว
โลกทุเรศเล่ห์ลวงฉาว	เหลี่ยมลิ้น
บางครั้งโลกกลับราว	ราชรถ
วิจิตรพิศษาคูลิ้น	โลกล้วนชวนชม
นมนานผ่านพบแท้	เพียงฝัน จริงธา
กลับต้นนั้นก็พลัน	จากแล้ว
ขณะหลับก็หลงสรรพ	ปั้นแต่ง นั่นแล
ตื่นก็ปราศตลาดแคล้ว	เปล่าไร้ในกาล
ผ่านทางทุกทิศพื้น	ภยันตราย
ฝันประหนึ่งนวนิยาย	บทเศร้า
ชีวิตพบ-พรากรมิตรสหาย	แรมเรื่อย รักเอย
มีแผ่นดินต่างเขี้ยว	ประหนึ่งล้อเรือนฝัน
วันคืนมาสะกิดข้าง	กระซิบคำ
ว่า ประสพการณ์ควรจำ	เก็บไว้
ก็ทศ ก็ที่ คำ-	เนินสูง นั่นนอ
แต่ละวันละวัน ได้	รำให้กัहन
คลใจในบัดนั้น	ไฟใจ
ลูกโซติ ณ ใจไสว	สว่างหล้า
กินดึกและ โคมไฟ	สงบเงียบ
นั่น ปากกา สมุด, ข้ำ	เริ่มต้นผจง โคลงฯ

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 45 ฉบับที่ 13 วันที่ 30 สิงหาคม – 5 กันยายน 2541, หน้า 49)

26. ดอกไม้

“ละอองจันทร์”

เธอให้ดอกไม้

ฉันถามว่าให้ทำไม

เธอตอบ

.....

เธอให้ฉันเขียนบทกวี

ฉันถามว่าทำไม

เธอตอบว่า

“ฉันจะรวมเล่มให้”

ฉันบอก

“ฉันอยากได้ดอกไม้”

(มติชนสุดสัปดาห์. ปีที่ 13 ฉบับที่ 685 วันที่ 8-14 ตุลาคม 2536, หน้า 49)

27. คำทอกันในวันทิว

เยพิมอฟ ฟอน วีร์ ฟ้าฟาง

อักษรฉันเดินออกมาจากหน้ากระดาด

แล้วควาดฉันว่า ตัวข้าหิว

ฉันตกใจหวาดกลัววิ่งตัวปลิว

ก็กลัวเหมือนกันฉันตะโกน

มึงเขียนกูทำไม ไอ้นักเขียน

กูคลื่นเหียนบทกลอนละคร โขน

มันด่าฉันแข่งสาปอย่างหยาบโขน

เพราะกูไม่ใช่จอมโจรจึงเขียนมึง

มันวิ่งตามติดติดฉันหวัดล้ม

ช่างขึ้นชมอย่างที่เห็นเป็นที่หนึ่ง

อักษรนั้นมันเป็นบ้าหน้าถ่มึงทิ้ง

กูเขียนมึง ยังข่มขู่ให้กูกลัว

ฉันให้ห่มวิ่งล้มลงตรงทางเปลี่ยว

อักษรเคี้ยวเชืงฉัน มันนำหัว

มันบอกวา กูเบื้อแทมีแต่ตัว

มึงจนแล้วยังทำขั่วมาเขียนกู

กูไม่อยากเป็นบทกวีที่หน้ากระดาด

ที่มึงวาดฝันให้กูไปสู้

ตาของมึง ไซข้างเดิยมิเหลือวคู

มิรับรู้ นี้...ยุคไหน อะไรกัน

เท้าสะเอวชี้หน้าด่าลอคลอค

ทั้งก่อนขอดก่อนแคะและเขาะหยัน

ยกอ้างเอาบาปกรรมว่าทำมัน

ตบหน้าฉันสองสามทีแล้วหนีไป

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 38 ฉบับที่ 41 วันที่ 15-21 มีนาคม 2535, หน้า 51)

28. ดึกหนึ่งในคืนวันสันต์

รณณา โรชา

ดึกหนึ่งในคืนวันสันต์

ฟ้าครางครืนครัน

คำรามสะท้อนเสียงเทือน

เมฆดำกลบดาวลอบเดือน

ลมแสงฟ้าเลื่อน

มีคมคิดจดหมองมีคมน	
ลมดึกก็กรีนอิงอด	ต่ำเสียงสับสน
พุ่มพฤษ์พริบโยนโอนไหว	
เย็นลมเยือกเสียงเรียวใจ	ขำนั่งเนาใน
ภวังค์ฝั่งฝันจินตนา	
ฉวยจดจับจดปากกา	ไล่ภาพมายา
เรียงถ้อยร้อยคำกวี	
เอียงจิตเทาใจปวงพลี	สู่แดนวดี
มหาสถาพรสรว	
ชีวิตแห่งข้าพลีบวง	แม่ดับลับดวง-
ใจขอคิ่งน้อมนอบกานท์	
ขอเขียนชีวิตผจงจาร	บนโลกโอพาร
ฝากฝังถ้อยคำรจนาฯ	
เส้นทางแม่เปลี่ยวิญญาณ์	มีดเมฆหมอกหนา
จะฝันจะฝาก้าวไป	
ลำบากยากเย็นเช็ญไหน	บ่ หวาดหวั่นใจ
ขอชื่นขอชมทุกขัณฑ์	
ขอจารคำกานท์ฝากหน-	ทางแห่งผู้คน
ให้มีชีวิตชีวา...	
บัคคล, ฟ้ายแลบเปลบตา	สว่างวาทา-
ทาบฟ้าเห็นขอบเมฆินทร์	
แลฟ้าเริ่มหยาดฝนริน	อาบฟางผืนดิน
อาบใจจินตนาการฝัน	
คืนนี้...ฟ้าร่ำครึนครัน	ขำนั่งเงียบงัน
กั้นฝันความฝัน ไปมี	
หัวใจข้าเงียบเหลือดี	ยินเพลงราตรี
ก่ล่อมฟ้ากล่อมดินวิญญาณ์	

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 39 ฉบับที่ 11 วันที่ 16-22 สิงหาคม 2535, หน้า 51)

29. คมน์น้ำตาใต้แสงจันทร์

	<i>เดือนแรม ปรกายเรื่อง</i>
นั่งเขียนคำขมขื่นจนคืนดึก	เขียนจากความรู้สึกที่สับสน
เหมือนเรื่อน้อยลอยดำกลางน้ำวน	ทะเลคนลึกล้ำเหลือร่าพัน
ใจมีแผลแพ้วายระบายโสก	อยู่ในโลกกว้างกว้างแรมร้างฝัน
คมน์น้ำตาเดียวดายใต้แสงจันทร์	สะท้อนสั้นหวั่นไหวในสายลม

มองหาดาวบนฟ้ามาเป็นเพื่อน	ดาวก็เลื่อนลับไปใจชื่นชม
คนเขียนฝันนั้นต่ำต้อยน้อยคนชม	เพราะสังคมไม่ยกย่องร้อยกรองกานท์
น้อยคนจะรู้ค่าภาษารัก	อาณาจักรหัวใจกว้างไพศาล
คำทุกคำของกวีมีวิญญาณ	ประสบการณ์สั่งสมอุดมทัศน์
เขียนชีวิตจากชีวิตผู้ชีวิต	ด้วยดวงจิตยึดถือความซื่อสัตย์
มองดูโลกกว้างไกลให้แจ่มชัด	กล้ายืนหยัดคัดค้านด้านอธรรม
นั่งเขียนคำชมชื่นสะอื้นไห้	ความยากไร้มาเยือนยามตกต่ำ
ใครจะรู้คุณค่าราคา	ใครจะเข้าใจเหมือนกวีไม่มีแล้ว

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 39 ฉบับที่ 21 วันที่ 25- 31 ตุลาคม 2535, หน้า 51)

30. เดินตามตำราหมาไม่กัด

	<i>เชษฐภัทร วิสัยจร</i>
ปรมาจารย์ กานท์กวี ผู้มีศักดิ์	ทั้งคร่ำเคร่ง เก่งคึก คนมักหลาย
คำกะงาม ความกะม่วน ล้วนลวดลาย	ลำเนียงกลอน ขจรขจาย บ่หม้ายคำ
ข้อยอันมัก เขียนนำ จังนำอ่าน	ออนซอนกานท์ งานเขียน เพ็นเพียรพริ้ว
เพิ่นอ่อนช้อย ข้อยช้อย จังจ้อจำ	เป็นแบบบุญ หนุนนำ ลำนำเฮา
ข้อยจั้งคิด ไตร่ตรอง จังลองเขียน	มุปากเพียร เขียนลอง ฮ้องนำเขา
ได้ยึดถือ ตำรา ภาษาเขาวน	ข้อยมันคน โง่เขลา เว้าให้คึด
ตามประสา ผู้หัดเขียน เพ็งเขียนอ่าน	หวัะกั๊ด กลอนกานท์ งานอิหลี
ต้องอย่างนำ แบบอย่าง ทางวิธี	รอยกวี ครูสอน กลอนลำนำ
เคร่งครัดคำ คืดควม ตามบรรทัด	จ้ออักษร กลอนจัด หัดเขียนฮ้ำ
ข้อยรอยจิด ยึดรอยฮ้ำ ยัรรอยจำ	วนเวียนฮ้ำ ยัรสอน คำกลอน ไท
คั้นย่างนำอิพ้อ หม่าบ่กัด	ย่างนำตำราหมาสิฟัดสิกัดไผ
เว็นแต่ชุมหม่าวอ บ่ย่าน ใคร	ข้อยกะต้องหัดเฮ็ดใจ เต๋อฮ้ายเอย

(บนหมอนรองรางรถไฟฟ้า. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, 2548, หน้า 36-37)

31. แต่...กวีน้อยใหญ่

	<i>วีระ สุกสังข์</i>
บทเอียบบทกวี	ไม่มีที่จะขึ้นบนถนนหนังสือ
โอกาสการสื่อเรื่องให้เลื่องลือ	มีเพียงแค่ฝ่ามือหนังสือพิมพ์
ดูเหมือนบทกวีไม่มีค่า	ให้ซื้อหาแทนอาหารมาอ่านอิม
เป็นปรัชญาคนชื่นชมใครชมชิม	แม้อลงลิ้มไม่พริ้มหวานเหมือนตาล้อย
คงจะมีแต่กวีที่โหยหิว	ขอด้อยคาย่าใส่ก็ว่าอยู่บ่อยบ่อย
คำตอบแทนประทังชีวิตเพียงนิดน้อย	เป็นอาชีพเลื่อนลอยอย่างแท้แท้
อย่าอวดดีถ้ากวีมีลูกห้า	ต้องหาเลี้ยงกรรยาหาเลี้ยงแม่

เลี้ยงชีวิตตนนั้นอาจผันแปร
 กวีเขียนบทกวีมีแต่หวัง
 กวีก็คนเหมือนกัน โดยสันดาน
 เก้าสิบเก้าในร้อยกวีจึงยากไว้
 เป็นสุกก็เพียงได้ใช้ความคิด
 เป็นกวีต้องมึนงา ไ้ขานรับ-
 มีเงินเดือนเงินดาวเป็นเงินตรา
 ฉะนั้นกวีอาจมีศักดิ์
 หรือกวีนั้นอาจรับราชการ
 หรือกวีเป็นกะหรี่ก็ได้
 เพราะกวีต้องมีข้าวทุกเช้าเย็น
 หากกวีมีแต่แค่บทกวี
 บทกวีนั้น ไ้ซร์ไว้ราคา
 บทเอ๋ยบทกวี
 เขียนก็ยากพิมพ์ก็ยากหลายหลากประเด็น-
 (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ 35 ฉบับที่ 43 วันที่ 9-15 เมษายน 2532, หน้า 46)

เป็นกวีแก่แก่ที่ขวยขทาน
 แต่ก็ยังไว้สตรงค์จะสร้างบ้าน
 อยากมีรตมีบ้านฐานชีวิต
 ปรารถนาสมบัติใดไม่มีสิทธิ์
 และลิจิตถ้อยคำจ่านรรจา
 รongชีวิตดกอับกายภาคหน้า
 เป็นปัจจัยซื้อหาทุกประการ
 อยู่ในตำแหน่งกรโธฐาน
 เป็นคนงานในไร่นาถ้าจำเป็น
 เพราะกวีขายกายมีให้เห็น
 ต้องมีกินมีเล่นเป็นธรรมดา
 อดตายแน่คราวนี้กวีจำ
 ึ่งจะหากคนอ่านนั้นยากเย็น
 จะหาที่พิมพ์ถ้อยคำลำบากเช็ญ
 ครั้นเป็นกวีก็ยากจนหม่นหมองเอย

32. ตกผลึกพริบพรายในห้วงคำ

ที่เธอร้องเพลงรักได้หวานซึ้ง
 เธอเรียกขานใครมารับภาระ
 ถ้ามิใช่สายน้ำอันล้ำไหล
 คือเวลาไหลเปลี่ยนเป็นประจำ
 ถ้ามิใช่ขุนเขาอันยิ่งใหญ่
 ถ้ามิใช่สายลมพัดผ่านเลย
 ในถ้อยคำของเธอคงชัดเฉย
 ความรัก ความฝัน ความหวังนกลัว
 แม้มืออาจไปพันทุกพันระ
 ยังคงความหมายให้คันเจอ
 ไม่จำเป็นต้องผ่านการเผยแสดง
 ธรรมชาติคงงามช่างล้ำลึก
 (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ 48 ฉบับที่ 1 วันที่ 17- 23 สิงหาคม 2544, หน้า 64)

ปรายฝน ผกาพนาณต์
 ที่เธออาจสื่อถึงซึ่งสังจะ
 เมื่อเอ่ยถึงสุนทรียะและสังธรรม
 คือสายใยแห่งรักอันชื่นล้ำ
 ในถ้อยคำของเธอที่เปรียบเปรย
 ถ้ามิใช่หินผาอันผาเผย
 ถ้ามิใช่หมอกเหมยอันหม่นมัว
 มีอาจเผยสิ่งใด ได้ถ้วนทั่ว
 ความซั่ว ความดีที่พบเจอ
 ภาระของภาษาที่เสนอ
 เพียงเธอกรุ่นคิดพินิจนึก
 ประจักษ์แจ้งด้วยความคิด ความรู้สึก
 ตกผลึกเป็นบทกวีที่งดงาม

33. คู่เซฟ

คอลัมน์กวีมีคู่เซฟ	สมเกียรติ สุข โข
ใครเขียนได้ดีเด่นเป็นริบลง	เป็นที่เก็บต้นฉบับเขาพับส่ง
กวีที่ดีพิมพ์วันข้างหน้า	ไม่คิดงเก็บไว้ใช้สำรอง
จบบทเก่าเขียนบทใหม่ใส่ซอง	จะได้พราสงเล่มเต็มสมอง
คนเขียนบทกวีพอมืออยู่	ต้องทดลองกันไปไม่ใจน้อย
ใช้มือเหมือนใช้ดินปั้นขอดคอย	บ้างฮึดสู้เรื่อยไปไม่ทอดย
คู่เซฟธนาคารงานเก็บทรัพย์	เมฆค่อยลอยมาใกล้ราวให้พร
เซฟคอลัมน์กวีมีแต่กลอน	ของสำหรับเศรษฐีมีเงินพอน
	ทั้งพิมพ์ก่อนพิมพ์หลังทั้งไม่พิมพ์

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 38 ฉบับที่ 34 วันที่ 26 มกราคม - 1 กุมภาพันธ์ 2535, หน้า 51)

34. ทางฝัน

ณ สายธารแห่งนี้	ฉรงกัญท โคตรคำ
ชีวิตก่อวลี	ชีวี
น้อยนิดหนึ่งคำพลี	วาดไว้
ถามตอบใจบอไฉน	กายมอบ
	ชีพข้าเขยสวรรคต์
วันเวียนวนค่าเช่า	ช่วงเชิญ
ภาวะความอยู่เป็น	ปรับสร้าง
ทุกพันธะไกลเย็น	ทุกข์ท่วม
หวังร่วมบรรทุกล้าง	ลบล้างทุกข์เสมอ

ข้าผลอ ฤา พกเพื่อ	หัวใจ
บัว่วนวักเว้งใน	ฝุ่นเถ้า
วิญญาณมอมแดนใด	กิดครุ่น
ล่องฝุ่นแทรกทรวงเข้า	ไขว่เข้าขีดเขียน

เพียรเค้นคำเคี้ยวเค้น	ครอบหัว
ใจหวนหวิวระรัว	อกข้า
พงศ์พันธุ์เผ่าพันพัว	พบพราว
หวังฝักยามโรยล้า	ลับล้าเพียงหมาย

ลมหายใจออกเข้า	จับขาน
----------------	--------

เรียงรายกวีกันท์	กลั่นถ้อย
เพริศ โคลงร่างกาพย์การ	กรรมต่าง
พรารพรางเรียงคำร้อย	เพริศร้อยพริ้งไสว

กอบกลกานต์ฝากไว้	บทโคลก
ใจแห่งข้าคือโลก	ทุกข์เค้น
เพื่อตีแผ่ สุข-โศก	คำหนึ่ง
ตราตรึงภาวะเว้น	หลีกเร้นสาไถย

(สกุลไทย. ปีที่ 51 ฉบับที่ 2645 วันที่ 28 มิถุนายน 2548, หน้า 73)

35. ธารคำแห่งศรัทธา

ลำภา มัคศรีพงษ์

ปลูกตัวเองให้ต้นกลางคืนดึก	เขียนบันทึกจารึกคำอันย่ำรุ่ง
ถักเรียงถ้อยร้อยวลีที่แต่งปรุง	ด้วยหมายมุ่งกำลังใจให้คนจร
ปลูกตัวเองให้ต้นกลางคืนค่ำ	ลิขิตคำเป็นสายธารสาส์นอักษร
ให้คนรักจิบคำหวานธารคำกลอน	ค้ำค้ำก่อนการช่างเท่าเพื่อก้าวไป
ปลูกตัวเองให้ต้นมาเติมฝัน	ผู้ถูกทัณฑ์ความท้อแท้เถาโถมใส่
เพิ่มพลังเติมความหวังกำลังใจ	จุดไฟใจให้ฉายงานด้วยธารคำ
ปลูกตัวเองให้ต้นมาต่อต้าน	อันธพาลปีศาจร้ายในคืนค่ำ
ปลูกนักสู้ในปะทะกับอธรรม	ด้วยลายคำรุกเร้าเข้าประจัญ
ปลูกตัวเองให้ต้นกลางคืนดึก	เขียนบันทึกคำกวีที่สร้างสรรค์
หวังอำนาจในกวีนี้สักวัน	จะเฉิดฉินฉายงานแสงแห่งศรัทธา

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 39 ฉบับที่ 52 วันที่ 30 พฤษภาคม - 5 มิถุนายน 2536, หน้า 51)

36. นกเถื่อน

เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์

1. - ฉันทยังคงแน่ชัดในปัจเจก	สู่วิถีวิเวก-มิหวาดไหว
เรียนรู้ที่จะอยู่อย่างเข้าใจ	มีชีวิตเพื่ออะไร-ในแต่ละวัน
มีชีวิตเรียนรู้-ฤดูทั้งสาม	เรียบง่ายสงบงามตามความฝัน
ได้คิดถึงใครบ้างกลางแสงจันทร์	ได้รำพันเพลงโอบไม้ถึงใครบางคน
วางหนังสือสักครู-เสียงกรูกราว	เก็บเสื้อผ้าตากราว-รองน้ำฝน
แม่แมวมหิมียวพาลูกวัยซุกซน	คู่ที่นอนอุ่นบนผ้าขน-สบาย
ฟังเสียงฝน, รำพึงคิดถึงเพื่อน	ผู้มาเยือนพร้อมกับการลับหาย
โน่นยามมีเปลือกหอย, ทรายเม็ดทราย	ได้ผูกเปลเรียบง่าย-ชายฝั่งทะเล
นั่นคือเพื่อนผู้มีลมหายใจ-	การเดินทางครั้งใหม่-ไกลกระเห

ไร้แผ่นดินสิ้นฝั่ง-เป็นตังเก
เหมือนมิเคยสิ้นสุด-สมุคบันทิก
คำของเพื่อน-คำกวีมีเรื่องราว
ในขณะที่ใครบางคนเฝ้าก่นคลั่ง
เฝ้าสวดสาบานสะท้านใจ
ด้วยการยกจิตวิญญาณอันอ้าแอ
มิใช่การนับดาวเฝ้าชมจันทร์
เขาไม่มีวิถี-นักเดินทาง
ลูปหวดเครา, ดีสีหน้า, กำหนดแนว
วัน-ฝนยังพรั่งพรมู้อีสัน
สาวน้อยดอกพิกุลละมุนเร้า

บางเดือนเร่แรมสู่ภูผาคาว
ธารอุทกตกผลึก-ผลึกสีขาว
สุขทุกข์ร้อนนอนหนาวเคล้ากันไป
มหานครกักขังเขาไซ้ใหม่
กราดคำหยาบเข้าใส่ใครเหล่านั้น
ว่าชีวิตที่แท้ใช่แค่ฝัน
แล้วร่าพันถึงคนรัก-ออกหักแล้ว
จมอยู่ในไฟกระดังกลางกรงแก้ว
ลูปดนมบ่วงเร็วแถวข้อเท้า...
ในเรือนพักอวลกลิ่นกระไอเจ้า-
มวนใบจากอวลเคล้า-หวานห้วงคะนึ่ง-๗

2. - ฉันทยังคงหลงไหลในวิถี
กองเกวียนของฤดูกรูเกรียวกระดิ่ง
ไฉนอ่านจดหมายหลายสิบเที่ยว
ได้ฝันถึงเด็กสาวผู้กล่าวลา
ได้ค้นอ่านหนังสือเล่มเก่าแก่
วาดลายเส้นดินสอ-เขียน โต้ะกวี
ได้หาชุดหน่อไม้-ไร่พรมแดน
ตำน้ำพริกแกงป่าพลาจิบสุรา
ไม่ต้องเร่งเขียนคำอย่างคล่องแคล่ว
เป็นเหมือนกับแมวขี้ไม่รีแจว
เพื่อนของฉันทอยู่ไหน-ในหุบเขา
อย่าใส่ใจคำเท็จที่เอ็ดอึ้ง

ในสิทธิเสรี-จะฝันถึง
ในท้องทุ่ง, ริมบึง, หรือริ้วชบา
ได้ยื่นเยี่ยวจากหน้าต่างของข้างฝา
ไปในเดือนพฤษภา-ผ่านมาสิบปี
เขียนจดหมายถึงแม่-เล่าวิถี
ปะกางเกงกฐี-นั่งตีกลา
เก็บคำสิง, ริงหนีแดน-หัวเราะร่า
ได้นั่งบ่นสนทนากับหมาแมว
ไม่ต้องเร่งเขียนคำอย่างคล่องแคล่ว
ได้ดื่มด่ำคำแล้ว-รู้ลึกซึ้ง
หวดรดไปปลูกเร้า-ความคิดถึง
ฉันทคนหนึ่งเข้าใจ-เกิดก้าวไป-๗

3. - ฉันทยังคงแน่วซัดในปัจเจก
ฉันทเรียนรู้ที่จะอยู่อย่างเข้าใจ
(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, ปีที่ 42 ฉบับที่ 10 วันที่ 6-12 สิงหาคม 2538, หน้า 59)

สู่วิถีวิเวก-มิหวาดไหว
มีชีวิตเพื่ออะไร-ในแต่ละวัน-๗

37. นั่งเขียนกวีแล้วพบว่าเขียนชีวิต

นั่งเขียนกวีที่โต้ะเก่า
มองโลกวันนี้ไม่มีใคร
พริบตาเท่านั้นพลันภาพเห็น
สุขทุกข์ลุกข้ามเคยอ้าเจอ

โกศกลมกล่อม
คำเข้าเร็วผ่านนานแต่ไหน
ใบไม้สายน้ำรำละเมอ
ชัดเป็นภาพเก่าให้เราเสมอ
พอผลอผ่านวันยังจับทัน

โลกเวียนเปลี่ยนไปได้นี่ก้อน
สะท้อนภาพได้ไกลเกินฝัน
สะท้อนใจกวีทุกวี่วัน
ให้ฉันเขียนกวีเขียนชีวิต
(บ้าน : บ้านภายใน เงามภายนอก. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดับเบิลได้นายน์, 2543, หน้า 153)

38. บทกวีราคาถูก

ปुरुชน

ตอนเป็นเด็กฉันบอกพ่อว่า
พ่อละ โดฉันผมอยากเป็นนักเขียน
แกจะเขียนอะไร? พ่อถาม
ผมจะเขียนบทกวีละ
จ้ะแกเลิกฝันเถิด ไอ้หนู
ทำไมละพ่อ
บทกวีราคาถูก
ก็ฉันนี่ละ ราคาถูกถูก
จะได้มีคนซื้อไปอ่านกันเยอะเยอะ
แล้วผมจะลดและแถมให้อีก

หลายขวบปีผ่านไป
ฉันเริ่มค่อยค่อยเข้าใจ
สิ่งที่พ่อพูดเตือนไว้

บทกวีราคาถูก

บทกวีขายไม่ออก

ทั้งที่สำนักพิมพ์

สุคราวกับดอกเห็ด

แต่ก็ไม่กล้าพิมพ์บทกวี

เขาบอกว่า มันเป็นเรื่องเชิงธุรกิจ

เราต้องดูตลาดและลูกค้า

ถ้าคุณ ไม่มีรางวัลมารันตี

ไม่มีใครซื้องานของคุณอ่านหรอก

กวีหลายคนจึงได้แต่เขียนและเขียน

เพียงเพื่อเขียนขายจิตและวิญญาณ

ถึงบทกวีจะราคาถูกลงทุกวันนี้

แต่กวีก็ยังคงขีดยังเขียนบทกวี

เขียนบทกวีราคาถูกถูก

39. บทกวีสวรรค์จากสามัญมนุษย์

อภิชาติ จันทร์แดง

- 1
เพื่อแสวงแสงสวรรค์ ฉันไปเสาะ ขณะพรางเพลงเพราะเสาะลำแสง
หวังทรุดล้มล้มสลายหลายกำแพง ก่อนแสดงเนื้อหาสาระบทกวี
- 2
ผลิขึ้น ณ อมตะภาวะหวาน จินตนาการธารหวังสะพรั่งสี
จำหลักย่ำซ่าภาพคาบนาที ไกล-ไกลมีการคลีบานอันนานยาว
คือบุปผชาติชีวิต ได้ขีดขึ้น เต็มมาขึ้นขึ้นหอมย้อมลมหนาว
พิสูจน์ค่าบุปผาพรรณในฝันพราว รอผลิบาน ณ ลานดาวหวัง ได้ดอม
- 3
จันทร์กระจ่างดึกซัดสัมผัสเจ้า แต่ละคำพริ้วคำหน้ากระท่อม
เขียนบทกวีสีขาวจนดาวอม และดาวยืมปลุกย้อมรอมเชื้อไฟ
โรจน์ในจินตศิลป์ปะอมตะสรรค์ เฝยมันแสงแห่งสวรรค์ จนล้นไกล-
รูปรอยหวังถึงคำ ทีละคำไป เข้มบทกวีใหม่ในวิญญาณ
- 4
นั่นไซ้ใหม่-ไสวแสงสวรรค์ ฉันจึงวาง บทกวีสีขาวกลางสว่างไสวหวาน
หอมพร้อมพริ้มรรรคาจินตนาการ ในภาพผ่านธรรมด้อย่างสามัญ
- 5
อ่อนละไมในยิ้ม-วิถีมุขย ท้ายที่สุด-สุดท้ายได้คิดฝัน
บนกระดาดแผ่นเดียวที่ดาวจันทร์ อันบทกวีสวรรค์-ฉันบันทึก
ศาลใจจากถ้อย “จะเขียนบทกวีไว้อ่านที่ลานดาว” ของสหยา : กวีผู้หนึ่ง
(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 42 ฉบับที่ 52 วันที่ 26 พฤษภาคม – 1 มิถุนายน 2539, หน้า 53)

40. บริบทแห่งการทบทวน

ลอง จ้องรวี

ก็ร้อยเล่มเต็มกำลังหวังอะไร ล้วนผ่านมาแล้วผ่านไป, เก็บใส่ตู้
หลากหลายเรื่องสั้นงานชั้นครู หลังผ่านการต่อสู้-ผู้ปิดตาย
งานกวีนิพนธ์แต่หนหลัง กองเป็นตั้งคลังปัญญา, พ้อคำขาย
กวีเขียนนวนเวียนมาให้ทำทาย หลากนิยามความหมาย-สุดท้ายลืม
งานบางเล่มน่าเบื่อเพราะเชื่อชื่อ นี้กว่ามือชั้นเขียนเขียนคงปลื้ม
แรกแรกหวังหลังอ่านไปปล่อยให้ยืม ไม่ดูดลิมม็กลิ้มเดือนปล่อยร้างรา
พอผิดหวังบ่ย่อยบ่ไม่คอยชื่อ กลับไปรื้อกองเก่าที่เข้าท่า
เพียงปิดฝุ่นอ่านใหม่ใช้เวลา แดกประเด็นเห็นมามากนักแล้ว
เกิดจากรักมาก่อนสู่นอนน้อย อ่านบ่ย่อยบ่คอยบรรเจิดเกิดดวงแก้ว

ทีละนิดทีละนิดชักคิดแนว	มองเห็นแววตัวตนหลังคันคิด
เหมือนครุพักลักจำ, นอกตำรา	ปรารถนาจะเขียนเพียงประคิยฐ์
เรียงถ้อยคำดำเนินทีละนิด	พร้อมเรียนรู้ถูก-ผิดจำจิตใจ
ก็ตะกร้าฆ่ากระดาศไม่อาจหยุด	ยอมฝืนคุณครูหน้ากล้าแก้ไข
ทั้งโหมอ่านโหมเขียนเรียนเป็นไฟ	อยู่กับงานเผาไหม้ได้อารมณ์
ก็ร้อยเล่มเต็มกำลังหวังอะไร	เสพยาความใคร่ทางปัญญาจนสาสม
แม้จะอยู่ในตู้รู้เหลี่ยมคม	จึงระดมเขียนบ้าง-สร้างฝันเอง

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 47 ฉบับที่ 27 วันที่ 3-9 ธันวาคม 2543, หน้า 64)

41. บันไดดาว

	<i>ประกายพุกภัย จิตกาธาน</i>
นั่งนิ่ง อยู่หน้ากระดาศขาว	เงิบงันสังคราวผู้ทรงศีล
บันไดดาวพาดฟ้าหวังปายป็น	กลับทรุดฮวบลง ณ ดินชั้นบันได
จะว่าไร้ประสบการณ์ก็ใช่ที่	เพียงอ่อนด้อยล้ำนวลวิมาหม่นไหม้
ไม่งามค้ำงามความตรงตามใจ	แอบร้องไห้อับยศ เสือหมดลาย
ณ วันนี้ ถึงเวลาสารภาพ	ว่าวาบความคิดนั้นหดหาย
ปากกาขยับนอนแน่นิ่งอยู่ข้างกาย	ด้วยว่างวายไม่อาจจะเร้า
จึงนั่งนิ่งอยู่ตรงหน้ากระดาศขาว	กอบกั้นความเหินห่างทุกเช้า-ค่ำ
เจ็บเขียนคายแต่หัวใจไม่เคยจำ	ถึงครวญคร่ำยังฝันใฝ่_บันไดดาว

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 48 ฉบับที่ 7 วันที่ 13-9 กรกฎาคม 2544, หน้า 64)

42. บันทึก

	<i>อังคาร กัลยาณพงศ์</i>
ไถ่ขันจันท์จากฟากฟ้าแล้ว	ลมระรินกลั่นแก้วมาหอมหวาน
ข้าน้อยยังร้อยกรองกลกานท์	สะท้อนอารมณ์มีลัมหลับนอน
ปรัชญาสารพันอันล้ำลึก	เลียดก็ยั้งประดั่งหลังสังหรณ์
ภวังค์จิตระคิดมธุรสบทกลอน	ใช้ได้ก่อนจึงสนิทธิตรา
คินนี้เขียนกวีที่สุดสว่าง	กางเขนร้องแสงทองเรือฟ้า
ยังนั่งมุกบักบั้นปัญญา	เพ่งหาค่าชีวิตพิณจินาน
แสวงสุนทรีย์ทีละเล็กละน้อย	ดั่งผึ้งคอยสะสมน้ำหวาน
ยิ่งสนุกสนานในการทำงาน	ผู้กาลจักรระอักษรไทย
ถึงอ้อมแก้วแหวนแสนเมืองมิ่ง	จะซื้อสิ่งสุดปรารถนาไหน
ต้องลงทุนวิริยะแรงใจ	จึงได้ค่าความหมายชีวา
ซึ่งวรรณศิลป์เพื่อวิญญาณทิพย์	หมายเอื้อมหิบบอำมฤตรสฟ้า
มาแบ่งปันก้านัดแหล่งหล้า	ผู้อดดาหลับขับดานอน

มีอะไรบ้างผลตอบแทน ดูถูกดูแคลนอิจฉาตาร้อน
แต่เพราะกวีมีในชีพจร มือนาทเพราะจัญไรใดเออย
(กวีนิพนธ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศึกษิตสยาม, 2513, หน้า 84)

43. บันทึกขบถ

เพ็ญ ภักตะ

เอาเนื้อแท้ของชีวิตมาขีดเขียน กริดใจเจียรจารึกในหมึกผง
วางหัวใจไว้จรดฟ้าดินผอง แล้ววาดวงวิญญาณให้จารจำ
บันทึกวันเขาวัวยในวันนี้ ก่อนที่ดาวเคลื่อนสู่เดือนดำ
ยื่นหยักปัญญาตอกย้ำ ทุกถ้อยคำหนักแน่นแทนวาจา
เคยหมักหมมจมโสกใน โลกมืด ใจซาซี้ดอยู่กับการแสวงหา
ในนามของกวีอหังการ์ ประกาศตนเป็นคนกล้าอย่างทำทาย
“มีหัวใจไว้เปโรปรนคนช่างฝัน มีความหวานไว้ปลอบขวัญคนฝันสลาย
ความรักมีเป็นพลีกรรมให้ทำร้าย มีความงาม ใจง่าย ไว้ฆ่าตัวเอง”
ได้ผ่านพ้นคนพาลความถูกผิด เปลื้องชีวิตเป็นเปือกตมให้ข่มเหง
ถูกหมิ่นหมายหั่นเขี้ยวไม่เคยเกรง กลืนบาดแผลด้วยบทเพลงอันเหวว่า
กว่าจะรู้ว่ามนุษย์นั้นต่างธาตุ ก็ก้าวพลาดผิดแผลกจนแปลกหน้า
กว่าจะรู้ว่าโลกนี้มีมายา ก็ปวดปรัศรัทธาแทบกินที่พึ่ง
จึงรู้ค่าแห่งการมีชีวิต ยังไม่สิ้นความคิดแม้ผิดหวัง
รู้จักกรู้จักเลือกกรู้จักชัง ใจยังพันเปี่ยมพลังสร้างงานกวี
ไม่ขอพ่ายแพ้คนที่เยาะหยัน คนข่อมก้าวเดินพันกันทุกที่
วันนี้เธออาจกระหึ่ม แค่อิมพลี! เกอะ! พุ่งนี้ฉันจะคลั่งเมฆมาคลุม
เอาเนื้อแท้ของชีวิตมาขบขาน กู่ประจานคนนรกทุกทุกขุม
หันหลังให้กลีร้ายที่ร้ายรุม เหวี่ยงสุมกลางหลุมศพกลบธรณิน
มีอาจนำความร้าวรานที่พานพบ ล้วนเป็นภาพด้านลบ ไปตัดสิน
มีผู้คนอีกมากมายในแผ่นดิน ให้ดื่มรักมีรูสิ้นวิญญาณรัก

(เหนือฝั่งมหานที. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, เมษายน 2544, หน้า 73)

44. บันทึกบนซากปรักของความตาย

ปีศาจ อัจฉริยะ

คืนฝนหลังพรั่งพรุจนรู้หนาว เปียกชื้นควาห้องหับอับผ้าผ่อน
กับแสงไฟโคมส่องหับห้องนอน ใจสับสนซบซ้อนรุ่มร้อนนั้ก
จดบันทึกสารบทยกวิ รายวิถีแห่งฝันอันทอดัก
บบันทึกกันชะแต่ละวรรค สื่ออารมณ์จมปลักแห่งความตาย
ทุกอณูรู้สึกรังสียิ่งลึกลับ ภาพประทับพรม่ามัวสลับสลาย

บดเปลวไหวพร่ายิ่งพร่าพราย
 ปังจ้อยที่แพ่พลาด ก็บาดเจ็บ
 เป็นรื้อรอยบาดแผลแผ่พิชใน
 นั่งบนทีก เจียบงัน จดบันทีก
 คั้นความจริงยิ่งใหญ่ในรูปเงา
 คือสิ่งเดียวคีนนี้ที่ฝนตก
 ใจซบซ้อน ซ่อนไบหน้าอันซิดเซียว
 คือความตายแห่งต้นธารวิญญาณฝัน
 ทูรถนนจนลุถึงซึ่งความงาม
 คั้นความตายปรากฏเริ่มบทบาท
 จนสิ่งจริงแตกสลายกลายนิ่งงัน
 จดบันทีกแต่ละบรรทัด จดบันทีก
 ห้วนกล้วในแต่ละบทปรากฏกราย
 (สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์. ปีที่ 41 ฉบับที่ 27 วันที่ 4-10 ธันวาคม 2537, หน้า 51)

45. เบิกฟ้าหยาดคพ

ใจฟ้ารุ่งปรุงแต่งแสงหล้า
 ใ้หน้าค้ำกอดตัวปั้นหัวใจ
 หนึ่งเช้าเจ้าคือขวัญข้า
 กล่อมกวีของข้าหนึ่งถ้อยคำ
 เบิกฟ้าฟืนต้นภพสงบฟ้า
 เพียงลำรุ่งพุงรางเข้าล้างใจ
 เมฆขาวลอยมากลุ่มกุ่มเศียร
 วานสายแดดแผดสายร้ายแสงมา
 ข้ายืนสอดสร้อยร้อยน้ำค้ำ
 เหนือชลลุ่มรุมหมอกโรย
 จึงความคิดคลุมครอบเส้นขอบฟ้า
 กำหนดกระทั่งดอกไม้บาน
 หลงว่าข้าคือกวีน้อย
 จึงเร่งร้อยน้ำค้ำต่างบทกวี
 อยากรักจากใจให้ผีเสื้อ
 วานเจ้าปีกลายพวยปีกไปจุมพิต
 คอยทุกดวงดอกไม้ได้ร้ายดอก
 ข้าผ่านทางใดให้พบพาน

ฉัฐกานต์ ลิมสภาพร

วานดับดวงดาราน้อยใหญ่
 เคี้ยวมน้ำใสในวานน้ำ
 กล่อมเม็ดหนึ่งน้ำตาที่ร้องร่ำ
 เหมือนว่าหนึ่งคีนคำเพิ่งล่วงไป
 เปิดล้านแสนดวงตาให้ตื่นไหว
 ใ้ฟ้าแซมแก้มใสในสีฟ้า
 แต่ชีพหนึ่งขอเพียรเป็นผู้กล้า
 อีกสายลมอย่าช้าในแรงโยย
 เก็บเจ้าจันทรู่างดั่งหิวโหย
 เอมอ้อมได้โดยจินตนาการ
 ละโมบในคุณก่ามหาศาล
 สี สวนไหนข้าผ่านต้องยินดี
 ต่ำต้อยกลัวธรรมชาติจะขลาดหนี
 เป็นสร้อยงามความดีให้ชีวิต
 ข้าจะคอยจุนเจืออยู่ในจิต
 นำรักเข้าไปสถิตใ้หนึ่งนาน
 เร่งเบ่งบานกลางสายหมอกที่คลี่มัน
 ตราบด่วงจินตนาการข้าครอบครอง

วันวานกำลังจะล่วงผ่าน

ขณะ,

ลมหายใจเป็นความเปล่านั้น

หยาดน้ำค้างกำลังระเหย--หาย

ราตรีนี้-

กวีช่างห่วงหวน

ลมหายใจกำลังแผ่อยู่ในชะตากรรม

รุ่งเช้ากำลังย่างย่ำ

วันคืนถูกลบเลือน

โอ้, ลมหายใจอันไร้ค่าเอ๋ย

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 40 ฉบับที่ 52 วันที่ 29 พฤษภาคม-4 มิถุนายน 2537, หน้า 51)

48. เป็นกวี

เป็นกวีเดี๋ยวนี้เกิดแม่เกิดยาก

ค่อยเป็นค่อยทาบลง กาพย์ โคลง กลอน

เป็นกวีมิใช่เป็นได้ง่าย

ที่จะให้ใจกล้าเข้าฝ่าฟัน

กวีใช่แต่ในคำที่ล้าลึก

ทั้งหมดเกินประมาณวิญญูณามี

ด้วยรักและศรัทธาที่คว่ำใจ

ปรับและปรุงทั้งปวง ด้วยดวงมาน

เป็นกวีเดี๋ยวนี้เลยคนเคยฝัน

ฝากคำเฝ้า รักฝันแห่งวันวัย

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 41 ฉบับที่ 9 วันที่ 31 กรกฎาคม-6 สิงหาคม 2537, หน้า 51)

สมพงศ์ กระจุก

เริ่มเป็นจากภายในหัวใจก่อน

เป็นอีกตอนหลังถ้อยร้อยกรองนั้น

ความลำบากมากมายทำทนายฝัน

เพื่อสักวันจะได้เห็นความเป็นกวี

แม้รู้สึกทั้งมวลอันถ่วงถ่วง

ทั้งหมดที่ลิขิตจิตวิญญูณามี

สั่งสมในเนื้อแน่นของแก่นสาร

แล้วขับขานทั้งปวงจากดวงใจ

เอื้อใจฝากคำขวัญก้านลสมัย

ทุกความในแน่วแน่น ความเป็นกวี

49. เป็นกวีเมื่อมีรัก

เมื่อมีรักขอมีรักให้ล้าลึก

จะจับชิมลิ้มรสทุกรสนั้น

เมื่อมีรักจะเอารักมาถักร้อย

เหมือนพินต่างสาย ต่างใจตน

เมื่อมีรักจักพรรณนาภาษารัก

ใช่เพียงกึ่ง, อีกครึ่งฝันเพียงฉายเดี่ยว

เมื่อมีรัก กลับคืน ตื่นตาฝัน

ชลเพชร

เต็มในรู้สึกไม่ลดหลั่น

แม้รักจักลงทันทีให้ทุกข์ทน

มาประคิดประคองสร้อยเม็ดฝัน

แต่บทเพลงบรรเลงคล ทำนองเดียว

ไฉนก็ทักท้วงเพราะเปล่าเปลี่ยว

ใช่เพียงเสี้ยวความ-วามกวี

อรุโณทัยพฤกษ์พรรณดอก, ไบคลี่

แ่ว่ววิหคจำเรียงเสียงคนตรี	ฤดูกาลหวานนี้ ฤตินั้น
เมื่อมีรักโลกสวยสะพรั่ง	มีความหวัง มีแรงใจ มีไฟฝัน
มีสี-เสียง, แสง-เงาแห่งชีวิต	มีกล้าพันธุ์เพาะชำ ความในใจ
เมื่อมีรักเป็นกวีครานี้แล้ว	ท่วงกระดาษเพริศแพรวารู้สึกได้
เธอปรนพิน ปันไฟ เธอเข้าใจ	คือแรงบันดาลใจให้กวี!

(มติชนสุดสัปดาห์. ปีที่ 14 ฉบับที่ 698 วันที่ 7-13 มกราคม 2537, หน้า 50)

50. ผีกวี

	ไม้หนึ่ง ก. กุณที
คึกหนาวหรือคหิ่งลี	หลับไหล
สังคท้าวอญไพโร	พุ่มกว้าง
มีมีผ่าหวายใจ	ใครผ่าน
มีแต่ลมรำฟิ่งกว้าง	กว้างเคว้งกวัดไกว
ไพโรเจียบมีแค่เพียง	ลมรำฟิ่ง
โบกพัดสะบัดผิง	ผ่าน ไม้
ลมเย็นปลุกจิตละนึ่ง	เจตหนึ่ง
ตระหง่านนั่งลิจิตไว้	ว่าเว้ากานท์กลอน
ลิมนอนรินกลั่นร้อย	เรียงคำ
จรดแต่งจากจิตจำ	จุ่มถ้อย
เพลงพจน์เพียงฝนพรำ	พรมพราว
หยาดกลั่นหยดนับร้อย	ร่วงฟ้ามายเฉลย
ผีเยยผีแห่งแก้ว	กวีศรี
รำเพยพรำหยาดวลี	คำล้ำ
ผจงจรรจดพาที	ทำนองท่วง
หวังฝากรศคำล้ำ	คู่กล้าดินสลาย
ชีพวยตาไปไร่ร้าง	รจนา
วิญญ์แ่ว่วหวานภาษา	บ่เว้น
อสุภกลั่นวาจา	ขจรกล่าว
กระดุกต่างปากกาเค้น	เลือดคล้ายหมึกเขียน
วนเวียนในหว่างห้วง	เสน่ห์หา

จดจ่ออักษรา	เลิศล้ำ
หลงไหลดั่งมนตรา	ตรึงมั่น
กายเปื่อยเป็นดินคล้ำ	ร่างสิ้นยังฝัน

กวีมอดกลอนบ่ม้วย	มลายศิลป์
ประดิษฐ์อยู่ประดับดิน	เด่นล้ำ
เสนาะโสตสนุกอิน	เสนาะยิ่ง
สติเพื่อองสนานฟ้า	สนั่นฟุ้งดินสวรรค์

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 38 ฉบับที่ 32 วันที่ 12-18 มกราคม 2535, หน้า 51)

51. ผู้ถูกเลิกคบ

อนันต์ เกษตรสินสมบัติ

เธอบอกเลิกคบกับฉัน
 เธอว่า ฉันเป็นกวีที่น่าเบื่อ
 ชอบเขียนถึงแต่หมู่เมฆหม่นมัว พายุ และสายฝน
 เธออยากให้ฉันเขียนถึงหาดทราย สายลม แสงแดด
 เธอบอก-เธอชอบแสงแดด
 มันขับสีสรรพลั่งรอบกายให้เฉิดฉาย
 แต่ฉันบอก-ฉันเบื่อท้องฟ้าโปร่งเข้ม
 กับแสงแดดจัดจ้านแสบตา
 ฉันชอบความมืดครึ้มของหมู่เมฆฝนสีเทา
 ที่ทิ้งตัวลงดำ กลอเคลือบดวงจันทร์และอาทิตย์
 แล้วรวมตัวกันปรกโปรยความเย็นฉ่ำให้สรรพชีวิตบนแผ่นดิน...
 เธอทำหน้าบูดบึ้ง บอกความไม่สบายอารมณ์หมาย
 แล้วหยิบยกบทกวีที่เธอชอบขึ้นมาอ่าน
 ...บทกวีที่กล่าวถึงความงดงามของหาดทราย สายลม แสงแดด และเปลือกหอย
 เธอถามฉัน-ไม่เคยคิดที่จะเขียนบทกวีเปี่ยมชีวิตชีวาอย่างนี้บ้างเลยหรือ?
 ฉันบอก-ฉันชอบหอย ตรงเนื้อกินอร่อย
 ไม่เคยลืกซึ่งกับเปลือกซากเกยหาดทราย
 แต่มีความสุขกับเสียงร้องรัญจวนของกบ อึ่งอ่าง คางคก หลังฝนลง...
 และฉันก็ชอบมองสีเขียวอ่อนของ ใบไม้ ใบหญ้า
 ที่แข่งกันแทงยอดแตกหน่อ โผล่มา ยามดินชุ่มฝน...
 เธอหนึ่งหน้าหงายดาจี้ บอกฉันว่า พอกันที
 แล้วหันหลังเดินจากไป
 ส่วนฉันก็ยังเป็นตัวฉัน

ที่เห็นเธอเป็นแค่สายลมแผ่วเบา อันมิอาจแปรเปลี่ยนเป็นพายุฝน
 มันไม่เคยสร้างความหวั่นไหวให้กับฉัน
 และไม่เคยทำให้ฉันเปียก!
 (ไรเตอร์แมกกาซีน. ปีที่ 6 ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม 2540, หน้า 110)

52. ฟีน

นอนหลับจับปากกา	งานดิฉัน ศรีทธา
เขียนได้บทกวี	ฝันไปว่าหนึ่งนาที...
บรรณาธิการเห็น	งามเจี๊ยะปวดถึงหัวใจ
เป็นลมล้มพับไป	พลันกระเด็นกระดอนไกล
เพื่อนกวีเมื่อได้ข่าว	ตื่นขึ้นเสียดสีพลัน
ไยหนอไอ้เน้มัน	ก็ปวดร้าวอยู่แต่ชั้น
คนอื่นแทบทั้งหมด	เก่งเป็นเทพอยู่เหนืออุ
เข้าห้องหับประตู	ตะลึงรสนจนเกินดู
ทวยเทพและเทวา	ขาดใจตายไปตามกัน
ไยหนบทกวีอัน	ยังถามหาจากสวรรค์
เมื่อพบก็สับเคราะห์	เนรมิตด้วยมึงมนต์
ตกจากฟากฟ้าบน	ด้วยคำเพราะนั้นเกินทน
สุดที่พระนารายณ์	มาค้าฝางลงกลางดิน
ฝากอาสน์กับองค์อินทร์	ทรงเอียงย้ายลงธรณิน
นอนหลับจับปากกา	มาน้อมเรียนเขียนกวี
เมื่อตื่นอยู่ทุกที	โจนหนาจึงฝันดี
บทกวีที่ร้อยถัก	มันแสนเหนือยอนาใจ
บรรณาธิการนำตาไหล	อัปลักษณ์แทบบรรลัย
เพื่อนกวีก็เก็บกอด	แล้วขอร้องให้เลิกเขียน
สถาบันผู้แก่เรียน	เหลือจะอดจนอาเจียน
ผู้คนพอได้อ่าน	มาหมองหมดเพราะตัวมึง
อายุปีดประตูตั้ง	วังกลับบ้านกันตั้งตั้ง
ไอ้ออกกวีหนุ่ม	อายุไปถึงเทพเทวา
อยากกัดกินปากกา	มันร้อนรุ่มเสียแทบบ้า
ฝากรักให้โลกแล้ว	แล้วซึ่รดหัวใจตน
ห่อนได้ไปเยี่ยมยอด	แต่ไร้แก้วเป็นสินบน
ฝากรักกาพย์กลอนแล้ว	อกคนยากจึงยับเอน
	ไร้คำแก้วก็ยากเกิน

สั่งสม...แรงอยู่สู้วัน	เท่าทัน กล้า-กลัว ตัวตน
เคยสุขทุกข์แท้แน่นอน	ผ่าร้อนหนาวเย็นเยียบฝน
ผ่านดิษฐ์ร้ายรายจน	คิดค้นหนทางสร้างเดิน
วันหนึ่ง-วันนั้น-วันวาน	ตำนานเรื่องราวกล่าวเกริ่น
“ทางเลือก” ไซ้ตั้งบังเอิญ	นานเนิ่นฝ่าฟันอันตราย
เวลา...มา ณ วันนี้	วันที่มีใจใฝ่หมาย
โถมถั่งเลือดเนื้อเหงื่อกาย	เห็นคำเรียงรายร้ายกลอน
ถ้อยรักสู้รักศักดิ์สิทธิ์	ถ้อยกวีชีวิตวาดสอน
ถ้อยเสนาะไพเราะหวานเว้าวอน	ถ้อยใจรุ่มร้อนร้อยกวี

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 35 ฉบับที่ 43 วันที่ 9-15 เมษายน 2532, หน้า 46)

59. ภาพฝัน

กิ่งแก้ว แห้วสุโน

(1)

คืนนี้-กวีคนเก่า	นั่งใต้เงาม่านคำของคำหนาว
เก็บหยาดหยดน้ำตาพร่ำพราย	มาเรียงร้อยเรื่องราวความทรงจำ

(2)

หญิงสาวผมยาวสยาย	ภาพลักษณ์เธอทักทายฉันดั่งคำ
งดงามทุกท่วงท่าเธอกระทำ	ฉายภาพความสุขล้ำทางวาวดา
เธอทอดเก็บทุกอนุของรู้สึก	เร็นหลืบลึกซอกใจเกินไขว่หา
งามเจียบนิ่งแน่นแนวศรัทธา	มิหวั่นหวาดผวาสั่งท่าทาย
แห่งเส้นทางกระเสาะกั้น	เธอคือคนของความหมาย
คือตัวแทนรุ่งฝันอันพร่างพราย	ที่ทาบทาเส้นสายระบายฟ้า
คือเธอหญิงสาวของความฝัน	ที่งดงามสามัญอันเปี่ยมค่า
ยิ่งใหญ่งดงามท่ามกลางเวลา	เสนอผ่านภาพพรัมายาสังคม

(3)

คำนี้-ยินคำกวี	ถามข่าวคราวหน้าที่ด้วยชื่นชม
อย่างไรบ้างกับบาดแผลร้าวระบม	ด้วยแสบกระแสดังคมทรมาณ
ว่า-ภาพฝันงดงามในความคิด	แต่ภาพจริงของชีวิตกลับร้าวฉาน
ไม่มีแล้วหญิงสาวของวันวาน	เธอหล่นหายกับกฎกาล-ธารชีวิต

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 43 ฉบับที่ 7 วันที่ 14-20 กรกฎาคม 2539, หน้า 53)

60. ภาพฝัน

ณ กระต้อมดอกไม้ในคืนหนาว
 ข้าฯ กรุ่นคิดเพราะสับสนในหนทาง
 หมั่นพากเพียรเขียนสลักอักษรศิลป์
 หนีจากเมืองหลบเข้าสู่ทุ่งภูไพร
 เพราะอยากอยู่อย่าง่ายเรียบเจียบสงบ
 เสียงหรือคิดหรือไรแหว่ไหวมา
 เป็นเพียงหนึ่งท่วงทำนองที่หมองเศร้า
 ว่าวันหนึ่งจะหยดขึ้นคืนกลับรัง
 เพราะข้าฯ เชื่อว่ากวีที่จริงแท้
 ต้องอดทนต่อความเหงาทุกฤดู
 เป็นเพียงหนึ่งท่วงทำนองของชีวิต
 อนาคตจะก้าวอย่างไรทางไพร
 (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 43 ฉบับที่ 4 วันที่ 23-29 มิถุนายน 2539, หน้า 53)

ชัชพล จรกสิน

โคมไฟดาววาระเช้าเต็มฟ้ากว้าง
 อนาคตจะก้าวอย่างไรทางใด
 สวมวิญญาณศิลปินผู้อ่อนไหว
 เพื่อมาใช้ชีวิตอิสรา
 หมายหยังพบสังฆกรรมงามล้ำค่า
 ความตรามาคใจหนึ่งฟัง
 กริดใจข้าฯ ผู้ปลิวเหวี่ยงที่เฝ้าหวัง
 มุ่งเขียนกลอนอีกครั้งหลังเรียนรู้
 ต้องแน่วแน่ต่อวิญญานการต่อสู้
 ต้องกล้าออกเดินทางสู่โลกกว้างไกล
 และเป็นหนึ่งช่วงความคิดที่ฝันใฝ่
 เพื่อเขียนกลอนชุดใช้คุณแผ่นดิน

61. “ (มึงจะ) เขียนกลอนไปทำไม?”

พลัง เพียงพิรุฬห์

(๑)

คล้ายถูกฟ้าผ่าแทรกเข้าแสกหน้า	นั่งตัวชาช่วงขณะเงอะงะหงอย
ด้วยถูกถามที่มดำใช้สำออย	ใจมันลอยไปตกไหนก็ไม่รู้
เพื่อนรัก พี่รัก มาพักถาม	อาจด้วยความหวังโยแกมอดสู
“ทางเดิน ทางรอดตั้งหลายรู	ไยมึงเลือกอยู่อยู่อยู่เดียว
คร่ำเคร่งเขียนรำไรไรคนอ่าน	แหกตาดูชาวบ้านบ้างอายหน้าเหี่ยว
ใครกันรำรวยด้วย กลอน, เดียว	หน้าบูดเบี้ยวเพราะคุณอดมการณ์
กาพย์กลอนร้อยเรียงได้เคียงเทพ	แต่ตัวเสพหนี้สิน สิ้นอาหาร
อดอดอยากอยากอยู่ชมชาน	ใครให้ทานข้าวสุก ที่ชุกนอน
เด็กรุ่นใหม่เป็นหน้าไม่ยกอ่าน	กลอนโบราณที่ปราสาสน
ไปหลงตัวหนังสือวังตะลอน	ในหน้าจอ Digital World wide web
ชื่อไม่มีเสียงไม่มาไม่ปรากฏ	ซินคังคังจะรันทจนใจเจ็บ
คิดใช้ปากกาแทนเขี้ยวเล็บ	แท้คือเห็บชุกตัวบนหัวลา”

(๒)

ฉันก้มหน้ารับบาปรมศาตร่าง	ซึ่งซึ่งทางหวังดีที่หวังหา
ซึ่งซึ่งคำมองเพื่อนเจรจา	เอ๋ยขอบคุณ แล้วอำลาไปเขียนกลอน

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 47 ฉบับที่ 40 วันที่ 2-8 มีนาคม 2544, หน้า 65)

62. มุมมอง บางบาง

สุชิน พลเสนา

๑	คอมพิวเตอร์เปล่า ใจเปลี่ยว เกี่ยวรู้ศึก พิมพ์อักษรก่อนคืน สะอื้น-เรา	คำคมคารมนึก ลึกลึกเหงา กระทั่งเช้า อีกวัน กระชั้นมา
๒	อาบแสงทอง แห่งเช้าเคล้าแดดอุ่น ระบายฝัน พรายพุ่งจรวงูรา	หวังละมุน กลิ่นไอ ทาบใบหน้า ลืมเหวว่า อดีตกาล ที่ผ่านเลย
๓	ความหวัง วิ่งไปที่ไหนนั้น ความท้อ ทอดใจ ให้อย่างเคย	ส่วนความฝัน ไปถึงที่ไหนเอ๋ย ความรัก เมินเฉย อย่างเคยเป็น
๔	ออกเป็นอักษรจะส่งต่อ ให้แก่เธอ นางฟ้า ผู้ซาเย็น	ฝันเล็กเล็กแต่เต็มใจ ขออย่าเห็น มอบเป็นเส้นเป็นสร้อย เป็นร้อยกรอง
๕	เอาใจไปปล่อยทิ้ง ลงทะเล เอารักเดียวปล่อยคว้าง ตรงข้างคลอง	เอาฝันแห่หักทิ่ม ที่ริมหนอง เพื่อสนอง เทล โน โลยีแห่งชีวิต
๖	เครื่องพรินเตอร์ เลื่อนล้นสะท้านลึก ผนึกแม่กระทั่งใจ ไหวนิกนิต	อักษรติดหมึก ผนึกติด กระทั่งคิดถึงใคร ในนิกนิต

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, ปีที่ 49 ฉบับที่ 46 วันที่ 11-17 เมษายน 2546, หน้า 64)

63. แม่ประเทศจะปฏิเสธ

ปราศ ราหุล

ต้นตอนเช้า ไม่ได้เพราะไม่หลับ สองหน่วยตาเบิกตื่นทั้งคืนเลย อยู่ยามขึ้นหน้าที่แทนนกฮูก กับสองตามองเขม้นเส้นลายมือ ไซ่เพลินเล่ให้แสนห้ำคำวิจิตร อาจเป็นเคราะห์เพาะสร้างแต่ปางบรรพ์ รู้ชื่อว่าประเทศนี้วิหค เมื่ออินคำพร้าที่กวีเดือน หาหนังสือบทกวีที่ร้านค้า มีแต่เจ้ากับแจ้แจ้จะคาย คำกวีอ่านเท่าไรไม่รู้เรื่อง	แสนอาภัพหนักหนาเจ้าข้าเอ๋ย ราวจักเขี่ยภูตเวลานั่งตาปรือ ขอมทิ้งหมอนทิ้งฟูกผูกหนังสี่ แลค้ำขายยี่ก๊กก็งั้น ไซ่อย่างฤทธิ์กาแฟรังแกฉัน อาจ ใฝ่ฝันอวดกล้าจึงบ้าเพื่อน เห็นแต่ดเถิบถอยหน้าจ้อยเจื่อน มีแต่เบือนแบะปากจากน้ำลาย เจ้าของร้านบอกว่าไม่กล้าขาย ขอดจำหน้าคายราบต้องกาพน้ำดู ดีแต่เปลืองแพงค่านั่งหน้าดู
---	---

รูปภาพเปลือยสตรีสร้างทางแห่งมู้ด กำไรู้ดเล่นจีตัจริงเซียว
 โกสั้รุ่ง...เหลือความคิดอยู่นิดหน้อย แหงนดูเดือนเดือนค้อยละห้อยเหี่ยว
 ตอบคุณคุณได้ว่า... “ถึงหน้าเซียว ยังเค็ดเคียวแม้ประเทศ...ปฎิเสทกรวี”
 (ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 เดือนพฤศจิกายน 2535, หน้า 86)

64. ...ไม่มีชื่อ...

ลาย จำแลง

มีกระดาษเพียงแผ่นเดียว
 หากข้าจารึกถ้อยความได้ไม่รู้สิ้น
 และมีเพียงปากกาแท่งหนึ่ง
 หากข้าจารึกเรื่องราวมิรู้จบ
 กระดาษนี้อายุยืนยาว
 ปากกานี้ก็ช่างทานทน

กวีบทเก่าในอดีตที่เห็นว่าดี
 เมื่อเวลาล่วงไปหนึ่งปี
 มันกลับดูไร้ค่า
 กวีบทที่ดีที่สุด
 เมื่อล่วงไปสิบปี
 มันกลับยิ่งดูโง่งง่า

บัดนี้จึง ไม่มีบทกวีอีกต่อไป
 มีเพียงกระดาษเก่าๆ อายุยืนยาว
 และมีเพียงปากกาเก่าๆ อาชุทานทน
 ข้าเพียงปรารถนา
 จารึกความงดงามของสรรพสิ่ง
 ลงบนสรรพสิ่งเอง

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 37 ฉบับที่ 21 วันที่ 4-10 พฤศจิกายน 2533, หน้า 44)

65. ไม่มีแล้วกวีศรี

สัมพันธ์ ลัคนาวีเชียร

ศูนย์
 ไม่มีร้อยกรองแก้ว
 ไม่มีแล้วกวีศรี
 ข้าไม่ใช่กวี

อับสิ้นวลีจะกล่าวคำ

หนึ่ง

ข้าสิ้นจินตนาการ
 ฝั่งวิญญูณใต้เดือนถ้ำ
 นั่งไขไร้เงื่อนงำ
 ไม่จดจำอันใดแล้ว
 ข้าจมความว่างเปล่า
 เจ็บลึกกร้าวหยั่งรากแก้ว
 ดวงตาเคยมีแว
 ก็สิ้นแล้วเวลาด้าน
 ข้าดึงความโดดเดี่ยว
 กลางใจเปลี่ยวร้างขวัญ
 ทุกข์ท้อคือโทษทัณฑ์
 ร่วงร้าวฝืนแล้ววันนี้

ศูนย์

ไม่มีร้อยกรองแก้ว
 ไม่มีแล้วกวีศรี
 ข้าไม่ใช่กวี
 อับสิ้นวลีจะกล่าวคำ

(สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์. ปีที่ 37 ฉบับที่ 27 วันที่ 16-22 ธันวาคม 2533, หน้า 43)

66. ร้อยกรอง “ลมหายใจของบทกวี”

พยับแดดแผดร้อนผ่นลมพัด	ลีลิติน กลิ่นฟาง
ลมหายใจเสือกสุดท้ายที่ดมดม	กลิ่นไอรักลอยฟุ้งฟุ้งกรุ่นหอม
เกล็ดน้ำค้างพร่าพรายทุกเกล็ด	ระรวยรอมย้อมกลิ่นไพรในวนา
น้ำเย็นชื่นพื้นปทุมภูมรา	คือหยดเม็ดน้ำหวานหวานพฤษยา
ระงมเสียงลมหายใจในม่านเมฆ	กลีบผกาขึ้นช่อนช่อนสายลม
คือลำนน้ำแห่งห้วงนิทรารมณ	ขับวิเวกอ่อนล้ำฟากฟ้าห่ม
โนเส้น สี ทุกสายสุดปลายรุ่ง	ให้ชื่นชมชิมชับรับในจินต์
แม้หมื่นสิระบายฟ้าระบายดิน	หมื่นฟอนฟุ้งอุ้งลีลิติน นั่นคือศิลป์
ภาพหนึ่งภาพมิอาจฉายด้วยภาษา	ยังแหงว่วินเพราะใจไม่พอระบาย
หนึ่งถ้อยคำมิอาจแสวงแก้ส้งระบาย	หนึ่งภาษาก็มิอาจปาดสีชาย
	หนึ่งความหมายภาพเด่นก็เช่นกัน

ทุกลีลาภาษาเสียงสื่อเป็นภาพ	ทุกระนาบภาษาหรือสื่อเสียงฝัน
ก็ล้วนลีลาคลื่นเด่นลายประชัน	ก็หมื่นพันอักษรเช่นแน่นคำคน
จึงมีอาจวาดแดดที่แผดร้อน	และมีอาจพอนคำลำน่าฝน
มีอาจหีบลมหายใจกวีนิพนธ์	มาถึงทันถักทอพ้อพรรณนา
แต่อาจเขียนภาพแสงด้วยสีสัน	และอาจพันเม็ดฝนด้วยภาษา
แต่มีอาจเข้าใจซึ่งถึงชีวา	ด้วยเวลายังไม่ถึงถึงชีวิต
ลมหายใจของกรีนนั้นมีเสียงสี	ฟังให้ด้อย่อมมีเสียงสำเนียงวิจิตร
สรรพสีสะท้อนแสงแห่งความคิด	มีคสนิทแต่สว่างทางหัวใจ
พยับแดดเกลื่อนน้ำค้างระหว่างนี้	ลมหายใจบทกวีย่อมสอดใส่
จึงพ่นเพื่อละเมอทุกคำล้าไป	สายลมไหว...หัวใจฝันนั้นบทกวี

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 42 ฉบับที่ 48 วันที่ 28 เมษายน-4 พฤษภาคม 2539, หน้า 53)

67. ร้อยคมคำกวี

	จักรินทร์ เอียดทอง
ร้อยคมคำ-ถ้อยคำหวานปานน้ำผึ้ง	ดั่งหญิงสาวสวยซึ่งไร้อิงสา
ดั่งบัวขาวบานไสวในธารา	ดั่งมารดารักบุตรสุดหัวใจ
เป็นบทกวีสักบทใจจ่อ	แทนดอกไม้สักช่อ ประดับสมัย
ให้ห้องทุ่งความฝันอันกว้างไกล	ได้ด้อมด้ากับหยาดไอแห่งความงาม
ให้ความงามกล่อมกลาหัวใจร้าน	ผลิเข็มรับความเบิกบาน เพื่อก้าวข้าม
วังวนอันชีวิตด้อยติดตาม	เพื่อประจักษ์สักครุยามความสุนทรีย์
ดั่งลิลิตงสู่สภาวะ	มวลไม้ดอกออกดอกกระฉะกระการสี
พลั่วบรรเลงท่วงทำนองของคนตรี	...กรองกลั่นจากชีวิตและวิญญาณ

เป็นบทกวีสักบท กำหนดจิต	เรียงร้อยประคองประคองอยู่กรำกร้าน
เสมือนหนึ่งกลั่นหยดน้ำจากลำธาร	ไปหล่อเลี้ยงความกั้นดาร์แผ่นดินแล้ง

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. วันที่ 13-19 กุมภาพันธ์ 2541, หน้า 56)

68. รักอักษรไทย

	อังคาร กัลยาณพงศ์
รัมไฟมีื่อใหม่ข้าว	ขาวหอม
เจียวไข่จูดาวปลอม	ข้าวฟ้า
น้ำเมฆใส่กระออม	ชิมชื่น
กินเพื่ออยู่ดูหล้า	นำสร้างเป็นสวรรค์

น้ำปลาคลุกข้าวกิน	ดื่มน้ำสิ้นเสร็จก็สวรรค์
-------------------	--------------------------

แปร่งพินสรรพลับปลัน	บรรยายไว้คล้ายบันทึก
ตริกตรงต่องแท้เขียน	เพียรเรียนกวีที่ล้ำลึก
บรรจงจดกลางดึก	ศึกษาค้นคว้าคนเดียว
เป็อรบคบขงบ้ำ	กัศแนขนาคน้ข้าเจียว
สักรวันหนึ่งแน้เทียว	หาวคเสียวถึงมะแลเรีย
กาพยักลอนคองคั้งค้าง	ถ้าเราร้างชีวิตเสย
ทุกซ์สะท้อนอ่อนอกเพเลีย	ละเหยละห้อยนึกน้อยใจ
กลืนน้ำลายลงคอ	พอแห่งก็กลืนไปใหม่
เพราะรักอักษรไทย	ลึกซึ้งในดวงวิญญาณ
นับนานาอุปสรรค	แพ้แรงรักอันเหิมหาญ
ลิ้มทุกซ์ท้อทรมาน	สุขสานคืออยู่ผู้เดียวเอยฯ

(กวีนิพนธ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศีกษิตสยาม, 2513, หน้า 7)

69. รำพึงกับฝันโลก

ฝนโปรยโรยสายรายห่ม	ศิริวร แก้วกาญจน์
ฉันทโปรยโรยสายอักษรา	พรางพรมดินฝันขึ้นหญ้า
กลางความโดดเดี่ยวเปลี่ยวร้าง	เขียนคำปลอบล้าดวงใจ
เงียบสิ้นเพลงร้องทำนองใด	คล้ายสิ่งรอบข้างป่วยไข้
หวังร้อยถ้อยคำ คำ-เช้า	ฉันนั่งอยู่ในภวังค์
เขียนคำเค้นคำก็ครั้ง	จนแล้วจนเล่าร้ายหวัง
โลกเคยผลิบานลานดอกไม้	คล้ายดั่งเดินดงหลงทาง
ชีพเคยเผยคำรางวัล	อवलกลืนหอมให้ฟ้าสาง
ฝนโปรยโรยฝันขึ้นฉ่ำ	ท่ามกลางแสงหวังสังคม
ฝนโปรยโรยสายพรายพรม	ฉันโปรยโรยคำขึ้นชม
ค้นหานิยามความฝัน	ฉันต้องหมองตรมเดียวดาย
ค้นหาหนแห่งแสงพราย	ตีบตันนิยามความหมาย
ฟ้าดับแหวดาววาวววน	เร้นหายไร้หนต้นทาง
วันดับความหวังปล่อยวาง	โลกจึงซ่อนเร้นแสงสาง
โลกเคยร้ายกานท์ขานขับ	ฉันจึงอ้างวังวังเวง
วันนี้เพลงใดไม่บรรเลง	ฉันเคยร้อยรับรับเร่ง
ฝนโปรยโรยสายรายห่ม	ฤาเพราะฉันเองไร้เพลงใด
ฉันชมบ่มจิตพิศใคร	สังคมบ่มพิชป่วยไข้
	บอกหน้อยได้ไหมโลกงาม

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 39 ฉบับที่ 32 วันที่ 10-16 มกราคม 2536, หน้า 51)

70. ฤาจะไร้เวที...กวีใหม่

ขยันเขียนขยันส่ง...แต่ลงถึง	“นาครี”
ขยันหรือรอนแรงหนอแสงเทียน	ขยันหวังตั้งบ้านตั้งหน้าเขียน
ขยันลิ้มขยันลुकปลูกสำนึก	ขยันเปลี่ยนเล่มใหม่ไฟศรัทธา
ขยันฝันขยันไฟไม่ร้างรา	ขยันฝึกขยันวาดปรารถนา
ขยันทั้งที่ท้อแต่ต่อสู้	ขยันล้ำขยันลुकปลูกแรงใจ
ขยันทั้งที่เห็นซึ่งเส้นชัย	ขยันทั้งที่รู้เป็นผู้ใหม่
ขยันเขียนขยันส่ง...ไปลงถึง	ขยันทั้งที่ไกลเกินเอื้อมมือ
ขยันมุ่งมั่นมั่นห่มฝักปรือ	ขยันหวังว่าจะได้ลงหนังสือ
ขยันเช็ดดวงหน้า...เรียงรำยืม	ขยันถือขยันตามคุณผลงาน
ขยันเจ็บขยันปวดครวคร่ำวราน	ขยันชิมพืชมผลที่แผ่ชาน
ขยันเพื่อขยันฝันและหวัง	ขยันสร้างตำนานงานกวี
ขยัน...! ฤากวีใหม่ไร้เวที	ขยันไม่หยุดยั้งยังเติมที่
	ขยัน...อยู่อย่างนี้ ตลอดไป

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 48 ฉบับที่ 41 วันที่ 8-14 มีนาคม 2545, หน้า 73)

71. สื่อกวี

วาระผกาผกาย	เวรกรรม บรรจู่ฟ้า
พระพริกพระพรำพรามพราม	พระพรหมพระพราย
ยากเอานิยมนิยาม	นิทานนิทาน
นิเทศและท้อรีไทร์	
ประคุดประคองกลวงใจ	ดวงใคร-ดวงใคร
ดวงดอกหลอกดวงลวงดู	
พวงช่อพอสีชมพู	พู่ระหงลงดู
เพียงคิดก็แค้นขำขำ	
เป็นวรรณเอื้อมวรรณอำ	วันละกำสองกำ
ละครกรรมไว้เกียรติแก่กวี	
ปากกาปากกาทาลี	ปากกาห้องดี
ร้องดังรงค์า-ลาเดิน	
ไอ้กิตติการคิดเกิน	กิตติเขียนดินเงิน
ฤาดีกลวกร้อนบาดาล	
ยากจักนิยมนิยาน	เปรียบจับก็งาน
จากผีศรียู-เอฟ-ไอ	
วุ่นเขียนเวียนตัวหัวโต	บทกวีเวโว

วิวกวิโวค โขคชัย	
วาระประกายประกาย	ไพวรินทร์บดินไ
บินวนบนวรรณบรรณาว	
วาระประกายประกาย	เนาวรัตน์นัทราย
ส่องรุสมรุ่งสุรา	
คมทวนคมแทศรัทธา	ฤคกมเกียวก
ขาดคมคงกั้มขายเชียง	
กวีที่วามเวียง	ร่วมร้อยรสเรียง
จึงจกระเรื่องเมืองรมย์	
กวีนี้ยอมตรอมตรม	เปิดกลมเกลียวกลม
ก่อนควดเจ็บปวดฝ่าเกรียว	
กับแก้มแกมเกรียวกรอบเชียว	เหล้านั้นเพียวเพียว
ข้อมแพ้เหละพวกกวี	
จึงว่าเหละโยยินดี	เมื่อ โขคชัย
เขียนเรื่องผกาผกาย	

ศาลใจ-เมื่ออ่านบทกวี “เพื่อแซมอุษาโยค” ของโขคชัย บัณฑิต
(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 39 ฉบับที่ 28 วันที่ 13-19 ธันวาคม 2535, หน้า 51)

72. ลูกชายของฉันทกลายเป็นเงา

สมพงษ์ ทวี'

ลูกชายของฉันทกลายเป็นเงา
ลมหายใจที่หอมหวานคืนกลับสายน้ำ
มีเพียงอดีตเท่านั้นที่งอกงามและเป็นจริง
หยาดน้ำตาที่มาจากความ โศกเศร้าแผผลาญวิญญาณจนหม่นไหม้
ดวงวิญญาณของฉันทคร่ำครวญ
ในสวนรกเรือของถ้อยคำอันเสมือนยามสนธยา
เรือนร่างของฉันทเจ็บไข้
หนาวแลร้อนสลับ

และแล้วภาษาของฉันทหดตัวอยู่ในพื้นแผ่นดินที่แจ้งกระดังงวันพรุ่งนี้
“บทกวีของเธอพูดไม่รู้เรื่อง” ผู้อ่านกล่าว
พวกเขาพูดผ่านดวงตาของแม่ผู้สิ้นหวัง
แม่ที่เดินนับฝ่าก้าวที่หนึ่ง ก้าวที่สอง ก้าวที่สาม ก้าวที่สี่

อยู่เรื่อยไปไม่สิ้นสุด
(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 14 ฉบับที่ 22 วันที่ 2-8 พฤศจิกายน 2540, หน้า 51)

73. วอกแวกวินิพนธ์

กานติ ณ ศรีทธา

เพียงนึกว่าจะเขียน	ก็เจ็บเขียนหัวใจหล่น
เหนื่อยออกตกเป็นฝน	ทั้งมือไม้ก็ ไข้ชา
เพียงนึกว่าจะหวัง	ก็ลาญฝั่งที่ไผ่หา
มัวหมอกพรุ้งออกมา	ให้มีคมน ให้มีคมาน
ยากหนอกวินิพนธ์	นิมิตบนระเบียบกานท์
ซัดไซ้, ไม่ชำนาญ	ก็ชวดชม ไร่ชื่นชม
ยากหนอจะโลมโลก	ทักทายโสภณาม เสรีระทม
ซักสุขที่โตรมชม	ว่าโลนจะนี่นา
หยุดคิดหยุดคร่ำเขียน	หยุดเครื่องเรียนอยู่ร้างกา
ตายพับปิดหลับตา	แต่งโลกฟุ้งเป็นฝอยฝัน
สิริรุ่งไผ่ฟุ้งจับ	อักขระขับทุกข์, เสรี, ชัน
คืนจับปากกาปล้น	เหลือแต่ซากกระดูกความ
ยากหนอกวินิพนธ์	แค่เพื่อบ่นนั้นง่ายงาม
แต่เขียนให้ถึงสาม-	สิบสองยศข้อมเปื้อนเขียน
คิดคิดว่าจะเลิก	ไปลุยศึกโลกสังเวียน
เจ็บพ่ายได้อาเจียน	ก็ยังจริง, ยิ่งจับใจ
นี้แพ้ศึกกวี	นอนบดสีเป็นพื้นไป
อายอักขระไหว	วิเวกว่อมมาหวานเขี้ยว
เลิกเขียนแน่กวี	หากแววศรียังเฉยเมย
ไปอุ่น โลกคุ่นเคย	ขายแรงคิดคำนิยาย
เลิกเขียนแน่กวี	จิบสตรีเสียดแรงชาย
เชือดคำมาจำหน่าย	เหมาะเรื่องสั้นมีแฟนสวย
โสภณเสรีในชีวิต	วุ่นความคิด กลางลมชวย
โลกหลักตะบักตะบวย	นำออกบวชไล่ต้นหา
เลิกเลิกเถอะเลิกเลิก	มัวนุกเบิกเสียเวลา
กวีนี้เสดสา	สิ้นสมบัติบูรณแล้ว

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 40 ฉบับที่ 36 วันที่ 6-12 กุมภาพันธ์ 2537, หน้า 51)

74. สายทาง

อภิชาติ จันทร์แดง

-1-

บันดาลใจมาจากไหนหนอ-กวีบทนั้น
จากเปลวไฟในทรวงเป็นดวงดาวราย
หรือจากไหนไกลห่าง-มิรู้หน
ท่ามกลางทางวาทอดวิถิตศ
จึงบรรจบสงบจิตมิรู้จาก
เก็บมวลนั้นอยู่ในนามของความใน
อาเจแปล่าว้างที่วางทอดก้าว-ใช้หนาหนัก
แปล่าเลย-โน้นอย่างไรสุดสายทาง
เหมือนไกลห่างอ้างว้างโพ้น-ไม่ก่คนผ่าน
หลับตาลงเห็นรอยยิ้มของคืนวัน

จากหลับกาลคืนวันลุ่มันรู้หมาย
จากสายน้ำลำสายได้ล่องชีวิต
รูปการณ์การสืบค้นคงนิ่งสนิท
โดยสืบช่วงงามซิดอยู่ ณ ใจ
เปื่อยสลายทุกทุกซั๊กเป็นหลากไฟ
บ่มมวลนั้นแต่วันวัยทุกก้าวทอดวาง
หรือว่าร้างปรักสิ้นไปรู้-เร็นร้าง
ชายหนุ่มหนึ่งกับสายลมบางบนทางสายนั้น
แต่มาภมายรายหอมหวานในกาลฝัน
ราวลูไฟหมายนิรันดรทุกการณักระบวน-๑

-2-

ลงรินไหล-สายน้ำลำสายไม่รู้หมด
ผีเสื้อร้ายเริงรำทำนองนุ่มนวล-
อย่างง่ายง่ายแงงามในความเงียบงัน
เสียงอิงอลในกลโลก-มิรู้ความ
มิรู้เห็นสายน้ำลำสายทั้งหมด
มิรู้เห็นผีเสื้อร้ายรำทำนองใจ

รดดอกไม้หอมสดไปทิ้งสวน
แห่งลิลิตโลกล้วนควรเป็นควรงาม
ใจใครบ้างสัมผัสทันก่อนลับท่าม-
หลากหัวใจไหลล่งข้ามความอ่อนละไม
มิรู้เห็นดอกไม้หอมสดบานไสว
กลับเห็นได้มยาใดในเล่ห์ลวง-๑

-3-

สุดสายทางเหมือนอ้างว้าง-ชายหนุ่มคนนั้น
ล่งหนาวร้อนฝนไฟในใจทรวง
ที่เขียนด้วยจังหวะชีวิตซิดชมได้
รินหลังสายน้ำตามอย่างยินดี

หมายใดแล้วราวมิหวั่นกลโลก-บ่วง
แปรกลายเป็นแก่นท่วงทำนองกวี
ที่เขียนด้วยหัวใจ-ความในแต่งสี
ชายหนุ่มนิก, หลับตาลงที่รอยยิ้มคืนวัน-๑

-4-

จากไหนหนอ-กวีบทนั้น, คืนวันยังร้อย
อย่างง่ายง่ายมีแงงามในความเงียบงัน
(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 43 ฉบับที่ 5 วันที่ 30 มิถุนายน – 6 กรกฎาคม 2539, หน้า 53)

อีกมากมายดั่งสายสร้อยร้อยพันสรรค์
เสมอนั้น, มีล่งเลย-เข้าใจโลกย์ลึก-๑

75. สำคัญกวี!

คนเอ๋ยคนกวี
ลงนามรับชื่อนั้นดิฉันเล็กน้อย
คนกวีมีรายได้ให้ประเมิน

พรุคำ พรุพี
ตื่นมารับความ โชคดีมีไม่บ่อย
หัก ณ ที่จ่ายครึ่งร้อยไม่น้อยนั้น
นำภูมิใจเหลือเกินกวีฉัน

มีรายได้จ่ายรัฐไม่ผิดวัน กวีจึงสำคัญต่อชาติเอ๋ย!
(มติชนสุดสัปดาห์. ปีที่ 47 ฉบับที่ 863 วันที่ 4-10 มีนาคม 2540, หน้า 78)

76. เสียงกวี

มะเนาะ ยูเด็น

เสียงกวีที่กังวานแต่กาลก่อน	ยังสะท้อนมาตามฝากความหวัง
แม้ร่วงลับกับกาลวิญญานยัง	เฝ้าหวังหลังยังงานด้านกวี
จากแดนทิพย์กระซิบมาให้หล้าชื่น	โลกร่มรื่นรับเสียงเพียงคิดดี
เหมือนแสงส่องส่องฟ้ายามราตรี	ให้ฤดีรับรสสิ่งงดงาม
กลอนจากจิตอุทิศเป็นเครื่องเช่นสรวง	น้อมบ่าววงปวงกวีศรีสยาม
ขอสร้างงานปานผกาบุษานาม	ดำเนินตามกวีครูผู้อาจิน
เพื่อแดนหนึ่งซึ่งกวียอมพลีร่าง	เพื่อเสกสร้างสวนสวรรค์วรรณศิลป์
ขอกรองคำจำเรียงแทนเสียงพิน	กล่อมแดนดินอินคือผู้จริง
แม้มีชิ้นเช่นผกาปาริชาติ	ทรงอำนาจน้อมกมลสู่หนหลัง
เพียงเสียงกลอนกล่อมกมลชนผู้ฟัง	น้อมใจยังแดนศิลป์ก็ยินดี

(ข้ามขอบฟ้า. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2541, หน้า 7)

77. เสียงคราง

ถาวร บุญปวัฒน์

อหังการงานกวีขำมีน้อย	เกิเล่นล่อยหลังที่เขียงดีไป
จนเรือล่อมจมน้ำคว่ำชีพซัย	กลางอำไพส่องจันทร์คืนวันเพ็ญ
ในคืนดาวพราวแสงคืนแล้งจันทร์	สารพันไฟส่องมองโลกเห็น
ข้าเคยมีมิตรสหายมิวายเว้น	ร่วมโต๊ะเจนนพามีน้ำเมา
อหังการรานมิตรสนิทหรือ	จึงเพื่อนถือดีบ้างห่างเพื่อนเก่า
เป็นข้าดอกออกห่างชีพพร่างเพรา	ทั้งเล็กเหล่าลาบหรือคืนถ้อย
ไอ้เพื่อนข้ามาตายหลายคนพราก	แม้เหงามากกาพย์กลอนทอนเงียบหงอย
กวีวัดกวีวังดังเด่นดอย	มีกลอนกลอยเคียงข้างข้าครางพึม
ข้าเรีกรักอักษราหนักหนาหรือ	กวีมือใหญ่ยังมั่งนึ่งขริม
ข้าเชิงกานท์บ้านนอกออกทียบทิม	มานึกครี้มครวญเล่นเป็นกวี
คืออารมณ์บ่มบาปจนหลายหลาย	ใจหมองหมายทางเลิศประเสริฐศรี
วัยเยาว์พินกันขานเต่าล้านปี	ฟุ้งงูจีเหลิงโศดโปรดอกัย

(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 50 ฉบับที่ 45 วันที่ 2-8 เมษายน 2547, หน้า 67)

78. หยากไยในบ้านกวี

สิทธิชัย ทองสา

-๑-

โยหยากไยใต้หลังคาโองฝาบ้าน	คือวิมานเจ้าแมงมุมชุ่มใจเหลือ
หวังอาศัยไยอุ่นคอยจุนเจือ	คือจับเหยื่อชีวิตสุขทุกคำเช้า
แต่บ้านเจ้าโองระย้าน่ารังเกียจ	เหมือนเสนียดต้องกวาดปัดขจัดเจ้า
บ้านย่อยยับอับปางโยบางเบา	พลัดล้าเนาร้อนร่พเนจร

-๒-

บ้านกวีที่สะอาดปราศหยากไย	พาดใจที่เหนียวหนักหยุดพักก่อน
ล้ำแรงฝันถูกวิจารณ์งานเขียนกลอน	จึงบั่นทอนพลังใจไฟกวี

-๓-

ขณะที่เจ้าแมงมุมเร่งทำบ้านใหม่	กวีคนใดหลังน้ำตาอ่อนล้ำแรง
--------------------------------	----------------------------

(จุดประกายวรรณกรรม. ปีที่ 16 ฉบับที่ 6414 วันที่ 30 กรกฎาคม 2549)

79. หิ้งห้อย

อหังการ กวี

เรียงถ้อยขึ้นร้อยถัก	ประจรรักษ์กวีวรรณ
ต่อแสงและแต่งสรรค์	ประดับบรรณะกวี
คั่งคามมิเด่นใด	ผิวะใช้สุริย์สี
เพียงหิ้งห้อยน้อยมี	พลังค้อยและน้อยแสง
เอารักเป็นหางเสือ	จะล่องเรือระลมแรง
ฝนหอกจะดอกแหง	อุปสรรคจะหักหาญ
มีดเมฆพุกกล้า	กระหน่ำบ้ำกระอักอาน
เดียดแดดจะแผดผลาญ	อูระชาน-ประดั่งมา
โครมโครมคลื่นโหม	ลิจะกีกะนองพา
ฝันดั่งเป็นฝั่งฝา	พุด้าน-พุงกาย
ไหว้ครูกวีกล้า	มโนข้านะมุ่งหมาย
สอกก๊ีบจะสืบสาย	บูรณवादมิขลาดเห็น
แต่เบื้องบูรณร้าย	ประดิษฐ์สายกวีเป็น-
สมบัติ-ชนิดเชิญ	ประดับชีพิกวีชิน
ปลื้มปลาบประดาปราชญ์	ประจรวาดประดับดิน
เอกทรัพย์จะนับสิน	ประชาชาติสติเสถียร
ฉันท์ฉายประกายฉัน	กวีวรรณมิอับปาง
หิ้งห้อยมิถอยทาง	จะส่องแสงจะแต่งเสริม

ฉันท์ฉายประกายฉันท์
จะเสกสรรจะต่อเติม
แสนศึกจะฮึกเหิม
มโนมุงจรงกวีฯ
(สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์. ปีที่ 46 ฉบับที่ 38 วันที่ 20-26 กุมภาพันธ์ 2543, หน้า 56)

80. อ่อนล้า

ฉันท์เขียนบทกลอนอ่อนล้า	พอน ส้าฟาง
เป็นชายไม้แกร่งหักกราว	ชบอยู่ตรงหน้าหญิงสาว
หายใจวรินสิ้นแล้ว	ในคงหญิงสาวแห่งนั้น
มีแต่เพื่อพรำรำพัน	เสียงแผ่วลื่นไฟไฟฝัน
เธอคือกำแพงเหล็กกล้า	จันรรจจันนจันใจ
อาจข้ามกำแพงใดใด	ฉันท์ยอมรับว่าฉันท์ไม่-
เพราะฉันท์อ่อนไหวพ่ายแพ้	ไปสู่อิสระมนุษย์
แม้มือก็มีมืออยู่	เพราะฉันท์อ่อนแอที่สุด
ให้เธอนิ่งสลับรับรู้	ลากจุดก็หยุดที่เธอ
ฟังสิเพียงสร้อยถ้อยละเมอ	หัวใจร้องคู่อ้องก่อ
โลกร้างแรงเลื่อนเคลื่อนไหว	กำแพงของเธอถ่วง
โลกแล้งสร้ทธานาน	โลกไร้เสียงซบซบขาน
บทกลอนอ่อนล้าว่าแห้ว	โลกจึงปิดม่านโลกลง
รักเธอเกินกำหนดปลดปลง	กวีเร่ร่อนกลุ่มลุ่มหลง
	คงเป็นเช่นนี้อีกนาน

(สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์. ปีที่ 43 ฉบับที่ 49 วันที่ 4-10 พฤษภาคม 2540, หน้า 50)

81. อังคารพม่า

สุจิตต์ วงษ์เทศ

มาจะกล่าว ถึงอังคาร ชาญศักดิ์ดา
ถือกำเนิด เกิดมา นครศรี
ว่าแหวย นั่งเทียน เขียนกวี
เกรี้ยวกราด ไปที่ พม่าแพงกบ

จึงเรียก ศิพราย ศิชัย ศิขวา
ยกพล ไปพม่า อังคารทำรบ
ศิพราย ได้ฟัง พลงพลิกศพ
วังวุ่น ฝุ่นคลบ ชนกันดังและ

ว่าแหวย ปูปลิง กิ่งกือ กิ่งก่า

ไ้สี่เดือน เดินมา พร้อมหนอนเยอะเยะ
พวกสาย สะพาย นายเอี้ย กระแคะ
กระตุก หย้าเหยะ สเปิร์ม เอี่ยมเยาะ

จำกู่จะไป ไ้หม่นถึงเมือง	ไปเอาเรื่องพม่า ที่มันมาเผาเกาะ
เผาอยุธยา น้ำคำร่วงเผา	วัดวังฟังเพราะ อ้ายพม่าบุกมา
ถือหอกกำยำ	ทำด้วยปากกา
หีบกระดาดยี่นมา	เป็นโล่ป้องผองภัย

กู่จะวัททะเล เอาเทใส่จาน	รับประทานกับข้าว ที่ขาวเหมือนไข่
เอี่ยมเก็บดวงดาว คดุก	
ข้าวเกลือไกล	ปูหอยดีใจ เต็นรำทำเพลง
ถ้ำพม่าด้านทาน	มันไม่ยอมฆ่าเกรง
กู่จะเขียนเสื่อเอง	ให้เสื่อกินพราน
กู่จะเขียนกวี	ว่าเสียเจ้ารำวราน
ศิลปะชื่อนาน	ชีวิตสั้นนิดเดียว

กู่จะบอกว่าโลก นี้มัน	
โศกสลด	มิได้อยู่ด้วยหยด มณีดวงเดียว
กรวดหินดินทราย	ก็ได้กลมเกลียว
ปวงธาตุปราดเปรียว	ร่วมรักจักรวาล
ภพนี้มีใช้ห้ำ	มยุราหงส์บาน
แรงกาทุกประการ	ก็มีชีพทิพย์ทอง
มึงอย่าเมาสมมุติ	มึงจงหยุดจองหอง
นี่อังกะร้อยกรอง	เป็นกัลยาณพงศ์

(มติชนสุดสัปดาห์. ปีที่ 7 ฉบับที่ 339 วันที่ 1-7 มีนาคม 2530, หน้า 22)

82. อันเป็นใจความ

สถานี สีนาค

-1-

แสงไฟโคมหุบหู่-อยู่มุมห้อง	เงากระทบตักต้อง ข้างผนัง
ข้าฯ กับฝันเก่าคร่ำเพียงลำพัง	เหงาหนึ่งนั่งคิดครุ่นหมกมุ่นตน

-2-

กระดาดขาว, ดินสอดำ-เดินคำเขียน	เขียนความเพียร, จิตสำนักเฝ้าฝึกฝน
แสวงหาสารัตถะกวีนิพนธ์	ชาวถนนงามจันทร์สะพานดาว

- 3-
 ล้วนคือความเดียวดาย-ชายฝัน คือความเหงาเจิบงัน-เหน็บหนาว
 คือประกายสายธาร-นานยาว คือความรัก, เจ็บร้าว-ระคนกัน
- 4-
 เป็นวิถีที่เลือกแล้ว, ตกลงใจแล้ว เป็นเนื้อแนวลึบคั้น-คนฝัน
 ชีวิตจะเหน็บหนาว, เย็นเยียบ-เจิบงัน ยิ้มรับ, ประจัญอันตราย
- 5-
 เป็นสาระใจความของชีวิต เลิกกังวลกับสิ่งซึ่งสูญหาย
 ทุกข์ปวดร้าว เหงาเศร้า-เปล่านั้น หลังความตายชีวิตมีวิถีไป
- 6-
 คาดหวังอะไรกับวันพรุ่งนี้อาจร้าวรุ่งไม่มีเป็นได้
 เสียใจทำไม, วันวาน-ผ่านไป ภาคภูมิใจวันนี้เท่าที่เป็น
- 7-
 ถนอมเถิดความฝันแห่งชีวิต รักความคิดทฤษฎีตามที่เห็น
 เชิดชูหลักปรัชญาหาประเด็น ยอมรับชะตากรรมล้ำเค็ญ-ล้ำพัง
- 8-
 แสงไฟโคมหุบหู่ ฦ มุมห้อง เงามกระทบตักต้องพื้นผนัง
 ข้าฯ กรุ่นคิด, กรุ่นคิด-อนิจจัง พร้มภวังค์ดั่งลึก-นึ่งลึกซึ่ง
- (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 42 ฉบับที่ 39 วันที่ 25 กุมภาพันธ์ – 2 มีนาคม 2539, หน้า 53)

83. อุปสรรค

- สมพงศ์ กรวด*
- เริ่มจากบรรทัดที่มีอุปสรรค มีความรักฝันใฝ่อยู่ใหวาหวาน
 แต่ทักยะภาษาใช้ไม่เป็นความ เป็นไปตามอารมณ์เขลาเพียงเท่านั้น
 ต่อด้วยบรรทัดที่มีอุปสรรค ไร้เพื่อนรักคนเข้าใจความใฝ่ฝัน
 ทั้งขาดกรูทคอยแนะนำข้อสำคัญ จึงด้นด้น โดดเดี่ยวเพียงเดียวดาย
 ตามด้วยบรรทัดที่มีอุปสรรค จะต่อวรรคเชื่อมคำสู่ความหมาย
 เรื่องครอบครัวยุติปัญหาพาวุ่นวาย แสบทำลายอารมณ์ฝันนั้นสิ้นลง
 ยิ่งทนทุกข์ท้อต่ออุปสรรค ต่ำตื้นนักฝักใฝ่ให้สูงส่ง
 เจ็บปวดจนใจฝืนไม่มั่นคง เหมือนขังกรงคิดครอบอย่างบอบซ้ำ
 ยังไม่สิ้นสิ่งซึ่งเป็นอุปสรรค ภาระหนักในชีวิตจนอดหน้า
 การนึกคิดเขียนอ่านจารถ้อยคำ เกินกระทำอย่างอ่อนล้าไร้อารมณ์
 ยังไม่มีบทสรุปถึงอุปสรรค เก่าผ่านมักมีมาใหม่ให้ชื่นชม
 จะไม่มีดอกคำฝั้นอันชื่นชม ถ้ายังชมอุปสรรคอย่างดักดาน
- (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. ปีที่ 45 ฉบับที่ 51 วันที่ 23-29 พฤษภาคม 2542, หน้า 49)

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นาย ปราโมทย์ ระวังิน

เกิดวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518 ที่จังหวัดสกลนคร

วุฒិการศึกษา ศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2548

ชื่อผลงานทางวิชาการที่ตีพิมพ์เผยแพร่ วิทยานิพนธ์ว่าด้วยกวีนิพนธ์ ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย